IEROMONAH SAVATIE BAŞTOVOI

CUVINTE DE FOLOS

POSTMODERNISM IN RASA CALUGAREASCA

Biografia tânarului preot-monah Savatie uimeste si în egalã mãsurã indicã un model. Este modelul renasterii spirituale a unui om. Cum s-a petrecut? Cititorii nostri vor gãsi poate un rãspuns parcurgând temele interviului de mai jos: poetul Stefan Bastovoi, natiune, stiintã si globalizare.

„Omul vechi rãmâne în noi pânã la ultima suflare"

Pãrinte, nu ati încercat nici o clipã sã vã ascundeti trecutul tumultos. Sã se datoreze asta faptului cã nu v-ati desprins total de "omul vechi" care ati fost? Omul care ati fost pînã la cãlugãrire a rãmas adormit undeva în strãfundurile sufletului si ale constiintei Sfintiei Voastre, asteptînd prilejul desteptãrii, ori a "murit" odatã cu tunderea în monahism?

Ceva a murit, ceva a mai rãmas. Altfel nici nu se poate, cititi Patericurile, asa e monahismul. Sigur cã omul vechi rãmîne în noi pînã la ultima suflare asteptînd, dupã cum zici, prilej sã se trezeascã. Dar trebuie sã gãsim limbã comunã si cu el, cu omul acesta vechi din noi, sã-l mai certãm, sã-l mai punem la treabã. Prostii a fãcut destule, ajunge!, acum sã mai facã si ceva bun, mãcar cît poate. În ce priveste trecutul, ce am eu a ascunde? Om ca toti oamenii, trecut ca tot trecutul. Nici nu mã laud, nici nu mã rusinez. Eu trãiesc cu convingerea cã trecutul nu existã. Hristos a venit si a pus capãt trecutului. Si eu mã rog Lui ca fiecare clipã a vietii mele sã fie un nou început, o nouã nastere si sã nu mai socoteascã niciodatã trecutul meu, pentru cã trecutul întotdeauna e un hãu plin de mizerie si de tristete, pentru cã trecutul este moarte. Vesnicia nu are trecut.

Vã este dor de poetul rebel Stefan Bastovoi?

Mie nu mi-a plãcut niciodatã sã fiu rebel. Eu pur si simplu nu eram de acord cu lumea în care trãiam. În felul în care eram rebel atunci, sînt rebel si acum. Dar dacã prin „rebel" se întelege sã bei si sã te bati, iar pe urmã sã iei ghitara si sã plîngi, nu, de asa ceva nu-mi este dor niciodatã.

Cum se împacã un pasionat de Freud, care ati fost, cu necesitatea curãtiei trupesti în monahism?

Cine nu-i pasionat de Freud? Toti sîntem stãpîniti de aceastã patimã, aceasta este firea noastrã. Dar mai existã si Dumnezeu. Dacã vrei, aceasta este o bunã dovadã cã Dumnezeu existã, faptul cã un pasionat de Freud a devenit cãlugãr.

Ce a declansat convertirea la ortodoxie a unui adept al ateismului stiintific si al unui pasionat de Nietzsche?

Nu pot sã spun.

„România si Basarabia nu prea au culturã"

Existã vreo temã comunã intelectualilor basarabeni-rusi si români cu rezonantã în spatiul ortodox, specificã acestuia si care sã nu tinã de domeniul creatiei bisericesti?

Existã ceva comun la intelectualii din România si cei din Basarabia, fãrã îndoialã. De exemplu, faptul cã basarabenii trag la copiator mintea românilor, atîta doar cã xeroxul este rusesc. Ce sã zic, nu prea avem noi culturã. Si acesta este un alt punct comun pentru România si Basarabia. În ce priveste raportul cu ortodoxia, atît pe unii, cît si pe altii îi caracterizează îndepãrtarea de aceasta. Eu cunosc multi intelectuali, îi cunosc personal pe mai toti cei care au obiceiul sã aparã pe prima paginã în gazete, dar nu cunosc nici unul care sã umble la Bisericã. N-o zic ca pe un repros, Doamne fereste!, asa eram si eu.

Afectează asta în vreun fel evolutia spiritualã a comunitãtii nationale?

Vezi, înainte ca evolutia sã poatã fi afectatã, ea trebuie sã existe. Nu stiu dacã existã o evolutie nationalã. Mã refer, în primul rînd, la evolutia biologicã, nu în sensul lui Darwin, desigur, ci mai mult demografic. Ultimele statistici din Republica Moldova ne spun cã se nasc mai multi morti decît vii. Peste 20 % din copii sînt nãscuti din mame necãsãtorite. A vorbi de culturã, de poezie în aceastã situatie mi se pare chiar putin cinic.

Care este calea cea mai scurtã de întoarcere a unui intelectual, plin de mîndria îndoielii - "obligatorie pentru un om cult" -, la Bisericã?

Dacã ar fi existat aceastã cale, Dumnezeu ne-ar fi descoperit-o, cã El vrea ca toti sã se mîntuiascã si sã fie vii. Nu cunosc o astfel de cale si nici nu mã gîndesc sã o descopãr. Cred, si nu mã îndoiesc, cã

Dumnezeu lucrează cu fiecare om asa cum stie El. Dumnezeu cunoaste pe fiecare, căci „El ne-a făcut pe noi si nu noi", cum zice David, si se descoperă fiecăruia potrivit felului său de întelegere. De exemplu, magilor le-a trimis un înger în chip de stea, pentru că aceea se pricepeau la stele.

„Stiinta confirmă si întăreste dogmele ortodoxe"

În ce fel este influentată - dacă este - viata moral-spirituală a est-europenilor de către dezvoltarea tehnologică si informatională ametitoare ?

Eu nu prea mai am legătură cu lumea. Am pierdut pulsul timpului meu. Aceasta o descopăr din scrisorile pe care le primesc. Pe de altă parte, e un lucru bun. Cineva din poetii rusi zicea că a fi contemporan cu timpul tău e semn de stagnare.

Astăzi, călugării au telefoane celulare, mănăstirile au pagini pe internet. Un monah poate locui în rugăciune si, în acelasi timp, explora locuri străine si îndepărtate prin Internet fără a se sminti?

Locuri străine din Internet nu are nevoie nimeni să exploreze; străinătatea, cu sensul de necunoscut, nu e bună în nici un fel. Dar să-si scrie scrisori poate. Ce rău e în asta? E si aici un folos, dacă stii să-l folosesti. De exemplu, sărmanii oameni, care sînt asaltati de toate ispitele lumii în care trăim, pot suna sau scrie oricînd duhovnicului, să ceară un sfat, să primească o mîngîiere.

Un părinte bătrîn din Moscova povesteste în una din cărtile sale un caz simpatic, potrivit pentru discutia noastră. S-a întîmplat să fie luat peste picior în troleu de un tînăr ateu: „Ce, popa, cum e să mergi pe dracu', e bine?" „Nu-i nimic rău în a merge pe dracul – răspunse părintele cu blîndete -, mai rău e cînd dracul merge pe tine".

Mai multi preoti ortodocsi din Europa răsăriteană si de peste Ocean au înfierat minunile tehnologiei considerate drept unelte ale vrăjmasului. Astfel, continuă o aprigă dezbatere despre semnificatia cifrei 666, care ar fi înscrisă pe cărtile de identitate; au fost publicate brosuri despre nocivitatea spirituală a televizorului s. a. m. d. Ortodoxia intră în contradictie cu dezvoltarea tehnică si informatională?

Nu există nici o contradictie între Ortodoxie si dezvoltarea tehnică. Si aici e musai să folosim cuvîntul Ortodoxie si nu crestinism, deoarece lupta cu stiinta este treaba romano-catolicilor si a protestantilor, care si ei se numesc crestini. Ortodocsii n-au ars pe nimeni pe rug pentru faptul că ar crede că pămîntul se roteste. Dogmatica romano-catolicilor si a protestantilor i-a pus în situatia să nege stiinta, deoarece descoperirile stiintifice contraziceau închipuirile lor despre lume si om. În ce ne priveste pe noi, stiinta nu face decît să confirme si să întărească dogmele ortodoxe.

Altceva este pseudo-stiinta, cînd speculatii de tipul lui Darwin sînt identificate cu stiinta. Noi nu trebuie să stigmatizăm stiinta numai pentru faptul că unii reprezentanti ai ei au dat gres sau au urmărit scopuri diabolice. Acelasi lucru se poate spune si despre multi reprezentanti ai Bisericii, dar asta nu înseamnă că Biserica nu este bună. Nu trebuie să separăm stiinta, cultura în general, de viata religioasă, în modul acesta brutal. Viata bisericească nu este ceva paralel cu realitatea, viata bisericească este adevărata noastră viată. Noi avem o multime de sfinti care au fost împărati, demnitari de stat, soldati etc. Aceasta este viziunea ortodoxă, autentic crestină, asupra lumii si a stiintei. Cititi tratatele Sfîntului Grigore de Nyssa, episcop din veacul V, în special cele despre facerea omului, tîlcuirea la Hexameron (cele 6 zile ale facerii) si tîlcuirea la titlurile psalmilor, unde sfîntul vorbeste despre atmosferă si circuitul elementelor în natură, despre mersul stelelor si celelalte care au tulburat atît de mult pe inchizitorii romano-catolici. Aceasta ar fi atitudinea dogmatică, teoretică a Ortodoxiei fată de stiintă.

În ce mă priveste, nu recomand nimănui să privească televizorul, nici eu nu-l privesc si nici muzică nu ascult. Dar motivele pentru care o zic sînt altele decît cele invocate de curentul pe care l-ai pomenit. Cred că dacă s-ar face un experiment, să se arate la televizor vreme de o săptămînă numai lucruri bune, să se schimbe afisele mizerabile de pe stradă, să înceteze muzica vulgară si idioată care răsună de peste tot si în locul lor să se cînte psalmi, cred că ne-am schimba mult părerea despre lume si performantele stiintei. Am întelege că hîrburile acestea, pline de sîrmulite si surubase nu fac nimic, dacă nu este omul în spatele lor să le pornească cu răutatea sau cu bunătatea sa.

„Ortodoxia nu răspunde nici unei provocări"

Asistăm la un fenomen care pare de neoprit: globalizarea. Unul dintre efectele sale este nivelarea identitătilor, constiintelor, mentalitătilor etc. Diversitatea tinde să se topească în uniformitate. Va răspunde Ortodoxia acestei provocări?

Ortodoxia nu trebuie să răspundă nici unei provocări. Ea a răspuns o dată si pentru totdeauna prin moartea lui Hristos. Dumnezeu pe cruce este răspunsul nostru lumii acesteia. Celelalte nu sînt ale noastre.

Limba principalului promotor al globalizării - engleza -, cîstigă tot mai mult teren. În România se înregistrează un fenomen de americanizare a limbii. Credeti că este doar o modă sau un semn al slăbiciunii unei limbi care lasă locul alteia mai puternice?

Nu stiu ce înseamnă o limbă slabă sau puternică, dar stiu ce înseamnă un popor slab si fără personalitate. Românii întotdeauna au fost impresionati de ceea ce vine de la străini. În veacul XIX vorbeau frantuzeste, ceva mai înainte greceste, acum americăneste. Acelasi popor, acelasi fenomen, limba n-are nici o vină. Nu schimbarea limbii mă sperie pe mine, că limba spune ce-i zice mintea, ci schimbarea mintii. Nu că românii ar avea cine stie ce minte bună, dar asa cum e ea, totusi e minte, pe cînd ceea ce ne aduce americanizarea este renuntarea totală la minte.

Cine ne asigură că asa cum ne este înlocuită limba, nu ne va fi schimbată si credinta, printr-o campanie asiduă si persuasivă? Vedem doar că se încearcă acreditarea ideii că principala piedică a progresului României este Biserica Ortodoxă, care, uzând de influenta sa, se opune unor măsuri care "să ne aducă în rîndul lumii", cum este, bunăoară, legalizarea homosexualitătii.

Au dreptate. Biserica Ortodoxă este principala piedică în calea progresului oamenilor spre pierderea totală a mintii. Dar eu cred Celui care a zis că ea va rămîne pînă la sfîrsitul veacurilor. Întotdeauna se va găsi un om doi care să gîndească, iar ei vor putea vorbi si altora, oricîti ar fi, oricine ar fi. Asta mă face să fiu linistit.

(Interviu realizat de Caludiu Târzi - Revista "Rost")

CÂNTÂND SUB APĂ

Mihai Vakulovski in dialog cu ierodiaconul Savatie
(Dialog realizat prin internet, pentru revista "Vatra", in toamna anului 2001)

Intrebare: Draga Savatie, cand ne-am cunoscut erai un poet foarte tanar si foarte promitator, cum se zice, pre nume Stefan Bastovoi. Ai debutat cu "Elefantul promis", care ti-a adus "femei si glorie", vorba canteculuI, si mai multe premii, Soros, al US (Uniunii Scriitorilor), al Targului de Carte din Iasi etc., urmand "Cartea Razboiului", o alta carte indelung comentata de criticii literari si de cititori. Ce-ti mai amintesti din acea perioada, totusi de inceput ?

Răspuns: Poate pare ciudat, dar primul cuvant care mi-a venit in minte cand m-am sfortat sa raspund la intrebarea ta a fost "Vietnam". Eu cred ca sunt un calugar care am fost in Vietnam. Uneori tresar cand aud ca trece pe strada un tractor sau latra vreun caine din trecutul meu. Pe loc insa imi dau seama ca luptele s-au terminat demult, ca tractorul nu e tanc si cainile nu-mi prevesteste nici o tristete, nici un pericol. Imi dau seama ca ma aflu, de fapt, in hamacul meu foarte caldut si comod de burghez al spiritului. Chiar asa, fac parte din mica burghezime a spiritului, asa i-as numi pe calugarii de azi. Zic ca sunt un burghez, din cauza ca burghezii (mai exact "burghejii"!), asa cum mi i-a prezentat Patria mea, mi-au parut intotdeauna niste oameni cu orizonturi foarte inguste si cu foarte putine preocupari, nu neaparat minore, ci putine. Si eu am o singura preocupare, stau in camera mea si cioplesc. Ti-aduci aminte de burghezutul din "Scaunele" lui Eugen Ionescu, care vroia sa aduca la el in casa toate personalitatile orasului si cara toata ziua scaune pentru ei? Asa si eu vreau sa chem la mine pe Cineva, dar n-am scaun. Am insa o buturuga in camera mea si cioplesc la ea toata ziua. Cioplesc un scaun pentru Dumnezeu. Imi lipseste, intelegi? Cand eram mic, auzind de la oamenii mari ca pamantul se roteste, pandeam noaptea de sub plapuma sa vad cand se invarteste pamantul. Tot asa stau si acum si pandesc, oare cand va veni la mine Dumnezeu? Aceasta imi ia mai tot timpul. Asa ca, nu prea am ocazia sa ma gandesc la trecut. Tot ce mi-a ramas din perioada aceea sunt ca niste cuvinte fara legatura dintr-un cantec pe care nu mai tin minte unde l-am auzit.

Intrebare: Cum ai inceput sa scrii, iti amintesti cum erau primele tale texte?

Răspuns: Prima poezie mi-a venit in cap in timp ce tineam oaia, pe care o mulgea tatal meu. Stii ca tatal meu a fost propagandist, propovaduitor de ateism stiintific. Si nu stiu ce mi-a venit mie sa-i dedic o poezie, uitandu-ma la el cum mulge oaia. Imi aduc si acum aminte poezia: "Tatal meu e folozof / Si citeste lectii el / Despre Eva si Adam". Eram existentialist de mic, cu adevarat.

Dupa aceea, n-am mai scris pana in clasa a opta, cand am "compus" o epopee. Eu eram fascinat Cojbuc, mai ales de cantecele de vitejie, pentru ca se potriveau cu aspiratiile mele de pionier patriot. stiu daca ti-am mai povestit, dar eu in copilarie faceam multe nebunii. Nu, nu eram genul care dadea mingea in geam sau turnam cerneala pe scaun, acestea nu-mi placeau. Dar aveam nebunia de a-mi inscena catastrofele umanitatii la scara mica. De exemplu, ma bagam iarna in apa din rapa, ca si cum as fi fost prigonit de nemti, sa vad daca o sa ma descurc in caz de razboi. Asa, odata, am dat foc la un lan de stuf, cam de un hectar, ca si cum nemtii ne-ar fi aprins holdele Patriei, iar eu trebuia sa le salvez, stingandu-le cu camasa. Am mai corupt si alti copii la aceasta fapta si am avut de lucru toata noaptea, ca nu-i gluma sa stingi un hectar de stuf. Am ajuns acasa spre dimineata, negru si parlit, dar cu satisfactia unei mari impliniri. M-am pus in pat, insa nu ma lasa sa adorm fapta mareata pe care am facut-o. Simteam ca asa ceva trebuie sa ramana in istorie. Atunci m-am sculat si am scris "epopeea" "Miroase a ars", despre un calaret care, mergand sa salveze un sat in flacari, moare el insusi mistuit de foc. Acestea sunt doua poezii de inceput. Pe urma m-am dus la Iasi si acolo am inceput sa scriu mai mult, dar aceasta este o poveste mai lunga.

Intrebare: Stiu ca ai multe amintiri din copilarie, multe dintre ele infiltrate in romanul in lucru, ce intamplari (pozitive, negative) din acea perioada te-au marcat, te urmaresc...

Răspuns: Prima mea amintire dateaza de la un an si vreo patru luni. Tatal meu inhamase calul la sanie si se pregatea sa plece. Eu m-am furisat din spate si m-am cocotat pe o barna. Ma simteam atat de barbat, ma pregateam sa pasesc prin aceasta calatorie cu sania in viata oamenilor mari. Tatal meu era padurar pe atunci si traiam intr-o casa din padure, de acolo nu se vedea nici o alta casa in jur, nici un om. Era pentru prima data cand as fi coborat in vale, nici nu stiam cum e jos, ce se vede dincolo de copacii inalti peste care niciodata nu am putut privi. Ma pregateam, intr-un cuvant, pentru o expeditie, ma duceam sa cunosc pamantul, lumea. Insa, cand sania s-a smucit din loc, eu m-am prabusit pe spate in zapada si, pana m-am ridicat, sania era departe. Am simtit ca nu mai are nici un rost sa strig sau sa plang. Atunci, in clipa aceea, am devenit dintr-odata matur si nu cred ca am mai evoluat mult de atunci. Cand am cazut, m-a izbit in fata cerul, nesfarsit si infricosator. Pentru cateva clipe, totul a fost un amestec de zapada si cer. A fost pentru prima data cand mi-am dat seama de singuratatea in care ne aflam noi, oamenii. Eram numai eu, zapada si cerul. Am bagat mainile in buzunarele de la salopeta mea albastra si am mers incet de tot inapoi in casa. Devenisem un barbat adevarat, un om matur, pentru ca am suportat prima mea infrangere. Aceasta este amintirea care mi-a marcat, intr-un fel, viata, amintirea pozitiva, zic eu. Am si o amintire negativa, cum zici. Odata mi-a facut tatal meu un bici, iar eu am lovit-o cu el pe mama. Mama a plans.

Intrebare: Cum ai ajuns in Romania, la liceul de arta? Ce fel de experiente ai trait atunci, despre perioada de adaptare etc...

Răspuns: Ti-am zis ca eram un patriot. De aceea am plecat la studii in Romania, era chiar in toiul miscarii nationaliste de la noi. Credeam ca o sa descopar un neam mare, neamul meu. Dar nu a fost asa. Am descoperit un neam fricos si las, un neam de lingusitori. Neamul meu. Am oscilat pe urma intotdeauna intre adancurile mele slave, in sens dostoievskian, pentru ca am stramosi ucraineni, dupa cum mi-e si numele, si aceasta realitate care ma mahnea. Dar acum nu ma mai framanta apartenenta mea etnica si nationala. Acum nu mai am nici o indoiala: sunt un om fara patrie, un lup care umbla singuratic prin gradini. In acest sens, crestinismul m-a odihnit, pentru ca este religia in care nu exista notiunea de nationalitate. Nu te mira, toata vorbaraia despre ortodoxismul innascut al poporului roman, rus sau grec sunt scuipaturi politice, care pe mine ma scarbesc, pentru ca lovesc in libertatea pe care a adus-o Hristos lumii. Iar eu sunt un indragostit de libertate.

Desigur, a existat o perioada de adaptare, chiar foarte lunga si anevoioasa. Cel mai greu mi-a fost sa ma adaptez la lipsa de sinceritate si de caldura pe care o au romanii, dincolo de gramada de formule de politete si zambete de plastilina, care la noi nu exista. In cei patru ani de liceu, pot sa spun

ca m-am format ca o persoana duala. Pe de o parte, eram cel mai ocarat si cel mai batjocorit elev din tot liceul. Ma ocara directorul, profesoarele, pedagogii. Si asta de fiecare data cand ma vedeau. Ma amenintau ca o sa ma exmatriculeze, deoarece mananc degeaba banii Statului Roman, chiar am fost si batut de un pedagog. E drept ca eu nu invatam nimic, niciodata nu am avut caiete, nici carti si eram corigent la toate materiile in afara de sport si pictura, mai tarziu, si romana. Nici nu prea veneam pe la scoala. Era o fata care imi imita perfect scrisul si, la sfarsit de trimestru, imi facea ea caiete, ca sa le arat profesorilor. Probabil ma iubea, eu insa nu i-am răspuns niciodata. Faceam, intr-un cuvant, nebunii mari de tot, nici n-ar fi decent sa dau exemple. N-ai vazut in nici un film despre boema o minte mai bogata ca a mea in nebunii. Nu degeaba m-au inchis la nebuni. Erau insa si multi care intelegeau ca nebunia mea vine dintr-o revolta, dintr-o neimpacare cu lancezeala lumii. Acestia ma iubeau, multi chiar ma admirau, credeau ca-s geniu. Asa am inceput sa traiesc pentru doi. Pe unul toti il ocarau, convinsi ca sunt debil mintal, pe altul il laudau marile personalitati ale orasului, profesorii universitari, pe care ii admirau pana si profesoarele care ma chinuiau pe mine. Ele insa au aflat de asta abia dupa ce am plecat de la ei.

Intrebare: Devenisesi student la facultatea de Filosofie din Timisoara, erai unul dintre cei mai cunoscuti scriitori tineri, totul mergea ca pe roate, dar ... te-ai calugarit...

Răspuns: Da, nebuniile mele au culminat cu calugaria. Aceasta a fost cea mai mare nebunie pe care am facut-o. Cand am inteles ca nu este nici o nebunie mai mare, pe care ar putea sa o faca omul, nu m-am putut abtine sa nu o fac si pe asta. Sa stii ca la acest capitol i-am batut pe umar si pe Tzara si pe Salvador Dali. Eu am avut nebunia de a ma darama pe mine insumi, ceea ce nu au putut face ei. Mi-amintesc ce senzatie grea am avut cand am vazut pentru prima oara un monument de-al lui Lenin trantit in gramada de harburi de la marginea orasului. Parca mi-as fi vazut viata aruncata ca pe o hartie folosita. Trebuia sa incep din nou, dar nu stiam cum va fi. Asa ma uit acum la scriitorul promitator care era Stefan Bastovoi, ca la un monument aruncat intre harburi. Poate ca ar fi fost si un Nobel in harburile acelea, nu stiu, dar nu m-am aplecat sa-l ridic. Multi inca mai asteapta sa revin, dar nu am avut niciodata ispita lui Arghezi. Imi dau seama ca nevoia de a ma impune lumii, pe care o aveam, nu venea dintr-un carierism, ci pentru ca am crezut ca am ceva de spus lumii. Acum, ca am descoperit ca Cineva a spus totul, ma odihnesc. Sunt atat de bucuros ca Hristos exista. Stii, cand eram mic il iubeam foarte mult pe Lenin si cel mai mare regret al meu era ca nu am trait pe vremea lui, ca sa pot fi si eu printre copiii pe care ii mangaia si vorbea cu ei. Si sufeream, pentru ca stiam ca asta nu se va intampla niciodata. Simteam, efectiv ca viata mea este un rateu, pentru ca nu aveam nici cea mai mica sansa de a-mi indeplini visul vietii mele: sa-l vad pe Lenin. Cu Hristos nu este asa, cu Hristos sunt contemporan. Iata in ce consta toata nebunia mea, sa nu ma mai satur sa fiu contemporan cu Hristos. Ce-i de mirare ca m-am calugarit? Te asigur, oricine, daca ar ajunge contemporan cu Hristos, s-ar calugari fara nici o ezitare. Am facut ceea ce era imposibil pentru mine: mi-am salvat viata de la ratare.

Intrebare: Cum iti pare literatura pe care ai scris-o inainte de calugarire?

Răspuns: Nici nu mai tin minte, nu mi-am pus niciodata problema asta. Am uitat ca am existat. Mai vine cate cineva si imi aduce aminte ca a existat un poet Stefan Bastovoi. Am auzit ca unii ma si citeaza cand vorbesc de literatura romana contemporana, eu insa nu prea mai tin minte ce am scris. Imi amintesc, daca fac un efort, cateva titluri, cateva versuri. Am fost un poet prost, daca nu ma tin minte nici macar eu pe mine, cu atat mai usor ma vor uita cei care vin dupa noi.

Intrebare: Ce scrii acum?

Răspuns: Scriu lucruri care pe voi, "scriitorii", nu va intereseaza. Pentru ca nu mai scriu literatura in sensul pe care i-l atribuie critica. De asta, nici nu-ti spun ce scriu, ca sa nu te plictisesc. In schimb, acum ma simt util oamenilor, am descoperit fericirea comunicarii. Imi apar cartile in mii de exemplare, care se si vand imediat, ceea ce arata ca se si citesc. Inseamna ca sunt viu, cuvintele mele nu mai sunt "flori de mucegai", cum aspira Arghezi, sunt vii, oamenii pot sa le bea, nu doar sa se uite la ele cat sunt de frumoase. Stii, mi-am dat seama ca eu sunt omul care prefer sa beau apa din izvor cu causul palmelor, decat sa pozez cu o cupa de aur plina cu whisky, dar cu care nu pot sa-mi potolesc setea. Am devenit un fel de jurnalist ortodox, unii cred ca chiar sunt eseist. Da, mi-am amintit ca lucrez si la o carte, care o sa va placa si voua, se cheama "Nebunia la Sfinti si la oamenii de arta". Voi da, totusi, Cezarului ce este a Cezarului. Mi-a scris Musina ca vrea sa-mi publice romanul meu despre copilaria sovietica. Asa ca va trebui sa fac un efort si sa

mai citesc partea care mi-a ramas, ca citesc la el din luna mai si abia am trecut de jumatate, atat de greu imi vine sa citesc opere straine.

Intrebare: Ai facut, la Chisinau, o revista ecleziasta, care era scopul ei?

Răspuns: Probabil am vrut sa-i fac pe oameni sa mai renunte la prejudecati, atat pe cei necredinciosi, cat si pe credinciosi. Am descoperit cat de multi oameni exista, eu credeam ca-s mai putini. Am vrut sa comunic lumii stirea ca oamenii sunt multi. Intr-adevar, sunt atat de multi oameni.

Intrebare: Cum, inspre ce, s-a schimbat (s-a schimbat?) viziunea ta "literara"?

Răspuns: Nu s-a schimbat, am ramas la parerea ca literatura trebuie sa fie buna. Principiile de apreciere insa sunt altele, sunt mai simple. Daca citesc o carte fara sa ma plictisesc, daca simt in spatele ei un om care intra cu generozitate in viata mea si mi-o schimba spre bine, inseamna ca am citit o carte buna, am mai cunoscut un om, am mai trait o viata. Altfel de carti nici nu mai citesc. Daca, dupa primele randuri, simt ca tin in mana o carte proasta, niciodata nu mai incerc sa ma conving ca ar fi buna, chiar daca mi-ar lauda-o toti criticii din lume. Prefer sa ma rog decat sa citesc. Intotdeauna am fost un cititor enervant, nu doresc nici unui scriitor mediocru un cititor ca mine, nu fac nici o concesie.

Intrebare: Cum iti pare viata literara din... manastire (manastiri)?

Răspuns: N-am descoperit nici o viata literara in manastiri, de altfel, poate, nici nu este treaba manastirilor sa faca literatura. Nu zic ca n-am vazut pe cei care scriu prin manastiri, dar numai ca n-am vazut "viata literara", in sensul care te preocupa. Sunt foarte putini scriitorii crestini contemporani care au talent scriitoricesc. Din toti cei pe care ii lauda lumea, vad ca limba romana nu a dat nici unul. Adica, oameni care sa exprime un destin, dincolo de cuvinte. Rusii mi se par mai plastici si mai expresivi atunci cand povestesc despre Hristos. Ei stiu sa-ti prezinte un Hristos care da navala in viata ta. Aceasta nu se poate face si fara ceva talent la scris. Nu este, desigur, o literatura in sensul tehnic al cuvantului, dar este o arta a comunicarii. Desi, pentru mine, ti-am zis, forta de a te impune ca destin, de a comunica o viziune si, mai ales, de a mai si convinge, este expresia cea mai sigura a valorii. Stii si tu ca cei mai multi autori s-au folosit si de viata lor, nu numai de mijloacele literare, pentru a putea spune ce au avut de spus. Inchipuie-ti un Rimbaud la 60 de ani, oferind autografe dupa inmanarea premiului Nobel si vei vedea ca poeziile lui nu mai au aceeasi putere. Asa ca, literatura e mai mult decat ea insasi, ea poate fi viata unui om sau poate fi nimic.

Intrebare: Cum iti pare literatura scrisa de tineri?

Răspuns: Nu citesc niciodata literatura profana. Totusi, cand ma intalnesc cu vreun prieten scriitor si vad cu cata incantare imi da sa citesc cate vreo noua aparitie literara, imi arunc privirea, ca sa nu-l mahnesc. Cu parere de rau, de fiecare data descopar aceeasi saracie existentiala si artistica. Ii simt pe toti de parca ar incerca sa cante sub apa. Chiar daca spun acolo niste cuvinte concrete, deasupra ajung numai niste bulbuci, nu deslusesc ce vor sa spuna si ma doare enorm aceasta neputinta, pentru ca sunt prietenii mei.

Intrebare: Care sunt asteptarile tale in legatura cu scriitorii care vin? Ce astepti de la scriitorii foarte tineri?

Răspuns: Ultimele doua secole ale omenirii se afla sub semnul literaturii. Pot spune ca literele au dictat istoria, au nascut istoria. Nu pot spune ca au nascut ceva bun. Ma gandesc la Nietzsche si fascism, la Marx si comunism, la Freud si pansexualism, la existentialistii care au facut apologia sinuciderii. Dar nu ma refer doar la manifestele politice. Aceeasi putere au avut si manifestele literare, estetice. De exemplu, estetica uratului si a distrugerii, decadentismul, incepand de la simbolisti si expresionisti, pana la suprarealismul dezumanizant, fragmentarismul care a transformat viata noastra in niste cioburi dintr-o ecuatie atat de rece. Oamenii au devenit spectatorii propriei vieti, nu o mai traiesc, se uita la ea. Totul e atat de abstract, atat de livresc. As vrea sa se restabileasca comunicarea dintre oameni. Sa nu mai fuga nimeni de celalalt, sa fuga numai unii spre altii. Sa se nasca niste Ben Ladeni ai spiritului care sa dea cu avioanele in turnurile atat de semete ale "placerii aristocratice de a displacea" cu care se falea Baudelaire.

CU UN SĂRUT MAI APROAPE DE MOARTE

Când eram mic, nu suportam ticăitul ceasurilor. Şi asta nu pentru că sufeream cu nervii sau de insomnie, ci pentru că ceasul îmi amintea de existenţa timpului. Fiecare tic-tac se asocia pentru mine cu o cu o bătaie în porţile morţii. Când mă culcam în pat şi în întuneric se mai vedea numai conturul ferestrei, ferestrei, ticăitul ceasului se asemăna cu zgomotul roţilor unui tren care mă duce spre moarte. Era atât de de scurt un ticăit, dar era destul ca să mă cufunde într-o tristeţe doborâtoare, într-o tristeţe din care nu credeam că voi ieşi vreodată. Era îngrozitor să ştiu că eu nu voi putea întoarce înapoi timpul vieţii mele nici mele nici măcar cu un singur ticăit. Mă sfâşiam să simt cum dispare în nefiinţă pentru totdeauna şi irecuperabil sunetul acela monoton şi trist.

Acest sentiment îl retrăiam mai cu seamă seară, la culcare. Dar adevărata tristeţe şi singurătate mă copleşea în casele străine, chiar şi la bunica, unde mă adormea un ceas mare sovietic. Atunci mă gândeam ce deprimant ar fi să aud astfel de ceasuri toată ziua, dar totodată îmi dădeam seama că ele ticăie chiar şi atunci când eu nu le aud. Orice n-aş fi făcut şi oriunde nu m-aş fi dus, timpul trecea.

Singurul rost pe care îl mai vedeam era să urmăresc cât mai atent trecerea timpului, să o înregistrez, să o explic. A fost cea mai dureroasă ocupaţie din viaţa mea, dar n-a fost fără rost.

Am început să văd trecerea timpului în orice: în frunze care cad sau doar se mişcă, în orice schimbare, în orice cuvânt sau gest care erau înghiţite imediat de trecut ca de un stol de piranii. Eu însumi rămâneam nemişcat şi neputincios în faţa trecutului care mă înghiţea încetul cu încetul.

Trecerea timpului se poate măsura cu orice. O măsuram cu hainele din care creşteam, cu oamenii care mureau sau se căsătoreau. Nimic nu opreşte trecerea timpului. Şi cei îndrăgostiţi pot spune: iată, suntem cu o atingere mai aproape de moarte, suntem cu o îmbrăţişare, cu un sărut mai aproape de moarte.

Suntem întotdeauna mai aproape. De multe ori mă surprind asupra aceluiaşi gând în timpul Liturghiei, când preoţii şi diaconii îşi dau sărutul iertării şi al dragostei înainte de a se împărtăşi cu Trupul şi Sângele lui Hristos. Atunci ei se cuprind şi, sărutându-se pe umăr, zic: “Hristos în mijlocul nostru”, iar celălalt răspunde: “Este şi va fi”.

Ce minunat! atunci sunt cu adevărat cu un sărut mai aproape de moarte, dar şi mai aproape de Viaţă. Pentru un singur lucru mă rog atunci, ca sărutul acesta să mă apropie anume de Viaţă şi nu de moarte.

DE CE CADERILE SUNT, UNEORI, SI BUNE

Ma nedumereste ceva. De curand ziceati ca Dumnezeu sta, oarecum, la panda, asteptand momente prielnice pt. a ne mantui. Mai spuneati chiar ca Dumnezeu cauta modalitati in acest sens. Ei, se poate vorbi de o anumita ingaduinta de-a Domnului ca noi sa cadem in pacat pt. ca, dupa, sa fugim in bratele Lui? Exemplul sunt chiar eu, care am observat usurinta cu care cad uneori in "diferite", dar si usurinta cu care fug inapoi, speriat de o eventualitate animalica. Este aceasta intoarcere un soi de lasitate?

Intrebarea ta ma duce cu gandul la un caz simpatic din copilaria mea sovietica. Eu am copilarit intr-o zona in care mai toti baietii faceau lupte, era o rusine sa nu stii sa te "trantesti". Chiar daca era un orasel de provincie, toata Basarabia este o provincie pentru Rusia, baietii de aici detineau primele trei locuri la competitiile unionale cam la toate categoriile, ii bateau si pe moscoviti si pe leningradeni. Si asta pentru ca era un antrenor care ii batea cu un slap de cauciuc daca nu castigau. Ei nu aveau voie sa nu invinga. In acelasi spirit am crescut si eu.

Toata viata noastra este o lupta, mai ales viata crestinilor. Si de aceea, in ce ma priveste, eu am gasit o dezlegare la intrebarea ta printr-o infrangere pe care am suferit-o la o competitie de tranta. Nu era o competitie profesionista, era in tabara de pionieri, dar printre pionieri erau si profesionisti. Eu eram prin clasa a treia si am iesit pe covor cu un rus mai mare decat mine cu trei ani si mai greu cu vreo 10 chile. La varsta aceea, aceasta diferenta e considerabila. Eu, insa, eram foarte sprinten si increzut ca-l voi tranti. Ne-am vanzolit noi mult, dar nici cum nu ma putea pune pe spate (in lupta libera trebuie sa-l pui pe celalalt cu amandoi omoplatii pe saltea). In aceste cazuri se declara "parter", cam cum ar fi in fotbal lovitura de 11

metri, adica unul este pus in patru labe, iar celalat sta alaturi, gata sa-l intoarca. De data asta, eu am fost cel penalizat. La semnalul arbitrului, eu trebuia sa ma fac ghem, ca adversarul sa nu ma poata intoarce pe spate. Eu insa am vrut sa ma dau in spectacol si am ramas teapan, convins ca il voi intoarce eu pe el. Numai ca, peste cateva secunde, m-am trezit pe spate. Toata lumea a fost dezamagita, pentru ca le era mai drag de mine, ar fi vrut sa ies biruitor. S-a lasat o mare liniste si in aceasta liniste arbitrul a ridicat mana invingatorului. Pe urma ne-am strans mana, cum se face intre adversari. Eu m-am tinut bine pana ce am iesit de pe covor. Pe urma mi-au dat lacrimile si am fugit si m-am trantit pe un damb cu iarba si scanceam de ciuda. Imi era asa de ciuda ca am fost prost si mi-am desconsiderat adversarul. Ma gandeam ca daca ne-ar mai da o data drumul pe covor, l-as tranti. Dar in timp ce scanceam asa, s-au apropiat de mine antrenorul si inca un sportiv care venise la el. Acesta m-a prins de umeri si-i zice celuilalt: "Il vezi, asta o sa fie un adevarat luptator, pentru ca plange". Pe mine nu prea m-au incalzit cuvintele lui, ca eu vroiam sa mai ies o data pe covor, dar nu se mai putea, invingatorul fusese anuntat. Pentru mine victoria insemna atunci, eu vroiam sa-mi spal rusinea infrangerii. Antrenorul, insa, stia ca important este nu sa ne numaram victoriile, care pot fi neinsemnate, ci important este daca devenim sau nu niste luptatori.

Asa ne vrea si Hristos, El nu vrea sa fim niste farisei care isi numara faptele bune, adica victoriile acestea mici si vremelnice, ci vrea niste ostasi neinfricati, raniti, schiopi, operati, dar neinfricati. Noi nu vom merge la judecata cu o desaga de fapte bune sau rele, ci cu ceea "in ce ne vom afla", asa a zis Hristos. Importanta este starea noastra, important este "dorul dumnezeiesc" care trebuie sa arda in noi. Asa ca, nu este nici un fel de lasitate in a cadea si a te ridica, in alergarea aceasta inapoi in bratele lui Dumnezeu. Singura lasitate care i se poate imputa omului este aceea de a fi cazut si de a nu se fi ridicat. Si asta pentru ca e absolut omenesc sa gresim, dar nu e omenesc sa ne placa greseala. Noi trebuie "sa ne inciudam" pe greselile noastre, sa ne smucim iara si iara pe covorul luptei acesteia omenesti, unde adversari ne sunt firea noastra cazuta si diavolul. Ura cu care isi uraste omul greseala care l-a ranit, de multe ori, e suficienta pentru a ne pazi de repetarea greselii. Iar Hristos, spre deosebire de arbitrii omenesti, ne ofera iara si iara sansa de a ne infrunta adversarul, de acum cu experienta si maturitatea infrangerii. Hristos nu ridica degraba mana adversarului nostru, chiar si atunci cand zacem trantiti si neputinciosi.

Dar si Hristos, ca orice "antrenor" iscusit, ne mai trimite din cand in cand pe covor cu adversari mai mari si mai grei decat noi, nu ca sa ne scoata pe urma ochii cu infrangerea noastra, ci pentru a ne antrena prin incaierari mai crancene. Aparent, noi pierdem de fiecare data, dar asta este doar o aparenta, deoarece, daca ni s-ar da un adversar pe masura noastra, de categoria noastra, noi l-am invinge. Si acest adversar ni se va da in cele din urma, o singura data, in lupta finala. El nu numai ca va fi de aceeasi greutate, de aceeasi inaltime, de aceeasi varsta cu noi. Adversarul acesta final cu care ne vom bate vom fi chiar noi insine, atunci, in clipa Judecatii.

In cuvantul despre moarte al Sf. Ignatie Briancianinov este chiar o explicatie interesanta cum de reusesc Sfintii, care au ajuns pe inaltimea culmilor duhovnicesti, sa se vada totusi pacatosi si neputinciosi. Si, zice Sfantul, Dumnezeu sloboade fiecaruia draci spre ispitire pe masura virtutilor si, indata ce omul a inaintat in lupta si experienta duhovniceasca, se schimba si tura de draci care il ispitesc, mai vicleni, mai puternici. De aceea, si Sfintii se simt tot timpul neputinciosi, pentru ca au intotdeauna un adversar mai puternic decat ei.

Ceea ce nu inteleg cei mai multi credinciosi, este faptul ca Dumnezeu nu cere de la noi o "desavarsire morala", ci sfintenie. Sfintenia, spune Sf. Macarie Egipteanul, nu consta in buna indeplinire a unor reguli puse inainte, in practicarea unor nevointe spectaculoase, ci in umilinta inimii. Sunt oameni pe care nevointele ii aduc la umilinta inimii, dar sunt si cei care, din cauza ca fac ceva mai mult decat altii, se inalta. Dar Dumnezeu ii iubeste si pe acestia, si, de aceea, le infrumuseteaza lupta. Dumnezeu isi retrage harul Sau pentru putin si ei cad in pacate mai mari sau mai mici, in dependenta de gradul de mandrie care i-a cuprins.

Sfantul Ignatie Briancianinov zice ca Dumnezeu ne abandoneaza in aceste pacate nu numai pentru a ne smeri, dar si pentru a ne imbogati in experienta duhovniceasca. Cineva care a facut intotdeauna toate "ca la carte" nu va putea fi niciodata de folos unui frate cazut, pentru ca nu-l va intelege. Sfantul Ignatie zice ca din acestia nu pot iesi duhovnici, pentru ca, chiar daca au sfintenie,

nu stiu sa ofere sfaturi tamaduitoare. Asa ca Dumnezeu, Care ne stie nu numai trecutul si prezentul, ci si viitorul, stie si pe cei care ne vor iesi in cale de-a lungul vietii, si ne sloboade pacatele lor sau cel putin "chipul pacatelor" lor - ca sa-mi ingadui o sintagma perso-nala -, ca sa-i putem odihni, la nevoie, pe umarul nostru ranit, dar incercat si intarit.

Desigur, Sfantul Ignatie face mai mult referire la pacatele mai putin grave, cum ar fi lenea, toropeala, imbuibarea, mania. Mai putin grave in sensul ca repede vin si repede se duc, nimeni nu se poate pazi de ele, daca nu-l ajuta harul. Aceasta nu intra in contradictie cu zicerea Parintilor precum ca Dumnezeu nu sloboade nimanui ispite peste putere si ca, daca cineva a cazut intr-un pacat mare, a facut-o prin libera alegere. Nu. Pur si simplu, uneori, anume caderea in acest pacat mare a fost slobozita prin pronie Dumnezeiasca, deoarece nevoitorul a fost atat de puternic, incat a putut sa o depaseasca. Multi nu sunt lasati sa cada pentru ca nu ar mai gasi putere si vointa sa se intoarca inapoi. Pentru toate este o lucrare a lui Dumnezeu, important este numai ca noi, fie ca ne accidentam, fie ca ne mentinem intr-un oarecare echilibru, sa-L ravnim pe Dumnezeu, sa ne smuncim spre El. Si El ne va primi.

Proloagele noastre sunt pline de caderi dintre cele mai grozave, dar care s-au facut prilej de intoarcere la Dumnezeu. Daca-ti aduci aminte de taranul care, lucrand la tarina, a vazut o femeie gravida si, vrand sa vada cum sta pruncul intrinsa, a taiat-o. Cand si-a revenit, s-a ingrozit de ce facuse si a fugit la Parintii din pustia din apropiere sa-i intrebe daca mai este scapare pentru dansul. Asa a ajuns calugar, desi pana la savarsirea crimei, marturisise el insusi, nu a rostit nici o rugaciune catre Dumnezeu. Pe urma, pentru rugaciunile lui, Dumnezeu a descoperit ca a iertat si pacatele femeii.
Din cat cunosc eu Vietile Sfintilor si Patericele, cam trei sferturi din Sfintii pe care ii lauda Biserica s-au "impacat cu Dumnezeu", cum zice Apostolul Pavel, dupa ce au savarsit pacate grozave.
Desigur, exista si ispita in care cad multi, ca se arunca singuri in pacate mari, cu gandul ca pe urma se vor face sfinti. Exista o gramada de secte pseudocrestine care sustin acest lucru, ce-i drept, prima conditie o indeplinesc bine, adica pacatele, mai slabut insa cu sfintenia. Cei care reusesc sa iasa din pacate mari n-ar fi mai laudati decat cei statornici, daca a iesi din ele n-ar fi mai greu decat a sta intr-un echilibru caldut. Cum dar sa crezi ca vei reusi sa iesi din pacatele mari, pe care iti propui sa le faci, daca tu nici din acestea pe care le ai nu poti iesi? Si ca sa ma intorc la pilda cu tranta, ma gandesc ce caraghiosenie este ca dupa ce pierzi sa te trantesti singur pe spate si sa strigi ca acesta este un nou mod de a-i birui pe toti. Pe urma sa te ceri iarasi pe covor si iarasi sa te tran-testi pe spate. Cred ca orice arbitru te-ar alunga sa te tolanesti in alta parte, dar nu pe covorul de lupta.

Problema este ca pentru noi, crestinii, alta parte este numai iadul. Noi, sau ramanem pe covorul de lupta, care, zice Dostoievski, este inima omului, si luptam sau suntem aruncati "in intunericul cel mai dinafara". Aparent, orice iesire din covor pe care o suferim acum ne pare neinsemnata, ea insa va fi fatala in lupta finala. Desi noi acum suntem la antrenamente, totusi, trebuie sa ne luptam de-adevaratelea, sa nu ne desconsideram adsersarul. Cred ca ai vazut vreodata o competitie de sumo. Regulile acestei lupte sunt foarte simple, pur si simplu trebuie sa-ti impingi adversarul afara de pe covor. Astazi, insa, aceasta lupta traditionala japoneza este doar o imitatie a ceea ce a fost ea initial. In vechime, aceasta lupta era un echivalent al luptelor de gladiatori la romani. Cercul in care se luptau era inconjurat de sulite ascutite de bambus. Asa ca, cel care era impins afara din cerc, cadea in aceste tepuse. De aceea, sumoistii si pana azi sunt atat de grasani. Acesti luptatori erau ingrasati special in scopul de a oferi o priveliste cat mai sangeroasa, deoarece un corp mare are mai mult sange decat unul mic.

Noi insa n-ar trebui sa ne lasam ingrasati pentru a ne face priveliste ingerilor si oamenilor in ziua judecatii. Gandeste-te numai ca de fiecare data cand vezi la televizor un sumoist impins afara din covor, el, de fapt, a murit. Asa ar trebui sa ne vedem si pe noi la fiecare infrangere. Sa vedem si sa traim mortile acestea, pentru ca, stim noi bine, din fiecare moarte ne inviaza Hristos. Asa ne incredintam de neputinciosia mortii si de atotputernicia Invierii. Noi avem nevoie de aceasta incredintare, noi nu putem trai fara inviere. Dar ce fel de inviere fara moarte? De aceea, Hristos ne lasa aceste morti provizorii, caderile noastre, ca sa nu ne despartim nici o clipa de bucuria invierii.

De fapt, noi nu facem decat sa inviem neincetat, sa inviem cu disperare si nesabuinta, sa ne desprindem, cu fiecare smuncitura din mlastina pacatelor si a gresalelor noastre, pentru smuncitura finala, prin care vom trece pentru totdeauna de la lupta la odihna, de la infrangere la biruinta, de la moarte la viata.

DE CE S-A SPERIAT HRISTOS?

Zilele trecute, în timp ce beam ceai, verisoara mea, femeie în toata firea, a început a plînge, vrea sa-mi puna o întrebare pe care nu a mai pus-o nimanui. În sfîrsit, dupa ce s-a scuzat de multe ori: este o hula", „ca îi este rusine ca are astfel de gînduri" si-a luat inima în dinti si a vorbit. „De ce – plîngînd -, Iisus s-a speriat în gradina? El era de la Dumnezeu, El stia toate – stia ca va muri, ca va stia ca prin jertfa Lui El va aduce atîta bine omenirii! De ce, dar, s-a temut? Orice om, daca ar sti dinainte ca el va învia, ar accepta cu bucurie sa moara pentru semenii sai. De ce tocmai El s-a temut?"

Nu stiu în ce masura crestinii de azi sînt obsedati de moartea lui Hristos, dar mie mi se pare ca moartea Lui stîrneste mai multe neîntelegeri decît învierea. Daca toate denominatiunile crestine, inclusiv sectele, sînt de acord în ceea ce priveste învierea Lui, în ceea ce priveste moartea multi se contrazic. De exemplu, iehovistii au hotarît ca, de vreme ce Iisus s-a speriat în gradina si a murit pe cruce, înseamna ca El nu este Dumnezeu. Monofizitii au cazut în extrema cealalta, zicînd ca, de vreme ce Iisus este Dumnezeu, înseamna ca El nu a murit, caci Dumnezeu nu moare. Adevarul este ca Iisus a murit în firea Sa omeneasca, ramînînd nestramutat în firea Sa dumnezeiasca.

Dar ce este cu spaima lui Iisus din gradina? Marturisesc ca si eu am avut aceleasi framîntari ca si verisoara mea. „Ce mare lucru a facut Hristos? Stia dinainte ca va învia, era Dumnezeu, iar noi petrecem în iadul incertitudinii pîna la sfîrsitul zilelor noastre". Gîndeam ca daca as avea certitudinea învierii mele, astazi as muri si nu mi-ar parea rau de nimic. Nu stiu în ce masura aceste gînduri vin si celorlalti oameni, poate ca ele sînt o urmare fireasca a educatiei comuniste cu pionieri care îsi puneau atît de usor sufletul pentru patrie.

E adevarat ca pentru a merge la moarte cu seninatate trebuie sa fii sau convins de învierea ta, sau sa fii un ateu desavîrsit. Hristos stia ca va învia si, totusi, S-a temut. Da, Hristos s-a temut într-adevar în gradina, atunci cînd S-a rugat Tatalui ca, de este cu putinta, sa se îndeparteze paharul acesta de la Dînsul. Ucenicii au vazut aceasta frica a lui Iisus, au vazut-o si au adormit. Se pare ca în clipele acelea de parasire pe care le traia Iisus, ucenicii au fost parasiti si ei de orice putere, de aceea au si adormit, chiar daca Hristos a iesit de trei ori la ei îndemnîndu-i sa privegheze cu El macar un ceas. Aceasta arata atît de bine ca ucenicii îsi aveau toata puterea si credinta lor de la Hristos, iar atunci cînd El a slabit, cînd s-a întristat de moarte în gradina, ucenicii au slabit si ei si, pierzîndu-si credinta, au adormit.

În Imnele Sfîntului Efrem Sirul gasim un minunat pasaj despre spaima lui Hristos din Gradina Ghetimani. Sfîntul Efrem crede ca spaima aceasta a fost adevarata si a fost profunda, mai profunda decît putem gîndi noi, si nu întîmplator ucenicii au fost martorii ei. Hristos si-a descoperit înaintea ucenicilor spaima Sa omeneasca în fata mortii ca ucenicii, atunci cînd vor ajunge sa fie dati în mîinile calailor lor, simtind aceasta spaima, sa-si aminteasca de spaima Învatatorului lor, ca e fireasca, si sa nu dea înapoi, asa cum nici El nu a dat, desi, zice Sfîntul Efrem, ar fi vrut. Mai era nevoie de aceasta spaima pentru ca moartea sa îndrazneasca sa-si înghita Stapînul. Aceasta frica a încurajat moartea care, „ca o sluga la porunca, s-a apropiat", cum cîntam la Utrenia Învierii (Gl. 6) si L-a înghitit pe Datatorul de viata, ca dupa trei zile sa-L vomite, zice Sf. Efrem.

Hristos a fost primul om care a iesit singur în fata mortii. Doar El, dintre oameni, a fost parasit cu desavîrsire, astfel ca a strigat pe cruce: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai parasit!?" A fost nevoie ca omul Iisus sa cunoasca parasirea lui Dumnezeu – singura pricina a mortii, pentru ca altfel El nu ar fi putut muri. Astazi noi nu putem întelege spaima Lui, caci Hristos a zdrobit puterea mortii si moartea pe care o avem noi azi, daca ma pot exprima astfel, nu mai este moartea cu care a murit Iisus. Noi sîntem curajosi în fata mortii deoarece nimeni din noi nu moare singur, deoarece Hristos a luat în Sine toata spaima si durerea mortii. Si aceasta o vedem foarte bine din cazul lui Petru. În zilele patimii lui Hristos, cînd a fost întrebat daca Îl cunoaste pe Iisus, ca a fost vazut cu El, ca graiul îl vadeste, Petru s-a lepadat de trei ori de Învatatorul sau pentru ca se temea de

moarte. Dar acelasi Petru, care s-a speriat de o baba în zilele patimii, le-a vorbit cu îndrazneala ostasilor romani care îl rastigneau, rugîndu-i sa-l rastigneasca cu capul în jos, ca nu este vrednic sa moara în acelasi fel ca si Învatatorul Sau. Moartea lui Hristos ne-a adus curajul în fata mortii, dar pîna atunci acest curaj era cu neputinta. Iata de ce Hristos S-a temut, iar noi nu. Pentru ca noi murim cu Hristos, iar Hristos a murit singur, parasit de oameni si de Dumnezeu.

Paradoxul mortii lui Hristos este surprins în rugaciunea pe care o rosteste preotul la sfîrsitul proscomidiei: „În mormînt cu trupul, în iad cu sufletul, în rai cu tîlharul si pe Scaun împreuna cu Tatal si cu Duhul ai fost, Hristoase, pe toate umplîndu-le, Cela ce esti necuprins". De altfel, aceasta este starea omului nou, omului rascumparat, omului întreg, ca, în Hristos, sa înteleaga aceste cuvinte si sa le traiasca, pe cît se poate, în toata durerea si în toata bucuria lor.

DE CE SUFERIM DIN DRAGOSTE?

Interviu cu monahul Savatie (Baştovoi) realizat de Alina Grigoraşcenco în cadrul emisiunii "Miracol şi credinţă" la radio "Antena C"

- *Dragostea e un sentiment pe care îl trăieşte orice tînăr. Dar de multe ori acest sentiment provoacă suferinţe. Cum să ne protejăm de rănile săgeţilor lui Cupidon?*

- Dragostea nu numai că este un sentiment pe care-l trăieşte orice om, ci am putea spune că ea este însăşi viaţa şi scopul vieţii. Depinde în ce fel înţelegem noi dragostea. Pentru că există mai multe definiţii ale acestui sentiment. Fiecare popor, cultură, au definit-o din punctul lor de vedere. În înţelesul obişnuit, deja consacrat, dregostea este relaţia dintre bărbat şi femeie, care de cele mai multe ori se limitează la una trupească. Aici am putea opune o atitudine pe care o numim moralistă, adică dragostea la nivel de suflet, spirituală – platonică şi dragostea afrodisiacă, adică trupească.

Orientalii au o carte despre dragoste care se numeşte "Kama-sutra". Această carte cuprinde şi descrie poziţii ale corpului prin care se poate obţine maximum de plăcere trupească, denumită orgasm în psihanaliză, psihiatrie şi în limbajul uzual. Acestei cărţi noi, creştinii, îi opunem altă carte a dragostei – Evanghelia. Dumnezeu însuşi este dragoste – spune apostolul şi evanghelistul Ioan. Dumnezeu este iubire.

De ce dar apare această suferinţă dincolo de plăcerea, bucuria întîlnirii dintre bărbat şi femeie, care prin unirea lor se fac un trup, după cuvîntul lui Dumnezeu. Însuşi Dumnezeu a sădit în trupurile noastre această pornire a unora către alţii – bărbatul către femeie şi femeia către bărbat. Care este o tendinţă şi o atracţie firească.

Dar de multe ori această lege a firii este încălcată prin homosexualitate la bărbaţi sau lesbianism la femei. Adresîndu-se romanilor, apostolul Pavel le spune că au schimbat pe Dumnezeul Cel nestricăcios şi s-au închinat făpturii stricăcioase. Ce înseamnă asta?

Avem această situaţie atunci cînd omul, uitînd pe Dumnezeu, îşi face din persoana iubită idol – un înlocuitor al lui Dumnezeu. Atunci cînd toate aspiraţiile, toate ideile sale despre bine şi frumos, el le investeşte în această persoană iubită şi mai tîrziu nici nu le poate vedea altfel decît prin această persoană.

Lucrurile sunt bune şi frumoase atîta vreme cît relaţia lor este reciprocă. Dar în momentul despărţirii omul suportă un mare şoc. Viaţa lui se goleşte de ceea ce a avut el mai important. Pentru că aici are loc un transfer de personalitate. Eul se deplasează şi devine tu, tu devine eu. De altfel, cum spune şi apostolul Pavel: "căci odată căsătoriţi trupurile voastre nu vă mai aparţin, ci trupul bărbatului este al femeii şi trupul femeii este al bărbatului". Pentru a evita această suferinţă firească şi după cum vedem, uşor de explicat, atitudinea noastră trebuie să fie foarte corectă, înlăturînd excesele. Deoarece orice exces presupune necunoscutul. Orice exces este un risc...

- *Cum poţi să eviţi excesul atunci cînd eşti îndrăgostit. Aceasta ar presupune un control asupra sentimentelor, or, cînd se îndrăgosteşte, omul adesea pierde acest control.*
- Noi spunem că inima este oarbă, dragostea este oarbă. Însăşi apariţia acestui sentiment este excesul despre care vorbesc. Acest sentiment, pe care ne-am obişnuit să-l numim aşa, nu este, de cele mai multe

ori, însăşi dragostea. Atunci cînd Eminescu spune că este "un instinct atît de van, ce le vine şi la păsări de vreo două ori pe an", el nu greşeşte deloc, chiar dacă el însuşi era pradă acestui sentiment.

• *A spus-o într-un acces de luciditate?*

• A spus-o mai degrabă într-un acces de misoginism. Se vede că suferea mult de pe urma relaţiei sale cu Veronica Micle, care la rîndul ei era căsătorită, şi nu-l avea numai pe Eminescu drept amant. De multe ori întîlnim la romantici aceste excese de misoginism, care nu sunt deloc luciditate şi care nu sînt deloc înţelepciune. De ce?

Spre deosebire de această atitudine a romanticilor, pe care o găsim şi la Shopenhauier, la Nietzshe, la mulţi alţi filozofi – de diminuare a rolului şi a însemnătăţii femeii (ei înşişi fiind, în acelaşi timp, nişte desfrînaţi), în ortodoxie nu există această atitudine faţă de femeie, chiar dacă există călugării. Misoginismul, dispreţul faţă de femei, este un păcat care strigă la cer . Atunci cînd diminuăm sau înjosim făptura lui Dumnezeu, zidirea mîinilor Lui, pe motiv că este femeie, noi ne ridicăm împotriva a Însăşi Făcătorului şi prin aceasta arătăm că Dumnezeu a comis o eroare şi a creat o făptură imperfectă.

Femeia nu este mai puţin perfectă decît bărbatul. Noi învăţăm doar atît – că femeia are o voinţă mai slabă decît bărbatul. În Noul Testament Mîntuitorul Hristos o recuperează pe Eva cea căzută, prin care a pătruns păcatul în lume şi o ridică la demnitatea care o poate întrece pe cea a bărbatului.

Uitaţi-vă cine este primul om care-l întîmpină pe Hristos după înviere – este chiar Maria Magdalena, desfrînata despre care aflăm din Evanghelie. Ea este primul om care vede cea mai mare minune din istoria Universului – mininea învierii lui Hristos, prin care tot neamul omenesc a înviat şi a fost restabilit.

Spre deosebire de acest fel de a vedea şi a înţelege femeia, există asceza, monahismul oriental – cel budist sau krişnait, care cultivă iarăşi o atitudine dispreţuitoare faţă de femeie şi faţă de actul trupesc.

Repetăm că în ortodoxie, chiar dacă se presupune asceza şi se recomandă, deoarece însuşi apostolul Pavel, atunci cînd dă sfaturi celor căsătoriţi, spune "fraţilor, iată vremea s-a scurtat, cei căsătoriţi să fie ca şi cei necăsătoriţi", aceasta nu se face din desgustul faţă de femeie. În canoanele apostolice şi la Vasile cel Mare se prevede caterisirea preoţilor care se îngreţoşează de femeile lor pe motiv de falsă evlavie, "căci Dumnezeu a făcut femeie şi bărbat" se spune acolo.

Uitaţi-vă o atitudine corectă şi umană, dacă vreţi, spre deosebire de alte moduri de asceză care au fost şi la grecii antici – şi Aristotel a fost un timp ascet… Deci iată un mod de a evita suferinţa – prin asceză. Dar el nu este întotdeauna pe măsura şi în puterea tuturor. Însuşi Hristos cînd a fost întrebat a spus – cel care poate încăpea, să încapă.

• *Dacă una din metodele de a evita suferinţa în dragoste este monahismul – dar nu oricine ar fi în stare să aleagă această cale – logic ar fi să presupunem că altă variantă este căsătoria? Este oare căsătoria, cea bazată pe principii creştine, o garanţie a faptului că vom fi protejaţi de suferinţe?*

• Despre aceasta, iarăşi apostolul Pavel spune foarte bine… Vedeţi, la întrebările cele mai subtile şi curioase Biblia are întotdeauna răspuns. Şi un răspuns cel puţin interesant. Apostolul Pavel spune aşa : "Recomand şi bine este să fiţi ca mine" – adică feciorelnici, necăsătoriţi. "Dar celor care nu pot – să se căsătorească. Însă acestora zic că vor avea suferinţă în trupurile lor". La ce se referă ap. Pavel? Tot el în altă parte explică: "căci cel căsătorit caută să facă voia femeii, iar cel necăsătorit face voia lui Dumnezeu" Tot aşa se spune şi despre femei, adică vor face voia bărbatului.

Aşadar, cum poate să aibă suferinţă în trup, după ce se află într-o relaţie binecuvîntată de Dumnezeu, prin taina cununiei de către Biserică, deci este în afara desfrînării, în afara păcatului despre care Biserica învaţă că el singur este cauza suferinţelor noastre. De unde dar această suferinţă în trupurile celor căsătoriţi?

Răspunsul e simplu. Atunci cînd lumea se căsătoreşte, nu ştie ce jug îşi ia. De aceea, cînd alegem căsătoria noi de fapt ne luăm o povară mult mai grea decît călugăria, dacă ar fi să ţinem cont de poruncile evanghelice şi dacă ar fi să nu ne abatem de la scopul nostru – singurul scop al creştinului şi al oricărui om – cel al mîntuirii şi al întîlnirii cu Dumnezeu. Cînd Apostolul spune: "cei căsătoriţi să fie ca şi cei necăsătoriţi", la asta se referă.

În primul rînd, anul bisericesc are foarte multe zile oprite [relaţiilor intime] – posturi, sărbători. Ar fi mai mult de 200 de zile pe an. În afară de aceasta se interzic relaţiile în perioada alăptării, începînd de la momentul zămislirii. Din clipa în care femeia a aflat că este însărcinată, relaţiile sînt oprite. Pînă după încheierea perioadei de alăptare.

Foarte mulţi dintre oamenii sau tinerii care, deşi umblă la biserică, se vor ortodocşi, totuşi, nu îndeplinesc această restricţie, deloc neînsemnată, a Bisericii. În afară de aceasta, este evident că orice metodă de contracepţie este exclusă şi condamnată – avem exemplul lui Onan, cel care luînd de nevastă pe văduva fratelui său, şi-a aruncat sămînţa pe pămînt, pentru a evita zămislirea şi a fost omorît de Dumnezeu. Acest păcat este aspru condamnat. Nu mai vorbim de alt păcat care este avortul, sau spirala, care este şi ea un avort... mai timpuriu, aşa o prezintă şi medicii, fiindcă spirala distruge ovulul deja fecundat, atunci cînd zămislirea a avut loc şi se elimină practic un embrion, pur şi simplu mai mic decît cel de 2 sau 3 luni, eliminat prin operaţie chirurgicală.

Trebuie să ne înspăimînte această situaţie, cînd femeia se face stăpînă a corpului său, în sens rău. În situaţia cînd Dumnezeu ne spune că tu însuţi nu poţi face un fir de păr alb sau negru, să ne dăm seama cît de mare este păcatul cînd noi singuri ne distrugem trupurile noastre şi a altora, nu dăm şansa la viaţă pruncilor care ar fi putut să se nască, căci pentru aceasta a lăsat Dumnezeu relaţia binecuvîntată între femeie şi bărbat. Şi atunci cînd spunem că vrem să ne căsătorim pentru a prelungi spiţa neamului omenesc şi anume de asta nu ne călugărim, atunci să urmăm acestui gînd şi nicidecum altfel.

Iulius Evola, un eseist italian, observă un lucru în cartea sa "Metafizica sexului": toţi spun că zămislirea este pentru a prelungi neamul omenesc, dar cît de mare este spaima tinerei fete sau femei de a rămîne gravidă". Deci, altul este scopul – satisfacerea poftei trupeşti celei mai joase. Şi anume astfel ajungem să înjosim femeia - cînd ea devine un instrument al satisfacerii acestei pofte.

Aici suntem puşi în faţa celui mai aprig misoginism, nu în cazul ascezei şi al călugăriei. Să luăm relaţia trupească dintre un bărbat şi o femeie, dintre doi tineri. Adeseori toată dragostea lor se risipeşte degrabă. Şi unul şi altul se îndreaptă către alt partener şi aşa la nesfîrşit. Ce a iubit el sau ea la omul respectiv? Atunci cînd urmează plînsete, disperare, sinucideri, suferinţe, despre care vorbim, despre care se cîntă în cîntecele pentru tineri, se scriu poiezii, se fac picturi, piese de teatru, unde dispare acea dragoste?

Acest fapt este ridicat la nivel de mare dramă a umanităţii. Să vedem ce se află în spatele acestei drame? Cu adevărat iubirea unei persoane faţă de alta? Sau aspiraţiile şi tendinţa către satisfacerea necesităţilor trupeşti? Vedem că nici căsătoria nu numai că nu ne scuteşte de suferinţa pe care le avem în afara ei, ci uneori o poate agrava. Totuşi, această suferinţă doar în căsătorie poate fi evitată, în afara ei nicicum. Nu trebuie să uităm că scopul , frumuseţea şi rostul ei constă în a da naştere unor noi făpturi, oameni pe care atît tatăl, cît şi mama trebuie să-i educe, să-i crească. Şi atunci, iubirea este factorul principal, piatra de temelie pe care se zideşte familia. Evident, atunci această suferinţă este omisă. Timpul pe care cei căsătoriţi şi-l acordă unii altora are şi el o însemnătate foarte mare. Tot apostolul Pavel spune: cei căsătoriţi să nu se despartă pentru mult timp unii de alţii, pentru a nu da prilej de suferinţă, prilej de desfrînare.

- *Părinte, este interesant ceea ce spuneţi, dar cred că mulţi dintre tinerii de azi înclină spre alte concepţii despre viaţa în familie. Cel puţin există o concepţie mai mult sau mai puţin generală, potrivit căreia sexul ocupă un loc important în familia modernă. Chiar conform opiniei specialiştilor multe familii se destramă din cauza incompatibilităţii sexuale.*
- Tocmai ceea ce am spus pînă acum. Asceza ortodoxă vine să evite chiar acest lucru. Da, pînă la un punct distracţiile şi vorbele de alint ne pot oarecum sustrage tumultului şi greutăţilor acestei vieţi. Emil Cioran spunea că orgasmul este suprema stare şi singura care îl poate smulge gîndului morţii, spaimei şi haosului morţii. Tantrism prostesc.

Dar haideţi să ne uităm treaz la lucruri. Da, este bine pînă la un punct, dar nu întotdeauna sîntem tineri, nu întotdeauna sîntem sănătoşi. De ce să nu presupunem întîmplarea tristă în care nevasta sau soţul nimereşte într-un accident şi jumătate de an trebuie să stea la pat. Anume în această situaţie, dacă soţii trăiesc într-un regim tumultos al relaţiilor trupeşti, vor apărea certurile. De ce să uităm că există boli atît femeieşti, cît şi bărbăteşti, care pot interveni pe neaşteptate – fie impotenţa la bărbaţi sau cancer sau oricare altă boală la femei. De ce aceşti oameni ar trebui să se despartă? De ce trebuie să aducă atunci în viaţa lor

pe altcineva mai tînăr, mai sănătos, de ce trebuie să sufere copiii de pe urma acestei triste întîmplări, de care nimeni nu este protejat?

Iată de ce avem nevoie să îndreptăm sentimentele şi relaţiile noastre în sfera care este eternă, veşnică, unde iubirea este nestrîmtorată de factorii exteriori, unde nimic nu o poate strîmtora şi schimba – nici bătrîneţea, nici boala, nici despărţirea. Despre aceasta ne învaţă Hristos în Biserica Ortodoxă.

- *Cum e posibilă o asemenea performanţă în familia modernă? Cum să stimulăm nu dragostea firească ci pe cea duhovnicească în relaţiile dintre soţ şi soţie?*

- Noi, oamenii, suntem foarte mici la suflet. Dar Cel ce ne-a creat ştiind de micimea noastră şi ştiind că nimic nu facem gratuit şi fără scop, recomandîndu-ne să nu ne pierdem viaţa în plăceri trupeşti, ne oferă în schimb alte plăceri – mai mari şi mai superioare – cele duhovniceşti.

Atunci cînd renunţăm la plăcerile şi îmbrăţişările trupeşti noi nu facem un sacrificiu. Noi de fapt obţinem în schimb o plăcere şi mai mare – pe care o primim în scurtă vreme după îndreptarea noastră. Desigur nu atît de scurtă ca în yoga sau alte curente disciplinare (zîmbeşte).

Întîlnirea cu Dumnezeu poate fi bruscă şi spontană. Despre aceasta avem pilde şi în Pateric. Un frate căzuse şi vine la părinte, la stareţ, şi-i spune: avva am căzut, dă-mi trei ani ca să mă pocăiesc. El zice: e mult, fiule. "Atunci cît – unul?" "E mult, fiule". "Patruzeci de zile?" "E mult, fiule. Dacă te pocăieşti cu adevărat, Dumnezeu în trei zile poate ierta păcatul tău".

Deci, să nu-L uităm pe acest Dumnezeu al nostru care ştie să ierte neputinţele noastre într-un timp atît de scurt, să ne scutească de urmările faptelor noastre urîte. Căci El a zis: Cel care-şi va lua crucea şi-mi va urma mie, va căpăta răsplata nu numai în viaţa de dincolo ci o va simţi şi aici pe pămînt. Aici pe pămînt răsplata constă anume în echilibrul sufletesc, liniştea, pacea şi iubirea, pe care doar Dumnezeu, Cel care este iubirea însăşi, o poate da, nu numai nouă, ci şi apropiaţilor, semenilor noştri, pe care-i iubim.

Căci spune proorocul – multe poate rugăciunea dreptului înaintea Domnului. Deci, îndreptîndu-ne noi înşine viaţa vom avea trecere şi îndrăzneală la Dumnezeu să cerem pace, dragoste şi iubire, nu doar pentru cei pe care-i iubim, ci chiar şi pentru duşmanii noştri, după cum avem poruncă. Şi astfel să contribuim la restabilirea armoniei şi a dragostei pe care a avut-o şi a pierdut-o Adam.

DE CE POTOPUL E O SCENA DUIOASA?

Am vazut SCLAVIE SI DRAGOSTE. A fost o noua trezire. Tocmai pt a confirma aceasta trezire (sau pt a ma fali ca am si eu o parere!?) simt nevoia sa va impartasesc cateva scurte pareri. Mi-a placut si imi place ca si voua sa cred in Domnul si in dragostea lui. Il iubesc pe Domnul. Dar tot ma strange in spate cand citesc de potop sau despre pedeapsa lui si despre... frica Lui in inima mea sau despre vasele nevrednice (Pavel). Tot timpul exista un dar... Cei care au vorbit cu Dumnezeu sau au avut o experienta Dumnezeiasca vorbesc totusi si de mania Lui... Putem separa pe Dumnezeul noului Testament de cel al Vechiului … nu este acelasi ? Nu vreau neaparat răspunsuri de la tine pt ca stiu ca ele exista in capul meu si al oricarui om... as vrea doar sa-ti impartasesc faptul ca mingea e rotunda - stiu ca stii - vreau doar sa impartasesc… pentru ca e rotunda jocurile de cuvinte dau posibilitatea unui infinit revers, răspuns, replici.

Invataturile tale isi vor gasi tot timpul corespondentul in lumea atee. In sensul ca se va gasi cineva istet care sa profite ca mingea e rotunda si sa-ti trantеasca o pledoarie bine gandita si ft dichisita care… Teoria evolutionista este tot o chestiune de credinta cu prea putine dovezi, pur si simplu unii vor sa se traga din maimuta... Cred ca pt oameni e cu adevarat important sa simta credinta si iubirea si sa o guste… In fine... ei nu se vor mai lasa inselati. Dar toate la timpul lor.

Răspuns: Ar fi prea trist sa credem într-un Dumnezeu care este dragoste numai pentru ca asa Îl vrem noi, dar El sa nu fie asa. Ar fi prea trist ca noi doar sa vrem asta, sa ne placa, sa ne închipuim, pentru ca asa simte si asa vrea inima noastra, dar Dumnezeu sa fie, de fapt, altfel. Am simtit acest regret si aceasta neputinta în inima ta, acest regret pe care tu îl presupui si în mintea altor oameni atunci cînd pomenesti acele „răspunsuri" pe care zici ca le ai despre Dumnezeu.

Dumnezeul dragoste nu e altul decît cel al Vechiului Testament. Potopul care te înfrigureaza nu este un semn al mîniei lui Dumnezeu. Dimpotriva, acesta este o marturie a nemasuratei lui iubiri, as spune chiar a neputintei lui Dumnezeu de a rezista în fata omului, e unul din momentele de „slabiciune" ale lui Dumnezeu. Deschide Scriptura si vezi acest pasaj plin cumplit de duios, acolo unde se vorbeste despre potop: „Si a vazut Dumnezeu ca rautatea oamenilor s-a marit pe pamînt si ca toate cugetele si dorintele lor sînt îndreptate la rau în toate zilele. Si i-a parut rau si s-a cait Dumnezeu ca l-a facut pe om..." (Facere 6, 5-7).

Fii atent la ceea ce a gîndit Dumnezeu si la felul cum sînt spuse aceste cuvinte de Moise, pentru ca rar vei gasi o poveste de dragoste mai duioasa decît potopul. Moise spune ca Dumnezeu „s-a cait ca l-a facut pe om"! Acest cuvînt este îngrozitor, este îngrozitor de dureros, dar în acelasi timp este si foarte duios. Dupa aceea Dumnezeu a zis: „Pierde-voi de pe fata pamîntului pe omul pe care l-am facut". Aceasta a fost hotarîrea initiala a lui Dumnezeu, Dumnezeu, de durere, a vrut sa piarda tot, Dumnezeu, am putea spune, a fost gata sa se anuleze pe Sine prin acest gest, pentru ca a fost gata sa distruga ceea ce „El a facut".

Totusi Dumnezeu s-a razgîndit. Nu-ti pare cutremurator faptul ca Dumnezeu se razgîndeste? El se razgîndeste din dragoste pentru om. El hotaraste sa-l lase pe Noe si familia sa, ca neamul omenesc sa nu se piarda. Dumnezeu trece peste Sine, peste dreptatea Sa, El renunta la tot ce a zis si a gîndit, numai pentru a-l cîstiga pe om, pentru a salva aceasta dragoste nebuna si neînteleasa dintre El si om. Scriptura nu a lasat nici o clipa sa credem ca potopul trebuie înteles altfel, înteles asa cum îl înteleg ateii si catehismele inchizitoriale din care se preda religia în seminarele teologice. Se poate reprosa: „Da, Noe a scapat, dar ceilalti oameni au murit! Ei nu au fost pedepsiti?" Dar si Noe a murit, e adevarat, putin mai tîrziu, dar a murit. Si Noe a murit si s-a dus în acelasi loc unde s-au dus si cei morti în timpul potopului. Toti dreptii Vechiului Testament s-au dus în locul acela (numit sheol) unde aveau sa astepte pe Mesia. Asa ne spune Scriptura si a asa a fost.

Acum sa vedem de ce oamenii morti în tipul potopului nu au fost mai nedreptatiti decît Noe. Sfîntul Ioan Gura de Aur socoteste ca moartea prin încecare, care este o moarte înceata si groaznica, a fost lasata de catre Dumnezeu cu multa întelepciune. Este groaznic sa vezi cum apa se ridica încet vreme de 40 de zile înghitind oameni si dobitoace, sa vezi oameni alergînd pe dealuri, urcîndu-se în copaci, pe case si în cele din urma murind, este îngrozitor sa vezi aceasta si sa fii convins ca si tu vei muri în acelasi fel. În acele clipe, în acele zile, multe zile, oamenii aceia si-au amintit toate pacatele lor, ei au strigat catre Dumnezeu, ei si-au frînt inimile, si-au revenit mai bine zis, si-au venit în fire. În aceasta stare de luciditate desavîrsita ei au murit. Sfîntul Ioan zice ca Dumnezeu ar fi putut omorî toti oamenii într-o singura clipa, dar n-a facut aceasta, tocmai pentru a le da ocazia sa se trezeasca, sa-si revina. Plecînd în aceasta stare în tarîmul mortilor, ei au putut sa-L recunoasca si sa-L primeasca pe Hristos, atunci cînd Hristos, în cele trei zile ale mortii Sale, a propovaduit celor tinuti în închisoare. Acestia sînt crestinii de pîna la noi, acestia sînt, poate, si sfintii despre care Evanghelistul Ioan zice ca au deschis mormintele si s-au ridicat la ceruri în ceasurile cînd Hristos era mort pe cruce.
Sfîntul Apostol Petru ne vorbeste în prima sa epistola soborniceasca despre cele întîmplate cu oamenii morti la potop. Petru zice ca Domnul „s-a pogorît si a propovaduit si duhurilor tinute în închisoare, care fusesera neascultatoare altadata, cînd îndelunga rabdare a lui Dumnezeu astepta, în zilele lui Noe" (I Petru 3, 19-20). Petru crede ca potopul a preînchipuit Botezul si ca apa aceea a fost curatitoare. Toate acestea tradeaza nu mînia, ci dragostea lui Dumnezeu, chiar neputinta Lui de a ne pedepsi, deoarece El a calcat peste dreptatea Sa, peste hotarîrea Sa de a nimici toti oamenii, umilindu-se iar si iar pentru a-i cîstiga.

Pe de alta parte, nu toti cei care au scapat de potop au fost mîntuiti. Unul din fiii lui Lot era atît de pacatos încît a pacatuit trupeste în corabie chiar în timpul potopului. Si el era unul din cei care ar fi trebuit sa fie omorît de apele revarsate de Dumnezeu, caci el nu era drept ca Noe, desi facea parte din familia sa. Asa ca, acestui om nu i-a folosit la nimic faptul ca nu a fost înecat de ape, chiar as spune ca l-a lipsit de sansa unei pocainte ca a celor ucisi de valuri.

Noi nu putem considera mînie a lui Dumnezeu faptul ca cineva a murit sau a fost omorît, fie prin stihii, fie de catre alti oameni. Sigur ca au fost si multe cazuri în Vechiul Testament cînd pacatosii erau ucisi demonstrativ, dar si aici pot fi spuse multe, desi eu as prefera acum sa ma limitez la potop si la ceea ce m-ai întrebat. Moartea fizica pentru noi nu înseamna neaparat un rau, pentru ca toti prorocii au fost omorîti, si Petru si Pavel au fost omorîti. Ioan Botezatorul, „cel mai mare nascut din femeie" a fost ucis de

o curva. Însusi Hristos, Dumnezeu, a fost ucis de cei pe care i-a facut, a fost atîrnat pe cruce gol, spre huiduire si scuipare. Deci, a fi ucis nu este un lucru de ocara în perspectiva Biblica, ci este chiar o Am fi putut vorbi despre cruzimea lui Dumnezeu, daca El însusi n-ar fi suferit la urma o moarte mai decît a pacatosilor pedepsiti în Vechiul Testament. De aceea eu zic ca aici e o mare taina, taina iubirii care nu e usor sa o destainuim oricui, deoarece ea va ramîne întotdeauna putin neînteleasa.

De ce zici ca cei care au vorbit cu Dumnezeu vorbesc despre mînia Lui? Este invers, toti cei care l-au vazut pe Dumnezeu vorbesc numai despre iubirea Lui. Uite la Ioan Evanghelistul, acela nu se mai satura sa repete ca Dumnezeu este dragoste si ca cei ce iubesc petrec în Dumnezeu si altele ca acestea. Vezi imnele Sfîntului Simeon Teologul, dar vezi-l pe ultimul nostru mare teolog, staretul Siluan Athonitul. Sfîntul Siluan, dupa ce l-a vazut pe Hristos repeta un singur lucru, ca „Dumnezeu este dragoste". El se ruga cu aceste cuvinte simple, simple ca dragostea: „Doamne, fa ca toti oamenii sa cunoasca ca esti bun si milostiv". În aceste cuvinte e multa adîncime, atît de multa încît ele par banale. E usor a spune ca Dumnezeu este dragoste si este bun, dar asta nu e tot una cu a cunoaste ca Dumnezeu este dragoste. Pentru a sti aceasta trebuie sa-L vezi pe Dumnezeu. Daca mai stii alte descoperiri despre Dumnezeu, sa mi le spui.

Adevarat ce zici ca mingea e rotunda si orice cuvînt poate fi rasturnat si rastalmacit. Eu însa nu la asta ma gîndesc. Nu vreau nici noi sa rostogolim, pur si simplu, cuvintele. Sa stii, eu nu as avea nici o bucurie si nici o mîngîiere daca as învinge doar într-o lupta de cuvinte un necredincios, ceea ce s-ar putea întîmpla usor. Eu n-as avea nimic de cîstigat din aceasta, daca eu însusi nu as crede si nu as sti ca cele pe care le zic, înainte de a convinge pe cineva, sînt adevarate.

Ma bucur ca adevarul si dragostea sînt mai frumoase si mai puternice decît cuvintele, ma bucur ca ele ramîn neschimbate si nestramutate chiar si atunci cînd cuvintele devin neputincioase. Cuvintele sînt neputincioase.

DE CE SE STING LUMINILE ÎN DISCOTECI?

Fiecare epocă a însemnat o luptă împotriva a ceva. Renaşterea a luptat pentru restaurarea omului, epoca modernă pentru instaurarea democraţiei ş. a. m. d. Dar cea mai interesantă este lupta care se duce astăzi. Ultima luptă a omenirii, poate pare ciudat, este lupta cu ruşinea.

Teoria lui Freud despre complexe, pe care acesta a lansat-o în secolul trecut, a umplut imediat minţile tuturor, de multe ori fără ştirea şi fără voia lor. Nu ştiu în ce măsură a reuşit Freud să ne vindece de aceste complexe, cert este că el a reuşit să creeze un complex nou cu care a infectat secolul XX - *complexul Freud*.

În ce constă acest complex al lui Freud? El constă în căutarea şi găsirea obsedantă a unor pricini eliberatoare, cum ar veni, a unor complexe. Freud n-a făcut decât să preia nevinovata constatare a lui Budha: *Viaţa este suferinţă, pentru orice suferinţă există o cauză*. Însă Freud merge mai departe, el anexează şi cauzele acestei suferinţe.

Cauzele suferinţei lui Freud sunt puţin neobişnuite, cu toate acestea ele au reuşit, în foarte scurt timp, să devină nişte cauze comune. Una din ele este dorinţa băiatului de a se culca cu propria mamă şi a fetei cu tatăl (?) - complexul lui Oedip, iar cealaltă e ruşinea care provine din sentimentul de inferioritate pe care îl avem din cauza unor nereuşite anterioare.

Obsesia reuşitei în viaţă pare să fi găsit în vremea noastră o rezolvare atât de simplă: perseverează, impune-te! Cum vrei să te respecte alţii, dacă tu însuţi nu te respecţi? Învinge-ţi timiditatea, cauza tuturor nereuşitelor.

Psihologii moderni oferă o mulţime de metode de a scăpa de timiditate, aceasta a devenit o preocupare centrală a pedagogiei şcolare şi a familiilor tinere. Totul pentru a cultiva personalitatea copilului, pentru a scăpa de frustrarea comunistă!

Însă a ucide în tine sentimentul ruşinii încă nu înseamnă că tu însuţi nu vei mai săvârşi fapte de ruşine. Penibilul rezultă tocmai din seninătatea cu care cineva face lucruri jenante, convins că face

ceva bun. Dimpotrivă, noi avem nevoie de sentimentul ruşinii pentru a evita să ne facem de râs în faţa celorlalţi. Ruşinea este chezăşia demnităţii noastre.

Este curios cum tânărul "sociabil", care înainte de a se prezenta trebuie să spună o glumă de care râde care râde singur, a înlocuit idealul nobilului tăcut şi sobru. Aceşti bufoni ai vremurilor noastre, tinerii descurcăreţi, care vând ţigări la bucată sau fac vreo altă afacere micuţă, fascinează în mod curios pe înghiţitorii de seriale ieftine. Ce simpatici sunt ei când nu-şi pot aminti cine a scris *Faust* sau spun că Einstein a scris *Sonata lunii*! Şi ştiţi ce-i face atât de atrăgători? Faptul că nu se ruşinează deloc când li se li se spune că sunt proşti.

Eu nu încerc să înlocuiesc acest ideal cu cel creştin, pentru că vreau să fiu citit până la capăt. Dar aş propune să ne întoarcem la grecii antici, care trezesc de obicei multă admiraţie chiar şi la cei care nu ştiu nimic despre ei.

Să luăm cea mai bună variantă a bărbatului timpurilor noastre: tânăr, cu bani, conduce o afacere personală, unul din cei doi care se întâlnesc în lift în reclamele la crema de ghete şi se uită cu invidie la pantofii celuilalt. Unul din cei care, respectând recomandările psihologului său, începe întotdeauna primul vorba. Acum să vi-l închipuiţi pe acest bărbat al vremurilor noastre nimerit în grădina lui Pitagora, unde începătorii tac în primii trei ani. Se înţelege că bărbatul nostru, la prima încercare de a se "pune în evidenţă", a fost alungat de pitagoreici ca un bădăran.

Să-l ducem, dar, pe acest bărbat la taoişti, poate că acolo îl vor primi. Dar iată că Lao Zi nici măcar nu-şi ridică ochii spre vorbăria noului venit, el ştie că tăcând poţi spune toate.

L-am dus pe urmă la Confucius, dar şi acesta, văzând cât preţ pune acest străin pe luciul pantofilor săi, îi spune: "Înţelept este cel care, fiind îmbrăcat în zdrenţe, poate să stea în adunarea celor îmbrăcaţi în haine scumpe, fără să se ruşineze". [1]

N-am să continui această călătorie, dar vă asigur că bărbatul nostru nu va fi primit în nici una din tradiţiile popoarelor lumii. Acest ideal este un produs al secolului nostru, care la noi a ajuns abia de zece ani. Un produs al unui continent lipsit de tradiţie, lipsit de religie şi de cultură, continentul hamburgerelor.

Reclamele pe care le vedem pe stradă, în ziare şi la televizor, toate te îndeamnă să fii primul, să fii cel mai bun. Sigur că îndată apare întrebarea: cum să fie toţi "primul"? În tradiţiile tuturor popoarelor pentru a deveni "primul" e nevoie de multă osteneală, trebuie să te umpli de virtuţi. Acum însă e mult mai simplu. Vrei să fii primul? Nici o problemă, cumpără bateriile *Duracell* şi fumează *Kent*, dar dacă nu-ţi ajung banii, cel puţin uită-te la una din emisiunile Pro TV, toate îţi vor spune că eşti primul!

Nouă, românilor, această psihologie ne este foarte bine cunoscută de la ţigăncile din stradă. Numai acestea, pentru a te capta, încep să-ţi "ghicească" tot felul de blonde care se ţin de tine, că ai mulţi duşmani şi că o să-ţi vină nişte bani din străinătate. Numai că dacă refuzi să le dai bani, rămâi aceeaşi "cioară borâtă" care ai fost mai înainte.

Toate aceste laude ale timpului nostru noi le primim numai dacă cumpărăm produsul reclamat, altminteri, rămânem aceeaşi români nespălaţi care am fost până la instalarea Pro TV-ului. Sigur că este o traumă psihologică foarte puternică.

Eşti gras? Bea *Fanta* şi toate fetele vor fi în cap după tine! Eşti pipernicit şi colegii de clasă îţi dau şuturi în fund când te văd? Nu-i nimic, dă-te cu after shave *Gillete* "pentru bărbaţi puternici"! Eşti o fire enervantă şi de aceea nu ai nici un prieten? Încearcă "sensul adevăratei prietenii" cumpărând un pachet de *Royale*!

Acum, vă propun să înţelegem de unde această luptă cu "timiditatea" şi cu reziduurile comuniste în noile programe şcolare şi în tot ce vedem şi auzim. Cum alt fel s-ar fi putut vinde unei femei normale din România cizmele acelea lungi, care nouă ne aduc aminte de pescarii din deltă, scumpe cât o vacă? Sau cum s-ar fi vândut nişte hamburgeri de plastilină la preţul pe care poţi să-ţi cumperi un pui, dacă nu s-ar fi afişat mai înainte panouri pe stradă cu portretul unei tinere femei sub care scrie: "Eu să spăl şi să calc"? "Eu să mă mulţumesc cu puţin?" "Eu să fiu devreme acasă?"

Societatea de azi creşte o generaţie de cumpărători: cumpărători de haine, cumpărători de computere, cumpărători de cărţi, cumpărători de contraceptive. E nevoie de multă atenţie pentru a nu ne transforma într-un robot comercial, care cumpără fără discreţie lucruri de care nu are nevoie. Dar mai ales să fim atenţi să nu plătim pentru aceste lucruri de nimic cu propriile noastre virtuţi, cu propria, adevărata noastră demnitate.

Pentru a-şi vinde marfa, casele de modă şi cosmetică au lansat *complexul fetei fără prieten*. Vârsta de la care o copilă trebuie să simtă acest complex scade în raport cu setea de bani a producătorilor, aşa încât, fără exagerare, îl poţi găsi şi la fetiţele de grădiniţă, deşi, spun unii, într-o formă nevinovată. Aceste mărfuri s-ar fi vândut în proporţie mică, mă refer în special la lenjeria intimă, ciorapi, bluziţe, fustiţe, fiind, clar, nişte *unelte de specialitate*, însă, odată cu lansarea acestui *complex al fetei fără prieten*, ele se vând bine şi în rândurile copilelor care încă mai au de susţinut examenul de capacitate.

Deoarece, la această vârstă, e normal ca fetele să nu dispună de atâta bănet (deşi unele, ce-i drept, îi dobândesc singure, folosind cu îndemânare uneltele pomenite mai sus), s-a inventat un complex şi pentru părinţii care sar cu banul, *complexul părinţilor încuiaţi la minte.* De obicei, aceştia sunt nişte părinţi răi, care nu-şi lasă propriii copii să-şi trăiască viaţa.

Dar cel mai interesant este când vânzătorii de mărfuri stranii ţin predici religioase. Aceste predici ajung la inima tuturor tinerilor mai degrabă decât cele ale Apostolului Pavel: "Dumnezeu ne-a creat atât de minunaţi, El ne-a făcut bărbat şi femeie şi a sădit în noi atracţia unii către alţii. El ne-a poruncit să ne iubim - Dumnezeu Însuşi este Dragoste! Iubiţi-vă, dar, cât sunteţi tineri, cumpărând prezervativele cutare şi contraceptivele cutare. Şi, ca dragostea voastră să nu se stingă niciodată, cumpără-i iubitei tale această trusă de machiaj. Începe chiar acum, tinereţea nu ţine veşnic..."

De fapt, lucrurile stau puţin altfel, firea ne-o spune. Deşi pofta a biruit şi a luat locul minţii, totuşi ne dăm seama că nu-i chiar bine ceea ce facem. Alt fel, de unde panica studentei căreia i s-a spus, pe neprins de veste, că i-au venit părinţii şi sunt pe coridor, iar în patul ei nestrâns mai este cineva? Dar şi mai expresivă este ruşinea de a se întâlni fata cu părinţii băiatului şi invers. Dacă nu-i nimic rău în ceea ce faceţi, de ce vă ruşinaţi? Când a fost să se săvârşească păcatul, pofta a alungat ruşinea, iar când vine timpul să mărturisim, ruşinea se îmbăţoşează.

Poetul Esop, care nu reprezintă tradiţia Biblică, are o fabulă extraordinară despre ruşine: *Zeus, când făcu oamenii, rândui în fiecare felurite înclinaţii, dar uită să le dăruie tocmai Ruşinea. Şi nemaiavând pe unde să o aşeze, îi porunci să intre prin dos. Ruşinea se supără şi se împotrivi. Dar Zeus îşi susţinu cu tărie porunca şi Ruşinea zise: "Intru prin dos dacă n-o să intre şi Eros prin acelaşi loc; dacă va intra el, eu voi ieşi". Din această privinţă, toţi desfrânaţii sunt neruşinaţi* ("Zeus şi Ruşinea").

Intenţionat am pomenit, şi acum şi mai sus, tradiţiile altor popoare şi credinţe, pentru a nu mă face un apologet nesuferit al creştinismului. Virtuţile umane au fost şi rămân aceleaşi în toate timpurile şi la toate popoarele, ele sunt: modestia, blândeţea, înţelepciunea, *dragostea, care niciodată nu cade.* I Corinteni 13, 8

Ceea ce ne călăuzeşte spre virtute, ca un fir al Ariadnei, este sentimentul ruşinii, care, după părerea Sf. Părinţi este glasul Duhului Sfânt din noi. Ruşinea nu este prezentă la copii, atâta timp cât aceştia se află în starea de inocenţă fericită, care este dincolo de virtute. Ea apare însă odată cu primele mişcări spre păcat, când copilul află ce este binele şi răul.

Fetiţa care până mai ieri îţi sărea în braţe când te vedea, după ce a văzut un film cu triunghi roşu, roşeşte şi devine foarte tăcută. Această ruşine este ceea ce o opreşte să ajungă la păcat, odată cu vârsta, numai dacă nu se va potrivi emisiunilor care o îndeamnă să-şi "învingă" timiditatea. Această ruşine ar fi salvat-o şi de alte situaţii jenante şi, de ce nu, tragice, redând-o nevătămată viitoarei sale familii, copiilor şi soţului. *Ruşinea femeii opreşte ruşinea*, spunea unul din Părinţii pustiei.

Ruşinea este starea tuturor oamenilor de după cădere. Atunci când noi ne împotrivim ruşinii, pentru a săvârşi păcatul, noi ne împotrivim glasului lui Dumnezeu care *umblă în răcoarea serii* şi strigă: *Adame, unde eşti*? Facere 3, 9

Noi toţi am moştenit această fire, şi cei care cred în Dumnezeu şi cei care nu cred. Dacă vreţi, aceasta este o dovadă că Dumnezeu există, că Biblia este adevărată. Urmăriţi aceasta pe tinerii care vin din provincie la studii în oraşe. Minunaţi-vă de timiditatea lor de care râd prezentatorii de la Pro TV. Minunaţi-vă de roşeaţa din obraji atunci când îşi cumpără un pachet de ţigări într-un bar aglomerat. Minunaţi-vă de modestia cu care stau pe tuşă în discotecile barbare, aşteptând să vină un blues ca să-şi invite la dans fata de care s-au îndrăgostit.

V-aţi întrebat vreodată de ce se sting luminile în discoteci şi de ce aceşti tineri se ruşinează să danseze? V-aţi întrebat de ce adolescentele se închid în cameră şi se învaţă una pe alta acele mişcări nefireşti? V-aţi întrebat de ce studentele din anul I nu se dau scoase din cameră atunci când îşi vopsesc pentru prima oară părul sau îşi schimbă freza? Poate pentru că sunt încă nişte biete copile, care n-ar fi făcut asta niciodată, dacă nu ar fi cerut-o timpul.

Tânărul trăieşte numaidecât acest conflict: pe de o parte, toţi îi spun că aceasta este bine, pe de alta, el simte o puternică împotrivire în adâncul fiinţei sale, pe care nu o poate explica. Glasul lăuntric îi spune că e o neghiobie ca o mulţime de oameni să se adune într-o hală mare şi să se mişte unul în faţa altuia, pe de altă parte, asta-i provoacă plăcere. Atunci, pentru a le împăca pe amândouă, se sting luminile în discoteci, iar cei începători cu totul se ameţesc cu vin ca să alunge senzaţia penibilă. Rămâne doar plăcerea aceea înfricoşătoare, goală.

Începătorii, săvârşesc păcatul cu lumina stinsă. Ei nu numai că se ruşinează unul de altul, dar, fără să-nţeleagă, se ruşinează de blândeţea omniprezentă a Ziditorului. Obiceiul de a stinge lumina ni se trage de la Adam, acesta, îndată după săvârşirea păcatului, a fugit să se ascundă la umbra unei tufe din Grădina Raiului. De atunci noi repetăm gestul bietului Adam.

Noaptea se săvârşesc furturile, violurile, e vremea prielnică pentru păcat. Tot noaptea a ieşit şi Iuda de la Cina cea de Taină ca să-L vândă pe Iisus, după cum ne descrie Evanghelsitul Ioan: *Deci, după ce a luat acela bucăţica de pâne, a ieşit numaidecât.* ***Şi era noapte***. Ioan 13, 30 Iuda, mergând să-l vândă pe Iisus, ţinea în mână bucăţica de pâine pe care Acesta i-o întinse la masă. Ca să înţelegem frumuseţea acestui gest, trebuie să ştim că în tradiţia iudaică gazda întindea prima bucăţică oaspetelui celui mai iubit. Asta a vrut să arate şi Hristos când i-a întins bucăţica lui Iuda, cu atât mai mult că aceasta nu era o pâine simplă, ci pâinea euharistică, adică însuşi Sfântul Trup al lui Hristos care S-a jertfit pentru toţi, inclusiv şi pentru Iuda. Insistând asupra acestui amănunt, Sf. Ioan ne atrage atenţia asupra gradului mare de nerușinare a lui Iuda, la care a ajuns din cauza patimei.

Lupta cu ruşinea este lupta cu noi înşine. Să nu ne închipuim că dacă rămânem fără un picior sau fără ochi ne numim handicapaţi, iar dacă lăsăm să ni se distrugă unul din sentimentele de bază ale fiinţei noastre ne vom numi atlanţi. Tot handicapaţi ne vom numi, dar nişte handicapaţi monstruoşi, de care nu va mai vrea nimeni să îngrijească.

Este înfiorător că această luptă cu ruşinea le reuşeşte celor care o poartă. Dacă-mi îngăduiţi să mă exprim mai exact, *celui* care o poartă. Să ştiţi că este cu putinţă să învingem ruşinea şi odată cu ea orice urmă a chipului lui Dumnezeu care este în noi. E nevoie, ce-i drept, de ceva efort, dar nu e imposibil. Noi avem puterea şi libertatea de a ne transforma în nişte monştri care îşi sfârtecă cu răceală propriii copii în numele unei absurde izbăviri de complexe.

Pentru cei care au căpătat obiceiul de a lupta cu ruşinea, există totuşi o posibilitate de a şi-l satisface. Luptaţi cu ruşinea pe care o simţim atunci când nu reuşim să părem ceea ce am fi vrut în faţa celorlalţi, aceasta este o ruşine păcătoasă, izvorâtă din mândrie. Luptaţi cu ruşinea care ne vine atunci când trebuie să mergem la duhovnic să ne mărturisim păcatele de care nu ne-am ruşinat când le făceam. Luptaţi cu ruşinea veninoasă care ne sufocă atunci când trebuie să spunem celuilalt: "iartă-mă, n-am avut dreptate".

În rest, lăsaţi ruşinea să vă şoptească cele ce aveţi să faceţi, şi aşa veţi scăpa de ruşine.

În ce priveşte complexele, acestea sunt faptele şi gândurile tainice care ne cresc pe faţă şi pe ochi, oricât nu ne-am lupta cu ele. Cum vrei să n-ai complexe dacă te masturbezi, te aprinzi de poftă când vorbeşti cu o fată, eşti zgârcit şi vrei să pari mai mare decât eşti? Lasă-te de acestea şi vei scăpa de complexe. Fă faptele luminii, că *Lumina a venit în lume, dar oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina, pentru că faptele lor erau rele. Că oricine face fapte rele urăşte Lumina şi nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vadă. Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui*. Ioan 3, 19-20

Să lepădăm dar lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm în armele luminii. Să umblăm cuviincios, ca ziua. Romani 13, 12-13

E cam greu, ce să faci? Lumea toată se transformă într-o discotecă cosmică. Luminile sunt stinse. Totul este gata. În întuneric, un glas cunoscut ne strigă pe nume.

1 “Să stea, fără să se ruşineze, îmbrăcat într-o robă veche alături de cei înveşmântaţi în blănuri şi mătăsuri strălucitoare, de-aşa ceva numai Zi Lu e în stare!” Confucius, *Analecte, Cap. 9 [Despre păstrarea regulilor], 9, 27*, Ed. Humanitas, 1995, p. 170.

DESPRE INOCENTA PIERDUTA A SARUTULUI

Poate sa aprofundati putin tema aceasta: In afara de trimiterea sexuala, de ce un sarut este pacat? Da, inteleg, e voluptate la mijloc, e fire pamanteasca, dar este cea mai pura dovada de umanism...

Pentru ca spuneai ca iti place Stanescu, imi amintesc o poezie de-a lui, daca tot veni vorba de sarut, despre adolescentii care se saruta pe strazi. Era o poezie cu multe interjectii si semne de exclamare, o apologie a sarutului. Ceva de genul: "Ah tinerii se saruta, cum se mai saruta tinerii pe strazi, nebagand in seama masinile, zgomotul, moartea, de parca insusi trupurile lor nu ar fi decat niste prelungiri ale sarutului".
Exista in aceasta poezie o exaltare disperata. Tinerii lui Stanescu, si Stanescu insusi, incearca sa se ascunda de moarte, ca de o ploaie de primavara, la umbra acelor saruturi. Sarutul apare la Stanescu ca o toarta de care se prind cu disperare cei care au cazut cu viteza in vartejul necrutator al mortii. Cioran isi exprima si el aceeasi spaima, desi in termeni mult mai vulgari, in Pe culmile disperarii, se pare, dar asta nu are nici o importanta. Acesta zice ca numai orgasmul il sustrage de la obsesia mortii. Iar eu cred ca de la candoarea lui Stanescu pana la mojicia lui Cioran nu e chiar atat de mult. De aceea, as putea spune ca desi, teoretic, ar trebui sa existe o fractiune de inocenta a sarutului, practic ea nu are posibilitate sa se implineasca, deoarece inocenta este spulberata inca mai inainte ca sarutul sa se petreaca.

Socotesc ca insasi pornirea spre sarut este deja o manifestare si materializare a poftei in plina clocotire. Daca cineva va zice ca dimpotriva, de prea multe ori, sarutul este folosit tocmai pentru a se ajunge la excitatie, va trebui sa-l contrazicem. Aceasta se intampla numai cu trupurile istovite de pacat. Dar, desi trupurile au nevoie de saruturi pentru a fi trezite, mintea este excitata, caci fara excitarea mintii nimeni nu simte nevoia sa sarute, dupa cum nu simte nevoia sa bea apa cel caruia nu-i este sete.

Asadar, sarutul este cel putin o dezvirginare a mintii. O fata sarutata nu mai poate fi numita fecioara, pentru ca ea a depasit bariera psihologica a fecioriei, care este mai grea decat cea fizica, vointa ei a fost infranta. Desi, aparent, o astfel de fata are toate "probele" fecioriei, eu as asemana-o cu un ou din care s-a supt, pe o gaura facuta cu acul, tot continutul. Exista, intr-adevar, o gramada de astfel de "fecioare" cu trupul, dar care au in palmares nenumarate nopti de jocuri erotice si de perversiuni dintre cele mai incurcate. Aceasta dispozitie i se inoculeaza fetei odata cu primul sarut si nimeni niciodata nu-i mai poate reintoarce fecioria, decat poate doar moartea.

In ce masura este sarutul o manifestare a umanului? Da, sarutul este tocmai manifestarea umanului, nimic mai mult. Nu ma refer acum la sarutarea apostolica, la sarutarea pacii, caci nu despre asta vorbim. Dar sarutarea dintre un barbat si o femeie poate fi doar o manifestare si materializare a poftei, dupa cum am mai zis, sau o ultima statie a pacatului, atunci cand sarutul se da "fara patima", tocmai pentru ca patima a fost de curand satisfacuta. De aceea, socotesc ca limba romana si-a rezolvat fericit problema diferentei dintre sarutarea patimasa si cea nevinovata, propunand cuvinte separate pentru fiecare: "sarut" si "pupat".

Cred insa ca pana la o anumita varsta, termenul din urma se abtine sa existe. Asa ca, in afara de trimiterea sexuala a sarutului, despre care vorbeai, chiar nu mai vad nici o trimitere.
Sarutul, de fapt, este un sarut dat poftei. Daca pofta in sine este omeneasca si, atunci cand nu este primita in inima, adica atunci cand nu suntem de acord cu ea la nivelul mintii si ne impotrivim ei cu

sabia duhului, care este rugaciunea, nu este pacat, totusi pactul cu pofta, chiar si cand nu se ajunge la fapta, este pacat. Cu atat mai mult va fi pacat manifestarea vadita a acceptarii poftei, care se face prin sarut. Dar dincolo de simpla acceptare a poftei, sarutul el insusi prilejuieste atata placere, incat multi il gasesc mai important decat actul sexual propriu-zis, de aceea, in jocul erotic, ii acorda mai mare atentie si mai mult timp.

Sa stii ca aceasta parere o impartaseste toata Biserica. Exista chiar un canon prin care preotul care a sarutat o femeie cu patima, chiar daca nu s-a impreunat cu ea, se cateriseste. Si asta in timp ce alt canon ofera sansa de reabilitare preotului care a cazut in malahie (onanism), de pana la doua ori. E o vedere ciudata, desigur, dar asta si pentru ca avem un Dumnezeu care "cauta la inima omului". Sarutul este pacat ca si curvia totala, tocmai pentru ca este o manifestare a doririi si acceptarii pacatului, deci, savarsirea lui. Toate celelalte pareri despre sarut le gasesc fortate si nesincere.
Cu toate ca nu as vrea ca asta sa-i impinga pe cei care doar s-au sarutat, dar inca nu si-au folosit trupurile, sa o faca acum. Curmarea pacatului, in orice stadiu de avansare ar fi, e o biruinta si o incununare. Daca cineva a luat-o pe un drum gresit si a aflat asta, nu merge mai departe, ci se intoarce, ca sa nu piarda timp si nici puteri pentru regasirea si continuarea drumului celui drept.
Cei mai multi sunt tentati sa mearga in savarsirea pacatului pana la capat, gandind ca de acolo se vor intoarce inapoi. E o tentatie demonica, sinucigasa. Sarutul este doar inceputul, doar pasirea in marea nesfarsita a pacatului si a mortii. A continua sa inoti in aceasta mare, gandind ca o vei strabate incolo si inapoi, este chiar mai riscant decat pare. Exista mai multi inecati langa mal, decat in mijlocul marii.

RUSINEA DE DINAINTEA SPOVEDANIEI

Ce sa faci daca ti-e rusine sa marturisesti un pacat?

Răspunsul la aceasta intrebare il vei gasi in orice indreptar de spovedanie, cred insa ca nu pe cel tamaduitor. Sunt sigur ca tocmai pentru asta cauti un răspuns, un alt răspuns decat cel pe care nu ma indoiesc ca il stii deja, dar care, in starea in care esti, nu-ti este de nici un folos. De aceea, nici eu nu te voi apostrofa clasic: "E de la dracu' rusinea, trebuie sa o depasesti si sa-ti marturisesti pacatul!" Vladica Antonie, episcopul Surojului, isi amintea cu duiosie o intamplare din adolescenta sa, care i-a schimbat viata. Marturisesc ca aceasta intamplare a avut acelasi efect si asupra vietii mele. Odata, dupa terminarea slujbei, tanarul s-a apropiat la miruit de preotul care il smintise prin faptul ca-i parea beat. Totusi, dintr-o politete fatarnica, a incercat sa-i sarute mana, pe care preotul si-a tras-o rusinat, scuzandu-se pentru starea in care este. Dupa ce lumea s-a imprastiat, tanarul, atins de gestul parintelui, s-a apropiat de el sa-si ceara iertare. Parintele era atat de mahnit, incat aproape ca plangea. Si i-a marturisit tanarului ca ii pare rau ca e asa, dar nu mai poate, pentru ca tocmai i-au murit intr-un accident sotia si copilul. Atunci, viitorul mitropolit al Surojului a avut urmatoarea revelatie simpla, dar fundamentala. El a inteles ca una este a citi in Biblie despre rabdarea lui Iov si a-l da ca exemplu altora, cand ii vezi necajiti, si alta este sa ti se intample chiar tie un necaz atat de mare.

Viata crestina autentica incepe cu incelegerea acestui lucru simplu. Sa intelegem ca nu intotdeauna putem indeplini sfaturile atat de bune, de altfel, ale Sfintilor Parinti si chiar ale Mantuitorului. Nu intotdeauna avem puterea necesara, curajul si, pur si simplu, vointa. Dar, cu toate acestea, sa nu uitam ca chiar si atunci, fie ca suntem ispititi si chiar stapaniti de draci, fie de pornirile normale ale firii, noi, totusi, ramanem crestini. Niste crestini loviti, dar crestini. Sa intelegem ca viata crestinului nu este alcatuita doar din victorii, doar din reusite, ci, poate, mai ales, din infrangeri, dar din niste infrangeri suportate cu barbatie.

Pentru noi, crestinii, o infrangere suportata cu barbatie e mai mare decat o victorie dobandita miseleste, adica cu ingamfare. Foarte usor o astfel de victorie te poate arunca in afara terenului de lupta. Adica, in cazul nostru, cineva care isi marturiseste pacatele cu prea multa usurinta isi poate pune intrebarea

de ce i se intampla asta? Nu cumva tocmai pentru faptul ca nu ii par chiar atat de grave? Nu cumva, tocmai pentru faptul ca si-a pierdut duhul adevaratei pocainte?

Da, pacatul tau poate fi si avort, si incest, si homosexualitate, si necrofilie, si crima. Dar sa stii ca sunt oameni care marturisesc aceste pacate aproape cu seninatate, iar undeva, in vreo manastire uitata, exista poate un frate care se tanguie grozav pentru faptul ca a mancat un mar din copacul din care nu avea binecuvantare sa manance. Avem in Pateric cazul unui frate care era chinuit ingrozitor de faptul ca, facand ascultare la trapeza (bucatarie), manca din oala cu unt. Asa ca, dupa parerea mea, rusinea pe care o simtim, atunci cand vine vremea sa marturisim un pacat, poate ca nu depinde atat de gravitatea pacatului savarsit, cat de intensitatea pocaintei noastre. Pentru a nu permite incunucarea unei pocainte atat de barbatesti si atat de placute lui Dumnezeu, diavolul se ridica impotriva noastra si ne ingreuiaza si mai mult framantarea, sporindu-ne nu doar rusinea, ci, odata cu ea, si deznadejdea.

Deznadejdea insa este lasarea mainilor in jos, este recunoasterea infrangerii. Noi nu trebuie sa facem asta. Nu vezi ca pana si in filmele de duzina, sa zicem Rocki, eroul ne trezeste simpatia nu atat pentru faptul ca a invins in ring, ca multi sunt invingatori, cat pentru ca a invins in conditii vitrege, cand nimeni nu-i mai dadea nici o sansa. Toti il credeau invins, adversarul isi ridicase de acum victorios mainile si se falea inaintea publicului exaltat. Dar Rocki, desi era de acum jos si plin de sange, cand o vede pe fata aceea care il iubea, si care il indemna la lupta cu atata nadejde, gaseste puteri si se scoala ca un biruitor si-si bate adversarul.

Pentru noi, crestinii, fata aceasta de la sfarsitul filmului, care ne da curaj, este Hristos. El apare intotdeauna in ultima clipa, descoperindu-ne dragostea Sa pentru noi, tainuita pana atunci. Sa nu abandonezi niciodata lupta, pana cand nu-L vei vedea pe Hristos venind, altminteri te vei declara invins inainte de sfarsitul luptei.

Dar ce inseamna sa te declari invins? Oare faptul ca nu poti marturisi un anume pacat preotului? Nu. Inca nu. Aceasta este doar o lovitura, o lovitura pe care e si firesc ca orice lupta sa o presupuna. Dar inca nu este infrangere, inca este incaierare. Infrangerea este atunci cand noi incepem sa fugim nu doar de preot, ci chiar si de Hristos, cand ajungi sa crezi ca nu doar preotul nu te mai poate intelege, ci pana si Hristos, pana si El nu te mai poate ierta.

Ziceam ca rusinea aceasta poate fi nu atat din cauza gravitatii pacatului, cat poate din cauza intensitatii pocaintei. Si-ar fi prea trist sa ratam sansa unei incununari pe masura zbuciumului nostru.

Cununa insa sta pe un loc mai inalt decat noi si inchipuieti ca nu avem nimic pe care sa calcam pentru a o ajunge: nici scaun, nici vreo piatra sau buturuga. Tot ce avem la indemana nu e decat pacatul nostru, pe care trebuie sa calcam, ca pe o scara, ca pe un loc inalt si sa ajungem pana la cununa.

Asadar, daca nu o poti spune preotului la care te spovedesti de obicei, du-te si o spune unui preot necunoscut, du-te intr-un oras strain, intr-o tara straina, unde nu te mai stie nimeni, si spune-o primului preot care iti iese in cale, numai spune-o. Daca ti-ai pierdut increderea in preoti, ca poti cadea si in aceasta ispita, spune-o unui om in care ai incredere. Daca nu ai nici macar un astfel de om, spune-o direct lui Dumnezeu, spune-I-o neincetat. De fapt, sunt convins ca amintirea pacatului te obsedeaza oricum, dar tu spune-o deschis, cu nadejde, nu fugind de Dumnezeu.

Ia cazul lui Petru si Iuda. Si Iuda s-a aprins de pocainta, a fugit si a aruncat banii dobanditi pe sange. Iuda, spre deosebire de Petru, a recunoscut sangele lui Hristos ca fiind "nevinovat", adica, practic, a infruntat hotararea iudeilor, a infruntat tot Templul care L-a condamnat pe Hristos la moarte. Petru nu a avut putere sa faca aceasta, nici macar in fata unei simple femei care i-a zis ca l-a vazut printre ucenici. Petru s-a lepadat cu juramant de Hristos, in timp ce Iuda L-a marturisit fara frica "nevinovat" si nu doar in fata unei simple femei, care nu i-ar fi putut face nimic, ci in fata legiuitorilor iudei, care il puteau da la moarte. Si cu toate acestea, pocainta cea mare a lui Iuda nu i-a folosit la nimic, pentru ca Iuda, desi se caia, fugea de Dumnezeu, nu avea indrazneala sa I se marturiseasca. Iuda, care a avut curaj sa marturiseasca inaintea oamenilor, nu a avut curaj sa marturiseasca lui Dumnezeu, iar Petru, desi s-a speriat si s-a rusinat de oameni, totusi, atunci cand a fost vremea, s-a marturisit lui Dumnezeu.

Care a fost marturisirea lui Petru? A zis el oare: "Doamne am gresit ca Te-am tradat, iarta-ma!"? Nu. Petru a marturisit altfel, socant pentru noi. Petru a zis: "Doamne, Tu stii toate, Tu stii ca Te iubesc". Asa sa repeti si tu, chiar daca nici tu nu o crezi. Sa o spui, tocmai pentru ca e o minciuna, dar e o minciuna care ai vrea sa fie adevarata. Poate chiar e un adevar, un adevar la care putini dintre noi putem ajunge, dar il ravnim. Sa plangi si sa repeti minciuna aceasta lui Dumnezeu, sa I-o spui in fata:

"Doamne, Tu stii toate, Tu stii ca Te iubesc!"

Dumnezeu stie pacatul nostru, Il stia chiar mai inainte de a ne fi adus pe lume. Si totusi, El nu a impiedicat nasterea noastra. Oare nu arata asta increderea lui Dumnezeu fata de noi, oare nu arata marea nadejde pe care si-a pus-o El in noi? De ce sa dezamagim pe un om atat de minunat Care este Dumnezeu? Acelasi vladica Antonie, intr-o predica la Nasterea Domnului, care stiu bine ca n-a fost tradusa in romaneste, propune o discutie, nu atat despre credinta omului in Dumnezeu, care este o tema arhidiscutata, cat despre credinta lui Dumnezeu in om. Vladica aminteste de o povestioara, se pare, de nu prea mare valoare literara, in schimb de mare adancime duhovniceasca. Autorul isi inchipuie sfatul Sfintei Treimi la facerea omului. Dumnezeu Tatal ar fi spus: "Sa facem om dupa chipul si asemanarea noastra". "Da, dar omul acesta va cadea - zise Duhul -, si Tu, Fiule, va trebuie sa mori pentru El". "Sa-l facem, dar, sau sa nu-L facem?" - a intrebat Tatal. "Sa-L facem" - a zis Fiul.

Iata nadejdea pe care si-a pus-o Dumnezeu in om! Acestui Dumnezeu ne marturisim noi, de acesta ne rusinam, pe acesta Il iubim.

Daca inca nu-ti poti marturisi pacatul tau preotului, nu deznadajdui, spune-l lui Dumnezeu. Si adauga la acel pacat si toate motivele pentru care nu-l poti marturisi. Sa-i spui lui Dumnezeu toate asa cum sunt, cu simplitate. Sa nu te desparti de Dumnezeu. Poti sa-I spui ca nu e drept cu tine, ca este chiar El vinovat pentru pacatul Tau, poti sa clevetesti macar tot pamantul inaintea Lui, toti preotii si episcopii, dar sa spui totul cu fata catre El si sa nu te linistesti pana cand nu obtii un răspuns de la El. Poate ca, la un moment dat, iti vei da seama ca ceea ce-i spui este o minciuna, poate ca nu. Sa stii insa ca El te va intelege, orice i-ai spune. Si sa te linisteti.

Lui ai voie sa-i spui toate, tocmai pentru a nu ajunge sa te reversi inaintea oamenilor. Dar sa te pazesti a cleveti pe preoti sau pe oricare alt om in fata oamenilor, pana ce te vei linisti desavarsit. Numai lui Dumnezeu sa-i parasti pe toti, ca El te va intelege, El stie toate. Si-n toata vremea, oricat de deznadajduit sau revoltat vei fi, sa nu uiti ca totul nu este decat o ispita, o ispita vremelnica, pe care trebuie sa o infrangi.

Va veni si timpul cand o vei putea spune preotului, adica tot lui Dumnezeu, dar cu martor. Nu-ti va parea atat de greu, om este si el, chinuit de ganduri ca si tine, pentru ca, asa cum spune Apostolul Pavel, oare nu "tot trupul geme si suspina cu suspine negraite, asteptand infierea"? Gandeste-te ca acesta nu e decat un pacat neinsemnat, un pacat oarecare. Ca viata s-ar putea sa te arunce, de acum inainte, in niste pacate atat de mari, incat ceea pentru ce te framanti acum sa-ti para fleacuri. Si, daca pe acesta nu-l poti marturisi, cu acelea ce vei face?

"Indrazneste, Eu am biruit lumea".

NENĂSCUŢII OAMENI

Despre sănătatea unei societăţi îţi poţi da seama după legile de care se conduce ea. Chiar dacă, de multe ori, nu e în puterea maselor să schimbe sau să adopte anumite principii, rămâne reacţia pe care o au oamenii faţă de acestea.

Nu demult am asistat la întronarea legii cu privire la legalizarea avorturilor. De fapt, s-a întâmplat legalizarea unei realităţi, a unei triste realităţi, care, oricum, era “legalizată” de la sine. Practic, nimeni nu avea nevoie de această lege pentru a face un lucru pe care îl fac cu seninătate cele mai multe dintre femei. De aceea, instituţionalizarea acestei forme de crimă a fost mai degrabă un examen de cruzime, pe care doar câţiva dintre parlamentarii noştri l-au picat.

Pe parcursul anului trecut, s-a făcut mare larmă din cauza legii privind studierea religiei în şcoală. În calitate de membru al comisiei Mitropoliei Moldovei, constituită pentru acestei chestiuni, am avut parte de mai multe discuţii cu reprezentanţii Ministerului Educaţiei. Aceştia şi-au exprimat cu multă sinceritate nesimpatia lor faţă de ideea studierii religiei ca disciplină şcolară.

Sincer să fiu, pornind de la realităţile noastre, nici eu nu sunt adeptul predării religiei în şcoală. Dar motivele mele şi ale celor de la Ministerul Educaţiei sunt diferite. Ei erau de acord să se predea orice în şcoală, chiar şi un monstru cum este "educaţia moral-spirituală" propusă în proiectul Ministerului, numai nu **religia**. Cu părere de rău, oamenilor noştri le repugnă anume religia, anume Evanghelia. Poate că ne-am obişnuit sau poate că nu ne dăm seama, dar faptul că Evanghelia ne sperie mai mult decât sângele pruncilor nenăscuţi, e un semn de alienare. Nichita Stănescu şi-a exprimat cândva adâncimea tristeţii sale prin următoarele versuri: "Tristeţea mea-i atât de mare, încât aude şi nenăscuţii câini pe nenăscuţii oameni cum îi latră". Lumea acestor oameni nenăscuţi devine tot mai mare şi mai mare. Şi cred că, dacă am putea auzi ceea ce a auzit Stănescu, am descoperi că nu ajung câini nenăscuţi care să-i latre pe toţi copiii nenăscuţi. *Pentru că oamenii au învăţat să facă avorturi, iar câinii încă nu.*

DESPRE CONTRADICTORIILE PĂRERI LEGATE DE ASCULTARE

ÎNTREBARE: Printre nedumeririle pe care le mai am ar fi urmatoarele... Citesc scrieri din Sfintii Parinti si alte scrieri duhovnicesti. M-a ajutat mult cartea Despre inselare a Sf. Ignatie Briancianinov, pur si simplu m-a socat in sensul bun al cuvantului. Acolo spune sfantul (pentru monahi dar cred ca se aplica si mirenilor) ca atunci cand sfaturile duhovnicului intra in conflict cu Poruncile Domnului sa nu facem ascultare. La fel am mai citit intr-o carte despre deasa impartasanie (a Sf. Nicodim Aghioritul si a monahului Neofit parca) faptul ca, daca duhovnicul nu te lasa sa te impartasesti des (daca bineinteles nu esti sub epitimie) sa nu faci ascultare. Parintele Efrem de la Vatopediou intrebat fiind despre acelasi lucru, a răspuns ca in cazul asta trebuie schimbat duhovnicul. Si sunt sigur ca exemplele pot continua. Pe de alta parte, am dat peste niste cuvinte ale unui staret grec de la sfarsitul sec. 20, Parintele Epifanie, care spune ca trebuie sa faci ascultare chiar daca duhovnicul iti cere ceva impotriva poruncilor dumnezeiesti, pentru ca Domnul pentru ascultarea ta le va intoarce pe toate in bine! . Ori aici eu ma gasesc intr-o mare dilema, ce sa cred? Ratiunea si nu numai, ba si scrierile unor sfinti imi spun ca totul are o limita, la fel si ascultarea de duhovnic. Atunci cand se vine in contradictie cu poruncile dumnezeiesti cred ca trebuie sa nu facem ascultare. Asta imi spun gandurile acum. Dar stiu ca de multe ori, cei incepatori interpreteaza scrierile sfintilor dupa mintea lor.

RĂSPUNS: Fie că asculţi pentru Dumnezeu, fie că nu asculţi, pentru Dumnezeu, faci bine. Uită-te la tine însuţi şi fă ceea ce îţi aduce pace şi împăcare cu tine însuţi şi cu Dumnezeu. Atunci vei cunoaşte că ai făcut bine, când ai îndrăzneală către Dumnezeu în rugăciune şi gândurile tale nu se risipesc.

Aşadar, fie că asculţi pe Sf. Ignatie, Vasile cel Mare, Nicodim Aghioritul şi alţii care spun că poţi să nu asculţi; fie că asculţi pe părintele Epifanie, pe care eu îl iubesc, bine faci, dar numai dacă o faci pentru Dumnezeu şi cu inima împăcată. Dar să mai zici un lucru, întotdeauna, orice ai face, zi: "Doamne, Tu ştii toate, Tu ştii de ce fac asta, pentru Tine fac, că Te doresc şi Te caut şi nu te pot afla. Ajută-mi ca să nu alunece paşii mei, şi de va fi asta o ispită pentru mine şi de se va amesteca aici voia mea omenească şi bolnavă, Tu însuţi mă îndreptează, ca un iubitor de oameni, că Tu m-ai iubit înainte ca să Te iubesc eu pe Tine şi Tu m-ai căutat înainte ca eu să Te caut şi pururea mă cauţi".

Şi aşa înaintezi duhovniceşte şi cunoşti viu pe Dumnezeu, nu din citate din cărţi, că citatele din cărţi nu sunt nimic, chiar dacă ar fi şi din Scriptură, dacă nu iau viaţă în inima ta prin experienţă, fie experienţa ridicării, fie a căderii, nu are importanţă. Nu te teme să cazi pentru Domnul, că cel care cade pentru Domnul, zice Ap. Pavel, Domnul îl ridică. Şi aceasta este o experienţă şi e placută lui

Dumnezeu. Că nici Apostolii nu le mai făceau pe toate bune, că Petru n-a vrut să-L lase pe Hristos la cruce şi nici să-şi dea picioarele să i le spele, dar pentru că o făcea cu râvnă şi sinceritate, i-au servit lui ca experienţă duhovnicească. La asta se referă şi Hristos când zice: "Să nu-mi fiţi căldicei, că vă scuip".

Aşadar, orice ai face, pentru Domnul fă. Şi întotdeauna rugându-l şi vorbind cu El, ca, în cazul în care te vei rătăci şi din voie omenească sau patimă vei face un lucru, El să-l întoarcă şi să-l transforme în lucru duhovnicesc şi spre mântuire. Crede numai, şi îţi va fi ţie după credinţa ta.

LIBERTATEA ÎNSEAMNĂ A NU AVEA PIEDICI ÎN CALEA DRAGOSTEI

Poate niciodată oamenii nu s-au preocupat de libertate mai mult decât astăzi. În vechime, discuţiile despre libertate erau o preocupare filozofică. De exemplu grecii, aveau nevoie de o filozofie a libertăţii care să se opună zeilor dezlănţuiţi şi tirani. Zeii grecilor îi asupreau pe oameni. Atunci când Prometeu, zeul umanist, a vrut să ducă focul oamenilor, Zeus l-a pedepsit, legându-l de o stâncă, unde vulturii îi ciupeau ficatul.

Religii care să se ocupe de libertatea omului sunt prea puţine, de fapt, numai una. Când spun "religie", vreau să invit la corectitudine terminologică. Religie din latină înseamnă "re-legare", adică restabilirea relaţiei dintre om şi Dumnezeu, două persoane. Pentru orientali, ideea unui Dumnezeu-Persoană este vulgară, ei nu o pot concepe. Orientalii nici nu au Dumnezeu, ei au doar învăţători care te învaţă să te "eliberezi". De aceea, obsesia eliberării la orientali este o filozofie, alături de cea greacă sau cea nietzschiană, dar nu o religie. Musulmanii, care cred într-un Dumnezeu persoană, au o singură zi pe an, în decembrie, de sărbătoarea zisă "noaptea rugăciunii", când Allah se coboară din al şaptelea cer până la primul cer şi atunci le aude rugăciunile. Niciodată Dumnezeul musulmanilor nu l-a numit pe vreun om prieten al său, aşa ca Hristos.

Desigur, fiecare e liber să aibă o definiţie personală a libertăţii. Suprarealistul Salvador Dali, era de părere că "pentru a fi liber trebuie să fii puţin multimilionar". Pentru Friedrich Nitzsche, libertatea este puterea de a spune "nu!" Alţii pot spune că a fi liber înseamnă a avea tot ce voieşti, atunci când voieşti. Pe de altă parte, un proverb grecesc spune că "atunci când zeii vor să-l pedepsească pe om, îi trimit tot ce vrea".

Condiţia libertăţii pe care o propune creştinismul nu presupune nici tehnicile de meditaţie ale yoghinilor, nici banii lui Salvador Dali. "Cunoaşteţi adevărul, spune evanghelistul Ioan, iar Adevărul vă va face liberi" (Ioan 8, 32). Acesta este adevărul despre care L-a întrebat Pilat pe Hristos: "Ce este adevărul?", dar nu a mai aşteptat răspunsul, căci "a ieşit afară la iudei" (Ioan 18, 38). Pilat, ca şi contemporanii săi şi ca şi cei mai mulţi dintre oameni, nu a înţeles că adevărul nu este o simplă noţiune filozofică, ci este o realitate şi, chiar mai mult, este o Persoană. Pilat avea în faţă Adevărul, dar nu a înţeles.

Din punctul de vedere al creştinismului, libertatea înseamnă a nu avea piedici în calea dragostei, luxul de a-ţi putea pune oricând sufletul pentru aproapele tău. Libertatea înseamnă să poţi răspunde oricând chemării lui Hristos: "Ia-ţi crucea şi vino după Mine". Într-un cuvânt, libertatea înseamnă să nu poţi fi şantajat de nimeni şi nicicând, iar pentru asta e nevoie să urmezi adevărul, să iubeşti şi să rabzi.

Omul liber este cel care nu-şi vinde libertatea nici pe bani, nici pe femei, nici pe vin, nici pe slavă. Omul liber este cel care nu se mai teme de moarte, nici pentru sine, nici pentru apropiaţii săi. Omul liber, în concepţia creştină, este un om postum.

Omul liber, ca şi Ulise al lui Homer, generalul chefalenilor, poate fi aruncat gol într-un oraş străin şi nu se pierde, deoarece, în loc de haine, este îmbrăcat cu virtute. El are întotdeauna toată averea sa cu sine, cărând-o pe spatele inimii, ca un melc care îşi duce casa. Aceasta este o bogăţie care nu trezeşte invidie, Crucea lui Hristos, povara pe care a dus-o Dumnezeu pe drumul Golgotei, pentru a-l elibera pe om din robia păcatului şi a morţii.

Libertatea înseamnă să nu ai motive să fugi de Dumnezeu.

DESPRE SOARTA PRUNCILOR CU HANDICAP, MORTI PREMATUR

Ma numesc Anca si am cateva nelamuriri legate de sufletul pruncilor botezati si decedati. Am aceste nedumeriri (pana acum am citit multe carti ale Sfintilor Parinti) de cand fetita mea a murit la patru zile de la nastere. Dumnezeu a invrednicit-o celor trei taine : Botezul, Mirungerea si Euharistia. Constiinta imi spune ca Anastasia (asa am botezat-o pe fetita mea) este in cer, in vesnicie si se bucura de slava lui Dumnezeu. Dar, cateva ganduri ma chinuie (cred ca sunt de la vrajmasul): daca a murit asa de repede si nu a reusit sa se roage aici pe pamant, acolo in cer o poate face? Are ea mintea intreaga? (daca traia nu se putea ruga pentru ca s-a nascut cu microcefalie si era retardata din punct de vedere psihic). Gandurile acestea ma chinuie si nu-mi dau pace: Ce face Anastasia in vesnicie? Toti imi spun ca este un ingeras, dar eu vreau mult mai mult sa mi se spuna. Ca de pilda, sa imi confirmati ca are putere sa se roage, ca stie de noi, ca are constiinta de sine (lucru foarte important pentru mine), ca este izvor de viata de sine statatoare si ca nu este, acolo in cer, handicapata mental. Inainte de a ma hotari sa va scriu, am cautat la Sfintii Parinti despre acest subiect si nu am gasit nimic. Astept răspunsul Sfintiei voastre si va rog sa ne pomeniti pe mine (Anca), sotul meu (Viorel) si baiatul nostru de patru anisori, sanatos, (Adrian) la rugaciune. Va multumesc.

Iubita intru Hristos sora Anca, Dumnezeu sa te blagoslovească.

Eu nu vreau sa înmultesc acum cuvintele pe care ti le-au repetat si altii, nu voi spune ca Anastasia este un îngeras. Îngerasi exista numai pe calendarele de bucatarie catolice, iar îngerii lui Dumnezeu sînt toti de o vîrsta, adica nu cresc de la mic la mare ca sa-i desenam bucalati si cu aripioare. Anastasia este om, om dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu, ea este om în plinatatea si maretia cutremuratoare a acestui cuvînt, om în a carui trup S-a îmbracat Hristos cînd a venit pe pamînt si trupul Anastasiei nu a fost deloc de mai putin pret decît fericitul trup al Mîntuitorului nostru si nimic din ce a fost Acel trup minunat n-a lipsit trupului fetitei noastre.

Am pornit vorba despre îngeri, mustrînd calendarele catolice, deoarece nu numai îngerii sînt toti de o vîrsta, as spune chiar fara vîrsta, desi o au, ci si oamenii acolo sînt toti de aceeasi vîrsta, vîrsta lui Hristos. Nu este vreme sa ne mîhnim acum din cauza acelei boli pe care o pomenesti la Anastasia, pentru ca boala aceea a ramas în trupul ei, nu pentru ca ar fi daunat în vreun fel plamada lui Dumnezeu, nicicum, ci pentru ca asa a rînduit Domnul sa fie si sa treaca în aceasta vreme pamînteasca trupul Anastasiei. Am zis si o mai zic o data si înca de o mie de ori, ca trupul Anastasiei nu este mai putin pretios decît trupul lui Hristos, pentru ca trupurile tuturor oamenilor sînt trupul lui Hristos, si chiar daca s-ar naste cineva fara picioare si fara mîini, dupa cum stim ca se si nasc multi oameni, din pricina rautatii la care am ajuns, rautate nu neaparat a parintilor, ci a speciei om, totusi trupurile lor sînt facute din nepretuitul aluat din care si-a tocmit trup Însusi Mîntuitorul nostru. Oricare trup, oricît de sanatos si de frumos ar fi, se trece si devine ceea ce a fost, se întoarce în pamîntul din care a fost luat, pamîntul care este. De aceea zic ca nu este diferenta între trupuri si ca nici boala si nici batrînetea nu aduc trupului vreo stricaciune care sa le deoseabeasca de trupul lui Hristos, caci ele sînt plamadite de degetele lui Dumnezeu si sînt facute din acelasi aluat si prin aceasta sînt curate. Cînd vine vremea ca ele sa se risipeasca, toate devin la fel, devin pamînt. În ziua învierii Hristos va învia aceste trupuri, culegîndu-le ca pe niste aur risipit, aurul vesnic si tîsnitor de viata, pe care îl va turna din nou, dar pe fiecare anume din ramasitile trupului sau care au fost, si ne va face din nou, aceeasi, dar înnoiti.

Daca ne-am închipui ca trupurile noastre sînt din aur, iar moartea este un cuptor în care se arunca, dupa ce se învechesc, pentru a fi topite si refacute din nou, vom întelege mai usor de ce nu este diferenta între trupuri, de vreme ce toate sînt facute din aceeasi materie. Asa cum o statuie lovita, botita, nu va fi cu nimic mai prejos decît una întreaga si stralucitoare, cînd se arunca în cuptor, caci focul cuptorului, care este moartea pentru noi, le va topi pe toate, dîndu-le stralucire, iar mesterul care le va face din nou le va face mai bune si pe toate întregi, caci nu este nici un mester care sa faca din aur bun o statuie ciuntita, ci o face întreaga, caci aurul este bun, asa si trupurile noastre, fiind toate din aceeasi materie, la înviere vor fi toate la fel si toate vor avea aceeasi vîrsta, vîrsta lui Hristos. Acolo nu vor fi copii, acolo vor fi oameni.

De ce nu a facut de la bun început Mesterul toate trupurile bune, de vreme ce aurul este acelasi? Le-a facut bune si de la început, Adam si Eva erau facuti, cum zice si Scriptura „bine foarte”, dar diavolul, aducînd pacatul, a ciuntit ceea ce Dumnezeu a facut. Dar noi credem ca Cel ce a facut bine

la început, facîndu-ne din nimic, cu atît mai usor va putea sa înnoiasca ceea ce s-a stricat, si toate vor ramîne „bune foarte" pentru vesnicie, caci diavolul si pacatul nu vor mai fi acolo.

Pîna atunci, însa, în ceruri oamenii petrec fara trupuri, adica doar cu sufletul. Iar sufletul nu creste si creste si nu descreste ca si trupul si nu este diferenta dintre sufletul copilului si al adultului, dintre sufletul sufletul femeii si al barbatului, caci sufletul este nelimitat fizic, cum zic Parintii „fiind în trup, totusi nu este nu este limitat de trup" (Sf. Gr. De Nyssa), si nu putem numi niste însusiri ale sufletului dupa care sa putem putem aprecia vîrsta lui. Vîrsta omului este Hristos, si sufletul care s-a unit cu Hristos are vîrsta lui Hristos. Hristos. Asa este si sufletul Anastasiei, sufletul ei cu care este acum cu Hristos, asteptînd vremea învierii noastre depline, cînd sufletul se va reuni cu trupul sau odata mort si înviat, pentru a fi pentru vesnicie asa cum l-a gîndit Dumnezeu pe om, suflet si trup întru fericita unitate. Iata de ce Anastasia nu doar ca se roaga Domnului si nu numai ca ne pomeneste si are constiinta de sine, ci ea este om, Omul deplin, Omul pe care l-a zidit Dumnezeu dupa chipul si asemanarea Sa.

Anastasia s-a rugat si în cele 4 zile ale vietii ei pamîntesti. Cum sa nu se roage, de vreme ce David zice ca si luna si stelele, si crivatul, si gheata, si focul îl lauda pe Domnul? Cum sa zicem noi ca chipul lui Dumnezeu, care s-a unit în trupul si sufletul sau cu începatorul vietii si al întelepciunii, care s-a facut nu numai primitor, ci, prin Cel pe care L-a primit, si izvor al vietii, cum sa zicem, dupa atîtea fagaduinte ale lui Hritsos, ca acel om, desi la vîrsta atît de frageda, nu S-a bucurat si nu a saltat în trupul sau si în inima sa, de vreme ce David spune ca si copacii bat din palme la vederea venirii lui Dumnezeu? Oare boala ei a putut sta între Hristos si ea? Anatema sa fie gîndul acest! Cine poate sa ne desparta pe noi de dragostea lui Hristos?!, striga Apostolul Pavel, umplînd inimile noastre de nadejde!
Taina aceasta mare este, taina vietii, taina iubirii lui Dumnezeu care s-a lucrat în tot ceea ce este, în tot ceea ce vedem si în ceea ce înca nu vedem, pentru ca zidirea îsi recunoaste Ziditorul si tresalta, iar tresaltarea lor este de iubire. Pentru aceasta tresaltare nu e nevoie de cuvinte, nu e nevoie sa fii matur si nici sanatos, pentru ca ea se lucreaza în chip tainic prin puterea iubirii lui Dumnezeu. De aceea a si zis David cuvîntul pe care nu-l pot întelege protestantii azi, caci ei nu boteaza copiii: „Din gura pruncilor si a celor ce sug ti-ai savîrsit lauda", iar mai tîrziu Sfîntul Pavel va zice „si pruncii s-au facut partasi sîngelui Lui". Lauda aceasta este tresaltarea tainica despre care vorbesc, tresaltare mai presus de cuvinte, tresaltare curata, tresaltare care ne trece în vesnicie, tresaltare fericita în care petrece si Anastasia acum, tresaltare în care trebuie sa ne unim cu totii, la care vreau sa ajungem, sa ajungem cu totii, caci ea este ceea ce ne dorim, nestiind înca bine ce dorim, caci ochii nu au vazut, urechea nu a auzit si la inima omului nu s-a suit cele despre care vorbim si în care nadajduim.
Domnul sa blagoslovească toata casa voastra si sa îndeparteze de la voi toata mîhnirea si întristarea, ca noi, oamenii, sîntem facuti pentru fericire, nu pentru nefericire.

Pomeniti-ma.

MINUNEA ÎNVIERII

"As vrea ca, întotdeauna, bisericile sa fie pline ca de Paste"

- Parinte Savatie, de ce lumea devine mai evlavioasa anume în ajunul sarbatorilor?
- Mi se pare ca, înainte de orice eveniment mai mare sau mic din viata omului, fiecare se reculege, se interiorizeaza, îsi recapituleaza cumva anii traiti. De ce spun asa? Fiindca sarbatorile pe care le avem se repeta în fiecare an, dar de fiecare data sunt cumva altfel, pentru ca viata noastra a devenit alta si, implicit, noi suntem altii. Ajungând în preajma sarbatorilor, avem un prilej de a constata niste lucruri: ca timpul trece si ca noi suntem mai buni sau mai rai.

Împartasindu-ne, fagaduim sa nu tinem nici o suparare. Exista o limita a iertarii si a tolerantei?

Iertarea nu trebuie sa revina în viata noastra numai cu ocazia Postului sau a sarbatorilor. Iertarea este o stare permanenta a crestinului, ea înseamna marinimie si arata toata maretia omului. Fiecare dintre noi

are neputintele sale, pentru care ar vrea sa fie iertat. A ierta înseamna a-l întelege pe celalalt, a te identifica cu el, a trai pentru el si prin el. Iata toleranta, dragostea crestina.

Totodata, sperând ca vor fi iertati, multi pacatuiesc cu buna stiinta si îndraznesc sa se compare cu altii, "si mai pacatosi". La ce aduce aceasta competitie trufasa?

Noi, crestinii, avem un singur etalon la care ne raportam - Hristos. Atunci când Mântuitorul a spus: "Fiti desavârsiti precum Tatal vostru ceresc desavârsit este", El ne-a aratat ca drumul desavârsirii crestine nu are limita si ca nimeni, niciodata, nu o poate atinge. Prin aceasta, Hristos a vrut sa puna stavile mândriei omenesti. Hristos ne spune: "Nu va comparati cu oamenii, ci cu Dumnezeu: daca vreti sa stiti cine sunteti, daca vreti sa stiti adevarata voastra stare, aflati ca voi ati fost facuti pentru desavârsire".

Cum credeti, de unde la moldoveni atâta invidie si rautate, atâta goana dupa bani?

- Bogatiile pe care le au crestinii nostri, fala si invidia lor nu fac decât sa descopere adevarul despre sufletele acestora. Acolo unde este invidie, goana dupa bogatie, vorbire de rau, nu mai poate fi loc pentru harul lui Hristos. Sa ne gândim ca ceea ce avem în plus este furat de la aproapele nostru - cel care flamânzeste în gari, moare în guri de canal. Dumnezeu a lasat pe pamânt bunuri pentru toti oamenii, nu numai pentru unii, si ele ar fi ajuns la toti, daca nu ar fi mândria si invidia.

"A venit timpul sa descoperim adevarata ortodoxie..."

Parinte, de ce se crede ca Biserica nu este sau nu poate fi suficient de convingatoare pentru
a depasi actuala criza spirituala?

Atunci când spunem Biserica Ortodoxa, trebuie sa ne oprim putin si sa ne întrebam daca ceea ce întelegem noi prin Biserica Ortodoxa este într-adevar biserica pe care ne-a lasat-o Iisus Hristos. Suntem pusi în fata unei mari dileme, pentru ca raspândirea cartilor Parintilor trezeste nevoia de a schimba programa de studii din facultatile de teologie ortodoxa. Noi am mostenit foarte-foarte multe învataturi care ne-au venit prin filiera romano-catolica si care sunt nu de cea mai buna calitate, fiind culese de episcopii nostri de altadata care plecau la studii la scolile din Apus. Acum, a venit timpul sa descoperim adevarata ortodoxie, care, atunci când este propavaduita, nimeni nu poate sta nepasator în fata frumusetii ei. Dovada este faptul ca ortodocsii care au plecat în Apus, cum îl avem pe parintele Sofronie Saharov sau pe Mitropolitul Antonie al Surojului, i-au fascinat pe occidentali.

În ce consta frumusetea credintei noastre?

Frumusetea ortodoxiei sta în traditia ei, pe care nu o au ceilalti. Daca s-ar reveni la adâncimile slujbelor noastre, daca s-ar cunoaste scrierile Sfintilor nostri si întelepciunea crestina din primele secole, pastrate doar la noi, lucrurile ar sta altfel. Noi avem multe de spus. Noi avem ceea ce poate avea mai frumos crestinatatea, pentru ca am mentinut legatura cu cele mai îndepartate timpuri ale crestinismului, legatura pe care au pierdut-o ceilalti. Dar, din pacate, toate acestea sunt necunoscute, nu doar credinciosului simplu, ci chiar, cu tristete o spun, multora dintre preoti.

Ce ar trebui sa facem în aceasta situatie?

Sa ne împartasim mai des, nu numai la Paste si în posturi, caci liturghia se face în fiecare duminica. Sa nu mergem la biserica doar ca sa ne uitam cum cânta acela sau cum s-a îmbracat cutare, ca sa ne spunem pasurile si sa ne mai bârfim. Sa atragem mai multa atentie aproapelui nostru, sa ne ajutam între noi, sa restabilim sentimentul comunitatii care s-a pierdut, ca aceasta înseamna Biserica - adunare plina de dragoste.

Parinte, oamenii cauta sa se simta comod în biserica...

Spunea Sfântul Filaret al Moscovei: "Decât stând drept si sa te gândesti la picioare, mai bine asaza-te si gândeste-te la Dumnezeu", daca e sa ne referim la faptul ca în bisericile noastre se sta în picioare. Însa, la o slujba facuta bine, nici nu simti "oboseala".

"La biserica nu venim numai ca sa cerem, ci ca sa-l primim pe însusi Hristos..."

Multi enoriasi nu înteleg ce se spune în timpul slujbei... Trebuie sa avem o pregatire atunci când mergem la biserica?

Ce sa zic? Nu fiecare om ajunge sa citeasca atâtia psalmi ca sa-i stie pe de rost. Da, daca esti calugar si stai în fiecare zi la slujba, le stii mai bine. Saracul om, însa, de unde sa le stie, daca vine doar duminica la biserica si atunci îi aude pe cei din strana care fac competitie la lectura. Preotul trebuie sa-si pregateasca enoriasii, aceasta este datoria lui, sa explice oamenilor slujba si Scriptura.

Dar unde nu este aceasta, sa ne adunam cu gândul si sa ne rugam în sinea noastra: "Doamne ajuta! Doamne iarta! Pomeneste pe cutare...". Sa repetam câteva cuvinte simple, pe întelesul nostru si sa nu ne tulburam din cauza celor din jur. Am facut spectacol din slujba, unde fiecare îsi demonstreaza calitatile vocale si teatrale. Pe când crestinismul este simplitate, sobrietate, modestie. Iata la ce ar trebui sa se întoarca bisericile noastre.

Cum restabilim legatura cu duhovnicul?

Parintele Sofronie spunea: "Sa nu faci din duhovnicul tau un pianist". Adica, sa ceri de la el sa-ti raspunda la toate întrebarile, apasând pe toate clapele, ca melodia sa sune asa cum ai vrut tu. Tu mergi la duhovnic cu credinta, înainte de aceasta rugându-te lui Dumnezeu, ca Dumnezeu sa puna cuvântul cel bun în gura duhovnicului tau, care poate fi oricare dintre preoti. Si fiecare va primi răspunsul dupa fapta sa. Parintele Rafail Noica spunea: "Duhovnic bun este cel care sta acum în pantofii tai, parinte. Aici si acum".

Ce le-ati spune celor care nu merg la biserica, sustinând ca au gasit legatura lor cu Dumnezeu?

Ma bucur ca exista oameni care au gasit legatura cu Dumnezeu stând acasa. Mai era un om care statea acasa, Corneliu Sutasul, romanul din Faptele Apostolilor. Era foarte milostiv si, rugându-se odata, a venit îngerul Domnului si l-a înstiintat ca e bine ce face, dar nu e destul si ca trebuie sa mearga la mare, unde-l va gasi pe Petru si acela îi va spune cuvintele vietii vesnice prin care se va mântui. Care sunt aceste cuvinte? Taina Bisericii, cuvintele despre împartasanie. Pentru ca la biserica nu venim numai ca sa cerem, ci ca sa-l primim pe însusi Hristos. Iata aceasta taina nimeni nu o are acasa, oricât de bun ar fi.

Un cuvânt de Paste, parinte...

As vrea ca bisericile de pretutindeni sa fie întotdeauna pline ca de Paste si bucuria pe care o avem atunci sa o avem întotdeauna, caci acesta este crestinismul - religia învierii, religia bucuriei.

PRIMA DRAGOSTE

Ce bine că eşti, ce mirare că sunt…, scria delicatul, regretatul Nichita Stănescu. Aceasta cred că este una din cele mai frumoase şi mai adânci declaraţii de dragoste, pentru că în ea, cu discreţie dumnezeiască, asistă Însuşi Dumnezeu, izvorul mirării nesfârşite. Ce mirare că sunt, ce mirare că eşti... Ce bine că suntem!

Această mirare o simte tânărul care păşeşte printre lucruri, atent să nu se rănească. Această mirare este prilej de bucurie şi de durere, ea ne uneşte sau ne înstrăinează.

Tânărul îşi roteşte capul în mijlocul lucrurilor, împins afară din copilărie ca un soldat fricos la prima lui săritură cu paraşuta. Tânărul se loveşte cu neîndemânare de lucruri, lucrurile îl lovesc în mişcarea lor haotică, tânărul îşi ascunde durerea, privind cu un zâmbet stânjenitor pe străinii din jur.

Printre aceste lucruri îngrozitoare şi reci, care se mişcă în scripetele unui timp dezveşnicit, tânărului îi apare chipul minunat al celuilalt, chipul minunat al femeii: "*Ce bine că eşti, ce mirare că sunt*"…

Această păşire printre lucruri coincide cu înstrăinarea de părinţi, atunci când tânărul pleacă într-un alt oraş la studii. E vremea pe care o aşteaptă fiecare, vremea aventurii şi a lucrurilor noi, vremea maturizării. Este vremea împărţirii vieţii noastre în două, este, dacă vreţi, o nouă viaţă, o naştere pe care ne-o asistăm cu sufletul la gură. Este vremea noilor prietenii, iar pentru mulţi a primelor prietenii adevărate. Este vremea despre care ni s-au povestit atâtea lucruri curioase de către cunoscuţii noştri mai mari.

Prima zi de şcoală, noii profesori, noii colegi, privirile flămânde care caută pe colega sau colegul visurilor de acasă, de care demult aştepţi să te îndrăgosteşti. "Balul Bobocilor" - discuţii, pregătiri, prognoze. Aşteptare.

O! Tânăra singură într-o cameră de cămin, aplecată de-asupra chiuvetei pline cu vase nespălate, îşi smulge, pătrunsă de invidie, sprâncenele. De-asupra patului are un poster cu Brad Pitt, o foaie pe care scrie: "Dacă poţi cu adevărat, vreau!" Pe raftul de fier, printre cursurile xeroxate, reviste cu bărbaţi şi femei despre a căror viaţă nu ştie nimic. Lumina pătrunde printre hainele puse la uscat şi borcanele cu mâncare de acasă, căzând pe paturile în care s-a săvârşit păcatul. Ce nou e acest fel de singurătate!

Tânăra aceasta încă trăieşte în lumea filmelor americane, în lumea posterelor şi a reclamelor Pro TV. Ea are haine corespunzătoare, freză şi pantofi. Ştie chiar şi expresii americane pe care le foloseşte în vorbire. Nu are doar prieten, de fapt, are unul care se ţine de capul ei, dar nu e de ea.

Şi el e un băiat bun, ştie să stea în lotus şi ridică piciorul până de-asupra capului. E puţin dur, deşi încă nu s-a bătut niciodată. Are brichetă "Zippo"…

Cam acesta este "bagajul" cu care păşeşte tânărul contemporan în viaţa sentimentală. Aceşti tineri se vor mai urmări o vreme pe terasă, la o cafea cu ţigări scumpe, cumpărate la bucată, sau poate se vor îmbrăţişa fără nici o ruşine la prima discotecă, sau la primul "chef".

Drama tinerilor moderni e mai mare decât cea a predecesorilor. Cred că nu a existat nici un timp în istorie în care dragostea dintre două persoane să fie atât de golită de poezie. Nu vreau să vorbesc de virtuţile creştine ale castităţii sau măcar abstinenţei, ci chiar şi de acea poezie a grecilor sau romanilor păgâni, care până nu demult a inspirat sentimente de admiraţie faţă de femeie, au pus-o pe un piedestal, fie şi vremelnic, dar oricum mai vrednic decât situaţia jalnică în care se află femeia vremurilor noastre.

Astăzi au devenit o ruşine declaraţiile de dragoste, ele sunt considerate un preludiu de prisos şi banal, pe care le mai auzim doar în comediile proaste cu râsete în fundal. Idealurile noastre sunt motocicliştii grăbiţi din filmele americane şi fetele cu cizme lungi, care se dau în timpul cât se umple rezervorul cu benzină. Noi aplicăm în viaţa noastră fanteziile unor regizori bolnavi despre vizitatori de pe alte planete şi timpuri, care seduc prin răceala lor.

Mai bine ar fi fost ca tinerii să se abţină de la aceste împreunările animalice, dar să nu renunţe la vorbele de dragoste. Vorbele de dragoste sunt cele care ne unesc cu adevărat, care ne sustrag timpului şi morţii, sunt cele care ne fac, treptat, din animale oameni. Ele nu sunt acele vorbe dezmăţate pe care şi le spun amanţii din filmele de duzină, ele sunt mai degrabă o bucurie pe care o trăieşti în prezenţa celuilalt. Arată-i celuilalt că prezenţa lui te face bucuros şi treci împreună cu el în barca inocentă a unei declaraţii de felul celei stănesciene din apele timpului în oceanul veşniciei. "*Ce bine că eşti, ce mirare că sunt*".

Nu trebuie numaidecât să-i spui că are ochii cei mai frumoşi, ca să ajungi până la urmă să o dezmembrezi bucată cu bucată cu laudele tale. Suntem frumoşi pentru că aşa ne-a făcut Dumnezeu, Lui i se cuvine lauda. Sf. Ciprian de Cartagina spunea: *Dacă ai şi avea vreun motiv ca să te lauzi cu trupul tău, ar fi numai atunci când este sfârtecat pentru Hristos*. Mai în scurt, alungă pofta din inima ta şi orice cuvânt pe care îl vei rosti va fi un cuvânt de dragoste, pentru că cel stăpânit de poftă laudă fără noimă şi nu merită luat în seamă. Când eşti cuprins de poftă însă, mai bine taci, ca vorbele tale să nu sune ca râgâitura unui beţiv şi să strici totul.

Nu poţi impune tânărului să renunţe la distracţiile caracteristice acestei vârste şi să citească Sf. Părinţi, cu toate că aceste cărţi ale Sf. Părinţi sunt pline de energie creatoare şi dinamism, sunt nişte cărţi în excelenţă pentru tineri. Dar cel mult s-ar putea renunţa, în prima etapă, la bădărănia care irumpe din televizoare şi din cântecele la modă. Renunţaţi la idealul super-manului cu mască de care se îndrăgosteşte un foto model care ştie să bată cu picioarele. Asta nu pentru a vă restrânge relaţiile dintre voi, ci pentru a vă păstra împreună, pentru a evita despărţirea dureroasă.

Citiţi mai bine versurile poeţilor buni, pe care poporul nostru îi are din belşug: Eminescu, Stănescu, Bacovia, Blaga. Ele vă vor învăţa să meditaţi asupra *acestei întâmplări simple,* cum o numeşte Blaga. Cu ei veţi călători până la marginile timpului şi ale morţii, pentru că adevăraţii poeţi din totdeauna au pus sentimentele erotice în vecinătatea morţii care ne paşte pe toţi, ceea ce critica literară va denumi poezie eroto-tanatică, ca şi aceste versuri de Bacovia:

Sunt câţiva morţi în oraş, iubito,
Chiar pentru asta am venit să-ţi spun
Pe catafalc, de căldură-n oraş
Încet cadavrele se descompun.
Cei vii se mişcă şi ei descompuşi
Pe lutul de căldură asudat.
Sunt câţiva morţi în oraş, iubito,
Şi azi chiar sânul tău e mai lăsat...

Dragostea este sentimentul suprem şi de aceea trebuie să se întemeieze şi să se alimenteze din cugetări adânci, vrednice de rodul pe care îl hrănesc. Aceste teme fundamentale sunt: moartea, viaţa, timpul, veşnicia, dincolo de care, învăluit în dragoste, petrece Dumnezeu. Tânărul preocupat de astfel de gânduri va renunţa uşor la răceala arogantă a eroilor de televiziune, preferând smerenia şi blândeţea oamenilor cu adevărat puternici, care-şi revarsă dragostea lor din belşug, pentru că o au.

Noi suntem oameni, oameni care tânjesc după o vorbă de alint, după un cuvânt de mângâiere care să ne smulgă singurătăţii, oricât de mult nu am lupta pentru a părea mai duri, mai "alt fel". Pentru că *toţi suntem fii ai Celui Preaînalt,* Psalm 81, 6 *făpturi atât de minunate.* Psalm 138, 14

Tinerii au fugit din Biserică pentru a-şi trăi o închipuită libertate, dar au sfârşit prin a se înjuga la carul greu al singurătăţii, geloziei ucigătoare şi a despărţirilor care rănesc pe viaţă. S-au dus să înveţe despre dragoste, plecând de la Cel Care este Dragostea. *Cel Care a zidit urechea oare nu aude? Cel Care a făcut ochiul oare nu va vedea?* îi întreabă pe unii ca aceştia proorocul David. Psalm 93, 9 Oare Cel care este Dragostea nu ştie să vă înveţe să iubiţi?

Nicăieri femeia nu e mai înălţată decât în Biserică, ea e iubită de bărbatul său *aşa cum Hristos a iubit Biserica,* Efeseni 5, 25 adică până la jertfire de sine. Ea este icoana vie a lui Dumnezeu. De aceea mi se par extraordinare cuvintele unui preot român contemporan care, adresându-se tânărului creştin, îl atenţionează cu blândeţe: "Fiule, ia aminte, atunci când vei vrea să dai alesei tale primul sărut, să te gândeşti că trebuie să săruţi o icoană a lui Dumnezeu". Nimeni încă nu a filmat un astfel de sărut, pentru a-l expune pe ecranele televizoarelor.

Marcel Maureau, un scriitor francez contemporan, notează cu tristeţe în unul din jurnalele sale (*Discurs contra piedicilor*) că *a-ţi săruta iubita în public înseamnă a o împărţi cu ceilalţi*. Fericiţi cei care au devenit singurii iubiţi ai femeilor lor.

Dincolo de aceasta, există singurătatea şi moartea, bătrâneţea şi despărţirea. Atunci, târziu, când numai amintirile mai rămân, perechilor de azi, care s-au cunoscut în luminile otrăvitoare ale stroboscoapelor, care şi-au rostit replicile tăioase şi arogante la un telefon public, nu vor putea rosti aceste versuri de Blaga:

Ne-om aminti cândva, târziu
De-această întâmplare simplă,
De-această bancă unde stăm
Tâmplă fierbinte lângă tâmplă…

Cel mult, poate această poezie englezească, pe care o citez din memorie, o poezie pe care multe dintre femeile care şi-au ratat prima dragoste o trăiesc, au trăit-o şi, cu durere o spun, o vor trăi:

Să presupunem un oraş.
În acest oraş să presupunem o casă.
În această casă să presupunem o cameră,
iar în această cameră să presupunem pe cineva
stând în întuneric,
stând şi plângând
după cineva care tocmai a ieşit şi a stins lumina,
uitând că ea este acolo.*

* Îmi cer iertare de la cititori că nu-i pot oferi numele autorului, pentru că eu nu mai citesc poezie. Ştiu numai că este o carte albă, un alb murdar, întitulată cel mai probabil *Trei poeţi englezi contemporan*i, tradusă în mod sigur de Mircea Ivănescu.

Pentru cei care vor să citească, poezia lui Blaga se numeşte *Risipei se dedă florarul...,* iar a lui Bacovia, *Cuptor*.

OBOSEALA SI DRAGOSTE

Nu este adevarat ca intre ortodocsi si romano-catolici exista numai neintelegeri. Cel putin, amanunt simpatic, pentru care acestia ar fi gata sa se uneasca. Ortodocsilor le place la romano-faptul ca acestia la slujba stau pe scaun, iar preotii romano-catolici ii invidiaza pe cei ortodocsi pentru acestia au voie sa se casatoreasca. Si asta dureaza de multa vreme.
Am vrut astfel sa patrund mai direct in sfera unor discutii, de multe ori incrîncenate, despre viata De exemplu, tot mai des poti auzi replici de genul: "slujbele atît de lungi ale ortodocsilor n-au nici o logica!" Desigur, toate aceste discutii sînt superficiale, amuzante si vin de la oameni care, de regula, nu umbla la biserica, dar ele preocupa pe multi.

Chiar dintru inceput trebuie sa spunem ca Liturghia este centrul vietii crestine. Liturghia este Hristos. Acesta este modul desavîrsit in care Dumnezeu se daruieste oamenilor, in Euharistie (Impartasanie). Lungimea slujbelor ortodoxe se datoreaza si convingerii primilor crestini ca a doua venire a lui Hristos va fi imediata – "parusia".

Slujbele erau si sînt o asteptare, dar si o venire, in cel mai adevarat sens, a lui Hristos. In cele sapte laude existente in Biserica Ortodoxa, se imita, dar se si reactualizeaza istoria universului si a omului, de la creare si pîna la restabilirea armoniei vesnice. De aceea, pe parcursul lor, exista momente de rugaciune, de cateheza, adica educare (cînd se citeste din Vechiul Testament, din Apostol sau din canoane, care infatiseaza fapte si invataturi ale Sfintilor). Pentru ca oboseala sa nu ingreuneze rugaciunea, exista momente cînd credinciosii pot sa se aseze, acestea sînt "Apostolul" si "catismele", care, din greaca, asa se si traduce - "a sedea". Iar cînd este slujba cu priveghere, se sfinteste "litia", pîine cu vin, care se imparte credinciosilor spre mîncare, ca sa nu se istoveasca.

Într-un cuvînt, nu sînt chiar atît de inumane slujbele ortodocsilor. Si-apoi, daca depasim cu ingaduinta "teologia" babutelor noastre, putem ajunge la Sfintii Parinti. De exemplu, Sf. Filaret al Moscovei spunea: "Decît, stînd drept, sa te gîndesti la picioare, mai bine, sezînd, sa te gîndesti la Dumnezeu". Aceeasi replica o repeta si marele ascet al secolului trecut, Sf. Teofan Zavorîtul. Iar in Patericul Egiptean (sec. IV-V), gasim o intîmplare extraordinara in acest sens. Se zice ca odata au venit fratii la avva Isaia si l-au intrebat: "avvo, daca il vad pe fratele meu ca dormiteaza in biserica, ce sa fac, sa-l las sau sa-l trezesc la rugaciune?" Si Sfîntul a zis: "adevarat va zic, fratilor, ca eu, daca il vad pe fratele meu ca dormiteaza, pun genunchiul meu sub capul fratelui si-l odihnesc".

Acesta este sensul vietii crestine, asa cum o inteleg ortodocsii si cum au inteles-o apostolii, sa-L astepti pe Hristos. In Gradina Ghetsimani, ucenicii au adormit de trei ori, dar nu s-au dus de acolo. A oferi lui Dumnezeu douazeci de minute pe saptamîna, cît dureaza o messa romano-catolica, si acelea cu pretentii, este un rezultat firesc al societatii consumiste apusene. In Apus sotii umbla fiecare cu masina sa si nu indrazneste unul sa se foloseasca de lucrurile celuilalt. E normal ca fiecare are si timpul sau, pe care si-l repartizeaza cum voieste. Si daca s-a intîmplat ca din acest timp o parte infima sa-I fie oferita lui Dumnezeu, aceasta se face ca un fel de imprumut.

Dar si ortodocsii au voie sa-si imparta timpul cum vor. Si cine vrea sa-i acuze pentru faptul ca Ii acorda prea mult din timpul lor lui Dumnezeu? Daca doi indragostiti pot sa stea la vorba ore intregi, uneori pe frig sau pe ploaie, sprijinind gardurile, de ce ne mira niste oameni care stau la un loc cu Dumnezeul lor, pe care Il iubesc si care ii iubeste? Vin clipe, cînd dragostea învinge oboseala.

POST SI LIBERTATE

Ce poate fi mai absurd decît postul, într-o religie care se grozaveste sa-i redea omului libertatea? Cum poti sa te numesti liber, cînd trebuie sa te abtii de la lucrurile care îti plac, cînd trebuie sa faci ceea ce nu vrei! Postul este abtinerea nu doar de la mîncaruri, ci si de la toate placerile trupesti. Cum sa nu vezi în aceasta un atentat la cel mai nobil instinct din cîte le are omul –

libertatea?
Daca postul este o obligatie, atunci Evanghelia este o capodopera a literaturii absurdului. Constientizînd Constientizînd aceasta, protestantii au hotarît sa renunte la post. Însa, oricît de multe citate nu s-ar aduce aduce din Apostolul Pavel si chiar din cuvintele Mîntuitorului însusi, îndemnul la postire sta ca un ghimpe ghimpe în ochiul celui care cunoaste cît de cît Scriptura. Toti dreptii de pîna la Hristos au postit. Postul era Postul era premergator întîlnirii cu Dumnezeu sau unei descoperiri. Moise s-a suit pe munte dupa patruzeci patruzeci de zile de nemîncare si asa a vorbit cu Dumnezeu. Noul Testament nu este deloc altfel, el începe începe cu un postitor – Ioan Botezatorul. Mîntuitorul însusi a postit înainte de a iesi la predica. Nu putem, putem, asadar, sa dam la o parte postul pornind de la cîteva versete biblice, atunci cînd chiar cei care le-au rostit au fost ei însisi niste mari postitori; mi se pare mai decent sa punem la îndoiala puterea noastra de întelegere a acelor versete.

Hristos a fost întrebat odata de ce ucenicii Lui nu postesc (Mt. 9, 14). De aici multi au înteles ca apostolii si Mîntuitorul însusi erau niste mîncaciosi (Mt. 11, 19). Însa întîmplarea în cauza ne descopera, de fapt, ca apostolii si Mîntuitorul umblau tot timpul flamînzi. Aceasta se vede foarte bine si din conflictul pe care l-au avut cu Iudeii din cauza ca ucenicii au mîncat spice sîmbata. Apostolii erau atît de ocupati cu predica, încît uitau sa manînce, iar faptul ca au rupt spice arata cît erau de flamînzi si ca obisnuiau sa manînce pe unde apucau. Mîntuitorul însa nu a mîncat cu ei, reprosul fiind îndreptat numai împotriva ucenicilor; El era pilda de postire. Ca ucenicii mîncau putin, reiese si din scena înmultirii pîinilor, de unde aflam ca aveau numai cinci pîini si doi pestisori. Desi erau departe de localitate, în imposibilitate de a-si procura hrana, ei sînt gata sa dea si acest putin multimilor (nestiind ca ele vor fi înmultite!), ceea ce ne descopera ca ei erau obisnuiti cu foamea mai mult decît oamenii de rînd. Asadar, Mîntuitorul si apostolii posteau, atîta doar ca ei nu numarau zilele ca fariseii. La întrebarea lor, Hristos, totusi, le zice ca, desi "fiii nuntii nu au motive sa postească atîta vreme cît Mirele este cu ei, vor veni zile cînd Mirele se va lua de la ei, în zilele acelea vor posti" (Lc. 5, 34-35).

Zilele "acelea", în care Mirele S-a luat, sînt miercuri, ziua vinderii si vineri, ziua rastignirii. La anul 50, apostolii convoaca un sinod la Ierusalim, unde stabilesc postul în aceste zile pentru credinciosi.

Asa ca, protestantii au înteles bine ca postul nu este o obligatie. Postul de sila nu are motivatie, ca orice lucru gratuit si lipsit de sens. Acesta, însa, nu este motiv de a blama postul. Postul trebuie înteles în toata nobletea lui, pentru ca el este manifestarea suprema a libertatii umane. Anume asa întelegeau postul primii crestini, sens care s-a pierdut în zilele noastre. "A mînca – scrie Sf. Efrem Sirul în veacul IV -, tine de legile firii, dar a posti tine de libertate". Cine se poate lauda ca manînca doar pentru ca "asa vrea el"? Nu, tu manînci pentru ca nu poti sa nu manînci, vointa ta reiese din instinctul firesc, nu din libertate. Sigur ca nu este nici un rau în aceasta, nici un pacat, dar nu este nici virtute. Virtutea este rod numai al libertatii. "Orice lucrare care nu se face dintr-o desavîrsita libertate – spunea parintele Sofronie Saharov (+ 1993) -, nu poate avea valoare vesnica". Postirea este alegerea libera de catre om a unei vieti mai nobile, care are în ea ceva din realitatile vietii vesnice, unde nu mai exista fecale.

SCLAVIE SI DRAGOSTE

Buna ziua parinte Savatie

Ma numesc Nelu, student la jurnalistica. Am fost la intrunirea din 12.02.03, mi-a placut sa te ascult, insa n-am prea avut ocazia sa intreb si eu cite ceva. As avea mai multe intrebari, dar o sa am si alta ocazie sa-ti scriu. Sper sa-mi raspunzi.

Iubirea e cea mai inalta valoare, Iisus a spus "Dumnezeu este iubirea". Cred ca afirmatia e invechita - Dumnezeu nu e iubire, ci iubirea e Dumnezeu. Asa Dumnezeu insusi devine o calitate a acelor ce stiu sa iubeasca. Astfel o credinta in El n-ar fi necesara. Ar fi doar o ipoteza.

In 20 de secole de crestinism au fost ucisi atitia oameni, ca e greu sa-i numeri. Musulmanii ucid intr-una de 14 secole, si nu sint convertiti din dragoste, ci din lasitate. Mahomedanismul a venit spre oameni cu

sabia intr-o mina si cu Coranul in cealalta, spunind "Alegeti". Iubirea nu se naste din frica, astfel crestinii au schimbat tactica, dar esenta e tot aceeasi: Biblia intr-o mina si bucata de piine in alta.

Noi alegem. Crezi ca a fost cineva convertit la crestinism din cauza valorilor inalte, a adevarului incompatibil, viziunii profunde? Cei infometati cu adevarat sint cersetorii, orfanii. Sint infometati de piine, de adapost, de haine si nu de adevar. Este asta o convertire?

In ce societate traim noi azi? Politica o intretine, politica intretine totul. Tot din motive politice au fost create si religiile. De ce toate religiile spun adevarul, si oamenii cred. Ii fac nefericiti si cu cit sint mai nefericiti, cu atit ei devin mai docili. Asta vrea de la noi o religie?

Da, omului ii e frica sa fie liber. El vrea un tata in ceruri, bun pentru plingeri si rugaciuni. Fara el se simte ca un copil abandonat. Dar rugaciunea si adoratia noastra seamana cu lauda la adresa tiranului care ne-a redus, din oameni in sclavi. De ce ai ales sa fii sclav? Sclavul e un obiect pe care il posezi - poate fi usor ucis cind nu mai ai nevoie de el.

Răspuns: Intrebarile directe si totodata calde din partea unui ateu sint destul de rare. E un rar prilej de discutie pe care eu as vrea sa-l lungesc putin, si va trebui sa ma rabzi, pentru ca si intrebarile tale o cer. Lasa-ma, asadar, sa vorbesc mai pe indelete despre cele de care ma intrebi. Chiar daca sint niste intrebari tip, ele isi capata doza lor de prospetime si putere atunci cind sint puse cu sinceritate. Vad ca iti pare sincer rau de mine si cred ca, daca ai avea ceva mai multa putere, m-ai ajuta sa ies din aceasta sclavie in care m-am bagat avind deplina certitudine ca ai facut o fapta buna. Sa zicem, Nelu, ca eu stiu de ce am ales sa fiu sclav. Dar e interesant de ce tu ai simtit nevoia sa discuti cu un sclav. S-ar putea ca intre noi doi sa existe niste afinitati.

Daca tot veni vorba de sclavie, pentru ca pot fi multe feluri de sclavie, imi vine in cap un caz din viata lui Diogene. Acesta a ajuns sa fie scos odata la vinzare ca sclav. Atunci cind cineva s-a apropiat sa-l cumpere, intrebindu-l ce se pricepe sa faca, Diogene a răspuns: "Ma pricep sa conduc oameni". Sau, alta data, a inceput sa strige in urma unui mare dregator: "Vindeti-ma acestui om, are nevoie de un conducator". Acela, avind suficienta noblete si, probabil, umor, l-a cumparat intr-adevar pe Diogene si l-a pus invatator peste copiii sai. Lucru din care a avut mult de cistigat.

M-ar interesa pe care dintre cei doi l-ai numi tu sclav, pe cumparator sau pe Diogene? Dar din felul cum gindesti, si-mi place cum gindesti, pentru ca traiesti ceea ce gindesti, cred ca vei fi de acord cu mine si cu grecii de alta data, daca vom zice ca Diogene, prin faptul de a se vinde sclav, nu si-a stirbit deloc libertatea, ci poate chiar si-a pus-o in valoare. Cred ca suprema libertate se vede din libertatea cu care unii oameni renunta la propria lor libertate.

Este dificil sa definim un sclav. Da, sclavul este un om ne-liber. Dar exista atitia oameni lipsiti de libertate, de libertatea de a actiona, de libertatea de a vorbi, chiar si de libertatea de a gindi, incit n-ar fi o exagerare daca am spune ca traim intr-o lume de sclavi.

"Sclavul este un obiect pe care il posezi". Foarte bine. In cazul religiei, cine este posesorul? Dumnezeu? Dar Dumnezeu nici nu exista! Oare nu este religia o inventie politica, o masinarie de condus oamenii? Toate rugaciunile, adorarile, lacrimile nu sint oare doar un produs al mintii omenesti, a unei minti bolnavicioase, dezamagite, infrinte? A unei inimi care are nevoie sa-si inventeze un "aparator" ceresc care va pedepsi intr-o zi pe toti cei care o asupresc si o umilesc!

Si-atunci, ai cui sclavi sintem? Poate ca ai lui Dumnezeu, dar ai unui Dumnezeu care nu exista, ai unui Dumnezeu pe care l-a faurit imaginatia noastra disperata. Sintem propriii nostri sclavi, sclavii propriei noastre neputinte. Dar Dumnezeu n-are nici un amestec aici, Dumnezeu nu exista.

"Sinteti robii celor la care va supuneti" sau "a ceea la ce va supuneti", zicea apostolul Pavel. Spune-mi pentru ce traiesti si eu iti voi spune al cui rob esti. Spune-mi pentru ce traiesti si eu iti voi spune cine este dumnezeul tau.

Nu este nimeni care sa nu fie robit de ceva, de voie sau de nevoie. Unii aleg religia, altii matematica, altii jurnalistica, literatura etc. Pina la urma, fiecare e robit de ceea ce-i place, fiecare isi este propriul sau rob.

Este un rod si o expresie a libertatii sa alegem singuri obiectul robirii noastre. Eu as spune ca nu robul este un obiect pe care il arunci cind vrei, asa cum zici, ci stapinul este un obiect pe care il schimbam cind vrem. Azi vreau sa ascult un fel de muzica, miine alta, intru intr-un partid sau altul, ader la o religie sau alta. Cine ma opreste? Nici macar Dumnezeu! L-ai vazut tu vreodata pe

Dumnezeu sa se pogoare din cer si sa zica: "N-ai voie, iti interzic sa nu mai crezi in mine, iti interzic sa te muti la alta religie!" Sigur ca nu L-ai vazut, pentru ca Dumnezeu nici nu exista. Intr-un anume fel, si invingatorii sint robiti de victoriile lor si stapinii de sclavii lor, pentru ca unii fara altii nu exista.

Exista un singur stapin la care nu putem renunta si pe care nu il putem schimba, un stapin care e acelasi pentru toti: Moartea. Si daca este cineva care se crede liber si rob al nimanui, ramine acest examen, examenul mortii care va curma incrincenarea lui si o va reduce la tacere.

Da, se poate spune ca este o lasitate sa te temi de moarte, dar si mai mare lasitate este sa actionezi dictat de aceasta frica. Eu insa ii inteleg si pe oamenii care au ales religia chiar si numai din frica mortii si nu-i pot invinui, pentru ca sint oameni. Curajul in fata mortii e prostesc. E prostesc pentru ca toti cei care isi aroga acest curaj inca nu au murit niciodata si, deci, nu stiu ce este moartea. Eu inca nu am cunoscut oameni care sa fi supravietuit mortii, fie dupa un accident, Afganistan, bataie groaznica sau boala si sa ramina fideli mortii. Toti il aleg pe Dumnezeu. Unde e acest Dumnezeu? Nu stiu, dar probabil ca e in spatele mortii, pentru ca toti cei care mor Il gasesc.

Sa presupunem ca si eu am murit. Am vazut moartea si L-am vazut pe Dumnezeu, acel Dumnezeu care nu exista. Dintre acestea doua eu l-am ales pe Dumnezeu. Si asta pentru ca, din ceea ce am vazut, Dumnezeu mi-a placut mai mult ca moartea, a fost mai aproape de inima mea.

A spune ca Dumnezeu nu exista e tot una cu a spune ca moartea nu exista. Tu n-ai experienta personala a mortii, aceasta mi-o descopera felul tau de a pune intrebarile, dar tu crezi ca moartea exista. Tu crezi nu pentru ca stii, ci pentru ca ai vazut oameni murind. Certitudinea ta rezida dintr-o deductie, nu din experienta: "Cred ca exista moartea, pentru ca am vazut ca oamenii mor". Acesta este complexul lui Ghilgames care, in ziua in care a murit prietenul sau Enkidu, a descoperit ca si el este muritor. Strigatul lui a fost: "A murit Enkidu, prietenul meu care vinase cu mine lei". Si aici ar urma "deci, si eu voi muri".

Si daca tu nu vei muri? Si daca acum, pentru prima oara, unul dintre oameni nu va muri si acel om vei fi tu? Da, noi putem spune ca acest lucru este cu neputinta, deoarece inca nici unul dintre oameni nu a scapat mortii. Dar si aceasta este o credinta, nu o certitudine. Logic, ipoteza pe care o propun are tot dreptul sa existe si sa functioneze.

Pentru oamenii care inca nu au murit niciodata moartea este o deductie, nu o experienta traita. Si totusi ei cred in ea, cred pentru ca au vazut pe semenii lor murind, "prietenii lor cu care au vinat impreuna lei", cu care au mincat si au baut impreuna. Aceeasi oameni vad pe semenii lor crezind in Dumnezeu, intilnindu-se cu Dumnezeu, dar ei nu deduc din aceasta ca Dumnezeu exista, ci zic

"Dumnezeu nu exista, deoarece eu nu L-am vazut". Nici moartea nu a vazut-o, dar crede in ea. Crede in moarte, pentru ca Vasile a murit, dar nu poate crede in Dumnezeu pentru ca Vasile a crezut in Dumnezeu. Oamenii cred mai usor in moarte, decit in Dumnezeu. Oamenii cred mai usor in rau, decit in bine. Oamenii cred mai usor de frica, decit din dragoste, precum ai si zis.

Totusi, in ce cred oamenii? Daca zici ca toti cred de frica sabiei sau de foame, atunci discutia noastra risca sa devina neinteresanta. Imaginile cu sabia si coranul sau biblia si bucata de piine sint tipic ateiste, o spun ca un copil care a crescut in casa unui propagandist de ateism stiintific si care ma jucam printre vrafurile de carti pe aceasta tema. Nu fi un rob al lor. Ele sint false, chiar si pentru motivul ca aceeasi atei ii invinuiesc pe popi de faptul ca iau piinea saracilor si cred ca aici au mai multa dreptate. Citi preoti ai cunoscut tu care dau piine la saraci, imbraca pe cei goi? Eu i-as putea numara pe degete, desi numai in Mitropolia noastra sint peste 1400 de preoti. Am auzit, insa, de un caz cind preotul a refuzat sa ingroape o batrina pentru ca mosneagul ei nu avea de unde sa ia 100 de lei pe care ii cerea preotul. Mosul a umblat o saptamina cu baba in caruta cersind cei 100 de lei. Dar citi ramin astazi nebotezati si necununati pentru ca preotul nu mai face nimic fara bani? Unul dintre filozofii medievali, nu mai tin minte care, dar se pare ca nu dintre cei credinciosi, a zis: "Daca de atitea secole (acum 20) preotii si episcopii se muncesc sa distruga Biserica si ea inca se mai tine, inseamna ca Dumnezeu exista".

Oamenii cred in Dumnezeu numai din cauza dragostei, ei cred pentru ca ei cunosc ca Dumnezeu este dragoste. Alte motive, vom vedea, nu exista. Dragostea este un sentiment, dar dragostea este si o Persoana si eu as zice ca ea este inainte de toate o persoana, chiar daca tu numesti aceasta viziune invechita. E usor a spune ca tu iubesti si de aceea nu mai ai nevoie si de un Dumnezeu care sa fie dragoste. Dar, fii de acord, e si absurd sa spui ca tu iubesti, dar nu poti accepta un Dumnezeu care sa fie dragoste, pentru ca sau iubesti sau nu iubesti. Cineva care isi este suficient in dragostea sa, se amageste, deoarece prima calitate a

dragostei este aceea de a se darui pe sine altcuiva. Altfel dragostea aceea nu trebuieste nimanui, pentru ca ea nu exista.

Imaginea Dumnezeului tiran e absurda, ea nu poate sa supravietuiasca logic. Daca acceptam ca Dumnezeu exista intr-adevar, adica e real, e o persoana, atunci trebuie sa ne intrebam ce nevoie are El sa fie tiran, ce are El din toata treaba asta? Daca El este si este tiran, asa cum crezi, de ce nu-i tiranizeaza pe cei care nu cred in El si Il injura, ci ii "tiranizeaza" doar pe cei care indeplinesc poruncile Lui? Daca acceptam in Dumnezeu principiul raului, ceea ce este si placerea de a pedepsi, rautatea lui ar trebui sa se reverse asupra tuturor oamenilor, dar mai ales asupra dusmanilor sai. Iar daca spunem ca Dumnezeu ii pedepseste doar pe "lasii" si "fricosii" care cred in El, iar asupra celorlalti nu are putere, inseamna ca Dumnezeu nu este atotputernic, deci nu este un tiran adevarat. Si daca Dumnezeu nu-si poate pedepsi dusmanii, pe care ar fi normal sa vrea sa-i pedepseasca, si care, fii de acord, sint cei mai multi, ce nevoie are sa-si pedepseasca supusii care sint putini? Sa ne inchipuim un dumnezeu sado-masochist e o eroare logica, deoarece nimic nu poate sa existe si sa nu existe in acelasi timp, sa fie vesnic si totodata sa se autodistruga. Un astfel de Dumnezeu poate sa existe doar in manualele de ateism stiintific. Iar daca Dumnezeu, in aceasta forma, nu poate sa existe nici macar ipotetic, inseamna ca totul se petrece doar in mintea oamenilor. Oamenii singuri se robesc propriilor ginduri si inchipuiri. Dar, iarta-ma, aceasta este problema lor, ce vina are aici Dumnezeu?

Pe de alta parte, a spune ca Dumnezeu ar avea nevoie sa pedepseasca sau sa robeasca niste fiinte care in cele din urma mor si putrezesc, e de neinteles. Ce anume cistiga El din aceasta robire si in ce consta ea, daca este? Dar daca acceptam ca oamenii nu mor si putrezesc, ci Dumnezeu ii "racoleaza" ca robi pentru vesnicie, atunci, fii de acord, cei care nu cred in Dumnezeu au mult de pierdut, pentru ca ei, indiferent de soarta lor de dincolo (sa zicem ca, prin absurd, ei reusesc sa se eschiveze de Dumnezeu si in vesnicie) si-au petrecut vremea vietii lor pamintesti intr-o continua minciuna, adica au trait o pseudo-viata sau n-au trait deloc.

Asadar, pentru ca Dumnezeu sa existe, El trebuie sa fie vesnic si atotputernic. A fi atotputernic inseamna a nu avea rautate, deoarece rautatatea este contradictorie, iar contradictia este anulare si distrugere. Daca Dumnezeu ar fi rau, El ar fi trebuit sa dispara prin autodistrugere. De aceea un Dumnezeu rau nu poate sa existe si El nu exista. Din acest punct de vedere, ateii au dreptate cind spun ca Dumnezeu nu exista, pentru ca un Dumnezeu asa cum si-L imagineaza ei e o eroare logica, el n-are nici o sansa sa existe. Eu insa as vrea sa discutam si partea cealalta a problemei, adica sa admitem, cel putin ipotetic, ca Dumnezeu exista, mai bine zis este. Un Dumnezeu care este trebuie sa fie un Dumnezeu al dragostei, trebuie sa fie Dragoste. Pentru ca "daca dragoste nu e, nimic nu e", nici macar Dumnezeu (apropo, aceasta nu a zis-o Preda, ci Apostolul Pavel).

Lasa-ma, dar, sa-ti povestesc o poveste in care Dumnezeu este dragoste, ca sa intelegi mai bine al cui sclav sint si daca sint intr-adevar sclav. E bine cum ai zis la inceput, pentru ca nu ai intrebat "de ce esti sclav", ci "de ce ai ales sa fii sclav". Stii bine ca sclavii nu aleg, dar noi alegem.

Citeva zile in urma a venit la mine la spovedanie o fetita de vreo 8 anisori. O iau de cap si o intreb: "Cum te cheama?" "Lenuta". "Ia-n zi Lenuta, ce s-a mai intimplat, ce te framinta?" Zice: "Am ginduri rele despre Dumnezeu". "Mai, mai, Lenuta, si ce fel de ginduri rele ai tu despre Dumnezeu?"

"Ca Dumnezeu e rau". "Dar cum ti-ai dat tu seama ca Dumnezeu e rau?" "E rau, pentru ca El ii pedepseste pe oameni". "Chiar asa? Pe care oameni ii pedepseste El? Stii tu vreun om pe care l-a pedepsit Dumnezeu?" "Pe oamenii necredinciosi". "Cine ti-a zis tie asta?" "Scrie intr-o carte". "Nu-i buna cartea aceea, Lenuta, cine ti-a dat tie asa o carte?" "Am citit eu". "Lenuta, ian spune tu, daca un om face o fapta rea, asa-i ca el nimereste la inchisoare?" "Da". "Si cine-l pedepseste pe el, oare nu se pedepseste el singur, pentru ca a facut o fapta rea si oamenii il pun la inchisoare?" "Da". "Dar Dumnezeu nu-l pedepseste, numai oamenii il pedepsesc si el singur se pedepseste cind face o fapta rea.

Dumnezeu ne-a spus noua sa ne ducem la cei din inchisoare si sa le ducem de mincare si sa-i ajutam pe ei, asa-i? "Da". "Si-atunci, Dumnezeu ii pedepseste pe cei necredinciosi sau ii iubeste, daca El ne-a dat porunca sa-i ajutam pe ei?" "Ii iubeste". "Si cum iti pare tie, Dumnezeu e bun sau rau?" "E bun". "M-ai esti suparata pe Dumnezeu, Lenuta?" "Nu". "L-ai iertat pe Dumnezeu?" "Da".

Este formidabil acest dialog al meu cu Lenuta. Eu stiu ca aproape toti credinciosii din bisericile noastre sufera de aceasta banuiala asupra lui Dumnezeu, dar nu indraznesc sa o marturiseasca pentru ca le e rusine sa para necredinciosi, le e rusine nu doar de preot, si poate chiar in ultimul rind le e rusine de preot, dar le e rusine de ei insisi. Oamenii vor sa faca o buna impresie, absurd, dar ei vor sa faca o buna impresie lui Dumnezeu! Dar si mai grav, eu cunosc credinciosi carora le place gindul ca

Dumnezeu ii pedepseste pe necredinciosi, pentru ca ei nu au frumusetea Lenutei. Oamenii acestia nu Il cunosc pe Dumnezeu si ei sint multi in bisericile noastre. Si ei, ca si Lenuta, au citit asta in vreo carte, dar au preferat sa creada cartii decit glasului inimii lor.

Este formidabil dialogul meu cu Lenuta deoarece el este dialogul din Rai, dialogul dintre Eva si sarpe, daca ai observat, dar rasturnat. Atunci sarpele ii soptea Evei/Lenutei ca Dumnezeu e rau, iar Eva incerca sa-L apere, desi a pierdut in cele din urma. Acum Eva/Lenuta vine si-L piraste pe Dumnezeu preotului, zicind ca este rau, iar preotul Il apara si Eva iarasi pierde. Eva se pierde pe sine, dar il cistiga pe Dumnezeu, asa cum atunci s-a cistigat pe sine, dar L-a pierdut pe Dumnezeu. Atunci Eva nu a putut sa verifice pe sine, pe inima sa, spusele sarpelui, deoarece ea inca nu traise niciodata absenta lui

Dumnezeu, ea nu traise niciodata gindul ca Dumnezeu e rau si nu cunostea urmarile acestui gind. De aceea hotarirea ei de atunci a fost una inconstienta. Acum ea se intoarce, se intoarce cu experienta "rautatii" lui Dumnezeu, ea il piraste pe acest Dumnezeu cu care nu este de acord. Ea stie ce este raul, ea nu vrea raul, de aceea ea vrea sa-L "indrepte" pe Dumnezeu, ea vrea un Dumnezeu bun. Ea parca zice: "Doamne, daca Tu esti rau, eu nu sint de acord cu Tine!" Acest Dumnezeu bun face parte din fiinta Sa, El ii lipseste si ea constata aceasta lipsa. Ea sufera la gindul ca Dumnezeu ar putea sa fie rau, ceea ce nu s-a intimplat atunci, in Rai, cind sarpele i-a infatisat un Dumnezeu invidios si razbunator si ea a acceptat. Ea nu mai fuge de Dumnezeu asa cum a facut prima Eva, ci vine la El, vine si-i spune in fata ceea ce a auzit, ceea ce a crezut.

Ceea ce este mai important e ca Dumnezeu este cel invinuit. Atit Eva, cit si Lenuta il invinuiesc pe Dumnezeu. Nu conteaza faptul ca Dumnezeu a fost aparat de aceasta data. Lenuta ar fi putut nimeri foarte bine la un alt preot care i-ar fi putut spune: "Sa nu mai primesti gindurile acestea pentru ca ele sint de la diavol. Dumnezeu este bun, si daca El pedepseste pe cei necredinciosi, inseamna ca El stie ce face; necredinciosii trebuiesc pedepsiti, Dumnezeu i-a facut si poate sa faca ce vrea cu ei". Si Lenuta s-ar fi dus acasa cu un puternic sentiment de vina, pentru ca ea a indraznit sa puna la indoiala dreptatea lui Dumnezeu. Poate ca ea s-ar mai fi luptat o vreme cu glasul inimii ei, care i-ar fi soptit ca Dumnezeu daca este bun nu poate sa pedepseasca, dar pina la urma ar fi ajuns ca si ceilalti oameni care se bucura atunci cind necredinciosii patimesc numind aceasta "dreptate a lui Dumnezeu".

Dumnezeu rabda toate invinuirile noastre si El ramane acelasi, indiferent de răspunsurile pe care le dau oamenii. In orice imprejurare, Dumnezeu este cel invinuit. Atunci cind Dumnezeu a venit la Adam, dupa ce acela il tradase, l-a intrebat: "Adame, ce-ai facut?" Adam i-a răspuns: "Nu eu, femeia pe care Tu mi-ai dat-o, aceea m-a indemnat sa fac." Cu alte cuvinte "daca femeia nu ar fi fost, daca Tu nu ai fi facut femeia, eu nu as fi gresit. Tu esti vinovat de greseala mea." Atunci Dumnezeu s-a adresat Evei, si Eva a zis: "Nu eu, ci sarpele pe care Tu L-ai facut m-a indemnat sa gresesc. Tu esti vinovat."

Dumnezeu nu s-a impotrivit invinuirilor, El a primit vina lor ca pe a Sa si si-a luat vreme de ispasire, Dumnezeu si-a luat canon de pocainta inaintea lui Adam si a Evei, rastignindu-se pe Cruce.

De aceea, este minunat ca un copil de opt ani l-a iertat pe Dumnezeu. Adam nu a putut face aceasta. Aceasta nu o pot face majoritatea dintre oameni. Dumnezeu vine in intimpinarea noastra. El vine ca un stapin, dar El vine si ca un rob. Si noi iesindu-i in intimpinare, iesim ca niste robi, dar si ca niste stapani. Ca niste robi iesim, pentru ca asa este dragostea, dragostea nu poate decit sa se daruiasca pe sine. Si ca niste stapini pentru ca numai stapinii, numai cei cu demnitate egala isi pot iesi unul in intimpinarea altuia.

Dumnezeu cel atotputernic, cel vesnic a venit la noi "chip de rob luind", cum zice Sf. Pavel, pentru ca noi, robi fiind, refuzam cu indaratnicie slugarnica tot ce este nobil si puternic, pentru ca sintem lasi. Noi vrem doar sa stapinim, sa conducem, sa dictam. Si Dumnezeu se supune acestei nebunii a noastre, pentru ca El ne iubeste. El este gata sa faca orice pentru a cistiga dragostea noastra, pentru a fi cu noi. Asa ca El vine la noi ca un strain, ca o sluga si se lipeste de noi. El devine, asa cum Il numeste Sf. Ioan Gura de Aur, "sluga mintuirii noastre". El insusi spune ca nu a venit ca sa fie slujit, ci ca sa slujeasca. El a spalat

picioarele lui Petru, El a primit sa fie lovit si rastignit de cei pe care i-a facut, de cei pentru care si dupa care a venit. Insa tot El a inviat morti, si ceea ce este mai mare, a biruit moartea. El este atotputernic.

Acesta este Dumnezeu, asa cum Il cunosc eu, asa cum ni-L infatiseaza Scriptura. Desigur, Scriptura poate fi citita in multe feluri, iar acel dumnezeu razbunator despre care imi vorbesti este mai mult rodul unei inchipuiri omenesti care tradeaza multa lasitate si multa frica. Ti-am spus ce parere am despre el si de ce el este, inainte de toate, o eroare logica. Dumnezeul Cel pe care Il cunosc eu, pe care L-au cunoscut si despre care au vorbit apostolii nu este strain de mine. El nu doar ca nu este strain, El poarta trupul meu si asta se intimpla la propriu, nu la figurat. Trupul lui Adam in care S-a imbracat Dumnezeu este trupul meu, pentru ca eu sint Adam, pentru ca fiecare om este Adam. In Hristos noi sintem nedezlipiti de Dumnezeu, desi nu identici cu Dumnezeu, nedezlipiti, dar nu amestecati. Inainte ca noi sa ne daruim lui Dumnezeu, indiferent cum numim noi aceasta, robie sau altcumva, Dumnezeu S-a daruit noua. Inainte ca noi sa-L iubim pe Dumnezeu, El ne-a iubit pe noi. Pecetea acestei iubiri este singele si trupul Sau pe care El cu propriile miini il sfarma si ni-l da noua, slugilor Sale, sa-l mincam. El se ingroapa astfel in pamintul trecator al trupurilor noastre, ca acest pamint, dupa ce moartea il va spulbera, luind din puterea singelui Lui dumnezeiesc cu care s-a amestecat sa poata inflori spre viata vesnica.

Aceasta este dragostea, care, desigur, este si robie, dar aceasta este suprema robie, robia care rabufneste in imensitatea libertatii pe care numai iubirea poate sa o descopere celor care o traiesc.

SCRISOARE CATRE UN PRIETEN CAZUT ÎN ISPITA

Sarut mana parinte Savatie,

Nu v-am mai scris demult... De fapt am vrut sa va scriu dar emailul a ajuns, din greseala mea, in casuta de email a fostei mele prietena. Astfel a putut afla ca ma masturbez ca mi-e scrba pana si mie de mine, ca vreau sa plec din tara si nu mai stiu cate alte lucruri pe care voiam savi le spun, dar nu voiam sa le afle ea. Mi-a reprosat ca nu am avut incredre in ea si sa-i fi spus despre problemele mele... De parca m-ar fi inteles! Ne-am despartit in ianuarie si nu mai vreau sa fiu cu ea niciodata. Acum sunt chiar singur si vreau sa-mi iau lumea-n cap. Am sa plec cat de curand din tara cu un contract de munca in (localitatea “N”). Vreau sa plec de acasa. Totul si toti au inceput sa ma inerveze din ce in ce mai mult, la scoala sunt un demagog, un profesor (?) demn de toata mila, sunt in continoare un profan care nu mai vrea sa se roage pentru ca i se pare fara rost. Postul in care suntem, daca nu m-as fi abtinut de mancaruri de dulce, nici nu l-as fi simtit. Sunt acelasi dinainte, un mare ratat. Ma intreb cat ma va mai lasa Dumnezeu sa ma suport? Cat ma va suporta El? Sunt patetic, nu? Stiu ca va-ti saturat de mine si de aceea nici nu ma astept sa-mi raspundeti, dar in afara de plans asta imi ramane de facut, sa ma lamentez, prin scris, caci fata in fata nu cred ca as putea, sfintiei voastre.... Mi-a placut foarte mult "Narcis si Gura-de-Aur" a lui Herman Hesse. Ce va fi cu mine? Habar n-am. Cert este ca am pierdut cativa ani (9!) buni din viata si inca am sa mai pierd... Pana la urma nu am sa-mi mor decat moartea...

Sau poate nebunia?!

Iubite prietene, eu cred ca ceea ce ti s-a întîmplat este o ispita de la draci. Sa stii ca pacatele la care ne îndeamna demonii au un singur scop, acela de a ne baga în deznadejde. Daca omul nu deznadajduieste dupa savîrsirea pacatului, atunci toata uneltirea diavolului se risipeste si pacatul, în loc de cadere, se preface în izvor de întelepciune si lumina. De asta a si zis apostolul Pavel ca acolo unde se va înmulti pacatul, v-a prisosi harul.

Duhul acesta care te necajeste - ca fiecare om are un duh care îl necajeste, fie de curvie, fie de mînie sau de iubire de avere si stapînire – vazînd ca esti grabnic în a deznadajdui, ti-a facut si aceasta farsa, ca ti-a trimis spovedania la prietena ta. Dar tu nu te mîhni, niciodata sa nu ne mîhnim pentru lucrul trecut. E si aici o lucrare, un prilej de întelepciune. Eu cunosc o fata care, glumind cu prietenul

ei, si-a dat seama ca acela pacatuia cu animale. Si baiatul, nemaiputînd ascunde, i s-a destainuit ei. Dar ea nu l-a lasat si nu s-a stramutat în gîndul de a se casatori cu el, pentru ca era baiat bun din fire si îl iubea.

Eu cred ca fiecare om se poate vindeca de patima lui, daca va întelege ca, atîta vreme cît mai traim în aceasta viata, este vreme de lupta. Sa nu ne uitam la pacat ca la ceva în sine, ci ca la nimic. Sa stii ca nu este un pacat mai spurcat ca altul – toate sînt spurcate. Diavolul deseneaza pacatele trupesti ca fiind cele mai rusinoase, dar nu e asa. Cîti sufera de iubire de avere si stapînire si nu deznadajduiesc? Dar acesta este un pacat foarte urît. Nu sufera pentru ca nu si le vad.
Eu cred ca omul, daca va avea nadejde, dobîndeste iertare în timpul cît zice psalmul 50 de la un capat la altul. Sînt o multime de psalmi pe care David îi începe ca pacatos, dar îi temina ca sfînt. Asa sa ne rugam si noi, ca acesti psalmi s-au lasat si noua, ca marturie pentru iubirea lui Dumnezeu.
Cunosc un om care multumeste Domnului si pentru pacate si cînd multumeste plînge.

Sarut mana parinte Savatie,

De fiecare data cand imi scrieti ma incurajati, imi spuneti in diferite feluri cum ca nu as fi cel mai mare pacatos din lume. toate astea si celelalte lucruri pe care mi transmitati ma ridica din lancezeala in care zac cu atata placere.

Sa stiti ca uneori imi face chiar mare pacere sa ascult muzica si sa vegetez spunandu-mi ca nu mai e nimic de facut pentru mine, ca sunt cu totul pierdut pentru eternitate. Cred ca aceasta stare ma scuteste de zbaterea de zi cu zi de a face ceva bun, ceva folositor, este o stare comoda si cred ca de aceea imi place. Alteori ma plimb singur, in liniste nedorind sa iau contact cu nimeni pentru a nu ma scoate din nostalgia, din melancolia mea.

In prezent nu am un duhovnic, dar sunt in cautarea lui. As vrea sa ma spovedesc si eu in postul acesta... Am ajuns sa nu ma mai rog decat la masa si atunci nu stiu care este motivul pentru care o fac... chiar nu stiu. Seara cand ma pun in pat Il crucific pe Hristos pe perna mea si apoi adorm gandindu-ma ca sunt un parazit. Altul in locul meu ar fi luptat sa iasa din aceasta stare, dar eu nu.
Eu nu pot sa lupt, NU VREAU SA LUPT. Patima asta ma are pe vecie. Stiu ca suna lamentabil, dar ce ma mai poate salva daca nu rugaciunea (dar eu nu mai rog) sau cine, daca nu eu (iar eu nu vreau)... Sunt sigur ca Dumnezeu nu face minuni cu profanii, cu proscrisii, cu apostatii.

Te îmbratisez în Domnul. Pace si putina nadejde

Eu cred ca a face cruce pernei înainte de somn nu este chiar atît de putin. Batrînul nostru Selafiil îmi repeta de multe ori ca daca vei ierta pe tot omul, asa încît sa poti zice „Doamne, eu i-am iertat, amu si Tu iarta-ma, ca Tu ai zis", si facînd cruce la perna cu cuvintele „În mîinile Tale îmi dau sufletul meu, Tu ma miluieste, Tu ma blagosloveste, Tu viata vesnica îmi daruieste", Dumnezeu, zicea Batrînul saltînd putin pe scaun, iaca, te iarta! Parintele repeta ca cel ce zice aceste cuvinte, daca va muri în noaptea aceea, se mîntuieste, ca s-a încredintat lui Dumnezeu. Crede-ma, eu am ramas la aceste cuvinte, pentru rugaciunile Batrînului, si în afara de aceasta nu socotesc nimic ca m-am rugat sau am facut, dar am nadejde.

Rugaciunea nu este "cît", rugaciunea este "cum". Cînd te pui înaintea Domnului sa te rogi, începe viata de la început. Rugaciunea înseamna sa începi viata de la început, sa uiti totul, sa ierti totul, ca Domnul uita. Ce crezi ca altceva înseamna cuvintele lui David "inima curata zideste întru mine"? Nu înnoieste, ci zideste! Adica acum, Doamne, acum Mîntuitorule, Bunule, acum începem de la început, Tu esti puternic sa faci asta, tu poti sa ma zidesti din nou, acum, aici, fara întîrziere, fara amînare, ca vremea-I buna!

Cel ce va crede ca Dumnezeu este puternic sa zideasca pe om din nou, acela se mîntuieste într-o clipeala, ca noua dupa credinta ni se da. A nu crede astfel înseamna a nesocoti pe Dumnezeu. Zicea un parinte la pateric ca toti credem ca Dumnezeu face minuni, dar noi trebuie sa credem ca El face minuni si cu noi, cu noi pacatosii, asa cum sîntem, si nu cîndva, ci acum, acum si aici, ca nu-i alta vreme decît cea pe care o avem si cea pe care o avem e cea mai buna. Du-te în camera ta si zi: "Iata, Bunule, am venit. Tu stii cine sînt. Tu m-ai zidit, Tu mîntuieste-ma. Stiu ca poti, stiu ca vrei. Ajuta-ma". Si mai multe cuvinte nu mai spune, asteapta pîna va veni nadejdea peste tine. Eu stiu ca daca omul se va pune jos în camera Sa si va zice Domnului: "Nu ma ridic pîna nu ma ierti", Dumnezeu îl cerceteaza si Îl iarta, numai sa creada.

Sa ai obicei sa nu zici cuvintele sfinte numai ca sa fie zise, ca asa pierd crestinii de azi rugaciunea si credinta, ca repeta cuvintele vietii vesnice fara sa le cerce pe inima. Cuvintele acestea, daca sînt zise cu simplitate si nadejde, încalzesc inima si racoresc mintea, cufundînd omul în mare pace. Daca vei citi cîte vreun psalm doi înainte a de a iesi din casa si tot asa înainte de culcare, cred ca te vei linisti în doua zile,

dar sa nu prea vorbesti lucrurile lumii acesteia. Zic doua zile pentru ca înca nu te-ai întarit, dar daca ai cunoaste mai îndeaproape iubirea lui Dumnezeu, te-ai linisti dupa ce termini de zis "Împarate ceresc", chiar daca ai fi omorît pe cineva cu 5 minute mai devreme. Ce crezi ca este pacea inimii, oare curatarea de pacate? Dar sa stii ca si un gînd poate arunca în mai mare decît cea în care te afli acum. Nu lipsa pacatelor aduce pacea inimii, nu lipsa pacatelor sfintenia, ci inima smerita, adica inima care primeste toate cîte i se întîmpla, chiar si pacatele, si în vede lucrarea lui Dumnezeu. Pacea inimii înseamna sa stii sa nu te clatini atunci cînd vin pacatele ta. Ca zice David "de sapte ori va cadea dreptul si se va ridica" si "fericit barbatul caruia nu-i va socoti Domnul pacatul". Auzi, fericit nu cel ce nu pacatuieste, ci cel caruia Domnul nu-i va socoti pacatul! Dar cu-i nu-i socoteste Domnul pacatul, oare sînt privilegiati din astia? Celui ce se spovedeste Domnului cu nadejde, zice mai departe David, de aceea va veni catre Dînsul tot cuviosul (vezi aceastea în psalmul 31).

Asa ca, sa ne ridicam acum înaintea Domnului, ca pîna acum am fost pacatosi, dar de acum este vreme pentru o viata noua. Pe urma iara vom cadea si iara ne vom ridica. Si poate ca vom cadea mai tare decît sîntem cazuti acum, dar asta n-are nici o importanta, ca atunci cînd se ridica omul cu nadejde si cu dragoste catre Cel ce ne-a iubit pe noi, toate se spulbera. Sa ne minunam vazînd zadarnicita toata uneltirea diavolului care a facut-o cu noi de la începutul vietii noastre, ca pe toate acestea le putem risipi printr-o vorba zisa cu îndrazneala copilareasca: "Doamne, Tu m-ai zidit, Tu mîntuieste-ma". Sa fim precum copiii, ca aceea primesc bataie si pe urma, zbenguindu-se uita, si vin si se arunca rîzînd în bratele parintelui, si se îmbratiseaza, si se saruta, si uita.

Pomeneste-ma, ca si eu te pomenesc.

Rugaciune de milostivire si de multumire catre Dumnezeu a celui de curând cazut în pacat

Hristoase, Bunule, Care atâtea ai facut pentru mine, Care, necautând la pacatele mele, de multe ori ai mângaiat inima mea cu caldura Duhului Tau celui Sfânt si ai dat mintii mele sa simta venirea Ta si tot trupul meu de multe ori s-a aprins de bucuria venirii Tale, adu-ti aminte de mine, Bunule, si vino iara, adu-ti aminte câta bucurie mi-ai facut cu venirea Ta, ca eu din alta parte nu am sa astept nici bucurie, nici mângâiere, nici întelegere, decât numai de la Tine; vino la mine, desi sunt atât de murdar, atât de ranit, atât de nepotrivit pentru un oaspete ca Tine. Cel Care stiai de la începutul lumii ca voi cadea în acest pacat, si totusi m-ai facut, Care stiind de caderea si de racirea mea, totusi m-ai cercetat în trecut si mi-ai dat sa Te simt si sa ma bucur cu nebunie sfânta de unirea cu Tine, parându-mi atunci ca niciodata nu ma voi mai desparti de dragostea Ta, oare Tu, dupa ce ai facut atâtea mile cu mine, n-ai putea sa vii iarasi, Bunule, sa ma mângâi si sa-mi redai nadejdea? Iata, eu stau înaintea Ta, precum stii fa cu mine. De vrei sa ma ai în lumina, fii binecuvântat; de vrei sa ma ai în întuneric, iarasi fii binecuvântat, ca eu atâta am meritat si nici macar atâta. Îti multumesc însa ca în aceasta viata trecatoare mi-ai dat sa Te cunosc, pe cât mi-a fost cu putinta mie, orbului. Îti multumesc pentru aceasta zi pe care mi-ai dat-o si pentru toate zilele pe care eu nu le-am pretuit. Îti multumesc pentru orice om pe care l-ai trimis în viata mea, pentru orice cuvânt bun. Îti multumesc, Doamne, chiar si pentru acest pacat în care am cazut, ca el s-a facut pricina a tânguirii mele. Pentru toate Îti multumesc, Bunule, desi n-am cu ce sa-ti multumesc. Numai pe Tine te am si pe Tine acum Te-am pierdut, pentru pacatele mele. Sunt sarac si sarman, lepadat si aruncat ca un câine mort de la fata Ta. Nu mai pot nici sa suspin, nici sa cer si ma gândesc cu rusine la faptul ca Tu iarasi vei veni, si stiu ca vei veni, aceasta ma umple de o mare rusine, dar si de dragoste, Bunule. Si ma vei încalzi cu caldura Ta si ma vei ridica si ma vei strânge la pieptul Tau, ca nu-i nimeni mai singur ca mine si ca Tine, Doamne, ca Tu numai în Mine Îti gasesti odihna si bucurie si alinare a dumnezeiestii Tale tristeti, pe care eu nu o înteleg, ca Tu pentru aceasta m-ai zidit, ca sa-ti fiu Tie salas sfânt si casa de odihna, unde sa-ti pleci fericitul Tau cap, pe care nicaieri în alta parte nu ai unde sa-l pleci. Cu dor ma vei ridica si ma vei îmbratisa, Bunule, iar eu, ca întotdeauna, nu voi putea sa raspund iubirii Tale. De aceea nici nu mai îndraznesc sa deschid gura mea si nici macar sa gândesc; stau gol de orice gând si de orice dorinta si numai inima mea o pun înaintea Ta, aceasta inima de care eu însumi ma îngretosez, Tie ti-o dau, Doamne. Zideste-o din nou, Bunule, Milostivule, Atotputernice, ca stiu ca poti si stiu ca vrei, ca nimic n-ai voit mai mult decât mântuirea mea, ca pe mine m-ai iubit de la

începutul lumii, si pe mine ai venit sa ma cauti, si pentru mine ai murit, si catre mine cauti acum cu dragostea Ta pe care eu nu o înteleg, nu o simt si nu o pretuiesc. O, Bunule, chiar împotriva voii mele, mele, mântuieste-ma, ca sufletul meu aceasta a voit, desi faptele mele arata altceva! Cele bune, pe care le-care le-ai rânduit pentru mine înca de la începutul veacurilor, grabeste a le împlini acum. Ca Tie îti multumesc si pe Tine te laud, pe Tine Te mâhnesc si la Tine iarasi ma întorc, la Dumnezeul meu, înafara de înafara de care nu mai am pe nimeni, Tatal, Fiul si Duhul Sfânt. Amin.

IN CAUTAREA APROAPELUI PIERDUT

Cuvant de indreptatire

Primul lucru pe care l-am aflat despre Dumnezeu a fost ca Dumnezeu sta pe nori si are o scara mare cu care se suie in cer. Eram copil si poate ca mi-ar fi placut sa fie asa. Tatal meu insa mi-a scos repede din cap aceasta imagine copilareasca, zicandu-mi ca norii sunt formati din vapori de apa si ca nimeni nu poate sa stea pe ei, ca pica jos. Acelasi lucru mi l-a spus si invatatoarea la scoala. Gagarin, dupa ce a zburat in cosmos, mi-a zis ea, nu a vazut acolo nici un Dumnezeu. De atunci am ramas convins ca Dumnezeu este o mare minciuna.

Eu am crescut in familia unui propagandist de "ateism stiintific", care a facut filozofia la Leningrad, si am fost educat sa cred ca Dumnezeu e o inventie. Aveam pentru aceasta o multime de dovezi. Era plina casa cu carti despre grozavia Inchizitiei, despre scarnaviile pe care le faceau calugarii prin manastiri, despre popii care mancau gainile vaduvelor in post.

Credeam toate acestea si ma intaream in aceasta credinta. Credeam, pentru ca tot ceea ce citeam in acele carti si tot ce imi spunea tatal meu le vedeam in realitate la credinciosi si, mai ales, la preoti. Vedeam atata lipsa de omenie la toti cei care se numeau pe sine slujitori ai lui Hristos.

Dar Dumnezeu m-a luat, cand ma asteptam mai putin, si m-a facut calugar, chiar slujitor al altarului Lui. Totusi, eu nu pot arata nici un preot cu degetul ca sa zic: "Cutare m-a convertit la Hristos". Nu spun ca nu am cunoscut preoti, am cunoscut si chiar am stat cu ei la masa. Am cunoscut preoti, dar nici unul dintre ei nu mi-a vorbit despre Hristos.

Eu tot nu ma mai satur sa ma uit la Biserica lui Hristos din afara, ca un necredincios, si sa ma minunez de "vrednicia crestinismului si de nevrednicia crestinilor", dupa cum se exprima un arhimandrit rus din secolul trecut. Cat de ascuns este Dumnezeul crestinilor! Dar pana a ajunge sa cunosti vrednicia crestinismului, te izbesti de nevrednicia crestinilor, ca de o vama nesuferita, pe care putini au rabdare sa o treaca.

Prejudecatile despre falsitatea crestinismului, pe care omenirea le-a fabricat cu genialitate, sunt cred ca cea mai mare ispita pentru omul contemporan. Iar cei care niciodata nu mai obosesc inmultindu-le sunt chiar credinciosii si preotii.

Cel mai mult ma nedumereste la credinciosi, si pana astazi, stupoarea pe care o arata atunci cand aud ca cineva nu crede in Dumnezeu. "Vai, cum sa nu credeti in Dumnezeu? Da' se poate?" Dar ce ai facut tu, credinciosule, ca fratele tau sa creada in Dumnezeu? Aceasta intrebare si-o pun foarte putini.

Cat de mult poate sa scarbeasca agresivitatea credinciosilor, modul ingamfat in care ii ataca pe necredinciosi. "Artistii sunt niste rataciti si indraciti; oamenii de stiinta, de fapt, nu stiu nimic!" etc. Dar toate se spun cu atata incultura si, ceea ce este chiar infricosator, cu satisfactia demonica ca aceea nu se vor mantui.

Marturisesc ca eu insumi am fost furat de acest val, din cauza cartilor pe care le citeam la pasirea mea in crestinism. Este un prilej pentru mine, asadar, sa aduc si public pocainta mea in fata celor pe care i-am jignit in vreun fel in articolele mele de inceput, oameni de cultura sau fete bisericesti. Ii rog sa puna totul pe seama ravnei de inceput si sa ma pomeneasca in rugaciunile lor.

Poate ca acestea toate m-au facut sa propun un fel de cod al misionarului ortodox, dupa exemplul Sfintilor Parinti. Exista o multime de carti care il invata pe credincios cum trebuie sa se comporte in biserica, cum sa aprinda lumanari, cum sa scrie pomelnice, cum sa-si faca semnul crucii. Dar nu prea exista

carti care sa-l invete pe credincios cum trebuie sa se comporte in afara bisericii, desi, dintr-o saptamana intreaga, acesta petrece in biserica doar doua ore.

Este un indemn de a renunta la tot ce este de prisos si fals in viata noastra. Dumnezeu S-a facut om si a vietuit printre oameni, in timp ce noi ne separam de ei, devenind niste paiate cu chipuri de falsa evlavie. Cred ca e timpul sa ne inomenim si noi, cum a facut-o odinioara Dumnezeu, si sa pornim in cautarea aproapelui nostru pierdut.

Ianuarie 2002, Schitul Sfintilor Apostoli Petru si Pavel, Bogaltin

CALEA SPRE INIMA OMULUI

Propovaduirea invierii este si astazi la fel de actuala ca si in primele zile ale crestinismului. Catedralele marete, hramurile cate unui Sfant sau Sfinte, care aduna zeci de mii de credinciosi, tarabele pline de cartile Sfintilor Parinti si posterele cu patriarhul din dughene nu sunt numaidecat o dovada ca mesajul evanghelic a fost infaptuit. Nu este nici un motiv a crede ca vremea predicii a trecut si ca acum traim triumful crestinismului. As spune chiar ca multi traiesc un fel de posteritate a crestinismului, crezandu-se in masura sa "indrepte" pe ici colo ceea ce Apostolii si Sfintii Parinti "nu au inteles bine". Ma refer si la conferintele si simpozioanele interconfesionale, la saptamanile de rugaciune comuna etc.

Exista tot ce vrei in aparatul Bisericii, cu parere de rau din ce in ce mai asemanator cu alt aparat, nevrednic de pomenire. Exista posturi de radio, gazete, exista chiar preoti de serviciu care pot oferi Sfanta Impartasanie trecatorilor curiosi si turistilor la orice ora, fara spovedanie si fara Liturghie. Exista, intr-un cuvant, o mare "intelegere" pentru omul modern. Numai "propovaduirea invierii cea minunata" nu exista, nu exista invierea sufletelor noastre.

Leonid Ilici Osipov, un profesor de la Academia Teologica din Moscova, atragea atentia la una din conferintele sale ca Hristos ocupa un loc din ce in ce mai neinsemnat in Biserica. Totul se reduce la parada de vesminte frumoase si la profesionalismul corului. Azi poti vedea scene cand preotul cu potirul este impins intr-o parte: "Hai, va rugam, mergeti cu impartasania mai incolo, ca e timpul sa vorbeasca mitropolitul si trebuie sa filmam". Si eu zic ca avem deja simptomele unui crestinism fara Hristos.

M-am gandit care ar fi una din diferentile dintre misiunea crestina din primele veacuri si cea de astazi. Si cred ca una ar fi aceasta: pe atunci existau prostituate convertite care atrageau in Biserica incomparabil mai multa lume decat un preot din zilele noastre. Pe atunci o fosta desfranata se ostenea si convertea barbati care mai tarziu deveneau preoti, dar azi preotii nu se ostenesc pentru o desfranata macar sa o aduca printre credinciosii de rand. Nu ma indoiesc ca sunt mii de femei si barbati pe care preotii ii impartasesc fara socoteala, desi se afla in acest pacat, dar asta nu inseamna convertire.

Astazi exista doua generatii de preoti: cei care au terminat proaspat facultatea si practica un laxism exagerat si cei de moda veche, care sunt mai severi. Amandoua aceste atitudini, si laxismul si severitatea, sunt bune si amandoua sunt rele. Amandoua sunt bune cand urmaresc recuperarea si vindecarea omului bolnav de pacat, dar amandoua sunt rele cand il arunca pe om in nenorocire, fie in nepasare, fie in deznadejde, chiar pana la caderea din credinta.

A banaliza acest pacat, cum se intampla in marile orase, inseamna a anula rostul venirii lui Hristos in lume. Dar, totodata, a te ingretosa de pacatosi si a-i ataca de pe amvonul bisericii in predici apocaliptice, ca pe unii care nu mai au nici o scapare, este, la fel, o incalcare a iubirii lui Hristos. Ceea ce lipseste azi nu sunt cartile de catehism. E plin de carti si cartulii de predici la sarbatorile bisericesti, chiar carti despre feluritele pacate, cu draci si dracusori, cu vedenii amenintatoare si asa mai departe. Numai calea care duce la inima omului nu se cunoaste. Hristos sta la usa si bate, nu cumva sa-L alungam noi cu amenintarile si cu retetele noastre de mantuire, inainte de a face un lucru atat de obisnuit, care ni se cere. Acest lucru este de a ne alipi urechea de inima careia vrem sa-i vorbim si sa pandim de care parte se ascunde Hristos, pentru ca El se ascunde numaidecat si in acea inima.

Invierea - un semn fagaduit "neamului viclean si desfranat"

Hristos a sfintit toate caile posibile de a ajunge la El si nu a facut diferenta intre cei feciorelnici si cei care au venit la El dupa o viata pacatoasa. De multe ori chiar ii lauda pe cei din urma. Din acest punct de vedere, este interesant ca dupa inviere, Hristos S-a aratat intai nu feciorelnicului Ioan, ucenicului Sau iubit, nu Maicii Domnului, ci S-a aratat unei foste prostituate: Mariei Magdalena (Mc. 16, 9). Despre aceasta femeie din Magdala Proloagele marturisesc cu simplitate ca "ea este cea dintai vestitoare a invierii si cel dintai martor al deplinei noastre mantuiri prin inviere".1 Dumnezeu, care Si-a ales mai inainte o Marie Fecioara pentru nasterea Sa, acum si-a ales o Marie fosta prostituata spre binevestirea Invierii Sale din morti. Cumva, aceasta desfranata convertita s-a facut pentru noi "nascatoare a vestii invierii". Apostolii insisi, care s-au facut mai tarziu lumina a lumii, aveau inima impietrita in fata vestii invierii, numind-o pe Maria nebuna si calomniatoare (Lc. 24, 11). Inima unei prostituate convertite insa a fost mai aproape de Dumnezeu. Si asta pentru ca bucuria Invierii trebuia vestita nu unui neam de feciorelnici, ci tocmai acelui "neam viclean si desfranat" (Mt. 16, 4), pe care il mustra si pentru care moare Hristos.

Merita remarcata contributia prostituatelor convertite la opera mantuirii noastre, de la aceasta Marie Magdalena pana la sfintele femei despre care marturiseste traditia bisericeasca si pe care le vom pomeni si noi pe parcurs. Moartea Apostolului Pavel, cel mai mare predicator al crestinatatii, despre care Sf. Ioan Gura de Aur spunea ca Biserica nici nu va mai avea un al doilea Pavel, este o dovada a importantei pe care o acorda Dumnezeu convertirii desfranatilor. Pavel moare intr-o imprejurare aparent nedemna de un apostol "care s-a ostenit in propovaduirea Evangheliei mai mult decat ceilalti" (I Cor. 15, 10). Acesta nu moare pentru ca a refuzat sa jertfeasca idolilor, nu moare nici ca Stefan, ucis cu pietre de multimile iudeilor infuriati.2 Dimpotriva, Pavel fuge de fiecare data de aceste ocazii de martiraj. El, care altadata a fugit de iudei "coborat peste zid intr-un cos" (F. A. 9, 25; vezi si F. A. 14, 6), desi "nu punea nici un pret pe sufletul sau, numai ca sa implineasca slujba pe care a primit-o de la Domnul Iisus" (F. A. 20, 24), accepta la Roma o moarte dubioasa. Marele Pavel va muri din cauza unei biete fete din haremul lui Neron, pe care o convertise la crestinism.

Intoarcerea desfranatilor de la faptele lor este la fel de mare ca si convertirea paganilor. In general, desfranarea este vazuta in Scriptura ca o suma a tuturor pacatelor, iar in Vechiul Testament desfranarea avea si sensul de idolatrie (Iez. 16, 20; Lev. 17, 7; Lev. 20, 5 s. a.) Pentru ca cel mai cumplit idol, caruia nu este om care sa nu-i aduca jertfe, este chiar trupul nostru (Gal. 5, 19-21). De aceea si Hristos, vrand sa insumeze toate pacatele omenirii, ne numeste "neam viclean si desfranat" (Mt. 16, 4).

"Cine este fara de pacat,sa arunce primul piatra"(Pe marginea unui articol impotriva homosexualilor)

Ceea ce m-a determinat sa scriu pe aceasta tema a fost un articol indreptat impo-triva homosexualilor, pe care l-am citit intr-o vestita revista ortodoxa din Romania, tiparita cu binecuvantarea Sfantului Sinod.3 Nu era un articol adresat homosexualilor, ci un articol scris impotriva homosexualilor. Aceasta atitudine am remarcat-o cam in toate articolele si predicile pe aceasta tema, atitudine pe care credinciosii o cunosc foarte bine. Nu stiu de ce, majoritatea predicatorilor care vorbesc in numele Bisericii Ortodoxe se simt datori sa-si indrepte de fiecare data discursul lor anume impotriva homosexualilor, impotriva prostituatelor, impotriva drogatilor, fara a lasa macar sa se intrevada intentia recuperarii lor.

Acest articol intrece orice masura in acest sens, pentru ca, in afara de citatul din Levitic (20, 13), prin care se recomanda uciderea celor care "se culca om cu om ca si cu o femeie", se recurge si la un articol din Pravila lui Vasile Lupu, care porunceste nu doar uciderea celor ce vor fi aflati ca au facut acest pacat, ci chiar si trupurile lor dupa moarte sa fie arse.

Mie personal imi este greu sa intrevad scopul acestui articol, mai bine zis, refuz sa-l inteleg. Sfintii Parinti ii numesc pe cei care dau astfel de sentinte ucigasi de frate. Am auzit ca in SUA unii ca acestia pot fi dati in tribunal. Am auzit acest lucru spunandu-se cu indignare, desi eu, cu umila mea minte, indraznesc sa spun ca aceasta lege este poate una dintre putinele bune din Occident. Spun asta nu pentru ca vad in ea o aparare a homosexualitatii, ci pentru ca o percep ca pe o mustrare a celor care, sub pretextul moralitatii, de fapt isi vomita setea lor de ucidere, sete care nu de putine ori a devenit fapta, ca sa ne aducem aminte de calvarul Inchizitiei romano-catolice din Evul Mediu. Incuviintez aceasta lege pentru ca Insusi Hristos a zis ca "cel ce se manie pe fratele sau, vrednic va fi de osanda" (Mt. 5, 21). Si o mai spun pentru ca Hristos a

mustrat aceasta pornire in iudei, atunci cand au vrut sa o omoare cu pietre pe femeia prinsa in adulter, desi si aceia, aparent, indeplineau tot o porunca din Levitic (20, 10). Hristos n-a facut asta ca sa incalce porunca Tatalui, data lui Moise, nu a facut-o nici pentru a apara adulterul, ci a facut-o numai pentru ca iudeii ar fi omorat-o nu de dragul respectarii poruncii, ceea ce lui Finees "i s-a socotit intru dreptate" (Ps. 105, 30-31), ci de dragul uciderii. A mai facut-o Hristos si pentru a le atrage atentia zelotilor moralisti asupra pacatelor lor personale: "Cine este fara de pacat, sa arunce primul piatra" (In. 8, 7).

Ma gandesc daca fata Bisericii noastre ar fi fost aceeasi, daca Apostolii ar fi adoptat aceeasi atitudine propovaduind grecilor homosexuali. Poate ca nu chiar intamplator Dumnezeu a ales pentru scrierea evangheliilor limba acestui popor vestit pentru urgiile si betiile sale.4

Daca e sa ne intoarcem in Vechiul Testament, atunci nu numai homosexualii trebuie omorati cu pietre. Sa-i omoram si pe cei care nu-si asculta parintii (Lev. 20, 9), pe toti cei care, sarmanii, au fost sa-si ghiceasca (Lev. 20, 6), pe cei care s-au culcat cu femeia altuia (Lev. 20, 10), pe toti cei care s-au culcat cu femeie in timpul scurgerii ei (Lev. 20, 18). De fapt, ar trebui sa fie omorati si cei care se casatoresc cu cei de alta credinta, cei care nu duc sangele la Templu (Lev. 17, 4). Si ar mai fi o gramada de pricini de moarte, dintre care, macar una, se potriveste si cititorului acestei carti.

Daca Leviticul ar fi ramas in vigoare, atunci ar fi trebuit sa fim omorati toti cu pietre de iudei, ca pagani. Dar de asta a venit Hristos, ca sa ne ia piatra din mana si sa puna in loc inima noastra. Lege noua ne-a dat noua: sa ne iubim unii pe altii (In. 13, 34).

Am cunoscut odata un homosexual, dar nu oricum si nu oriunde. S-a intamplat in puscaria din Tighina. Manastirea noastra avea un paraclis in puscarie si eu il mai insoteam uneori pe ieromonahul nostru care slujea acolo. Eu eram obisnuit cu puscariasii de mic, ca erau multi in satuletul unde am copilarit. Pe deasupra, am un unchi care a stat de cateva ori in puscarie, un verisor si mai multi dintre prietenii din copilarie. Deci, stiam multe despre viata lor, dar niciodata nu am avut ocazia sa o vad cu ochii mei, pentru ca, cel putin la noi, nici nu poti, numai daca nu ajungi tu insuti sa fii inchis.

Trebuia sa ajung calugar ca sa-mi implinesc acest vis ciudat al copilariei mele. Si iata ca odata, dupa slujba, parintele ma intreaba daca nu vreau sa vad cum arata un sezo. Acest sezo este o celula de corectie, de fier, cam de un metru de lata si vreo doi de lunga, in care este si patul si WC-ul, fara ferestre. Din aceasta celula condamnatul este scos din cand in cand in hol, care arata ca un manej de plasa de fier, si impins ca o minge de rugby de la unul la altul de cativa baieti zdraveni, care striga si-l lovesc cum stiu ei. Astfel de manevre se fac pe neasteptate, asa incat pe urma e destul numai sa auzi strigate si sa innebunesti de frica.

"Hai, zice parintele, ca trebuie sa marturisesc pe unul in sezo. Acest ieromonah stia foarte bine tot codul puscariasilor pentru ca tatal sau a stat multi ani in puscarie. Zic: "Ce trebuie sa faci ca sa nimeresti acolo?" "Ei, poti sa faci multe, dar asta sta din alte motive. A vorbit odata ce nu trebuia si baietii au fagaduit ca-l taie. De asta e mai bine pentru el sa stea in sezo, ca acolo nu-l ajunge nimeni".

Am intrat pe holul acela rece ca un abator. Exista astfel de locuri care simti ca pur si simplu te expulzeaza afara, ca pe un corp strain. Asa te simti, de exemplu, in morga. Aceeasi stare m-a cuprins si aici, unde au fost ucisi atatia oameni si atatia s-au sinucis. Gardianul ne-a deschis usa de fier si ne-a lasat singuri.

Cand s-a deschis usa insa, am simtit o pace si o liniste ca intr-o chilie de calugar. De fapt, celula aceea nici nu arata altfel. Intr-un coltisor avea un mic iconostas unde ardea candela si cateva carti. Pe o masuta mica era deschisa cartea "Despre alcatuirea spovedaniei" a parintelui arhimandrit Ioan Krestiankin. Insusi intemnitatul ne-a intampinat cu o pace la care ajung numai marii nevoitori. Era un blond inalt, cu parul scurt, slab, cu ochelari cu lentile groase si buze foarte mari. Acesta nu a schitat nici cel mai mic semn de mirare si nici o emotie din cele firesti pentru un om care nu vede lumina zilei. Nu arata insa nici instrainarea unui schizofrenic. Ne-a zis numai "buna ziua, parintilor", cu un fel de dragoste calma, care nu mai are nevoie de cuvinte. A urmat un dialog cu totul obisnuit, numai din "ce mai faci, cum te mai simti" si "bine, multumesc". Era insa atata dragoste in toate.

Parintele a amanat marturisirea, dar, iarasi, acela nu a aratat nici un semn de nedumerire. A intrebat numai: "Atunci, cand binecuvantati sa ma pregatesc, parinte?" Asa ne-am despartit. Si, iarasi, nu a zis niciodata "mai stati". Cum ne-a intampinat, asa s-a si despartit de noi.

Am ramas atat de coplesit de sfintenia acelui puscarias, incat la iesire l-am intrebat pe parintele de ce nu aduce niste impartasanie din biserica sa-l impartaseasca. Atunci parintele mi-a zis ca inca nu poate sa-l impartaseasca. Si am inteles ca e bolnav de boala pe care o deprind multi in puscarie. In ochii mei insa el a ramas la fel de sfant, pentru ca am vazut lupta lui, pe care Dumnezeu a rasplatit-o cu atata pace. Asupra cestui om se implinea atat de expresiv teologia Sf. Macarie Egipteanul despre coexistenta harului cu pacatul in sufletul si in trupul omului.

Pe urma mi-a povestit parintele ca acesta are mama calugarita undeva in Rusia. Mai avea de stat inca stat inca vreo cinci ani si se elibera. Cred ca va incepe o viata noua, daca nu-l vor taia "baietii" pana atunci

Improvizatii pe marginea primului capitol din Epistola catre Romani a Sfantului Apostol Pavel

1. Cum il citam pe Pavel?

Este adevarat ca Apostolul Pavel, in epistola sa catre romani mustra homosexualitatea, din care predicatorii nechemati citeaza, de regula, numai doua versete: "Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat pe ei unor patimi de ocara, caci si femeile lor au schimbat fireasca randuiala cu cea impotriva firii; asemenea si barbatii, lasand randuiala cea dupa fire a partii femeiesti, s-au aprins in pofta lor unii pentru altii, barbati cu barbati, savarsind rusinea si luand in ei rasplata cuvenita ratacirii lor" (Rom. 1, 26-27). Dar a rupe din context aceste cuvinte pentru a-ti sustine o atitudine de inchizitor este o abordare sectanta a Scripturii. Altminteri discursul Apostolului Pavel este mult mai complex, presupunand niste etape pregatitoare, dar si o incheiere extraordinara, care nu sfarseste nicicum cu aceasta simpla constatare. De aceea, as vrea, pentru o mai buna introducere in tema, sa ma opresc putin asupra acestui prim capitol din Epistola catre Romani a Sf. Apostol Pavel, ca la un model de predica pe care ar trebui sa-l urmeze toti cei care se adreseaza acestor sectoare atat de vulnerabile ale societatii noastre, cum sunt homosexualii, prostituatele, oamenii care se drogheaza si alte firi sensibile.

2. Intre a lauda si a mustra

In primul rand, Apostolul Pavel nu isi incepe cuvantarea cu versete din Levitic, adica nu cu o condamnare, ci cu un cuvant despre Hristos, al carui rob si propovaduitor se declara. Pavel, ca orice om normal, isi da seama ca nu te poti duce la niste oameni, care de altfel recunosteau o multime de "autoritati divine", cum erau romanii, si sa le spui: "Gata, pentru tot ce ati facut pana acum o sa ardeti in foc, pentru ca asa a zis Hristos". Pentru romani Hristos era un zeu printre altii, mai exact, romanii nici macar nu-L considerau zeu, ci simplu om, iar pe crestini ii numeau atei pentru faptul ca se inchina unui om care fusese omorat si nu se inchina zeilor nemuritori. Deci, Pavel nu-L prezinta pe Hristos ca pe un judecator, pentru ca romanii, popor de juristi, erau satui de judecatori cam cum sunt romanii satui de comunisti, ci le prezinta un amanunt in acelasi timp socant si ademenitor. Le spune ca Hristos a inviat din morti si ca el, Pavel, a primit har sa cheme neamurile la aceasta credinta, prin care, se intelege, se poate dobandi invierea din morti si viata vesnica.

Apoi Pavel le capteaza atentia si mai mult, el incepe sa-i laude pe romani ca neam. Aceasta lauda nu este o simpla magulire lingusitoare, ci, pentru un neam de cuceritori, care tineau toata lumea la picioare, era un fel de a le arata ca ii intelegi, ca ii cunosti si ca esti solidar cu ei. De altfel, vedem ca Pavel isi incepe mai toate epistolele sale cu un cuvant de lauda. Acelasi lucru il face Pavel si in Areopagul Atenei. El nu incepe prin a condamna idolatria grecilor, desi acest pacat este mai mare decat homosexualitatea, ci chiar ii lauda pentru evlavia pe care o au fata de acesti idoli, zicandu-le: "Barbati atenieni, in toate va vad ca sunteti evlaviosi" (F. A. 17, 22). Apostolul nu lauda inchinarea la idoli propriu-zisa, ci pornirea fireasca a inimii spre cinstire, incercand sa dea un alt curs energiei sufletesti a acelor oameni.

Scopul lui era de a inlocui ierarhia lor valorica, iar orice schimbare de acest fel indigneaza, scandalizeaza. Cu atat mai fireasca este indignarea in materie de credinta, pentru ca a-ti pierde credinta inseamna a muri. Si chiar daca te poti naste din nou, printr-o credinta mai buna, moartea oricum trebuie sa aiba loc, iar asta nu se face fara durere. Ca cineva sa accepte aceasta durere, aceasta moarte de dragul tau, adica a credintei pe care o propovaduiesti, trebuie mai intai sa se increditeze ca esti cel putin un om de treaba si ca stii ce faci. Intr-un cuvant, omul te crede numai dupa ce se convinge ca esti un cunoscator al vietii si al sufletului omenesc si ca modul tau de viata este superior celui pe care l-a dus el. In acelasi timp, nu trebuie sa uitam ca in momentul in care propunem cuiva credinta noastra noi insine suntem pentru el modelul realizat al omului in viziunea acelei credinte. De aceea, nimeni nu ne va lua in serios daca nu vom arata multa ingaduinta, rabdare si dragoste.

3. Nu incepe cu daramarea idolilor,
lasa-l pe ascultator sa si-i darame singur

Cunoaste mediul din care provine ascultatorul si nu lovi ceea ce este valoros in ochii lui. Jignirile pe care le aducem celuilalt, nesocotindu-i credinta sau viziunea lui despre viata, nu aduc nici un folos. Cei mai multi cred ca daca incep a apara cu inversunare o dogma de credinta, atragandu-si in felul acesta dispretul ascultatorului, patimesc ca marturisitori. Nu este adevarat. Sfantul Teofan Zavoratul ii numeste pe acestia, scandalagii (kricuni), si ii indeamna sa-si pastreze curajul marturisirii pentru situatiile in care Dumnezeu intr-adevar le va cere sa-L marturiseasca. Nu-i nici un eroism in a marturisi atunci cand nu exista pericolul mortii. Zice Sfantul ca adevarata marturisire este atunci cand ai de ales intre a-L marturisi pe Hristos, cu pretul vietii sau a muri, cu pretul lepadarii de Hristos.5 Daca vezi ca ascultatorul tau nu este gata sa primeasca un adevar de credinta, mai bine schimba tema discutiei sau taci si vezi-ti de treaba ta. Asa ne indeamna si Apostolul Pavel: "V-am scris sa nu va amestecati cu desfranatii, dar nu am spus, desigur, despre desfranatii acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre rapitori, sau despre inchinatorii la idoli, caci altfel ar trebui sa iesiti afara din lume... Caci ce am eu ca sa judec pe cei dinafara [necredinciosi]? Pe cei din afara ii va judeca Dumnezeu" (I Cor. 5, 9-13). Aceasta atitudine ii scandalizeaza pe zelotii din bisericile noastre: "Cum sa nu marturisim pe Hristos?!, noi nu ne lepadam de credinta noastra!" Sigur ca este motiv de tulburare, sa le iei oamenilor un prilej atat de ieftin de a se simti "mucenici". Apostolii insa nu considerau lepadare de credinta evitarea conflictelor inutile pe seama credintei. Aceasta am vazut-o din atitudinea, citata mai sus, luata de Apostolul Pavel fata de idolii atenienilor (F. A. 17).

Si mai clar strabate diplomatia Apostolilor in timpul rascoalei argintarului Dimitrie, cand o piata intreaga de efeseni "au strigat intr-un glas ca la doua ceasuri: Mare este Artemisa efesenilor!" (F. A. 19, 34). Acest Dimitrie, care se temea ca din cauza propovaduirii Apostolilor isi va pierde meseria, caci era faurar de idoli, a starnit cetatea si cerea sa fie judecat Pavel si ceilalti. Atunci secretarul, potolind multimile, a zis: "Barbati efeseni, cine este intre oameni, care sa nu stie ca cetatea efesenilor este pazitoarea templului Artemisei celei mari si a statuii ei, cazuta din cer? Deci, acestea fiind mai presus de orice indoiala, trebuie sa va linistiti si sa nu faceti nimic cu usurinta. Caci ati adus pe barbatii acestia, care nu sunt nici furi de cele sfinte, nici nu hulesc pe zeita voastra" (F. A. 19, 35-37).

Care a fost reactia Apostolilor la aceste cuvinte, prin care se spunea clar ca nu o hulesc pe zeita Artemisa? Oare nu inseamna aceasta ca se leapada de Hristos? Totusi ei nu au sarit cu gura sa explice ca, "de fapt, domnule secretar, noi o hulim pe Artemisa". Au facut-o de frica oare? Nu, pentru ca mai inainte ni se spune ca abia il puteau tine pe Pavel sa nu se bage in mijlocul multimii revoltate (19, 30-31). Apostolii au inteles ca pur si simplu o astfel de marturisire n-ar fi adus nici un folos si ca mai de folos era atunci ca gloata sa se linisteasca si sa se imprastie pe la casele lor. Un rationament atat de simplu, atat de omenesc.

De fapt, de ce ar trebui sa ne mire diplomatia Apostolilor, cand avem in Vechiul Testament exemplul lui Iosif. Oare cum a trait Iosif la curtea lui Faraon, slujindu-l cu atata devotament incat a ajuns sa fie numit mai mare peste tot Egiptul? Cine cunoaste putin istoria religiilor stie ca Faraon nu este un simplu conducator, ci Zeul suprem al egiptenilor, un fel de amestec dintre Ra si Isis. Iosif nu doar ca a acceptat inelul lui Faraon, ci chiar s-a casatorit cu fiica lui Poti-Fera, marele preot din Iliopolis. Totusi, el nu si-a calcat credinta in Dumnezeul Cel Viu, caci fratilor sai, inainte de a le descoperi adevarul despre sine, le-a zis: "Eu sunt om cu frica lui Dumnezeu" (Fac. 42, 18). Iosif nu a trancanit zadarnic in palatul lui Faraon despre desertaciunea idolilor, ci a preferat sa le arate egiptenilor puterea Dumnezeului evreilor, in care credea. Pana la urma, Faraon a ajuns el insusi un propovaduitor al Acestui Dumnezeu, incat "a zis Faraon catre toti dregatorii sai: Am mai putea gasi, oare, un om ca el, in care sa fie Duhul lui Dumnezeu?" (Fac. 41, 38).

Despre Sfantul Vasile cel Mare se zice ca, auzind pnevmatomahii ca apara dumnezeirea Duhului Sfant, au trimis niste iscoade sa-l asculte la predica. Dar Sfantul, cand i-a vazut in biserica, nu a pomenit nimic despre Duhul Sfant in toata predica sa, incat unii ortodocsi stapaniti de duhul "certarii pe cuvinte", il invinuiau ca nu cinsteste Duhul Sfant.6

Insusi Hristos ne-a invatat aceasta diplomatie. Uitati-va cu cata atentie Se propovaduieste pe Sine iudeilor. Desi era Dumnezeu adevarat, Se multumea sa se prezinte ca simplu prooroc, invatator s. a. m. d. A lasat aceasta misiune mai mult pe seama Apostolilor. Respecta cu strictete toate prescrierile Legii lui Moise, desi a venit sa o inlocuiasca. Spune chiar ca de-L va huli cineva pe El, i se va ierta, dar hula impotriva Duhului Sfant nu Se va ierta, desi este deopotriva cu Duhul Sfant. Aceasta a facut-o nu pentru ca hula impotriva lui Hristos este un pacat mai mic, ci pentru ca nu pretindea de la evrei sa-L recunoasca indata ca Dumnezeu, pe cand despre Duhul Sfant evreii stiau de la prooroci. Iata cata ingaduinta arata Hristos fata de prejudecatile iudeilor si a oamenilor in general. De aceea, atunci cand saducheii l-au intrebat daca se cuvine a da bir Cezarului, le-a zis sa dea Cezarului ce este a Cezarului si lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Saducheii au pus aceasta intrebare pentru ca Cezarul era vazut de romani ca un zeu, iar a plati bir zeului putea fi inteles si ca o aducere de jertfa. Dar pentru ca aceasta nu presupunea si marturisirea Cezarului ca zeu, Hristos o ingaduie. Mii de crestini insa au primit sa moara pentru ca au refuzat sa arda tamaie pentru Cezar, pentru ca tamaia inseamna a recunoaste ca Dumnezeu si a te ruga aceluia.

Lucrurile de taina ale credintei nu se spun oricui. Daca vrei sa descoperi ceva din acestea, fa-te mai intai prieten cu ascultatorul tau, castiga-i dragostea. Ca nici Hristos nu a spus tuturor lucrurile de taina, ci prietenilor: "V-am numit prieteni, pentru ca toate cate am auzit de la Tatal Meu vi le-am facut cunoscute" (In. 15, 15). Celorlalti insa le vorbea in pilde.

A cere celuilalt sa creada ca si tine, chiar de la prima discutie, este tot una cu a te duce la o femeie pe strada sa-i zici: "Daca nu vii cu mine sa stii ca esti proasta". Te poti alege, in cel mai bun caz, cu o privire dezaprobatoare, daca nu cu o palma. Daca vrei sa o cuceresti, ii castigi mai intai increderea si admiratia. Cam asa este si cu predica.

Desigur, impotriva exemplelor aduse de mine se pot aduce o gramada de canoane si citate din Sfintii Parinti. Eu insa cred ca toate acelea erau intr-adevar bune in Imperiul Bizantin (perioada cand s-au alcatuit canoanele), cand, incepand de la imparat si pana la ultimul om, umblau cu totii la biserica, iar ereticii erau in minoritate. Astazi insa, desi se aduce cifra de 80% romani ortodocsi, care, chipurile, exprima cifra reala, totusi se potrivesc mai mult metodele de predica de pe vremea Pantheonului.

Este aceasta oare o dovada ca Sfintii se contrazic intre ei? Cred ca e mai degraba ceea ce a zis Apostolul Pavel, ca "Domnul este Duh, si unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (II Cor 3,17).

Ceea ce zic eu nu este o reteta, ci tocmai o propunere de a renunta la retete. Nu neg ca si canoanele au fost inspirate de Duhul Sfant, dar cred numai ca Duhul Sfant lucreaza in fiecare om in functie de ceea ce este el. In Odessa o femeie s-a sinucis dupa ce preotul a atacat-o cu versete din Apocalipsa, pentru ca isi facuse pasaport de plastic. Acesta era preocupat mai mult de amanarea sfarsitului lumii, vestit de niste calugari neseriosi de pe Athos, decat de mantuirea sufletului acelei femei. Preotul a citat cuvintele Duhului Sfant, numai ca el insusi nu a avut Duh Sfant. De aceea si darul cuvantului se numara printre alte daruri ale Duhului Sfant, si nu-l are oricine, dupa cum nu oricine are darul rugaciunii, darul lacrimilor etc.

Nu trebuie sa ne simtim datori sa mustram pe nimeni, nici pe prostituate, nici pe homosexuali, nici pe necredinciosi, nici pe cei de alta credinta. Sa nu confundam agresivitatea noastra cu ravna pentru credinta, dupa cum ne indeamna si Sfantul Ignatie: "Amagiti fiind de o falsa conceptie despre ravna, ravnitorii lipsiti de intelepciune socot ca, lasandu-se in voia acestei ravne, urmeaza Sfintilor Parinti si sfintilor mucenici, uitand ca ei - ravnitorii - nu sunt sfinti, ci pacatosi. Daca sfintii ii mustrau pe pacatosi si pe necredinciosi, o faceau din porunca lui Dumnezeu, fiind datori sa faca aceasta, potrivit insuflarii Sfantului Duh, nu insuflarii propriilor patimi si a demonilor. Iar cel ce se hotaraste, de capul lui, sa-l acuze pe fratele sau sa ii faca observatie, acela arata limpede ca se socoate mai intelept si mai virtuos decat cel acuzat de el, ca lucreaza sub inraurirea patimii si a amagirii cugetelor demonice. Se cuvine sa ne aducem aminte de porunca Mantuitorului: "De ce vezi paiul din ochiul fratelui tau si barna din ochiul tau nu o iei in seama?" 7

E drept ca Apostolii in Liconia le-au vorbit bastinasilor pe fata de desertaciunea idolilor. As vrea insa ca fiecare dintre predicatori sa-si poata aduce ascultatorii in starea in care i-au adus Barnaba cu Pavel. Liconienii au fost atat de coplesiti de faptele acestor doi slujitori ai lui Hristos, incat preotul lui Zeus, care era si mai marele cetatii, a adus tauri si cununi ca sa-i jertfeasca lui Pavel si Barnaba, pentru ca ziceau: "Zeii, asemanandu-se oamenilor, s-au coborat la noi!" (F. A. 14, 11). Atunci Apostolii si-au rupt vesmintele si, sarind in multime, au strigat: "Barbatilor, de ce faceti acestea? Doar si noi suntem oameni,

asemenea patimitori ca voi, binevestind sa va intoarceti de la aceste desertaciuni la Dumnezeul Cel viu" (14, 15).

Ca si Iosif pe Faraon, Apostolii i-au convins pe liconieni nu atat cu cuvintele, cat cu faptele. Aceasta intamplare azi o putem intelege metaforic, pentru ca nu prea mai avem de a face cu inchinatori la idoli. Idolii de azi sunt patimile care ii arunca pe oameni in pacatele corespunzatoare. Daca ar fi sa-l echivalam pe Zeus cu una dintre patimi, fara indoiala aceasta ar fi desfranarea. Departe de noi faptele si puterea Apostolilor. Cati "preoti" ai acestui zeu grozav ne intampina zilnic, dar niciunul nu ne aduce nici tauri, nici cununi.

4. Evita sa declansezi
prejudecatile celuilalt

Este foarte important sa evitam declansarea prejudecatilor. Nu da niciodata răspunsurile asteptate. De exemplu, cand un harizmat iti spune ca are descoperiri de la Duhul Sfant, nu-i raspunde ca "si satana ia chip de inger al luminii". Acela deja asteapta acest răspuns, pentru ca asa i-a zis pastorul ca raspunde un ortodox la aceasta provocare. Raspunzand astfel, tu nu faci decat sa intaresti credinta interlocutorului tau in infailibilitatea si vizionarismul pastorului sau. In aceeasi clipa el simte ca tot ce a invatat in secta sa este dumnezeiesc, iar tu devii in ochii lui un exemplar tipic de om inselat de diavol.

M-au invitat odata niste prieteni misionari sa merg la o disputa cu harizmatii, la cererea unui preot de tara. Aceasta a avut loc chiar in casa lor de rugaciune si au luat parte numai liderii sectei. La un moment dat acestia au pierdut firul metodicii lor de discutie cu ortodocsii, deoarece noi nicidecum nu am pronuntat cuvintele "Sfintii Parinti" si "sfanta traditie".

Sa vedeti in ce incurcatura il pune pe un sectant faptul ca nu te porti asa cum l-au invatat pe el la cursurile de evanghelizare. De exemplu, acestia abia asteapta sa ridici putin vocea ca sa inceapa: "Vedeti, nu aveti duhul dragostei lui Hristos, asa v-ati invatat voi, preotii, numai sa conduceti si toata lumea sa va pupe mana".

Dupa ce discutia "oficiala" s-a incheiat si fiecare din noi a ramas fata in fata cu cate un grupulet de sectanti, eu m-am gandit sa-i fac o surpriza celui care vorbea mai mult. Taman cand interlocutorul meu delira fascinat de cele cateva cuvinte grecesti prin care incerca sa-mi arate ca Biblia ortodocsilor nu-i buna, in loc sa-l numesc satana si sa-l blestem, eu m-am apropiat si l-am luat prieteneste de umeri, chemandu-l de-o parte. Zic: "Tu din ce sat esti, frate?" Acesta, fastacit cu totul, mi-a răspuns: "Din Copanca..." Zic: "Si asa te-au invatat pe tine in Copanca sa talcuiesti Scriptura?" Zice: "Nu, ca satul nostru nu-i departe de manastirea voastra si eu de multe ori am fost la manastire..." Zic, fara sa-l las din brate: "N-ar strica sa mai mergi la manastire, ca maica-ta cred ca merge".

Sparge tiparul, simplifica discursul, adu-l pe interlocutor la normalitate. Smulgeti-va din suvoiul de citate si versete din Biblie, care transforma totul intr-un fel de show. Vorbiti ca doi oameni de treaba, pur si simplu, nu ca doi concurenti la alegeri. Hristos ramane acelasi, indiferent de cate citate stie fiecare. Invingator este cel care a instaurat dragostea, nu cel care a stiut sa citeze mai spectaculos Scriptura.

Am aratat, desigur, numai un exemplu cum se poate face acest lucru. Anume in acest fel trebuia dezarmat un tanar harizmat din Basarabia. Fiecare insa trebuie sa se adapteze in functie de iterlocutor. In cazul adus, am procedat astfel din cateva motive. In primul rand, stiam ca sectantii n-au voie sa numeasca frate pe un ortodox (in special harizmatii si martorii lui Iehova).8 In clipa in care eu l-am imbratisat de fata cu membrii sectei lui si i-am zis "frate" acesta si-a pierdut graiul, la propriu. Pentru o chestie de asta poti fi dat afara din secta. Totodata, eu stiam ca el nu se poate apara de imbratisarea mea, pentru ca altfel ar fi parut lipsit de dragoste, pe care chiar mai inainte sustinea ca nu o au ortodocsii. In al doilea rand, analizandu-i gesturile, mi-am dat seama ca este de la tara. Atunci, peste primul soc, am adaugat altul: in loc sa ma stingheresc din cauza cuvintelor grecesti, asa cum i-a zis lui pastorul ca trebuie sa reactionez, sau sa-l blestem, eu l-am intrebat din ce sat este. Iar aceasta este cea mai grozava arma: sa-l readuci pe om la origini. Nu este deloc acel mod jignitor de a numi pe cineva "taran", ar fi pacat, ci tocmai aducerea la origini in sensul cel mai profund. Sa-l simplifici pe om.

Satul este varsta inocentei, varsta fericirii. Intrebati-o pe o prostituata din ce sat este (cele mai multe sunt de la tara, caci saracia le-a adus la asta), dar intrebati-o cu blandete, si veti vedea ca se insenineaza. Aproape nimeni nu pacatuieste in sat, toti pacatuiesc departe de satul lor. Chiar si cele mai ieftine prostituate nu se culca cu barbatii din satul lor si din cauza asta de multe ori sunt plefturite de acestia: "Cum adica, cu strainii te culci, iar cu noi nu te culci?" Desfranata nu poate pacatui in satul ei, acesta este locusorul ei sfant, paradisul ei. Aici este mama ei si copilaria in care ar vrea sa se intoarca, atunci cand ii este greu. De aceea l-am intrebat pe fratele meu harizmat din ce sat este, pentru ca sa i se faca dor de inocenta de odinioara, cand mergea cu mama lui la biserica si nu pocea cuvintele ca pe casetele cu predici din America. Numai asa isi putea da seama cat de artificial era felul lui nou de viata.

Satul sensibilizeaza tocmai pentru faptul ca exprima originea. Din acest punct de ve-dere, toti oamenii sunt oarecum de la sat, adica au in strafundurile lor nostalgia sim-plitatii, nostalgia originilor. Ea poate fi provo-cata foarte usor prin aducerea discutiei despre parinti, despre oamenii dragi in general.

S-a intamplat sa fiu intr-o noapte pe o strada laturalnica din Chisinau. Cand am ajuns in dreptul unei tarabe, o femeie vesela, ascultandu-si prejudecata ei despre calugari, ma striga: "Parinte, ii pacat sa fumezi?". Eu insa i-am dat peste cap asteptarile. M-am oprit, am facut cativa pasi inapoi, pentru ca de felul meu merg foarte repede si am rugat-o sa repete intrebarea. Atunci ea si-a dat seama ca a pus aceasta intrebare doar ca sa se distreze, convinsa ca nu o voi baga in seama, caci stia si ea foarte bine răspunsul. M-am oprit doar ca sa-i spulber aceasta prejudecata. Exista o multime de oameni pentru care preotii, mai ales calugarii, nici nu sunt oameni, sunt doar un fel de personaje din bancuri. Intr-un cuvant, nu sunt reali. Acesti oameni nu au vorbit niciodata in viata cu un calugar, pentru ei e o mirare chiar si faptul ca monahii stiu sa vorbeasca. Acum, aceasta femeie nu era bucuroasa de ceea ce a facut, ca un copil care apasa, in joaca, butonul de la masina de spalat si nu mai stie sa-l opreasca. Zic: "E pacat, dar sunt pacate si mai mari decat fumatul". "Da? Care-s ele?" Si pentru ca am vazut in ea o sinceritate copilareasca (rusinea il aduce pe om la aceasta stare), am hotarat sa-i povestesc despre pacate. Am facut asta pentru ca stiam ca nimeni in viata inca nu i-a vorbit despre pacate si nu avea nici o vina ca era asa cum era. In jurul nostru s-au strans si celelalte femei care vindeau cu ea si, din intrebare in intrebare, am facut o seara de catehizare. Dintr-odata insa a coborat dintr-o masina un tanar beat, asa cum stiu sa se imbete tinerii in Chisinau, si, venind la ele, cauta prilej de scandal. Nu tin minte cum a izbucnit neintelegerea intre ei, dar acesta a inceput sa le zgaltaie masa si sa le ameninte ca le bate. Pe moment nu stiam ce-ar fi mai bine sa faca un calugar: sa stea sau sa plece? Dar pe urma mi-au venit in minte niste cuvinte de-ale Sfantului Ioan Gura de Aur despre facatorii de pace si m-am apropiat de tanar. Acesta avea in mana o sticla de vin din care mai tragea cate o inghititura. Zic: "Ce sarbatorim, frate?" si-l iau de urmar, ca pe un cunoscut. (Trebuie sa stiti ca acest a lua de umar la rusi inseamna a arata ca esti de o potriva, ca il tratezi de la egal la egal. Este si foarte riscant, de altfel, pentru ca poti lua o bataie foarte buna pentru asta). Acela se uita la mine si cu greu se dezmeticeste, vazind ca sunt calugar. Zice: "E ziua mea si am facut un chef cu baietii". Zic: "Esti din Chisinau sau esti student?" Acesta imi intinde sticla si mie, iar eu le indemn si pe femei: "Beti de sanatatea fratelui, ca-i ziua lui". Eu ma gandeam sa golim mai repede sticla aceea, ca sa nu-si piarda acela mintile cu totul, ca era la limita. Ele insa vroiau s-o faca pe sfintele fata de mine si refuzau. Zic: "Scoateti paharele", pentru ca stiam ca au obiceiul sa tina sub tejghea paharele cu care beau votca. Acela imi zice, sorbind din sticla: "Nu sunt din Chisinau, sunt din satul cutare si sunt student". Zic: "Ai parinti batrani? E greu acum in sat, vine si iarna. Le-ai taiat lemne pentru iarna?" Si atunci, tanarul acesta, care era gata sa rastoarne si sa bata, si-a bagat capul in umarul meu, scrasnind: "Nu, nu le-am taiat lemne". Si a inceput a plange in hohote ca un om care isi plange un mort, nemaitinand seama de femeile acelea. Asa am plecat amandoi imbratisati.

Ne-am despartit tarziu cu acel tanar si nu l-am mai vazut de atunci. Poate daca l-as intalni nici nu l-as mai cunoaste, pentru ca era noapte si nu i-am vazut bine fata.

Prejudecatile stau intre slujitorii lui Hristos si restul lumii ca un zid. Le stim cu totii care sunt ele. Deci, sa nu le hranim prin purtarile noastre. Cei dintai se grabesc sa-i eticheteze pe ceilalti, iar aceia inca nu au avut ocazia sa scape de urmarile ateismului stiintific si a umanismului desacralizat. De aceea, de multe ori, e nevoie de actiuni socante care sa darame, ca un fulger, zidul acesta al indiferentei.

Am fost si eu martor la o convertire care ar putea alcatui un capitol dintr-un pateric contemporan. M-am intamplat cu un ieromonah de la Noul Neamt in Chisinau, trimisi cu ceva ascultare de la manastire. Pe

drum acesta m-a invitat sa mergem la verisorul lui, cu care nu s-a vazut de la intrarea lui in manastire. N-am vrut sa-l refuz, desi mie nu-mi prea place sa intru in case straine neinvitat.

Cand am intrat in casa, m-a izbit acel duh cumplit al pustietatii, care mie imi era cunoscut. acesta concubina cu o fetiscana care se prostitua prin Grecia. El insusi era hot de masini si hot de tot vrei. Pe masa erau cateva sticle de votca ieftina, niste lamai si parca niste peste. Tot atunci mai pereche, cam cu aceleasi indeletniciri. Toti fumau, si barbatii si fetele.

Inchipuiti-va cum aratau doi calugari la aceasta masa. Prietenul meu inca avea ce vorbi cu ei, ca-i cunostea, eu insa chiar nu aveam nici un rost acolo. Cu toate ca, se pare, rostul a fost acela de a vedea si de a putea scrie acum despre asta.

Atmosfera aceea de betie ruseasca era atat de apasatoare, incat incepuse sa-mi macine incetul cu incetul linistea sufleteasca. Vedeam ca ma cufund intr-o tristete aproape bacoviana. Si la toate acestea a pus capac purtarea prietenului meu. Acesta s-a pus umar la umar cu ceilalti si bea votca cu lamaie. Am inceput sa ma ingrijorez. Zic: "Acesta acus se imbata si, pana la urma, ne mai trezim in pat cu vreo femeie". N-am indraznit insa sa-i spun nimic, ziceam si eu "Doamne Iisuse..." cum puteam, asteptand sa se termine totul mai repede.

Pana la urma m-am cufundat in judecare, convins ca ceea ce face el chiar e un mare pacat, ca nu este el ca Sfintii Parinti care recurgeau la astfel de metode extreme pentru a castiga un om. Ca, oricum, un om ca varul sau nu-l convertesc nici o mie de Sfinti. Mai ales ca acela nu mai sfarsea cu glumele si batjocura. Asa am si plecat, cu acest gust amar de zadarnicie.

Peste cateva luni insa ne-am pomenit cu acel var la manastire. Acesta se intalnise cu un om caruia ii furase BMW-ul, dar, spre mirarea lui, acela nu i-a luat masina, ci doar i-a zis: "Sa stii ca tu nu o sa mori de moarte buna". Aceasta intamplare l-a determinat sa lase viata pe care a dus-o si sa aleaga monahismul.

Fratele acesta a petrecut in manastire doar cateva luni si a murit. In timp ce umfla roata de la camion, ca avea ascultarea asta, de la presiune, i-a sarit discul in frunte. A mai trait cateva zile in spital, in coma. In ultima zi s-a sculat si a umblat, spre mirarea medicilor. La capul lui statea un frate rus, care-i canta "Bucura-te, Stapana, milostiva pentru noi inaintea lui Dumnezeu mijlocitoare". Ii placea si-l ruga pe fratele sa-l cante iarasi si iarasi. A murit ascultand acest cantec.

Atunci am inteles ca prietenul meu ieromonah, atunci cand il judecam eu, nu a baut votca, ci dragoste.

Si acesta este un fel de a infaptui cuvintele Apostolului Pavel, care raman la fel de valabile si astazi, in ciuda comportamentului de lemn pe care si-l insusesc crestinii: "Cu iudeii am fost ca un iudeu, ca sa dobandesc pe iudei; cu cei de sub lege, ca unul de sub lege, desi eu nu sunt sub lege, ca sa dobandesc pe cei de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am facut ca unul fara lege, desi nu sunt fara legea lui Dumnezeu, ci avand legea lui Hristos, ca sa dobandesc pe cei ce nu au Legea; cu cei slabi m-am facut slab, ca pe cei slabi sa-i dobandesc; tuturor toate m-am facut, ca, in orice chip, sa mantuiesc pe unii" (I Cor. 9, 20-22).

5. "Fii aspru cu tine
si ingaduitor cu ceilalti"

Orice om tanjeste sa fie inteles, dar se simte inteles numai de cel care ii remarca si ii vorbeste de calitatile sale ascunse, pe care altii nu i le observa. A vedea calitatile ascunse insa este o insusire a celor care au un exercitiu spiritual permanent, la care nu se poate ajunge fara darul lui Dumnezeu. A striga in dreapta si in stanga si a fagadui degraba iadul este propriu ravnei trupesti. Oamenii sfinti insa, care au ajuns la dragoste, nu mai pot avea aceasta atitudine. Caci dragostea, spune Sfantul Serghie de la Radonej, inseamna a fi aspru cu tine, dar ingaduitor cu ceilalti. Cred ca masura desavarsirii noastre duhovnicesti o putem deduce din felul in care ne raportam la oamenii care inca mai savarsesc cele mai cumplite pacate.

6. Lauda si castiga

In Patericul Egiptean ni se povesteste o intamplare care intareste traditia de predica a Apostolului Pavel. Se spune despre avva Macarie Egipteanul ca se suia odata la schit la muntele Nitriei. Si daca s-a apropiat de locul acela, a zis ucenicului sau: "Mergi mai inainte putin". Si mergand el mai inainte, s-a intalnit cu un slujitor de-al elinilor. Si strigandu-l fratele il chema, zicand:

“Demone! demone!, unde alergi?” Si intorcandu-se acela, i-a dat batai si l-a lasat mai mort. Si luand lemnul alerga. Si mergand putin mai inainte, l-a intampinat avva Macarie alergand si i-a zis: “Mantuieste-te, mantuieste-te, ostenitorule!” Si minunandu-se, elinul a venit la el si i-a zis: “Ce bunatate ai vazut la mine de m-ai heretisit asa?” I-a răspuns lui batranul: “Te-am vazut ostenindu-te si nu stii ca in zadar te ostenesti”. I-a zis si el lui: “Si eu pentru heretisirea ta m-am umilit si am cunoscut ca din partea lui Dumnezeu esti. Dar alt calugar intampinandu-ma, m-a ocarat si eu i-am dat batai de moarte”. Si a cunoscut batranul ca ucenicul lui este. Si tinandu-se slujitorul elinesc de picioarele lui, zicea: “Nu te voi lasa de nu ma vei face calugar!” Atunci au venit deasupra unde era calugarul si l-au tinut pe dansul, si l-au dus la biserica muntelui. Si vazand pe slujitorul elinesc impreuna cu batranul, s-au uimit. Si l-au facut calugar, si multi dintre elini s-au facut pentru dansul crestini. Deci, zicea avva Macarie: “Cu cuvant rau si pe cei buni ii faci rai, si cu cuvant bun si pe cei rai ii faci buni”.9

Odata a venit la Sfantul Siluan Athonitul un preot tanar din Rusia si i s-a plans ca e foarte grea viata de preot. “Dar ce necazuri ai?”, l-a intrebat Sfantul. “Nu mai razbesc cu sectantii astia”, i s-a plans preotul. “Dar cum procedezi cu ei?” “Ei, le spun adevarul, ca-s in ratacire si ca daca n-o sa vina la dreapta credinta o sa mearga toti in iad”. Atunci Sfantul i-a zis: “Nu asa, prietene, tu zi-le mai intai despre faptele lor bune. Zi: ce bine ca si voi credeti in Hristos, ca propovaduiti milostenia si dragostea. Si abia dupa asta, cu multa ingaduinta, vorbeste-le si despre dogmele credintei”.

Multi credinciosi, citind si auzind ca mandria este un mare pacat, nu mai lauda niciodata pe nimeni, nici chiar pe copii, de frica sa nu “cada in mandrie”. Eu cand aud pe cate cineva care, plecand capul cu prefacuta smerenie, incepe sa indruge la “vai, parinte, nu mai spuneti, ca o sa cad in mandire”, il intreb daca nu cumva in restul timpului se afla in smerenie. De regula, acesti oameni sar ca fripti, “se smintesc” cand ii indemni la normalitate. “Cum sa lauzi pe cineva? Ca pe urma si-o ia in cap!” Oamenii nu inteleg ca si lauda si mustrarea sunt pentru oameni si ca prin amandoua se modeleaza omul. Multe familii credincioase, care isi educa copiii intr-un zelotism exagerat, tinandu-i in picioare ore intregi la paraclise si acatiste se mira ca acestia, cand se apropie de adolescenta, incep sa nu mai umble la biserica.

Sfantul Teofan Zavoratul, care a fost un mare ascet, ii mustra pe parintii care fac acest lucru. El le recomanda sa nu-i oblige pe copii sa se roage cu rugaciuni din carte, ci sa rosteasca ceea ce le spune lor inima: “Doamne, ajuta; Multumesc Tie, Doamne; Slava Tie, Doamne” ori de cate ori isi aduc aminte de Dumnezeu. Aceasta tocmai pentru a nu li se lehamisi de rugaciune, pentru ca rugaciunea nu trebuie sa fie o norma, ci o necesitate.

Sfantul Serafim de la Sarov, care a petrecut in genunchi pe o piatra o mie de zile si nopti, iarasi avea o foarte mare ingaduinta pentru neputintele altora. De exemplu, el le-a dat voie surorilor de la manastirea Diveevo sa manance de patru ori pe zi, obicei care se pastreaza si astazi, ceea ce pentru greci este o sminteala. Sfantul nu numai ca le-a permis patru mese pe zi, ci chiar le dadea voie sa tina pesmeti sub perna si sa rontaie si noaptea, daca le e foame, numai “sa nu se mahneasca”.

Acest “sa nu se mahneasca” este o piatra de temelie in viata duhovniceasca. Marii asceti stiu ca pentru o mahnire, chiar si inconstienta, adusa cuiva Dumnezeu nu mai primeste rugaciunea. Grija de a nu mahni e atat de mare la oamenii desavarsiti, incat, fiind intrebat odata de ucenici ce vor face daca vor vedea pe un frate dormitand in biserica, Sfantul Pimen a răspuns: “Eu, cu adevarat, de voi vedea pe fratele ca dormiteaza, pun capul lui pe genunchii mei si-l odihnesc”.10

Lauda sfintilor, a oamenilor duhovnicesti, nu este o linguseala, ci o vedere a binelui din celalalt. A fi sfant inseamna a-i vedea pe toti oamenii mai sfinti decat tine. Aceasta este definitia crestina a sfinteniei. Ce-i de mirare, dar, ca sfintii ii lauda pe pacatosi? Condamnabila este lauda vicleana, ce se face pentru a obtine niste profituri, asa cum isi lauda angajatii patronul, dar nu si lauda izvorata din dragoste. Cei desavarsiti nu mai au nevoie sa fie laudati, dar nu si cei neputinciosi. In cazul acestora, a nu lauda, de multe ori, echivaleaza cu a mahni, vedem aceasta mai ales la copii. De aceea sfintii recurg la lauda, fac multe pogoraminte.

Lauda, pentru incepator, este o incurajare. Si mai ales sfintii, pentru ca mustrau atat de rar, recurgeau la lauda, ca ucenicul sa inteleaga ca faptele pentru care nu este laudat nu sunt atat de bune ca cele laudate. Dar si in cazul laudei, si in cazul ingaduintei, sfintii nu au urmarit decat un singur scop: dragostea, acel “sa nu mahneasca”, pentru a-l castiga pe om pentru Hristos.

7. “Dragostea toate le crede” I Cor. 13, 7

Despre acelasi Sfant Pimen, care era mare pentru ca "acoperea pacatele altora", se povesteste un caz potrivit pentru discutia noastra. Trebuie sa se stie ca, in monahismul ortodox, a face milostenie calugarul, lasand nevointele sale, nu este vazuta ca o virtute, ci ca o scadere. Aceasta pentru ca monahul a implinit toata porunca milosteniei atunci cand s-a lepadat de toate, devenind sarac pentru Hristos. Calugarul poate sa faca milostenie numai din cele pe care i le aduce lumea, dar nu poate sa lase rugaciunea, tacerea si privegherile pentru a se indeletnici cu dobandirea banilor pentru milostenie. Sfintii Parinti spun ca aceasta pornire in calugar este un inceput de mandrie si inselare, caci prin milosteniile acestea materiale vrea sa-si odihneasca cugetul cum ca a facut ceva bun. E un fel de a placea oamenilor. Intr-un cuvant, milostenia materiala e treaba mirenilor, nu a calugarilor. Asadar, un frate a venit la avva Pimen si i-a zis lui: "Seaman tarina mea si fac dintr-insa milostenie". I-a zis lui batranul: "Bine faci!" Si s-a dus cu osardie si a sporit milostenia. Si a auzit avva Anuv cuvantul, si i-a zis lui avva Pimen: "Nu te temi de Dumnezeu asa graind fratelui?" Si a tacut batranul. Dupa doua zile a trimis avva Pimen la fratele si i-a zis lui, ca sa auda si avva Anuv: "Ce mi-ai zis alaltaieri, ca mintea mea era aiurea?" Si i-a zis lui fratele: "Am zis ca seaman tarina mea si fac dintr-insa milostenie". Si i-a zis avva Pimen: "Am gandit ca pentru fratele tau cel mirean ai grait, iar daca tu esti cel ce faci lucrul acesta, nu este lucru calugaresc". Iar el auzind s-a mahnit, zicand: "Alt lucru nu stiu, decat acesta, si nu pot ca sa nu seaman tarina mea". Deci, dupa ce s-a dus, a facut metanie avva Anuv lui avva Pimen, zicand: "Iarta-ma". Si i-a zis Pimen: "Eu de la inceput stiam ca nu este lucru calugaresc, dar dupa socoteala lui am grait si m-am straduit spre sporirea dragostei, iar acum s-a dus mahnit si tot la fel face".11

Tot acesta spunea ca de va gresi omul si va tagadui, zicand n-am gresit, nu-l mustra. Altminteri, ii tai osardia. Iar de vei zice lui: nu te mahni, frate, ci te pazeste de acum inainte, ii ridici sufletul spre pocainta.12

Aceasta ingaduinta pentru neputintele omenesti o arata cei mai mari asceti ai crestinismului. Nu este nicidecum o aprobare a pacatului, dupa cum vom vedea, ci doar de judecarea pacatului dupa masura celui care il faptuieste. Aceasta este implinirea indemnului Apostolului Pavel de a ne "purta sarcinile unul altuia" (Gal. 6, 2). Prin aceasta se vede daca ascetul, fie ca este pustnic, fie ca-i o simpla taranca zeloata, se nevoieste corect, daca nu impune masura proprie altora, daca nu-i judeca pe altii de pe culmile asprimii sale. Acesti oameni aveau vederea lucrurilor in perspectiva, ei nu judecau pe nimeni la moment. Sfantul Macarie Egipteanul ne indeamna: "Sa nu judecam pe nimeni, nici pe cei rai si stricati, sa nu-i criticam, sa-i vedem curati si drepti, asa cum ar trebui sa fie si sa ne rugam neincetat pentru indreptarea lor, caci inca "nu stiu ce fac". Asa priveste cel curat cu inima pe toti cei din jurul lui. Pentru ochiul curat, toate sunt curate... De multe ori, fara ca noi sa stim, in acesti oameni aparent stricati in ochii lumii se ascund sfinti de-ai lui Dumnezeu sau viitori sfinti".13

A-l judeca pe pacatos raportandu-l doar la pacatele sale inseamna a-L exclude pe Dumnezeu din viata lui. Sfintii aratau intotdeauna atata ingaduinta pentru ca vedeau in toate doar un inceput, un inceput pe care Dumnezeu, conlucrand cu omul, il poate desavarsi. A fi sfant inseamna a sti sa vezi in ce consta acest inceput in fiecare om si sa-l incurajezi, dar mai ales, sa fii cu mare bagare de seama ca sa nu-l stingi.

Aceasta vedere nu este deloc o inventie a unor pustnici ciudati din Pustia Egiptului si a altora de felul lor. Nu este nici macar un siretlic oratoric al Apostolului Pavel, pentru ca acesta n-ar fi facut aceasta daca nu ar fi invatat-o de la Insusi Mantuitorul. Hristos este Cel care a aratat intotdeauna mare ingaduinta fata de neputintele noastre si nu ne-a judecat niciodata dupa pacatele noastre. Ca "nu dupa pacatele noastre a facut noua, nici dupa faradelegile noastre a rasplatit noua" (Ps. 102, 10).

Odata, pe cand statea la masa impreuna cu ucenicii in casa lui Simon cel lepros, s-a apropiat de Hristos o femeie pacatoasa, avand un alabastru cu mir de mult pret, si l-a turnat pe capul Lui (Mt. 26, 6-7). "Iar ucenicii Lui vazand s-au maniat, zicand: "Pentru ce risipa aceasta? Ca se putea vinde scump acest mir, iar banii sa se dea saracilor!" Dar Iisus cunoscand a zis: "Pentru ce faceti suparare femeii? Ca lucru bun a facut pentru Mine. Ca pe saraci pururea ii aveti cu voi, dar pe Mine nu ma aveti pururea. Ca varsand mirul acesta pe trupul Meu spre ingroparea Mea a facut-o. Amin zic voua! Oriunde se va propovadui Evanghelia aceasta, in toata lumea, se va spune si despre ce a facut ea spre pomenirea ei" (Mt. 26, 8-13).

Oare au gresit intr-adevar ucenicii, mustrand risipa de bani facuta pentru mir? Oare nu au reactionat ei conform invataturii pe care le-a dat-o Hristos? Ca ucenicii L-au auzit pe Hristos zicand: "Mila voiesc si nu jertfa" (Mt. 9, 13). Ucenicii au vazut ca Hristos ii mustra pe iudei pentru ca au lasat milostenia si dragostea si se limitau doar la jertfe si arderi de tot. Deci, daca jertfele si arderile de tot nu-i mai placeau lui Dumnezeu, s-au gandit ei, cu atat mai mult nu-i va placea aceasta ungere cu mir. Asadar, ucenicii nu au gresit cu nimic, dar ei au reactionat ca niste zeloti din zilele noastre, fara sa se gandeasca la starea sufleteasca a acelei femei si la gandul cu care a varsat ea mirul pe capul Mantuitorului. Hristos insa i-a ingaduit femeii sa toarne mirul pe capul Lui. Chiar mai mult, Hristos prefera sa-i certe pe ucenici, care au aratat atata ravna pentru milostenie, si sa o laude pe femeie pentru o fapta nedesavarsita, numai ca sa nu o mahneasca. Hristos ii mustra: "Pentru ce faceti suparare femeii?" Apoi o lauda pe aceasta cum nu laudase inca pe nici unul dintre ucenici, zicand: "Adevarat va zic, ca oriunde se va propovadui Evanghelia aceasta se va vorbi si de ce a facut ea".

Sfantul Ioan Gura de Aur astfel vede dezlegarea acestui comportament al lui Hristos: "Ca sa-i invete pe ucenici sa nu ceara de la inceput oamenilor mai slabi in credinta cele mai mari fapte. De aceea nici nu judeca in ea insasi fapta savarsita de femeie, ci in legatura cu starea ei sufleteasca. Daca Domnul ar fi vrut sa faca o lege din spusele Sale de acum, apoi n-ar fi vorbit deloc de femeie; dar vorbeste de ea ca sa afli ca pentru ea a spus acele cuvinte, ca sa nu innabuse credinta ei ce odraslise, ci sa o intareasca mai mult. Le graieste asa ucenicilor ca sa laudam si sa incalzim cu focul dragostei noastre pe cel care face o fapta buna, chiar daca fapta lui nu-i desavarsit de buna si sa nu-i cerem aceluia de la inceput sa fie cu totul desavarsit. Ca Insusi Domnul voia mai cu seama aceasta se vede de acolo ca El, Care nu avea unde sa-Si plece capul (Mt. 8, 20), a poruncit ucenicilor Lui sa aiba punga (In. 13, 29). Dar acum nu era timpul sa indrepte ce se facuse, ci sa laude o fapta buna. Dupa cum daca cineva l-ar fi intrebat inainte de a fi facut femeia lucrul acesta, El n-ar fi grait asa, tot asa, dupa ce a facut aceasta, Hristos a urmarit un singur lucru, ca ea sa nu se simta stanjenita din pricina mustrarii ucenicilor, ci sa plece mai buna, ajungand mai plina de ravna, datorita blandetii Lui. Dupa ce a varsat mirul, nici n-ar mai fi avut vreun rost mustrarea. Si tu, dar, daca vezi pe cineva ca face niste sfinte vase si ca le aduce la biserica sau daca vezi pe un om ca impodobeste zidurile sau pardoseala bisericii, nu porunci sa vanda sau sa strice ce-a facut, ca sa nu-i innabusi ravna; dar daca te intreaba inainte de a face, porunceste sa dea saracilor banii ce vrea sa-i cheltuiasca; pentru ca si Hristos tot asa a facut, ca sa nu-i strice inima femeii, si tot ce-a spus, spre mangaierea ei a spus-o".14

Mi s-a intamplat si mie sa asist la o revarsare a dragostei de felul acesta. In toamna anului trecut a fost invitat la hramul manastirii Noul Neamt arhiepiscopul Serghie al Ternopolului. Acest episcop pur si simplu a fermecat pe toti cu simplitatea sa aristocratica si duhul rugaciunii pe care ti-l transmitea. El este cunoscut si iubit in cercurile calugaresti si ale mirenilor din intreaga Patriarhie Rusa ca unul care a dobandit darul rugaciunii neincetate si aceasta se simtea in toate miscarile sale. Dupa Liturghie, am mers cu totii la masa. Dupa ce au vorbit episcopii, ca mai erau inca trei, pe langa Serghie, li s-a dat cuvantul si altora, preoti si mireni. La un moment dat, s-a ridicat unul dintre binefacatorii manastirii, un patron oarecare, si cu o mimica tipica de om de afaceri din Basarabia, si-a inceput discursul cam asa: "Stiti, si eu cred in Dumnezeu in felul meu..." Si indata mintea mea impatimita s-a gandit: "Unde se mai baga si asta, peste episcopi si preoti cu credinta lui "in felul lui" in Dumnezeu?" Atunci m-am uitat la Inaltul Serghie, sa vad cum arata cand se plictiseste. Dar am fost umilit cand am vazut cum si-a lasat tacamurile la o parte si asculta cu o atentie de copil ceea ce spunea acel om, de parca ar fi auzit cine stie ce lucruri, pe care in alta parte n-ar mai fi putut sa le auda. Fata episcopului s-a luminat de o bucurie negraita cand a auzit cuvintele "cred si eu in Dumnezeu in felul meu". Atunci mi-am dat seama ca asa este dragostea si adevarata sfintenie. Pot spune ca m-a marcat aceasta intamplare simpla, mai ales ca s-a petrecut chiar in ziua hirotonirii mele, si-mi vine in minte ori de cate ori mi se intampla sa stau de vorba cu un om cu credinta nedesavarsita.

8. Primejdia laxismului

Pogoramintele facute de Sfintii Parinti au un cu totul alt caracter decat pogoramintele propuse de miscarea laxista in Biserica Romano-Catolica din sec. XVII. Nu este vorba aici un laxism ca urmare a unei vieti personale dezordonate si pline de desfatari, dupa principiul: "Fac eu, sa faca si altii, pentru ca-s alte timpuri".

Sfantul ierarh Luca Voino-Iasinetki, un marturisitor care a traversat lagarele comuniste, in circularele sale isi atentiona preotii sa nu cada in inselarea de a recomanda si altora slabiciunile lor personale, ca pe unele pe care Dumnezeu le iarta usor, ci sa canoniseasca dupa cuviinta.15 Exista, de exemplu, in zilele noastre preoti care zic ca a nu tine cele patru posturi de peste an nu este pacat, deoarece ei insisi nu le tin. Sigur ca in felul acesta se pierde si preotul si cel povatuit de el. Asa am gasit, in cartea unui duhovnic roman foarte vestit,16 o incuviintare de a merge calugarii la nunti si la petreceri, cu argumentul ca si el merge la nunti. Nu cred ca este bine sa se spuna asa ceva, pentru ca, in cazul dat, nu se adreseaza unui frate care a venit sa se pocaiasca in chilia lui, ci vorbeste despre tagma calugareasca la general, care trebuie sa ramana model de asceza si lepadare de lume. Asa laxistii romano-catolici din sec. XVII au ajuns sa spuna ca masturbarea si avortul in primele 40 de zile nu sunt pacate (sirul continua).17 Riscurile acestea trebuie luate in seama, mai ales in vartejul societatii contemporane, cand viata s-a transformat intr-un can-can general.

Diferenta dintre cele doua pricini ale pogoramantului este mare. Daca un preot care nu tine posturile iti spune sa nu postesti, iti pare ca nu faci nici un pacat si nu te indrepti niciodata. Dar cand iti dezleaga postul un preot care el insusi posteste, te mustra cugetul pentru ca te numeri printre cei handicapati, printre credinciosii de la usa bisericii, care nu pot indeplini nici macar lucrurile elementare. In aceasta situatie, penitentul nu percepe dezlegarea postului ca pe o favoare, ci ca pe o amanare, ca pe o lipsa de incredere. De la un timp, el intelege ca se afla in situatia unui baietandru pe care baietii mai mari nu-l lasa in terenul de fotbal, rezervandu-i doar umila placere de a aduce mingea cand cineva o bate aiurea. Este un fel de a spune din partea duhovnicului: “Eu te las sa faci astfel pentru ca esti neputincios si slab, dar cand te vei inzdraveni, va trebui sa faci si tu ceea ce vezi la mine”. Aceste cuvinte insa nu trebuie sa le rosteasca duhovnicul niciodata, ele singure vor bate ca o ciocanitoare in pieptul celui dornic de desavarsire, pana vor razbi.

Sfintii nu faceau niciodata concesii pentru ca ei insisi si le permiteau, ci pentru luciditatea duhovniceasca. Ingaduinta sfantului fata de pacatos, cum am mai spus, avea scopul de a-l incuraja sa faca macar putinul bine pe care il face, pentru ca perseverenta in putin duce la cele mari. Pogoramantul duhovnicesc este o descoperire a Duhului Sfant si presupune angajarea duhovnicului in lupta credinciosului. A face un pogoramant inseamna a lua asupra sa restul de povara pe care nu l-a putut duce cel slab, pentru ca impreuna sa ajunga la destinatie. Aceasta inseamna “a-ti pune sufletul pentru prietenul tau” (In. 15, 13). Asa a fost inteles pogoramantul in traditia ortodoxa dintotdeuna, nu ca o abandonare in pacat, nu ca o credinta netoata ca, pana la urma, pacatele nu sunt chiar atat de mari si poti sa le faci in continuare. Nu. Ci ca un “fa cat poti, chiar daca ceea ce poti este inca putin”.

Conteaza nu performantele, ci efortul de vointa facut de pacatos. De aceea Sfintii lauda nu atat roadele, care la inceput sunt foarte slabe, cat vointa, care la inceput este mai mare decat roadele mari ale celor desavarsiti. Incepatorul trebuie incurajat sa nu se deznadajduiasca cand vede discrepanta atat de mare dintre efortul depus si rezultat, pentru ca Dumnezeu il judeca pentru vointa, caci anume vointa este cea pe care se grabesc sa o atace demonii.

Angajarea in lupta celuilalt cunoaste uneori proportii cutremuratoare. De aceea nu este nici o exagerare a o considera ca pe o punere a sufletului pentru aproapele tau, cea mai desavarsita dragoste. Ca sa ilustrez cum intelege traditia ortodoxa aceasta angajare, voi aduce iarasi un caz din Pateric. Se spune ca a venit unul din batrani la avva Ahila si l-a vazut pe el scuipand sange din gura lui si l-a intrebat: “Ce este aceasta, parinte?” Răspuns-a batranul: “Este cuvantul fratelui care m-a mahnit si m-am silit sa nu-l vestesc lui, si m-am rugat lui Dumnezeu ca sa-l ridice de la mine. Si s-a facut cuvantul lui ca sangele in gura mea si l-am scuipat jos. Si m-am linistit, si mahnirea am uitat-o”.18

9. Un model de mustrare

Asadar, pana aici am discutat necesitatea pregatirii ascultatorului pentru primirea adevarului. Modelul paulin de predica ne recomanda in acest sens o usoara catehizare a ascultatorului, adica, pur si simplu, sa-i povestim despre Hristos. Totodata nu trebuie sa uitam ca acest ascultator n-ar avea nevoie de sfaturile noastre daca nu ar fi necredincios, adica daca nu ar trai intr-un cu totul alt sistem de valori decat cel crestin. De aceea este normal ca lui sa-i para stranii, neintelese multe din lucrurile

care unui crestin ii par normale. Aceasta nu trebuie sa ne indigneze. Despre Hristos se poate povesti in multe feluri si pe intelesul tuturor. Sa nu uitam ca Dumnezeu, cand a vrut sa vina in lume, a vestit nasterea sa printr-un inger in chip de stea, pentru intelegerea paganilor. Dar Dumnezeu a facut astfel pentru ca acei magi persani nu erau obisnuiti sa primeasca vesti de la ingeri, ca evreii, ci toate le citeau din stele. Dumnezeu a ales aceasta cale tocmai pentru a-i rusina pe iudei si astfel sa faca inceputul intoarcerii neamurilor la El.

Prin urmare, si predicatorul ortodox, pentru a se face inteles, de multe ori trebuie sa renunte la termenii traditionali si sa adopte un limbaj accesibil ascultatorului. Aceasta nu presupune defel admiterea erorilor dogmatice, adica hulei, pentru ca asta ar insemna sa nu-si indeplineasca scopul, propovaduind altceva decat ceea ce si-a propus.

In primul rand, trebuie sa renunte la aerul ca tot ce spune el trebuie neaparat crezut. Nu exista nici o indoiala ca credinta crestina este singura adevarata, insa exista posibilitatea ca tu, cel ce predici, sa nu fii pe masura desavarsirii crestinismului. In cazul acesta trebuie sa lasam mai mult loc Duhului Sfant sa lucreze si mai putin istetimii noastre. Discutia trebuie sa aiba mai mult caracterul unei cautari comune, decat a unei lectii, a unei impuneri.

Dupa ce am vorbit atata despre folosul laudelor si al ingaduintei pe care o aratam incepatorului, trebuie sa recunoastem si necesitatea mustrarii. Si daca a lauda este o stiinta, a mustra este o stiinta si mai mare. De multe ori o simpla mustrare il poate alunga pe cel slab din Biserica. Apostolul Pavel, cand a vrut sa-i mustre pe homosexualii din Roma, si-a construit mustrarea pe etape. Dupa ce i-a laudat pe romani ca "credinta lor se vesteste in toata lumea" (1, 8), dupa ce le-a vorbit despre marea dragoste pe care le-o poarta si chiar s-a identificat cu ei prin cuvintele "ma mangai impreuna cu voi prin credinta noastra laolalta, a voastra si a mea" (1, 12), Apostolul ii pregateste pentru o discutie mai dura.

Mai intai le spune ca "este dator si elinilor, si barbarilor, si invatatilor si neinvatatilor" (1, 14), aratand ca cele ce le va spune nu se adreseaza numai lor, ci lumii intregi. Este, totusi, o mare consolare sa stii ca nu esti certat numai tu. Spunand ca este "dator", Apostolul ca si cum ar spune: "Eu insumi nu v-as mustra cu nimic, daca nu as fi dator". Pe urma face o afirmatie foarte generala despre dreptatea si mania lui Dumnezeu: "Caci mania lui Dumnezeu se descopera din cer peste toata faradelegea si peste toata nedreptatea oamenilor care tin nedreptatea drept adevar" (1, 18). Este un fel aristotelic de a pregati discutia, definind conceptele, adica: "Sunteti de acord ca nedreptatea trebuie pedepsita?" In felul acesta Sf. Pavel arata ca nici Dumnezeu nu este setos de a pedepsi, ci pedeapsa se impune de la sine, pentru mentinerea echilibrului si armoniei afectate de faradelege.

Mai incolo vedem ca, de fapt, nu Dumnezeu este cel ce pedepseste, ci oamenii, prin ceea ce fac, "isi iau in ei insisi rasplata cuvenita ratacirii lor" (1, 27). Cea mai mare pedeapsa este aceea de a fi lasati de catre Dumnezeu sa faca ceea ce vor, dar si aceasta a facut-o Dumnezeu abia dupa ce ei insisi au aratat ca nu vor sa-L aiba pe Dumnezeu in cunostinta (1, 28).

Apostolul Pavel propovaduieste un Dumnezeu timid, care nu indrazneste sa se impuna celor care nu-L vor, dar totodata le arata romanilor ca cei care se despart de acest Dumnezeu se nenorocesc. Homosexualitatea este doar un aspect al nenorocirii care se abate peste cei necredinciosi. Necredinta este prezentata ca o molima care aduce cele mai grozave boli, pana la intunecarea mintii (1, 21-22).

Asadar, nu homosexualitatea este pedepsita, ci ea insasi este o pedeapsa. Si ca sa faca inteleasa paguba homosexualitatii o asociaza cu alte cusururi. Altfel, cei care nu vedeau in homosexualitate decat placerea lor organica, pur si simplu n-ar fi inteles de ce este ea atat de rea. Si Apostolul incepe sa enumere: "Plini fiind de toata nedreptatea, de desfrinare, de viclenie, de lacomie, de rautate; plini de pizma, de ucidere, de cearta, de inselaciune, de purtari rele, barfitori, graitori de rau, uratori de Dumnezeu, ocaratori, semeti, trufasi, laudarosi, nascocitori de rele, nesupusi parintilor, neintelepti, calcatori de cuvant, fara dragoste, fara mila" (1, 29-31). Iar la urma Apostolul spune ca "acestea toate sunt vrednice de moarte" (1, 32).

Aparent, prin acest verdict Pavel ii condamna la moarte pe homosexuali, in realitate insa le da o mare nadejde. Pentru ca intr-un fel este sa citam un verset separat din Levitic, fara nici o introducere si fara nici o explicatie, prin care homosexualii trebuie dati mortii, si alta este a spune ca homosexualii sunt vrednici de moarte laolalta cu toti cei ce au cusururile enumerate mai sus. In acest caz, nadejdea nu-l paraseste pe

homosexualul mustrat, pentru ca el vede ca nu exista nici un om care sa nu sufere macar de unul din pacatele amintite de Pavel.

Apostolul prezinta pacatul ca pe o boala, care nu mai are nici o nevoie sa fie pedepsita, pentru ca ea insasi este inceputul mortii. Aratand ca singurul motiv al imbolnavirii este necredinta si instrainarea de Dumnezeu (1, 21), Pavel lasa sa se inteleaga ca si remediul acestei boli si izbavirea de moarte este intoarcerea la Dumnezeu. Intoarcerea pare foarte usoara dupa ce au auzit toate laudele aduse credintei puternice a romanilor de la inceputul cuvantarii, neam binecuvantat din care faceau parte si ei, homosexualii de pe vremea lui Pavel.

10. Aprinde foc in jurul ascultatorului

Dumnezeu nu este un medicament amar care se da cu de-a sila, ci un fruct oprit si inaccesibil. Asa trebuie prezentat Dumnezeu ascultatorului, daca vrei ca acela sa devina curios de Dumnezeu. Dumnezeu Insusi se da pe Sine in acest fel, El te "seduce", cum se exprima Cabasila, si te paraseste cand nu te astepti. Sfantul Macarie Egipteanul, si nu numai el, ne vorbeste de aceasta parasire in care ne arunca Dumnezeu, comparand-o cu o lectie pe care o da mama copilului. Asa cum mama isi trage mana lasandu-l pe copil sa paseasca singur, chiar daca acesta mai cade pe jos si se loveste, tot asa si Dumnezeu isi retrage din cand in cand harul, pentru a-l maturiza pe ascet. Deci, daca Dumnezeu se da in acest fel pana si marilor asceti, de ce ar trebui ca predicatorii sa-L bage pe Dumnezeu pe gat ascultatorului.

Cei care se simt "chemati" la predica in felul acesta protestant, vor reprosa: "Bine, bine, dar daca vom taragana atata cu oferirea lui Dumnezeu, pana la urma omul poate sa moara si sa nu mai creada!"

O convertire poate sa dureze ani si zeci de ani. Dar sunt unii care vor sa cuprinda tot crestinismul intr-o singura discutie si se minuneaza cand cineva ramane rece la cuvintele lor. Aceasta atitudine o au cei care isi atribuie lor insisi toate meritele intr-o convertire, uitand ca mai exista si Dumnezeu. Hristos spune ca El, nu predicatorii, a venit in lume sa mantuiasca pe cei pacatosi. De aceea, sa nu avem nici o indoiala ca Hristos stie sa se descopere pacatosului si in lipsa noastra, si fara noi. Trebuie sa scoatem din mintea noastra ideea ca anume prin noi vrea Dumnezeu sa-l cheme la Sine pe cutare. Noi putem incerca, e chiar de datoria noastra, dar nu ne putem face un plan de convertiri, ca si protestantii: "Asa, trebuie sa-l convertesc pe vecinul cutare, batranica cutare sta singura, ii duc niste cartofi si-o convertesc". Acesta nu este duhul predicii crestine, ci un duh de competitie pioniereasca.

Cand eram pionier existau asa numitele "stelute" formate din cinci pionieri-"timurovisti", care aveau misiunea sa umble pe la batrani si sa-i ajute la gospodarie. De regula, copiii nu faceau acest lucru din dragoste pentru batrani, ci totul se transforma intr-o competitie care mai multi batrani viziteaza. Asa este si in cazul convertirilor la norma, se uita dragostea, se uita chiar Hristos. Totul se transforma intr-un examen de istetime care iti gadila orgoliul tau de sofist de mahala.

Astfel de convertiri nu valoreaza nimic. Tocmai din cauza acestor predicatori cu apucaturi protestante s-au umplut bisericile de oameni care dau buzna la potirul euharistic, desi Hristos inca nu a lucrat in inimile lor.19 Sunt o multime de oameni care se afla intr-o stare mai jalnica decat erau pana la convertire, pentru ca acum batjocoresc si cele sfinte, adusi cu forta de cate un membru inflacarat al ASCOR-ului sau de catre vreun vecin proaspat convertit.

In iarna lui 2000 am fost la Moscova la un simpozion organizat de Patriarhia Moscovei. Nu stiu cum s-a intamplat, ca am intrat in vorba cu un profesor din Danemarca, fost romano-catolic si convertit la ortodoxie de cativa ani. Era preocupat de Efrem Sirul si chiar mi-a promis sa-mi trimita niste carti la manastire. M-am gandit ca e bine ca mai sunt si romano-catolici convertiti la ortodoxie, nu numai invers. Am intrat in sala si ne-am asezat fiecare unde-si avea locul, ca erau cam la 5000 de oameni. Tocmai se nimerise sa ia cuvantul profesorul Leonid Ilici Osipov de la Academia Teologica din Zagorsk, pe o tema foarte delicata: "Mistica romano-catolica". Profesorul a vorbit asa cum trebuie sa vorbeasca orice crestin ortodox. La pauza, se apropie de mine danezul foarte revoltat: "Ati auzit ce a zis Osipov? Asta-i satana, numai satana poate sa vorbeasca asa despre sfanta Maria Tereza si despre Francisc de Assisi!" Imi vorbea asa, cautand sa obtina sustinerea mea. Eu insa l-am consolat si i-am zis ca aceasta nu este o parere personala a lui Osipov, si i-am atras atentia ca acela a citat din

Sf. Ignatie Briancianinov si din alti Sfinti ortodocsi. Zic: "Aceasta este parea generala a Sfintilor ortodocsi despre sfintii si mistica romano-catolica. Dumneavoastra nu sunteti ortodox?" Atunci fostul romano-catolic s-a maniat si mi-a zis: "Daca aceasta este Ortodoxia l-a care m-a convertit mitropolitul (N.), sa stiti ca eu de azi nu mai sunt ortodox!"

Mitropolitul (N.) se pare ca a fost intr-adevar istet la cuvant, daca a convertit un profesor trecut de 50 de ani. Ramane insa un mister, ce anume i-a povestit mitropolitul (N.) acestui om, pentru ca despre ortodoxie nu i-a povestit. Exista acest fel de viclenie romano-catolica de a converti pe om cu orice mijloace. Canta-i din clarinet, du-te cu el la discoteca, pune-i televizor in biserica, binecuvanteaza-i prezervativele. Nu vreau sa par nici eu istet cand spun asta, dar toate acestea le-a facut Biserica Romano-Catolica.

Asadar, nu avem nici un drept sa atragem pe oameni in Biserica oferindu-le alta momeala decat pe Hristos. Momeala Bisericii este Potirul euharistic, pentru aceasta vin oamenii la Biserica. Altfel ajungi la replici de felul pe care le-am auzit la cineva: "Vai, Biserica Catolica e mult mai faina! N-ai vazut, papa canta la clarinet?" Altora le place sa joace fotbal cu pastorul, altora sa danseze in biserica. Numai Hristos ramane la fel de necunoscut, poate chiar din ce in ce mai necunoscut.

Un prieten, profesor la Seminarul de la Noul Neamt, care conducea o echipa de misionari, mi-a zis odata: "Ce prost eram eu la inceput, puneam mana pe cate o clasa de copiii sau studenti si-i aduceam cu hurta la Impartasanie, gandind ca cu asta se incheie convertirea lor. Dar acum inteleg ca acesta este numai inceputul si nu intotdeauna cel mai potrivit, si numai Hristos duce la capat orice lucrare inceputa. Nu-i greu a aduce pe cineva la Impartasanie, greu este ca el sa ramana in Biserica si sa devina un credincios adevarat, un madular viu al Trupului lui Hristos. Dar asta nu o poate face nici un misionar, aceasta este taina lui Hristos care lucreaza in inima omului".

Contributia noastra la convertirea unui om nu doar ca trebuie sa o vedem minima, din smerenie, ci ea chiar trebuie sa fie minima cu adevarat, pentru a lasa mai mult loc lui Hristos. Incepatorul absoarbe totul, ca un burete, de aceea, sa ne abtinem de la a-l indoctrina cu viziunile noastre personale, sa nu-i transmitem numaidecat felul nostru de a fi, gesturile si modulatiile vocii, asa cum se intampla in cazul duhovnicilor paranoici. Sa-i dam sa citeasca Sfintii Parinti, ca ei stiu ce sa faca cu el.

Neofitul trebuie sa devina madular al Trupului lui Hristos, dar ce anume va fi el, mana, ochi, ureche sau gura (I Cor. 14-31), numai Hristos stie. Fiecare om are firea sa, trecutul sau, sensibilitatea sa. Pe acestea Dumnezeu nu cauta sa ni le schimbe, dupa cum spune si Sf. Macarie Egipteanul: "Omul isi pastreaza firea, dar isi schimba sufletul prin proprie vointa. El ramane cum era, bland sau aspru, moale sau activ, dar isi consacra toata vointa slujbei dumnezeiesti si este bine placut Domnului, indiferent de firea lui. Dumnezeu primeste bunavointa omului si nu-i cere sa-si schimbe trupul, ci ii cere sa-si schimbe sufletul, mintea, gandirea. Dumnezeu nu cere schimbarea trupului, ci schimbarea sufletului. El chiar permite ca sfintii sa aiba slabiciuni trupesti si neputinte. Nici chiar Apostolii nu puteau intotdeauna sa faca minuni, sa vindece bolnavi sau sa invie morti. Pavel se plangea de "ghimpele" din trupul sau pe care Domnul nu voia sa i-l ia (II Cor. 12, 7). Caci daca Apostolii ar fi putut face toate cate ar fi voit, atunci i-ar fi determinat pe toti sa creada in mod fortat. Hristos mereu spunea: "Cine are ochi de vazut si urechi de auzit".20

La intrebarea ce este pocainta, in una din scrisorile sale, Sf. Teofan Zavoratul a spus ca "pocainta inseamna a aprinde foc in jurul tau". Ca precum cel cuprins de flacari cauta scapare, asa si sufletul, daca va vedea ca toata lumea arde in jurul sau, va alerga la Dumnezeu. Am gasit aceeasi comparatie si la Macarie Egipteanul: "Dintr-o casa cuprinsa de foc - zice Sfantul -, cel care vrea sa se salveze fuge gol, in timp ce acela care vrea sa-si mai salveze ceva din bunurile pe care le iubeste piere in flacari, odata cu acestea... Pentru un castig neinsemnat, se prapadeste prin propria-i vointa, din cauza intarzierii, a amanarii".21

Acest foc l-a aprins Apostolul Pavel in ascultatorii sai din Roma. Daca ne vom uita bine, vom vedea ca Apostolul nu a lasat nici o crapatura prin care ascultatorul sa poata fugi de Hristos. Acesta nu mai poate da nici traditionala replica: "Ia mai lasa-ma in pace sa-mi traiesc viata asa cum vreau", pentru ca Pavel i-a vorbit mai inainte si i-a demonstrat ca toate nenorocirile i se intampla tocmai din cauza asta.

De fapt, Apostolul nu a facut decat sa prezinte grozavia autonomiei, vazuta ca rupere din intreg, ca autoexcomunicare, l-a care s-a dedat omul.

Iata ca Apostolul Pavel le prezinta iadul nu ca pe o pedeapsa cu foc, ci ca pe o abandonare din partea lui Dumnezeu. Ioan Gura de Aur spune ca "pedeapsa mai cumplita decat iadul este sa nu iei parte la slava

vietii vesnice".22 Ii mai si lasa sa creada ca Dumnezeu nu va face nimic pentru salvarea lor pana cand ei insisi nu o vor vrea, "ca precum n-au incercat sa aiba pe Dumnezeu in cunostinta, asa si Dumnezeu i-a lasat la mintea lor, sa faca cele ce nu se cuvine" (1, 28). Dar totodata, li se sugereaza si partea cealalta a acestui verset, ca daca ei vor incerca sa-L aiba pe Dumnezeu in cunostinta si Dumnezeu va binevoi spre ei. Adica ii declara stapani absoluti ai propriului destin, lasand la libera alegerea intoarcerea lor la Dumnezeu.

Este foarte important sa nu ranim liberul arbitru al ascultatorului, pentru ca atunci facem un lucru pe care nici Dumnezeu nu-Si permite sa-l faca. Destul este sa aprindem acel foc in jurul lui, care niciodata nu stim din ce poate sa izbucneasca. Cel mai sigur mod de a-l aprinde este rugaciunea tainica pentru acel om, rugaciune cu lacrimi si cu multa dragoste, tinand minte ca "a te ruga pentru aproapele inseamna a-ti varsa sangele pentru el".23

"Iisus a venit pe pamant sa aprinda un foc; nu un foc material, mistuitor, ci un foc spiritual, duhovnicesc, care lumineaza sufletele, le pune la incercare, topindu-le ca pe aur. Acest foc a lucrat in Apostoli, l-a orbit pe Pavel si i-a luminat mintea. Acest foc s-a aratat lui Moise in rugul aprins care totusi nu se mistuia. Acest foc l-a luat pe Ilie de pe pamant sub forma carului. Acest foc il cerea David strigand: "Boteaza-ma, Doamne, si cearca in foc rarunchii si inima mea"... Acest foc a ars in inima lui Cleopa si a tovarasului sau cand le-a vorbit Iisus pe Drumul Emausului. Acest foc ii lumineaza pe ingeri. Acest foc lumineaza mintea omului credincios si ii aprinde inima. Acest foc alunga duhurile demonice, arde pacatul, este puterea invierii, mijloc al nemuririi. Sa ne rugam sa vina si peste noi acest foc, sa devenim si noi sfesnice de lumina in lume, ca lumea sa fie cucerita pentru Domnul si sa nu mai rataceasca in intuneric".24

Sfintii Parinti despre predica si predicatori

In general, ideea de a te asemana cu Apostolii si cu Sfintii Parinti e ademenitoare. Sfantul Ignatie Briancianinov scria ca "unii, dupa ce au citit in Sfanta Scriptura ca dragostea este cea mea inalta dintre virtuti (I Cor. 13, 13), ca ea este Dumnezeu (1 In. 4, 8), incep si se silesc indata sa dezvolte in inima lor simtamantul dragostei, il amesteca in rugaciunile lor, in cugetarea lor la Dumnezeu, in toate faptele lor".25 Desi, continua Sfantul, acestia trec cu vederea ca "inceputul intelepciunii este frica de Dumnezeu", iar dragostea este incununarea celor desavarsiti. Acelasi lucru se intampla si in cazul predicii. Oamenilor le pare ca a predica este foarte usor, mai usor decat a priveghea si a posti. Si, citind ca "cel ce a intors pe pacatos de la ratacirea caii lui isi va mantui sufletul din moarte si multime de pacate" (Iac. 5, 20), incep sa se ingrijeasca de mantuirea altora cu o ravna care, de cele mai multe ori, nu le mai lasa timp sa-si vada si de mantuirea lor personala.

Predicatorii sunt intr-adevar la mare cinste inaintea lui Dumnezeu. Apostolul Pavel spune ca "preotii care isi tin bine dregatoria sa se invredniceasca de indoita cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvantul si cu invatatura" (I Tim. 5, 17). Propovaduirea cuvantului lui Dumnezeu este chiar mai mare decat milostenia si ingrijirea de orfani si de vaduve. De aceea au si zis Apostolii: "Nu este drept ca noi, lasand de-o parte cuvantul lui Dumnezeu, sa slujim la mese" (F. A. 6, 2). Sfantul Paladie, parca talcuind aceste cuvinte, zice in dialogul istoric cu Teodor, diaconul Romei: "Teodore, sa nu socotesti ca savarseste un lucru deosebit cel care indestuleaza cu alimente pe cel flamand, ci acela care elibereaza sufletul din ignoranta. Se gaseste usor cel ce indestuleaza pantecele infometat; el ofera [alimente] fie gratuit, fie cu bani, paine sau legume; insa se gaseste cu greu cel ce hraneste [duhovniceste] cu cuvantul, iar aflandu-se, fie ca nu este crezut, fie ca abia este crezut, pentru ca duhurile viclene se impotrivesc intotdeauna mantuirii sufletelor".26

Sfantul Grigorie Dialogul, vrand sa laude slujirea cuvantului, a zis: "Mai mare minune decat rugaciunea este propovaduirea cuvantului, adica a ajuta cu cuvantul invataturii, ca, a intoarce pe pacatosi la pocainta mai mult este decat a invia un mort. Ca intru inviere se scoala trupul si iarasi moare, iar intru pocainta se scoala sufletul, care vietuieste in veci. Dar, inca si din Evanghelie poti cunoaste cu adevarat grairea aceasta. Ca, iata, a inviat Dumnezeu pe Lazar trupeste, dar Scriptura nu ne spune ce a facut trupul inviat al lui Lazar. Insa a inviat Dumnezeu sufletul lui Pavel; si cate n-a facut sufletul lui Pavel! A facut puteri multe cu invataturile sale".27

Propovaduirea, sub toate aspectele ei, este o forma de manifestare a dragostei. Exista, desigur, pareri contrarii despre predica. Astfel, sunt vestite cuvintele Sf. Isac Sirul, cum ca a te liniste departe

de lume este mai mare decat a converti popoare intregi la crestinism. Exista insa si altele, care spun contrariul. Asa, Sf. Simeon cel nebun pentru Hristos (21 iulie), dupa patruzeci de ani de vietuire in pustie, pustie, i-a zis ucenicului sau Ioan: "Eu ma duc in lume sa mantuiesc pe altii si sa ma fac de ocara oamenilor, ca aici in pustie noi nu vom mantui pe nimeni inafara de noi". De aceeasi parere este si marele marele Macarie Egipteanul. Acesta zice ca pana si cei care au ajuns la vederea luminii necreate nu sunt sunt lasati de Dumnezeu intr-o permanenta stare de contemplare, "pentru a purta grija de fratii lor mai slabi mai slabi prin cuvant si prin exemplul lor de viata". "Cine ar ramane permanent pe ultima treapta a desavarsirii, cu ochii sufletului privind neincetat la viziunile ceresti, nici n-ar mai sti de nevoile lui trupesti, ar sta nemiscat si ascuns, imbatat de fericire; dar prin aceasta n-ar mai fi folositor celorlalti frati ai sai. Or, Dumnezeu cheama la mantuire pe toti oamenii, nu numai pe cativa!".28

Si, cu toate acestea, Apostolul Iacov ii atentioneaza pe cei ce se simt atrasi de aceasta slujire: "Nu va faceti multi invatatori, fratii mei, stiind ca [noi, invatatorii] mai mare osanda vom lua" (Iac. 3, 1).

Asa cum nu toti au darul vindecarii si al facerii de minuni, tot asa nu toti au darul cuvantului. Iar daca ar fi sa urmarim logica Sf. Grigore Dialogul, ca a invia un mort este mai putin decat a intoarce un suflet la pocainta, atunci vom intelege cati sunt cei care au cu adevarat darul cuvantului. In Paterice si in Vietile Sfintilor exista o multime de calugari care inviau morti, dar ei au folosit pe foarte putini oameni. Pe cand un Macarie Egipteanul, Efrem Sirul sau Ioan Gura de Aur au infasurat secolele ca intr-o plasa cu cuvintele lor, pescuind milioane si milioane de suflete pentru Hristos.

Puterea cuvantului este un dar al Duhului Sfant, pe care nu o poate spori cunoasterea viclesugurilor oratoricesti. Nu poti ajunge un bun predicator numai cu ceea ce inveti la cursurile de pastorala, trebuie sa mai si traiesti macar putin Evanghelia. Nu e destul sa deprinzi tehnica de expunere a lui Ioan Gura de Aur, trebuie sa deprinzi si din felul lui de viata. "Cei bogati in Duhul Sfant - zice acelasi Macarie - nu se golesc niciodata vorbind altora si inviorandu-i, ci din contra: luminandu-i pe altii, ei se lumineaza pe sine insusi si mai mult. Din ei tasneste Duhul afara ca dintr-un izvor ce nu mai seaca. Insa cei saraci in Duhul Sfant, chiar daca stiu sa vorbeasca duhovniceste, din memorie, din ceea ce au citit prin carti si au invatat de la altii, acestia nu poseda o comoara proprie a Duhului si raman goi, iar pe altii ii invioreaza doar momentan, neavand putere sa lucreze in inimile lor... Cine nu simte focul aprins in inima pentru Hristos sa nu indrazneasca sa predice, caci va induce in eroare si pe altii si va da socoteala pentru aceasta".29

De fapt, pana si ascultatorul neinitiat isi da seama de falsitatea oratorului, chiar, mai ales, acesta. E destul sa deschizi o revista teologica si gasesti acolo cele mai bune exemple despre cum nu trebuie sa vorbim despre credinta. Oameni care nu numai ca sunt departe de a fi trait cele despre care scriu, dar lipsiti pana si de o cat de mica bruma de talent la scris. Te intrebi, de ce scriu? Numai ca sa adauge o pata la cele pe care le-a pus regimul ateist pe Biserica si pe slujitorii ei? Numai ca sa arate revista vecinilor sau chiar si comisiei la doctorat? Cred ca daca s-ar scoate de la doctorat obligatia de a prezenta articole publicate, nu am mai avea reviste de teologie.

Prima dovada a lipsei de har este alambicarea, conglomeratul de citate greoaie, de neologisme si termeni de specialitate. Simplitatea este cea mai buna dovada a nepatimirii, a prezentei Duhului Sfant. Talasie Libianul spunea ca "nepatimirea cea mai inalta face gandurile simple".30 Parca referindu-se la doctoranzii de astazi, Sf. Ioan Gura de Aur scria: "Cel care-si alcatuieste cuvantul sau cu cuvinte grele la auz este impovarator pentru ascultatori si sileste de cele mai multe ori sufletele lor sa nu-i primeasca cu draga inima spusele, neputand suporta greutatea lor. Pe cand omul care-si face variat cuvantul sau, omul care face ca in cuvantul sau ideile usoare sa fie mai multe decat cele grele, omul acesta reuseste sa faca sa dispara greutatea cuvantului sau, odihneste sufletele ascultatorilor, convinge si familiarizeaza cu tema cuvantarii sale".31

Este important, deci, sa vorbim numai despre lucrurile pe care le-am cunoscut prin proprie experienta. Nu ne cere nimeni sa vedem lumina taborica, pentru ca si cei carora ne adresam nu au vazut-o. De multe ori chiar oameni cu o vietuire foarte inalta nu s-au putut face intelesi de pacatosi, tocmai din cauza ca aceia uitasera psihologia pacatosilor. Un astfel de exemplu il da si Sf. Ignatie Briancianinov in experientele sale ascetice, cand un staret, de altfel sfant, i-a dat sa citeasca unei cunoane o carte cu totul nepotrivita.

Destul ne este noua sa ne adresam celor deopotriva cu noi. Lumea este etajata si Dumnezeu a lasat diferite caractere si sensibilitati, care au un mod special, propriu de a intelege lucrurile. Si pentru acestia

Dumnezeu vrea sa aiba un purtator de cuvant. Daca crezi ca ai un astfel de cerc de ascultatori, vorbeste-le, daca nu, nu-l cauta.

Putini au fost cei care s-au putut face intelesi de toti, chiar si dintre Sfinti. Unii se adreseaza desfranatilor, altii se adreseaza calugarilor, unii necarturarilor, altii intelectualilor, artistilor. Acestia din urma sunt cei mai dificili. Unii credinciosi, auzind sau citind ceva adresat acestora, se tulbura, se smintesc. Dumnezeu insa stie ce este in inima fiecaruia. De aceea nu intotdeauna le este de folos "celor slabi" sa cunoasca invataturi adresate altei tagme decat cea din care face parte. Sf. Ignatie Briancianinov nu recomanda nici macar ca monahii din viata de obste sa citeasca sfaturile pentru pustnici, ce sa mai vorbim despre diferenta dintre sfaturile date unui casatorit si unui calugar.

Asadar, nimeni nu va gresi daca va spune doar ceea ce el insusi a trait. Este rusinos sa citesti un articol despre efectele rugaciunii lui Iisus scris de vreun student. Pentru aceasta exista Sfintii isihasti. Dar a scrie despre o anumita etapa a pocaintei, pe care tu insuti ai parcurs-o, este lucru binecuvantat. Este ceea ce i-a poruncit Iisus demonizatului pe care l-a vindecat si care Il ruga sa-L ia cu El: "Mergi in casa ta, la ai tai, si spune-le cate ti-a facut tie Domnul si cum te-a miluit" (Mc. 5, 19).

In felul acesta nu ne vom atrage mustrarile Duhului Sfant, care graieste prin Parinti: "Cei ce vorbesc duhovniceste, dar n-au gustat inca prin proprie experienta din aceasta viata duhovniceasca, tot ce spun este doar o inchipuire invatata din carti. Cei ce vorbesc de faptele dreptatii si habar n-au de ele prin proprie vietuire sunt niste inselatori... Unii care nu stiu sa vorbeasca, nu au aceasta arta, traiesc totusi si inima lor salta la atingerea harului divin, fiind plini de frica si cutremur. Caci nu in cuvant, ci in fapta sta puterea lui Dumnezeu".32

"Barbatii mari si sfinti de la inceput - scrie Ioan Gura de Aur -, nu erau iscusiti nici in una nici in alta: nu cunosteau nici arta cuvantului, dar nu stiau nici carte. Si acolo unde pare de absoluta trebuinta talentul oratoric si instructia in scoala, acolo acei barbati mari erau lipsiti si de una, si de alta; cu toate acestea, au depasit atat de mult pe cei care le stapaneau, incat acestia, in comparatie cu ei, pareau mai neiscusiti decat niste simpli copii. Intr-adevar, daca puterea de convingere ar sta in cuvinte, iar filozofii, stapani si pe stiinta de carte, si pe talentul oratoric, n-au fost in stare sa convinga pe nici un stapanitor de popoare, pe nici un tiran, in timp ce Apostolii, cei neinvatati, cei simpli, sunt cei care au dobandit comorile intelepciunii, si nu filozofii, cei care au studiat cu grija si cartea, si arta oratorica. Prin urmare, intelepciunea adevarata si adevarata stiinta de carte nu este alta decat frica de Dumnezeu".33

Sfintii, prietenii prostituatelor

Nu demult, am invatat de la o batrana din Bogaltin ce este crestinismul. Schitul unde ma aflu este mic si, la sarbatori, daca se aduna cate 30-40 de oameni la slujba. In timp ce parintele marturisea, femeia aceasta m-a prins de-o parte si mi-a zis ca vrea sa ma intrebe ceva. Zice: "Parince, as vre sa va intreb ceva, da' numa' daca se poate. Vad ca ziceti frumos la predica si cititi prin carti. Oare n-ati gasit nicaieri scris pentru ceea ce va intreb eu..." Credeam ca vrea sa ma intrebe ceva pentru ea, pentru ca nu stie sa citeasca. Ea insa a continuat, incepand sa lacrameze: "Parince, este la noi in sat un om care si-o omorat socru', s-o stat 12 ani in puscarie. El nu vine la biserica, ca se rusineaza. Odata numai o venit, si s-o uitat asa, si s-o dus. Oare n-o fi si pentru el iertare? N-ar putea oare Dumnezeu sa faca cumva sa-l ierte? Ca eu asa ma gandesc pentru el, ca poate este iertare". Femeia aceasta, care nu stia nici macar vreo pilda din vietile Sfintilor, lacrama cand imi spunea acestea, de parca ar fi vrut sa zica: "Poate ca Dumnezeu il iarta, ca eu, daca as avea puterea Lui, l-as ierta".

Aceasta este splendoarea sufletului omenesc, care din fire este crestin.34 Femeia aceasta nu a fost instruita de nimeni, dar in ea a rabufnit suma intregii invataturi pe care a adus-o Hristos. Aceasta nu este doar o invatatura, ci este totodata si cea mai mare putere pe care a dat-o Hristos oamenilor: puterea de a ierta pacatele.

De la aceasta femeie am inteles in ce consta setea omului de a se asemana cu Dumnezeu. A fi ca Dumnezeu inseamna a ierta pacatele. Toata puterea lui Dumnezeu poate fi rezumata la aceasta.35

Femeia aceasta nu doar ca nu-l judeca si nu numai ca l-a iertat, ea intuia ca trebuie sa existe si o cale de a-l izbavi pe acela de pacate.

Daca ar trebui sa spun ce este cresti-nismul numai intr-o singura propozitie, as spune: "Crestinismul este nevoia teribila de a ierta pacatele altora".

Aceasta nevoie este atat de teribila, incat ne caracterizeaza ontologic. Oamenii obisnuiti, adica patimasi, nu o realizeaza. Insa sfintii, inaintand pe calea desavarsirii, care nu este altceva decat restaurarea adevaratei noastre naturi, au descoperit-o printre daramaturile fiintei omenesti, ca pe un ulcior cu galbeni ascuns si uitat demult. Asa cum un ulcior cu galbeni gasit sub daramaturi ajunge sarmanului sa-si faca o casa noua, tot asa si aceasta nevoie ontologica de a ierta pacatele e suficienta pentru a restaura daramaturile omenitatii noastre.

Sfintii stiau de la Mantuitorul ca un astfel de ulcior cu galbeni exista in fiecare dintre noi. Caci Hristos a zis: "Nu judeca si nu vei fi judecat". In rugaciunea pe care a dat-o ca model oamenilor, Hristos ne invata ca Dumnezeu ne iarta pacatele, precum si noi iertam gresitilor nostri. De aceea goana dupa nejudecare a constituit intotdeauna indeletnicirea de capetenie a marilor asceti ai Ortodoxiei. Aceasta este lucrarea esentiala a fiecarui crestin. Ea trebuie sa prevaleze inaintea tuturor celorlalte nevointe, mai bine zis, celelalte nevointe sunt numai uneltele, lopata de care ne folosim pentru a dezgropa aurul nejudecarii.

Nici o nevointa nu este mantuitoare. Ca sa ne dam seama cat de stupide sunt toate nevointele e destul sa zicem: "Si ne iarta noua gresalele, precum postim sau priveghem". Omul impatimit se mandreste zadarnic cu ele, ca fariseul din Evanghelie. De aceea, incepatorilor nu li se recomanda sa faca mari nevointe, pentru ca, in loc sa le fie de folos, ii arunca in mandrie si mai mult ii indeparteaza de Dumnezeu. De multe ori, atunci cand vedeau ca se mandresc de ceva, Sfintii faceau cate o trasnaie. Asa, de exemplu, Sfantul Pimen se ducea in fiecare noapte si inconjura satul din apropiere, ca sa nu se mandreasca de faptul ca e mare pustnic si nu se suie in sat.36 Acea nevointa este buna, care ne face sa ne vedem pacatele noastre, iar daca, fie ca postind incepi sa-i vezi pe cei care nu postesc, fie ca rugandu-te incepi sa-i vezi pe cei care nu se roaga, inseamna ca nu te nevoiesti corect. Atunci esti ca un copil care se pune pe burta la malul iazului si numai face galagie in apa, ca si cum ar inota, dar nu inoata.

Nejudecarea nu este doar un mod de raportare la celalalt, un exercitiu spiritual, ci este modul cel mai profund de a ne cunoaste si imbunatati pe noi insine. Aproapele este un fel de oglinda duhovniceasca pentru noi, poate chiar un fel de proiectie a noastra in exterior. De aceea, ceea ce vedem noi in aproapele nu este altceva decat noi insine, vedem in aproapele doar neajunsurile si patimile de care noi insine suferim. De exemplu, coboara un preot dintr-o masina foarte luxoasa, insotit de o femeie frumoasa, iar in urma lor un tanar le duce bagajul. Daca cineva e iubitor de avere, va zice: "Ce masina are popa!" Cel desfranat va zice: "O, ce femeie are popa!" Cel ingamfat va zice: "O, are slugi popa, nu poate sa-si care singur bagajele!" Daca insa cineva traieste in feciorie, poate sa creada ca femeia este sora preotului, si chiar poate sa-i para ca seamana cu el. Daca n-are patima pentru avere, poate crede ca masina e imprumutata sau nici sa nu o bage in seama. Daca este smerit, va zice: "Ce fericit este fratele ca s-a invrednicit sa duca valiza unui slujitor al lui Hristos, probabil in ea sunt vesmintele preotesti si alte lucruri sfinte". Fiecare deci se vede in celalalt pe sine. Aproapele este cel mai bun barometru al vietii noastre duhovnicesti. Arhimandritul Sofronie Saharov spunea chiar mai mult, el zicea ca aproapele este viata noastra.

Dumnezeu ne da noua ceea ce vedem noi in aproapele. De vom vedea sfintenie, sfintenie dobandim, iar de vom vedea rautate, rautate primim in noi insine. Aproapele este un fel de vistierie la care alergam cu mintea pentru a lua sfintenie sau patimi, in functie de inima noastra. De aceea Apostolul Pavel ne si indeamna: "Fratilor, chiar de va cadea un om in vreo greseala, voi, cei duhovnicesti, indreptati-l pe unul ca acesta cu duhul blandetii, luand aminte la tine insuti, ca sa nu cazi si tu in ispita" (Gal. 6, 1). De regula, ascetii care au cazut in pacate mari, despre care ne marturisesc patericele, au ajuns la aceasta din cauza ca judecau pe altii. Dumnezeu da aceasta lectie pentru a ne dezvata sa judecam pacate straine. Asa pentru multi, caderea s-a facut prilej de mai buna pocainta, ceea ce arata ca Dumnezeu da mai degraba harul pentru nejudecare decat pentru asceza trupeasca.

Nejudecarea are urmari miraculoase asupra pacatosului. Ea are atata putere incat chiar cred ca cuvintele oricate veti dezlega pe pamant vor fi dezlegate si in ceruri nu se refera doar la preotia sacramentala, ci si la tot omul sfintit de Duhul Sfant. Puterea celui care nu judeca este atat de mare, incat, cu adevarat, pacatele pe care le iarta el aproapelui, le iarta si Dumnezeu. Aceasta este comoara Duhului Sfant despre care Sf. Serafim de la Sarov spunea: "Agoniseste duhul blandetii si in jurul tau se vor mantui mii". Ceea ce inseamna ca Dumnezeu, pentru rugaciunile unui astfel de om, care iarta pe toti, iarta pacatele pacatosului si ii da chip de pocainta.

Traditia ortodoxa e plina de exemple extraordinare care intaresc cele zise. Exista o pleiada intreaga de Sfinti care se "specializau" in mantuirea prostituatelor, mai ales dintre cei nebuni pentru Hristos. Asa au fost, de exemplu, Sfintii Simeon cel nebun, Vitalie monahul, Serapion Sindonitul si altii.

Sfintii nu doar ca nu le judecau pe desfranate, ci chiar gaseau ca au de invatat de la ele. Antologic in acest sens este cazul Sfantului Non si al frumoasei Pelaghia (praznuirea in 8 octombrie), ajunsa si ea Sfanta. Pe cand Sf. Non, episcop din manastirea Tabenitilor purta o discutie teologica cu alti episcopi, s-a intamplat sa treaca pe acolo aceasta Pelaghia, actrita pagana, care se prostitua, insotita de un alai de tineri. Ceilalti episcopi si-au intors ochii ca sa nu o vada, Non insa a petrecut-o cu privirea, pe urma le-a zis: "Nu v-ati desfatat de frumusetea ei atat de mare? Cu adevarat eu m-am desfatat foarte tare si mi-a placut frumusetea ei, fiindca pe aceasta o va pune Dumnezeu inainte si o va aseza in fata infricosatorului si minunatului scaun de judecata cand o va judeca atat pe ea, cat si episcopia noastra. Ce socotiti, preaiubitilor, cate ceasuri nu-si petrece in iatacul sau aceasta femeie, spalandu-se si machindu-se cu toata osardia si luarea aminte a sufletului si impodobindu-se pentru spectacole, ca nimic sa nu lipseasca frumusetii si podoabei trupesti, pentru ca sa placa tuturor si sa nu para ca e urata amantilor ei, care azi sunt si maine nu mai sunt? Si noi, care avem fagaduinta de a vedea fata cea stralucita a Mirelui ceresc, nu ne impodobim, nici nu spalam murdariile de pe sufletele noastre nenorocite, ci le lasam sa zaca in nepasare".

Auzind cuvintele Sfantului Non, Pelaghia "a fost strapunsa la inima" si a venit a doua zi la el, cerand sa fie botezata. Apoi a adus si toate bogatiile ei, margaritare si aur, si le-a dat Sfantului, iar acesta le-a impartit la vaduve si la orfani. A opta zi dupa botez aceasta a primit in taina schima monahala si s-a retras intr-o chilie din Muntele Maslinilor, petrecand in travesti cu numele Pelagheu eunucul. Abia dupa moarte, cand au dat sa o imbalsameze, s-a aflat cine a fost intr-adevar acest Pelagheu "eunucul".

Despre Sfantul Ioan de la Kronstadt se zice ca a fost surprins odata de un credincios in timp ce se uita la o poza cu o femeie goala. Credinciosul, socat, l-a intrebat pe Sfant: "Cum, parinte, va uitati la asa ceva?!" "Da - zise Sfantul -, ma uit ce faptura minunata a facut Dumnezeu pentru a fi mama".

Un Sfant care si-a consacrat viata mantuirii prostituatelor este Vitalie (praznuirea 22 aprilie). Acesta a fost calugar si isi petrecea ziua muncind, iar de banii castigati se ducea la bordel. Nimeni insa nu stia adevaratul motiv pentru comportamentul atat de ciudat al lui Vitalie. De aceea "se sminteau de dansul toti si in toate zilele il ocarau, zicandu-i: "Du-te, ticalosule, ca te asteapta desfranatele!" Si scuipau asupra lui".37 Altii il sfatuiau sa se casatoreasca cu una dintre ele si sa nu mai necinsteasca cinul monahal umbland pe la bordeluri. Sfantul insa rabda toate acestea si nu le raspundea nimic.

Lucrarea lui insa era aceasta, ca se ducea in camera la desfranata si ii platea bani pe noaptea aceea, numai sa nu pacatuiasca, iar el se punea intr-un colt si citea Psaltirea. Multe din acele femei se lepadau de pacat, unele se calugareau iar altele se casatoreau si traiau o viata normala. Sfantul insa le-a interzis sa povesteasca despre aceasta pana la moartea lui. O femeie care nu a rezistat si a povestit cuiva de sfintenia lui Vitalie s-a indracit si asa a intrat frica in toate, incat nu descopereau nimanui adevaraul despre calugarul batjocorit. Sfantul Vitalie a fost gasit in chilie mort in genunchi inaintea icoanei, iar in maini avea un biletel pe care scria: «Barbati alexandrini, nu osanditi mai inainte de vreme, pana ce Domnul, Judecatorul Cel drept va veni». Atunci au venit toate femeile pe care le mantuise Vitalie cu lumanari si cu tamaie ca sa-l planga pe parintele lor.

In conditii asemanatoare a mantuit si Sfantul Serapion pe una din prostituate. Acesta s-a intamplat sa treaca odata printr-un sat al Egiptului, si a vazut o prostituata stand, si i-a zis ei: gatit-ai patul? Ea a zis: da, avvo! A inchis batranul: asteapta-ma deseara, ca voi veni la tine si am sa petrec noaptea aceasta aproape de tine. Iar ea raspunzand, a zis: bine, avvo! Si s-a gatit si a asternut patul si l-a asteptat pe batran cu cele de trebuinta. Iar dupa ce s-a facut seara, a venit batranul la dansa, nimic aducand si intrand in chilie, i-a zis ei: gatit-ai patul? Ea a zis: da, avvo. A incuiat usa si i-a zis ei: asteapta putin, fiindca avem pravila, pana ce o voi face! Si a inceput batranul slujba. Si incepand Psaltirea, la fiecare psalm facea rugaciunea, rugandu-se lui Dumnezeu pentru dansa ca sa se pocaiasca si sa se mantuiasca. Deci l-a ascultat Dumnezeu; si sta femeia tremurand si rugandu-se

aproape de batranul. Daca a ispravit batranul toata Psaltirea (o Psaltire citita astfel ia cel putin 6-7 ore), ea a cazut la pamant. Iar batranul, incepand Apostolul, a citit mult dintr-insul. Si asa si-a implinit slujba. Deci umilindu-se ea si intelegand ca nu pentru pacat a venit la dansa, ci ca sa-i mantuiasca sufletul, a cazut in fata lui zicand: fie-ti mila, avvo, si povatuieste-ma unde pot placea lui Dumnezeu. Atunci batranul a povatuit-o pe dansa intr-o manastire de fecioare si a dat-o la stareta, zicand: ia pe sora aceasta si nu-i pune ei jug sau porunca, ca celorlaltor surori, ci orice voieste, da-i si cum voieste da-i voie sa umble. Si dupa ce a facut putine zile, a zis: eu multe pacate am si voiesc la doua zile sa mananc. Si dupa putine zile a zis: eu multe pacate am si voiesc la patru zile sa mananc. Dupa alte putine zile s-a rugat staretei, zicand: fiindca mult am mahnit pe Dumnezeu cu faradelegile mele, te rog, pune-ma intr-o chilie si o astupa, si pe o gaura da-mi putina paine si rucodelie. Si i-a facut ei stareta asa. Asa i-a placut lui Dumnezeu in cealalta vreme a vietii sale.38

Se spunea in viata lui avva Ioan Colov, ca unei tinere i-au murit parintii si a ramas sarmana. Iar numele ei era Paisia. Deci a socotit sa-si faca gazda de straini, casa spre primirea parintilor schitului. A ramas dar asa primind pe straini vreme multa si odihnind pe parinti; iar dupa o vreme, dupa ce a cheltuit lucrurile a inceput a fi lipsita. Deci s-au lipit de dansa niste oameni razvratiti si au schimbat-o din socoteala cea buna. Si de aceea a inceput a petrece rau, incat a ajuns ea ca sa curveasca. Au auzit parintii si foarte s-au mahnit. Si poftindu-l pe avva Ioan Colov, i-au zis: Am auzit despre sora aceea ca petrece rau, si ea cand putea si-a aratat mila ei catre noi, iar acum noi sa aratam catre dansa mila si s-o ajutam. Deci osteneste-te pana la dansa si dupa intelepciunea ce ti-a dat-o Dumnezeu, iconomiseste cele pentru dansa. Deci a venit avva Ioan la dansa si a zis batranei portarite: Spune stapanei tale ca am venit eu! Iar ea l-a gonit zicand: Voi dintru inceput ati mancat cele ale ei si iata ca este saraca. I-a zis avva Ioan: Spune ca foarte am s-o folosesc. Iar slugile ei zambind ii zic lui: Dar ce ai sa-i dai de voiesti sa te intalnesti cu dansa? Drept aceea, suindu-se batrana, i-a spus despre dansul. Si-i zice ei cea tanara: Acesti calugari de-a pururea umbla pe langa Marea Rosie si gasesc margaritare. Impodobindu-se, dar, a zis sa-l aduca la dansa. Deci, dupa ce s-a suit, apucand ea mai inainte a sezut pe pat. Si venind avva Ioan a sezut aproape de dansa. Si cautand la fata ei, i-a zis: Pentru ce L-ai defaimat pe Iisus, de-ai venit la aceasta? Ea auzind a inghetat cu totul; si plecand in jos capul sau, avva Ioan a inceput a plange foarte. Si a zis ea lui: Avvo, ce plangi? Iar dupa ce a cautat, iarasi s-a aplecat in jos plangand, si i-a zis ei: Vad ca satana joaca in fata ta si nu voi plange? Iar ea auzind, i-a zis lui: Este pocainta, avvo? Ii zice ei: Este. Ii zice lui: Ia-ma unde voiesti. Ii zice ei: Sa mergem. Si s-a sculat sa mearga dupa dansul. Si a luat seama avva Ioan ca nimic n-a pus la randuiala, nici n-a grait pentru casa sa. Si s-a mirat. Deci, dupa ce au ajuns la pustie, s-a facut seara si facand de nisip un capatai mic si insemnand chipul crucii, i-a zis: Dormi aici! Si facandu-si si lui putin mai departe si implinindu-si rugaciunile, s-au culcat. Iar pe la miezul noptii desteptandu-se, vede o cale luminoasa de la cer la dansa si a vazut pe ingerii lui Dumnezeu ducandu-i sufletul. Drept aceea, sculandu-se si mergand la dansa, a miscat-o cu piciorul. Iar dupa ce a vazut ca a murit, s-a aruncat pe sine cu fata la pamant rugandu-se lui Dumnezeu si a auzit ca un ceas al pocaintei ei s-a primit mai presus decat pocainta multora care zabovesc si nu arata fierbinteala unei pocainte ca aceasta.39

Si mai impresionant este cazul Sfantului Avraamie, care a calcat peste toate normele exterioare ale decentei, numai pentru a mantui un suflet. Acesta era un mare pustnic, care pentru sfintenia sa a fost hirotonit si preot, ajungand sa faca multe minuni. La batranete, murind fratele acestuia, i-a fost data in grija copila aceluia, in varsta de sapte ani. Asa a crescut ea pana la varsta de 20 de ani, staruind in toate virtutile pe care le deprindea de la unchiul ei sfant.

Dar un monah cazut, care venea des la batran sub pretextul folosului duhovnicesc, a momit-o pe aceea vreme de un an si pana la urma a atras-o spre pacat. Revenindu-si fata dupa aceea, cuprinsa de deznadejde si rusine, a hotarat ca nu mai poate ramane in continuare langa unchiul sau pe care l-a dezamagit atat si, fara sa-i spuna, a plecat in oras. Acolo s-a facut prostituata la un bordel.

Cand Batranul a descoperit lipsa fetei, s-a rugat lui Dumnezeu sa-i descopere ce s-a intamplat. Trimitand pe unul din credinciosi sa o caute peste tot, abia peste doi ani a gasit-o printre prostituatele bordelului. Atunci Sfantul i-a dat bani si l-a rugat sa-i aduca un rand de straie ostasesti si un cal inseuat si punandu-si o piele de camila pe cap, pentru a nu putea fi cunoscut, a pornit in cautarea fetei.

Ajungand in oras, acesta a tras drept la han si, cumparand de baut si luand carne, cauta cu privirea pe nepoata sa. Dar daca a vazut ca trece timpul si ea nu apare, chemand pe patronul bordelului, i-a zis

glumind: “Am auzit ca ai aici fete bune, as vrea sa o vad pe cea mai laudata”. Acela i-a zis ca are una exact cum ar vrea el. Si chemand-o, a pus-o in fata batranului. Avraamie insa cand si-a vazut nepoata, pe care a crescut-o de mic in rugaciune si curatie, imbracata in costumatie de prostituata cu greu si-a stapanit lacrimile si scotand bani, a zis: “Adu-ne aici de toate, sa benchetuiesc cum se cuvine cu copila, ca pentru asta am facut atata cale”. Si sezand la masa, el, care de cinzeci de ani nu a mai mancat nici macar paine, hranindu-se doar cu verdeturi si radacini, manca acum carne si bea vin ca un soldatoi.

Nepoata-sa i s-a asezat in brate mangaindu-l si sarutandu-l, nestiind cine este. Insa trupul aspru al batranului, care mirosea a tamaie si a pustie, au rascolit-o pana in adancuri si ea a izbucnit in plans. “Ce este - a intrebat-o patronul -, ca de doi ani de cand esti aici nu te-am mai vazut asa?” Iar ea i-a răspuns ca mai bine ar fi fost pentru dansa daca murea in urma cu trei ani. Patronul, care nu-i cunostea trecutul nu intelegea ce zice. Iar Batranul, vrand sa curme discutia, i-a zis fetei: “Nu-i vremea acum ca sa-ti plangi pacatele din trecut, azi vreau sa ne veselim!”

Apoi, retragandu-se in camera, prostituata s-a intins in pat, cerandu-i sa-i descheie sandalele. Batranul insa o amana. In cele din urma, asezandu-se langa ea, si-a scos pielea de camila de pe cap, zicandu-i: “Nu ma mai recunosti, copila mea?” Si a stat cu ea pana dimineata, iar a doua zi a luat-o cu el pe cal si s-au intors inapoi in pustie. Acolo prostituata de mai inainte a ajuns Sfanta Maria, nepoata Sfantului Avraamie, pe care Biserica ii praznuieste in aceeasi zi, in 29 octombrie.

Uneori relatia dintre Sfinti si desfranate e atat de fireasca, avand chiar ceva copilaresc in ea. Cat de inocenta este purtarea Sfantului Simeon cel nebun, pustnic din Emesa din sec. VI, care, dupa 40 de ani de pustie, s-a intors in oras “facand nebunii” “ca sa mantuiasca si pe altii”.

Un capitol special din misiunea sa il ocupau oamenii depravati si prostituatele. Acesta petrecea mai tot timpul in compania lor, jucand si distrandu-i cu nebuniile sale, indreptand pe multi dintre ei. Cu banii pe care ii castiga pe cersit sau i-i trimetea Dumnezeu in chip miraculos, Sfantul Simeon se ducea la prostituate, glumind cu ele: “Vreti sa fiti prietenile mele? Va dau o suta de galbeni, numai nu mai pacatuiti”. Prostituatele radeau de el, zicand ca sunt de acord, dar el le punea sa jure si celei dintre prostituate care se jura ii dadea banii. Daca insa se intampla ca aceea sa cada si dupa aceea in pacat, se ducea iarasi la ea, pana cand se lasa de pacat.

Tot acesta a fost vazut odata intrand la o prostituata si a stat vreo trei ore. Fetele curioase au inceput sa-l banuiasca de fapte firesti. Aceasta convingere li s-a intarit si mai mult cand Sfantul a iesit din casa uitandu-se in jur, ca si cum s-ar feri sa nu-l vada nimeni. Atunci curiosii n-au rezistat si s-au dus sa o intrebe pe femeie ce a facut calugarul la ea. Aceea insa le-a zis: “Credeti-ma ca de trei zile, de saracie, n-am mai avut ce pune in gura si acesta mi-a adus paine, carne si vin si, poruncindu-mi sa mananc pe saturate, a stat pana am terminat de mancat, pe urma s-a dus, luand cu el resturile”.40

Calugarul nebun, asa cum il numeau toti, de multe ori putea fi vazut in mijlocul desfranatelor jucandu-se, la propriu, cu ele. Acestea il gadilau si-i bagau mainile in san, il carau dupa ele batandu-l cu curele la fund. Sfantul insa isi ingaduia astfel de experiente ciudate tocamai pentru ca nu mai avea in el patima. Odata batranul a intrat gol intr-o baie de femei. Fiind intrebat de un diacon ce simte cand se joaca prostituatele cu el, staretul a răspuns: “Adevarat iti spun ca ma simt ca si cum as fi un lemn intre lemne, iar mintea mea este pururea indreptata spre Domnul”. Acest dar l-a primit Sfantul Simeon inca pe cand era in pustie. Fiind luptat cumplit de patima trupeasca, i s-a aratat Sfantul Nicon si l-a intrebat cum o duce. Simeon a răspuns: “Greu, daca nu ma vei ajuta”. Atunci Sfantul Nicon a varsat niste apa pe burta lui, zicand: “Gata, de acum vei fi sanatos”. Si de atunci nu si-a mai simtit trupul.

Sfintenia staretului si inaltimea faptelor lor, pe care tot orasul le considera nebunii, s-a descoperit unor credinciosi care s-au dus, dupa obicei, sa viziteze Sfintii in pustie. Mergand ei dupa binecuvantare, au gasit acolo si pe colegul de nevointe al nebunului Simeon, pustnicul Ioan. Acestia, cand au vrut sa ia binecuvantare de la el, Ioan le-a zis: “Avand pe marele Simeon in cetate, ati venit la mine, care eu insumi am nevoie de rugaciunile lui si nu numai eu, ci lumea intreaga”.

Odata au adus la avva Ammona o fata avand in pantece si i-au zis lui: cutare au facut lucrul acesta, da-le lor canon, adica pedeapsa pentru pacat! Iar el, facand semnul crucii pe pantecele ei, a poruncit sa i se dea sase perechi de cearsafuri, zicand: nu cumva mergand, sa nasca si va muri, sau ea,

sau pruncul si nu va afla cele de ingropare. Iar parasii ei i-au zis lui: de ce ai facut aceasta? Da-le canon! Iar el a zis lor: vedeti, fratilor, ca aproape este de moarte si ce pot eu sa fac? Si a slobozit-o pe ea si n-a indraznit batranul sa osandeasca pe nimeni.41

In esenta, toate aceste fapte ale Sfintilor nu sunt decat o prelungire a misiunii Mantuitorului, Care a venit in lume sa mantuiasca pe cei pacatosi. Aceasta este lepadarea si golirea de sine pentru a-l sluji pe celalalt, dragostea care nu cauta ale sale (I Cor. 13, 5). Este o daruire nebuna, o renuntare la tot ceea ce esti, chiar si la faima ta de om sfant. Acestor oameni li se potrivesc cuvintele Apostolului Pavel: "Desi sunt liber fata de toti, m-am facut rob tuturor, ca sa dobandesc pe cei mai multi" (I Cor. 9, 19).

De fapt, potrivit conceptiei crestine, pozitia noastra fata de aproapele este aceea de rob, pentru ca si Hristos, vrand sa ne mantuiasca, S-a smerit pe Sine, chip de rob luand (Fil. 2, 7). Aceasta este cea mai inalta dregatorie pe care o poate avea un crestin: sa devina robul mantuirii aproapelui sau, dupa cum Hristos S-a facut robul mantuirii noastre al tuturor.

Fascinanta in acest sens este metoda de convertire practicata de Sfantul Serapion Sindonitul. Acesta pur si simplu se vindea ca rob pacatosilor. Asa odata s-a vandut unei trupe de comedianti, oameni care intruchipau desfraul si desertaciunea, pentru a-i converti. Si intr-adevar, slujindu-le ca o sluga, in doi ani i-a adus la Sfantul Botez. Atunci marele avva, care a fost unul din cei care stiau Vechiul si Noul Testament pe de rost, le-a zis adevarul despre sine, cerandu-le voie sa plece. Comediantii il rugau sa nu-i paraseasca, ci sa le fie lor ca un parinte si ca ei ii vor fi de acum robi. El insa, dandu-le inapoi banii pe care i-a primit pentru sine, s-a dus in cautarea mantuirii altor suflete.

Poate ca aceasta ar fi atitudinea cea mai corecta si cea mai eficienta, pe care poate sa o adopte predicatorul ortodox. Sa vorbeasca celuilalt atat cat ar putea vorbi un rob stapanului sau. De celelalte cred ca se va ingriji Dumnezeu.

Am enumerat toate aceste exemple din vietile Sfintilor nu atat pentru a indemna la urmarea lor, ceea ce ar putea fi chiar riscant pentru oamenii nedespatimiti, cat pentru a arata libertatea Duhului care lucreaza in cei care voiesc cu adevarat mantuirea aproapelui lor. M-am gandit ca, chiar daca cei mai multi credinciosi nu pot mangaia si intoarce un pacatos, macar sa fie atenti sa nu creada impresiilor lor atunci cand vad preoti sau calugari "facand nebunii" din dragostea pentru aproapele. Sunt convins ca fiecare dintre noi a osandit macar o data in viata un Sfant al lui Dumnezeu, un Sfant de langa noi, pe care se sprijina viata noastra.

NOTE:

1. Proloagele, Vol. II, Ed. Mitr. Olteniei, 1991, pg. 923.

2. Despre imprejurarile in care a murit Apostolul Pavel vorbeste si Sf. Ioan Gura de Aur in Apologia vietii monahale: "Ati auzit negresit de Neron, ajuns celebru din pricina desfranarii lui. A fost cel dintai si singurul dintre imparati care a nascocit noi chipuri de desfranare si de necuviinta. Neron a invinuit pe fericitul Pavel, care a trait pe timpul domniei lui, de aceleasi fapte de care voi ii acuzati pe acesti sfinti barbati (adica de a fi indemnat la viata feciorelnica). Fericitul Pavel castigase pentru credinta crestina pe o concubina a lui Neron, iubita foarte mult de el, si a induplecat-o totodata sa paraseasca legatura sa necurata. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plaga a societatii, inselator si, in sfarsit, i-a adus si alte invinuiri... L-a pus mai intai in lanturi, dar, pentru ca nu l-a induplecat sa inceteze de a mai sfatui pe fata, a pus, in cele din urma, sa fie omorat". (Despre feciorie. Apologia vietii monahale. Despre cresterea copiilor. Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 191).

3. Imi cer permisiunea ca, nici aici, nici in alta parte, sa nu descopar identitatea exemplelor negative.

4. Despre aceasta, vezi si parerea lui Vladimir Losski in Introducere in teologia ortodoxa, Editura Enciclopedica, Bucuresti, 1993, pg. 36.

5. Sviatiteli Feofan Zatvornik, "O ljeucitelei", Sanct-Peterburg, 1911.

6. Bolotov, "Istoria drevnei tzercvi", Tom. I.

7. Sf. Ignatie Briancianinov, Despre inselare, Schitul romanesc Lacu, Sf. Munte Athos, 1999, pp. 11-12.

8. Ii anunt pe cei care vor sa experimenteze astfel de lucruri sa fie foarte precauti, pentru ca mai ales sectele neoprotestante practica un cameleonism admirabil, asa ca ele difera "de la sat la sat", desi poarta acelasi nume.

9. Patericul Egiptean, pentru avva Macarie, 37.

10. Patericul Egiptean, Pentru avva Pimen, 92.

11. Ibidem, 22.

12. Ibidem, 23.

13. Pocainta sau intoarcerea la Dumnezeu, Extrase din Omiliile duhovnicesti ale Sf. Macarie Egipteanul, Ed. Bizantina, p. 53.

14. Ioan Gura de Aur, Omilii la Matei, Ed. Inst. Biblic al BOR, 1994, pp. 906-908.

15. In carte se mai gasesc cateva referinte la autori despre care nu pot oferi note concrete. Aceasta este pentru ca, aflandu-ma in Romania, nu am la indemana cartile. Oricum, ele sunt in rusa si nu stiu daca ii foloseste cititorului sa le cunoasca titlul. Garantez insa ca aceste carti si autori nu sunt inventati de mine si, la nevoie, pot fi verificate.

16. Imi reactualizez doleanta de a nu da numele exemplelor negative. Daca cineva vrea sa verifice autenticitatea surselor citate de mine, sa-mi scrie pe savatieb@hotmail.com

17. Vezi mai in amanunt la Jean Delumeau, Marturisirea si iertarea, Dificultatile confesiunii. Secolele XIII-XVIII, Ed. Polirom, 1998.

18. Patericul Egiptean, pentru avva Ahila, 4.

19. Exista parerea, foarte riscanta, ca euharistia va lucra in inima omului mai bine decat orice cuvinte. Nu in zadar exista catehumenatul in Biserica primara. Cred, intr-adevar, ca de multe ori Hristos poate sa lucreze si intr-o inima nestiutoare, dar acestea sunt cazuri separate si nu trebuie sa facem din ele o regula. Omul trebuie sa stie de ce si cu ce (cu Cine!) se impartaseste.

20. Sf. Macarie Egipteanul, op. cit., pp. 83-84.

21. Ibidem, p. 26.

22. Despre feciorie. Apologia vietii monahale. Despre cresterea copiilor. Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 347.

23. Sf. Siluan Athonitul in cartea Staret Siluan, editia rusa de la Minsk.

24. Macarie Egipteanul, op. cit., p. 82.

25. Sf. Ignatie Briancianinov, Experiente ascetice, Vol. III., Ed. Sofia, 2001, p. 65.

26. Viata Sfantului Ioan Gura de Aur in relatarile istoricilor bisericesti, Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 87.

27. Proloage, Vol. I, p. 547.

28. Macarie Egipteanul, op. cit., p. 33.

29. Ibidem, pp. 70-71.

30. Talasie Libianul, Intaia suta despre dragoste si infranare (73), Filocalia, Vol. IV, Humanitas, 2000, p. 17.

31. Sf. Ioan Gura de Aur, Despre feciorie, op. cit., p. 43.

32. Macarie Egipteanul, op. cit., pp. 68-69.

33. Sf. Ioan Gura de Aur, Apologia Vietii monahale, op. cit., p. 282.

34. Tertulian a spus ca sufletul omului din fire este crestin.

35. Despre avva Macarie cel Mare se spunea ca s-a facut ca un dumnezeu pamantesc. Ca precum este Dumnezeu acoperind lumea, asa s-a facut si avva Macarie acoperind greselile ce le vedea, ca si cum nu le-ar fi vazut si care le auzea, ca si cum nu le-ar fi auzit (Patericul egiptean, Pentru avva Macarie 31).

36. Patericul egiptean, pentru avva Pimen (110).

37. Viata Sfantului Vitalie.

38. Patericul Egiptean, pentru avva Serapion, cap. 1, pp. 237.

39. Patericul Egiptean, pentru avva Ioan Colov, cap. 43, pp. 104-105.

40. Ieromonah Alexii Kuznetzov, Iurodstvo i stolpnicestvo (Nebunia pentru Hristos si stalpnicia), p. 183, Lavra Sf. Treimi, Moscova, 2000

41. Patericul Egiptean, Pentru Avva Ammona, cap. 8.

DESPRE PORNOGRAFIE, POLUTII SI MONAHISM

Răspuns catre un anonim, care poate fi oricine ...

Daca va mai amititi de mine, ma plangeam ca ma stapaneste patima internetului, dar nu v-am scris ce anume. As incepe prin a va scrie putin despre mine, pentru a va face cunoscute anumite aspecte ale vietii mele de pana acum:

Inca din timpul liceului, fiind o fire introvertita, complexata de propria sexualitate (ca multi adolescenti) am inceput sa ma uit la filme si reviste erotice. Nu a durat mult si am inceput sa ma si masturbez. Dupa ce am intrat la facultate, am cunoscut pe cei din ASCOR, unde m-am si inscris, integrandu-ma repede intre ei. In pelerinajele facute cu ei, am avut ocazia sa cunosc multi monahi pe la diferite schituri si manastiri din tara.

Cand m-am spovedit pentru prima oara, dupa mult timp, am renuntat deodata la fumat si la masturbat. Nu a fost chiar usor. Ca repercusiuni, au urmat polutiile nocturne care dureaza si pana in ziua de astazi. Drept sa spun, m-am saturat, nu se mai opresc (este stiuta starea de indispozitie care urmeaza in urma polutiilor).

De aproape 2 ani ma gandesc la monahism. Mai exact, ma atrage viata monahala. Dar interior, am o stare permanenta de agitatie.

Revenind la internet, pot sa zic ca a devenit o patima, deoarece m-am uitat si ma uit la "obscenitati". Cu toate ca m-am spovedit destul de des, continui sa repet acest pacat. Am inceput prin a ma uita la tot felul de vulgaritati, dar m-am saturat repede si am trecut la un erotism mai "artistic". Am inceput sa-mi cultiv o astfel de senzualitate si nu e bine, sunt constient de asta. Acum nu ma mai satisface orice, in limbajul freudian, s-ar zice ca asta duce la o crestere a libidoului.

Problema e alta: inainte de a ma uita, in mintea mea am posibilitatea de a alege, ori ma abtin si nu ma uit, ori ma uit si-mi satisfac poftele trupesti. De ce in momentele alea uit si de Dumnezeu si de toate? De ce trebuie sa fac toate poftele trupului? Sunt sclavul lui si nu-mi place. In acelasi timp, uitandu-ma la toate acestea, consider ca curvesc cu gandul, deci traiesc in pacat, si nu-mi vine chiar bine.

M-am saturat sa repet la nesfarsit acest pacat. Incep sa ma descurajez cand vad ca nu mai fac fata. Am inceput sa abandonez gandul de a alege viata monahala, mergand pe ideea ca mai bine e sa raman in lume si sa ma gandesc la manastire, decat sa fiu in manastire si sa ma gandesc la lume. Mai am de terminat o facultate si ma voi decide, dar la ora actuala sunt foarte dezorientat. Pe o parte, ma chinuie patima trupului (polutiile nocturne si faptul ca ma uit la poze si filme erotice), pe de alta parte, lupta cu toate gandurile care-mi vin.

Acum sunt complet dezorientat, nu mai stiu ce sa mai cred si ce sa mai fac. O sa ma tin cat pot de duhovnic. Insa si aici e o problema. Vorbesc cu sfintia sa doar la spovedanie, iar eu mi-as dori sa vorbesc mai mult, mai pe indelete, sa-i spun tot ce fac si tot ce simt.

Daca vreti si puteti sa ma ajutati cu ceva, va raman recunoscator.

Framantarile tale mi-aduc aminte o intamplare patericala, de care, de altfel, este plina viata manastireasca. Intr-o seara, dupa trapeza, un frate m-a invitat de-o parte, zicand ca are sa ma intrebe ceva. Fratele acesta avea de acum vreo cinci ani petrecuti in manastire, dar inca nu era calugarit, ca era tanar. Cand ne-am indepartat pe aleile intunecoase si nu mai era nimeni sa ne auda, fratele zice: "Ce sa fac, ca ma chinuie patima curviei si ma gandesc ca poate nu trebuie sa ma calugaresc, poate Dumnezeu vrea sa ma insor?" Eu n-am stat mult pe ganduri si-i carpesc o apoftegma din Pateric, cam de felul: "Dar tu inchipuie-ti ca ele o sa moara si o sa le manance viermii, ca sub pielea asta gingasa poarta un lighean de mate" si altele de felul acesta. La care fratele imi raspunde linistit: "Avva, am citit si eu Patericul, stiu si eu teologii de astea, dar cand ma uit la ele uit si de Pateric si de Dumnezeu. Cand esti linistit, iti par convingatoare remediile acestea, dar cand te cuprinde patima, nu te mai ajuta la nimic". Am mai auzit pe unii inaintand si consolari de felul: "Ce-ai gasit la ele, nu vezi ce machiate si scarboase sunt? Cum poate sa-ti placa sa te uiti la gretoseniile alea, gandeste-te ca au fost atatia care s-au spurcat cu ele?"

Mie insa imi vin in minte cuvintele Scripturii: "Si au vazut flacaii omenesti ca fetele oamenilor sunt frumoase si au intrat la ele" (Facere 6). Vezi, Duhul Sfant zice ca sunt frumoase. Frumoase, nu gretoase. Frumoase, pentru ca sunt biserici ale lui Dumnezeu. De aceea sunt frumoase. Sa-ti spun la ce m-am gandit, citind Psaltirea veche, inca cea cu litere slavone. Mie imi place sa citesc psalmii in limba de demult, sa ma amestec in corul rugatorilor de odinioara. Si iata ca, citind-o, ma poticnesc de un verset pe care eu il stiam asa: "Fiicele lor infrumusetate si impodobite ca chipurile templului" (Ps. 143, 12). "Impodobite ca chipurile templului" pe mine ma ducea de fiecare data cu gandul la idoli, mai ales ca in psalm se vorbeste ca fiicele acestea sunt ale "strainilor" din mana carora David se roaga sa fie izbavit. Mi se parea foarte clar: fetele strainilor, desi sunt impopotonate, totusi frumusetea lor este falsa ca si idolii. Dar in Psaltirea cea veche versetul acesta suna tocmai invers: "Fetele lor infrumusetate, impodobite ca asemanarea Bisericii".

Vreo doua zile m-am gandit cam cum s-ar putea talcui faptul ca "fetele strainilor" sunt frumoase anume ca asemanarea Bisericii si nu ca chipurile templului. Si pana la urma mi-a venit un răspuns care m-a odihnit. Am avut revelatia sensului monahismului ortodox. Calugar este acela care se calugareste nu pentru ca socoteste frumusetea fetelor omenesti fiind uracioasa ca a idolilor, ci anume cel care, desi a vazut ca "fetele omenesti sunt frumoase", totusi n-a intrat la ele. Dupa cum spune si Sf. Ioan Gura de Aur in Tratatul despre feciorie: "Ce mare lucru au facut fecioarele paganilor daca au renuntat la nunta din pricina ca o considera rea? Parca nu e firesc sa te abtii de la ceea ce nu-ti place? Fecioarele crestinilor insa tocmai de aceea sunt vrednice de cinste, ca, stiind ca nunta este binecuvantata, totusi se abtin de la ea pentru numele lui Hristos".

Da, fetele omenesti, chiar si cele desfranate, sunt frumoase ca asemanarea Bisericii. Parca ne poate convinge cineva ca este altfel, cand nu numai ochii, ci si inima si toata fiinta noastra ne spune ca e asa? Chiar daca mintea va bombani tot timpul ca nu ne plac, totusi frumusetea lor ramane. Cu toate acestea, David zice ca sunt frumoase doar ca "asemanarea Bisericii", nu ca Biserica insasi. Asta ma duce cu gandul la perioada sovietica, cand bisericile n-au fost distruse toate, ci, cele mai frumoase, au fost transformate in muzee, in sali de agrement, unele chiar in sali de sport, in depozite. Cand te uitai din afara, erau ca niste biserici adevarate, dar cand intrai inauntru, nu mai erau asa. Asa este si cu frumusetea femeilor. Sunt frumoase, dupa masura Ziditorului Care le-a facut, ca El le-a facut sa-I fie Lui biserici. Dar sunt moarte, sunt inchise, ca si bisericile din vremea sovietica, pentru ca in ele nu se mai savarseste Liturghia.

Acesta este singurul lor defect, ca in ele nu se slujeste Liturghia. Si totusi, Dumnezeu se simte jignit atunci cand noi le hulim, pentru ca sunt ale Lui. El le-a facut pe ele si nu noi. De aceea, Dumnezeu sloboade patima curviei peste tot cel care judeca femeile usoare, ca sa-i aduca aminte ca nici el nu este mai departe. Si eu am cunoscut calugari care daca vedeau vreun frate vorbind cu vreo femeie, il certau ca sta de vorba cu "dracu'". In cele din urma insa marii "asceti" au abandonat calugaria si s-au casatorit cu "dracu'", iar fratii cei certati isi vad linistit de nevointele lor. Asa ca nu e nimic rau in faptul ca-ti place frumusetea lor. Si lui Dumnezeu ii place. Insa, atunci cand te apuca patima, incearca sa le vezi ca pe niste Biserici, ca pe niste icoane ale lui Dumnezeu. Parca cu niste icoane iti vine sa faci faptele acelea care iti trec prin cap cand haladuiesti prin internet? Imi vei reprosa ca e greu? Nu e greu. E imposibil. De aceea, tocmai pentru ca nu le putem vedea cu ochi curat, mai bine e sa nu le vedem deloc. Daca noi insine am fi avut Liturghia launtrica, cea care le lipseste lor, am fi fost ca si Dumnezeu Care, desi vede toate cele despre care povestesti, si altele mai mari, totusi niciodata nu pofteste.

Patima curviei, deoarece este proprie firii noastre, poate fi depasita numai prin Duhul Sfant, prin Liturghie. De aceea, noi, pacatosii, care inca nu am devenit altare desavarsite, nu ne uitam la ele, ca sa nu ne facem batjocoritori de cele sfinte, ca ne batjocorim pe noi, care suntem biserici si pe ele, care sunt tot biserici.

Ca sa scapi de aceasta atractie, trebuie sa-ti propui o perioada de nevointa. Nu e numaidecat sa postesti aspru si sa nu dormi, mananca din toate cate putin si odihneste-te, atat cat sa nu fii iritat de oboseala si inapt pentru munca. Incearca, pur si simplu, sa eviti discutiile desarte, televizorul si muzica. Toate acestea faramiteaza mintea si slabesc atentia. Dar pentru patima curviei trebuie sa avem atentia intotdeauna treaza, pentru ca ea patrunde prin ganduri, pe care daca le curmam indata,

am si scapat de ea. In aceasta perioada incearca sa nu povestesti nimanui nici macar impresiile si starile prin care o sa treci, decat numai preotului la spovedanie (sau unei persoane duhovnicesti, capabile sa te ajute). Cred ca in scurta vreme, daca vei face asta cu smerenie si cu nadejde, vei simti lucrarea Liturghiei in tine. Citeste cate o catisma dimineata, una seara si una noaptea pe la doua, daca poti. Ca sa te odihnesti bine, culca-te pe la 10 seara. Si in toata vremea spune "Doamne Iisuse Hristoase, miluieste-ma pe mine, pacatosul".

Dar sa treci dincolo de orice conventie despre rugaciune. Sa te pui inaintea lui Dumnezeu asa cum esti, nu incerca sa pari mai bun, poate ca nici sa nu doresti asta, ci pur si simplu, arunca-te la pamant in camera ta, dupa ce stingi lumina si zi: "Iata, Doamne, Tu si eu. Uita-te la mine ce-am ajuns, ce-a mai ramas din zidirea Ta. Uita-te si ma plange, ca eu singur nu ma pot plange. Eu nu te mai inteleg si nu te mai voiesc, eu am o alta viata, care imi pare mai interesanta si mai atragatoare. Du-te de la mine, ca sunt om pacatos. Niciodata nu te-am iubit si nu te-am ascultat. Stiu ca esti aici, dar nu te simt si nu te recunosc. Tu insa nu te departa, asteapta pana ma scol, ajuta-ma Tu sa ma scol, ca Tu m-ai zidit si poti cu mine toate cate voiesti. Nu ma lepada de la fata Ta si Duhul Tau cel Sfant nu-L lua de la mine. Ca, iata, n-am mai ramas decat numai Tu si eu. Numai noi amandoi am ramas. Sa nu Te scarbeasca pacatele mele si sa te duci. Ramai cu mine, chiar daca nu te vad, chiar daca nu te simt, chiar daca nu te ascult. Chiar si atunci cand nu voi mai vrea sa ramai, Tu sa ramai. Ca Tu esti cel care ne dai viata si care din moarte iarasi ne vei ridica, si fara Tine suntem nimic, Doamne. Si Tie, Bunule, dupa cum putem, toti slava inaltam, Tatalui si Fiului si Sfantului Duh, acum si pururea si in vecii vecilor. Amin".

Sa spui asa, tot ce ai pe suflet, in cuvinte si mai putine si mai simple, poate chiar fara nici un fel de cuvinte. Sa te pui numai jos la podea in camera intunecoasa si sa te gandesti ca Dumnezeu este pretutindeni, deci si la tine in camera. El nu poate sa nu fie si la tine in camera, nu are voie. Bate-te cu Dumnezeu ca si Iacob si lasa-te ranit de El. Si zi-i, si cere-i socoteala, si intreaba-L de cele pe care nu le intelegi si cele pe care ai vrea sa i le reprosezi. Zi-i si asculta tacerea cu care te asculta, rabdarea cu care te rabda si dragostea cu care te iubeste. Dar mai ales sa asculti neputinta cu care vrea sa te ajute si nu poate, din cauza vointei tale. Da, nu te mira si sa nu te sminteasca aceste cuvinte, noi L-am facut pe Dumnezeu sa fie neputincios pentru noi. Gandeste-te numai, ca El umbla pururea pe langa noi, ca un caine batut, cersind ajutorul nostru, ca sa ne mantuiasca. Daca te vei ruga asa, n-ai cum sa nu vina Duhul Sfant peste tine, n-ai cum sa nu cunosti umilinta cea veselitoare, n-are cum sa nu te umpli de nadejdea cea buna. Si-aceasta stare sa o cresti in tine, ca sa ajungi sa o poti scoate si duce cu tine si dincolo de intunericul camerei tale, ca ea te va apara de toate ispitele trupesti si sufletesti.
Sa te impartasesti mai des, chiar in fiecare duminica, trateaza cu preotul. Caci daca pentru cei indraciti canoanele recomanda deasa impartasanie, pentru a alunga demonul, care e strain firii noastre, cu atat mai mult vom avea nevoie de deasa impartasanie pentru a scapa de patimile care sunt proprii firii noastre, care sunt insasi firea noastra?

Ai nevoie si de o schimbare de mediu, de o evadare din tot ce te inconjoara. Firea omeneasca se acomodeaza foarte repede, de aceea, propune-i o alternativa cat mai contrastanta la ceea ce vezi in internet. Nu e numaidecat sa ramai in acest regim de rugaciune, care pe multi ii sperie, ci doar sa-ti faci din el o trambulina pentru un regim normal. Pe urma faci cat poti, dar sa nu te desparti de impartasanie mai mult de doua saptamani. Cand vei vedea ca iarasi te ataca vechile deprinderi, mai da-i cateva zile de asprime si impartasanie. Trupul nostru e atat de lenevos, incat, temandu-se de regimul aspru, se va multumi sa ramana intr-un ritm normal, fara sa te mai arunce in patimile de care te plangi, numai ca sa nu-l mai obosesti cu asceza. E nevoie de putina asceza, pentru a trai mai bine euharistia, bucuria.

Iritarea pe care o ai, este un preludiu al deznadejdii. Din cauza patimii tale, iti pare ca Dumnezeu nu iti asculta rugaciunile, nu ai indrazneala. Dar Hristos a zis: "Indrazniti, Eu am biruit lumea". Acest indemn se adreseaza tuturor oamenilor, nu numai Sfintilor din calendar. Credinta in Dumnezeu nu se limiteaza la simpla recunoastere ca El este si ca a lucrat in istorie, ci ca El este si pentru tine si ca lucreaza, vrea sa lucreze prin tine. Anume asta nu pot crede oamenii, ca un graunte de credinta poate sa mute muntii.

Sa stii ca tot din cauza nervozitatii sunt si polutiile dese. Unii cred ca polutiile frecvente sunt semn al virilitatii sporite, dar este tocmai invers. Virilitatea poate fi folosita si intr-o parte si in alta. Potenta masculina, stim bine, nu depinde de constitutie, de biologic, ci de psihic, de puterea vointei. Asa ca barbatii cu o potenta sporita se pot impotrivi cu mai mult succes atacurilor sexualitatii, pe care mai inainte o

exploatau cu acelasi succes. Vezi in Vietile Sfintilor cati talhari dintre cei mai fiorosi, ostasi neinfricati deveneau calugari si ajungeau la biruinta totala a patimilor.

Am cunoscut un calugar care in prima jumatate de an de la intrarea in manastire avea cateva polutii in fiecare noapte. Se scula, batea matanii si se culca inapoi. Ai crede ca trebuie sa fie cine stie ce Rambo, dar e tocmai invers, era foarte slab, nervos, plangacios si intotdeauna ameninta ca o sa plece acasa sa se insoare. Cu timpul, pentru ca s-a mai maturizat, a devenit "mai barbat", lucrurile s-au linistit. A scapat si de nervozitate si de desele polutii.

Despre polutii gasesti in regulile lui Ioan Casian. Acolo se insista chiar asupra puterii patimii, care la unii e mai mare, la altii mai mica. Sfantul Ioan zice ca, cu cat e mai mare patima, cu atat esti mai potrivit pentru monahism. Acelasi lucru il zice si Sf. Ioan Gura de Aur cand talcuieste cuvintele Mantuitorului: "Sunt eunuci care s-au nascut asa, eunuci facuti de oameni, si eunuci care s-au facut pe ei insisi asa pentru Imparatia lui Dumnezeu". Deci, chiar Hristos a spus-o. Pare un paradox, dupa ce am fost deprinsi sa credem ca in manastiri se duc numai impotentii si handicapatii. Impotentii, zice Sfantul Ioan Casian, nu mai pot practica nevointa fecioriei, ei trebuie sa sporeasca in alte fapte bune. Si mi se pare un fapt demn de un Dumnezeu ca al nostru, care judeca pe toti cu dreptate. Tot asa nu vor lua cununi de biruitori cei care sunt blanzi din fire, ci cei care, maniosi fiind, prin lupta au ajuns la blandete. Asa stau lucrurile cu toate virtutile.

Tot Sfantul Ioan Casian aduce exemplul unui staret caruia, de o vreme buna, i se intampla sa aiba polutie chiar in noaptea de dinainte de impartasanie. Dar adunandu-se soborul batranilor au hotarat sa-l dezlege sa se impartaseasca, deoarece lucrarea aceasta era din zavistia dracilor, calugarul ducand de altfel o viata sfanta.

De multe ori, dracii napustesc aceasta pacoste mai ales asupra incepatorilor, ca sa-i aduca in deznadejde. Ceva de felul: "Vezi, esti un curvar si jumatate, dar vrei sa te dai mare crestin. Las-o balta si traieste ca toti, daca nu vrei sa te imbolnavesti, sa ai dereglari hormonale". Dar daca nu le atragi nici o atentie, te lasa. Spala-te, bate 50 de metanii, spune psalmul 50 si fii ca si cum nu s-a intamplat nimic. Fii sigur ca pentru atata lucru acest pacat se iarta, este un canon care spune asta. Ce, parca femeilor le e mai bine ca au scurgeri menstruale? Dar parca pot sa schimbe ceva? Sa privim firea noastra omeneasca asa cum este ea, cu toate slabiciunile si neputintele ei.

Polutiile se mai pot intampla si din cauza frigului, daca dormi intr-o camera racoroasa. Din cauza rasului prostesc si a mancarurilor grase si dulci, din betie. La fel si din consumul de lichide pe noapte, care provoaca erectia in timpul somnului din cauza contractarii muschilor care mentin lichidul. Asa ca, sunt mai multe motive care provoaca polutiile: unele de la draci, unele de la neatentie, altele de la fire. Nici unele, insa, nu trebuie sa fie prilej de tulburare.

Se mai zice in cartea aceasta ca pana si marii pustnici, chiar daca nu mai au nici un fel de patimi, totusi mai au uneori polutii. Acesta este tributul care trebuie platit firii. Cu toate ca, dupa o perioada de asceza, polutiile au loc fara vise erotice si fara nici un fel de senzatii. Cred ca Dumnezeu a lasat asa lucrurile ca nimeni sa nu se inalte prea mult.

Vezi, polutii mai au chiar si barbatii casatoriti. Crezi ca ei se simt mai bine dupa ele, mai ales in perioada cand femeia le este gravida? Dar si mai bine le sta cand in aceasta perioada se masturbeaza.

N-au nici ei, saracii, nici o odihna de pe urma casatoriei.

Odihna adevarata o cunosc doar calugarii. Pentru ca ei ajung la ea prin agonisirea Duhului Sfant. Intreaga fire se schimba la calugar si el devine purtator al Liturghiei launtrice de care vorbeam la inceput. Este, intr-adevar, nevoie de ceva munca, dar se poate. In taina calugariei, Dumnezeu da un har deosebit, pe care oamenii obisnuiti nu-l pot banui. Acest har ii pazeste pe calugari de navalirile brutale ale patimii. Pentru un calugar totul e mai usor, pentru ca el a infruntat intr-o singura noapte tot greul pe care un om normal il infrunta pe parcursul vietii intregi. Greul acesta este teama si cutremurul din noaptea calugariei. De indata insa rostite voturile, portile se inchid in urma ta si lumea intreaga se lumineaza cu o lumina noua, pe care nu vrei sa o mai schimbi pe nici o frumusete.

CONFERINTA DE LA BUCURESTI

2 aprilie, 2002 (monolog)

PARTEA I

In ce trebuie sa creada un tanar astazi

Probabil toti ati citit afisul... l-am citit si eu... si mi s-a parut ca este o tema care poate provoca o discutie. Cu toate ca, daca as fi vazut eu acest afis, atunci cand as fi avut nevoie de el, cu acest enunt – „In ce trebuie sa creada tanarul" –, sa va spun drept, nu as fi venit la aceasta conferinta. Si sa va spun si de ce. In primul rand, pentru ca eu nu citeam afisele pe care vedeam sigla ASCOR, eu credeam ca e o firma de tigari fara filtru, semana cu firma ASTRA (noi avem niste tigari moldovenesti care se numesc ASTRA), iar daca, din plictiseala, l-as fi citit, as fi avut răspunsul gata: in ce poate crede un tanar sau la ce poate indemna un calugar descurajat, sa creada? Răspunsul este atat de previzibil, incat eu sunt pus in situatia sau de a dezamagi pe acel tanar sau sa schimb titlul conferintei. Si atunci, tinand mult la tanarul care, desigur, nu este in aceasta sala -, fiindca cei pe care am fi vrut noi sa-i indemnam sa creada „in ce trebuie", tocmai de asta sunt greu de „pescuit" pentru ca niciodata nu se afla la aceste intalniri - eu nu voi schimba foarte mult titlul, voi spune [doar] nu *in ce*, ci *Cum* trebuie sa creada un tanar. Dar, ca sa nu fim cu totul previzibili, ca sa le dam o sansa acelor tineri, eu voi incerca sa-mi raspund si mie, inainte de a porni la discutia despre cum trebuie sa creada [un tanar], totusi, in ce trebuie sa creada?

Eu cred ca un tanar trebuie sa creada in curaj inainte de toate, un tanar trebuie sa creada in biruinta, in biruinta vietii, in biruinta mortii. Un tanar prin asta ramane tanar, daca nu isi pierde acest curaj, setea de a infrunta, de a infrunta viata, de a infrunta moartea, de a-L infrunta pe Dumnezeu, la urma urmei!, de a infrunta si de a invinge. Dar cum sa-L infruntam noi pe Dumnezeu?! Cum sa-L invingem?! Asa ca Iacob care s-a batut cu ingerul! Si stiti de ce indemn la infruntarea lui Dumnezeu si cred ca este posibila infrangerea Lui de catre un tanar? Este o vorba: daca vrei sa invingi un dusman sau sa-l castigi, fa-ti-l prieten. Si eu cred ca a-L infrange pe Dumnezeu, pe acest „dusman" al nostru, inseamna a-L face prietenul nostru.

De ce am propus sa discutam despre felul cum trebuie crezut? Tocmai pentru faptul ca este cea mai banala tema, pe care atat de des am auzit-o, incat o trecem cu vederea de fiecare data. Si vreau sa ma opresc la cele mai banale aspecte ale credintei noastre pe care nici cei care ne propun si ne indeamna la discutie „despre cum trebuie sa credem" nu le mai au in vedere. Ni se propun discutii despre eclezi... ziologie – ce cuvant greu! - , despre tot felul de nuante de la nu stiu care sinoade care sunt toate interesate, dar... Pentru ca daca vrei sa te dai destept astazi intr-o confruntare, trebuie sa pronunti de exemplu cuvantul „apocatastaza", pentru ca toti desteptii nu-l cunosc, nu l-au mai auzit, oriunde printre scriitori, unde vreti, e un cuvant nou, ciudat [nu exista in dictionar]. Si mai sunt cuvinte din astea. „Eshatologic", de exemplu. Asa ca, este un mare pericol, un mare risc, ca noi, incercand sa fugim de banal, sa cadem intr-o banalitate si mai mare, in care ne inarmam cu o gramada de cuvintele frumoase, interesante, dar care, pana la urma, nu ni-L apropie deloc pe Dumnezeu si, paradoxal, nu ne intaresc deloc in credinta aceea pe care noi vrem sa o aparam cu acesti termeni.

De asta am zis ca lucrul cel mai important si prim pe care trebuie sa-l faca nu doar un tanar, noi toti suntem tineri, este sa infrunte realitatea asta posaca. Noi traim un Testament care se cheama nou si tindem sa devenim omul nou, asta ne-a adus Hristos, adica o continua intinerire: „Codrule, codrutule, tu, din tanar precum esti, tot mereu intineresti", numai ca, de data asta, noi nu ne mai tanguim in fata codrutului, pentru ca el, saracul, va trece, „va trece si cerul si pamantul, dar cuvintele Domnului nu vor trece". Asadar, lucrul care trebuie facut este sa ni-L apropiem pe Dumnezeu. Si inceputul este tocmai infruntarea lui Dumnezeu. Aceasta trebuie sa recunoastem: [Dumnezeu] ne socheaza, ne surprinde si chiar ne incomodeaza de prea multe ori, iar noi, acceptand cu o falsa si aparenta docilitate aceste nelamuriri pe care le isca Dumnezeu in mintea si in inima noastra, nicicum nu reusim sa ajungem la El. Lucrul acesta pare socant, dar asa ne-a invatat Dumnezeu sa fim. El ne spune sa nu fim „caldicei". Sa fim fierbinti! El ne spune ca, daca suntem caldicei, ne scuipa. Cititi Psaltirea lui David, sa vedeti cum Il santajeaza David pe Dumnezeu: „Doamne vino ca sa nu rada popoarele, sa nu intorci din cauza mea, din cauza pacatelor mele, Fata Ta, sa nu se

rusineze cei ce nadajduiesc in Tine, din pricina mea, Doamne. Ce-Ti va folosi de ma voi pogori in pamant, oare sangele mai lauda?" Uitati cum Il santajeaza David pe Dumnezeu! „Doamne, Tu m-ai zidit, n-ai incotro, vrei nu vrei mantuieste-ma. Ce-o sa zica lumea?"

Aceasta nu este o blasfemie, nu este o hula. Acesta este curajul pe care am zis eu ca trebuie sa-l aiba tinerii si sufletul omenesc, pentru ca la acest curaj ne indeamna Hristos, cand spune: „Indrazniti, Eu am biruit lumea! " si cand spune: „Fiti precum copiii[l]", adica nu sa va placa ciocolata Milka, ci sa nu judecati prea mult: „Oare ce va spune Dumnezeu despre mine, daca eu voi face cutare lucru?"

Noua nu ne place sa ne rugam, ne irita, ne enerveaza, si in mintea noastra suna cuvinte cam de felul: „Mantuitorul a spus sa nu ne rugam mult ca paganii, dar astia au facut acatistiere de 2 kg! Sa citesc eu acatistul acesta... am ajuns la icosul 7, inseamna ca am trecut de jumatate, acus termin!" Suntem fatarnici in fata lui Dumnezeu! Intelegeti? Este o mare treaba sa ai curajul de a recunoaste tu, nu in fata oamenilor, ci chiar in fata lui Dumnezeu, sa recunosti ca tu n-ai chef sa citesti acatistul [nu sa fugi de Dumnezeu de rusine]. Este un mare lucru, este o biruinta, este o infrangere a omului vechi, este inceputul smereniei, caci iti dai seama ca, chiar asa cum esti tu, Dumnezeu te asista si nu doar te asista, ci chiar atunci, cand vei cadea si vei recunoaste, si vei spune: „Doamne, nu imi place mie acatistul acesta, ajuta-ma, nu prea pot sa ma rog, „cred, Doamne, ajuta necredintei mele! " va veni la tine.

Avem o gramada de cazuri [in Scriptura] care toate ne invata sa credem anume astfel in Dumnezeu. Dar noi suntem politicosi cu Dumnezeu: „Oare ce va zice Dumnezeu despre mine daca eu, de exemplu, in locul acatistului voi citi o catisma din Psaltire sau voi spune „Tatal nostru", asa, cu credinta, cum a zis Hristos: „Doamne, Tu ai zis sa spun „Tatal nostru", iaca, eu il spun, am nadejde, ca Tu ai zis". Sa vedeti ca atunci avem mai multa liniste! Si tot ce facem, sa-L avem inaintea noastra pe Dumnezeu pururea. Ce inseamna asta? Vedeti cum sunt construite rugaciunile Parintilor: „Caci Tu ai zis, Cel ce ai zidit lumea, Tu ai zis: nu voiesc moartea pacatosului, deci primeste-ma". Santaj! „Tu ai zis sa ne rugam asa, deci, primeste rugaciunea noastra". Si [asa] incepem a-L trai pe Dumnezeu cel viu! Asa se laudau evreii in fata noroadelor, ca ei cred in Dumnezeu cel viu, dar pentru noi Dumnezeu nu mai este viu, desi noi stim foarte bine din cursurile de teologie ca noi credem asa, „ne rugam in Duh si-n adevar", totusi, ne izbim de o gramada de formalitati si ramanem in ele, nu avem curaj sa fim sinceri, nu avem curaj sa incepem odata, noi nu incepem a trai! Noi inca n-am inteles de ce Dumnezeu este viu!...

Vine odata o femeie la vladica Antonie al Surojului si i se plange: „Vladica, citesc acatiste in fiecare seara, canoane, nici o bucurie n-am, ma irita, nu stiu ce sa mai fac, pentru ca nu-L simt pe Dumnezeu, nici un semn n-am". Si atunci vladica ii spune: „Stii ceva, incearca, du-te acasa, pune-te in fata icoanei si taci. Si incearca sa auzi, sa asculti ce-ti va spune tie Dumnezeu, pentru ca tu, palavragind atata, nu-L lasi sa-ti vorbeasca si El". Si s-a dus si a facut asa femeia, si a venit cu mare bucurie. L-a auzit! Hm!? Parca atat de putin, atat de simplu! Si invataturile astea despre rugaciune si despre intalnirea cu Dumnezeu le gasim la toti Parintii care au scris despre rugaciune. Spune Sfantul Ioan Gura de Aur: nu citi rugaciuni lungi dimineata si seara, mai bine citeste rugaciuni scurte de mai multe ori pe zi.

La Sfantul... n-are importanta... la Duhul Sfant [ca Sfintii sunt locase ale Duhului Sfant] vine un frate si ii prezinta o mare descoperire, pe care a avut-o in materie de rugaciune, pentru ca a fost in oras si a auzit tropare cantandu-se. La care Sfantul ii spune: „Oare Antonie o fi stiut tropare? Oare avva Amon o fi stiut tropare, ca ei opreau soarele de pe cer cu cateva cuvinte".

Deci, mai buna este intalnirea sincera, dupa care poti sa adaugi rugaciuni cate vrei, dupa care este fireasca setea de rugaciune incat ramai asa, ca Sfantul Arsenie, cu soarele la spate cand rasare si [cand termini] iti apune in fata. Acum, intr-o masura mai mare sau mai mica, tu ai dragostea si chemare spre rugaciunea asta, pentru ca Dumnezeu a devenit viu, acel Dumnezeu pe care l-a descoperit samarineaneanca. De aici incep restul virtutilor, de aici incepe viata in Hristos. Stiti de ce? Pentru ca daca noi n-am avut incredintarea ca Dumnezeu este viu, ca este cu noi si pentru noi, noi n-avem nici un motiv sa facem celelalte fapte bune. Apostolul Pavel spune: „Daca Hristos n-a inviat, zadarnica este credinta voastra, zadarnica este propovaduirea noastra". Dar noi, daca nu am avut aceasta incredintare ca Hristos a inviat, zadarnic ne ostenim, este foarte, foarte greu. Din cauza asta,

facem o gramada de pacate, dupa care venim si reprosam, asa cu un ton foarte umil lui Dumnezeu, ca nu se pot face in ziua de astazi poruncile astea, sunt alte timpuri, sau poate nu eu, sunt unii nascuti asa, predestinati pentru mantuire.

Da, pentru ca noi, spune Apostolul Pavel, trebuie „sa ne bucuram pururea”! Si atunci cum ne bucuram, daca noi ne iritam? Noi vedem lucrurile palpabile, placerile acestei lumi sunt vii, sunt concrete, concrete, pe cand cele duhovnicesti... Am auzit noi undeva ca cutare Sfant, cand se ruga simtea asa o dulcea-a-a-ta in inima, incat a lasat si pe femeia lui frumoasa si s-a retras in pustie. Noi le citim, ne place sa place sa le povestim: „stiti, sunt asa Sfinti”, dar noi, cand vedem femeia asta frumoasa, nu stiu cum, dar parca in pustie nu prea mai vrem sa ne ducem... sau daca ne-am duce, doar cu ea! Deci, bucuria ne lipseste. [Iar bucuria este numai rod al rugaciunii, si rugaciunea este numai a celora care nu mai au grija lumii. Tocmai pentru ca nu avem bucurie de la Dumnezeu, de la viata noastra bisericeasca, incepem a ne preocupa de problemele lumii, carora le dam o infatisare pseudo-duhovniceasca, cum ar fi, sa convertim pe altii si sa mustram raul necredinciosilor. Bucuria rugaciunii insa si a vietii bisericesti ne lipseste, tocmai pentru ca noi ne-am ingradit cu reguli fara nici un folos, care ne fac sa ne simtim mai putin liberi decat restul lumii, de aceea ne si revoltam impotriva pacatosilor, manati de o invidie deghizata in chipul ravnei].

Stiti ca omul nu este chiar asa de prost, incat sa schimbe bucuria pe neplacere. Si Dumnezeu stie asta foarte bine. Din cauza asta, El ne imbie, pe cei pacatosi, zicand ca acolo unde s-a inmultit pacatul, acolo va prisosi harul.Din cauza asta, sa stiti ca oamenilor cu pacate foarte mari le trimite uneori niste stari harice pe care nu le au o gramada de oameni care se roaga in biserica si, sa va spun drept, o gramada de calugari. Nu-i o ciudatenie. Altfel, niciodata pacatosii nu s-ar fi intors la Hristos. Ce-i drept, ei nu recunosc starea asta, nu stiu sa o defineasca, mai tarziu inteleg ca au fost cercetari ale harului. Si stiti de ce se intampla asta? Pentru ca Dumnezeu da harul nu pentru meritele noastre, nu pentru ca am stat nu stiu cat si nu stiu cum, nu pentru ca n-am mancat nu stiu cat si nu stiu cum, ci pentru „duhul umilit si inima infranta” Uneori acesti oameni, care de regula sunt tineri, ajung la infrangerea inimii pentru ca isi dau seama ca ceea ce au crezut ei ca este totul, de fapt, nu era nimic. Si in infrangerea aceea pe care ei o suporta si pe care ei o recunosc sincer in fata lor insisi - pentru ca cealalta parte [Dumnezeu] pentru ei nu exista, dar se presupune -, pentru aceasta infrangere Dumnezeu le daruieste, uneori, niste stari pe care ei le cauta dupa aceea si ajung la Hristos. Ma gandesc cum le putem noi impaca, pentru ca altminteri putem ajunge foarte usor la o apologie a pacatului, cumva, sa ajungem sa prezentam pacatul ca pe o cale mai sigura de a dobandi harul, ca pe o cale mai sigura de a ne intalni cu Dumnezeu. Nu este deloc asa, dar noi, care cel putin am recunoscut in mintea noastra ca exista un Dumnezeu, acest Dumnezeu este Hristos, care, iata, cand mai usor, cand mai greu, ne mentinem in aceasta legatura cu El, trebuie sa avem nu doar o mare intelegere pentru pacatosi, ci o dreapta intelegere, [pentru ca, din felul in care ne raportam la oameni, avem sau nu bucurie de la Dumnezeu].

Sa stiti ca cei care sar ca arsi atunci cand le spui ca cutare pacatos se poate intoarce foarte bine, ca el are uneori trairi harice de la Dumnezeu, acestia care se irita, stiti de ce o fac, stiti de ce nu pot sa-i apere pe pacatosi? Pentru ca ei, de fapt, ii invidiaza pe pacatosi. Sunt foarte, foarte multi credinciosi in Biserica care, desi traiesc in casa lui Dumnezeu dau cu ochiul in afara, se uita in „gradina aproapelui”, cum spune porunca a X-a, poftesc femeia aproapelui, magarul aproapelui, adica poftesc modul de viata al pacatosului. El, desi este in Biserica, il invidiaza [pe pacatos]. Din cauza asta, il si agreseaza verbal, cu mintea, in tot chipul il agreseaza. El ar vrea ca toate desfranatele sa fie starpite sau sa se pocaiasca, sa devina calugarite cu toate, ca „ajunge cat au pacatuit! trebuie sa aduca o pocainta foarte mare pentru asta!” Invidiaza... „Adica cum, Doamne, eu is prost, stau aici in biserica, ma rog si acesta, asa, face ce vrea el si la batranete spune: Doamne, miluieste! si-l ierti? Si eu… adica, eu cum raman?” Tocmai asta e pilda cu ceasul al unsprezecelea, ceasul intai. Aici ne tulburam noi, ceea ce arata ca noi habar n-am inteles ce-i viata asta crestineasca, noi n-am avut inca nici o bucurie de la Hristos, noi nu ca n-am ajuns sa-i compatimim pe fratii nostri, noi chiar ii invidiem! Suntem de rasul rasurilor! Dar umblam asa imbufnati, asa destepti, stim termeni de la sinoade, date exacte, asaltul sectelor, care unde vin... toate le stim, dar nu stim sa fim blanzi! Hristos nu a zis: „Invatati de la Mine sa inviati mortii, invatati de la Mine sa faceti minuni sau sa mergeti pe ape, ci a zis: invatati de la Mine, ca sunt bland si smerit cu inima si veti gasi odihna sufletelor voastre” Noi suntem blanzi, cand mergem la parintele nostru duhovnic, suntem foarte blanzi si foarte smeriti: ne imbrobodim, plecam capul, „blagoslovi-i-i-i-ti”, vorbim putin de tot, suntem sfiosi, nu sfiosi, suntem „in

rugaciu-u-u-ne”!, suntem absorbiti, dar in rest... am face noi niste sinoade si niste canoane pentru... „sa fie dreptate in lume, ca crestinismul sa ajunga la toata inima, c-asa e porunca: toti sa creada, iar ei nu cred! Trebuie sa facem ceva sa indreptam societatea asta!…” Vrem reforma, in Biserica vrem reforma: „Sa ne unim cu totii, sa cerem la Parlament sa nu mai fie case de toleranta! Da se poate?! Sa se interzica toate astea!”... Va inchipuiti cam prin sec. I crestinii adunandu-se in jurul senatului roman cerand sa inchida baile publice si sa nu se mai danseze, hm?! Astea nu erau preocuparile lor. Tocmai despre astia -, ca pe atunci cine ara? era Neron -, Pavel spune sa va rugati pentru intai-statatori [chiar si pentru unul ca Neron, care l-a si omorat pe Pavel]. Nu erau ei prea asa crestini [in orice caz, nu erau mai buni decat intai-statatorii de astazi, pe care ii plefturesc unele revistele ortodoxe]. Cum oare?! Este porunca sa nu ne rugam pentru ei, „pentru cei cu pacate de moarte - este porunca -, nu zic sa va rugati”. Dar ce face Apostolul Stefan? Evreii arunca cu pietre in el – acela ce fel de pacat este, de moarte sau nu? – si el zice: „Doamne, nu le socoti lor pacatul acesta”. De ce s-a rugat? Incalca porunca? Nu. Chiar daca noi stim ca oamenii astia, dupa toate canoanele, n-ar trebui sa se mantuiasca, noi nu ne rugam ca sa infruntam Biserica, noi nu ne rugam pentru ca suntem mai destepti [decat Evanghelistul Ioan] si decat cei care au facut canoanele si au lasat poruncile, noi ne rugam pentru ca inima asta a noastra ne indeamna la dragoste. Hristos pentru cine a murit? Pentru toata lumea, spune. Nu erau de moarte si pacatele noastre? Erau. Sfatul Sfintei Treimi care zice: „Sa facem om dupa chipul si asemanarea noastra”, stia ca omul va cadea in pacat, ca va trada, dar l-a facut. Iata, deci, credinta si nadejdea lui Dumnezeu in om pana in ultima clipa, pana si pentru cel mai mare pacatos. Dumnezeu stia din sfatul dinainte de veci ca el va cadea, El stia chiar ca se va pierde, ceea ce noi n-avem dreptul sa stim, noi n-avem voie sa gandim, sa stim lucrul acesta, ca macar vreunul dintre oameni se va pierde! Doar Dumnezeu are acest privilegiu grozav de dureros, de a sti ca cineva se va pierde pentru totdeauna, dar pe noi Dumnezeu ne-a scutit de durerea asta si de cruzimea asta si noi spunem ca toti se vor mantui. Nu suntem origenisti, stim ca nu toti se vor mantui, dar inima noastra, tocmai pentru faptul ca nu stim care dintre ei nu se va mantui [si care da], ii crede pe toti. Altminteri, iata ca acel cizmar din Alexandria, pe care-l gasim in viata Sfantului Antonie, despre care se spune ca nu avea alta nevointa decat ca batea cuie in cizme si despre toti trecatorii pe care-i vedea spunea: „Doamne, acestia toti se vor mantui, numai eu nu”, daca am judeca cu mintea, asta ar fi origenism. Nu?! Crede in recuperarea tuturor?! Dar se spune ca era mai mare decat Antonie, pentru treaba asta. Asa ca, nu este nici un pacat daca noi nu ne preocupam de pacatele altora, pana cand nu ni le-am rezolvat pe ale noastre.

Sa vedeti ca toate pacatele noastre incep de aici, pentru ca noi intotdeauna avem de rezolvat problema altcuiva, fie legea nu stiu care despre nu stiu ce, despre desfranate sau despre ce s-a intamplat in Turcia, ca au omorat pe crestini in Iugoslavia. Pentru noi e o nenorocire ca au omorat un crestin – nu-i asa? – o mare drama. Am ajuns cu totul necredinciosi! Stiti de ce? Atunci cand Petru il opreste pe Hristos sa nu mearga la cruce, Hristos ii spune: „Piei inapoia mea, Satano!” Dar noi, cand vedem ca a omorat cineva un crestin, ne tulburam grozav: „Trebuie sa facem ceva cu turcii astia, cu americanii!” Noi nu credem ca acest crestin ajunge la Hristos! El este mucenic. Noi nu credem ca exista viata vesnica! si ne surprindem [asupra acestui fapt] la lucrurile astea atat de simple si atat de cotidiene. Zic eu ca pentru viata crestina este mare lucru sa recunoastem ca noi suntem la inceput [si ca nu-i vremea sa schimbam noi lumea]. Un inceput este sa ne uitam tot mai des in noi insine si, cum spune Sfantul Nil Sorski, daca nu putem sa propasim in virtuti, macar sa propasim in vederea propriilor noastre neputinte, adica sa te surprinzi cand te-ai iritat, sa te surprinzi cand ai primit un gand de acesta ca turcii trebuie rezolvati si trebuie sa mergem noi acolo cu niste trupe de la ASCOR sa propovaduim Evanghelia. Sa ne surprindem la ganduri de astea, sa ne dam seama cel putin ca ele sunt normale, sunt omenesti, sunt firesti, dar de fiecare data cand am avut un gand sau altul... ca ai vazut un popa gras, sa zicem, cearta gandul, marturiseste-l tie insuti. Ei, hai, ti-a venit, nu-i grav, e omeneste sa-ti vina, dar la urmatorul sa spui: „Mai, vezi cate parale faci tu cu gandurile astea? Doamne, iarta-ma, miluieste-ma, si pe parintele, si, pentru rugaciunile lui, iarta-ma”. Sau de ti-a venit cutare gand: „Mai, mai, tu vezi ca esti un necredincios?” Sau ti-a cerut cineva milostenie si n-ai avut chef sa-i dai, nu spune: „Astia toata ziua umbla pe aici, le dai si pe urma ei fac pacate cu banii astia”. Sa-ti spui: „Nu-i asa ca esti un purcel, nu-i asa ca n-ai avut chef sa le dai? Doamne, iarta-ma!”

Intelegeti? E foarte simplu, intotdeauna avem prilej sa propasim in Hristos, vazandu-ne neputintele astea ale noastre. Si aceasta vorbire cu noi insine despre pacatele pe care le facem la tot pasul este cel mai bun inceput al rugaciunii, care degraba ne va aduce dulceata si bucurie.

Este minunat ca Hristos nu ne-a spus: „Faceti performante", dar ne-a dat pilda vamesului si a fariseului, ne-a dat exercitiul acesta si ne-a laudat pentru el. Hristos a zis ca n-a venit pentru cei milostivi in lume, pentru cei drepti, ci pentru cei pacatosi. Dar noi dam navala sa ne convingem pe noi insine ca am devenit milostivi, ca am devenit buni, ca am devenit blanzi; noi trebuie sa vrem sa devenim, dar nu trebuie sa primim gandul acesta ca am devenit, nu trebuie s-o credem, noi trebuie sa ne convingem pe noi ca suntem pacatosi. Cel mai greu lucru: sa te convingi ca tu esti din ce in ce mai departe de Hristos si totusi sa nu de desparti de El. Asta inseamna „tine mintea ta in iad si nu deznadajdui". Asta inseamna! nu inseamna alte lucruri, nu inseamna sa fii atacat de draci rosii cu copite care bat in geam, si tu te incrancenezi in fata icoanei si-i birui. Nu. Inseamna sa vezi ca tu esti tot mai departe si mai departe si totusi nu deznadajduiesti, pentru ca Hristos spune ca pentru oaia cea pierduta a venit, dar noi o dam in primul rand acolo, acolo suntem. Dar, stiti, nu doar in fata oamenilor [sa marturisim], hai sa spunem, in fata oamenilor e greu, oare cum sa pari asa prostanac si nemilostiv? Nu-i chiar frumos, nu? Asta nici nu trebuie facut, ca e greu, prea greu, dar macar in fata noastra; noi nici asta n-o putem recunoaste, ca nu suntem chiar atat de buni. Deci, acesta e inceputul vietii crestine, de aici. David spune ca „duhul umilit Dumnezeu nu-l va osandi" Si daca o veni Dumnezeu cu noi, de acolo incepe nevointa cea buna, ne rugam cu drag, facem milostenie cu drag, dar nu vedem ca am facut milostenie, chiar daca am dat, dupa aceea ne spunem: „Mai, am vrut sa-i dau mai mult, dar i-am dat mai putin". Niciodata nu-ti mai vezi o fapta buna, le uiti.

Asta cred eu ca ar trebui sa incepem si nu doar tinerii. Noi suntem datori sa fim tineri, datori, altfel nici nu putem, crestinismul este o religie pentru tineri, pentru ca este o religie a jertfei. Tot necazul tanarului de azi este ca el nu are in numele cui sa se jertfeasca. Asta este drama omului. In numele cui sa te jertfesti? Sa porti blugi rupti? Trece. Sa faci sport, sa ajungi sa dai cu calcaiul la ceafa? Ei, pana unde ajungi? Vine o vreme cand nu mai ai ce sa faci. Sa iei motocicleta? Hm! Ai mers cu motocicleta, ai 25 de ani, trebuie sa te casatoresti, nu mai merge motocicleta, plange copilul acasa. Si, pana la urma, toti devin niste cetateni onorabili, care mai dosesc uneori bani de nevasta, pe care ii beau la o bere cu prietenul si isi aduc aminte aventurile lor, pe care... sa nu vorbim tare ca aude cineva si sa nu avem scandal acasa. S-a terminat cu tineretea! Si vine sfarsitul, si sfarsesc, si stiu, dar nu cred ca vor sfarsi [si ei] asa. Deci, problema tanarului de azi e ca nu are in numele cui se jertfi. De asta el cauta o femeie pentru care sa se jertfeasca. Si, cand acolo, se trezeste ca ea, saraca, cauta sa se jertfeasca si ea in numele cuiva si parca nici el nu face atatea parale, cat sa merite sa-ti dai viata pentru el. Si nici apartamentul nu era asa de grozav, chiar asa… De aici incepe drama.

De asta crestinismul este o religie a tinerilor, este o religie a jertfei care intotdeauna este mai mare [decat aspiratiile tale] si nu te mai saturi de ea, tot nu-ti ajunge, te jertfesti si te jertfesti si nu-i mai dai de capat, atat de minunat! Si este o jertfa a tot ce este mai bun, a tot ce cauta tanarul: a vietii, a biruintei, a frumusetii, a vesniciei. De asta zic eu ca nu este nici o religie mai seducatoare pentru tineri decat crestinismul, numai ca noi l-am facut asa posac cu incrancenarile astea care merg impotriva lui Hristos. Oricum ne vrajmasim cu El, nu ne rugam, nu respectam nici o porunca, dar macar hai sa ne vrajmasim cu folos! Sa ne batem cu Dumnezeu ca Iacov si sa-i zicem: nu Te las sa pleci, pana nu ma binecuvantezi! Sa incepem infruntarea cea buna, pe care El spune ca o va incununa. Si ce poate fi mai atragator pentru un tanar?

Acum eu, vorbind, am zis si lucruri care, stiu eu, dupa asta starnesc unele discutii, care ajung pe cai ocolitoare la mine si vad ca sunt altfel decat as fi vrut eu sa le spun. De asta, as vrea sa discutam aici si toate neghiobiile pe care le-am rostit sa nu ramana nerezolvate, sau pentru cei care se pot sminti, sau pentru mine, care voiesc pururea sa ma indreptez. Da, da, sincer o spun. Si atunci, cred eu ca e vremea sa starnim un dialog.

PARTEA II (intrebari si răspunsuri)

DESPRE NATIONALISM

Exista mantuire fara constiinta nationala?
Exista, exista.

HRISTOS MIJLOCITORUL

Parinte, in cartea „In cautarea aproapelui pierdut" ati facut o afirmatie de genul: Hristos a venit sa mantuiasca ce era pierdut si nu cei ce cred ca ei fac aceasta lucrare. Cum explicati ca Hristos converteste pe cineva la Sine, fara mijlocitor? Ne puteti da exemple?

Foarte bine. Este [exista] cazul ca Hristos este mijlocitor pentru noi– scrie acolo, scrie in Scriptura, nu? Sa stiti ca in cazul in care nu gasesti un mijlocitor vrednic, Hristos isi ia asupra Lui insusi misiunea asta si devine El insusi mijlocitor. Da, da, noi am luat foarte la litera o gramada de lucruri, incat am pus interdictie lui Dumnezeu. Noi n-avem voie sa facem asta, Hristos nu mai are voie sa faca ceva fara mijlocitor? Da, El a lasat mijlocitori pe pamant, dar nicaieri noi n-am gasit ca s-a privat pe Sine de a interveni personal in viata omului. Nicaieri nu este asta. Deci este si una, si alta. Sa nu-i stramtoram drepturile lui Dumnezeu, nu avem voie. Asa ca Dumnezeu singur poate deveni, la nevoie, mijlocitor, mai ales cand cei care ar fi trebuit sa fie mijlocitori devin... altceva.

Va rugam sa ne marturisiti cum v-a chemat Hristos la slujirea Sa fara ca nimeni sa va vorbeasca despre Hristos, asa cum scriati in cartea amintita mai sus.

Chiar acum? Pentru ca eu n-am spus niciodata lucrul acesta, si am avut motivele mele, intotdeauna spuneam: am citit cartea Sfantului Antonie cel Mare si, dintr-o data, m-am convertit, dar, de fapt, asta era o etapa ultima. S-a intamplat ceva mai inainte, dar despre asta nu m-am simtit eu inca in stare si nu cred ca a venit timpul s-o rostesc. Dar am inceput sa scriu un roman – niciodata [dupa convertire] n-am crezut ca voi [mai] scrie un roman – despre chestiunea asta si o fac pentru a ma scuti de situatia penibila pentru mine de a vedea ochii celora care vor auzi lucrul acesta, pe care nu sunt inca gata sa-l spun.

LIMITA DINTRE CURAJ SI NESABUINTA

Care este limita dintre curaj si nesabuinta?

Eu cred ca lucrurile astea doua nu se intersecteaza, pentru ca pornesc din puncte diferite, cresc din tulpini diferite. Curajul este bun. Hristos spune: „Indrazniti". Curajul este ravna cea buna. Eu stiu cum e cu nesabuinta asta? Atunci cand noi nu mai avem frica de Dumnezeu, atunci cand, dupa ce L-am infruntat cu o intrebare, nu ne-am speriat si n-am cazut la pamant cu lacrimi si, in general, nu mai avem lacrimi pentru pacatele noastre si nu ne mai pare ca suntem pacatosi, atunci n-avem dreptul sa mai indraznim la Dumnezeu, trebuie sa ne plangem; indrazneala cea buna vine numai de la smerenie. Luati seama ca nu cumva sa primim in mintea noastra si in gandul nostru [gandul] ca noi suntem mai privilegiati decat altii de a da buzna la Dumnezeu. Noi dam buzna la Dumnezeu tocmai pentru ca ne consideram mai pacatosi decat altii, suntem atat de deznadajduiti, incat nu mai vedem nici o iesire si atunci strigam: „Doamne, daca nici acum nu ma mai primesti, mor". Asa-i si spunem. Gasim la Sfinti, foarte simplu. A venit la Pavel cel simplu cineva sa-i scoata dracul; [iar Pavel] s-a catarat pe o piatra si a zis: „Doamne, nu ma dau jos de pe piatra pana nu scoti dracul din omul acesta". Clar, nu toti avem inca simplitatea asta, dar trebuie sa tindem spre ea. Fiti sinceri, pentru ca Dumnezeu stie starea noastra adevarata – asta e cel mai important lucru – chiar daca noi nu I-o spunem. Noi Il mintim: „Doamne, eu sunt smerit, n-am indrazneala sa spun asa ceva", dar apoi spune: „Ce-o dat porunca asta asa de grea? pe de o parte, ne-a facut asa frumosi, zice cresteti si va inmultiti si apoi… feciorie?" Spune-i lui Dumnezeu ca nu intelegi si El iti va explica! Cum spune la Isaia si la Psalmi?: „Nu am nevoie de nimic, nici de jertfe, nici de altceva, pune neputintele tale inaintea Mea si cheama-Ma in ziua necazului tau si Eu te voi izbavi si tu Ma vei proslavi" Te voi izbavi! Dar care sunt necazurile noastre? Nu ca a cazut bomba pe turnurile din America, acesta nu-i necaz, sau ca nu stiu ce lege sau ca nu merge bursa. Necazurile noastre sunt atacul patimilor, dar mai mare decat atacul patimilor este necazul necredintei, cand noi nu-L intelegem pe Dumnezeu. Tineti mintea rugaciunea:

„Cred, Doamne, ajuta necredintei mele”? Sa putem marturisi ca „nu credem, Doamne, in Tine, nu Te inteleg, am inteles numai un pic, dar asta n-am mai inteles-o, imi pare ca nu-si are locul aici”. Eu va spun spun asa, mai simplu, dar chiar si asa puteti sa-I spuneti lui Dumnezeu, pentru ca El oricum va vede si stie si stie ce e in inima voastra, El spune ca vede inima si rarunchii, ochii nostri, El ne-a zidit si atunci de ce sa ce sa fim cu prefacatorie in fata Lui? Asa sa indraznim la El. Si spune El numai atat pe urma sa facem: sa-L facem: sa-L proslavim! Sa spunem: „Doamne, slava Tie, m-ai izbavit de patima asta, de gandurile astea astea care le aveam fata de Tine, ganduri de hula”. Sa recunoastem gandurile de hula pentru Maica Domnului, pentru Dumnezeu, pentru Sfinti. Cand ne vin ganduri de hula despre Maica Domnului, du-te la icoana, nu te rusina si spune: „Maica Domnului, ce sunt gandurile astea la mine? Eu te iubesc pe tine, dar uite ce mi-a venit”. Si Maica Domnului va spune: „Lasa, ca noi amandoi stim ca nu-i chiar asa”. Plangi si marturiseste-te. Despre Sfinti, cand iti vin ganduri din astea si spui: „Sfantul asta, Constantin, imi pare mie, nu e el chiar asa de sfant… L-au facut astia cu politica”. Du-te la el si-i spune: „Sfinte Constantine, uite ce-mi pare mie, e adevarat?” Si veti simti cum e de fapt. Sau despre Stefan cel Mare: „Ei, a avut el atatea femei, foarte bine sa fie asa sfant si eu vreau sa fiu asa sfant!” Mergeti la el si intrebati-l. Nu, nu-i blasfemie. Incercati sa faceti cum fac copiii si o sa simtiti dupa asta in inima voastra pe Stefan cel Mare. Si sa va spun drept, e sfant. Si eu am avut ganduri fata de el, dar mi s-a descoperit ca el e ca David. Intrebati-l. Si asta nu o spune Savatie, acum, dupa Revolutie, asta o gasiti la toti Parintii.

DUMNEZEU - „DUSMANUL” NOSTRU

Va rugam sa dezvoltati ideea „Dumnezeu – dusmanul nostru. “

Dusmanul nostru... Stiti de ce? Tocmai la asta ma refer [la ce am zis mai sus]. Pentru ca - hai sa recunoastem – intre astea doua, prima care o spune Apostolul Pavel: „As vrea ca toti sa fiti ca mine [adica feciorelnici]“ si proorocul David sau Solomon, pe care le-ati alege? Sa ai 600 de concubine de care vrei tu sau ca Apostolul Pavel, pe nici una…. sa umbli prin soare, sa fii batut cu pietre, sa ti se sfarame corabia in largul marii si la urma sa ti se mai taie si capul? Cum va pare? Asa-i ca cealalta parca-i mai buna? Deci, din cauza asta, la noi in cap, ne pare ca e dusman Dumnezeu, e dusman al firii noastre. Firea noastra vrajmaseste cu Dumnezeu, noi vrem cutare, noi nu vrem post, noi vrem asa, multe nu le vrem noi, de asta ne vrajmasim. Din cauza asta, Dumnezeu este „dusmanul” nostru, al firi cazute. Ca sa-L facem prieten, ca sa-L „infrangem” – dupa cum v-am spus – pe acest „dusman”, ni-l facem prieten, n-avem incotro. Spune Apostolul Pavel: „Fratilor, impacati-va cu Dumnezeu“, impacati-va cu Hristos. Deci, in sensul acesta Dumnezeu este dusmanul nostru si noi fugim, fugim de El tot timpul.

JERTFA TANARULUI PLACUTA LUI DUMNEZEU

Care este jertfa pe care Dumnezeu o doreste din partea unui tanar?

„Duhul umilit, inima infranta si smerita”, nu zice acolo? Da! Jertfa pe care o doreste?… Sa inceapa odata!

LA CE NE FOLOSESTE DUMNEZEU

Ne putem mantui fara Dumnezeu? Daca da, ce? Daca nu, de ce?

Apoi, „zadarnica este credinta noastra, zadarnica este propovaduirea si toate” Fara Dumnezeu sa ne mantuim? In cazul in care nu exista alta realitate, decat asta care o avem aici, putem. Daca nu exista viata vesnica, daca mantuirea este ceea ce traim noi acum. Fara Dumnezeu a te mantui, stiti cum e? Noi suntem condamnati la vesnicie - cel mai groaznic lucru care ni s-a intamplat noua, nu putem face nimic. Si, iata ca noi am aflat ca e foarte bine sa fii vesnic, dar am mai aflat si ca, in starea asta in care suntem, noi nu putem intra in vesnicie. Si numai Cineva ne-a dat o iesire din aceasta situatie. Nu credinta in Dumnezeu ne mantuieste, nu ideea ca ceva exista. Stiti de ce? Pentru ca multi vad o inchipuita mantuire data doar pentru suflet. Dar noi, crestinii, avem un mare necaz, noi spunem ca si trupul merge impreuna cu noi. Si acum, haideti sa ne gandim: cum caram noi trupul acesta al nostru in vesnicie, cand noi stim foarte bine ca el imbatraneste, se zbarceste, putrezeste si moare? Cum dar spunem ca inviaza? Daca invie tot asa [cum e acum], ne prapadim, n-are nici un folos daca ramane tot asa. Mai bine sa ramana de-acum neinviat, nu mai pierdem timpul. In Vechiul Testament, ne spune, nu era posibila treaba asta [invierea], desi Dumnezeu exista. Ce-apare? Apare un amanunt, apare intruparea lui Dumnezeu, intrupare care a fost necesara tocmai

pentru a ne reabilita intregi. Si cum facem noi cu trupul acesta? Mancam din Trupul sfant al lui Hristos, din Trupul acesta vesnic, Il mancam si trupul nostru devine de o fiinta cu al Sau, capata posibilitatea de a intra in cealalta dimensiune, care este vesnicia, nu mai este timp, nimic din toate astea stricacioase, si, pur si simplu, poate exista acolo. A intra in vesnicie, in starea in care suntem noi, este ca si cum ai baga un porc sub apa sa traiasca acolo. El nu poate respira acolo. Pestele poate sta, dar porcul nu poate sta sub apa. Asa si noi, omul indumnezeit, pe care l-a salvat, omul care s-a unit cu Hristos, poate respira in conditiile vietii de dincolo, dar noi nu. Asa ca fara Dumnezeu, fara Dumnezeul acesta intrupat, Care ne innoieste intregi, nicicum n-avem pe unde intra. In Vechiul Testament si ei, saracii, puteau sa fie oricat de sfinti, tot nu ajungeau acolo unde am vrea noi sa ajungem. Asa ca asta e fara Dumnezeu. Spune Hristos ca fara Dumnezeu nu putem face nimic. Si aici mare filozofie nu-i, sa spui, daca a zis Hristos asa, si tu ai nadejde in Dumnezeul acesta, am putea sa-L credem. Daca nu, putem filozofa oricat, exista sau nu mantuire fara Dumnezeu, dar fara concretete. Deci, fara Dumnezeu nu intri nicaieri, pentru ca noi nu suntem buni, nu putem intra acolo, n-avem maini, n-avem ochi, n-avem nas ca sa traim in vesnicie si de asta trebuie sa imprumutam ochii, mainile, nasul, toate ale lui Hristos, prin Euharistie.

DESPRE FRICA DE DUMNEZEU

Cum intelegeti cuvintele: „Inceputul intelepciunii este frica de Dumnezeu“?

.... [Tacere lunga]... Inca nu le inteleg.

HAR SI CREDINTA

Harul lui Dumnezeu ne poate da credinta sau asta depinde de noi?

Depinde de noi daca vrem ca harul lui Dumnezeu sa ne dea credinta. Daca avem o sete si o ravna sincere, indiferent in ce parte orientate, daca suntem sinceri – de asta spuneam ca sunt pacatosi care primesc har, pentru ca ei au impresia ca acela e binele si o fac cu ravna grozava, Apostolul Pavel era grozav, el ii prigonea pe crestini si Dumnezeu uite, da buzna in viata lui – important este ca noi sa fim sinceri, important sa avem curaj sa vrem sa traim si atunci Dumnezeu se milostiveste si zice: „Fratele Meu, atata ravna vad eu in zidirea asta a Mea, eu te-am zidit dupa chipul Meu, esti asa de frumos si asa de minunat, nu te mai opresti, nu te mai stapanesti, hai sa-ti spun Eu un lucru minunat, ceea ce cauti tu, uite cum e”. Si ti-a dat harul credinta! Dar daca nu suntem sinceri si suntem niste molai, nu ne mai da harul nimic. Si stiti de ce? Am vorbit cu parintele Rafail Noica, care-mi spunea ca a vazut astazi o gramada de tineri minunati, chiar dintre calugari, care tocmai pentru ca au trecut prin niste grozavii, niste pacate mari, pentru ca le-au trait, pot trai si viata in Hristos, dar cei mai multi nici pacatele nu le traiesc, traiesc ca niste dobitoace pacatele, fara sa-si puna problema de ce face cutare sau cutare pacat. Habar nu are, el nu traieste. Din cauza asta, zic eu ca cei care traiesc, indiferent ce traiesc, pentru ca se tanguie si striga, pentru ca sunt faptura lui Dumnezeu, dupa care el insusi se pleaca in toata vremea, nu-l lasa in tanguirea asta, o ia pe Maria Egipteanca si pe toti pacatosii si le da har, dar depinde si de noi, dupa cum v-am spus. Trebuie sa vrem ca Dumnezeu sa ne dea har.

Cum credeti, acum, cand vorbiti, vorbeste Harul?

Asta o sa vad eu cand ajung acasa.

DIN NOU DESPRE FRICA DE DUMNEZEU

Ce sfat i-ati da unui viitor preot, cum trebuie sa-si apropie pe un tanar care crede in sacralitatea actului sexual?

Frica de Dumnezeu – acum mi-a venit răspunsul la intrebarea aceea – frica de Dumnezeu e sa crezi cu adevarat si sa intelegi ca tu poti muri in urmatoarea clipa. Daca noi n-am inteles ca noi putem muri in noaptea asta, nimic n-am inteles din viata noastra si daca n-am spus, cum ne indeamna Apostolul, „toate cate le faceti, adaugati intotdeauna, daca este voia Domnului, daca Domnul va da sa ajungem”. Nu zic asta pentru o stare concreta, dar o zic ca de aici e frica lui Dumnezeu: sa ne dam seama ca intotdeauna putem pieri pentru toata vesnicia si sa nu mai devenim nimic din tot ce-am fost si toate planurile noastre pe care le-am facut, nimic, cum se spune in psalmi: „Iesi-va duhul sau si se

va intoarce in pamantul lui. In ziua aceea vor pieri toate gandurile lui“. Ganditi-va la cuvintele astea, pe mine m-au ajutat in mod grozav, cand am intrat eu prima oara in biserica – la noi la Liturghie se canta Psalmul 145, ceea ce in bisericile romanesti nu se mai canta, de la „slava“ incepe antifonul 2 [inainte de „Unule nascut”], sa stiti ca acolo trebuie sa fie un psalm [145] si incepe asa: „Nu va nadajduiti in boieri, in fiii oamenilor, intru care nu exista mantuire, iesi-va duhul sau si se va intoarce in pamantul lui, in ziua aceea vor pieri toate gandurile lui“. Frica lui Dumnezeu este sa crezi ca intr-adevar despre tine se pot spune lucrurile astea si ca si gandurile tale vor disparea in pamant intr-o zi, oricand, oricand, oricand. De aici incepe cautarea lui Dumnezeu, nevoia sincera de Dumnezeu, pentru ca daca tu crezi ca toate iti vor merge si de-acum, practic pe Dumnezeu l-ai pus pe raft…

Despre sacralitatea actului sexual? Vorbesc si cartea „Intre Freud si Hristos“. Stiti de ce eu am scris carti? Ca sa nu mai vorbesc des despre temele astea, care mie nu-mi aduc nici o placere, mai ales in calitate de calugar. Le-am scris o data si cand apar intrebari noi, mai scriu. Saptamana asta o sa apara alta carte “O pogorare la iad“, despre perversiuni si pacate in general. Eu n-am chef sa discut despre asta, dar mi se scriu scrisori concrete si eu le raspund o data si nu mai vreau sa discut despre asta. Ma intelegeti? Ar trebui sa ma intelegeti. Asa ca, despre asta eu nu mai vreau sa vorbesc, am facut-o o data, in carte, pogorarea asta neplacuta pentru mine, in toate ocolisurile astea ale patimilor si ale poftelor tineresti, sacralitatea actului sexual si celelalte, le gasiti in carte. Ma iertati.

CUM DEPASIM SINGURATATEA

Ce face un om daca ramane singur si cum depaseste singuratatea?

Eu am vazut aici niste oameni care si-ai depasit cu bine singuratatea [arata spre doi calugari care sedeau in randul din fata]. Cum s-o depaseasca? Oamenii toti se nasc cumva singuri, daca nu-L dobandesti pe Hristos, zadarnic esti cu oamenii, dar cea mai sigura cale de a te intalni cu Hristos este, totusi, de a ramane singur. Rugati-va la Dumnezeu, impacati-va cu El si nu uitati ca Dumnezeu, inainte de a fi noi neintelesi, a fost El neinteles, inainte de a fi noi singuri, a ramas El singur, parasit pe cruce. Se spune ca noi patimim mai putin decat El si mai putin simtim toate suferintele. Sa stiti ca a fost cineva pana la noi care a trecut prin starile astea, pentru ca „in toate fiind ispitit - spune Apostolul Pavel -, poate si pe noi sa ne inteleaga“. Ganditi-va mai mult la acest Dumnezeu minunat al nostru, la acest Hristos. Si cred ca o sa va dispara singuratatea, singuratatea este o stare, nu este o realitate fizica. Deci, ganditi-va mai mult la acest Hristos.

PRIETENIA IN AFARA LUI HRISTOS

Daca o prietenie nu e o prietenie in Hristos (prietenia dintre un baiat si o fata), ce trebuie sa facem: sa-i punem capat sau sa ne luptam pentru a o salva?

Hristos va spune: „Daca ochiul tau te face sa pacatuiesti, scoate-l si arunca-l de la tine. Daca dreapta ta te face sa cazi in pacat, tai-o si arunc-o de la tine”. Nu se refera la madularele trupesti, asa cum au inteles unii, ci tocmai la oamenii care te despart de Hristos, pentru ca a taia un om din viata ta este la fel de dureros ca a taia un madular sau a-ti scoate un ochi, poate chiar mai dureros. Clar ca este mai bine s-o salvam, intotdeauna este mai bine sa salvam ceva, decat sa pierdem, sa ne zbatem cat putem, dar sa evitam pacatul, sa facem tot ce putem, in afara de pacat. Incercati si salvati, toate incercati sa le salvati, pentru ca de-acum, daca v-ati intalnit, ce sa faceti? Numai calugaria da indreptatire sa rupi totul asa, pur si simplu, dar daca nu, luptati, luptati. Dar daca nu reusiti fara pacat, taiati, c-asa a zis Hristos.

CUM IMPACAM UN GELOS

Cum pot sa impac pe cineva care imi reproseaza mereu ca nu imi pasa de el, doar pentru ca imi pasa si de ceilalti?

Cum sa-l impaci daca omul nu-i impacat nici el cu sine? Taci si roaga-te la Dumnezeu. Noi n-avem nevoie sa ne tulburam, sa convingem pe cineva ca noi il iubim. Sunt faptele iubirii, faptele dragostei, alea le faci cat poti, daca el nu poate pricepe, poate sa se agite cat vrea el, daca alea nu-l conving [vorbele nu-l vor convinge nici atat]. Daca tu cu fapta nu l-ai putut opri, prin insasi fiinta ta, asa cum esti tu, cuvintele cum vrei sa-l convinga? N-avem nevoie de cuvinte, lasa-l, saracu’ sa se agite, saracu’ sau saraca. Inteleg ca e o mare suferinta, poate fi din gelozie, poate fi din alt fel de pricini, poate fi din tot ce vrei. Asta e

problema lui, nu e problema noastra. Il putem ajuta cu rugaciune, cu calm, neimpotrivindu-ne, nici certandu-ne, nedand prilej la chestiile astea ale lui. Daca e gelos, evitam pe cat putem sa nu-i starnim gelozia, daca e alt motiv, evitam sa facem ceea ce nu-i place, din toate puterile noastre si daca, totusi, gaseste alt motiv, iarasi ne rugam pentru el. Ce sa facem? Dar cuvinte, nu.

DIN NOU DESPRE IRITARE

Cum poate fi infranta iritarea?

Va spun cum mi-a spus mie batranul Selafiil sfatul acesta cand l-am intrebat. „Parinte, cum sa ne rugam ca sa scapam de manie, de iritare? – stiti ca iritarea este prima faza a maniei, cea mai gretoasa stare, mania e cel mai rau lucru pentru ca ea alunga tot, alunga Duhul Sfant, imediat, nu mai e nimic pe urma – parinte, cum sa ma rog pentru manie?" Ma asteptam sa-mi dea niste psalmi, sa-mi spuna cum trebuie sa stai, cate nopti… Dar Batranul spune: „Zi asa: Doamne, departeaza de la mine mania aceasta, ca nu-mi trebuieste ea mie". Asta este rugaciunea! Si pentru iritare tot asa, sa ne dam seama ca n-avem nevoie de ea. Si, cu blandete. In cazul in care ti-a venit, te-ai iritat, nu te irita si mai tare pentru faptul ca te-ai iritat. Sa avem simplitatea sa ne acceptam aceste atacuri ale patimilor, si de aici incepe smerenia. Mandria spune: „Mai, eu niciodata n-o sa pot face asta, si am zis sa nu ma mai irit si, uite, cum m-am iritat!" Nu, n-o luati in seama. Ne-am iritat, imediat sa spunem: „Doamne, vezi cum sunt, iarta-ma, departeaza de la mine". Cine m-a iritat? Angela? Vasile? „Doamne, iarta-i ca eu am fost de vina. Nu ma duc la ei sa-mi cer iertare ca ma enerveaza, - n-am ajuns la starea asta - dar Tu, Doamne, ne iubesti pe amandoi si ai putea sa ne tamaduiesti si da ca vreodata poate sa ne si iertam, ca acum tare nu-mi place de el si Tu vezi ca nu ma pot apropia". Spune-i asta sincer lui Dumnezeu si, va spun drept, pentru un asa lucru, care pare banal, sa vedeti cat de degraba vi se inmoaie inima, daca nu si plangeti si va si impacati, plecati noaptea si va duceti sa-l cautati sa-l imbratisati, fara canoane, fara nimic, simplu. Tot gandul care v-a venit spuneti-l imediat lui Dumnezeu, nu v-ascundeti. Rusii au un obicei ciudat - cand incep ei cate o seara, cum se spune, „amicala", „colegiala" care se sfarseste cu cate o betie din aia grozava -, cand simt ca s-au incins, intorc icoanele cu fata la perete. Nu-i gluma, asta e reactia tuturor oamenilor, dar ei sunt mai copii si o fac de-a dreptul. Dar oare noi nu ne intoarcem direct de la Dumnezeu? E tare greu sa stai cu fata la Dumnezeu. Ce-a facut Adam cand a pacatuit? N-a putut sa stea asa – „Doamne, iarta-ma, am pacatuit" -, s-a dus si s-a ascuns sub tufis. Ce, nu stia Dumnezeu ce-a facut? Stia foarte bine. Si noi, ce crezi ca daca ai facut asa [isi acopera fata cu palma ca si copiii si priveste printre degete]: asa-i ca nu ma vezi? – ca si copiii -, credem ca Dumnezeu chiar nu ne vede? Asta facem si noi. S-a aprins in noi mania si noi deodata: „Dar nu mai este chiar asa, ca zice ca este o manie sfanta, la Moise acolo, cu tablele, cum a facut el, si eu, daca ma manii pe el, e pe dreptate". El niciodata nu spune drept, sa zica: „Mai, mai, mai, te-ai maniat, gata, Duhul Sfant l-ai pierdut, du-te si te marturiseste si te pocaieste si te impartaseste ca esti prapadit. S-a terminat! nu mai ai vita in tine". Ce faci atunci? Roaga-te: „Doamne, Duhul Tau cel sfant nu-l lua de la mine. Inima curata zideste intru mine, Dumnezeu". Ce inseamna acest „inima curata zideste"? Nu „innoieste", zideste! Dumnezeu face din nou inima. Si asa Ii zi: „Doamne, zideste inima curata intru mine, departeaza de la mine starea asta. Eu am murit, eu Te-am parasit, eu Te-am vandut, pe fratele meu l-am ucis, prapad am facut, gata cu mine, unde sa fug, daca nu la Tine?" Asa sa gandim. Ca nu-i gluma, cand noi ne-am maniat pe fratele nostru… Sa-l luam ca pacat, nu ca pacat de moarte, ci ca pe o sabie care ne-a despartit de Dumnezeu. Dar, sa nu ducem prea mult starea asta, sa nu deznadajduim, ca unii se pornesc de la lucruri care nu le pot face si intra in deznadejde ca nu le pot face. Nu! Spune pur si simplu: „Iarta-ma!", macar lui Dumnezeu, daca nu poti spune fratelui. Si crede, nici deloc sa nu te indoiesti ca Dumnezeu poate ierta si te iarta chiar atunci.

CAND NU POTI IUBI DIN TOT SUFLETUL

Daca un om nu a ajuns sa iubeasca pe Dumnezeu si pe oameni din tot sufletul, ce trebuie sa faca?

Nu cautati intai sa iubiti pe Dumnezeu si pe toti oamenii, cautati mai intai sa va vedeti neputintele si sa cereti lui Dumnezeu ajutorul. Cautati mai intai sa-L atrageti pe Dumnezeu, pacatosi fiind, si dragostea se adauga. Dar noi nu trebuie sa primim niciodata gandul ca noi ii iubim pe

oameni. Impacati-va cu ideea ca nu puteti iubi pe Dumnezeu si pe toti oamenii si veti fi mai presus decat toti cei care va spun ca iubesc. Ati si inceput a fi cu Dumnezeu, cand ati recunoscut sincer ca nu iubiti nici pe Dumnezeu, nici pe oameni, dar va ramane nadejdea la Dumnezeu.

A IUBI CU PATIMA

Ce inseamna sa iubesti cu patima?

Vedeti cuvantul asta „patima“ la noi are o gramada de intelesuri. Daca inseamna a iubi cu nebunie, cu ravna, asta inseamna a fi in stare sa-ti pui sufletul pentru ceea ce iubesti. Asta inseamna a iubi cu patima. In rest sunt asa, chestiuni… Si cel care e in stare sa iubeasca, sa-si puna sufletul pentru stiu eu, femeia aia pe care o iubeste sau stiu eu ce iubeste el, acela va fi in stare sa-si puna sufletul si pentru Hristos. Dar cel care iubeste numai asa ca... stim noi cum, aia nu e iubire [cu patima], aia e doar patima.

DESPRE CALEA DE MIJLOC

Ce este, de fapt, calea de mijloc si cum o putem urma?

Tocmai ce spuneam eu, sa nu vrei sa faci prea multe. Sa incepi a face: sa ierti pe aproapele, sa te mantuiesti mai intai pe tine insuti, sa-i ceri lui Dumnezeu sa te ierte, ca nimic n-ai facut bun. Asta-i calea de mijloc, sa poti accepta ca tu nu poti face nimic. Da, dar sa nu va despartiti de Dumnezeu, asta inseamna, totusi sa faci putin, dar pentru El si cu El.

DIN NOU DESPRE GOANA DE A CONVERTI PE ALTII

Cum putem face ca crestinismul sa ajunga la fiecare inima la fiecare persoana?

Iaca asta nu trebuie sa o vrem. Despre asta v-am spus ca este boala noastra. Pai, daca Hristos a zis: „Putini sunt cei alesi, putini sunt fiii imparatiei”. Atunci, de unde au luat ei pornirea asta, sa-i facem pe toti crestini? Nu vor fi. Pe drept. Vrem sa fie toti crestini, dar nu trebuie sa credem ca numai prin noi, numai noi avem sa-i facem pe toti crestini. Problema noastra este ca trebuie sa ne facem crestini pe noi insine. Da, da. Nu-i asa, un fel de sofism, sa ne facem crestini pe noi insine. Adevarat este ca, daca noi vom dobandi duhul pacii, asta, sa nu ne mai iritam, ii vom face pe toti crestini. Va spun drept, ca, daca ar fi fost apostolii asa ca noi, mofturosi pururea, cu tot felul de manifeste impotriva cutaruia, impotriva cutaruia, nu aveam noi crestinism astazi. Daca nu aveau ei pacea si bucuria, nu mai atrageau pe nimeni. Asta inseamna a introduce o corectura in Scriptura, mai multe corecturi la Hristos, Care a zis: „putin sunt cei alesi, ingusta este calea” s.a.m.d., care este asa de ingusta, incat nici noi n-avem loc si trebuie sa dam buzna, cat mai repede; nu stim noi ce va fi cu noi insine.

DESPRE AMESTECUL CRESTINILOR IN PROBLEMELE SOCIALE

Parintele Paisie Aghioritul spune ca trebuie sa avem si curajul marturisirii in problemele sociale care ating moralitatea. Sunteti de acord cu legalizarea prostitutiei?

Eu, de exemplu, n-as avea curaj sa marturisesc ganduri de felul acesta [pentru societatea noastra]. Sunt oameni, nu zic, care au atata putere si care si-au rezolvat problemele duhovnicesti si ei o pot face, care pot sa mearga sa ajute pe altii. Si stiti cum ma voi indrepta la Judecata? Cum s-a indreptat Sfantul Antonie. Vine un frate la Sfantul Antonie si-l gaseste pe avva cu ucenicul alaturi dormind si-i spune:

–– – Avva, nu te temi de Dumnezeu? De ce nu-l trezesti sa se roage? Vei da răspuns la Judecata.

–– – Parca nu pot sa-l trezesc.

–– – Avva, tu de asta esti pus, de-asta a venit la tine, sa se mantuiasca, nu sa-si piarda sufletul si tu impreuna cu el. Ce-o sa raspunzi la judecata?

–– – Stii ce-o sa raspund eu la Dumnezeu? O sa zic: Doamne, tu ai zis sa scot mai intai barna din ochiul meu si sa nu caut la greseala aproapelui.

Asa ca, eu socotesc ca noi mai avem barne suficiente in ochii nostri. Nu ne va fi pacat daca noi nu ne vom avanta in toate problemele astea sociale, pentru ca asta e cea mai mare ispita, mai ales la tinerete. Cand tanarul e energic, se avanta, el vrea sa se jertfeasca, iar asta il scoate din sine insusi si-l risipeste. Tanarul are nevoie de cea mai mare lupta, adevarata lupta, dar el incepe lupta asta omeneasca, banala, dar aparent mangaietoare, pentru ca din ea foarte usor putem trage niste bilanturi. In lupta duhovniceasca ne dam seama tot timpul ca n-am facut nimic, pe cand daca am mers la intruniri, am tras o cuvantare buna, tot

„ceva bun” am facut. Intelegeti? E fals. O dedublare din asta de fariseu si din cauza asta ti-e drag si zici: „Ma mai duc, mai fac, Dumnezeu are nevoie acum, Biserica trebuie renascuta” etc. E fals, bucurie falsa. Nu va avantati.

Sa va spun ce am patit eu inainte de a veni aici. Ma gandeam daca sa vin sau nu. Mergand pe strada, ma intalnesc cu un grup de tigani. Imi zice unul:

–– – Ia stai, parinte. Zic:

–– – Stau. El imi spune:

–– – Hai sa-ti pun o intrebare. In sinea mea imi spuneam ca nu-i mare lucru, am mai răspuns eu la multe intrebari. Si stiti ce intrebare imi pune?

–– – Cine-i Dumnezeu? La care eu stau asa cum am stat adineauri, [la intrebarea despre frica de Dumnezeu], ma uit la El si zic:

–– – Grea intrebare. El imi zice:

–– – Stii sau nu stii? Cine e Dumnezeu? Unul imi ia apararea, ii spune:

–– – Hai lasa-l in pace sa se duca. Eu ma uit si zic:

–– – Mai, nu stiu ce sa zic.

–– – Vezi ca degeaba te-ai calugarit, vezi ca tot nu stii, ce mai porti haina asta? Si atunci imi zice:

–– – Stii cine este Dumnezeu? Dumnezeu este, a fost si va fi.

Si atunci am hotarat sa nu vin la Bucuresti, dar pentru ca mi-am dat seama ca eu, totusi, inca nu sunt Ioan Scararul, care atunci cand a fost mustrat ca predica din mandrie, n-a mai vorbit un an, n-am ajuns la masura lui sa-mi pot permite luxul de a anula intalnirea, totusi am venit, dar am venit foarte rusinat, asa ca vedeti voi, vorbim, vorbim, dar…nu stiu cine-i Dumnezeu. Asa-i si cu convertirea si cu angajarea in problemele sociale. Sa vedem mai intai cam cum suntem noi. O facem pentru dragoste, daca ne-a chemat cineva, dar spunem: „Doamne, Tu stii daca e spre rusinarea mea, sau spre lauda Ta”. Niciodata sa nu credem ca vom reusi sa convertim pe cineva, sau sa ajutam pe cineva, sau ca de noi depinde, sau ca Dumnezeu, iata, vrea sa lucreze prin mine mantuirea in lume. Nu, nu, nu, nu! Faceti orice, dar gandul acesta nu-l primiti. Si tocmai pentru faptul acesta, ca noi nu putem scoate gandul acesta din capul nostru, mai bine sa nu ne bagam [in misiuni sociale]. Asa ca eu nu l-am contrazis pe parintele Paisie, ca sa ma intelegeti - vedeti ca sunt foarte curajos, asa incat auzi destule replici la adresa mea -, dar cred ca m-ati inteles ce vreau sa spun. Parintele cred ca s-a referit la ceva special, cine stie cui si de ce a dat el sfatul acesta.

CRESTINISM SI POSTMODERNISM

Exista o impacare intre crestinism si postmodernism? Sa ne gandim la cazul lui Steinhardt care a scris cu entuziasm despre majoritatea scriitorilor generatiei ’80 si a generatiei postmoderne.

Stiti cum? O impacare intre crestinism si postmodernism este posibila, dar o impacare intre crestinism si scriitorii postmoderni... cam greu. Nu prea este posibil, si stiti de ce? Postmodernismul este un segment al istoriei, un segment al timpului care, iata, este denumit asa. Si tocmai pentru faptul ca Hristos a zis ca va fi cu noi pana la sfarsitul timpurilor, El este si in lumea asta postmoderna. Deci este cu putinta. Noi nu ne punem problema impacarii postmodernismului cu crestinismul, ci cu omul, noi nu impacam niste doctrine goale – asta-i nebunia noastra, sa impacam cutare filozofie cu crestinismul – dar ce treaba are, ce crestinismul se mantuieste el? – pe noi ne intereseaza persoana. Hristos a venit pentru om, nu pentru nu stiu care idee, sa convinga sau sa impace lumea intr-un fel asa ciudat. In epoca asta postmoderna, da, este Hristos, dar omul oricand se poate intalni cu El si asta e grozav ca ne intalnim doar personal cu Hristos, de aceea in grup asa, „crestinism” sau „postmodernism”, e greu. Deci asta zic, de vreme ce nu sunt oameni, n-avem nevoie sa impacam nimic, pe cand acolo unde sunt oameni, impacam orice, numai sa nu ne indepartam de Hristos. Prin Hristos si in Hristos impacam toate, nerenuntand la nimic. Il ascultam pe El si El, daca spune ca se poate, se poate.

DESPRE TIMPURILE DIN URMA

(*Vedere ortodoxa asupra timpului*)

Parinte, am o intrebare, ne raspundeti ceva conform temei, daca nu va suparati! Nu mi se da răspuns despre libertate si ortodoxie, sa luminam studentii astia din sala, ca traim timpuri grele! Eu i-am cerut baiatului sa vorbesc eu... Sunt intrebari care dor, si mi-e frica, frate, mi-e frica! Da-mi microfonul... Eu acuma nu vreau sa se supere parintele, dar nu s-a spus nimic la tema. [Incepe sa citeasca de pe foaie]. **Deci, „nu se cade a tacea despre ceea ce este de prima necesitate - salvarea sufletelor omenesti”... asta a spus Sf. Ignatie Briancianinov, este rus. De aceea, tacerea asupra apostaziei generale este criminala! Sa ne linistim pe noi insine si pe altii, cum facem acuma, ca totul va fi in ordine, ca nu avem de ce sa ne tulburam... Sf. Ignatie spunea ca vremurile noastre se aseamana cu vremurile din urma, deci, acum o suta de ani. Ahiepirscopul Averchie... a fost mentorul parintelui Serafim Rose din California, spunea: „Noi traim actualmente in epoca apostaziei generale, cand taina faradelegii a intrat in stadiul final de pregatire”. Intrebare: Ce voia sa spuna Sfantul Grigore Teologul prin sintagma „ortodoxie patimitoare?“ Mai sunt aicea o gramada... Da, dar sunt intrebari ingrozitoare, care nu se spune adevarul, nu se spune nimic! Ne e frica de politicieni, de cine ne e frica?**

(Rumoare in sala, domnul revoltat este, cu greu, convins de catre moderator sa-si reia locul in sala).

Eu multumesc domnului si fratelui nostru ca ne-a provocat la aceasta discutie intr-adevar folositoare. Vreau sa raspund cat mai exact la intrebare si as prefera sa incep cu cuvintele Sfantului Grigore Teologul, daca-mi ingaduiti. Nu stiu la care anume pasaj, din ce carte a Sfantului Grigore Teologul va referiti, de unde ati luat sintagma „ortodoxie patimitoare”, dar eu am gasit la Sfantul Grigore, in „Tratatul despre preotie”, un pasaj care ma duce cumva la aceasta idee, l-as putea intelege ca pe o tanguire a Sfantul Grigorie pentru drama ortodoxiei. Si stiti care este drama, care este „patima ortodoxiei” pe care o evoca Sfantul Grigore? Stiti ca, imediat dupa hirotonire, Sfantul Grigore a fugit in Pont. S-au tulburat multi: de ce Grigore n-a vrut sa fie preot si chiar a lasat preotia? Iata ca dupa un timp vine acest Grigore, pe care noi astazi il numim mare, si spune motivul: „Imi este rusine sa va spun, dar adevaratul motiv pentru care am plecat este acela ca mi-a fost rusine sa fac parte din tagma preotilor, care sunt plini de toate pacatele si patimile si badarania – eu va spun cuvintele Sfantului Grigore, deschideti „Tratatul despre preotie”– si, zice, mi-a fost rusine sa stau in rand cu ei”. Asa ca, patima, durerea ortodoxiei, nu este apostazia sectelor, ci apostazia preotilor, este apostazia credinciosilor, este apostazia noastra a tuturor – drama care a existat dintotdeauna. Nu este o drama [doar] a timpurilor noastre, nu este o drama a Statelor Unite. Nu este adusa din Statele Unite, este o drama adusa din noi insine, pe care au trait-o Hristos, pe care au trait-o apostolii, pentru ca si-ntre ei au existat dezbinari, si-ntre ai au existat schisme si necazuri si nu s-au inventat ele astazi. Nu existau Statele Unite atunci cand exista Arie. Nu de la ei ne-a venit; nebunia noastra este – auziti cuvantul asta foarte, foarte insultator –, sa folosim termeni de felul: „Din Statele Unite ne-a venit tot raul, strica Ortodoxia! Poporul american este babilonic, poporul rus este cutare, poporul roman este cutare”! Asta, fratilor, este boala... bun de internat la psihiatrie. Cine ne-a invatat pe noi, in crestinism, sa judecam astfel? Deci, problema care trebuie rezolvata este, pana la capat, problema din noi insine.

Daca vom deschide Patericul, autenticele carti care ne invata viata crestina, niciodata n-o sa vedeti indemnuri la lupta cu nu stiu care. Stiti cum procedeaza Sfantul Pimen cel Mare? – nu vreau sa gresesc -, au venit doi eretici la chilia ba;tranului si cand i-a aflat cine sunt n-a zis nimic, dar a spus ucenicului: „Frate, citeste-le din Cuvantul despre Intrupare al Sfantului Atanasie si da-le ceva sa manance si slobozeste-i”. Unul ca Pimen cel Mare nu indrazneste El insusi sa-i invete si sa-i mustre, ci spune: a facut-o Athanasie, hai sa le dam sa citeasca si daca Athanasie nu-i va converti, ce rost are sa ma bat eu cu mintea mea plina de patimi, plina de manie, de curvie, de toata necuratia – cum spune Hristos c-avem noi in inima noastra: hotii, manii, iritari, toate sunt - si noi mergem sa convertim lumea? Dar, spune Proorocul David: „Cine esti tu ca iei poruncile Mele in gura ta? Caci de vedeai furul puneai partea ta cu el si cu cel desfranat puneai partea ta. Si sa nu crezi ca voi fi asemenea tie”. Ne va pedepsi Dumnezeu pentru asta.

Dar haideti sa va mai spun inca un lucru. Oamenii tin foarte mult la o parere buna despre ei, la o diplomatie, dar eu cateodata carpesc niste lucruri care strica parerea buna despre mine. Sunt parinti pe care eu ii iubesc foarte tare, dar uneori ceea ce spun ei e inteles foarte ciudat si provoaca adevarate drame. Este si cazul parintelui Serafim Rose, care nu zic ca n-a avut o importanta mare chiar in primii mei pasi cand i-am citit „Ortodoxia si religia viitorului“ si care mi-a folosit foarte mult, am zis: „Mai, ce interesant si ortodocsii citesc carti, ce destept e calugarul asta”. Dar va mai spun ca, intr-un fel este lupta acolo, in

Statele Unite, in alt fel este la noi, si trebuie sa fim foarte atenti. Pornirea asta cu sectele si cu toate celelalte este o alergare in afara. Mergeti la toti batranii sfinti care nu sunt apostati deloc si care niciodata n-o sa va indemne: mergeti si va bateti cu sectantii, ci: fratele meu, au fost si sunt. Spune Apostolul Pavel ca ereziile trebuie sa fie ca sa se cearna credinta [si ca sa se arate cei credinciosi], de ce vrem noi sa schimbam Scriptura, de ce vrem noi sa facem un crestinism asa cum il vrem noi? Noi avem in noi duh de cuceritori, de cotropitori, noi suntem cruciati, noi am pornit cu sabia crestinismului sa-i facem pe toti crestini! Il chemi tu? Ce vrei sa-i oferi omului pe care-l convertesti? Ce vrei sa-i spui? Sa fie tot timpul iritat? Tot timpul sa strige ca traim intr-un timp grozav in care ne-am prapadit toti? Ce facem? Ce facem? Timpul ii asa cum ii, si ca dansul suntem noi. Si timpul ii asa de cand a cazut lumea, de cand a cazut Adam, de atunci e pacatul si au fost grozavenii de pacate. Daca ne uitam la evrei cum traiau, ce faceau… Le-a trimis Dumnezeu potop, le-a trimis foc… Asa-i lumea de la inceput. Sa stiti ca pentru noi nu exista istorie in felul asta, noi suntem contemporani si cu Iov, si cu Lot, si cu Iosif, si cu Adam. Noi suntem chiar Adam. Si atunci, a spune ca timpul nostru e cel mai rau inseamna a lovi in doctrina despre timp a crestinismului, a Bisericii noastre! Suntem apostati cand invatam astfel! Lovim, stricam tot! Cand spunem ca am nimerit intr-un timp vitreg, lovim in Hristos, pentru ca El a spus ca e cu noi pana la sfarsitul timpurilor. Sfantul Paisie Aghioritul ce spune? Multi sfinti, multi parinti ar fi vrut sa traiasca in timpul nostru ca sa se nevoiasca! Dar noua ni se par timpurile noastre cele mai rele. Sunt cele mai bune timpuri! Asta este crestinismul! Cum s-ar fi bucurat Apostolul Pavel pururea? Cum ne-ar fi indemnat pe noi sa ne bucuram pururea, daca noi stam tot timpul sa strigam asa: „S-a terminat lumea!”? Inchipuiti-va ce ar fi fost crestinismul astazi. Noi avem pacea, vine Hristos si spune: „Pacea Mea o las voua. Nu precum va da lumea va dau Eu”. Ne-a dat pacea Lui, Hristos, ne-a dat blandetea Lui! Dar parca blandetea se supara? Parca blandetea se nelinisteste? Parca cel ce crede in Dumnezeu, nu crede ca si El asista si vede toate astea, nu crede ca El Se indurereaza mai mult decat fiecare dintre noi pentru intreaga lume? Nu crede ca El a murit pentru a o imbunatati? Deci, asta este credinta, asta e nadejdea, ca Dumnezeu este in lume si impacarea dureroasa ca, totusi, raul nu va dainui pana cand va dainui Hristos. Iar noi, cu puterile noastre, nu-l vom putea inlatura. Aceasta este si drama, si suferinta, dar si nadejdea noastra!

Asa ca, parerea mea despre timp este, iata, putin alta decat a fratelui nostru si a celor din care citeaza. Fac mai mult trimitere la Hristos, la Apostoli, decat la revistele contemporane si, ma iertati, daca cred asa, pentru ca-L cred pe cel Care a zis: „Cauta pacea si o urmeaza pe ea”. Acolo unde nu mai este pace si este iritare, s-a terminat si propovaduirea lui Hristos, s-a terminat Dumnezeul pacii. Spunea Sfantul Efrem Sirul asa un cuvant, care-i va soca pe toti care sunt adepti ai unor astfel de atitudini: „Smerenia, spunea el, nu se impotriveste, nu se cearta si chiar pe chestiunile de credinta nu se tulbura, ci spune: daca e adevarat, bine este, iar daca nu este adevarat spune: tu stii”. Deci, daca nu-ti poti pastra calmul, nu intra in conflict, daca poti, intra, explica, fii foarte obiectiv, dar dobandeste mai intai pacea.

DESPRE PECETEA ANTIHRISTULUI

Parinte, cineva cred ca a citit „Apocalipsa 13“ si va roaga sa vorbiti despre insemnarea pe mana sau pe frunte si spune ca Biserica din Sfantul Munte a luat pozitie…

Ce fel de pozitie? Eu am auzit, s-au intamplat si in Rusia pozitii ferme. E asa o chestie... a lua pozitii ferme intr-o chestiune care nu e deloc ferma!? Hristos ne-a zis ce avem noi cu pecetele astea si cu toate; si a crede ca l-ai prins pe dracu’ de coada!?... Tu acum, stii ca a venit Antihrist si ca e aproape… Stiti cum e asta? Asta-i boala. Oamenii au nevoie sa faca pe mucenicii. Au venit asa niste timpuri grele ca, iata, Antihrist [a venit] si noi patimim! Si toata lumea doarme, iar noi tragem trambitele! Mai, se spune ca ingerii vor trage trambitele, nu noi. Degeaba ai luat tu goarna si canti de-acum. Asa ca, astea-s... Inca apostolii si-au pus problema combaterii acestor dispozitii apocaliptice si este un canon, imi pare ca 62, care cateriseste preotul sau diaconul care raspandeste astfel de zvonuri (erau atunci niste cartulii despre sfarsitul lumii). Au existat. Au existat din totdeauna boala asta cu sfarsitul lumii. In Evul Mediu era prapad in Biserica Catolica, cititi Jean Delumeau „Frica in Occident“ el acolo vorbeste despre psihologia asta a papilor, cum manipulau ei masele tocmai pe ideea cu sfarsitul lumii. Cam asa suna textul clasic: „Fratilor! E vremea de pe urma, salvati-va,

corabia lui Noe se face. Veniti la noi! Daca nu, in lume e prapad! Numai noi va mai putem salva!" Asta e psihologie sectara, este una din caracteristicile dupa care recunoastem secta: dispozitia apocaliptica. Si atunci cand voi in Biserica ortodoxa incep a spune: „Fratilor, e prapad, luati seama, ca e sfarsitul lumii!", atunci ne transformam in secta. Cu impartasania inca n-am rezolvat-o, nu stiu cand va impartasiti, nu stiu daca voi ati inteles ce e cu Hristos, dar luati seama la pasapoarte, luati seama la liniutele alea de pe produsele alimentare. Stiti cam cum ar suna asta? Diavolii pun pecete, ne-au adus portocale cu chestii din alea, cu liniute. Dar daca noi am trimite in Turcia portocalele cu semnul crucii pe ele, i-am converti pe toti, pe toti ii facem crestini? Facem asa o chestie si am convertit toata Turcia, am rezolvat problema. Nu!? Cam asa precum suna, cam asa este treaba, adica de ras. Biserica Rusa a facut doua sinoade pe treaba asta, in care incearca sa-i linisteasca pe ucrainenii revoltati, care aduc citate de la marii „cuviosi" din Sfantul Munte. Poti sa ai 80-90 de ani, sa stai in pestera, dar daca mintea ti-e ingusta, ce folos? Parca n-avem Patericul plin cu oameni nebuni, calugari nebuni care ajungeau chiar sa se sinucida? Noi ii vedem care-s sfinti. Sfintii aduc pace, aduc lumina, niciodata teama, duhul fricii – spune Apostolul - nu ne este propriu [nu este de la Dumnezeu]. Daca te-ai tulburat si n-ai inteles ce te-a tulburat, inseamna ca e de la drac. La Hristos totu-i clar: „Iubiti-va unii pe altii, iertati, rugati-va". E foarte clar. Dar cand spune: „Luati seama la pecetea care e pe mana, e pe stanga, e pe dreapta, a fost, oare a venit, oare n-am mancat ceva sau ne-am spalat cu pasta de dinti demonizata?" Am vazut din astia la noi, aduceau stiu eu ce la Biserica, aduceau o sticla sau altceva si rodeau de pe sticla eticheta si apoi o sfinteau, ca sa nu fie indracita. Ganditi-va si voi.

CUM SCHIMBAM MENTALITATEA BISERICII

Nu credeti c-ar trebui mai intai indreptata mentalitatea Bisericii si a slujitorilor ei?

Mai intai pe noi insine sa ne indreptam, fratilor, ca asta nu putem noi indrepta. Incepem sa indreptam lucruri care sunt prea mari, peste puterile noastre, care niciodata n-au fost indreptate si care niciunde nu s-a spus ca pot fi indreptate. Hristos a spus ca si dintre cei alesi vor pieri. Si noi ce vrem!? Iarasi impotriva lui Hristos? Biserica este un loc care e altfel un pic fata de societatea omeneasca. In societatea omeneasca spunem: n-avem legi bune, societatea e stramba, deci nu pot fi un cetatean bun. Pe cand aici, la noi, e invers: nu sunt un crestin bun si de asta nu pot face o biserica buna. Noi insine suntem Biserica. Sa facem noi ordine in noi insine si fiecare cum poate si in jurul tau se vor mantui mii. Mentalitati sa schimbam noi!? Noi gandurile noastre nu le putem schimba, iar noi vrem sa schimbam mentalitati. Parca Hristos n-ar fi vrut sa schimbe mentalitatea tuturor? Unii si-au schimbat-o, dar cei mai multi tot asa au ramas. Iarasi cu noi insine. Simplu. Parca e o prozodie chinezeasca, iarasi cu noi insine.

DATI CEZARULUI CE-I AL CEZARULUI

Comentati fraza „Dati cezarului ce-i al cezarului"

Intai cunoasteti care sunt ale lui Dumnezeu si care sunt ale cezarului. Acesta e inceputul. Nu cumva luptand impotriva cezarului sa te trezesti ca lupti impotriva lui Dumnezeu. Pentru ca Dumnezeu a lasat un cezar, in felul acesta conducatorii, stapanitorii pe care Apostolul Pavel ii pomeneste, au si ei rostul pe pamant. Adica faceti tot ce vi se cere sa faceti in societate, daca acestea nu contravin legilor iubirii, legii lui Hristos. Cu alte cuvinte, nu va sustrageti de la a face binele, de a fi smeriti si supusi, scuzandu-va cu versete din Scriptura, asa cum faceau evreii.

DESPRE A DOUA VENIRE

Ce inseamna, de fapt, „A Doua Venire a lui Hristos"?

Ce inseamna „A doua Venire"? Inseamna ca chiar si prostii vor vedea atunci ca Dumnezeu exista! Da, asta e a doua! E a doua, dar ea poate fi numai una, numai o data, dar [ea] e a doua pentru cei carora zadarnica le va fi vederea de atunci. Vor vedea, dar va fi zadarnic [pentru ca atunci nu vor mai putea cere mila]. De asta, a doua venire e pentru necredinciosi, [deoarece ei nu au vazut-o pe prima, impreuna cu credinciosii, inca din viata aceasta], dar pentru noi nu e a doua, pentru noi e numai una si ea a inceput de acum [si atunci doar se va prelungi]. Dar eu as vrea ca toti sa vada inca de pe acum si as vrea [ca aceasta vedere] sa fie desavarsita la toata lumea. Asa m-am gandit eu acum, dar stiu eu?

DESPRE TRANSPLANTUL DE ORGANE

Este pacat sa donezi organe omenesti pentru a salva viata unui om?

Asta am discutat si la Sibiu, acolo-i asta-i o problema. Eu, de exemplu, asa am inteles [cuvintele] „nu este dragoste mai mare decat a pune sufletul pentru aproapele tau". Am gasit undeva intr-un pateric ca un avva a gasit un lepros si a zis: daca as putea sa-i dau trupul meu si sa-l iau pe al lui asta lepros, as face-o.Si atunci daca dai un organ cu dragoste si cu nadejde nu cred ca este un pacat, cred ca este o virtute, cred ca este o indeplinire a poruncii asteia, de a-ti pune sufletul pentru aproapele.

CE-I CU ASCORUL?

Cineva a citit „Intre Freud si Hristos" si a inteles de a acolo cum ca dv. ati fi cumva impotriva ASCOR-ului si va intreaba care e atitudinea dv. vizavi de ASCOR?

Atitudinea mea? Pai nu-i destul ca-s aici? Cineva zicea: „Mai, cea mai mare, adevarata declaratie de dragoste pe care o poti face unei femei, e sa te casatoresti cu ea, restul totul e... vorbe". Asa ca, eu puteam sa-l vorbesc de rau cat de mult pe acest ASCOR, dar daca am venit aici, de-acuma... Intelegeti fara alte cuvinte, da?

PARUL LUNG SAU SCURT

Cred ca tot un ASCOR-ist infocat intreaba daca parul lung la tinerete e un pacat sau o virtute.

O mare problema a societatii contemporane.... [O doamna din sala, cu floare in par, zice: „Parul lung si mintea scurta, asa ca tine" – si arata spre cel cui i-a fost adresata intrebarea]. Da, uitati cum spune doamna, si bine spune, cand ai mintea scurta – asa ca mine – e necaz, oricum l-ai da, si parul lung, si parul scurt, dar daca mintea este in ordine…

DACA SCOALA TE ADUCE LA DEZNADEJDE

Ce face un student care merge la facultate, la toate cursurile, dar cand ajunge acasa se trezeste ca nu intelege unele materii, de exemplu matematica, se simte neputincios si deznadajduit? Cum poate iesi din starea asta, mai ales daca se framanta mult?

Pana in clasa a III-a am avut si eu acest conflict, pe care-l rezolva mamica cu o varguta, dar dupa asta mi-am asumat libertatea si n-am mai invatat niciodata materiile care nu mi-ai placut, chiar daca de foarte multe ori si la foarte multe obiecte ramaneam corigent si chiar daca, din cauza asta, mi s-a facut lehamite de facultate. N-am facut niciodata lucrurile care nu mi-au placut si asta e cea mai buna dovada ca monahismul acesta inseamna ceva, imi place cu adevarat si nu ma mai satur de el. Dar va spun drept, n-am invatat, luam nota 2 si nu ma duceam la orele care nu-mi placeau si niciodata nu mi-am facut din asta un conflict de constiinta, n-am deznadajduit, va spun drept. Dar stiu ca nu toti pot sa-ncapa asta, asa ca mergeti la scoala, invatati cum puteti, dar nu deznadajduiti. Altceva nu stiu.

DESPRE SOARTA SI INTELECTUALI

Foarte multi dintre intelectuali nu au o interpretare cu privire la soarta. Va rog sa dati o explicatie in acest sens.

Noi nu dam interpretari asa, pur si simplu. Daca este un om viu, concret, preocupat de lucrul acesta si daca cel putin el crede ca vrea sa afle asta pentru Hristos, pai ne mai zbatem capul. Dar daca e un sofist… Soarta!? Soarta e cea pe care ti-o faci tu. Atata pot sa va spun eu. Soarta noastra este Hristos, soarta noastra este ortodoxia, cea mai buna soarta! Restul de-acum sunt date, restul sunt asa, niste destine, dar cea pe care ne-o putem face cu adevarat si-n care ne regasim, asta este. In afara ei, tot ce vrei e un fel de… Iar răspunsul pentru un intelectual, daca-l spun, n-o sa-i placa deloc, nu-i convine asta cu „Hristos e soarta noastra". Asa ca, nici n-are rost cu intelectual sa vorbesti despre soarta in termeni din astia. Dar ca s-o dezvolt mai mult, nu-l am in fata, nu-s convins ca este preocupat cu adevarat si sincer, de asta nici n-o dezvolt, nu ma ostenesc. Spune Hristos sa nu facem lucruri asa, pur si simplu, zadarnice. Sa ma ierte intelectualii din aceasta sala, cei care se simt intelectuali.

LA CE L-A MAI CREAT DUMNEZEU PE OM?

De ce, totusi, Dumnezeu l-a creat pe om daca stia ca el va pacatui?

V-am zis. Pentru ca-l iubeste. Da, e ciudat. Sa va spun drept, daca n-am răspuns eu la intrebarea „cine-i Dumnezeu?“ mai greu sa stiu asta, dar eu asa am auzit, ca-l iubeste; ceva, ceva inteleg eu din lucrul acesta – El il iubeste pe om, dar nu pot spune.

DESPRE ROSTUL OMULUI PE PAMANT

Si acum o intrebare cu caracter metafizic: Care este rostul omului pe pamant?

Foarte metafizic. Rostul omului pe pamant este sa nu mai vrea sa fie pe pamant, sa vrea sa fie rapit in vazduh, in intampinarea lui Hristos, atunci la Inviere, cum spune Apostolul Pavel, impreuna cu sfintii. Asta-i rostul, de a fugi incet-incet de pe acest pamant, care, iata, spune ca intr-o zi nu va mai fi si va fi pamant nou. Acesta-i rostul, sa fuga, sa fuga bine, sa aiba alergare buna.

[Fasait in microfon. Moderatorul se grabeste sa-l schimbe].

Ier. Savatie: Ma bucur ca omul n-a fost creat cu acest instrument in mana.

SUFERINTA ESTE NECESARA PENTRU MANTUIRE

Suferinta este necesara in mantuire?

Da. Suferinta este prima faza, intai suntem robi, apoi devenim fii. Nu putem fara suferinta, dar este o suferinta dulce, cumva. Noi fara suferinta, oricum, nu putem trai. Sau suferim pentru pacate zadarnice si pierim, sau suferim pentru Hristos si ne incununam. Eu zic ca e mai bine sa o alegem pe cea din care avem de castigat, trebuie sa profitam. Asa spune omul, ca nu-i prost: trebuie sa profit.

DUMNEZEU SI IOV

De ce pare Dumnezeu uneori atat de crud? (ma refer la pilda lui Iov) credinta lui nu putea fi incercata in alt mod?

Vedeti, un om caruia Dumnezeu ii este dusman – intrebati mai devreme cum e Dumnezeu dusman! Asa-i. Il vede pe Dumnezeu dusman. Recunoaste? Da. Cum poate fi atat de crud?! Ar fi fost crud, daca acest Iov n-ar fi biruit, dar pentru ca Iov a iesit invingator, Dumnezeu e minunat. Totul e minunat. I-a dat sansa lui Iov sa traiasca bucuria aceea grozava a biruintei. Prin asta Dumnezeu nu-i deloc crud si, ca sa ne convingem ca El nu este crud, si eu sa va conving: a venit si a murit cu moarte groaznica ca sa spuna: „Eu nu te-am incercat asa, ca mi-i drag, ca-s sadic, nu pentru ca Eu am vrut sa ma joc, pentru ca esti faptura mea si fac ce vreau, ci uite, Eu insumi vin, mor – ceea ce pe tine nu te-am lasat – este dureros. Am murit Eu ca toti sa nu moara, dar ti-am dat suferinta asta ca sa intelegi, sa Ma intelegi pe Mine cat mai bine, ca sa ne intalnim noi amandoi in suferinta asta si dupa asta impreuna sa izbucnim [in inviere],,ca un mire ce iese din mormant“. Uitati-va ce frumos canta Biserica: „Ca un mire ce iese din mormant“... Minunat. Impreuna, Dumnezeu si omul, in biruinta aceasta desavarsita, adica i-a dat o preinchipuire a biruintei, ca s-o poata gusta pe cealalta. Asa ca nu-i deloc crud, e minunat Dumnezeu!

SUFERINTA, UN LUX AL VIETII PAMANTESTI

Alaturarea dintre suferinta si bucurie a existat dintotdeauna? Daca nu, de ce s-au alaturat?

Nu a existat dintotdeauna. Suferinta a intrat artificial in viata noastra. Firea asta a noastra, timpul nostru cazut, nu a existat, dar ea poate deveni o cale pentru bucurie. Este bine, totusi, si va zic inca o data: daca Hristos n-ar fi suferit, era o mare batjocura la adresa omului, sa-l lase Dumnezeu in suferinta, dar cum Hristos a venit si a suferit suma intregilor suferinte dintotdeauna, inseamna ca este ceva [suferinta]. In felul acesta s-au alaturat [bucuria si suferinta]. Dar spune ca va disparea acolo, unde nu este „nici suferinta, nici suspinare, nici chin, ci viata fara de sfarsit”. Spune ca va trece. Deci, nu a fost dintotdeauna si nici nu va fi intotdeauna. Atat cat suntem acum. Si tocmai de asta, trebuie sa ne bucuram de ea, pentru ca o sa vina timpul cand o s-o cautam si nu va mai fi. Da, Doamne, sa nu traim vesnic in ea, dar [acum] s-o traim, s-o traim pentru ca este o mare experienta.

DIN NOU DESPRE IOV

Cum interpretati moartea fiilor lui Iov? Se poate spune ca Dumnezeu a fost nedrept in cazul acesta?

Iarasi Iov. Cred ca sunt doua intrebari diferite. Stiti ceva? Luati si cititi talcuirile Sfintilor Parinti, ca si eu tot de acolo va spun, ne mai ostenim. Cititi Sfantul Ioan Gura de Aur. E minunat. Acum pe loc eu v-am dat răspunsul cu Iov, asa ce mi-a venit mie prin cap, o parte le-am citit, o parte mi-au venit mie. Este si marele risc ca eu sa mai schimb lucrurile si atunci la felul acesta de intrebari, sa nu va suparati daca o sa ma opresc, la unele n-o sa ma simt in stare sa raspund.

DESPRE „NEDREPTATEA" LUI DUMNEZEU SI PACATELE STRAMOSILOR

Daca Dumnezeu este drept de ce considera pacatele stramosilor?

Asta este chestie romano-catolica, fratii mei. Noi am mostenit nu pacatele stramosilor, ci rana stramosilor, inclinatia spre pacat. Dumnezeu nu ne judeca pentru ca Eva a mancat mere in rai, nu, ci pentru ca noi insine, in situatia ei facem aceeasi treaba. Adica suntem Eva, suntem Adam. Ne judeca pentru pacatele noastre. Atunci cand noi n-am fi facut nici un pacat personal, ne-am fi tulburat si ne-am fi suparat: „Ce ne judeca pentru toate astea [ale stramosilor]?" Dar nici macar asta. Asta e o parere care nu este proprie Bisericii noastre, inclinatia spre pacat o mostenim, firea stricata, dar din pacate n-am mostenit nimic. Nu ni se iarta noua la fiecare spovedanie, la fiecare impartasanie se iarta. Ce ne plangem? Sa nu le facem „Du-te si sa nu mai pacatuiesti".

DESPRE SUFERINTA LUI DUMNEZEU

Ati spus ca Dumnezeu sufera ca unii oameni nu se mantuiesc. Ce inseamna ca sufera? Inseamna ca e nefericit Dumnezeu? Ma iertati daca am zis o blasfemie.

Nu c-ar fi suferinta aia cu patima. Cum sa spunem noi? Dumnezeu tanjeste dupa noi. Asa cum a zis si Moise: „Si a vazut Dumnezeu pacatele oamenilor si S-a cait ca l-a facut pe om". Intelegeti? Nu ca Dumnezeu S-ar cai, dar intelegem clar ca sufera. Daca a murit, clar ca sufera, ca trebuie sa se tanguie, ca vine si umbla dupa noi. Cred ca este un fel de suferinta, nu stiu cum e asta, dar noi, ca sa-L intelegem, zicem ca „sufera". Sufera, pai cum? Sa faci tu un om asa minunat si pana la urma el sa piara!? Pana la urma el sa rataceasca, pana la urma el sa nu cunoasca bucuria aceea pentru care l-ai facut?! Noi de ce vrem sa-i facem pe toti crestini? Nu v-ati intrebat? Ca sa se bucure si ei cu noi! Pai daca noi vrem asta, suferim cand nu-i putem intoarce, oare cum Se simte Dumnezeu? Ma gandesc ca trebuie sa fie ceva acolo, nu e o suferinta ca patima, dar e asa un chip de a spune, nu ca Dumnezeu ar avea patima. De exemplu, eu cand ma gandesc la asta, pe mine ma umileste si vreau sa merg spre acest Dumnezeu. Deci daca mi-e de folos o sintagma, o comparatie, o metafora rostita despre Dumnezeu, daca in inima mea trezeste un sentiment bun, o folosim, pentru ca si Dumnezeu a fost indraznet atunci cand a spus metafore despre Sine: „Unde este hoitul, acolo va fi si vulturul". Iata, Dumnezeu Se compara cu un hoit, numai ca noi sa intelegem. Sau Proorocul David: „Scoala-Te, Doamne, ca un viteaz ametit de vin". Orice fel de sintagme, de metafore foloseste numai ca noi macar un pic sa pricepem din Dumnezeu asta! Ca noi numai prin analogii cunoastem cate ceva despre Dumnezeire, cum e Dumnezeu intr-adevar acolo, n-avem putinta a-L intelege. Dar Dumnezeu, iata, vine, ne cauta, povesteste despre Sine in poeziile astea frumoase: „De cate ori as fi vrut sa v-adun cum si-aduna gaina puii". Uitati ce comparatie frumoasa! Numai sa-L intelegem. Dar Dumnezeu nu e gaina, o stim bine. Asa e si cu suferinta asta, ma gandesc. Iarasi spun ca nu stiu eu, vom vedea acolo, dar daca ne poate aduce un gand bun…?!

PEDEPSITI CU LIBERTATEA

Cum explicati ca cea mai mare pedeapsa data de Dumnezeu omului este de a-l lasa liber, sa faca ce vrea?

Este pedeapsa, dar este si sansa. Nu cred ca exprimarea e chiar asa. Nu l-a lasat *liber* sa faca ce vrea, ci l-a lasat [doar] sa faca ce vrea. E mare diferenta. Cuvantul „liber" – daca tot era pe afis – nu inseamna sa faca ce vrea, inseamna sa faca ce trebuie, de aceea pedeapsa este doar daca ne lasa sa facem ce vrem, dar libertatea este un mare dar pe care noi trebuie sa stim sa-l folosim si tocmai pentru a sti cum sa-l folosim, trebuie sa-i invatam regulile. Sunt niste reguli foarte exacte, foarte dure ale libertatii pe care daca nu le respecti cazi in nelibertate.

DESPRE LIBERTATEA DE A FI ROBI AL LUI DUMNEZEU

Doamna vrea sa stie ce inseamna „Doamne, ia-mi libertatea robiei si-mi daruieste robia libertatii cu dragoste vesnica?”

Ce inseamna sa fii rob al libertatii? De ce e minunat? Noi suntem niste robi minunati si liberi, tocmai pentru faptul ca suntem robi ai lui Hristos, dar fiind robi ai lui Hristos nu mai suntem robi oamenilor. E un mare lucru. Tocmai asa scapam de robia oamenilor, nu mai plecam capul in fata oamenilor, nu mai nadajduim in vointa oamenilor. Atunci cand pleaca, de exemplu, primarul dintr-un sat prapadit la centru, la judet, sa mearga la primarul judetului, il retine acolo o secretara oarecare si, primar fiind, se milogeste la secretara aia, asa, pentru ca el a venit la primarul judetului si aia e mai mare, cu toate ca e o slujnica, el se milogeste, se face mai mic, cu toate ca e primar. Asa si noi, toti oamenii. Noi de ce spunem ca suntem robi ai lui Hristos, liberi in fata oamenilor? Pentru ca noi suntem „secretare”, cumva, ale lui Hristos si de asta noi suntem mari, mai mari decat toti „boierii” pamantului, care se vor infatisa, in cele din urma, inaintea Stapanului nostru si noi ii vom primi la intrare, ca asa zice: „Sfintii vor judeca lumea”.

LIBERTATEA IN HRISTOS

Cum se ajunge la aceasta libertate in Hristos?

Marturisiti-va pacatele unii altora, purtati neputintele unii altora, si asa veti implini legea lui Dumnezeu. Marturisiti-va, impartasiti-va, impacati-va, faceti poruncile lui Dumnezeu si incet-incet, aveti sanse. Incercati.

ALTE RELIGII

Si acum o intrebare cu tenta ecumenica: Se poate obtine mantuirea si prin alte religii, in afara de ortodoxie si crestinism?

Imi pare c-am răspuns la intrebare asta atunci cand am zis daca se poate mantui un om cu Dumnezeu sau fara Dumnezeu. Fara Dumnezeu, o sa vedeti ca nu ne putem mantui. Dar Dumnezeu unde este? Se spune in psalmul 10: „Dumnezeu este in biserica cea sfanta a Sa“. Acum, daca cineva vrea sa aiba mai multe biserici, n-are decat, dar Dumnezeu spune ca este „in biserica cea sfanta a Sa“. Daca cineva spune ca biserica asta in care este el nu este cea adevarata, eu nu pot sa traiesc cu gandul acesta, tocmai de asta sunt in ea, pentru ca o cred adevarata, dar asta, in chip fatal, le exclude pe toate celelalte. Trebuie sa recunoastem adevarul acesta, ce multora le pare incomod, in chip fatal si logic, asa, le exclude. Ce sa-i faci? Intrebarea mi-a fost adresata mie si, de asta, am spus indata parerea mea.

DIN NOU DESPRE ALTE RELIGII

Daca vezi in toate religiile ceva frumos si in toti oamenii ceva bun oare e un pacat?

Sa-mi spuneti ce e frumosul acela. Daca este cu adevarat frumos, in sensul pe care ni-l da Hristos, in sensul in care firea noastra il traieste, nu este un pacat, pentru ca si Sfantul Vasile cel Mare, in cuvantul sau catre tineri, ne da o gramada de versete si citate si intamplari din vietile filozofilor elini, din poeziile lor, pe care spune ca le putem folosi ca prilej de virtute. Dar, de exemplu, daca numesc frumos un ritual ciudat de nu stiu unde, atunci gresesc. Si va mai zic un lucru, noi suntem singurii, crestinii, care n-avem nevoie sa mai cautam frumosul. Noi suntem in Frumos. Desavarsit. Acesta-i singurul loc din care nu lipseste nimic. In afara gasim doar fragmente, si a lasa intregul si a umbla dupa fragmente, este nebunie curata.

CUM SE IMPACA MONAHISMUL CU SCRISUL

Cum reusiti sa va impartiti timpul ca monah, ca scriitor, ca prieten al atator oameni de cultura?

Stiti cum?! Prieten al atator oameni de cultura, ca timp, a fost in trecut, deci practic eu acum timp nu le mai acord, le-am acordat, pana la monahism, dar prieteni am ramas. Deci am rezolvat-o cu oamenii de cultura. Ca monah si ca scriitor?! Daca monahul n-ar putea fi si scriitor sau daca scrisul ar fi un lucru strain de monahism, credeti-ma, nu l-as mai fi facut. De aceea socotesc ca, scriind, nu-mi incalc statutul meu de monah ci, dimpotriva. Sa nu uitam de unde ne-au ramas in Biserica noua cele mai multe scrieri. Cam de la monahi. Scrisul este cea mai frumoasa forma de a te linisti, de a te retrage, de a fi tu insuti. Cine poate scrie si palavragi in aceeasi vreme? Ceea ce se intampla acum este o exceptie, ca eu am venit fata. Va zic, eu am

refuzat pe multi pana acum, n-am acceptat ideea de a conferentia si de-acum nu stiu cand... n-as mai face-o. Asa, in gandul meu, imi zic: „Nu, scrisul este al monahilor, tocmai al monahilor". Asa ca, vedeti, incet-incet se impaca. Va mai spun un secret. Noi avem atata timp liber incat poti sa le faci pe toate. Uitati-va la ceasurile pe care le petrecem vorbind zadarnic: barfe, privim la filme, facand tot felul de chestiuni ciudate, band nu stiu care fel de sucuri. Astea lipsesc din viata monahului, nici nu va inchipuiti cat timp liber exista in viata monahului. Asa ca ai timp si de rugaciune pentru slujbe care nu trebuie lasate, pentru ca celelalte poti sa le faci, dar daca nu te rogi, n-ai nici un folos din ele. Si ai timp si de una, si de alta. Dar asta e valabil pentru orice crestin, mai renuntati la unele din fleacurile astea, care mananca o gramada de timp, si veti vedea ca pentru rugaciune, 10 minute daca ati avea, 10 minute zic, pentru inceput, si mare lucru veti face.

CUM OBTINEM CEEA CE NE TREBUIE DE LA DUMNEZEU

Atunci cand cerem un lucru bun de la Dumnezeu si acel lucru ni-l dorim din tot sufletul ce trebuie sa facem? Sa ne rugam mai mult, sa postim?

Sa ne rugam mai mult este un lucru relativ. Depinde ce intelegem. Daca intelegem sa facem mai multe acatiste, nu stiu ce sa zic. Dar a ne ruga mai mult inseamna a ne ruga mai bine, mai des, mai adanc, mai sincer; cu lacrimi sa ne rugam, fara sa ne zgariem simturile, dar sa asteptam sa simtim darurile Duhului aici [arata la inima]. Se spune sa nu te ridici de la rugaciune pana nu simti o lucrare a Duhului, fie bucurie, fie umilinta, fie oricare ar fi ea, ca in rest ai batut vantul cu vorbele si atunci sa mai tragi nadejde? Ca Avraam cat a asteptat pana a ajuns el sa vada sau sa i se nasca fiul? Sa asteptam, da? Ca noua ne e de folos a rabda, foarte de folos, dobandim harul Duhului Sfant prin asta. Lucruri bune!? Nu este mai bun lucru decat a dobandi harul Duhului Sfant! Si atunci, daca noi, prin rabdarea pe care ne-o asumam asteptand acel lucru, care ne pare noua ca e bun, dobandim Duhul, nici nu mai avem nevoie de lucrul acela, pe care l-am cerut, pentru ca noi, fara sa vrem, prin rabdare, am dobandit ceva mai mare, am dobandit binele suprem! Nu intotdeauna lucrurile cerute sunt cele mai bune, dar cel mai bun este Duhul Sfant. Cereti: „Duhul Tau cel sfant nu-L lua de la mine". Asa rugati-va.

DACA NE TEMEM DE VIITOR

Ce sa facem cand ne temem de viitor, de faptul ca vom termina o facultate si n-o sa avem loc de munca?

Uitati-va bine pe cine intrebati, cui i-ati pus intrebarea asta. Doar nu vreti sa ajungeti ca mine. La noi, seminaristii, stiti care era rugaciunea neincetata a seminaristului? - ati auzit de rugaciunea neincetata „Doamne Iisuse Hristoase, miluieste-ma"-, la seminaristi cuvintele erau asa: „Doamne, fie voia Ta, numai nu calugar".

CUM CONVINGEM UN NECREDINCIOS

Parinte, cum convingeti pe cineva care nu crede in Dumnezeu, ca exista Dumnezeu?

Niciodata nu-l conving. Le-am facut la inceput, cu mare inflacarare, nu-i treaba mea sa fac asta. Dumnezeu convinge pe cineva ca exista Dumnezeu si abia dupa ce omul s-a convins ca exista Dumnezeu, poti incepe o discutie cu el si nici atunci, de cele mai multe ori, ies prostii. Mai bine fugi. Uitati-va la mine, ca vorbesc aici, dar tatal meu e ateu convins. Insa eu niciodata nu primesc gandul ca el ar putea sa nu se mantuiasca, chiar mai mult, nu primesc nici macar gandul ca el este mai departe decat mine de Dumnezeu. Dimpotriva, ravna cu care el se impotriveste lui Dumnezeu este mai mare decat ravna cu care eu incerc, sarmanul, sa ma apropii de El. Si atunci, daca Dumnezeu ar face o minune si l-ar rasturna intr-o zi, m-ar intrece in toate. De-asta eu il respect si il admir si trag nadejde la Dumnezeu. Deci, asta e cu necredinciosii. Nu-i problema noastra, ne rugam: „Doamne, Tu stii, Tu l-ai zidit, Tu da-i credinta, ca eu n-am de unde sa i-o dau".

DIN NOU DESPRE GOANA DE A CONVERTI PE ALTII

Hristos a trimis pe ucenici la predica si le-a poruncit sa faca ucenici. Cum impacati aceasta porunca cu cele zise de Sfintia Voastra, [cum ca nu trebuie sa ne ingrijim de mantuirea celorlalti]?

Asta e iarasi o atitudine protestanta. Ii trimite pe ucenici sa faca ucenici, dar noi insine inca n-am devenit ucenici si incercam a face ucenici. Ma intelegeti? Deci sa ne punem intotdeauna problema asta: atunci cand eu vreau sa-l fac ucenic, ce vreau sa-l invat eu pe el? Uite, el a crezut in tine, spune: „Vreau sa fiu ucenicul tau, arata-mi ce trebuie sa fac". Atunci ce faci? O sa patiti asa ca mine, sa nu stiti sa raspundeti cine e Dumnezeu. Da, pentru ca noi habar n-avem, in doua cuvinte spunem tot ce stim despre Dumnezeu, tot ce stim despre viata launtrica. Suntem chinuiti de toate patimile, de toate necazurile si atunci vrem sa facem ucenici, sa facem inca niste oameni ca noi? Hristos are nevoie de lucrurile astea? Fa-te tu insuti ucenic. Porunca a fost data ucenicilor, nu oricui. Deci, daca am devenit ucenici, mergem sa facem ucenici, dar daca nu, mergem dupa ucenici. Ne rugam de altii sa ne faca ucenicii lor. Intelegeti? Sa acceptam si chestiunea asta. Mergem si cautam un om, cum se spune: „N-am om, Doamne, sa m-arunce acolo unde vine ingerul". Asa sa facem. N-am om, Doamne, da-mi un om care sa ma faca ucenic, nu un om pe care sa-l invat eu nu stiu ce. Nu un om, da-mi oamenii toti. Deci, asta e o pornire gresita [sa vrem sa facem ucenici].

DESPRE PSIHOLOGIE

Psihologul poate conduce pe om la Dumnezeu?

Nu, psihologul poate conduce pe om la om, dar la omul cel vechi, doar la omul cel vechi. Pana la un punct psihologia explica, constata niste realitati, in cel mai bun caz. Si este minunat daca le constata bine. Un psiholog bun poate constata niste realitati, dar nu poate oferi niste solutii si de asta psihologii care sunt Sfintii Parinti, pe langa faptul ca ei constata realitatile, iti mai ofera si solutii. Deci psihologia, nu-i chiar asa demonica, daca nu ascultam solutiile pe care le da ea. Ea nu prea are solutii, dar le ofera, asta e problema ei. Intelegeti? Faptul ca nu poate s-ar termina aici, dar ea le ofera. Pana la a constata, este de folos, dar din clipa in care ea ne ofera solutiile ei ciudate si noi le indeplinim, ne pierdem mintile, acolo psihologia nu mai e buna. Dar psihologia nu e vinovata, ci noi, daca le acceptam. Asta e cu psihologia, e o stiinta despre suflet.

DUHOVNIC SI PSIHOLOG

Trebuie sa fie si duhovnicul un bun psiholog?

Altfel nici nu se poate. Ce-i duhovnicul, daca nu e psiholog? Daca nici macar psiholog bun nu e, atunci ce fel de duhovnic e? De unde cuvantul acesta „duhovnic"? De la duh, adica sa cunoasca si cele ale duhului, nu doar cele ale sufletului, ca „psyche" asta... psihologul le face. Nu un bun, ci cel mai bun! Si nu doar atat. Nu-i suficient sa fii doar bun psiholog, dar trebuie sa mai cunosti si tainele celelalte si Dumnezeu sa-ti descopere, sa stii sa traiesti in Dumnezeu si voia lui Dumnezeu asupra omului acestuia, asupra acestor trei: duhovnicul, celalalt [omul simplu], si Dumnezeu, noi trei, care este voia Ta, Doamne, asupra noastra? Deci asta-i duhovnicul, sigur ca da. Din cauza asta noi n-avem nici o bucurie pentru ca n-avem duhovnici. Sa stiti ca rar se cunoaste un duhovnic, eu doi am cunoscut: unul, parintele Selafiil si altul, parintele Rafail. In afara putem avea sfatuitori, sa cerem o parere, dar un duhovnic este un mare dar de la Dumnezeu. Sa ne rugam ca Dumnezeu sa ni-i arate. Este bine ca, totusi, mai sunt cartile lor, dar si acolo te incurci, ca sunt sfaturi oferite particular si atunci omul se poate tulbura. Se apuca si citeste ce sfat a dat parintele Paisie la calugarii atoniti, se apuca si face si intra intr-o drama si cu familia, si cu toti. Sa fim atenti ce citim, cum citim, cui sunt adresate. Mai bine cautati calea de mijloc.

CAND DUHOVNICUL NE DA UN CANON PESTE PUTERE

Cum vedeti problema infruntarii? Daca duhovnicul ne da rugaciune multa cantitativ, ce sa facem?

Sa-i spuneti duhovnicului ca-i mult. Este mult mai simplu decat ne pare noua. Ne facem un stres de constiinta, pentru ca am primit in gandul nostru gandul ca noi avem virtutea ascultarii. Noi suntem bolnavi, virtutea ascultarii este urmare a smereniei, dar smerenia unde sta? Sta cu ingerii smerenia si noi, tocmai din cauza mandriei, a ingamfarii noastre, nu ne mai incapem in piele si, crezand ca avem virtutea ascultarii, ascultam un lucru care ne dauneaza. Ai smerenie? Mergi la duhovnic si spune-i: „Parinte, nu pot, ma irita,

obosesc". Numaidecat duhovnicul iti va spune: „Fa dar cat poti, uite atat". „Si asta-i mult, ma irita, nu-mi place, imi vine sa dau cu ceaslovul de podea". „Hai sa vedem ce facem". Fiti precum copiii. Smeriti-va si biruiti.

RUSINEA DE DINAINTEA SPOVEDANIEI

Cineva intreaba ce sa faca daca ii e rusine sa marturiseasca un pacat.

Sa-i spuna lui Dumnezeu, sa-i spuna lui Dumnezeu mai des. Noi avem pilde in care se spune ca ne putem rusina de un pacat. Avem in Pateric. Dar Dumnezeu stie motivul pentru care ne rusinam. Adica sa fim mai umani, du-te si zi lui Dumnezeu, plangi tot timpul la El: „Doamne, uite-ma cum sunt, de facut, l-am facut (pacatul), dar nu stiu cui sa-i spun". Si cereti sa nu muriti in el. Doamne, amana cumva timpul pocaintei ca sa nu mor, ca sa fiu eu intr-o zi pregatit sa-l spun si da-mi un parinte care sa-mi para mie ca ar putea sa ma inteleaga. Dar sa stiti ca nu-i chiar asa de grav si cu pacatele astea, ce sa faceti? – toti suntem pacatosi. Dar daca nu puteti si nu puteti, duceti-va undeva, intr-un oras strain si marturisiti-va la un preot de parohie. Dar lui Dumnezeu in primul rand si rugati-va ca Dumnezeu sa va scoata din rusinea asta, pentru ca ea este o mare lovitura. Dar nu va indepartati de Dumnezeu, nu va rusinati de El, de oameni puteti sa va rusinati, ca e omeneste, dar de Dumnezeu nu trebuie sa va rusinati, spuneti-I. Si intr-o zi, spunandu-i asa, El va va ierta, mai usor decat daca veti spune oamenilor. Mergeti la preot, dar daca nu puteti si nu puteti spune preotului, spuneti lui Dumnezeu spuneti, Maicii Domnului, la Sfinti, la Sfinti care au facut pacate similare. Eu stiu? ce-ati facut? ati desfranat? ati inselat pe cineva? – gasiti un sfant si rugati-va, spuneti: ajuta-ma sa ma izbavesc. Iar ei va vor da curaj sa o spuneti si preotului.

PERSEVERAREA IN PACATELE MARTURISITE

Cum se intampla ca, desi iti recunosti pacatul, perseverezi in aceeasi greseala?

Iti place. Una este a recunoaste si alta este parerea de rau. Dar indrazniti, mai recunoasteti o data, de mai multe ori si cereti de la Dumnezeu: „Doamne, imi place pacatul acesta, Tu nu-mi placi, nu-nteleg ce vrei, dar stiu ca fara Tine n-o sa pot face nimic, ajuta-ma. Stau aici si vreau sa fug de la Tine, dar nu scap de amintirea asta a Ta, stiu ca ai murit pentru mine, ajuta-ma, scoate din capul meu, din inima mea; poate nu-mi este nici o cununa pentru asta, poate nu fac nici un efort, unii lupta – ei nu pot lupta, ei vor cununi – eu nu vreau nici o cununa, eu nu pot lupta, izbaveste-ma Tu, ca eu asta nu pot". Si asteptati, si indrazniti cu nadejde, n-are cum sa nu vina Dumnezeu sa va ajute.

CAND O FEMEIE E INDRAGOSTITA DE UN EPISCOP

Ce i-ati spune unei femei care este indragostita de un slujitor sau mai exact de un episcop?

(Rumoare in sala, amuzament).

Pentru mine este o drama asta si eu i-as spune sa fuga din orasul acela. Nu se poate, trebuie sa luam foarte in serios lucrul acesta. Inteleg si drama ei, despre drama lui nu pot sa spun, pentru ca nu stiu daca si el o cunoaste. Sa fuga cum a fugit si Evagrie Ponticul [cand s-a indragostit de el o curtezana]. Fugiti, daca nu va puteti abtine, nu dati ochii cu el si scoateti din cap gandul acesta, o sa va dispara, scoateti prostiile astea din cap, nu va jucati cu ele. Sa nu va para interesant, nici calugarii, nici preotii, nu va jucati, fugiti, fugiti la tara, oriunde stiti, o vreme, alta, casatoriti-va, faceti ce vreti, fugiti, nu mai dati niciodata ochii cu el, nu mai mergeti nici la biserica acolo, nici dupa binecuvantare, nimic, nici nu va mai rugati pentru el – spune Sfantul Ioan Scararul: numele care ne-aduc ganduri de patima nu le mai pomenim – nu va rugati, ca Dumnezeu singur se va ruga pentru el, stie El cum sa faca, nu-l pomeniti, stergeti pana si de pe pomelnic numele lui. Si lupta, ca lupta asta nu se stie cat va mai tine. Daca este de la dracu' – si sigur de la el e – va trece. Cereti de la Dumnezeu si o sa va izbaviti si multa rasplata veti avea .

DESPRE MECANICITATEA RITUALURILOR RELIGIOASE

Oare mecanicitatea cu care se savarsesc ritualurile religioase si cu care credinciosii sunt pusi sa se roage spunand de 10 ori aceeasi rugaciune, poate aduce mantuirea?

Mecanicitatea nu, dar repetarea rugaciunii de 10 ori sau de 1000 de ori, sa stiti ca asta nu-i numaidecat sa fii mecanic. Noi repetam „Doamne Iisuse“, noi repetam orice altceva. Parca daca cineva ii spune cuiva: „te iubesc!“ i se raspunde: „las' ca mi-ai spus-o de 24 ori pana acum“? Asta inseamna, noi ii spunem lui Dumnezeu ca-L iubim, ca avem nevoie de El, noi nu ne mai saturam, noi nu transmitem o informatie atunci cand spunem „Doamne, ajuta!“, nu-L informam pe Dumnezeu ca noi avem nevoie de El, noi comunicam cu El. Noi nu ne mai saturam, intelegeti? Stau doi indragostiti, adolescenti la gardulet, ploua, stau, trec 7 ceasuri, ai trecut incolo si iarasi ii gasesti acolo. Ce-si spun? Aceleasi lucruri banale isi spun, dar uitati-va cum si le spun. Asa si noi cu Dumnezeu, stam in fata Lui si-I spunem: „Doamne ajuta! Doamne miluieste! Iarta-ma! Iti multumesc, Doamne.” Ce tot spui atata? Iaca, nu stiu ce spun, dar suntem amandoi. Intelegeti? Asa-i cu repetarea rugaciunii, dar sa nu fie mecanic. Mecanicism, nu, dar, pur si simplu, da.

RUGACIUNEA PERSONALA

Parinte, cum va rugati personal sau cum se roaga Dumnezeu in noi? Se invata si rugaciunea?

Cum ma rog personal? Sa nu lipseasca rugaciunile de marturisire, asa, cu cuvintele mele: „Doamne, miluieste-ma, iarta-ma, primeste-ma sa ma rog”. Ma apropii si nu incep rugaciunea pana nu ma linistesc launtric. Nu dau buzna in rugaciune. Stau pana ma fac nimic si pana imi dau seama ca aici e [numai] Dumnezeu si eu, si restul dispare. Si atunci incep a spune: „Dumnezeule, curateste-ma pe mine, pacatosul si ma miluieste”. Apoi spun: „Slava Tie, Dumnezeule, Imparate Ceresc...” si numaidecat spun si slavoslovia [doxologia]. Intotdeauna. E minunata slavoslovia: „Slava intru cei de sus, lui Dumnezeu si pre pamant pace, intru oameni buna voire“. Si in afara de asta, ceea ce se mai citeste, na. Citesc. Ceasurile, psaltirea, toate laudele. Citesc cum Dumnezeu imi da. Pe urma fac „Doamne Iisuse”. Stiti, rugaciunile prea multe… Eu va spun ca stare, ca atitudine. De-acum, despre cantitati si calitati, nu se vorbeste niciodata. Se spune ca nici la cel mai bun prieten nu spui ce pravila ai. Eu ca atitudine va spun. Sa nu lipseasca marturisirea inaintea lui Dumnezeu, sa-I spuneti toate gandurile de peste zi, spuneti-I cu ce nu sunteti de acord, spuneti-I ce n-ati inteles, ce ati vrea sa intelegeti: „Doamne, ajuta-ma!” Faceti-va fleasca inaintea lui Dumnezeu si dupa asta va umiliti si spuneti: „Slava Tie, Dumnezeule!” Lauda, marturisire, multumiri si toate. Incet-incet. Si nu cereti lui Dumnezeu lucruri zadarnice, niciodata sa nu cereti lucruri banale. Sa nu cerem lucrurile pe care… cum spune Sfantul Ioan Gura de Aur: sa nu cereti de la Dumnezeu lucruri pe care dracu' si asa ni le da. Asa sa ne rugam.

RUGACIUNEA CU PROPRIILE CUVINTE

Ce parere aveti despre rugaciunile spuse din inima, cele care nu sunt invatate pe de rost dintr-o carte, adica ne rugam prin propriile cuvinte?

Da, spuneti, alea sunt cele mai frumoase, daca vi-i drag spuneti-le asa. Aveti indrazneala, repetati cat vreti: „Doamne miluieste, iarta-ma” etc. Spuneti, repetati. Parca Parintii nu spuneau asa? „Doamne Sfinte, miluieste-ma pe mine, pacatosul, ajuta-ma, iarta-ma!” Asa sa ne rugam. Asta e cea mai buna rugaciune, asta neincetata. Si stiti ce? Pentru ca nu o avem pe asta, avem nevoie de rugaciunea scrisa. Daca am fi stiut sa ne rugam cu cuvintele noastre, asa, simplu, n-am fi avut nevoie de rugaciuni scrise. Dar indrazniti. Cum o sa gresiti cand o sa repetati aceleasi cuvinte de multe ori?! Ce inseamna sa nu vorbiti mult ca paganii? Inseamna sa nu repetati cuvinte inutile, sa curgi in rugaciune, ceri si aia, si aia, multumesti, lauzi, sincer fii, nu construi rugaciuni mari. Dac-ai spune: „Inima curata zideste intru mine”, nu gresesti. „Duhul dreptatii nu-l lua de la mine”, nu gresesti. Si fiecare, sa stiti ca se indragosteste de un verset, de o rugaciune, pe care o simte el aproape de inima lui. Unuia ii place sa marturiseasca, unuia-i place sa laude. Unuia ii place „Lumina lina”, unuia „Slava intru cei de sus”. Spuneti-o pe-aia, care va place, repetati-o. Cuvinte putine, pentru ca adevarata rugaciune este fara de cuvinte. Intelegeti? Si drumul spre rugaciunea aceasta adevarata este imputinarea cuvintelor, nu adunare rugaciuni. La ultima treapta noi stam in fata lui Dumnezeu si ne dam seama ca nu mai are sens sa povestim, stam, pur si simplu, in fata Lui, deschidem inima asta a noastra plina de pacate si spunem: „Iata, Doamne, cine sunt, iata zidirea Ta, si, iata, Tu esti de fata”. Ne dam seama ca e cumva inutil sa mai vorbim, vedem ca El este si de-acum este in noi. Sfantul Serafim de Sarov spune ca atunci cand cineva bate la usa, spui: „Da, intra!“ Dar daca dupa ce a intrat tu tot spui: „Da, da, intrati!” Spune ca esti nebun. Asa si cu Hristos, cand spui: „Doamne, vino si Te salasluieste intru noi”, daca ai

simtit ca a venit si S-a salasluit, acum ce m-ai chemi? Sa nu fie cuvinte nepotrivite la rugaciune, de dragul de a te vorbi. Sunt stari, intr-adevar, cand noi ne-am umilit, ai citit jumatate de psalm si asa ne-a venit o stare, ca nu mai avem cuvinte. Nu cititi mai departe, opriti-va in starea aia si bucurati-va de ea. Nu ganditi nimic, stati, traiti-o asa cum e ea, n-o anulati prin citirea psalmului. Asa ca, rugati-va cum vreti, numai rugati-va.

RUGACIUNEA PENTRU CEILALTI

Daca noi insine suntem pacatosi, ne putem ruga si pentru ceilalti, pentru aproapele nostru?

Uitati-va cum suna rugaciunea „Tatal nostru": „Tatal nostru", nu „Tatal meu", „si ne iarta noua greselile ***noastre***" nu „***ale mele***". Noi tot timpul ne rugam pentru toata lumea. Hristos ne-a condamnat sa ne rugam pentru toata lumea si aceasta, desi suntem pacatosi. Sa stiti ca rugaciunea pentru altii ne iarta pacatele. Dar s-o facem cu smerenie si cu blandete. „Imparate Ceresc, Mangaietorule, vino si te salasluieste intru noi"... toate sunt rugaciuni pentru toata lumea. Sunt doar cateva particulare. Deci, noi oricum ne rugam, insa s-o facem cu smerenie, cu blandete si Dumnezeu rasplateste. Spune Sfantul Siluan Atonitul ca a te ruga pentru ceilalti este a-ti varsa sangele pentru ei. Ca ce dragoste mai mare este decat a pune sufletul tau pentru aproapele? Si, iata, tu l-ai pus pentru aproapele, rugandu-te. Clar ca Dumnezeu, vazand osardia asta a ta, asa pacatos cum esti, iaca, te iubeste.

DESPRE DUMNEZEUL PERSONAL

(*Adevarul Invierii*)

Parinte, sunt si tineri care n-ar fi venit, dar care au fost adusi si nu inteleg nimic din specializarea teologica, ei doar Il cauta pe Dumnezeu, dar nu-L gasesc si nu stiu care „modul" Dumnezeul personal. Vorbiti-le despre Dumnezeul personal.

Dumnezeul personal?! Teologic? Stiti cum? Cum sa-i vorbesti cuiva despre Dumnezeu, despre Dumnezeul lui personal daca tu nu-l esti el? Despre dumnezeul lor personal, care este al lor, cel mai bine pot vorbi ei. Si atunci, socotesc eu, ca daca ei spun ca, intr-adevar, cauta pe Dumnezeu, sa-L cerceteze intai pe acel Dumnezeu, daca le place. Apostolii n-au crezut dintr-odata, n-au crezut in Inviere, au plecat. Din cauza asta crestinismul este o religie foarte ciudata, desi toti ateii ne socotesc creduli pentru cuvintele „nu ispiti, crede si nu cerceta", totusi, pana n-a bagat degetul in coasta la Hristos, Toma n-a crezut. Cea mai mare dovada ca invierea a fost reala, este aceea ca in Inviere au crezut acesti oameni razvratiti, foarte aprinsi. Si Petru, si Pavel s-au lepadat si n-au crezut, iar cand au venit femeile si le-au zis: „A inviat!" Ei au zis: „E nebuna Maria asta! Ne tulbura!" Pe urma ei accepta si mor pentru acest Hristos, mor pentru Inviere! Asta inseamna nu doar ca invierea a fost adevarata, ci ca in ea au crezut niste oameni care nu credeau degraba in orice, care cercetau si cercau toate. Daca vom incepe a-L cerceta pe acest Dumnezeu, chiar si cu necredinta, dar mai ales cu necredinta, pentru ca n-ai nevoie sa cercetezi dupa ce ai crezut, dar daca vei cerceta anume pe acest Dumnezeu, nu ceea ce-ti inchipui tu ca ar fi Dumnezeu, nu pe tine insuti sa te pacalesti, dar pe Dumnezeu sa-L cauti, atunci n-ai cum sa nu te indragostesti de El, ca vei descoperi ca El este tocmai ceea ce-ti lipsea. Asa ca, ce sa le spui unor oameni care nu-L cunosc pe Dumnezeu, dar Il cauta? Va mai spun inca o data: cei care au incercat sa-mi povesteasca mie despre Dumnezeu, in cel mai bun caz, reuseau sa ma irite intr-un mod mai putin spectaculos, dar macar o simpatie pentru Dumnezeul lor sa-mi trezeasca, niciodata. Antipatie, da! tot mai mare si mai mare si tot mai convins eram ca numai prostanacii cred in Dumnezeu. Asta nu inseamna, cumva, ca cei care ravnesc sa ne converteasca sunt tocmai aia care nu prea reusesc ei insisi sa creada, iar cei care ar putea intr-adevar sa ne povesteasca ceva despre Dumnezeu, stau ascunsi. Incercati sa-i cautati pe astia ascunsi, poate va indragostiti de ei, dar nu mergeti la manastirile faloase, ca acolo s-ar putea sa gasiti vreo industrie de stiu eu ce fel de ciorapi barbatesti sau nu stiu care sucuri, sau sa se vanda colaci cu firma manastirii. Nu mergeti la astea mari numaidecat, asta indeamna si Sfintii Parinti [din ultima vreme] pe cei care vor sa mearga intr-o manastire, sa nu se duca la cele faloase. Sunt si acolo oameni sfinti, dar ei, iarasi zic, stau intr-o chilie darapanata si cel care-ti iese in cale, de regula, e un om care numai poate sa-ti spuna nimic despre Dumnezeu, pentru ca el e desert, pentru ca el toata ziua numai asta e

pus sa faca [sa vorbeasca altora] si nu mai are timp sa agoniseasca Duh pentru sine. El nu are timp sa vorbeasca cu Dumnezeu, pentru ca el tot timpul trebuie sa vorbeasca cu oamenii. Asa ca, incercati si cautati cautati in voi insiva, simplu, cu indrazneala, daca vi-i drag si daca intr-adevar Il cautati. Dar daca cautati cautati asa, o idee, numai ca sa fiti interesanti, n-are rost. Mai asteptati.

DE CE NU-L INTELEGEM PE DUMNEZEU

Cum a fost omul facut dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu? De ce dar nu reusim sa-L intelegem pe Dumnezeu?

Una, pentru ca suntem doi oameni in noi: este unul care nu-ntelege si unul care tinde [sa inteleaga]. Noi trebuie sa-l zidim [pe cel nou]. Tocmai pentru ca suntem dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu, avem posibilitatea si datoria sa ne zidim din nou, cum Dumnezeu a zidit pe om, [asa] si noi trebuie sa ne zidim pe noi insine, nu sa stam, asa, cu mainile goale si sa asteptam: unde e omul ala nou din noi? Fa-l! daca vrei si spui ca vrei sa fie ca asemanarea lui Dumnezeu. De fapt, parca si caderea asta s-a intamplat – ne spune Sfantul Maxim foarte frumos – tocmai pentru a da omului sansa de a aplica, de a exersa chipul acesta si asemanarea cu Dumnezeu. Omul a fost facut fara voia lui. Intelegeti? Si-atunci, unde-i, unde-i libertatea, dupa chipul lui Dumnezeu? Nu-i! Atunci, uite, frate, ai cazut, ai posibilitatea, prin libera vointa, sa te zidesti din nou, prin taina Botezului, sa-ti faci o nastere din Duh, curata, cum a fost si Adam primul, fara tata pamantesc, fara mama pamanteasca. Asa si tu, desi cu mama pamanteasca si cu tata pamantesc, ai ocazia sa te nasti din Duhul Sfant, prin Botez, si sa incepi din nou. Fii dupa chipul lui Dumnezeu [adica fii creator]! Nu astepta, incepe! Dumnezeu nu este asa, ceva haotic, cum is astia cu haosul primordial; Dumnezeu ne-a facut, a zis: „Sa facem om dupa cipul si asemanarea noastra". Asa si noi, sa spunem [noua insine]: „Mai frate, uite, scrie aici, sa fim dupa chipul lui Dumnezeu, dar tu parca esti dupa chipul celalalt. Hai sa facem - sfatuieste-te cu porcul asta care e in noi [adica omul vechi] si spune: „Sa facem om dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu!" Si... incet-incet, te faci din nou. Asta e cu asemanarea. Altminteri cum s-o intelegi, daca tu n-o ai? Tu inca nu te intelegi nici macar pe tine insuti, si cum vrei sa-L intelegi pe Dumnezeu? E osteneala mare. Se spune ca Imparatia Cerului se ia cu sila, cu forta, cu munca. Sa ne ostenim, ce sa faci? Nu toti, asa, dintr-odata.

NEBUNIA LA SFINTI SI LA OAMENII DE ARTA

Va rugam sa faceti o scurta paralela intre nebunia pentru Hristos si nebunia pentru arta.

Exterior, nebunia pentru Hristos si nebunia unui artist poate sa aiba forme identice. Sa luam pe Sfantul Simeon cel nebun, care intra in oras cu un caine mort legat de brau si asa debuteaza in predica, asa vine Sfantul Simeon la predica. Cine are curaj sa inceapa asa predica? Si sa-l luam pe Salvador Dali, care-si facea mustatile cu miere si [celor care il intrebau de ce o face, le] spunea: imi place cand se asaza mustele pe ele. Diferenta care e? Diferenta e, poate nu de scop, cat de rezultat. Si de ce nu e de scop? Pentru ca si Dali credea ca are un scop bun si, pana la urma, scopul era acelasi, de a arata ca nu e de acord cu lumea. Scopul e de a arata ca el nu suporta sa fie inghitit de masa asta, care nu stim de unde vine si unde merge. Scopul de a striga, de a spune ceva lumii, desi print-un gest care este prostesc, dar nu fara efect, pentru ca, iata, il tinem minte, incat am ajuns eu, calugar, sa vi-l povestesc, inseamna ca el a socat lumea. E problema socului. Si Sfantul Simeon [de ce face nebunii]? Tot pentru ca nu era de acord cu lumea [pentru a trezi lumea din toropeala]. Numai ca, este o mare diferenta si o mare drama pentru acest Dali, care n-a reusit sa puna in loc nimic, atunci cand lumea l-a intrebat de ce face asta. Iata ce le-a răspuns: ca asteapta mustele. Dar mustele se asaza pe cadavre, pe mortaciuni. Pe cand Sfantul Simeon a facut-o pentru viata si a reusit si a infrant moartea. Dali a vrut sa scape de moarte, dar nu stim cum a reusit. Deci asta-i diferenta. Ca scop, ca reactie, este foarte adanca si, practic, are aceleasi porniri: de a spune ceva lumii, de a spune ca lumea nu este buna, ca toata corectitudinea asta a lumii nu duce la nimic, nu foloseste la nimic si, iata, Hristos, minunat, lasa pe acesti sfinti nebuni ca sa rusineze toata cuviosenia tuturor, ca sa nu mai poata nici un tanar de asta care-si pune cercel in ureche sa spina: voi, crestinii nu sunteti liberi. „Ti-ai lasat barba si umbli in negru, dar eu nu am chef sa umblu in negru, am chef sa umblu cu cercel". „Dar nu umbla in negru, umbla cu cercel, umbla, boieste-te, fa-te cum stii tu! – Sfantul Simeon umbla gol, scotea camasa, o flutura asa, era mos cam de 60 de ani, se ducea in crasma cu tarfele si canta, si dansa, le distra pe tarfe si pe betivi si facea banuti pe asta – asa cu nu asta conteaza. Dar mai departe ce faci tu, [cu ce scop ai facut toate astea,

cu ce scop ti-ai asumat aceasta nebunie]? Deci, ai libertatea in Biserica, fa-ti parul cum vrei tu: taie-l, tunde-l, canta... Sfantul Simeon in biserica arunca cu nuci in lumanari si-n femei, si-l scoteau afara si-bateau. Deci, uitati-va, Hristos ne spune ca: „Daca tu, fiind nebunatic, iti pare ca, venind la lipsesti de libertatea asta a ta, uite, ti-l dau pe Sfantul Simeon, pe Sfantul Andrei cel nebun, pe toti - Andrei cel nebun isi facea nevoile in fata oamenilor si lua bataie pentru asta, in sinaxarele noastre s-de acest amanunt, dar eu am citit intr-o carte despre asta, Duhul Sfant nu S-a sfiit si a venit peste Andrei, dar oamenii se sfiiesc sa marturiseasca nebuniile lui – asa ca, fii nebunatic, dar fa virtutile, implineste dragostea".

Nebunul pentru Hristos invinge, biruie, isi traieste libertatea, pe cand nebunul pentru arta, pur si simplu, isi ucide libertatea. El ajunge din ce in ce mai neliber, incat, in ultima instanta, este rapus de moarte si aruncat in temnita unde-i scrasnirea dintilor. Intelegeti drama? Dar pornirea, cred ca a fost aceeasi.

Sa stiti ca exista si nebunia pe care o traia Baudelaire. El o numea „placerea aristocratica de a displacea". Aceasta forma de nebunie o traiesc astazi oamenii si tinerii. Ei n-o fac pentru ca vor sa spuna ceva lumii, dar o fac pentru ca s-au imbolnavit de aceasta placere aristocratica, prosteasca, de a displacea. „Da, am parul verde si-s prost!" „Nu-i asa ca sunt tampit?!" Auzim replici de-astea asa de senin rostite… Lui ii place, ii place sa fie tampit, intelegeti? Asta-i o boala. Hai, Baudelaire era singur, statea in Franta lui, soca, isi vopsea parul verde, avea o amanta negresa, ii soca pe toti, a scos o carte care se chema „Florile raului", incat i s-a ars tirajul imediat. Da, el a socat [pentru vremea lui era un soc]. Dar tu pe cine sochezi? Intri in metrou... toti cu parul verde! Ce faci? Eu cu parintele, va spun drept, socam, cand mergem cu hainele astea negre, cu barbile, toti stau cu ochii pe noi, suntem raritati. Deci, daca vrei sa sochezi, nu-ti pune cercei... urmeaza noua!

Deci, asta e cu nebunia, desi intentia la unii e sincera, e adanca, dramatica, dar la unii e, pur si simplu, ieftina, mititica. Imita pe un Baudelaire, pe un Salvador Dali... Is mici, mai, daca vrei sa imiti pe cineva, imita pe cineva mai mare. Ia si imita pe Hristos.

Parintele Cleopa a fost intrebat cand ne putem face nebuni pentru Hristos. El a spus ca dupa 50 de ani de manastire.

Asta stiti cum suna? Niciodata. Dar cei care au chemarea nebuniei pentru Hristos, cam nu mai au nevoie de o incredintare de la oameni. Omul nu poate indrazni sa spuna: tu esti bun pentru nebunie. Nebunia este cea mai grea forma de nevointa, cea mai grea marturisire si propovaduire a lui Hristos. Ea pare foarte seducatoare si parca foarte usoara. Mare lucru, o faci pe prostu'. Intr-adevar, n-ai facut nimic daca o faci pe prostul, dar n-ai facut-o pentru Hristos. Deci, nu-i greu sa faci pe prostul, dar pentru Hristos e greu. Stiti de ce? Pentru ca, de exemplu, pe un Dali il lauda toti ca e nebun - „Mai, ce tare e Dali acesta, a zis ca idealul lui in viata e sa treaca prin fata Vaticanului intr-un Rolls Royce rosu plin cu mii si mii de conopide albe" –, dar unui sfant nebun pentru Hristos toti ii dau suturi, toti il alunga, pana si cainii il musca, dupa cum stim din viata Sfantului Andrei. Artistul isi face din asta un mod de viata, o anexa a artei sale si-si atrage spectatori, face spectacol, face show si este admirat pentru asta, e aplaudat. Deci, el are un stimulent, pe cand nebunia pentru Hristos, tocmai prin asta e greu s-o duci, pentru ca pana si ai tai, crestinii tai, preotii tai, te batjocoresc, te scuipa, te dau afara. Esti doar tu si Hristos. Si poti sa ajungi sa fii ingropat inca si ca un sinucigas. Eu nu ma indoiesc ca ar putea fi sfinti pentru Hristos care au inscenat sinuciderea si au fost aruncati la gunoi. Doar Hristos ii stie.

CRITICILOR MEI

De ce credeti ca volumele publicate de dvs. au starnit contradictii si scandaluri printre ascoristi si printre unii parinti, unii nefiind de acord nici cu aceasta conferinta?

Nu stiu. Printre ascoristi? mie personal nu mi-au zis. Si socotesc ca, atunci e adevarata revolta, cand vin sa-mi spuna mie in fata: „Mai, desteptule, de ce nu stai la tine acasa?" Dar daca nu, socotesc ca nu-s motive serioase. Am primit cateva scrisori de felul: „Totusi, eu cred ca exista riscul ca scrierile d-voastra sa indemne spre pacat..." Si atunci incep discutiile alea fara rost, la care eu, nu va suparati ca nu raspund. Daca omul vrea sa discute sincer, da, dar cand incepe sa-mi dea citate din ce-a mai citit, ce-a mai facut, pur si simplu alea-s discutii, si presupuneri. Sa mi-i aduca pe cei pe care

eu i-am indemnat la pacat. Mi-au spus altii despre aceste reactii, au fost doua-trei, dar, concret, din ASCOR, nu stiu. Sper ca la urma poate vine cineva sa-mi spuna, sa ma faca de rusine fata de toti oamenii oamenii astia.

CEA MAI DUHOVNICEASCA INTAMPLARE DUHOVNICEASCA

Care a fost cea mai marcanta intamplare duhovniceasca din viata Sfintiei voastre?

Eu nadajduiesc ca cea mai duhovniceasca sa fie in viitor. Toate au fost duhovnicesti, si caderile, si ridicarile, toate mi-au folosit si, sa va spun drept, daca am dobandit ceva de la Dumnezeu, este tocmai intelegerea ca din toate ne putem folosi: si din bucuria aia din noaptea calugariei, dar si din spaima imediata dinaintea ei, cand imi venea sa-i iau pe toti la bataie si sa plec, sa nu ma mai intorc niciodata acolo, pe care, totusi, am invins-o si am vazut ca-i buna si aia. Toate sunt bune, sunt duhovnicesti, toate, daca ne intoarcem la Hristos si cu ranile noastre, si cu micile noastre biruinte. Biruinta este a nu te sinucide. Stiti!? Si, iata ca inca suntem biruitori – slava Domnului! – toti cei care mai suntem aici. Asa ca, asta a fost cea mai duhovniceasca intamplare din viata mea, cand am inteles ca orice poate aduce folos duhovnicesc, daca ai ochi si vrei sa intelegi asta.

CONFERINTA DE LA SIBIU

28 martie, 2002
PARTEA I (monolog)

Intr-o lume de „pacatosi”

Ma bucur ca am pornit sa ajung la o “conferinta”, dar am ajuns la o intalnire si ca multi nu stiu de aceasta intalnire de acum. De fapt, ea a inceput in biblioteca, sau ce era acolo – si sper ca ceea ce am avut de spus n-a fost epuizat acolo, in biblioteca, si ca dialogul nostru va continua in acelasi fel, adica voi fi ajutat [de catre voi].

Intr-adevar, mergand, ma gandeam daca am ceva de spus. Stiti de ce? Pentru ca eu nu mi-am propus niciodata sa fiu predicator, adica sa vorbesc [in fata] oamenilor. Mie imi place mai mult sa stau deoparte si sa scriu. Si, intr-adevar, imi dadeam seama ca, pentru o „conferinta”, n-am nimic de spus.

Dar daca tot s-a transformat intr-o intalnire, poate ne vom spune unii altora aceleasi lucruri „vechi si noi”, pe care simtim nevoia sa le repetam, sa le innoim in noi, asa cum ne rugam la Liturghie: “Cel ce in ceasul al treilea pre Duhul Tau Cel Sfant L-ai trimis Apostolilor Tai, pre Acela, Bunule, innoieste-L intru noi, cei ce ne rugam Tie.”

Asta cred eu ca e ceea ce ar trebui sa incercam sa facem noi. Asta e toata stradania noastra crestineasca: ca, impreuna, sa cerem de la Dumnezeu sa reinnoiasca in noi Duhul Sfant.

Tema pe care domnul Sebastian a propus-o e foarte generala: sa vorbesc despre sexualitate. Eu ma gandesc ca a desparti sexualitatea de celelalte patimi este cumva greu, pentru ca, asa am inteles eu, prin desfranare, prin curvie, in limbajul Scripturii, Dumnezeu intelege, de multe ori, suma tuturor pacatelor. Asa ne spune Hristos, cand ii numeste pe iudei, si prin iudei pe noi pe toti, “neam viclean si desfranat”. De aceea m-am gandit sa discutam despre pacat, in general, despre raportarea noastra la el. Nu raportarea la pacate [ca fapte], asa cum se intampla de cele mai multe ori, ci la pacat ca si categorie. Si nu atat raportarea la pacatele din noi insine - si despre asta parca stim cum stau lucrurile, desi, totusi, ne framanta parca mai mult pacatele celorlalti -, ci problema pe care am aflat-o din scrisori (imi vin tot mai multe): ce facem cu cutare, daca tanarul face asa, ce-i spunem, ce facem?

Deci, problema noastra este raportarea la pacatele celorlalti, cu toate ca ele n-ar trebui sa ne preocupe. Dar, cred eu ca atunci cand aceasta preocupare nu e o pornire a rautatii noastre, ci o pornire a dragostei, mai mult sau mai putin desavarsite, care vrea sa tamaduiasca sau, spun eu, sa spele cumva vasul, care este aproapele nostru, pentru a putea turna in el licoarea cea buna a lui Dumnezeu - caci, de prea multe

ori, aproapele este cana cu care noi putem sorbi bucuria, fericirea de a-L cunoaste pe Dumnezeu si de a ne trai chemarea noastra esentiala, aceea de a ne darui si de a comunica, de a ne implini [ca oameni], in ultima instanta -, cred ca, atunci, aceasta pornire e buna. Ea se face dintr-o nevoie fireasca de comunicare, de clarificare, de limpezire a relatiei noastre cu celalalt. Ma aplec asupra pacatelor straine, deoarece ele sunt parte a celui de langa mine, deoarece vreau, pur si simplu, sa-l inteleg, sa-l cunosc, sa mi-l apropii. Si cred ca atunci se intrerupe comunicarea noastra cu lumea, cand noi stabilim, cumva prea transant, granita dintre noi si celalalt, granita dintre credincios si necredincios, granita dintre pacatos si nepacatos.

Avem acest conflict in noi, conflict in afara noastra, mai bine zis. Acel „razboi cu toata lumea" despre care vorbea Eugen Ionescu, (are el o carte, "Razboi cu toata lumea"). Ne razboim cu toata lumea, desi o facem in numele dragostei... Doar „in numele" ei, pentru ca, pana la urma, nu prea ne reuseste sa o realizam [si cu fapta].

Tocmai de asta, va spun ca ma gandesc de multe ori la necredinciosi, la „pacatosi". Si chiar acum am rasfoit cartea parintelui Sofronie "Rugaciunea ca experienta a vietii vesnice" si am gasit acolo durerea, framantarea lui pentru oamenii necredinciosi, pentru oamenii care inca nu L-au cunoscut pe Dumnezeu. El se tanguia pentru ei, el nu renunta la ei, se ruga pentru ei. Acestia nu-l impiedicau pe el sa se uneasca cu Hristos si sa traiasca experienta vietii vesnice, dimpotriva, zic eu, il ajutau.

Sunt pacate de moarte, pentru care Evanghelistul ne spune sa nu ne rugam si totodata il vedem pe Apostolul Stefan murind de mainile unor oameni care, chiar in acele clipe, savarseau un pacat de moarte, uciderea, si spunea: "Doamne, nu le socoti lor pacatul acesta" Adica se ruga pentru cei cu pacate de moarte.

Undeva, intr-unul din Patericuri - nu unul din acelea clasice, ci pateric numesc orice marturie a lucrarii Duhului Sfant prin oameni, pentru ca ei ne nasc in Duhul, de aceea ii si numim „parinti", poate sa fie oricine, nu numaidecat preot sau calugar -, spunea ca cineva se ruga pentru un sinucigas. La care apare Dumnezeu si zice: "Ce te rogi, stii bine ca nu mai este intoarcere!". Si el spune: "Stiu... si totusi...". Dumnezeu i-ar fi zis: "Acum ai ajuns in dragoste la fel ca Mine."

Nu stiu din ce pronie de-a lui Dumnezeu, dar eu am avut experienta apartenentei la un grup care pictau, care scriau, tagma artistilor. Am avut experienta vietii in afara Bisericii. Si imi dau seama ca lumea e constituita din tagme, din caste, care are fiecare preocuparile ei, ochii cu care vede lucrurile si cu care percepe vorbirea despre aceste lucruri.

La un moment dat, pentru ca eram un copil care stia ca Dumnezeu nu exista, ma tulbura foarte mult tot ce vedeam in jur, pentru ca nu eram sigur daca eu exist intr-adevar sau cel putin daca ceea ce vad eu, vad si altii. Si asta am experimentat-o si mai crud si dureros, am realizat-o la o ora de pictura. Eram in clasa a VI-a sau a VII-a, pictam o natura moarta si toti aveam lucrari diferite. Si, aveam un profesor foarte bun, foarte iubitor de copii si de arta, si ne spune: „Este foarte bine ca voi vedeti fiecare diferit si, desi priviti acelasi lucru, unul il vede intr-un fel, altul altfel, dar, de fapt, el este acelasi, desi se vede diferit". Si atunci mi-a venit asa un gand: nu cumva vad eu marul rosu, iar celalalt il vede albastru? Pentru ca ochiul meu e defect si il vad rosu, dar, de fapt, e albastru? Si toate s-au incurcat de atunci in capul meu.

Si, iata, aceste tagme exista, si fiecare vede lumea in felul ei. Sociologia se ocupa de ele, eu nu-s prea instruit in lucrurile acestea, dar am prieteni profesori de toate felurile si, stand cu ei, imi povesteau de tot felul [si asa ma initiau]. Aveam un bun prieten, profesor la Iasi [la Univ. Al. Ioan Cuza] de sociologie si mi-a spus cate ceva de lucrurile acestea. Dar nu avem nevoie de nu stiu care teorii [pentru a verifica ceea ce vreau sa zic], noi avem experienta vietii si destula ne este ea noua.

Si Biserica este un grup, dar un grup care are intotdeauna posibilitatea [re]varsarii in afara, care are intotdeauna limita cumva deschisa, are usa deschisa. Si nu orice tagma este asa, tagmele, stim bine, sunt inchise. Si atunci cand ne adresam lor, indiferent cui, noi nu putem crea discursuri universal valabile, care numaidecat sa converteasca pe toata lumea, si sa ne revoltam atunci cand acest lucru nu se intampla [nu ne reuseste]. Noua ne este usor a spune: „Ce mai vorbesti atata! Oare nu s-au vorbit atatea!, zadarnic este!, toate sunt spuse! Avem Scriptura publicata, avem cuvintele Sfintilor Parinti..." Dar ii dai Ioan Gura de Aur... citeste si... nici o reactie!

De exemplu, tatal meu a facut filozofia la Leningrad, are felul lui de a vedea si de a intelege. Ii dau odata sa citeasca Sf. Grigorie Teologul, ca sa-l impresioneze, ca Sf. Grigore merge pe logica aristotelica [pe care o respecta tatal meu]. Ce credeti ca-mi spune, dupa ce a citit [cele 5 cuvinte teologice]? "Intunecime de minte! Ce prostie e asta!?" Si am stat si m-am gandit: oare Grigore Teologul nu stie sa scrie? Ba! Inseamna ca, pur si simplu, tatalui meu trebuie sa-i vorbeasca altcineva. Grigore Teologul nu l-a impresionat, nu pentru ca e imposibil sa mai vorbeasca cineva tatalui meu, ci acestui om, si oricaruia care are formatia lui, de multe ori, un sfant nu-i poate vorbi, pentru ca el are o alta intelegere, poate ca un defect de intelegere, nu stiu.

Si acum vreau sa discutam despre defectul mintii noastre care e propriu fiecarei epoci.

Am citit o carte despre nebunie, pe cand eram inca in liceu, a unui francez care se intreba, fara răspuns, unde e granita nebuniei? Erau unele epoci in care nebunul era vazut ca un trimis al lui Dumnezeu sau altele in care ii omorau sau ii inchideau intr-o insula. Si atunci noi trebuie sa vedem cu ce respira epoca , dar nu in felul acesta: „Acum sunt alte timpuri, Biserica trebuie sa fie mereu in mijlocul oamenilor, sa-i intelegem...". Asa nu facem decat sa constatam niste realitati. Dar radacinile unde sunt? Si eu mi-am dat seama, cu stupoare, ca radacinile epocii in care traim sunt unele artistice [nu religioase, nu filozofice, nu economice, nu politice]. O estetica a pacatului care porneste acolo unde a pornit estetica uratului, teoretizata in secolul trecut. Cei care o practica sunt poetii simbolisti, primii care o practica constient [programatic]. Iar noi, oamenii de la inceputul acestui mileniu, traim in plan social, ca pe o realitate deja banala, o fantezie estetica a unor nebuni din Franta secolului XIX – estetica uratului.

Uratul exista si pana atunci, fara indoiala, de la inceputurile lumii. Pacatul exista si el: exista homosexualitatea si celelalte. Dar felul in care epoca moderna vede pacatul si uratul e cu totul altul. Grecul savarsea pacatul, homosexualitatea, de exemplu, pentru placere. Pentru modern, pacatul este o atitudine existentiala. Intelegeti diferenta? Nu este numai o placere. Iar noi venim si-i spunem: "Lucrul acesta este foarte rau, o sa-ti produca durere!" Si el raspunde: „Foarte bine, conceptia mea despre viata e durerea!" Eu ii spun: "Lucrul acesta e rusinos si urat!" „Foarte bine, eu idealizez uratul, si traiesc pentru urat, si admir formele urate!"

Luati pictura, o sa gasiti acolo, spre exemplu, femeia: intr-un fel este ea in epoca antica, intr-un fel in epoca baroca. Epoca moderna - femeia desfigurata, femeia stirba, batrana. Picturile abominabile: "Bordelul lui Picasso" si altele. Ceva s-a intamplat, noi ne-am defectat, e alta viziune. In secolul trecut aparusera niste nebuni, undeva in Franta. Aparuse un oarecare Baudelaire care si-a vopsit parul verde si avea o amanta negresa cu care scandaliza toata lumea buna [este ceea ce el numea „placerea aristocratica de a displacea"]. Scoate si o carte - "Florile raului". Normal, cannd lumea vede ce scrie acolo, ii topeste tirajul. Era unul Arthur Rimbaud, iubitul lui Verlaine [care l-a si impuscat in picior, intr-un acces de gelozie, rana de pe urma careia, cred unii biografi, i s-ar fi tras sfarsitul lui atat de timpuriu], a sris niste poezioare [si cateva proze poetice], iar pe la 18 ani dispare. Cativa oameni, cateva zeci de oameni! Cine ar fi crezut ca, peste numai cateva zeci de ani, revolta lor de oameni ciudati si neintelesi, care, orice s-ar spune, sufereau mult, va deveni, va crea o epoca, va deveni o unitate de masura [un etalon], un fel de a ne raporta la lume.

Poate in partea asta a lumii in vremea Imperiului lucrurile au stat altfel, dar in Uniunea Sovietica absurdul era dezaprobat, socotit un produs al „capitalismului putred". Si acus o sa vedem de ce. Raportate la nebuniile occidentului, la literatura absurdului, unde absurdul apare nu ca tanguire - ca si grecii realizau absurdul vietii si-l deplangeau cam in felul urmator: "Oare chiar nimic mai bun nu este? Nu se poate ca lucrurile astea toate sa fie zadarnice, soarele, stelele, toata frumusetea" – absurdul omului modern e caraghios, caricatural, zeflemitor, autosuficient. Omul modern e absurd si lui ii este suficient faptul ca lumea e absurda, nu vrea sa o schimbe. Ba, el incearca sa se convinga, si reuseste, sa iubeasca lumea asta absurda. O astfel de vedere a lumii si a societatii nu putea fi tolerata in sistemul sovietic, intr-o societatea leganata pe lozincile progresului utopic. Romania, ciudat, a dat oameni care au creat epoca in acest sens: Eugen Ionescu, Tristan Tzara, plecati amandoi in Franta si asimilati, „improprietariti" de literatura franceza. Deci, pe aici mai circulau cartile absurzilor. Dar eu va spun cum era in Rusia. Imperiul sovietic interzicea cartile astea sau, ca sa ne exprimam mai adecvat, „nu le rocomanda". Erau toate traduse, in tiraje considerabile, puteai sa le citesti, dar nu era nici un fel de publicitate la ele. Sovieticii si-au dat seama ca cu astfel de carti nu poti supraveghea ordinea intr-un stat. Isi dadeau seama ca daca aveau niste cetateni care citeau Nietzsche si Eugen Ionescu, ii scapa din mana. De ce? Pentru ca aceste carti distrug scara valorilor.

Iar cu un om care nu are o scara a valorilor, care nu mai are „nimic sfant”, ca sa o zicem mai simplu, nu poti sta de vorba, nu-l poti sensibiliza cu o idee sau alta, fie ea politica sau religioasa. Acesta este omul descurajat si dezgustat, „ingretosat”, ca sa folosim termenul unul mare cantaret al absurdului, omul timpului in care traim.

Astazi s-a rupt cortina si multe s-au schimbat, nu in bine. Eu eram in partea asta [in Romania], in ‘91-’92. Era postmodernismul in voga, scriam niste poezioare pe care nimeni nu le intelegea dincolo. Trec cativa ani si aud cantece de discoteca rusesti in care textul e pur si simplu nebunesc, de genul: “Eu sunt ucisa, dar merg sa ma tund!” A prins la rusi! Rusii niciodata nu au avut gust pentru asa ceva, rusilor pana astazi le plac poeziile cu mesteceni, oameni care niciodata n-o sa-l inteleaga pe Trakl sau Benn cu mortii si cadavrele lui. Tinerii asculta. Au aparut niste lucruri grozave, s-a creat o sensibilitate stranie, au aparut televizoarele si radioul prin care arta nebunilor de alta data s-a impus majoritatii. Intr-adevar, acestia erau niste marginalizati, niste neintelesi, aveau chiar si “clubul neintelesilor”. Li se mai spunea si “poeti damnati”, in speta simbolistilor, pentru ca societatea nu putea sa accepte asa ceva, caci este imposibil sa accepti. Versurile acestor poeti damnati, sau cel putin imitatii ale lor, dar de o calitate literara mult mai indoielnica, au ajuns astazi sa fie cantate de toata lumea. S-a schimbat sensibilitatea. Lumea e alta. De asta noi citim cartulii de predici, mergem sa vorbim cu ei si ne dam seama ca toate cuvintele noastre cad in gol. Si ne apare intrebarea: “Dom’le, asta e prost!? I-am zis si de la parintele Cleopa, si de la cutare, dar nu vrea sa asculte”! Ce s-a intamplat? Pentru el raul este bine, dar nu in sensul in care „blestemat e cel care numeste raul, bine si dulcele, amar”, adica cu viclesug, ci in sensul ca el se angajeaza cu toata fiinta sa in acest rau nou, crezand ca participa la schimbarea acestei lumi.

Noi traim o lume a distrugerii, a fragmentarismului in fiinta noastra umana. Acesti cativa nebunatici de alta data si-au impus obsesiile lor tuturor. Picasso spunea ca arta lui, cubuletele ce le vedem, de fapt, sunt cioburile unui intreg ce a existat candva. Pentru el, arta e „distrugerea formei”. Nietzsche punea problema asta, cumva existential, el mai degraba propune niste probleme existentiale, decat filozofice. El spune: “Pentru a crea ceva nou, trebuie sa distrugem ce este vechi”. Distrugerea s-a facut, adica atunci cand a venit, omul a distrus realitatea care lui nu-i placea. Si cred ca pictura lui Picasso e foarte expresiva si reprezentativa pentru lumea moderna: pentru ca cioburile acelea raman imprastiate, ele nu creeaza o noua forma, mai buna, pentru ca omul nu si-o poate defini, inchipui, el doar tanjeste dupa ea si sta cu cioburile astea stricate in fata lui... Ceea ce a fost candva el a daramat, dar nimic nou nu a facut.

Nici noua nu ne place realitatea. Atunci cand incepem a vorbi cu un om, acest ciudat, „pacatos”, care „nu ne intelege”, sa cautam punctele noastre comune. Nu exista nici un om pe lumea asta cu care sa nu ai macar un punct comun. Si eu cred ca punctul nostru comun e nemultumirea fata de tot ceea ce ne inconjoara pe noi - nu in sensul ca nu suntem de acord ca copacii cresc in sus si soarele e prea departe -, dar cum ne raportam la noi insine, ce loc ne atribuim noua in aceasta societate, in aceasta lume, care este rostul nostru? De exemplu, noua nu ne place lancezeala, dar, in loc sa facem ceva, noi stam si „discutam”: „Starea e foarte proasta in Biserica noastra! Sa iei si sa dai jos toti ierarhii corupti si sa pui niste oameni de treaba!”. Toti vorbesc, nimeni nu face nimic.

Deci, in fond, avem aceleasi framantari ca si adolescentul asta care asculta rock. Si-l intrebi: “De ce faci asta?” “M-am saturat! Viata asta n-are nici un rost. As schimba totul”. El vrea sa schimbe ceva! Astea sunt armele lui si noi trebuie sa ne apropiem de el aici. „Vrei sa schimbi? Si eu vreau sa schimb!” Adica: „Incotro mergi?, hai ca si eu merg tot incolo, si sa discutam, avem impreuna acelasi drum si eu sunt ratacitor ca si tine, si eu sunt grozav de nemultumit de ceea ce vad in jur”.

Sa-l surprindem pe tanar in perioada lui de revolta, cand el inca se mai razboieste cu lumea, cand inca mai incearca sa o schimbe, inainte ca prea multele dezamagiri sa-i reteze avantul si sa-l transforme in „omul absurd” care nu-si mai vede rostul in aceasta lume si nu mai vrea nimic de la viata.

Stiti de ce ii ingretoseaza pe tineri sa vada popi si credinciosi? Oamenii, adolescentii astia, au impresia ca popii sunt multumiti de viata asta, ca sunt de acord cu mizeria si nedreptate in care traim si incearca sa-i fraiereasca cu dulcegarii de felul: “Fratilor, viata e frumoasa si nu mai spuneti voi ca e rau! E pacat sa spuneti asa, de fapt, e foarte bine!” Asa le-au povestit, incepand de la frantujii aceea

care s-au revoltat – vedeti ca pana si saptamana au facut-o de 10 zile, decada, ca, adica, de ce crestinii astia au adus saptamana cu 7 zile?! Nu intelegeau de ce fac asta, o faceau numai din ura lor grozava fata de crestinism. Aveau impresia ca numai ei vad ca lumea e rea si astia, crestinii, vin cu teorii de-astea, cu fluturasi. Poate ca acei care se numeau pe sine crestini in Franta de atunci nici nu erau altfel, ca si multi dintre crestinii de azi. Si, totusi, merita sa incercam sa mai vorbim o data despre asta, sa spunem lumii adevarul despre crestinism, acestei lumi smintite, pe drept, de faptele multora dintre cei care, dupa cuvintele Sfantului Grigore Teologul, dau ghes in altare fara sa aiba chemarea de sus.

Asadar, nemultumirea lumii e fireasca. Si atunci noi nu trebuie sa amputam revolta din inima tanarului, si nu numai a tanarului, pentru ca inima noastra tanara e intotdeauna. Au imbatranit tocmai cei carora le-a fost amputata revolta, sau de [catre] oameni, sau de ei insisi. Si-au amputat-o din cauza neputintei care s-a inmultit in ei, tot ciocnindu-se de stancile acestea mari, care sunt si moartea si nedreptatea din societate, lipsa dragostei. Si-au spus: „N-are nici un rost”. Si atunci cand un om spune “nici un rost”, a imbatranit.

Noi nu trebuie sa propunem o alternativa in sensul: “Stii, ceea ce faci tu nu e nimic, lasa astea si vino sa-ti arat eu cum stau lucrurile si ce e cu zburdalnicia asta a ta”. Adica, arata-i tanarului ca-si poate manifesta, realiza pornirile lui firesti, care, pana la urma, sunt sadite in noi de Dumnezeu si Dumnezeu le lauda: “Daca vei fi caldicel, te scuip”.

Crestinismul e o religie in excelenta pentru tineri, cu toate ca lumea o percepe ca pe niste mosi batrani si babe care, ma rog, au si ei rolul lor, dar poate ca nu sunt prea atractivi pentru o anumita categorie de tineri. Este o religie a tinerilor si de asta noi ne miram fara temei: “Vai ce multi tineri sunt in Biserica!” De ce a tinerilor? Pentru ca e o religie a jertfei, a jertfelniciei. Cand isi pierde omul capul? La tinerete. El s-a indragostit, nu poate sa nu se jertfeasca pentru ceea ce iubeste. El cauta fie fiinta, fie ideea pentru care sa se jertfeasca, dar, pana la urma, ideea nu-l satisface. Noi avem geniile mari care au creat o arta pe care lumea o numeste mare, dar nu le-a fost suficient. Fiecare a avut o iubire pentru care si-a pierdut capul. Van Gogh si-a taiat urechea si a trimis-o iubitei ca sa o impresioneze. Pana la urma, noi avem nevoie de o fiinta ca sa ne jertfim pentru ea, nu o idee, o fiinta vie.

Si de aici putem porni, abia de aici incolo omul caruia ii vorbim ne va intelege. Crestinismul, atunci cand vorbim despre el, trebuie sa vorbim in primul rand despre Fiinta crestina, sa-i vorbim despre Hristos. Apostolii vorbeau despre Hristos, dar noi vorbim despre reguli morale, reguli pe care ei le stiu si asa foarte bine. Cine nu stie ca a pune unei batranele piedica pe gheata nu-i frumos? Noi mergem la oamenii astia, care sunt satui de toata viata asta, neinteresanta pentru ei, plictisiti, si le spunem lucruri pe care ei deja le cunosc. E o foarte mare greseala!

Uitati-va cu cata inversunare unii crestini spun: “Modernistii astia, niste demonizati!” Dar uitam ca Testamentul nostru se cheama „nou” si ca Hristos aduce un om nou. Il numim Adam nou pe Hristos. Suntem intr-adevar noi si pururea innoindu-ne. Si doar asa innoindu-ne, prin Duhul Sfant! - ca ajungem iarasi la innoirea Duhului Sfant in noi pe care o cerem de la Dumnezeu, cu care am inceput aceasta discutie a noastra. Si tot noi sa-i agresam pe cei insetati de innoire?!

Problema e ca ei n-au inteles pana la capat cum stau lucrurile si ar fi ridicol din partea noastra sa le-o pretindem. Citeam candva la scoala sau nu! am vazut un oarecare filmulet, un copil care a ajuns mare compozitor - nu mai stiu care anume, un neamt -, mergea, trecea pe langa un ggard de fier siraindu-si mana pe gratiile lui. Si vazand ca fiecare gratie suna diferit, a inceput sa loveasca gratiile ca pe niste corzi, formand un cantecel elementar. Era chiar gardul unei scoli superioare de muzica. Si l-a vazut unul din profesori, si-i spune: “Ia vino incoace”. Si-l ia, si-l face student al acelei scoli, si el devine un mare compozitor.

Asa si noi, vedem oamenii astia, care cu mijloacele lor umile formeaza un cantecel, unul vag, nu este un cor ingeresc, dar noi trebuie sa stim sa apreciem omul in functie de imprejurari: „Asta a cantat la gard, dar daca i-as da o ghitara, oare cum ar canta?”

Era un sfant care avea o ocupatie simpatica. Il tot intreba pe Dumnezeu: “Doamne, dar acum la ce masura am ajuns eu, cu cine ma aseaman?”. Era precum copiii, si-si permitea lucrul asta, si Dumnezeu ii spunea de fiecare data. Odata, la intrebarea Sfantului, Dumnezeu ii raspunde: “Acum esti ca cimpoierul din satul cutare”. Atunci Sfantul merge in satul cutare si-l gaseste pe cimpoier, si-i zice:

- Ia, zi-mi tu ce faci?

- Ce sa fac, uite am cimpoiul asta si ma duc la nunti si cant si ma hranesc din cimpoi.

- Tu trebuie sa mai faci ceva, n-ai mai facut si altceva in viata asta?

- Nu stiu sa fi facut ceva vreodata.

Zice: hai, hai, poate ti-aduci aminte, Dumnezeu m-o trimis pe mine ca sa-mi descoperi faptele tale bune.

- Eu atata stiu, am fost talhar mare, cu multe rautati, dar odata, cand am prins noi o fata si prietenii meu vroiau sa o violeze, eu am luat-o si am fugit cu ea si am dus-o in oras si i-am dat drumul. Si a mai fost odata, ca am vazut o femeie plangand, a carei barbat avea multe datorii si trebuia s-o vanda si pe ea si pe copii, ca avea sa dea 300 de galbeni. Si am vazut-o asa tanguindu-se si i-am dat acesti bani, ca tocmai ii furasem de la cineva. Alta fapta n-am facut.

Si atunci, batranul ii spune:

- Mai, tu stai aici cu cimpoiul tau si eu sunt unul dintre oamenii mari inaintea lui Dumnezeu si in pustia asta toti ma numesc Avva, dar Dumnezeu mi-a descoperit ca tu esti de o masura cu mine. Si s-a dus cimpoierul in pustie cu Sfantul si a devenit si el Avva.

Vreau sa spun ca, atunci cand vedem un om, fie ascultand o muzica ciudata, fie vorbind niste ciudatenii (poate chiar hule), fie purtand niste haine ciudate, noi nu trebuie sa il condamnam. Poate ca si el canta din cimpoi cantece de distractie, betie, dar noi trebuie sa vedem trairea lui interioara, trecutul lui, motivele lui. Catre ce tinde, ce cauta, ce vrea? Pentru ca niciodata un om care nu cauta nimic nu se deosebeste. Daca un tanar asculta rock, sa zicem, poarta lanturi, nu e ca ceilalti, inseamna ca el vrea sa spuna ceva. Si singurul criteriu al calitatii trairii lui, pentru inceput, cred ca este sinceritatea.

Sa stiti ca nu toti asculta rock, nu toti poarta haine ciudate si se vopsesc verde, nu toti sunt betivani, astia sunt oameni nemultumiti de ceva, si pe ei e mai usor sa-i impingi spre ceva mai bun, folosindu-te chiar de energia revoltei lor. Evanghelia ne-o arata foarte bine, e plina de desfranati si de ciudati, oameni nemultumiti, raniti, "sarmani", cum ii numeste Dostoievsky, citandu-l pe David. Si, acest om „sarman" este aproapele nostru, despre care ne vorbeste Hristos in pilda samarineanului milostiv. Noi de multe ori luam pildele asa cum scrie, la litera, si asteptam ocazia sa intalnim vreun bubos ca sa-l ajutam. De, l-am fi ajutat noi, dar nu prea il intalnim. Ca asa scrie in Biblie, ca daca intalnesti un bubos, il ajuti, ca e aproapele tau, si te mantuiesti. Dar cum bubosi nu prea gasesti... Si-atunci cred eu ca bubosul din Evanghelie e si adolescentul asta care in troleu te fluiera si-ti striga: "Aliluia, aliluia, aliluia!" in batjocura. Atunci il intrebi - pentru ca asta a fost suspinul lui de om cazut, poate a fost si mirosul bubelor lui - si noi ne oprim, pur si simplu, noi intram in vorba cu el, dar nu intram cu scopul de a-l converti, ci cu scopul de a-l cunoaste. Nu de a ne face pe noi cunoscuti, ci de a-l intelege, de a-l cunoaste pe el. Si nu este o punte mai buna, mai sigura, nu e garantie mai mare ca vom fi primiti si intelesi, decat daca aratam ca suntem curiosi de un om de care nimeni, poate niciodata nu a fost curios in acest fel. Pe care nimeni, niciodata nu l-a intrebat niste cuvinte cu totul simple, pe un ton care intr-adevar sa-l miste. In felul acesta noi il ridicam pe spatele nostru. Si faptul ca il ducem pana in „satul din apropiere" si-l lasam acolo ne spune tocmai asta: ca nu e numaidecat sa-l aduci pana la altar, sa te convingi ca el e acolo, ci tu, de-acuma, prin cuvintele astea, l-ai adus pe umerii tai in „cetatea din apropiere", adica este inca un pas, inca un popas in calea lui spre Biserica, spre Dumnezeu. Ai lasat doi banuti cu nadejdea ca el va ajunge acolo. Doi banuti sunt astia: dragostea si vocea ta cu care i-ai vorbit lui, pe care el si le va aminti. El, candva, pe acesti doi banuti isi va cumpara bucuria de a indrazni sa mearga mai departe, atunci cand lumea nu-i va mai oferi nimic. Poate ca va si ajunge acolo, in Imparatie, si noi nici nu vom sti. De acum singur, fara noi, sau purtat de altii.

Si cred ca convertirile [majoritatea] nu sunt imediate tocmai ca omul sa nu aiba ocazia sa triumfe in desert, ca a convertit pe cineva pentru Hristos. Ca asa zice acolo: „Unul seamana, altul uda, altul culege". Este minunat ca e asa! Stiti cum se asambleaza lucrurile secrete? In Petersburg este o uzina unde se fac submarine de armata si unele piese se fac in Ucraina, altele in alta parte, altele cu totul altundeva. Si cel care lucreaza habar nu are ce face. Nu stie ca lucreaza la submarin, n-are voie sa stie. Si undeva ele se aduna, si altii le asambleaza, si fac un submarin. Asa si noi: am spus un cuvant, am facut o piesulita, habar n-avem noi, noi n-avem nevoie sa vedem submarinul, mai bine

este nici sa nu-l vedem, ca sa nu dam margaritare porcilor, iar porcii, de data asta, suntem chiar noi, daca ramam prea mult aceasta taina. Sa nu spunem taina lucrarii acesteia, sa lasam minunea, care este Dumnezeu, nedescoperita pana la capat. Altcineva va spune altceva, si ajunge, in sfarsit, si se implineste. implineste.

Asta socotesc eu ca e un inceput al vietii crestine, nu nevoia de a indrepta lumea, nu nevoia de a-l indrepta pe celalalt, ci, pur si simplu, dragostea si curiozitatea minunata de a-L trai pe celalalt in noi insine, de a-i trai suferinta lui, nelinistea, de a-l intelege, pur si simplu.

Nu cred ca e tradusa in romana cartea mitropolitului Antonie al Surojului in care el vorbeste nu despre credinta omului in Dumnezeu - pentru ca noi numai despre asta vorbim: "Haideti sa credem in Dumnezeu!", de parca ar exista vreun buton care sa declanseze aceasta credinta -, ci despre credinta lui Dumnezeu in om. Si vladaca ne propune sa ne inchipuim sfatul Sfintei Treimi, cand Dumnezeu a zis: „Sa facem om dupa chipul si asemanarea noastra!" „Da! Dar el ne va trada - ar fi zis Tatal - si Tu, Fiule, va trebui sa mori pentru el. Il facem?" „Il facem", a zis Fiul.

Uitati ce credinta, ce nadejde a avut Dumnezeu in om! Stia toata drama, chiar inainte de a-l face! Stia ca Il va trada! Ce nadejde, ce credinta, pana in ultima clipa, ca si cel mai mare pacatos se poate intoarce! De aceea, atunci cand le vorbim oamenilor, daca nu le putem vorbi pe inteles despre credinta omului in Dumnezeu, sa le vorbim despre aceasta credinta a lui Dumnezeu in om, sau despre credinta omului in om, pur si simplu. Si este un inceput! Iar toate celelalte, spune Dumnezeu, ni se adauga noua.

Stateam cu un frate de la noi, chileinicul Batranului Selafiil, si-mi spune un lucru atat de simplu: "Uite, noi stam de vorba, doi oameni, si nu ne intelegem in privinta unui subiect. Si discutam, si ne intrebam, si nu ne dam seama ca la discutia noastra participa al Treilea. Si nu ne oprim putin sa-L intrebam si pe El: oare ce ar spune Hristos?" Chiar si acest "oare ce ar spune" ni-L apropie pe Hristos si pe noi doi unul de altul. Sa ne gandim ca noi, oamenii, ne-am nascut unul pentru altul.

Asta e! Cu ingaduinta sa-i ingaduim lui Dumnezeu sa intre in viata noastra, intre noi doi, care vorbim.

In rest, nu prea au rost toate cuvintele. Am gasit la parintele Sofronie, in cartulia tradusa de parintele Rafail, ca poti marturisi dogma Sfintei Treimi, poti sti absolut tot despre credinta, dar daca nu e viata, traire, dogmele se transforma intr-o simpla conceptie existentiala, in filozofie, in tot ce vrei, numai nu in „cuvintele vietii celei vesnice", daca noi nu cautam viata asta, care este Hristos.

Chiar vorbeam aseara, eram impreuna cu parintele, si doua doamne pun problema asta: „Si totusi, Biserica ce face, Biserica nu face fata!" Si m-am gandit cam cum ar fi sa transpun aceasta atitudine in peisajul biblic? Cam asa ar arata: sa ne inchipuim martiriul Sfantului Stefan. Evreii arunca cu pietre in el, dar el nu zice: "Doamne nu le socoti lor pacatul acesta!", ci incepe urmatorul discurs instructiv: "Frati evrei, nu este frumos sa aruncati cu pietre, si va spun si de ce..." Si toate celelalte, toate cate le vorbim noi lumii. Noi stam bombardati de patimi, de pietrele lumii din jur, condamnati pentru credinta in Hristos, pentru ciudatenia asta de credinta, dar nu spunem, ca Apostolul: "Doamne, lucreaza Tu", ci noi spunem: "Nu-i frumos sa faceti cutare si cutare!" Si incercam sa-i convingem si ne miram de ce nu suntem ascultati. Si pana la urma murim si noi si ne aducem aminte ca, poate trebuia, totusi, probabil, sa-l fi intrebat pe Dumnezeu? Poate o fi fost Dumnezeu, stralucind deasupra capului nostru, dar nu l-am vazut, pentru ca eram ocupati, tocmai atunci explicam platforma de lucru cu societatea a Bisericii! O fi fost, numaidecat o fi fost Dumnezeu!

Ar trebui sa ne intoarcem la si noi la aceasta, adica sa vorbim mai mult lui Dumnezeu de necazurile noastre, decat oamenilor. Sa ne gandim, pur si simplu, mai mult la gestul apostolilor si al mucenicilor, la felul lor de a vedea lucrurile.

„Vremea este a face Domnului, stricat-au legea Ta!" Vremea este sa lucreze Domnul, noi singuri nimic nu putem face.

PARTEA A DOUA (întrebări şi răspunsuri)

LITERATURĂ ŞI MONAHISM

- De ce aţi intrat în monahism?

- De ce am intrat în monahism? Pentru că am văzut că [viaţa] chiar n-are nici un rost dacă nu te faci monah.

- **Atunci trebuie să ne facem toţi monahi?**

- Sper. Spune Apostolul Pavel: „Aş vrea ca toţi să fiţi ca mine". Dar ştiţi cum e....

- **Înainte de a fi monah, aţi fost un poet destul de remarcat. De ce întâlnirea cu Hristos nu va transformat într-un poet specific şi de ce alegeţi acest limbaj?**

- Tocmai pentru că eu scriam, scriam cu degetul pe valuri prezenta mea în timpul ăsta scurt. Şi când am văzut [aflat] că este veşnicie şi eu nu trebuie să mă mai zbat să las mărturie că am existat - singurul lucru care [credeam că] rămânea din mine în vremea aceea, aşa mă gândeam eu, că nu voi mai striga ca un prostuţ, ca Goethe sau Stănescu: „Mai opreşte-ţi, clipă, pasul, mai opreşte-ţi pasul, secundă care treci"... Fleacuri... toată poezia. De ce să las eu nişte fleacuri după mine, când eu sunt întreg şi rămân [mă voi păstra] întreg!? Şi nu doar întreg, ci eu pot să trăiesc mult mai mult şi mai frumos, mai liber, mai desăvârşit [decât acum]. Şi am început să mă ocup de treaba asta [adică să dobândesc desăvârşirea şi veşnicia], precum pot.

Şi ce să vă mai spun? Poezia, arta în general, este un geamăt al oamenilor neînţeleşi, înstrăinaţi, cumplit înstrăinaţi. Din clipa în care eu nu mai sunt nici singur, nici neînţeles - m-a înţeles Hristos până în mădularele mele, „Cel ce cearcă inimile şi rărunchii" -, n-am mai avut impuls să scriu poezzie. Poezia e emoţie... Nu mai am emoţii în felul ăsta [specifice] pentru artă, pentru poezie. Şi mi-am dat seama că n-aş mai face o poezie bună, în sens estetic. Pentru că poezia este supusă timpului şi emoţiilor [cărora eu nu mă mai supun]. Am făcut nişte poezii şi s-au dezamăgit toţi, prietenii mei scriitori şi critici, şi am zis: "Nu mai fac!". Dar am zis că nici nu mai fac pe placul lor [adică să scriu numai pentru a plăcea criticii, fără să-mi pese de conţinutul ideatic al textelor]. Am crezut că nu mai scriu niciodată [literatură artistică]. De o săptămână însă am început să scriu un roman pentru tatăl meu, „Fuga spre câmpul cu ciori", cu dedicaţia aceasta: "Tatălui meu ateist, care m-a pregătit pentru viaţa călugărească, cu dragoste". Aş vrea să-i povestesc şi lui ceea ce nu am mai avut timp şi nici răbdare să ne spunem unul altuia, pentru că nu ne-am mai văzut de mult. Dar în felul ăsta [artistic, mai viu]. Dar să văd ce iese.

Grigore Teologul a scris poezii. De ce nu aş putea să scriu şi eu? Pentru că trăim într-o epocă în care conceptul de poezie s-a deformat, înseamnă cu totul altceva. Poezia, în vremea lui Grigore Teologul, era o exprimare, cumva mai plastică, mai frumuşică a unor idei, pe când în epoca modernă poezia nu mai are dreptul să exprime idei. Ideea, filozofia în poezie e un defect, un handicap. Poezia este emoţie, ea e sclipire... Înţelegeţi? E trăire de moment. Şi, atunci, a face poezie [creştină], în sensul pe care îl percepe epoca de azi, e dificil. De asta nu se mai poate face poezie, în sensul în care a scris Grigore Teologul. Grigore Teologul a scris poezii cu un singur scop, nu că i-ar fi plăcut lui să scrie poezii. Erau nişte erezii la vremea aceea pe care le răspândea un poet ereziarh şi s-a apucat să scrie şi Grigore Teologul, ca să facă concurenţă, şi a făcut-o bine. Şi dacă eu, acum, cu astfel de poezii [estetizante], n-aş mai spune nimic despre Hristos, n-aş mai îmbogăţi cu nimic în dragoste pe aproapele meu, zadarnic o fac. Poezia e un act estetic, există conceptul de "artă pentru artă". Noi trăim în vremea "artei pentru artă". Eu nu vreau să mai fac artă pentru artă, dacă se poate pentru Dumnezeu, da, dar acolo s-a terminat, nu mai scrie nimeni poezie.

M-am gândit că ar fi de folos romanul ăsta "Fuga spre câmpul cu ciori", pentru tatăl meu. Când eram copil, mergeam şi vedeam din autobuzul ăla sovietic, galben, plin de praf - trăiam într-un sătuc şi făceam şcoala în oraş - vedeam câmpul cu ciori întotdeauna. Ştiam că cioara trăieşte 300 de ani. Ca fiu al unui ateu, care ştiam că în orice clipă pot muri, nu doar că le invidiam grozav, dar le admiram şi mă durea grozav, şi aveam aşa o nevoie să sar pe geam şi să prind una. Uneori veneam pe jos şi mă gândeam: „Merg pe jos şi nu mă vede nimeni, că ar fi zis că ăsta-i prost, fuge după ciori! - că eram timid şi ruşinos şi mândru -, şi când am să fiu odată singur, tot o să prind una! Dar, pe de altă parte – mă gândeam - dacă o să prind una, ce am să fac cu ea? Oricum n-am să trăiesc eu 300 de ani [de la atâta lucru], dar măcar pun mâna pe ea, un animal care a trăit 300 de ani, câte o văzut ea!" Şi am zis: „Ce rost că trăieşte 300 de ani, dar tot cioară e?" Nu. Important era că trăieşte, zboară, vede atâtea lucruri, pe care oamenii nu le văd. Şi pentru asta o admiram. Respectam ciorile astea.

Până la urmă s-au realizat lucrurile astea... Şi eu am ajuns mai mult un cioroi, decât un călugăr, dar... de rău de bine, trăiesc mai mult de 300 de ani, acum sunt veşnic. Şi-l fac pentru lume [romanul], dar pentru oameni de teapa tatălui meu, pe care eu îl iubesc foarte mult, oameni pe care cu nimic nu-i impresionezi... Cunosc Scriptura, e expert, a făcut propagandă ateistă... şi nu din asta de jos, de duzină, a făcut filozofia şi a făcut-o serios. Aşa că, lui să-i dau idei nu-l impresionează, că e dobă de idei. Dar dacă-i fac un personaj care să-l impresioneze, sa plângă... că este foarte sensibil, dacă vedea o băbuţă săracă, începea a plânge şi mămica râdea de el, că el plângea, un om aşa de zdravăn, şi aşa de dur. Şi am zis că numai aşa aş putea cu el, să-i arăt că poate plânge de la Hristos, chiar de la monahii ăştia despre care el îmi spunea: "Măi, tu ştii, aş veni la mănăstirea aia a ta, v-aş aduna pe toţi în biserica aia mare şi, chiar dacă aş şti că tu eşti înăuntru, i-aş da foc, chiar dacă aş şti că ai muri şi tu, dar aş stârpi măcar o parte din şobolănimea asta în negru!" Deci el aşa-i, un fel de om.

Aşa că, să vedem, Dumnezeu să-mi ajute. Nu ştiu dacă îi lucru bun ce am pornit. O să vedem, după ce mă sfătuiesc [cu Dumnezeu] şi îl termin.

De multe ori scriu multe chestii şi pe urmă le las, le şi arunc. Asta e... ispite de-ale mele.

Aşa că asta-i cu arta pentru oameni. Se poate. Tot lucrul este bun, "pentru toţi toate m-am făcut, ca măcar pe unul să mântuiesc", spune Apostolul. Dar să-l facem la vremea potrivită. Îi bine să mai ascultăm de Dumnezeu, să mai cerem un sfat oamenilor, şi când ne-o cere cineva, aproapele, îl facem. La vremea potrivită, cred că se poate face şi artă pentru artă.

- Ce cărţi citiţi şi ce recomandaţi de citit?

Am citit acuma un roman - "Baraba" - a unui suedez şi mi-o plăcut. De două ori l-am citit [odată, când eram student], dar numele nu-l reţin. Dar am acuma cartea, dacă rămâi la urmă...

Într-adevăr nu citesc poezii. Aia care am citat-o [în volumul „Între Freud şi Hristos] îi din memorie şi, dacă v-aţi dat seama, poeziile care le citez acolo sunt din memorie. Eu cândva îl ştiam pe Bacovia, cred că tot, Blaga - pe bucăţi, Arghezi, Stănescu... Puteam să merg pe drum să spun ceasuri întregi poezii pe de rost, aveam memoria foarte bună. Ştiţi când mi-am pierdut-o? M-am dus la mănăstire, intru eu, marele deştept, abia învăţam să fac cruce, venisem să mă fac călugăr de-acuma, dar habar n-aveam să-mi fac cruce. Şi aud un frate, începe a spune: "Cuvine-se cu adevărat să te fericim..." şi mai spusese acolo rugăciunile începătoare. Prima dată când l-am auzit am zis: „Măi, fratele ăsta nu ştie carte şi ştie atâtea pe de rost, eu cred că în câteva săptămâni le învăţ toate rugăciunile astea ale lor". Dar, vă spun, mai mult de jumătate de an am învăţat "Cuvine-se cu adevărat". Şi Dumnezeu, pentru gândul ăsta al meu deştept, mi-o luat ţinerea de minte. Şi când încep a cita tot felul de texte de astea ciudate unii îşi închipuie că eu stau toată ziua şi citesc Freud şi alte deşertăciuni. Am memorie vizuală bună. Eu astea le-am citit când eram adolescent, dar ţin minte cam unde este în carte chestia aia. Deschid la pagina aia şi citez, că nu mai citesc eu cărţile alea acuma, că nu mai pot să le citesc... poeziile la fel. Eu, dacă le ştiam cândva pe de rost toate, nu mi-i greu. Mă duc să caut cartea, la nevoie, şi scot doar textul de care am nevoie. Dar nu le mai citesc, aşa...

De când m-am convertit, primul roman ce-am citit a fost acum doua săptămâni, acest "Baraba" de care vă spuneam, care l-am citit când eram student, dar atunci l-am citit cu alţi ochi. Am vrut să văd cum citeşte un călugăr asta. N-am mai citit proză, n-am citit roman, nici Dostoievski nu pot citi. Nimic nu pot citi [în afară de Sfinţii Părinţi]. Într-adevăr nu citesc. Dar ăsta l-am citit, şi mi-o plăcut.

- Dar nu v-aţi pus întrebarea de ce nu puteţi citi?

- Ba da, mi-am pus. Pentru că foarte multe povestiri de acolo care eu... am scris din-astea, să le numim cuminte, [sunt] lucruri deşarte pentru un călugăr. Când începem a povesti cum o coborât din tren Maria Vasilievna şi cum avea geanta... pe trei pagini, nu mai pot citi! Dar unde sunt pasaje [în] care meditează, putem cita, da!

JOACA DE-A NEBUNIA

- Undeva, într-o carte, afirmaţi că e o mare diferenţă între a sta într-o casă de nebuni şi a privi filmul „Zbor deasupra unui cuib de cuci". Ce-aţi avut în vedere? Aţi văzut filmul?

- Am văzut şi filmul, şi am stat şi la nebuni şi ştiu diferenţa. Da, au reuşit... Eram mare „artist" şi-o reuşit ei, împreună cu profesoarele, cu directoarea să-mi facă, aşa, un sejur la casa de nebuni. Filmul este

extraordinar.... n-am zis în sensul de a fi filmul rău. Zic numai: nu încercaţi să vă jucaţi de-a nebunia, pentru că este o modă de a fi nebun, şi lor li se pare a fi interesantă. Dar, luaţi seama... fă-te nebun, până în clipa în care te închid la nebuni. Căci şi eu, când m-am trezit acolo, mi-am dat seama: măi de aici nu mai ieşi aşa uşor! Şi dacă nu primeam o telegramă de la un concurs de poezii să mă duc să-iau premiul, cred că mai stăteam mult. Ăia erau convinşi că eu îs schizofrenic. Ăia habar nu au, mă să spun cât îi 5+5. „Zece", zic. „Ceva nu-i în ordine la tine!" Înţelegeţi? Aşa că, bine c-am ieşit la ei o lungesc, nu-i glumă. Şi atunci, de-acuma, hai, o lună, două, după ce eşti „consacrat", zic, nu mai rost să-l trimitem acasă. C-am văzut acolo din ăştia, rămaşi pentru multă vreme, uitaţi de toţi. De-asta zic, există riscul să înnebuneşti cu totul, că în atmosfera de acolo e imposibil de supravieţuit. Când eşti închis, toţi cred că eşti nebun.

Mă întrebau: „Dar luaţi pastile?" „Sunt sănătos - zic, nu-mi trebuie". „Bine, sunteţi sănătos, şi, totuşi, luaţi nişte pastile". Şi când ştii că-ţi face capul, aşa, ca nisipul, tranchilizantele alea şi somnoterapia lor şi pe urmă trei luni nu mai ştii ce-i cu tine. Parcă a-i avea un sac cu nisip în cap. Şi tot trupul era la fel. Şi mai ales dacă nu există Dumnezeu... e greu.

Dar, ca să fiţi liniştiţi, când m-o dus la E.E.G., acolo m-o pus mai întâi să zic 5+5, şi mi-o zis: „Nu ştiu, nu ştiu, suferiţi de prea mare luciditate". Aşa o zis: „Gândiţi prea mult, mai plimbaţi-vă, faceţi ceva, mai mergeţi la un film". Aşa că, nu mi-o găsit nici o boală. Şi-o zis că nu-s predispus spre halucinaţii, imposibil să am halucinaţii. Aşa că, la ei era un mare conflict... după toate testele arăta că sunt schizoparanoic, dar fără halucinaţii... Nu prea le ieşea la socoteală. Si gata...

Experimentam tratatele de psihiatrie pe care le-am citit, să văd ce psihiatri avem noi în România. Şi nu-s chiar buni, îi păcăleşti...

DESPRE ISPITELE CU VOIE ŞI FĂRĂ DE VOIE

- Cum să ne raportăm la ceilalţi ca să nu le fim ispită?

- Să nu-i poftim noi şi să nu vrem să fim ispită, şi destul este pentru noi, pentru că toate celelalte noi nu le putem. Apostolul zice că propovăduirea Evangheliei pentru iudei e sminteală, pentru elini nebunie [dar aceasta era treaba lor, a iudeilor şi a elinilor, că doar n-o să renunţăm la Evanghelia, ca să nu-i „smintim"]... Sunt fel de fel. Ştiţi, şi cu ispita asta... să nu vrem şi noi ispite. Să nu facem faptele astea: pofta şi ispita să n-o primim în noi înşine. Şi atunci, mă gândesc că am început să ne raportăm bine [la ceilalţi].

- Care este modul în care ar trebui să se raporteze o tânără, în special la tineri, ca să nu mai fie ispitită?

- Să nu se mai raporteze deloc! Pentru că aşa ne spune firea asta a noastră, că noi suntem făcuţi unii pentru alţii şi-n scopul ăsta n-are cum... numai bolnavii nu se ispitesc!

Dacă Sfântul marele Arsenie cânt i-o venit coniţa aia i-o zis: „Du-te şi am să mă rog la Dumnezeu să şteargă amintirea ta din inima mea" - ce vom spune noi? Ştiţi că ea s-o mâhnit. Da, s-o dus să-l vadă, era foarte evlavioasă, s-o dus la marele Arsenie după binecuvântare, şi când o văzut-o Arsenie, ea s-o închinat cu dragoste că, mă rog, îl cinstea şi el i-o zis atâta: "O să mă rog la Dumnezeu să şteargă chipul tău din mintea mea". Aia s-o dus, o-nceput a plânge, s-o îmbolnăvit, o dat febra în ea, c-o zis aşa părintele despre ea. Până la urmă, o venit cineva şi i-o explicat: "Nu mai plânge, Părintele te iubeşte, dar nu mai da pe acolo, Părintele se roagă pentru tine şi aşa, fără să te vadă". Înţelegeţi? De, asta-i problema noastră, sa nu ne raportam prea mult.

- Dar ispita fără a o vrea?

- Să ştiţi că, de exemplu, dacă pe mine m-aţi întrebat... va zic ce fac eu. Seara, când mă culc, zic aşa: "Doamne, toate cu câte am mâhnit şi am smintit eu azi, prin purtările mele, prin cuvinte, prin căutătura mea, prin felul meu ciudat de a vorbi, că am mers aşa, că nu le-o plăcut haina mea, părul meu, şi altele, iartă-i pe ei, şi pe mine, păcătosul, şi îndepărtează de la noi ispita aceasta, şi dă-ne chip s-ajungem la capăt [să ne mântuim]". Aşa zic, că nu ştim pe cine-am smintit într-adevăr, zic să ne ierte pe toţi, şi pe ei, şi pe mine. Şi zic: „Pentru rugăciunile lor, mântuieşte-mă pe mine, şi pentru ale Bisericii Tale şi ale tuturor călugărilor şi ale preoţilor". Aşa mă rog în fiecare seară şi nu numai seara. Când am simţit că am spus o boacană, că n-o fost chiar bine, zic lui Dumnezeu, chiar atunci, chiar şi

când îmi pare c-am zis bine, totuna zic: "Doamne, de am zis ceva rău, iartă-ne, şi pe ei şi pe mine". Şi te linişteşti aşa, va spun drept.

DESPRE NEJUDECARE ŞI MÂNIE

- Ce atitudine trebuie să avem faţă de comportamentul acelor persoane care ştim că nu fac bine ceva şi cu care noi nu suntem de acord? Este mai bine să le acceptam, să le tolerăm sau să le atragem atenţia?

- S-a dus un frate la Sfântul Pimen şi zice: „Avva, dacă vedem pe fratele nostru că dormitează în biserică, ce zici, să-l ghiontim, să-l trezim la rugăciune sau nu? Sfântul zice: „Adevărat vă zic, fraţilor, dacă văd pe fratele meu dormind, pun genunchiul meu sub capul fratelui şi-l odihnesc pe fratele". Altădată vine la Sfântul Antonie un cetăţean şi vede că ucenicul doarme lângă Sfânt şi zice: „Avva, nu te temi de Dumnezeu, îl laşi să doarmă, nu-l trezeşti, de ce nu-l trezeşti?" La care avva răspunde: „Mă gândesc la Cel ce-o zis: scoate întâi bârna din ochiul tău şi pe urmă caută paiul în ochiul aproapelui. Şi aşa o să mă îndreptăţesc în faţa lui Dumnezeu". Iar despre avva Ioan Persul se zice că au adus odată un copil bolnav ca să se roage pentru el. Şi ieşind Sfântul afară a văzut pe un frate păcătuind cu copilul şi şi-a zis: „Dacă Dumnezeu, care vede toate, ştie de asta şi nu-l arde, ce am eu ca să-l mustru pe fratele".

Deci, bună este atenţionarea, dar cum? Prin duhul ăsta al blândeţii. Ai văzut, de exemplu, că el are obiceiul să facă vreun lucru necuviincios, de exemplu, ia icoana şi o pune aşa, laolaltă cu blidele murdare. Şi dacă tu ştii că el e slab în credinţă, nu striga la el că e un drac şi un blestemat, ci, pur şi simplu, ia-o şi fă tu cu ea aşa cum ai fi vrut să facă el, sărut-o şi pune-o la un loc de cinste. Şi gata. Şi el o să înţeleagă. Nu ştiu, aşa mă gândesc eu.

- Cum înţelegeţi palma Sfântului Nicolae dată lui Arie?

- Lumea zice că nu există nici un document cum că Sfântul Nicolae ar fi fost la sinod [primul ecumenic (325), la care a fost condamnat Arie].

- Şi în canoanele bisericeşti se pomeneşte?

- Se pomeneşte. Eu, ştiţi cum mai înţeleg? Eu mai înţeleg că a fost un imperiu când ereticii respirau aşa, destul de greu, şi râvna asta şi palma, de multe ori trebuie să o înţelegem duhovniceşte. Sfinţilor le era uşor. Ei puteau să cârpească şi o palmă, fără patimă. Ştiţi, în obştile călugăreşti se aplicau vergi... la Sf. Vasile este... aplicau vergi celui care greşea. Cum vine asta? Cel care loveşte gata, e..., „întoarce obrazul". Ei n-aveau patimă. Dar noi nu putem fără patimă, noi nu putem îndrepta pe fratele nostru fără patimă. Este râvna asta, dar când eşti plin de Duhul Sfânt. Dacă crezi că este în tine Duhul Sfânt şi te-ai convins, fie că ai zis: "Scoală-te şi umblă!" şi s-o sculat, fie că ai zis alt lucru, din cele ce le-a spus Hristos că sunt semnele Duhului, strigă la el şi se va scula şi va umbla. Dar dacă nu ai asta, şi ăla o rămas mort acolo, şi nimic nu ai în tine, nu striga la el. Roagă-te şi zii cu duhul blândeţii, cum a zis şi Apostolul [Pavel] şi poartă neputinţa lui şi aşteaptă şi spune: „Doamne ajută-ne".

Mai întâi trebuie să biruim mânia, pe urmă să facem observaţii. Dar noi nu ne putem bate [cu ea], ca atunci când sunt copii mici şi vine unul mai mare şi-i bate. Aşa şi noi, e prea mare balaurul ăsta [mânia] care este în faţa noastră. Fratele meu, nu pot să-l ajut... dacă vreau să-i spun unde a greşit, mă pornesc spre mânie, spre iritare şi mă mănâncă, mă omoară. Cum mă omoară? Pornindu-mă spre mânie care este moartea sufletului. Îmi alunga Duhul Sfânt, dacă mă mânii şi, deci, dacă mă bag eu la luptă cu el, mă omoară. Mai bine tac şi zic: „Doamne, Tu ştii cum, Tu fă asta!"

Şi asta este... riscul este foarte mare... Mai bine blândeţe. Fii ca un mort. Dacă Sfântul Pimen... Ştiţi aşa un caz? Vine cineva la Sfântul Pimen şi vede doi fraţi, se băteau până la sânge, lângă el. Dar Pimen stătea. Zice [oaspetele]: „Avva, îţi dai seama ce faci? De ce nu-i opreşti pe fraţii ăştia doi? Nu vezi că-s la sânge de acum! Ei îs călugări, ai să dai răspuns pentru ei". Şi-i răspunde Sf. Pimen, zice: „Auzi, pune în cugetul tău că Pimen nu era aici, şi te vei linişti".

Dacă n-ai dobândit pacea, zice, zi cu tine: „Vasile sau Gheorghe, cum te cheamă, Savatie... tu ai murit, tu eşti aici?... N-ai tu păcatele tale?" Şi ai mers mai departe. Dacă în inima ta atunci a strălucit dragostea şi umilinţa de aproapele tău, dacă tu poţi merge la el, aşa, să-l iei de ceafă şi să-i zici: „Măi, lasă, nu mai face!" Dacă poţi aşa, dacă poţi spune ca şi fratelui tău mai mic, care ştii tu, poţi să-i dai şi o palmă

la fund, aşa fără să se supere, dacă poţi aşa, cu acelaşi duh, spune-i. Dar dacă nu, fă câţiva paşi mai încolo, aşteaptă până s-o liniştească inima ta de ciuda pe el, şi atunci zi: „Doamne, iartă".

- De ce este atât de greu să nu-l judecăm pe aproapele?

- Pentru că o zis [Mântuitorul] că dacă nu vei judeca nu vei fi judecat şi intri drept în cer. Da, de asta este greu, pentru că este treapta cea mai de sus, de asta este grea. Oamenii încep de aici şi se tulbură că nu pot să nu judece. Zice David: "Tulburatu-m-am, dar n-am grăit". Deci [la început] îl judecăm, dar nu rostim, nu-i spunem: „Măi deşteptule, ştiu eu cine eşti tu... mă înveţi atâta!" Dacă nu i-am spus aşa, de acum am făcut ceva. Ne-am mâniat, dar n-am greşit. Cum zice şi David: „Mâniaţi-vă, dar nu greşiţi, de cele ce ziceţi în inimile voastre, în aşternuturile voastre vă umiliţi"... Adică, nu l-am judecat, în sensul ăsta [brutal]. De aici, dac-a început aşa, îi bine.

Să încercăm să găsim întotdeauna, când vedem un om din ăsta care ne tulbură şi nu ne place, să căutăm în el motivul pentru care a murit Hristos pentru el. Trebuie să aibă ceva [bun] în el, un motiv pentru care ai fi tu în stare să mori pentru el. Pentru că aşa zice: „Dragoste mai mare nu e, decât a pune sufletul pentru prietenul tău". Şi Hristos o găsit [acest motiv], şi-o murit. Hai să caut şi eu! Chiar dacă nu găseşti, ocupaţia asta, îndeletnicirea asta de a căuta în el [motivul pentru care să-ţi pui sufletul], de-acuma te ridică sus. Şi de acum ajungi să nu mai judeci. Caut, caut cele bune şi aşa mă liniştesc. Mă gândesc aşa: „Măi, nu-mi place mie de el, dar ce ar fi dacă m-ar prinde pe mine vreunul împreună cu el să mă vândă rob la un stăpân şi ne-ar lega cu un lanţ unul de altul şi ne-ar pune să lucrăm amândoi toată ziua şi ar trebui să-l car toată viaţa mea în lanţ aşa, după mine... l-aş răbda eu? Şi stau şi mă gândesc, ce aş fi făcut eu toată viaţa să-l port legat de piciorul meu? Totuşi, nu-i chiar aşa de rău, îl văd şi eu pentru puţină vreme, pe aproapele meu, pentru care a murit Hristos. Doamne iartă-ne şi pe el şi pe mine!"

SĂRĂCIE ŞI VICII

- Poate să afecteze problemele materiale viaţa spirituală a unui om? Sărăcia duce la imoralitate şi în ce cazuri?

- Da, sărăcia poate distruge. De asta s-o lăsat şi rugăciuni de-astea: "Ieşi-va omul la lucrul său şi la lucrarea sa până seara", "pâinea întăreşte inima omului", "pâinea noastră cea spre fiinţă" care este tâlcuită şi ca pâinea euharistică, dar şi ca pâinea pur şi simplu. Pentru că noi suntem oameni, spune Sfântul Teofan [Zăvorâtul], şi vrem să trăim pământeşte şi nu toţi oamenii sunt aşa de desăvârşiţi ca Iov.

Într-adevăr, sărăcia distruge, dar ştiţi pe cine distruge sărăcia? Pe cei pe care i-ar fi distrus şi bogăţia. Pentru că [tot] ceea ce caută ei, îi distruge. Ştiţi ce-l distruge pe om? Nu sărăcia [şi nu bogăţia], nemulţumirea îl distruge. Sunt oameni foarte săraci care sunt fericiţi. Sunt pustnici care mănâncă o rădăcină de sfeclă o dată la două săptămâni şi sunt aşa de fericiţi. Şi încă mai vin uneori deştepţi şi-i alungă de acolo! Ştim, nu? Şi alţii au şi cutare şi cutare şi îşi pun ştreangul de gât că nu ştiu ce nu le ajunge. Înţelegeţi? Nemulţumirea nenoroceşte. Aşa că restul, sărăcia... spune Sf. Vasile cel Mare, tâlcuieşte el frumos cuvintele "cei săraci cu duhul", nu în sensul de smerenie [cum găsim la Ioan Gură de Aur, sens înrădăcinat în tradiţia bisericească], dar zice: cei care sunt săraci şi cu duhul, adică le şi place să fie săraci, iubesc sărăcia asta pentru Hristos. Nu doar că sunt săraci pur şi simplu, că aceia se prăpădesc [dacă nu sunt şi cu duhul]. Înţelegeţi? Că şi David era rege peste Izrail, dar se numea pe sine „sărac şi mişel". Şi cei care au şi sărăcia duhului totodată, prin ea înmulţesc în ei bucuria. Este prilej de mântuire pentru ei, pentru ceilalţi, pierzanie. Aşa că greu este a spune că condiţiile şi, în genere, exteriorul influenţează mult sau puţin relaţia noastră cu Dumnezeu.

Ştiţi, greu. Se spune că Iosif... ce-o făcut în Egipt [între închinători la idoli, la curtea lui Faraon].... şi Lot în Sodoma [între maniaci sexuali de tot felul], dar şi-au păstrat credinţa şi curăţenia. Greu!

IOAN GURĂ DE AUR – UN MODEL ŞI PENTRU ZILELE NOASTRE

- În ce măsură Sfântul Ioan Gură de Aur vă este un model? În ce măsură poate fi model pentru un teolog de azi?

- Mie îmi place foarte mult. Eu mă rog la Sf. Ioan Gura de Aur, la Sf. Ap. Pavel [ca să-mi dea cuvânt şi curăţie]. În ce măsură îmi este un model? Am deschis tâlcuirea la Evanghelia lui Ioan. Sf. Ioan Gură de Aur, începe aşa: „Închipuiţi-vă că în oraşul nostru ar veni cineva, cel mai mare atlet, cel mai vestit şi s-ar anunţa lupta pe stadion. Nu-i aşa că toţi aţi lăsa treaba voastră şi aţi alerga să-l vedeţi cum se bate? Dar acuma a venit Cel mai mare dintre cei mai mari atleţi-Hristos şi stau bisericile goale". Şi am zis: interesant! El o zis ceea ce îi frământa pe oamenii din vremea lui. Ştiţi, i-o apucat aşa de inimă, de venele lor şi le-o scuturat. Nu le-o zis o pildă prăfuită. Aşa şi noi. Predica o începem de aici: "Închipuiţi-vă că a venit...." (cum le mai cheamă pe astea care cântă, că eu m-am învechit la acest capitol?) Spune ceva din viaţa lor, din lucrurile pe care pe ei i-ar interesa. Nu pot să-i spun: "Să vă spun cum o fost pe vremea de demult, că erau atunci nişte oameni foarte evlavioşi, nu ca acum, şi toţi creştinii erau buni: bărbaţii nu fumau, şi toate fetele umblau îmbrobodite, dar acum, vedeţi ce timpuri rele!?" Deci, eu nu pot să-i spun aşa ceva. Predica trebuie începută de la el spre mine. De asta îmi place Ioan Gura de Aur.

Dar mai mult, pentru că el o mers până la capăt. El a fost un episcop care a rămas să gândească şi să se poarte la fel cum era când era tânăr şi aprins, şi râvna pentru Biserică şi pentru dreptate n-a ascuns-o în mitră. Pentru că episcopii ajung sus şi, nu ştiu de ce, ajung să „creadă în compromisuri", în cutare, în cutare. Vă dau o pildă. Ioan Gură de Aur nu considera necesar să facă asta, pentru că a fost acolo un conducător în armată, un general care vroia să-i dea o biserică, era eretic, era arian. Şi a cerut de la împărăteasa aia, ce era, să-i dea o biserică. Şi Ioan Gură de Aur i-o zis: „Trimite-l la mine, că-i dau eu, eu sunt episcop!" Că i-a zis împărăteasa: "Nu pot să-i spun generalului asta [să-l refuz], o să-mi răstoarne tot". „Dar, zice Ioan, trimite-l la mine, trimite-l la Ioan, zi-i că nu depinde de mine, du-te la Ioan şi cere-i, că el îi cu Biserica". Şi s-a dus ăla. Sf. Ioan a ieşit şi-o zis: „Măi, eu nu-ţi dau nici o biserică, că Biserica una este... du-te". Şi ăla [generalul] nu l-o omorât pe Ioan.

De asta-i frumos Ioan, tare mult îmi place Ioan. Nu ştiu cum să vă spun eu, c-aş vrea să fiu... măcar ca apa aia în care îşi spăla el rănile pe cale, când era dus în exil. Da, mare, mare. Şi mai îmi place de Ioan, mai ales pentru că se asociază cu Liturghia. De asta îmi place Sf. Ioan. Că mie îmi place foarte tare Liturghia.

- Ca model pentru tinerii de azi?

- Râvna asta cu care discută toţi pe coridoare: „Nu-i bun! Ce prostie or fi făcut ăştia! Nu-i bună starea din Biserică!" Ca atunci când ajung popi să nu devină şi ei ca unul dintre ei. Că toţi, când îs pe coridoare, toţi îs aşa aprinşi, aşa entuziaşti, se întâlnesc, toţi vor să facă „ceva bun pentru Biserică" şi când ajung... lasă altarul vraişte şi zic: "Totuşi sunt alte vremuri". Sigur că sunt alte vremuri... a ajuns popă! Deci ăsta e modelul... să rămână până la capăt aşa, cu râvna din tinereţe, ca şi Ioan.

DESPRE FORMALISMUL ÎN MEDIUL TEOLOGIC

- Întrebare despre formalismul în mediul teologic. Interpretarea prea riguroasă a legii, când nu se respectă spiritul legii.

- E! Asta chiar că e un lucru... o grozăvie ce este la noi. La noi sunt numai legi. Noi avem mai multe legi decât evreii! Şi despre noi se zice că nu mai suntem sub Lege ci sub Duh!? La noi, în toate căutăm legişoare! Vedeţi cum? D' aia cum să fac? D'aia cum să stăm? D'aia cum să mâncăm, d'aia cum să mergem? Mii de legi, dacă ne-am lua după ele! Ele toate sunt bune, dar sunt pentru cei care greu îndrăznesc să-L întrebe pe Dumnezeu. Şi atunci... aţi mai văzut aşa o chestie! „Lăsaţi Liturghia, că acum avem conferinţă! Lăsaţi, Liturghie vedeţi şi mâine..." Sau: „Lăsaţi slujba acuma, că noi acum trebuie să terminăm orele astea ce le aveam de recuperat". Şi ce învăţăm noi la orele ale? Cum să ne întâlnim cu Hristos sau, chiar mai mult, despre euharistie, despre comunitate, despre relaţiile interpersonale din Sfânta Treime!? Dar când le facem? Sfânta Treime se dă la Liturghie celor de acolo. Dar noi, în schimb, pe urmă, după ce ies ei, proştii, de la Liturghie, noi le putem povesti ce s-a întâmplat cu ei şi să le spunem: „Voi ştiţi cum stau lucrurile cu Sfânta Treime şi cu împărtăşania? Întrebaţi-ne pe noi!" Deci, aici trebuie să fim atenţi, ca orice lucru pe care-l aflăm despre Dumnezeu şi despre viata creştină să-l şi aplicăm în viaţa

noastră. Spunea unul dintre părinţi, zice, cuvântul pe care l-a auzit îl şi îndeplinea, şi până nu-l făcea nu se ducea să întrebe alt cuvânt. Noi ne adunăm cu grămăzenii de cuvinte, care, până la urma, îs aşa, un fel de erudiţii de-astea ciudate. Oricine poate să enumere nişte nume de poeţi de-astea încurcate, dar de la asta nu devine poet. Sunt mulţi care citesc poezii, sunt mulţi critici foarte buni, dar care habar n-au să scrie poezii. Aşa-i şi aici. Poţi vorbi tu despre Sfânta Treime, dar dacă nu o cunoşti...

E un caz în Pateric acolo... Îl ceartă fraţii pe un avva, că spunea că trupul şi sângele din Împărtăşanie nu-i adevărat. Dar era foarte evlavios bătrânul. Zic fraţii: „Avva, tu mare erezii spui". „Nu ştiu, fraţilor, mă duc să-l întreb pe Hristos". S-o dus şi l-o întrebat şi zice: „Fraţilor, da, i-adevărat trup şi sânge al lui Hristos Împărtăşania!"

Nu zic, e extrema ailaltă care spune: „Tot învăţăm atâta, doar vorbim de Dumnezeu". Trebuie să mai şi vorbim, că prin cuvintele astea, noi, care n-avem acces la Har chiar aşa, dintr-o dată, măcar ne mai explicăm nişte lucruri, aşa, prin cuvinte, până da Harul peste noi. Şi de vedem Sfinţi care au dobândit harul, darul facerii de minuni şi pe urmă cădeau, pentru că îşi părăseau sfătuitorii. Avem nevoie, clar, de sfătuitori, dar de nişte sfătuitori purtători de Duh. Dar să n-ajungă o formalitate, să nu folosim numele lui Dumnezeu în deşert, adică cu un scop prostesc. Să mă fac, ştiu eu, profesor de religie sau să nu mă fac.... totuşi, în sat acolo, biserica, hm, parohie mărişoară, aşa... înţelegeţi cum? Numai pentru bani, pentru o situaţie în viaţă. Sau cu tot felul de alte scopuri, să mă duc la bursă în Elveţia, că parcă la Teologie aici e mai liber, şi ajung acolo, şi de-acolo mă descurc eu. Sunt fel de fel de proşti. Deci, asta înseamnă a folosi numele lui Dumnezeu în deşert şi înseamnă a-l folosi pe Dumnezeu în desert. De aceea orice pas care-l facem, îl verificam. Şi aşa scăpăm de deşertăciuni. Am citit o chestiune şi când s-o aplicam în viată, ea-i aşa, numai vorbă goală. Verificaţi totul prin starea inimii.

Ştim că sunt profesori care niciodată... dar nu vreau să fac eu aici vreo răscoală în şcoala asta nici să vorbesc prea mult de relaţia cu şcoala, ca eu nu prea mă duceam la şcoală.

Deci ăsta-i formalismul: ne-am îmbolnăvit. Nu-l luaţi tare în seamă şi nici nu încercaţi să suferiţi prea tare pentru el şi nici să vă luptaţi cu el, că nu-l schimbă nimeni. Luptăm cu noi înşine, noi să înţelegem care-i realitatea şi raportarea faţă de el, dar să-l schimbăm?... Spunem că şcolile astea îs nu ştiu cum şi trebuie făcut ceva. Spui: faci!, dar sa-ţi dai seama de puterile tale şi să nu pierzi timpul pe care trebuie să-l dai lui Dumnezeu cu meditaţii la schimbarea programelor şcolare. Cam asta e.

INTELECTUALI – ATEI, PROŞTI – CREDINCIOŞI

- Mulţi intelectuali atei sunt de părere că religia, credinţa este o consolare pentru oamenii necăjiţi, bolnavi, „săraci cu duhul", complexaţi, etc. Ce le-aţi răspunde acestor intelectuali? Suferinţa e direct proporţională cu credinţa? Oamenii se convertesc doar în suferinţă?

- Nu e doar o consolare. Este o întâlnire, este o împăcare. Vedeţi, mare diferenţă! Ei se consolează [noi nu]. Ei se consolează pentru că ei n-au nimic. Şi atunci ei se consolează, de exemplu, cu ideea că viaţa asta... omul, e firesc să putrezească şi să se transforme în humus. Ei zic: „Ăsta-i ciclul vieţii, ne naştem, murim". Ei se consolează, da. Dar noi nu ne consolăm. Noi ne împlinim. Lor doar consolările le mai rămân, pentru că ei ştiu că mor, ştiu că tot ceea ce fac ei, până la urmă, o să dispară. Ştiu că vor muri, de aceea ei au nevoie de mare consolare. Dar noi n-avem nevoie de nici o consolare. Suntem nebuni, aşa cum cred ei, avem deliruri, idioţenii, credem în viaţa veşnică, dar de consolări n-avem nevoie. Suntem împliniţi [chiar şi dacă numai în ochii noştri], ceea ce nu se poate spune despre ei.

Am să dau un răspuns mult mai delicat, mai mare, în romanul ăsta de care v-am zis, dacă o să fie publicat. Dar mai este un lucru: noi nu suntem datori să dăm explicaţii chiar la toată lumea care are chef de vorbă cu noi, aşa, ştiţi... Dacă vezi că pe ateul ăla într-adevăr ceva îl doare, discută cu el până în clipa în care vezi că el zice: "Eh, prostii! Dar la asta ce mai zici?"... Nu, nu mai vorbiţi. Dacă i-ai spus un lucru şi el cu mintea lui nu înţelege, dar este binevoitor şi dornic să înţeleagă, atunci îi spui. Dar dacă se împotriveşte cu argumente deşarte, nu, nu mai continuaţi, nu mai vorbiţi, zadarnic, că nu are nici un rost, încă nu-i timpul.

- Un italian spunea că-n România bisericile sunt pline pentru că oamenii sunt foarte săraci, iar când va exista mai puţină sărăcie, va exista şi mai puţină credinţă, iar bisericile se vor goli. El spunea că astfel s-a întâmplat şi cu Italia. Ce părere aveţi de acest lucru?

- Eu numai un lucru i-aş spune italianului ăstuia: eu am prieteni editori, cunosc problemele editorilor, toate editurile sunt în criză... cartea care se mai vinde [în România] este cartea religioasă şi se vinde grozav de bine şi, probabil, o cumpără tot credincioşii ăştia sărăntoci. Intelectualii noştri, profesorii, „Humanitasul" a ajuns să scoată tiraje de 200 de exemplare, marele Humanitas!, care vinde intelectualilor „bogaţi" care nu umblă la Biserica, înţelegeţi? N-au bani să le cumpere, de asta fac tirajul aşa de mic. Pe când ăştia... sunt şi săraci, nu-i vorbă, dar sunt şi de toate categoriile. Măi!, aşa le-o intrat lor în cap că oamenii credincioşi sunt o categorie de oameni, aşa cum sunt artiştii sau boxerii. În Biserică... este lumea întreagă acolo! Sunt şi medici, sunt şi săraci, şi bancheri. Luaţi societatea şi tot buchetul veţi găsi acolo, şi mai bogaţi decât italianul ăsta deştept. Da, sunt, sunt de toate felurile. Aşa că, asta-i Biserica! Biserica nu-i o categorie de oameni, Biserica sunt toţi oamenii! Biserica este toată lumea, nu este numai o părticică a lumii. Cei ce rămân în afara Bisericii, aceea să-şi facă probleme... să ne-ntrebăm ce-s ăia, cine-s ei? ...săraci, bogaţi?

Şi apoi, să nu trebuiască să comparăm prea mult Biserica din Italia cu Biserica noastră. Sunt alte moduri de a vedea şi Biserica şi scopul ei, şi chiar ceea ce ceri de la Dumnezeu. Între unii şi alţii e mare diferenţă...

TEAMĂ ŞI FERICIRE

- De ce vă temeţi cel mai mult, dacă vă mai temeţi?

- Mă tem că-mi zădărnicesc toată osteneala mea, pentru că o fac greşit. Şi urâciune sunt înaintea lui Dumnezeu toate faptele mele, cu toate că eu, aşa, parcă, m-am liniştit şi pare că am o bucurie de la El. Şi zic: să nu fie, Doamne, asta spre pierzania mea, toate faptele astea ale mele. De asta mă tem, să nu mă zădărnicesc eu cumva. Şi spune acolo, frumos, în psalmi, când intrăm la Liturghie, facem metanii şi spunem: "Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi spre sfânt altarul Tău întru frica Ta. Doamne, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta, din pricina vrăjmaşilor mei, îndreptează înaintea Ta calea mea". Apoi, când mă tem aşa tare, aşa fac şi zic: „Doamne, îndreptează înaintea Ta calea mea". De asta mă tem, să nu greşesc pe cale. Dar, în rest, degrabă uit lucrul ăsta şi trăiesc aşa, rău, fără teamă, fără teama cea bună...

- Dar sunteţi fericit?

- Asta da, asta da... Pe cât poate trăi aşa, un om ca mine fericirea. Este mai mare dar... ştiţi, unii spun că a fi fericit înseamnă a nu dori nimic mai mult decât ceea ce ai. De fapt, mie totdeauna îmi pare că am mai mult decât îmi trebuie. Da, sunt fericit. Am prins cioara de pene.

DESPRE LACRIMI ŞI BUCURIE

- Radiaţi o mare bucurie când vorbiţi, cum rămâne cu pocăinţa, cu lacrimile?

- Lacrimile? Ştiţi... Dar hai să vă spun un caz cu părintele Rafail Noica, despre care voi ştiţi mai multe decât mine, că sunteţi din zonă. A fost la noi într-o noapte [la schitulețul de la Bogâltin] şi am slujit Liturghia cu el, şi pe urmă am stat de vorbă. Eu auzisem de acest părinte Rafail, dar nu credeam bine despre el. Eu m-am gândit, zic, iară românii ăştia au făcut... fiul lui Constantin Noica... mă rog. Avea cineva o carte cu el şi spune: "Ai citit Rafail Noica? scrie bine". Zic: „Ce fel de Noica?" Zice: „Fiul lui Constantin". „Nu mai citesc, zic, dacă-i fiul lui Constantin Noica. Nu-mi place cum fac românii tot felul de poveşti şi mituri despre cine vrei şi despre cine nu vrei, mai ales credincioşii. Sunt sătul de intelectuali". Şi spun că şi atunci când a venit, nu prea mi-o tremurat mie genunchii, nici nu aveam de gând să-l întreb ceva, că nu aveam nevoie. Dar după ce am slujit Liturghia, m-am aprins de dragoste pentru el şi mi-am cerut blagoslovenie să-l întreb vreo două vorbe.

Şi vreau să vă spun despre lacrimi. Stăteam şi vorbeam ceva despre pravilă, despre rugăciune, ştiţi, cum ne rugăm. Părintele stătea în pat, că era obosit şi-mi pare că şi cam bolnav, iar eu stăteam jos pe podea, lângă dânsul. Eu am început să fac o apologie a pravilei, că, de, când o faci, ai puţină mângâiere, iar

când n-o faci, ai prilej de pocăinţă. Şi el îmi strânge mâna şi se uită la mine şi zice: "Dumnezeu nu este pravilă, Dumnezeu este dragoste". Şi atunci i s-au înlăcrimat ochii.

Ştiţi, ochii se înlăcrimează [nu doar atunci când noi ne vedem păcatele, ci mai ales] atunci când noi înţelegem că Dumnezeu este dragoste. Aţi văzut vreodată, atunci când nu ne vedem mult cu cineva, la întâlnire plângem. Dar mai ales se vede asta la bătrânii de prin sate, care au copiii plecaţi, şi-i văd foarte rar, poate doar la Paşte, şi vezi aceşti bătrâni cum îi aşteaptă în gară şi când îi îmbrăţişează plâng. Dar ei plâng de bucurie, şi numai ei ştiu de ce mai plâng, ce-şi mai amintesc atunci, ce mai gândesc, pentru că plânsul acela e o mare bucurie. Aşa cred eu că sunt şi lacrimile astea când spunem: "Mila şi adevărul s-au întâmpinat, dreptatea şi pacea s-au sărutat", atunci când noi ne-am îmbrăţişat cu Dumnezeu şi, iaca, plângem, pentru că nu ne-am văzut de mult.

Ştiţi, aşa mă gândesc, că or fi aşa lacrimi. Dar sunt şi oameni care n-au lacrimi în afară, lacrimile lor sunt înăuntru. Sunt unii aşa mai plângăcioşi, dar sunt şi care.... Aşa, cred că sunt fel de fel. Importantă e bucuria noastră. Că lacrimile fără bucurie nu sunt nimic, „cine seamănă cu lacrimi, cu bucurie va secera". Aşa că, întâi lacrimile pe urmă bucuria... cu lacrimi.

DESPRE ŢINEREA MINŢII ÎN IAD

- Există o explicare a mesajului: "A vedea minciuna din tine înseamnă că te afli în adevăr, şi fiind în adevăr eşti cu Hristos şi fiind cu Hristos nu te mai minţi." Există o legătură între această vedere şi cuvintele Sfântului Siluan „ţine mintea ta în iad şi nu deznădăjdui"? Dacă puteţi să nuanţaţi puţin sau să ne explicaţi.

- Fiindcă n-am o vedere a tainelor şi totuşi am o trăire personală, să nu fie trăirea asta aşa, aiurită... îndrăznesc să răspund. Este, într-adevăr, această vedere a minciunii despre care vorbiţi şi mai zice David: "Păcatele cine le va cunoaşte şi de cele ascunse ale mele cine mă va curăţi". Eu, de exemplu, am înţeles altfel citatul cu "ţine mintea în iad şi nu deznădăjdui". Am zis aşa: iadul este atunci când nu putem simţi Duhul Sfânt, când nu putem înţelege lucrarea lui Dumnezeu cu noi, de asta de care vă zic că mă tem. Şi viaţa noastră este cam aşa: că noi ştim principiile creştine, ştim poruncile lui Dumnezeu, şi totuşi nu întotdeauna ştim, simţim dacă este bine ceea ce facem. Acesta este iadul nostru, dar noi să nu deznădăjduim. Noi îndrăznim, facem mătănuţă şi zicem: "Doamne, ajută!" Şi, uneori, stările astea ajung foarte departe, încât omul ajunge să facă chiar păcate cu fapta şi nu se poate ridica, şi, totuşi, nu deznădăjduieşte.

Dar iadul cel mai mare nu este să nu lucreze Duhul Sfânt în tine, dar să nu înţelegi lucrarea Lui, să nu înţelegi că este şi aşa o lucrare a lui Dumnezeu. Găsim în vieţile sfinţilor când spune că le ia Duhul Sfânt pentru o vreme. Găsim la stâlpnici, câte 20 de ani, 30 de ani. Cum aşa le ia Duhul Sfânt?! Că dacă ar lua Duhul Sfânt, fără el nu este viaţă, nu putem face nimic, ar trebui să murim! Deci, nu că ia Duhul Sfânt de la el, dar le ia perceperea, simţirea Duhului Sfânt, trăirea Duhului Sfânt. Este Duhul Sfânt, dar Dumnezeu nu-i lasă bucuria de a-L trăi, înţelegeţi? E pe aproape, dar se ascunde Duhul Sfânt.

Şi de asta spunem că este mare cutare Sfânt, c-o stat 50 de ani... i-o luat Dumnezeu Duhul Sfânt. La Sfântul Siluan chiar spune lucrul ăsta. Cum i l-o luat, că spune că el o sporit duhovniceşte, deşi n-o avut 10 ani Duhul Sfânt? Cum o sporit el fără Duhul Sfânt? Duhul Sfânt era, lucra, [pentru că însăşi retragerea Duhului Sfânt este o lucrare a Duhului Sfânt, în cazul Sfinţilor], dar i-o luat vederea Lui, că avea impresia că este singur. Şi, totuşi, credea şi nu deznădăjduia, deşi era în iad. Şi pe urmă Dumnezeu o înmulţit harul Său. Asta cred eu că este.

Şi-n noi lucrează Duhul Sfânt, şi-n toată lumea, dar nu-l vedem, pentru că suntem nepăsători. Sfântul Macarie Egipteanul vorbeşte despre coexistenţa harului cu patimile. La Sfântul Vasile cel Mare spune foarte clar: unde este întinăciune nu poate exista Duhul Sfânt. Dacă există un gând rău, n-are cum să mai fie Duhul Sfânt... Când le citeşti, te înspăimânţi. Te duci la Sfântul Macarie şi el zice: „Şi sfinţii, şi apostolii aveau neputinţe, nu întotdeauna puteau face minuni, nu totdeauna puteau învia morţii". Oamenii sunt neputincioşi şi, de asta, harul coexistă cu patimile şi păcatele noastre, că aşa-i de milostiv Duhul Sfânt, că nu se îngreţoşează de noi. Şi spune Sfântul Macarie: ia uitaţi-vă, desfrânează un desfrânat cu o desfrânată şi Duhul Sfânt vine, zămisleşte, dă viaţă, naşte prunc.

Aşa este Duhul Sfânt! Vedeţi cum ni-L prezintă şi când auzim aşa noi ne umilim şi parcă ne vine a plânge. Aşa sunt eu . Dar noi trebuie să fim mai sus. Aşa că, lucrează în noi harul Duhului Sfânt. Problema e să ne uităm, de ce ne-ndeamnă: "Împărăţia cerurilor este în voi înşivă!" Acolo o căutăm, vedem tocmai în sensul ăsta de „abandonare a deznădejdii". Dar, ca să vedem împărăţia, la început trebuie să vedem întunericul, minciuna, ştiind că chiar şi atunci când ne pare că El nu-i, El, totuşi, este. „Că de mă pogor la iad – zice David –, Tu de faţă eşti!". Asta să credem şi să-L rugăm să rămână cu noi.

Eu aşa vă spun, drept, că am simţit lucrurile astea, aşa m-am folosit eu de ele. Vedeţi, un citat, fie din Scriptură, fie din altă parte, noi nu doar să-l pricepem cu mintea. Îl pricepem în clipa în care îl trăim şi el ne schimbă viaţa noastră, şi ne schimbă înspre bine. Şi asta se întâmplă în inima fiecăruia diferit.

Găsim în Pateric tâlcuiri la versete din Scripturi, foarte stranii uneori. Ele tâlcuiesc duhovniceşte şi folosesc duhovniceşte, nu raţional. Uneori apar chiar ciudate, şocante.

Aşadar, aşa le-am înţeles eu şi aşa se umileşte şi inima mea când mă gândesc că asta ar însemna cu iadul şi cu deznădejdea. Dar eu... poate pentru ceilalţi nu întotdeauna poate fi la fel.

SEMNELE PREZENŢEI SAU LIPSEI DUHULUI SFÂNT

- Cum cunoaştem că am făcut ceva nu după voia lui Dumnezeu, că ne-a părăsit Duhul Sfânt?

- După starea inimii. Mai întâi, fiecare, să-şi cunoască patima de care e stăpânit mai mult. Ne măsuram aşa, mă gândesc, ne cunoaştem întâi patima noastră care ne doare cel mai mult. Fiecare are o patimă, fie că este desfrânarea, fie că este mânia. Să fie atent să n-o stârnească. Eu aşa măsor. Când ea-i stârnită, iritată, Duhul Sfânt m-o părăsit, am rămas eu singur şi, uite-o, lucrează! Când ea-i liniştită, înseamnă că eu încă mă menţin în Duhul Sfânt. Şi când am spus un cuvânt nepotrivit, am făcut o prostioară, sufletul mi-o spus: patima aia îi, aia se aprinde în noi de care suferim în clipa în care ne-o părăsit Duhul Sfânt. Asta să fim atenţi! Şi aşa măsurăm. S-o aprins poftele? Fugim repede să ne rugăm, să ne mărturisim, să ne împărtăşim.

- Cum îşi poate da cineva seama dacă îl are pe Sfântul Duh?

- Dacă-i place să se roage şi are bucurie să se roage, dacă îi e dor să intre în biserică atunci când trece pe lângă ea...

DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE

- Exista dragoste la prima vedere?

- Da, sigur ca există! Eu cred în dragostea noastră la prima vedere. Ştiţi de ce există dragoste doar la prima vedere, pentru că atâta vreme cât nu ne vedem, nici nu ne putem iubi, sau, mai bine zis, începem a vedea din clipa în care începem a iubi. Şi de asta dragostea, vederea noastră ia şi ea naştere în clipa în care este dragoste. Poate chiar dragostea este un pic mai înainte [decât vederea], din punctul meu de vedere.

DIFERENŢA DE VÂRSTĂ ÎN CĂSĂTORIE

- Exista diferenţă de vârstă neacceptată în căsătorie?

- Vă spun drept că nu m-o prea preocupat lucrurile astea. Există aşa ceva [diferenţă de vârstă neacceptată]? Eu sunt convins că n-ar trebui să fie, nu? La drept canonic, acolo eu ştiu că se învaţă lucrurile astea. N-ar trebui să fie, dacă este dragoste întru Hristos. Clar că nu poţi să te căsătoreşti cu o femeia de 80 de ani. De fapt, de ce nu? dacă n-ai în plan să faci copii, nu... poate să fie şi aşa ceva...

Noi nu vedem chiar ca romano-catolicii... căsătoria cu scopul de a face copii. La noi, căsătoria este o unitate pentru a ajunge la Hristos. Au fost sfinţi [căsătoriţi] care n-au făcut copii. Aşa că, socotesc eu că pot să fie fel de fel. Maica Domnului a fost dată lui Iosif [care era foarte bătrân], aşa că, dacă ar fi... Dumnezeu ştie cum! Aici fiecare cum îi spune inima lui acolo.

DESPRE FETELE CARE POARTĂ BATIC

- Ce părere aveţi despre fetele care poartă batic?

- Să ştiţi că unii ridiculizează lucrurile astea. Am fost la Moscova la un simpozion. Grămadă de oameni acolo, 5000 de oameni. Era drept în Kremlin, acolo unde făceau comuniştii şedinţele lor. Şi s-o făcut simpozionul patriarhiei... episcopi şi călugări, vreo 5000 erau. Şi vine vorba, cineva întrebă din sală, exact aşa, cu un bileţel... Îl primeşte un mitropolit foarte vestit. Şi erau în sală şi femei cu capul acoperit. Erau şi cu capul descoperit. Şi atunci, o dat un răspuns, cam aşa: „Da, sunt unii înapoiaţi azi care consideră că a purta batic e mare evlavie". Se poate spune şi aşa, dar în clipa în care în sală erau şi femei cu batic... El poate ar fi vrut să le mângâie cumva pe cele neîmbrobodite, dar le-o scuipat pe celelalte. Pe când ele erau cele pe care le laudă Sfântul Apostol Pavel. Înţelegeţi? Dacă cineva are puterea asta, dacă cineva se angajează în viaţa creştină şi este un apostol al lui Hristos, o mironosiţă şi poate, şi i-i drag, bine este şi este de laudă şi de admirat! Dacă cineva crede că încă nu-i timpul: sau îşi tulbură fie părinţii, fie pe altcineva, uneori e mai bine să nu-l poarte. Pentru că noi avem împărătese care purtau fel de fel de zorzoane, nu? Dar scopul femeii, de a face un lucru sau altul... asta contează. Sunt care intră în conflict cu părinţii pe un amănunt din ăsta şi, efectiv, pe urmă nu le mai poate spune nimic despre Dumnezeu, că îi spun: "Ştiu eu, vrei şi eu să mă îmbrobodesc ca şi tine". Pentru că în capul tuturor, Dumnezeu şi Biserica este un mare "nu se poate!" Trebuie să dezbăierăm acest mare "nu se poate". Aşa că, uneori, noi nu ştim apostolia pe care o duce fiecare dintre femei.

PUŢINĂ POLITICĂ

- Vă afectează în vreun fel ceea ce se întâmplă acum în Basarabia?

- Nu prea ştiu amănunte, ce se întâmplă acolo? Am un prieten care el îmi scrie, care, mă rog, îi jurnalist şi îmi scrie: "Nu faceţi ceva acolo, guvernul ăla să-l daţi jos, că vă cuceresc comuniştii". Cineva pe internet chiar propunea să mă aleagă pe mine preşedinte. Dar eu, vă spun drept că nu-i ştiu, nu mă afectează... În ce sens? Eu ştiu că este... Dumnezeu ştie ce să facă. Nu mă lasă cumva cu totul indiferent, pentru că o început să atingă şi Biserica lucrurile astea. Se vehiculează nişte informaţii denaturate, într-un chip foarte abil... problema rusismului, conflictul dintre români şi ruşi care nu mai este chiar aşa de încurcată, cum vor ei să o facă. Şi nu ştiu pentru ce o fac. Implică Biserica şi tulbură credincioşii şi nu doar pe cei de acolo. Pe cei de acolo degrabă, dar tulbură atitudinea Bisericii de aici din România, a credincioşilor de aici faţă de credincioşii de acolo şi invers. Pentru că noi suntem un mădular şi ne rugăm unii pentru alţii, dar am văzut... Ce nu mi-a plăcut, când am văzut la nu ştiu care post TV - că eram la cineva şi m-a strigat să mă uit, că eu nu mă uit la ele -, şi erau tocmai ştiri şi arăta din Basarabia. Era taman vremea când l-o dat afară pe un ambasador de aici din România... Şi, în acelaşi reportaj, vă închipuiţi, un episcop român spune şi el câteva vorbe, care sunau cam aşa: „Noi suntem împotriva asupririi credincioşilor din Basarabia şi noi vrem ca ei să-şi mărturisească liber credinţa". De parcă n-am fi toţi creştini, şi cei din Mitropolia Moldovei şi cei din mitropolia Basarabiei. Aici nici Rusia nu face bine, dar nici pentru România nu am cuvânt de apărare.

Şi atunci, de asta mă afectează pe mine, pentru că este discordie, pentru că se pompează lucruri, până la urmă, omeneşti, pe fundalul Bisericii. Dacă s-ar întâmpla, pur şi simplu, în afară, se ceartă pentru limbă, asta o existat întotdeauna. Dar dacă rupe cumva... şi mulţi se smintesc... rupe comuniunea aia bună în Duhul Sfânt a credincioşilor de o parte şi de alta, nu-i bun. Că în Legea Nouă nu mai este „nici elin, nici scit, nici iudeu".

Aşa, mă îndurerează puţin, dar ştiu că neputincios sunt eu. Şi, drept să zic, nu întotdeauna îndrăznesc să spun [să cer lui Dumnezeu] să fie altfel, că nu ştiu cum vrea Dumnezeu. Că noi judecăm epoca asta a noastră mititică, dar Dumnezeu supraveghează de la facerea lumii şi până când va fi „un pământ nou şi un cer nou". Şi ne-am nimerit noi pe aici taman acum şi nu prea înţelegem rostul lucrurilor. Dar, vedeţi, sunt lucruri care s-au întâmplat sute de ani în urmă, care pe noi [abia] acuma ne afectează. Şi cei care le-au trăit atunci au şi murit. Eu nu ştiu pentru ce Dumnezeu lasă acum aceste gâlcevi. Poate le face pentru cei de peste 200 de ani? Şi mă bag eu, cu mintea mea mititică, şi-mi pare că... nu-i prea drept? Zic: „Doamne, Tu ştii toate, Tu ştii mai bine cum se întâmplă lucrurile, fă-le cum ştii". Atât mă afectează.

CÂND CINEVA DIN FAMILIE E NECREDINCIOS

- Există familii în care fie părinţii, fie copiii sunt necredincioşi. Cum să procedăm ca să-i aducem la credinţă, pentru că gândul că ei trăiesc în afara Bisericii şi nu se vor mântui de multe ori te aduce la deznădejde.

- De asta am şi început cu discuţia despre convertire. Că noi, într-adevăr, ne punem prea mult problema să-i aducem pe ceilalţi la credinţă. E foarte bună pornirea asta. Dar, vă zic, cred că tot cu Dumnezeu. Şi în ce fel?

Am observat un lucru. Cine convertea, cine era apostol la noi? Îl avem pe Bătrânul Selafiil - am făcut eu o cărţulie cu el. Cum o cucerit el oamenii? El stă în chilia lui, până la vârsta asta. Vă spun că sunt fraţi de seminar care au făcut 5 ani acolo şi n-au intrat niciodată la el. Atât îi de ascuns! Aşa-l fereşte Dumnezeu. Şi-am venit aşa odată cu nişte tineri care habar n-au ce-i cu Biserica, n-au nici o treabă, şi doar că l-au văzut şi au ascultat câteva cuvinte de-ale lui, că au început şi a plânge şi a-L iubi pe Dumnezeu şi a le părea rău de viaţa lor de mai înainte. Aşa măsură!

Ce avea el? El n-avea dorinţa de a converti. El n-avea orgoliul omului care se crede în stare să convertească pe cineva la Hristos. Şi eu cred că noi tot aşa îi putem converti pe oameni. Trăind în noi înşine şi când vedem că ei nu se convertesc să ne spunem: „Măi, încă nu s-a născut Hristos în inima mea, pentru că dacă Hristos ar fi fost în mine n-avea cum să nu se îndrăgostească omul acesta de creştinism".

Să lucrăm în noi. Dar nu să lucrăm cu scopul ăsta... de performanţă. Trebuie să ştim, convertirea... la noi este chestia asta ideală, idealizatoare, toţi membrii familiei trebuie să fie credincioşi, există „familii credincioase". Dar vedem că nu era chiar aşa, nici acum nu poate fi valabil, că spune că „tatăl nu va putea izbăvi pe fiu şi mama pe fiică" [şi duşmanii omului vor fi casnicii lui]. Nu? Spune Mântuitorul acolo, la Evanghelie, la judecată? Spune că degeaba strigi, că nu te pot ajuta ei atunci. „Fratele nu izbăveşte, au izbăvi-va omul? Nu va da lui Dumnezeu îmblânzire pentru sine". Şi dacă vor fi doi într-un pat, unul se va lua, altul se va lăsa. Hristos ne vorbeşte despre familii în care unii se iau, dar unii nu. Sigur, nouă nu ne place să credem că, uite unii ne mântuim, ceilalţi nu. Nu! Şi să înţelegem că există, totuşi, lucrarea lui Dumnezeu şi nu azi, mâine, poimâine, la bătrâneţe, se pot întoarce. Şi noi trebuie să păstrăm pacea cu ei şi chiar nu trebuie să le amintim de fiecare dată, le-am spus o dată şi poate nici nu trebuie să le mai spunem.

Voi credeţi că ei nu-şi pun problema că voi vreţi ca şi ei să meargă la Biserică? Ştiu ei foarte bine asta şi când le-o mai spuneţi... dracul şi aşa ispiteşte: „copiii ăştia doi s-au căsătorit, toţi tinerii ca tinerii, fetele ca fetele, dar a mea nu se mai machiază, se duce cu babele la Biserică..." Şi aşa-i bagă gând cum să te dezveţe. Şi încă mai vii şi tu şi-i spui: „Hai, mamă, şi tu la biserică". Ştiţi, ca şi cum ţi-aş spune: „Hai să-ţi scot un ochi că-ţi stă mai bine". Pentru ei lucrul acesta e străin şi şocant, înţelegeţi? Lăsaţi-L pe Dumnezeu sa lucreze. Odată se va îmbolnăvi mama ta şi tu te vei duce acolo şi o vei îngriji, şi-i vei da, ca să nu se plictisească, ceva să citească, eu ştiu... despre bolnavi sau despre Lazăr, viaţa vreunui Sfânt pătimitor. Şi ea va pricepe.

Toate la timpul lor, fără nici un fel de tulburare: tulburarea să n-o primim. Spune "caută pacea şi o urmează pe ea". Absolut nici o tulburare nu-i bună. Nici care iese din râvna, care ne pare ca-i bună, ea nu-i bună. Noi nu ne putem ruga, noi ne neliniştim. Noi îl alungăm pe Dumnezeu. Spun: „Măi, ce o să se întâmple cu oamenii ăştia, dacă nu o să se convertească? Se duc în iad!" Şi, în felul acesta, l-am scos pe Dumnezeu din viata noastră. Înţelegeţi? Noi L-am scos pe Dumnezeu afară, noi suntem neîncrezători că Dumnezeu poate lucra, că Dumnezeu vrea să mântuiască mai mult decât noi. L-am scos, L-am judecat pe Dumnezeu! Noi nu ne mai gândim de acum nici la păcatele noastre. Pe când, dacă suntem cu adevărat...

Vă spun cum m-a dezvăţat pe mine Bătrânul Selafiil de această râvnă. Şi eu am problema asta. La mine, nu că nu umblă la biserică, la mine... v-am spus în ce termeni vorbeşte taică-meu despre Sfinţii Părinţi şi despre Dumnezeu. Şi tot mă gândeam, zic, ce va fi? Se duce-n iad! Gata! Mă duc la Bătrân şi-l întreb, si zice: „Măi, zi aşa "Doamne, Tu L-ai zidit pe el, Tu ştii, Tu mântuieşte-l, că noi suntem neputincioşi." Aşa un fleac! Şi m-am gândit că, într-adevăr, Dumnezeu l-o zidit şi pe el. Da, Dumnezeu L-a zidit! Da, şi cred că chiar şi numai gândul ăsta, dacă-l sădim şi-l creştem în noi, e pricinuitor de pace. Vom vedea că poate nu mai sunt ei aşa de tare necredincioşi, nu mai sunt ei chiar aşa de mult îndepărtaţi de Dumnezeu. Parcă lucrează şi ei pronia lui Dumnezeu prin necredinţa lor vremelnică.

În istoria asta a noastră, de multe ori, păcătoşii lucrau nişte ciudăţenii, răul lucra în slujba binelui. Erau oameni care omorau, pe urmă se făceau sfinţi. Este o pronie, o lucrare, nu? Sfântul Ciprian-vrăjitorul, Moise-tâlharul, mucenicul Varvar-ucigaşul... Ce farmec aveau ei dacă erau credincioşi de mici şi beau aghiazmă dimineaţa? Sunt sfinţi de toate felurile, că şi oamenii sunt de toate felurile. Felurite sunt căile Domnului, unii mai devreme, alţii mai târziu.

PASI IN MILEANIUL 3

Interviu cu monahul Savatie realizat de Mihai Dilanu

Întrebare: Creştinismul este religia care a influenţat cel mai mult mersul istoriei. Însăşi numărarea anilor pe care o avem azi se numără de la Hristos. De unde această legătură a numărării anilor şi Hristos? Şi, pentru că ni s-a dat nouă această ocazie, cu ce gânduri păşeşte creştinul ortodox în noul mileniu?

Răspuns: Hristos nu numai că a schimbat faţa istoriei, ci putem spune că până la Hristos istoria nici nu a existat. Hristos este începutul şi sfârşitul istoriei. Cum spunea Sf. Vasile cel Mare, pe care, de altfel, îl sărbătorim în această perioadă: naşterea lui Hristos a însemnat naşterea umanităţii, care până la El nu a fost cu putinţă. Adică omul Vechiului Testament nu putea îndeplini nicidecum condiţia umanizării totale, care presupune hristificarea, redobândirea, prin Hristos, a chipului şi asemănării lui Dumnezeu, care este natura iniţială şi adevărată a omului. Iată de ce era şi firesc ca venirea lui Hristos să separe vremea în două, moartea de viaţă, întunericul Vechiului Testament de lumina Noului Testament, care este testamentul "dumnezeilor" după har. De aici înainte, omul a dobândit şansa de a trăi starea lui Adam cel nou; de aici înainte, omului i se dă şansa, după ce a fost născut odată din femeie şi bărbat în stricăciune, să se nască cu naştere cerească, din Dumnezeu, prin naşterea Botezului, după cum Adam s-a născut nu din femeie, ci din Dumnezeu. Sunt multe de spus spre lauda acestei taine, pe care creştinii sunt datori să le cunoască, citind scrierile Sfinţilor Părinţi. Şi este firesc ca omenirea, în cinstea şi comemorarea adevăratei sale naşteri, care purcede din naşterea lui Hristos, să şi-o marcheze şi printr-o nouă numărătoare a anilor. Se ştie însă că popoarele care nu L-au primit pe Hristos în măsura în care L-am primit noi, europenii, îşi păstrează, pe lângă numărătoarea oficială şi o numărătoare tradiţională. Aşa sunt, de exemplu, chinezii sau evreii. Cât priveşte gândurile cu care păşeşte creştinul ortodox în noul mileniu, ele cred că sunt gândurile lui de fiecare zi, cu care el trebuie să păşească în toate zilele vieţii sale. Milenarismul, care este chiar un curent religios, foarte răspândit de altfel, este propriu gândirii sectare. Şi dacă vreţi, o diferenţă tranşantă dintre ortodocşi şi celelalte confesii creştine, este aceea că în Biserica noastră se vorbeşte foarte puţin despre sfârşitul lumii, adică este o temă care nu ne preocupă. Tema sfârşitului lumii, după cum o analizează unul din istoricii francezi contemporani, Jean Delumeau, s-a vehiculat foarte mult în Evul Mediu, mai ales pentru a manipula masele, practicată de papi, prin frică şi stres şi prin oferirea unei singure speranţe de salvare, care era papa, iar azi secta şi liderul ei, cum ar fi "Martorii lui Iehova". Feriţi-vă de oamenii preocupaţi de citirea "vremurilor şi soroacelor" pe care ne-a interzis-o Hristos şi alipiţi-vă de cei care predică pacea şi dragostea prin eliberarea de patimi. Pentru fiecare din noi, sfârşitul lumii, deocamdată, coincide cu propria noastră moarte. Să ne gândim deci mai des la întâlnirea noastră personală cu Hristos, pe care o vom trăi în mod fatal fiecare, nu numai cei credincioşi, ci şi cei necredincioşi.

Întrebare: Ortodocşii au avut foarte mult de suferit de pe urma invaziilor păgâne. De ce la noi, românii, rădăcinile creştine au fost atât de adânci, încât am putut supravieţui şi evita musulmanizarea, cu toate că am fost sub ocupaţia otomană atâta vreme?

Răspuns: Aceste lucruri ţin de pronia Dumnezeiască, unde mintea omului nu poate pătrunde. Noi nu ştim de ce Dumnezeu a trimis pe Apostolul Său Andrei ca să predice în Bazinul Balcanic, nu ştim nici de ce ne-a dat domnitori sfinţi, precum Ştefan cel Mare, Alexandru cel Bun, Constantin Brîncoveanu. Ceea ce ştim noi este că Dumnezeu nu a părăsit poporul acesta şi l-a umplut de-a

lungul vremurilor de toate darurile şi milele Sale. Trebuie să ştiţi că şi în ziua de azi poporul român, care nu este un popor numeros, are cei mai mulţi călugări din lume, mai mulţi decât ruşii, iar călugării reprezintă starea Bisericii unui popor. Desigur, există şi multe căderi şi slăbiciuni, dar ele sunt fireşti. Pe toate acestea le depăşim prin Hristos şi în Hristos, Care ne-a arătat că este în mijlocul acestui popor, de altfel precum este în mijlocul tuturor celor care Îl cheamă şi ascultă cuvintele Lui.

Întrebare: Cunoaştem toţi perioada comunistă, în care totuşi oamenii au continuat să creadă. Cine a sprijinit sau a alimentat acest fenomen?

Răspuns: Cel Care este însuşi capul Bisericii noastre şi Cel Care este cu noi până la sfârşitul veacurilor. Nimeni nu poate să distrugă Ortodoxia, Ortodoxia nu va dispărea nici după a doua venire a Mântuitorului, ci doar va trece în forma sa cerească, eternă şi netulburată. Istoria bisericească ne-a convins că perioadele de prigoană nu numai că nu împuţinează credinţa, ci dimpotrivă, o înmulţesc şi, mai ales, o întăresc. Cum spunea unul din duhovnicii noştri, părintele Selafiil de la Noul-Neamţ, care are acum 93 de ani şi a trecut prin toată greutatea prigoanei, fiind şi întemniţat: "Dumnezeu o vrut să facă Sfinţi cu comunizmul ista!" Adevăraţii ortodocşi cunosc că întreaga viaţă a creştinului este o viaţă de martir, după exemplul răstignirii Mântuitorului, după exemplul uciderii Sf. Întâi-Mucenic Arhidiaconul Ştefan şi a tuturor bunilor mucenici. De aceea, în faţa prigonitorilor, care vor veni şi în viitor, să nu credem că a trecut vremea lor, creştinii repetă cuvintele sfinte: "Iartă-i, Doamne, că nu ştiu ce fac şi nu le socoti lor greşeala aceasta". Şi cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur, care a murit în exil, pe cale, bătrân şi bolnav: "Slavă lui Dumnezeu pentru toate". Sf. Antonie cel Mare, aflând că în Alexandria e prigoană asupra creştinilor, a lăsat pustia şi s-a dus în oraş, ca să moară şi el pentru Hristos, Dumnezeu însă L-a ferit. Cununa muceniciei este un dar special de la Dumnezeu, de care nu se învredniceşte orişicine, iar cei care au fericirea să o primească Îi mulţumesc cu laude lui Dumnezeu, pentru că i-a învrednicit să se asemene cu El în patimile şi moartea pe care El le-a răbdat pentru noi.

Întrebare: Câte biserici au fost distruse şi care e starea actuală în judeţul Tighina. Există nişte sponsori care contribuie la revitalizarea locaşurilor sfinte?

Răspuns: Nu m-a preocupat niciodată această problemă. Cred că un sociolog vă poate răspunde cu multă exactitate la această întrebare. Cunosc însă că în Moldova a funcţionat o singură mănăstire, cea de la Jabca, iar toate celelalte au fost închise. Biserici parohiale au mai funcţionat. Astăzi, din câte ştiu, sunt peste 40 de mănăstiri şi peste 1200 de biserici în Mitropolia Moldovei. Dar nu numărul bisericilor deschise vorbeşte despre starea credinţei, ci măsura în care se readuce în viaţă învăţătura apostolică şi a Sf. Părinţi. Dacă această învăţătură nu se înrădăcinează printre credincioşi, fenomenul reîmbisericirii populaţiei rămâne unul virtual, adică fals şi mort. Dumnezeu ştie cîţi dintre noi s-au creştinat cu adevărat. Datori suntem, însă, cu toate neputinţele noastre, să chemăm numele cel Sfânt al Celui ce a primit să se nască, pentru a muri pentru noi, eveniment pe care îl sărbătorim în această perioadă a anului, pe care însă aş vrea să-l sărbătorim şi, mai ales, să-l trăim în toate zilele şi, dacă se poate, chiar clipele vieţii noastre.

Calea spre inima omului

Propovaduirea invierii este si astazi la fel de actuala ca si in primele zile ale crestinismului. Catedralele marete, hramurile cate unui Sfant sau Sfinte, care aduna zeci de mii de credinciosi, tarabele pline de cartile Sfintilor Parinti si posterele cu patriarhul din dughene nu sunt numaidecat o dovada ca mesajul evanghelic a fost infaptuit. Nu este nici un motiv a crede ca vremea predicii a trecut si ca acum traim triumful crestinismului. As spune chiar ca multi traiesc un fel de posteritate a crestinismului, crezandu-se in masura sa “indrepte” pe ici colo ceea ce Apostolii si Sfintii Parinti “nu au inteles bine”. Ma refer si la conferintele si simpozioanele interconfesionale, la saptamanile de rugaciune comuna etc.

Exista tot ce vrei in aparatul Bisericii, cu parere de rau din ce in ce mai asemanator cu alt aparat, nevrednic de pomenire. Exista posturi de radio, gazete, exista chiar preoti de serviciu care pot oferi Sfanta Impartasanie trecatorilor curiosi si turistilor la orice ora, fara spovedanie si fara Liturghie. Exista, intr-un cuvant, o mare “intelegere” pentru omul modern. Numai “propovaduirea invierii cea minunata” nu exista, nu exista invierea sufletelor noastre.

Leonid Ilici Osipov, un profesor de la Academia Teologica din Moscova, atragea atentia la una din conferintele sale ca Hristos ocupa un loc din ce in ce mai neinsemnat in Biserica. Totul se reduce la parada de vesminte frumoase si la profesionalismul corului. Azi poti vedea scene cand preotul cu potirul este

impins intr-o parte: “Hai, va rugam, mergeti cu impartasania mai incolo, ca e timpul sa vorbeasca mitropolitul si trebuie sa filmam”. Si eu zic ca avem deja simptomele unui crestinism fara Hristos.

M-am gandit care ar fi una din diferentile dintre misiunea crestina din primele veacuri si cea de astazi. Si cred ca una ar fi aceasta: pe atunci existau prostituate convertite care atrageau in Biserica incomparabil mai multa lume decat un preot din zilele noastre. Pe atunci o fosta desfranata se ostenea convertea barbati care mai tarziu deveneau preoti, dar azi preotii nu se ostenesc pentru o desfranata sa o aduca printre credinciosii de rand. Nu ma indoiesc ca sunt mii de femei si barbati pe care preotii impartasesc fara socoteala, desi se afla in acest pacat, dar asta nu inseamna convertire.

Astazi exista doua generatii de preoti: cei care au terminat proaspat facultatea si practica un laxism exagerat si cei de moda veche, care sunt mai severi. Amandoua aceste atitudini, si laxismul si severitatea, sunt bune si amandoua sunt rele. Amandoua sunt bune cand urmaresc recuperarea si vindecarea omului bolnav de pacat, dar amandoua sunt rele cand il arunca pe om in nenorocire, fie in nepasare, fie in deznadejde, chiar pana la caderea din credinta.

A banaliza acest pacat, cum se intampla in marile orase, inseamna a anula rostul venirii lui Hristos in lume. Dar, totodata, a te ingretosa de pacatosi si a-i ataca de pe amvonul bisericii in predici apocaliptice, ca pe unii care nu mai au nici o scapare, este, la fel, o incalcare a iubirii lui Hristos. Ceea ce lipseste azi nu sunt cartile de catehism. E plin de carti si cartulii de predici la sarbatorile bisericesti, chiar carti despre feluritele pacate, cu draci si dracusori, cu vedenii amenintatoare si asa mai departe. Numai calea care duce la inima omului nu se cunoaste. Hristos sta la usa si bate, nu cumva sa-L alungam noi cu amenintarile si cu retetele noastre de mantuire, inainte de a face un lucru atat de obisnuit, care ni se cere. Acest lucru este de a ne alipi urechea de inima careia vrem sa-i vorbim si sa pandim de care parte se ascunde Hristos, pentru ca El se ascunde numaidecat si in acea inima.

Donjunani şi Ciocioline

Unul din evenimentele obişnuite ale timpurilor noastre a fost alegerea porno-starului Ciociolina în Parlamentul Italiei. Aceasta denotă starea în care se află societatea noastră, nu pentru că ar fi vorba de o noutate în istoria omenirii, ci pentru că idealurile ruşinoase de cândva, depăşite pentru o vreme de bunul simţ creştin, se întorc acum în societate în forma lor cea mai vulgară.

Tinerii se gândesc că dacă desfrânează sau se droghează şi sparg carapacea stânjenitoare a moralei ajung la libertate. Filosofia lui Jim Morisson, care sună chiar aşa: “Dacă până şi câinii se iubesc când voiesc şi unde voiesc, de ce n-ar fi şi oamenii la fel”, nu este o soluţie. Atunci când îmbrăţişăm o concepţie existenţială, e bine mai întâi să-i vedem rezultatele chiar pe patronul ei. Filozofii similare, care făgăduiesc eliberarea, găsim la Nietzche, Morisson, Kurt Cobain, dar toţi au sfârşit-o foarte prost, fie că au înnebunit, fie că s-au sinucis. Dacă cineva crede că a te sinucide e mare lucru sau că a înnebuni e interesant se înşeală. Eu însumi am fost unul din adolescenţii teribili, “artişti” de liceu, care îşi închipuie că a fi nebun e ceva extraordinar, după ce au citit Arthur Rimbauld sau Eugen Ionescu, dar am încetat să mai cred astfel după ce am fost internat la Socola pe când aveam 18 ani. Una este să priveşti “Zbor de-asupra unui cuib de cuci” şi alta este să îmbraci pijamalele acelea vărgate. **Numai un om care nu a fost niciodată în comă poate crede că sinuciderea te eliberează şi numai un tinerel care nu a fost închis niciodată într-o casă de nebuni şi tratat fără voia lui poate spune că nebunia e interesantă. <u>Libertatea trebuie să te ferească în primul rând de nebunie şi boală. A fi liber înseamnă a nu putea fi şantajat cu nimic.</u>**

Oamenii suferă pentru că nu sunt liberi. Fiecare îşi închipuie că pentru a fi liber are nevoie de ceva, Salvador Dali zicea că pentru a fi liber e nevoie să fii puţin multimilionar. În fine, fiecare crede că ştie de ce are nevoie pentru a fi liber.

Dar ce înseamnă a fi liber? Cred că fiecare e de acord că nu poţi fi liber dacă depinzi de un om. Dacă depinzi de doi oameni, eşti de două ori mai neliber. Iar dacă depinzi de anumite împrejurări, eşti şi mai puţin liber decât dacă ai depinde de toţi oamenii luaţi la un loc. Însă şi mai neliber vei fi dacă motivul dependenţei tale se află în tine însuţi, ca un cancer care creşte tot timpul.

Cunosc o femeie cu o boală de ochi care m-a impresionat. Acesteia i se usucă pupilele şi din cauza asta trebuie să-şi pună nişte picături speciale, foarte scumpe, altfel orbeşte pur şi simplu. Pe

mine m-a cutremurat gândul cât de mult depinde această femeie de acele picături. Cred că pe oricine ideea de dependenţă îl îngrozeşte. Am văzut filme sau cel puţin am auzit de spasmele pe care le are un narcoman dacă nu îşi ia doza. Am văzut beţivi în criză. Nu ne plac, nu vrem să fim ca ei. Dar trebuie să ştim că şi beţia şi drogurile sunt numai forme de a scăpa de suferinţa singurătăţii. **O altă formă, mai puţin condamnată, tocmai pentru că e cea mai răspândită, este desfrânarea.**

Medicii tratează de alcoolism şi narcomanie, însă nimeni nu te vindecă de boala desfrâului, desfrâului, dimpotrivă, ţi se oferă afrodisiace. Da, desfrânarea are toate caracteristicile unei boli: boli: provoacă durere, poate fi mortală, te izolează de societate şi îţi distruge viaţa. O femeie desfrânată îşi provoacă răni organice în timpul avortului, iar dacă foloseşte contraceptive, îşi dereglează activitatea hormonală, îşi deformează trupul şi se îmbolnăveşte. O elevă de liceu, dacă o apucă pe această cale, devine insuportabilă pentru părinţi şi părinţii pentru ea, nu mai este capabilă să înveţe şi este un ghem de nemulţumire, adică suferă ca orice bolnav, ea nu mai este aptă de comunicare, singura ei comunicare devine cea sexuală cu partenerul său. Dar cine vrea să se convingă că aceasta este o boală, să ia obiectul desfrânării şi va vedea că spasmele narcomanului şi umilinţa alcoolicului sunt nimic pe lângă criza desfrânatului.

Oamenii au ajuns să fie nişte prelungiri ale poftei. Lumea este un sanatoriu de bolnavi care se folosesc unii pe alţii ca medicament pentru boala lor. De aceea ei au nevoie unii de alţii. Ei sunt nedespărţiţi, legaţi între ei ca nişte ocnaşi cu lanţurile poftei. Dar ceea ce este mai cutremurător este că nu pofta reiese din noi, ci noi reieşim din ea. Industria de unelte de satisfacere a plăcerii, de păpuşi gonflabile şi vibratoare ne descoperă tirania poftei în sine. Pofta şi-a căpătat un statut independent, dominându-ne din iraţionalitatea sa devoratoare. În epoca sex-shopurilor, noi asistăm la personificarea poftei, dincolo de orice idee de cuplu sau lege a perpetuării. Când tânărul, din cauza filmelor şi a afişelor cu care trăieşte, îşi începe viaţa în doi după o perioadă lungă de onanism, celălalt devine pentru el un substitut al masturbării. De aceea generaţia Coca-Cola îşi schimbă atât de uşor partenerii, pentru că ei nu mai pot resimţi sentimentul de cuplu şi, practic, se masturbează între ei. Aici nu mai poate fi nici un fel de adâncime, dispare până şi gelozia. Nu în zadar o păpuşă gonflabilă costă de la 100 de dolari în sus, pe când o basarabeancă frumoasă costă în Chişinău 5 dolari, dar şi mai uşor o iei pe degeaba.

Dar să zicem că pentru fetele de azi e o mândrie să valoreze mai ieftin decât o bucată de gumă. Dar dacă cineva e capabil de mândrie, trebuie să fie capabil şi de ruşine. Dacă te mândreşti cu un iubit care se satisface singur, dacă nu te vede o săptămână, sau se culcă cu alta, e foarte straniu. Dacă te mândreşti că eşti frumoasă, dar în acelaşi timp te umileşti în acest hal, e şi mai straniu. Atunci care ar putea fi vreun motiv pentru care să te ruşinezi? Te ruşinezi că nu ai fost în barul cutare, pentru că e scump? Te ruşinezi când nu ştii cine e reprezentat pe un nenorocit de poster? Te ruşinezi, ţi-aş spune, să o îmbrăţişezi pe mama ta, dacă trece din întâmplare pe lângă gaşca voastră, pentru că e de modă veche…

Pentru ce acest mit al femeii emancipate sexual? El nu poate avea urmări bune într-o societate în subconştientul căreia, vrei nu vrei, persistă urmările moralei creştine. Nu zic că populaţia noastră este religioasă, ci tocmai poate pentru că îi lipseşte sensibilitatea orientalilor, de la care ne-a parvenit setea de femei "emancipate". Aceia cred că ating prin actul acuplării nişte stări spirituale, ei îşi distrug în numele unor întâlniri cu monştri spirituali sentimentul geloziei şi al fidelităţii, dar omul european, chiar şi cel necreştinat, nu poate împăca gelozia din el nici pentru cea mai mare satisfacţie. Dimpotrivă, cu cât mai mare este plăcerea, cu atât creşte şi gelozia. Se petrece atunci un fenomen paradoxal: bărbatul vrea să aibă o femeie "emancipată", chiar o răpeşte de la alţii, dar nu suportă ca cineva să se atingă de femeia lui. La început el o acceptă, pentru că mândria lui prosteasc ă îi spune că e mare şi tare dacă a putut cuceri o femeie dorită de toţi. El nu simte gelozie pentru bărbaţii care au fost cu femeia lui, deoarece crede că a furat-o de la cei de până la el şi că le este superior, cu timpul însă, după ce ea devine a lui, după ce i se lehămiseşte de ea, i se pare că cei de până la el, de fapt, i-au furat-o lui. Aşa apare situaţia străveche care mocneşte în majoritatea familiilor, ceea ce mulţi numesc simplu "nefericire". Această nefericire trebuie învinsă la tinereţe

Trupul nu este o jucărie cu care te joci până o strici. Trupurile noastre sunt ca un fel de peşteră din Alibaba şi cei 40 de hoţi, spunem "Sesam deschide-te" când intrăm, iar după ce ne îmbătăm de ceea ce

vedem acolo, uităm parola şi nu mai ştim să ieşim. Şi dacă am văzut trupuri fără suflare, care nu mai simt nici plăcere şi nici nu o mai provoacă, înseamnă că este altceva, nevăzut, care le face să se mişte şi să fie atrăgătoare. Acest altceva este sufletul. Doar el ne face să fim mai mult decât o păpuşă de gumă, dacă nu-l neglijăm. Altfel, am văzut, suntem chiar mai fără preţ decât păpuşile.

Noi trebuie să ne smulgem din labele reci ale lumii. Nu vă lăsaţi modelaţi de afişe şi acele teste idioate care sunt peste tot: "Vrei să ştii dacă eşti iubită? Vrei să ştii dacă eşti o persoană încrezută? Vrei să ştii dacă eşti un partener bun?" Aceste teste nu ne descoperă cine suntem, ci mai mult ne învaţă să fim ceea ce nu suntem. Cineva după aceea se foloseşte foarte mult de noi. Tinerii sunt prostuţi, ei iau în serios orice "secret" de a-l cunoaşte pe celălalt şi pe sine, mai ales când aceste secrete sunt prezentate sub forma savantă a unei psihologii sau filozofii.

Nu poţi să te laşi zombat în aşa măsură, este inuman. Cum poţi să te simţi măgulită când ţi se spune "iapă" sau "elefant"? Anume acesta este idealul pe care ţi-l propune Kama-Sutra. Dacă ţi-ar fi spus un coleg de clasă "iapo", te supărai, iar dacă citeşti vreo porcărie care te face "femeie-iapă" sau "femeie-capră", te crezi interesantă. Desigur, nu poate nimeni să-ţi interzică să fii iapă sau vacă, dar nu cred că este lucrul cel mai de cinste.

Tinerii se grăbesc să-şi "trăiască clipa", e un lucru bun. Dar orice clipă trebuie trăită astfel încât să nu te lipsească de accesul la clipele care vor urma. Orice faptă necugetată rămâne pe faţa noastră ca un tatuaj. Atunci când tu, într-o anume clipă, voieşti să-ţi tatuezi un şerpişor pe obraz, gândeşte-te că s-ar putea să fie şi o clipă în care tu vei vrea să ai obrazul curat, dar nu vei mai putea. De aceea, orice faptă pe care o faci, de dragul libertăţii, vezi dacă nu cumva ea îţi închide uşile spre alte libertăţi, spre alţi oameni şi spre altă viaţă, pe care s-ar putea ca mai târziu, când vei înţelege mai multe, să le doreşti, dar nu vei mai fi liber să le ai. Viaţa nu este numai ceea ce vezi tu la o etapă dată, există o mulţime de vieţi paralele, fără îndoială, mai interesante decât monotonia teraselor şi a discotecilor, căci nu poate fi bucuria gloatei o bucurie evoluată, ea rămâne în zona grotescului şi a penibilului, în care nici unui om nu-i şade bine să rămână. A trăi clipa înseamnă a o proiecta în viitor, înseamnă a-ţi concentra tot ce ai mai bun în acea clipă. Şi cu cât viitorul acesta este mai îndepărtat, cu atât clipa este mai bogată şi mai intensă. Însă cei care se bucură desăvârşit de trăirea clipei sunt cei care au conştiinţa veşniciei, căci clipa lor nu ameninţă să se spargă, ca un balonaş de săpun, o dată cu venirea morţii.

Încă niciodată societatea nu a fost mai uniformă şi mai aplatizată decât azi. Şi tocmai tinerii, care erau întotdeauna focar al noutăţii şi al nonconformismului, au ajuns tagma cea mai conservatoare şi plicticoasă. Din viaţa lor au dispărut imprevizibilul şi aventura, au dispărut personalitatea şi curajul. Toţi poartă acelaşi fel de haine, ascultă acelaşi fel de muzică, poartă aceleaşi discuţii şi, ce e şi mai dezgustător, au acelaşi vocabular, care se reduce pe zi ce trece. Tinerii au până şi acelaşi mers şi aceleaşi gesturi: ţin într-un anume fel ţigara şi într-un anume fel sorb cafeaua, într-un anume fel îşi întorc capul când îi strigi, fie că eşti în New York, în Bucureşti sau la Moscova. Toată viaţa lor este o imitaţie a unor staruri, actori sau muzicanţi de duzină. Toată energia lor se cheltuieşte în repetiţii penibile a unor gesturi şi replici care le-au plăcut. Ei sunt umbre care cad de pe ecranele televizoarelor.

Astăzi e foarte original să fii om, nu păpuşă gonflabilă, nu vibrator.

Acum e vremea Donjuanilor şi a Ciociolinelor, însă a unor Donjuani şi Ciocioline triste. Acum nu mai este mare lucru nici să seduci pe cineva. Asta însemna ceva în societatea medievală, când domnea inchiziţia romano-catolică şi exista fantoma ideii de păcat. În Imperiul Bizantin, o desfrânată avea preţ dacă avea în palmares măcar un călugăr, că marinari poate seduce orişicine, însă astăzi, pentru că nu există moralitate, nu mai există piedici, nu mai înseamnă mare lucru nici donjuanismul, nici ciociolinismul. Când soţii îşi caută familii cu care fac schimb de parteneri, când o femeie e înapoiată dacă nu-şi înşeală soţul, cred că trebuie să îngropăm cu bine mitul lui Don Juan. Adio Donjuani şi Ciocioline, voi pur şi simplu nu mai aveţi condiţii să vă desfăşuraţi în epoca noastră, sunteţi un caz obişnuit, vă pierdeţi în mulţime şi nu mai treziţi nici admiraţie, nici ciudă, nici invidie.

Şi asta pentru că din societatea noastră dispar încetul cu încetul contrastele. Noţiunile de rău şi bine s-au amestecat indescifrabil. Jumătatea albă din semnul yinn şi yang al taoiştilor pare să se fi întunecat, doar bulinuţa albă mai licăreşte slab pe cerul negru al păcatului.

Ierarhie sau dictatură bisericească?

Autoritatea pe care trebuie să o aibă conducătorul bisericesc asupra turmei sale, cu părere de rău, de multe ori, se transformă în dictatură. Intenţionat am folosit cuvântul turmă, nu supuşi, deoarece, în Biserică, chiar dacă există supunere, totuşi nu există supuşi. Dimpotrivă, potrivit doctrinei ortodoxe, singurul supus este însuşi conducătorul. Replica lui Hristos este foarte categorică, când zice: "Ştiţi că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele şi cei mari le stăpânesc. Nu tot aşa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru. Şi care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă" (Matei 20, 25-27). Hristos, Preotul ideal, este numit de Ioan Gură de Aur "slugă a mântuirii noastre". Asemeni Lui trebuie să fie orice preot.

În relaţia dintre oameni cele mai urâte lucruri sunt trădarea şi dictatura. A porunci altui om înseamnă a-i smulge de pe cap cununa libertăţii pe care I-a dăruit-o Însuşi Hristos. Căci "şi Fiul Omului, spune Hristos, n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească El şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulţi" (Matei 20, 28). Dictatura contravine naturii umane, deoarece noi suntem chip şi asemănare a libertăţii şi a suveranităţii lui Dumnezeu. De aceea, şi Hristos, vrând să păstreze acest principiu, înainte de a le da ucenicilor puterea de a lega şi a dezlega, le-a spălat picioarele, arătându-le felul în care trebuie să-şi manifeste puterea.

Evanghelia trebuie să intre în viaţa creştinilor, ea nu este doar un florilegiu de metafore şi proverbe frumoase. Şi în zilele noastre există astfel de preoţi "evanghelici". Un contemporan de-al nostru din Grecia, părintele Epifanie, aplica pilda spălării picioarelor la propriu. Pentru că a fost un părinte cărturar şi cu multă deschidere, veneau la el mulţi studenţi, care mărturiseau păcate caracteristice acestei vârste. Dar stareţul nu le dădea mătănii, ci îi lua în chiliuţa sa, punea un lighean cu apă şi le spăla picioarele, în tăcere. Acesta era "canonul" pe care îl dădea părintele Epifanie pentru păcate grele. Unii dintre aceşti tineri mărturiseau pe urmă că, chiar şi când îi trăgeau prietenii la distracţii, se fereau, pentru că le era ruşine ca bătrânul să le spele iarăşi picioarele.

Dacă toţi preoţii ar fi păstrat acest principiu elementar lăsat de Hristos, niciodată n-ar fi fost nevoie de reforma lui Martin Luther şi n-ar fi existat nici şcolile de "ateism ştiinţific". Noi însă nu trebuie să cădem în excesele de acest tip, ci să căutăm o ieşire, fără să anulăm preoţia, căci Hristos ne-a lăsat şi libertatea, dar şi preoţia. Pentru aceasta trebuie să deosebim autoritatea de dictatură. Autoritatea şi puterea i-au fost date preotului (mă refer şi la mai marii preoţilor, arhi-ierei), pentru a condamna răul şi pentru a instaura binele. Atunci când această putere, dată de Hristos, este folosită abuziv şi în alte scopuri, ea devine dictatură. Trădând principiile lui Hristos, noi Îl trădăm pe Hristos. Cum este posibilă porunca şi supunerea, fără a degenera în dictatură? Dragostea face totul posibil. "Lege nouă dau vouă, iubiţi-vă unii pe alţii" (Ioan 13, 34).

Oameni înfrânţi

Pentru noi, cei care am trăit în Uniunea Sovietică, viaţa a început zece ani în urmă. Zic asta nu pentru că ceea ce simţeau oamenii până la căderea Imperiului era mai puţin însemnat sau interesant, ci doar pentru că abia acum noi ne trăim într-adevăr trecutul nostru ratat. Cumva, oamenii postsovietici se folosesc de acest timp şi în măsura în care îşi recapitulează robia de altă dată. De fapt, ei nici nu vor mai reuşi să fie vreodată altceva decât robi, dar nişte robi conştienţi de robia lor.

De regulă, discuţiile despre societate, şcoală, artă încep cu clişeul "odată cu căderea cortinei de fier…" La un moment dat, se creează chiar impresia că toate aceste domenii s-au schimbat radical după căderea comunismului. Este greu a spune. Cert este că oamenii au căpătat tendinţa de a vorbi mereu despre schimbare, deşi nu fac nimic pentru a o realiza.

În lista domeniilor supuse reformei, mai exact "perestroicii", un loc aparte l-a ocupat religia. În primul rând, despre religie a început să se vorbească în locurile şi cu ocaziile cele mai diferite. Religia a fost obligată să se supună noilor condiţii. Orice inconvenient, de exemplu posturile sau lungimea slujbelor ortodoxe, poate fi pus foarte uşor pe seama mentalităţii comuniste, cât de absurd n-ar părea. În general,

Dumnezeu este forţat să renunţe la o singură cale de a se descoperi oamenilor, Evanghelia, şi să recunoască şi budismul, şamanismul sau religia vechilor egipteni ca revelaţie desăvârşită şi suficientă pentru mântuire.

Deşi astăzi e aproape o dificultate să găseşti un ateu absolut, pentru că toţi cred dacă nu în Dumnezeu, cel puţin în nu ştiu ce forţe supranaturale, gândirea acestor oameni e total ateistă. Când cineva modifică cu seninătate principiile pe care Însuşi Dumnezeu le-a adus oamenilor, prin aceasta el neglijează existenţa lui Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi o zămislire homeriană, adică o simplă proiecţie a unor aspiraţii omeneşti. Poetul orb, considerat a fi şi "marele reformator religios al Greciei" *(Kostas Papaioannou)* măcar a avut onestitate să plăsmuiască o mulţime de zei, pentru toate gusturile, pe când oamenii de azi încearcă să atribuie însuşiri multiple şi antitetice unui singur Dumnezeu. Un astfel de Dumnezeu, în care acţionează concomitent principii contradictorii, s-ar supune numaidecât distrugerii şi anulării. Absurdul acestei situaţii îl remarcă puţini.

În secolul trecut, în unul din statele Americii, populaţia a obţinut ca vreme de 9 zile, prin lege, numărul Π să fie egal cu 4 şi nu cu 3,14. Aşa au hotărât ei că e mai uşor să efectuezi operaţiile matematice cu un număr întreg. A schimba principiile mântuirii mi se pare la fel de absurd, deoarece, deşi, aparent, mântuirea devine mai lesnicioasă, în realitate ea eşuează.

Ceea ce am câştigat noi, foştii sovietici, spre deosebire de restul omenirii, este experienţa unei cumplite şi profunde înşelări. Noi ştim cât este de dureros să descoperi că ceea în ce ai crezut a fost o minciună. Cine ştie, poate că după această viaţă există într-adevăr ceva pentru care merită să lupţi? Mi-ar părea rău ca oamenii care au pierdut o dată să se consoleze cu condiţia lor de înfrânţi, pierzând şi singura luptă pe care merită să o câştigi.

Flux, 17 august 2001

Printre afişe şi standuri

În Chişinău, chiar la colţ cu fostul magazin "Lumea copiilor", a apărut un stand nou. Este primul stand care m-a făcut să simt că trăim într-o eră nouă, care a depăşit prejudecăţile păgâne, într-o eră umană. Standul are dimensiuni impunătoare şi reprezintă simbolul grafic al oamenilor infirmi, cu inscripţia: "Aceşti oameni există…"

Până şi în slăvita Grecie, patria democraţiei, infirmii erau aruncaţi la groapă, iar în Vechiul Testament "orbul şi şchiopul nu intrau în casa Domnului" (2 Regi 5, 8). Hristos "a deschis ochii celor orbi şi a scos din temniţă pe cei robiţi" (Isaia 42, 7). Mesajul evanghelic a descătuşat minţile popoarelor şi a creat o nouă atitudine faţă de om, una mai nobilă şi mai înălţătoare, necondiţionată de starea noastră socială, materială sau fizică. Sf. Vasile cel Mare a numit venirea lui Hristos în trup "ziua de naştere a omenirii".

Nu ştiu în ce măsură a fost el observat din cauza codrului de standuri cu femei frumoase, reclame la ţigări şi prezervative. Important este că el există şi că Primăria oraşului ar putea înmulţi aceste exemple de umanizare a străzilor capitalei.

Dincolo de impresia de modernizare a societăţii noastre, eu cred că modul nostru de receptare se întoarce la timpurile picturilor rupestre. Pentru oamenii de atunci nu existau litere care să sugereze, de exemplu, cuvântul barză, dar exista simbolul grafic al berzei. La fel reprezentau oamenii de atunci şi alte repere din viaţa lor, vânătoarea, munca în câmp, scenele erotice. Cred că şi în societatea noastră s-au înmulţit oamenii care nu mai practică şi alte lecturi decât cele de pe standurile publicitare. De aceea, conţinutul acestora ar putea fi diversificat, poate nu ar strica chiar unele mesaje educative.

În penitenciarul de la Tighina, unde mi s-a întâmplat să slujesc ca diacon, există un stand, care m-a determinat să cred că afişarea femeilor nu este întotdeauna indecentă. Dimpotrivă, femeia din puşcăria din Tighina, ca şi standul cu infirmul din centrul Chişinăului, e o formă de predică. E o femeie tânără cu un copil în braţe, sub care scrie: "Papa, mâ tebia jdiom". Pentru că trăim în era experimentelor, aş propune şi eu unul. Să împrumute Primăria modelul acestui stand, chiar dacă e stângaci executat, şi să-l expună în locul tuturor reclamelor la prezervative "Cool", măcar pentru o săptămână. Să depăşim, încetul cu încetul, spaima de viaţă .

FLUX, 5 iulie 2001

PATOLOGICUL ŞI DEMONICUL LA ROMANTICI

"Romantismul - mod de existenţă psihică şi curent literar" - monahul Savatie

A fi romantic- a fi visător, a fi îndrăgostit. Acesta ar fi înţelesul brut al noţiunii de"romantic". Cu acest sens a pătruns ea în vocabularul oamenilor de rînd. Acest sens al noţiunii de romantic s-a păstrat şi la păturile aşa numite mai înalte, în romanele, piesele de teatru şi filmele kitch. Mai precis, sensul acesta s-a păstrat şi a fost cultivat, anume în această formă gregară, în filme şi romane, pînă în zilele noastre. Pare stupid, dar onţeles banal al "romanticului", cel răspîndit ontre oamenii obişnuiţi, în accepţiunea comună, s-a făcut posibil tocmai prin intermediul aşa numitor păturі mai înalte, artişti şi scriitori. Căci oamenii simpli, neînvăţaţi, nici nu aveau de unde să-şi însuşească acest termen, decît de la aceştia. Deci, înţelesul banal şi direct al noţiunii de "romantic" este acela de visător, îndrăgostit. De aici pînă la filosofia sofisticată a romantismului nu este chiar atît de mult. On fond, a fi romantic nici nu onseamnă altceva decot a fi visător şi îndrăgostit. Rămîne numai să clarificăm ce anume visează romanticii şi de ce (cine) sont ondrăgostiţi?

Circulă chiar o vorbă, care place multora, că, în adoncurile sale, fiecare suflet este romantic. Ea are scopul să susţină şi să încurajeze pornirile noastre abisale, dar mai ales să scuze căderile care urmează lor. Desigur, se zice ca o consolare. De partea opusă există spunerea lui Tertulian, anume că "Prin natura sa, sufletul omului este creştin". Însă despre aceasta mai tîrziu.

Nu este nou să zicem că romantismul este mai înainte o stare de suflet şi pe urmă toate celelalte. "Romantismul, on istoria literaturii, se onfăţişează sub două aspecte. El apare cercetătorului ca un mod de existenţă psihică şi ca un curent literar. Din aceste două aspecte, primul este cel mai important, fiindcă el e neapărat necesar pentru ca romantismul să poată lua fiinţă. Curentul literar romantic apare numai pe temeiul modulului romantic de existenţă psihică" (Al. Philippide, Cuvînt onainte la Antologia poeziei romantice germane, EPLU Bucureşti 1969).

Existenţa psihică nu se exclude nici în cazul celorlalte curente literare şi de artă. Se ştie că toate operele au fost susţinute şi "motivate" şi de viaţa propriu-zisă a autorilor. Astfel că nu se poate comenta un text sau un tablou, să zicem, fără recurgerea la amănuntele din viaţa autorului. Mai mult decot atot, mai ales on cazul autorilor moderni: simbolişti, expresionişti, nemaivorbind de suprarealişti şi postmoderni, se creează impresia că ceea ce nu au putut reda prin mijloacele proprii artei autorii au exprimat şi au completat prin propria lor viaţă. Această părere este deja prea cunoscută şi acceptată. Aşa sînt excesele şi exhibarea lui Baudelaire, care-şi vopsea părul verde de dragul acelei"aristocratice plăceri de a displăcea", cum o numea el; moartea stupidă, dar misterioasă , a expresionistului Georg Trakl, (Trakl a murit răpus de droguri la vîrsta de 27 de ani); exhibiţionismul şi bufoneria lui Salvador Dali; sinuciderile suprarealiştilor francezi care se aruncau în Sena şi multe alte fapte, cu totul regretabile. În acest fel viaţa autorului devine cheia de lectură, un fel de dicţionar, un "tîlcuitor", ca şi un ghid bine informat, care ne duce prin labirinturile ameţitoare ale operei, oferindu-ne despre ea informaţiile necesare.

Dacă ne închipuim poezia ca pe un labirint, atunci "autorul" care stă în spatele ei, tolcuitorul şi "ghidul" care ne dă cheia înţelegerii este romantismul. Desigur, nu romantismul ca şi curent literar, ci anume acea latură a sufletului uman, acel "fiecare suflet este romantic". Această idee a fost enunţată chiar de romantici: "Poezia romantică este o progresivă poezie universală. Ea nu poate fi epuizată de nici o teorie. Numai ea este infinită, aşa cum numai ea este liberă. Specia romantică de poezie e singura care este mai mult decît o specie şi e oarecum arta poetică însăşi: fiindcă într-un anume sens orice poezie este sau trebuie să fie romantică" (Friedrich Schlegel).Este de prisos să disecăm fiecare curent în parte, oncepond de la simbolism, care se declara pe faţă împotriva romantismului, şi pînă la postmodernişti, care se cred cu totul biruitori ai sentimentalismului romantic, pentru a depista şi a demonstra cele zise de Al. Philippide, care zice că: "Tradiţia poeziei romantice germane călăuzeşte şi determină în adoncuri o parte onsemnată, dacă nu cumva chiar partea cea mai onsemnată din poezia modernă" (Idem.).

Columb în căutarea "Indiilor"

Ce este însă acel "fiecare suflet este romantic"? Ce înţelegem noi prin romantism? "Cum se face că fiecăruia dintre noi cuvîntul romantism oi evocă pădurea misterioasă şi tăcută a basmului şi a legendei în care romanticii au reintrodus omul? Că în cortegiul lor apar vraja, enigma, nostalgia, toate formele onvăluite ale inconştientului?" "Romanticii au fost descoperitorii inconştientului. Visători, porniţi în căutarea Indiilor, ei şi-au trimis sufletul spre ţara miraculoasă despre care povesteau basmele străvechi. Parfumuri, flori smulse, plutind pe ape, vesteau ades corăbierilor singurateci apropierea coastei înflorite. Asemenea lui Columb, nici romanticii nu ştiau ce aveau să găsească" (Ricarda Huch, Romantismul german, Ed. Univers, Bucureşti 1974).

Poate că romanticii nu ştiau ce aveau să găsească. Însă, aşa cum nici Columb nu ştia ce avea să găsească, totuşi, ceea ce l-a purtat pe el a fost setea de aur şi de slavă, pe care le-a şi găsit. "Aurul" romanticilor care i-a călăuzit şi i-a ademenit spre acele tărîmuri ale sufletului omenesc, on ale căror ape plutesc florile smulse ale căderii noastre, parfumurile cele înşelătoare ale morţii veşnice, le-a fost asigurat. Ei înşişi locuitori permanenţi ai acestor "tărîmuri", au intuit prea bine "aurul" slavei grabnice, toată uşoara lor îmbogăţire. Ei au găsit în Indiile sufletelor noastre slava şi aurul cel căutat.

Iluzii familiare

Nici unul din procedeele şi tablourile descrise de romantici nu contravine firii noastre căzute. Dimpotrivă, romantismul se mulează perfect pe toate pornirile şi mişcările tainice ale inimii noastre. El ştie să îmbine avontul care ne poartă prin tot universul pe aripile iuţi ale visării, dar ştie să o şi tempereze cu nostalgii dulceage după cele ce nu or să mai fie. Romantismul ne ancorează în trecut, acolo unde situează acea "epocă de aur" a omenirii, acel liman al "perfecţiunii şi al armoniei" în accepţiunea grecilor păgîni. "Omul pur şi armonios al epocii de aur nu a existat niciodată; o iluzie optică a fanteziei omeneşti l-a aşezat atît pe el cot şi pe (D)dumnezeul, (Hiperion, n. n.) conceput personal şi inconştient, ambii de situat, de fapt, la finele istoriei, la începuturile acesteia" (Ricarda Huch).

Romanticii oşi plasează idealul lor în zone inaccesibile şi ireale: universurile imaginare şi viitorul, cu totul supus schimbării şi necunoaşterii, sau irecuperabile: cum este trecutul şi moartea: "Şi totuşi ţărînă frumoasă şi moartă,/ De racla ta razim eu harfa mea spartă/ Şi moartea ta n-o plîng, ci mai fericesc/ O rază fugită din chaos lumesc [...]. // La ce?... Oare totul nu e nebunie?/ Au moartea ta, înger, de ce fu să fie?/ Au e sens în lume? Tu chip zombitor,/ Trăit-ai anume ca astfel să mori?/ De e sens ontr-asta, e-ntors şi ateu,/ Pe palida-ţi frunte nu-i scris Dumnezeu." (Mihai Eminescu, "Mortua est!").

Vecinătatea "haosului" existenţial naşte haosul gîndirii

Stongăcia meditaţiilor romanticilor despre moarte şi rostul vieţii se datorează şi acestei dezlănţuiri a imaginaţiei care inundează şi înăbuşă raţiunea. Romanticii fug de luciditate: "Se simte aici teama, uşoară, de conştiinţă a visătorului care presimte forţa sacră, eliberatoare a luminii şi care totuşi fuge de ea" (Ricarda Hugh, Idem). "Toate acţiunile noastre pure sont somnambulice", scria Ritter ontr-o scrisoare către Baader on 1807.Coţi onsă vor răspunde, asemeni lui Baader: "tot astfel există şi o poezie mai bună, care alăturîndu-se gondirii clare o urmează şi i se supune"?

Deşi romanticii pretind a fi "navigatori" ai timpului şi ai spaţiului, deşi "libertatea" lor se vrea desăvîrşită, totuşi ei rămîn ancoraţi în lucruri obişnuite şi mărunte, iar efemerul timpului are asupra lor o impresie prea puternică. Aceasta se observă mai ales în meditaţiile lor despre moarte. Gondul "că vis al morţii-eterne e viaţa lumii-ntregi" (Mihai Eminescu, "Împărat şi proletar"),nu-i părăseşte pe romantici niciodată, chiar şi atunci cînd descriu moartea ca pe un vis on care totul este mai bun decot on viaţa aceasta, idealizond. "Dar poate acolo să fie castele/ Cu arcuri de aur zidite din stele/ Cu rouri de foc şi cu poduri de-argint,/ Cu ţărmuri de smirnă, cu flori care cînt..." (Eminescu, "Mortua est!")

Absurdul imaginii create de autor e uşor identificabil. Să ne onchipuim numai ce este a fi ontre nişte rouri de foc şi cum trebuie să arate acele flori care, fiind pe ţărmul acelor rîuri de foc, totuşi cîntă. Să observăm însă că autorul n-a vrut să reprezinte aici o imagine infernală, ci tocmai invers: "Să treci tu prin ele, o sfontă regină,/ Cu păr lung de raze, cu ochi de lumină..." Această nehotărîre şi confuzie a romanticilor o surprinde foarte expresiv Ricarda Huch, cînd oncearcă să definească

cuvîntul a romantiza: "Cuvontul a romantiza care apare des on special la Novalis onseamnă cond "a deveni conştient", "a se face conştient", cînd "a deveni inconştient", "a se face inconştient".Astfel de paradoxuri se ontolnesc frecvent on cochetăriile filosofice şi teoretizante ale romanticilor.

Onvăţătura romantică despre moarte, deşi plină de contradicţii, apăsătoare, tocmai din pricina neclarităţii ei, rămîne, totuşi, cea mai apropiată şi mai uşor de acceptat de către firea noastră căzută. Moartea romantică este un "ce"flexibil. Nu este altceva decot o transpunere a bunurilor şi plăcerilor pămînteşti într-o sferă în care ele doar capătă amploare. Într-un fel, moartea romantică este trecerea într-acolo unde dispare şi nu mai există pericolul morţii. Ca şi cum moartea ar fi eliberarea de moarte:"Moartea-i noaptea răcoroasă,/ Viaţa-nzăpuşita ziuă./ Obositu-m-a fost ziua,/ Somn îmi e, seara se lasă./ Viers de dragoste curată/ Peste patu-mi nalţă-n ramuri/ O privighetoare-al cărei/ Glas şi visul mi-l îmbată." (Heinrich Heine, "Moartea-i noaptea răcoroasă").

"Eliberarea" de moartea prin moarte

Romanticii sont atot de legaţi de cele pămînteşti încot ar vrea să le ducă cu ei în moarte. Acea linişte veşnică, fie şi greşită, pe care o descriu şi şi-o doresc ei nu şi-o pot imagina decît prin intermediul celor pămînteşti şi trecătoare. Veşnicia romantică conţine toate defectele timpului, ea este plină de elemente corozive, trecătoare. De aceea ea nici nu este veşnicie. "Mai am un singur dor:/ În liniştea serii/ Să mă lăsaţi să mor/ La marginea mării;/ Să-mi fie somnul lin/ Şi codrul aproape,/ Pe-ntinsele ape/ Să am un cer senin./ Nu-mi trebuie flamuri,/ Nu voi sicriu bogat,/ Ci-mi împletiţi un pat/ Din tinere ramuri./ Şi nime-n urma mea/ Nu-mi plîngă la creştet,/ Doar toamna glas să dea/ Frunzişului veşted./ Pe cînd cu zgomot cad/ Izvoarele-ntr-una,/ Alunece luna./ Prin vorfuri lungi de brad./ Pătrunză talanga/ Al serii rece vînt,/ Deasupră-mi teiul sfînt/ Să-şi scuture creanga..." Descoperim aici mai toate elementele poeziei/viaţă a lui Eminescu. Lipsesc, desigur, elementele idilice, erotismul, care nici nu-şi avea locul aici. Dar ţinînd cont de acea separare care s-a produs on opera poetului, despărţind prin poezia "Floare albastră"lirica sa de dragoste on două perioade: prima, idilică, incantatorie, jucăuşă (deseori vulgară) şi a doua, cea a regretelor, a dărîmării mitului, atunci putem zice că chiar toate "tristele plăceri" ale autorului au fost invocate şi enumerate în acest tablou al morţii sale. Noi nu excludem de aici toată melancolia, dulceaga morbiditate şi însingurarea on care se complăceau romanticii. De aceea nu greşim cînd le denumim pe acestea "plăceri". Mai departe autorul ilustrează cele zise de noi mai sus, adică ideea eliberării de moarte prin moarte:"Cum n-oi mai fi pribeag/ De-atunci onainte,/ M-or troieni cu drag/ Aduceri aminte./ Luceferi, ce răsar/ Din umbră de cetini,/ Fiindu-mi prieteni,/ O să-mi zîmbească iar./ Va geme de patemi/ Al mării aspru cînt.../ Ci eu voi fi pămînt/ On singurătate-mi." (Mihai Eminescu, "Mai am un singur dor").

Acestei viziuni despre moarte i se alătură cealaltă, mai des întolnită on opera romanticilor. Este vorba de viziunea "indică" sau "orientală", acea de reontoarcere on "eternul haos", on "haosul primordial"de la care ar fi apărut lumea. Adesea ea este una fals fericită şi autoconsolatorie. Alteori ea se amestecă sau împrumută de la mitologia greacă: "Atunci binevenită fii, pace-a lumii umbrelor!/ Voios voi fi, chiar dacă acordurile mele/ Nu vor veni cu mine-n adînc măcar o dată/ Voi fi trăit ca zeii şi nu voi vrea mai mult." (Friedrich Holderlin, "Către Parce").

Mai des, moartea romantică este apăsătoarea şi disperată. Despărţirea de lume este dureroasă. Atunci, în neputinţa lor, romanticii, de obicei, neagă toate idealurile vieţii şi resping orice consolare. Atunci ei seamănă cu un copil care face palate de nisip. Acesta, dacă cineva din întomplare calcă şi-i strică "palatul" nu se pune să-l repare, ci, plîngond cu furie, dăromă totul cu propriile moini."Dacă voi muri obidit fără ca sufletul meu/ Să se răzbune pe cei obraznici cu dînsul,/ Atunci cond, onvins de vrăjmaşii geniului,/ Voi fi jos în mormontul nemernic,/ Atunci să mă uiţi, atunci nici chiar tu, inimă bună/ Să nu mai scapi de la pieire numele meu/ Şi să te ruşinezi, tu care-ai fost/ Bună cu mine, - dar numai atunci!// Nu simt eu oare? Vai ţie, vai ţie,/ Spirit păzitor! departe de tine curînd vor conta/ Amarnic toate spiritele morţii/ Pe coardele inimii mele.// O! atunci oncărunţeşte, buclă a tinereţii mele îndrăzneţe,/ Mai bine chiar astăzi, decît moine.// . . . . . aici la această pustie/ Răspîntie, unde durerea/ Ucigătoare mă doboară." (Friedrich Holderlin, "Despărţire").

Sentimentul deşertăciunii budiste

Sentimentul deşertăciunii şi al negării budiste este tipic pentru Eminescu: "Cînd ştii că visu-acesta cu moarte se sfîrşeşte,/ Că-n urmă-ţi rămîn toate astfel cum sont, de dregi/ Oricot ai drege-n lume - atunci te oboseşte/ Eterna alergare... şi-un gînd te-ademeneşte;/ Că vis al morţii-eterne e viaţa lumii-ntregi." (Mihai

Eminescu, "Împărat şi proletar"). Reîntoarcerea on haos este privită ca un mers firesc al lucrurilor. Aşa cum zice unul dintre argumentele taoiste, viaţa oamenilor se învorte ontr-un cerc. On cartea despre Tao ontolnim exemplul soarelui care apune spre a răsări din nou, florile care toamna se ofilesc şi dispar iar primăvara renasc în toată frumuseţea lor anterioară ş. a.

Comparaţia ar fi covîrşitoare dacă elementele comparate ar face parte din aceeaşi categorie. în cugetările sale cel puţin remarcase că în această lume există lucruri însufleţite şi neonsufleţite. El a că plantele şi copacii, deşi au viaţă în comparaţie cu pietrele, totuşi acestea nu au suflet, în oamenii şi dobitoacele. Sfîntului Grigore cel Mare clasifică cele însufleţite în felul următor: "De fapt, Dumnezeu atotputernic a creat trei duhuri: unul fără trup, altul în trup dar fără a muri o dată cu acesta şi al treilea, care moare o dată cu trupul. Cel care nu e în trup e duhul ongerilor cel ce e on trup, dar nu moare o dată cu trupul, e duhul oamenilor, iar duhul care e on trup şi moare o dată cu acesta e al animalelor domestice şi al tuturor fiarelor" (Grigore cel Mare, "Dialoguri despre moarte", Ed. Amarcord Timişoara). La orientali şi trupul şi sufletul odată cu moartea se risipeşte în tot universul, (sau se dizolvă în "brahman") revenind la acea stare de "nefiinţă" din care a fost chemat. Aceasta şi este starea fericită a morţii pe care au promovat-o şi romanticii. Această părere o întolnim şi on dialogul despre moarte a lui Platon. Platon exclude suferinţa morţii prezentînd-o ca fiind absurdă, deoarece nu mai poate exista suferinţă pentru cel ce nu mai există, iar suferinţa premergătoare morţii, spaima şi nelinişstea dispar şi ele prin trecerea în moartea. Moartea, desigur, presupunond on cazul de faţă nefiinţa.

Cel puţin cu mintea, noi putem înţelege o astfel de întoarcere, logic ea este uşor de urmărit. Dar acceptînd atît de uşor posibilitatea întoarcerii din "fiinţă" în "nefiinţă", prin experienţa morţii semenilor noştri, care, părăsind fiinţa, dispar (să zicem on "nefiinţă"?), totuşi, noi nu putem accepta la fel de uşor ivirea din nefiinţă în fiinţă. Să observăm că orientalii, cu toată învăţătura lor despre fiinţă şi nefiinţă, niciodată nu amintesc modul, sau cauza concretă prin care au fost aduşi dinnefiinţă la fiinţă(cazul Taoismului), iar dacă o fac, cum este brahmanismul sau induismul, prin însăşi învăţătura lor se reduc la absurd.

Este uşor de acceptat prefacerea a ceva în nimic, după exemplul lemnului care arde şi dispare, însă nu este cu putinţă să acceptăm, la fel de uşor, facerea a ceva din nimic. Noi nu avem nici un exemplu în acest sens. "Ondeobşte, induismul nu acceptă creaţia din nimic" ("Istoria religiilor" , Pr. Conf. Dr. Alexandru Stan, Prof. Dr. Remus Rus).

Aşa numitul haos primordial al orientalilor (el se confundă şi cu armonia iniţială, ca loc al "reîntoarcerii", diferenţa dintre ele fiind cu a nevoie de trasat), să observăm că nu este o treaptă incipientă. În hinduismul clasic, anume on Vaiseshika, una din cele şase şcoli, "Lumea materială este formată din atomi, patru la număr - pămînt, aer apă şi foc - , a căror combinaţie diferită stă la baza multiplicităţii existenţiale. Însă lumea nu este numai materie. În realitate există nouă substanţe. Pe lîngă cele patru feluri de atomi materiali mai avem:spaţiul, eterul, timpul, intelectul şi sufletul. Toate acestea au existat înainte de crearea lumii de către Dumnezeu, care nu este o aducere la existenţă din nimic, ci o combinaţie măiastră a celor nouă substanţe" (Idem).

Treapta incipientă trebuie să fie nimicul. Iar haosul nu poate fi denumit nimic. Căci ce este haosul? Desigur el este dezordine, dizarmonie. Însă ce este dezordinea şi dizarmonia? Desigur, necorespunderea unor elemente într-un ansamblu dat, lipsa ordinii şi a rostului lor.

Vedem, deci, că haosul presupune în mod necesar prezenţa unor elemente, care doar ele, prin inconsecvenţa şi necorespunderea lor să facă posibil însuşi haosul. Iar existenţa deja a elementelor, fie chiar şi a celor mai simple, este o treaptă superioară nimicului, on care orice posibilitate de existenţă a ceva se exclude. Deci, noi vom refuza ideea de haos primordial ca loc al nefiinţei, socotind-o a fi o afirmaţie absurdă. Şi vom plasa nefiinţa în nimic. Plasond nefiinţa on nimic noi rămonem neputincioşi. Nouă ni se ia orice înţelegere a celor întomplate, de la noi se ondepărtează orice sens al vieţii. Mintea noastră, deprinsă să cunoască prin analogie, se chirceşte în faţa nimicului. Citărm treptele cunoaşterii lui Gautama, fondatorul altei şcoli din cele şase ale hinduismului clasic, anume Nyaya,care zice on lucrarea sa intitulată Nyaya Sutra: "La baza oricărei cunoaşteri există patru elemente: perceperea, deducţia, analogia şi mărturia credibilă".(Există părerea că Aristotel s-ar fi inspirat în logica sa din această sursă).Onsă felul on care nimicul se poate preface on ceva nu are

similar. Nu a văzut şi nici nu va vedea vreodată mintea noastră felul în care nimicul este adus la existenţă.

Păgîni, dar nu atei

On boala cea grea a sufletelor lor, romanticii au refuzat să creadă. Împreună cu Eminescu, romanticii toţi parcă ar zice:"Eu nu cred nici on Iehova/ Nici on Buddha-Sakya-Muni,/ Nici on viaţă, nici în moarte,/ Nici on stingere ca unii." ("Eu nu cred nici on Iehova"). Această strofă, atît de citată de majoritatea intelectualilor de limbă română, vedem că, în afară că "sună din coadă", nu zice nimic. Mai departe autorul scrie: "Şi fiindcă în nimica/ Eu nu cred - o, daţi-mi pace!/ Fac astfel cum mie-mi pare/ Şi faceţi precum vă place." Aici poetul parcă ar fi fata cea leneşă din povestea "Fata babei şi fata moşneagului". Totuşi, poetul însuşi are despre sine altă părere. Cu multă mîndrie rosteşte el credinţa vieţii sale:"Eu rămîn ce-am fost: - romantic." Totuşi, Eminescu nu clarifică, ce rămîne el? Dacă el rămîne "ce a fost", iar el a scris "Oda on metru antic", care, on treacăt fie spus, este considerată ca o capodoperă, a scris sonete, ca şi "clasicul" Shakespeare, iar acum susţine că:"Nu mă-ncîntaţi nici cu clasici,/ Nici cu stil curat şi antic...", atunci ce trebuie să înţelegem? Eminescu neagă şi în acelaşi timp rămîne ceea ce-a fost. Aşa ceva poate fi cu putinţă numai la romantici.

Paradoxul, care on mod normal este semn al puţinei cunoaşteri şi al slabei gîndiri, la romantici devine procedeu poetic. Paradoxul şi antiteza joacă un rol important, poate cel mai important, ele sînt piatra din capul unghiului on arhitectura literaturii romantice. Romanticii le cultivă ca pe nişte produse ale unei gîndiri superioare şi fine. În fond, ele denotă nesiguranţă şi neclaritate.

Nu intră în scopul nostru să demonstrăm pe texte toată puterea acestei afirmaţii. Smerita noastră intenţie este doar de a reuşi să aducem la părerea că boala sufletească a romanticilor este evidentă. În cazul multora ea a răbufnit, răpindu-i cu desăvîrşire lumii acesteia încă din timpul aflării lor în trup. Tristă privelişte. Şi poate nu atît a o depista pur şi simplu, cît pentru a dezvălui cît de ruşinoasă şi jalnică este această boală, deloc demnă de admiraţie şi superioară, aşa cum o prezintă cei mai mulţi încă şi astăzi.

"Prea des, patologicul* îns*oţeşte sau chiar se identifică cu geniul"

Patologicul capătă la romantici un loc aparte în erarhia spirituală. Prea des, patologicul însoţeşte sau chiar se identifică cu geniul. Multe din stările lor, romanticii şi le provocau singuri. Deseori ele erau artificiale: "Tieck nu a scăpat niciodată de slăbiciunea de a-şi obliga conştientul să ia aparenţa inconştientului. Multe din poeziile sale sînt un fel de boiguieli, de bolboieli, nu infantile ci stupide" (Ricarda Huch, "Romantismul german").Aceasta se vede şi la alţi poeţi romantici. Cel mai bine a definit această atitudine a poeţilor faţă de propria lor sănătate simbolistul Rimbaud. El însuşi fiind un exemplu dureros, zicea pe la 1870 că poetul se aseamănă cu unul care îşi cultivă bube pe făptură. Astăzi poeţii nici nu pot fi imaginaţi altfel.

Inconştientul în care se coborau sondorii romantici prea des s-a ontomplat să fie o mină în ruinare. Cei mai mulţi s-au pierdut acoperiţi de molozul întunericului. Multe talente au alunecat pentru totdeauna on groapa anonimă a tenebrelor. La onceput, poetul se aseamănă cu un melc care îşi scoate şi îşi retrage cu teamă coarnele. "Poetul se apropie din ce în ce mai mult de abisul inconştientului, plăcerea înfiorătoare a ameţelii îl ademeneşte să se aplece peste gura neagră şi să privească zămislirile şi formele clocotitoare din ceaţă, pînă cînd un sentiment nespus de spaimă îl onfioară şi îl face să se retragă înapoi" (R. Huch, "R. G.").

Acest sentiment de spaimă devine mai tîrziu el onsuşi o "sursă" de poezie. În felul acesta el oşi capătă locul său între stările sufleteşti descrise de romantici. "Uneori îi este totuşi groază - simţămînt fără de care nu ar fi fost un adevărat romantic",scria Ricarda Huch analizondu-l pe Wackenroder, ceea ce se poate zice despre toţi romanticii.Astfel, nu este nici o nevoie de a scăpa de sentimentul groazei. De multe ori el dădea naştere capodoperelor, nu numai romantice, ci şi mai tîrziu, pe cele ale vremurilor noastre. Desigur, el se ontolneşte şi înainte de romantism, on literatură, dar mai ales on artele plastice din evul mediu (Vezi "Frica on occident" de Jean Delumeau). Onsă tensiunea ce o generează vecinătatea imediată şi inevitabilă a abisului sapă adînc şi lasă cicatrici aspre on modul de gondire şi de comportare al romanticilor.

"Romanticii* îş*i cunoşteau prea bine starea,
în*s*ă ei refuzau să o părăsească"

Romanticii îşi cunoşteau prea bine starea, însă ei refuzau să o părăsească. Ea le era lor sursa cea mai directă de poezie. "Schlegel aminteşte că, după Pindar, într-o veche legendă se spune "că poetul cînd stă pe

trepiedul muzelor nu este treaz, iar de pe buze îi curge de la sine, asemenea unui izvor, întreg şuvoiul vorbelor".Democrit ar fi alungat din Parnas pe toţi poeţii lucizi. În fine, Socrate spune în Phaedros: care se apropie de porţile poeziei fără să fie posedat de furia muzelor, crezînd că arta singură îl poate poet, acela va rămîne nedesăvîrşit şi nu va intra niciodată în sanctuar; el însuşi şi poezia celui treaz nu nimic alături de poezia celui furios" (cit. de R. Huch).

"Romanticii concepeau esenţa patologicului ca simptom al evoluţiei incipiente, ca formă de tranziţie necesară ce se cuvenea salutată cu bucurie". "Friedrich Schlegel spunea chiar, fără înconjor, că Jean Paul îi este superior lui Sterne on măsura on care este mai patologic decot acesta"(R. Huch).On privinţa propriei nebuniei romanticii pot fi consideraţi într-adevăr prooroci, ei şi-au prezis-o de fiecare dată. "Unde-s şirurile clare din viaţa-mi să le spun?/ Ah! organele-s sfărîmate şi maestrul e nebun!" (Mihai Eminescu, "Scrisoarea IV").

Geniul poetului surprinde cu onfiorătoare tristeţe portretul apropiatei nebunii. Aceasta este poezia cu care de obicei se încheie orice volum de Eminescu, după care urmează "postumele". Ea surprinde cam toată viaţa şi moartea tristă a poetului. Cu totul răscolitoare această poezie. În faţa apropiatei nebunii poetul este mai lucid ca niciodată. El îşi descoperă, ca printr-o iluminare, sursa cea negreşită a bolii sale. "Cu durerile iubirii/ Voind sufletul să-l vindec,/ L-am chemat în somn pe Kama -/ Kamadeva, zeul indic.// El veni, copilul mondru,/ Călărind pe-un papagal,/ Avînd zombetul făţarnic/ Pe-a lui buze de coral.// Aripi are, iar în tolba-i/ El păstrează, ca săgeţi,/ Numai flori înveninate/ De la Gangele măreţ.// Puse-o floare-atunci-n arcu-i,/ Mă lovi cu ea în piept/ Şi de-atunci în orice noapte/ Plong pe patul meu deştept...// Cu săgeata-i otrăvită/ A sosit ca să mă certe/ Fiul cerului albastru/ Ş-al iluziei deşerte. (Mihai Eminescu, "Kamadeva"). Preocupările poetului pentru filosofia orientală nu au avut deloc o importanţă minoră în evoluţia bolii sale. În "Viaţa şi opera lui Eminescu", George Călinescu aminteşte că în crizele sale poetul, pe longă că se credea urmaşul lui Matei Basarab, se mai credea şi zeu indic, care l-a şi "săgetat cu săgeata-i otrăvită".

Din nefericire, poetul nu a mai avut puteri ca să se lupte cu propriul demon. Desigur, că la aceasta au contribuit şi cei de aproape ai săi, care l-au abandonat în deznădejdea sa. Faptul se vede şi din scrisorile din acea perioadă adresate prietenului Chibici. Tenebrele, "umbrele palide", invocate de-a lungul vieţii în opera poetului s-au ontărit prea mult on casa inimii şi a minţii. Iar poetul nu le-a alungat. Căci "dacă le-ar fi călăuzit spre tărîmul de lumină al conştiinţei, ele ar fi pierit pe loc ori s-ar fi prefăcut în cenuşă - aşa cum ştim din basme că se întomplă - ori raza de lumină puternică le-ar fi prefăcut trupul în artă. Aşa însă, nemaiputîndu-se ontoarce, şi on primejdie de moarte, ele se fac vampiri şi oi sug songele tonăr ponă la ultima picătură tremurătoare" (R. Huch, "R. G.").

"Feriţi-vă, deci, ochii mei de soare..."

Romanticii se fereau de luciditate ca de un obstacol on calea imaginaţiei şi-a poeziei. Ei vedeau raţiunea ca pe nişte cătuşe care strîng libertatea visului creator. Noaptea e pentru ei un spaţiu benefic şi cei mai mulţi dintre ei pot fi denumiţi fără ezitare nocturni. Noaptea lăudată de romantici poate fi atît cea concretă, cu peisajele ei mirifice, cît şi noaptea inconştientului: "Feriţi-vă, deci, ochii mei, de soare,/ învăluiţi în noaptea ce vă poartă/ alinători, spre rîul de uitare." (Karoline von Gunderode, "Sărutul în vis").

Descriind o astfel de stare Wackenroder scria: "Cond rămon mai apoi ascultond ondelung on liniştea ontunecată mi se pare că văd ca în vis cum feluritele simţăminte omeneşti celebrează amorf spre propria lor plăcere, un dans fantomatic ciudat, aproape smintit, cum joacă haotic, neruşinat şi nelegiuit cu o libertate înspăimîntătoare ca acele necunoscute şi misterioase zeiţe vrăjitoare ale destinului". "Mai daţi-mi doar o vară, puternice Zeiţe,/ Şi-o toamnă, cîntecu-mi să-l pîrguiască,/ Pentru ca inima mea, hrănită din belşug/ Cu-acorduri dulci, să moară împăcată!"(Friedrich Holderlin, "Către Parce").

Cot de ieftin oşi vindeau viaţa lor genii romantici! Ei au depus veşnicia cea dăruită lor de la început on schimbul "unei veri" şi a "unei toamne"! Inima lor, casă a veşniciei, cum a putut "să moară împăcată"? Cum denumeau ei "puternice" acele zeiţe care n-aveau putere să-i izbăvească de pricina tuturor neliniştilor şi a groazei lor - moartea?

"Romanticii nu puteau fi creştini, prin definiţie"

Romanticii nu puteau fi creştini, prin definiţie. Totuşi ei nu erau atei. Deci, ei presupuneau şi intuiau o lume şi o realitate în afara acestei lumi şi realităţi. Adevărat este că romanticii îşi închipuiau mai multe, prea multe, lumi şi realităţi. La ei nu este nevoie, ca on cazul ateilor, să li se demonstreze existenţa unui Dumnezeu. Cum dar a fost cu putinţă ca cei de la care ne-a rămas cuvîntul "geniu" să nu vadă absurdul situaţiei lor?

Se poate spune că şi creştinismul, ca şi orice religie, este o chestiune subiectivă şi se primeşte prin credinţă. Însă cum se poate să crezi în orice, numai nu on Hristos, este de neonţeles.

Romanticii au putut să creadă în zeiţe fără să le vadă, şi "să moară împăcaţi". Răsplata pentru credinţa lor era infamă: "doar o vară şi-o toamnă" în care inima le este "hrănită din belşug cu-acorduri dulci". Vedem totuşi că ei nu au certitudinea că le vor primi şi pe acestea, căci le cerşesc cu mare umilinţă. Apare fireasca întrebare. Dacă tot este de ales, cum se poate să alegi "o vară" şi nu veşnicia, cum se poate să alegi, "lumea umbrelor" şi nu lumina cea fără de sfîrşit, cum se poate să alegi moartea şi să nu alegi viaţa?

On cazul acesta nimeni nu poate spune: "unde-i Hristos?", sau ca şi Tudor Arghezi: "Vreau să te pipăi, Doamne, şi să urlu, este!" Căci tot aşa se poate zice: "dar unde sînt zeiţele şi zeii?" Iarăşi, nu se poate zice: "dar unde este certitudinea vieţii veşnice şi a răsplăţii?" Căci şi simpla idee despre viaţa veşnică şi răsplată este mai presus decît toate "certitudinile" care odată cu moartea, inevitabil, se curmă.

"***Demonicul viziunii romantice nu ontorzie să iasă la iveală"***

"Ah mierea buzei tale am gustat-o/ A buzei tale coapte, amorul meu:/ Zăpada sînului eu am furat-o,/ De ea mi-am răcorit suflarea eu;/ Ah, unde eşti, demonico, curat-o,/ Ah, unde eşti să mor la sînul tău!" (Mihai Eminescu, "Ah, mierea buzei tale"). Demonicul viziunii romantice despre viaţă şi moarte nu întorzie să iasă la iveală. În spatele acelei:"De mi-i da o sărutare,/ Nime-n lume n-a s-o ştie,/ Căci va fi sub pălărie -/ Ş-apoi cine treabă are!"("Floare albastră")se ascunde tot tragismul sforşitului. Poetul oşi dă seama că sub pălărie de moarte nu se va ascunde. "Ş-apoi dispare tot... ş-apoi, ş-apoi/ Simt încă gîndul tău iubit, femeie,/ Ş-apoi nu vom mai fi nimic... noi doi. // (...) Încet, oncet... să ne culcăm în raclă,/ Încet de pe pămînt ne-om furişa./ O, stinge a privirei tale faclă,/ Închide ochii tăi... aşa, aşa;/ Ce bine e să dormi adînc on raclă,/ Să dormi adînc, să nu mai ştii ceva." ("Ah, mierea buzei tale").

Motivul raclei se ontolneşte frecvent on opera lui Eminescu: "O raclă mare-i lumea. Stelele-s cuie/ Bătute-n ea şi soarele-i fereastra/ La temniţa vieţii. Prin ele trece/ Lumina frîntă numai dintr-o lume,/ Unde în loc de aer e un aur;/ Topit şi transparent, mirositor/ Şi cald..." ("Demonism").

Demonismul străbate din chiar vorbele care se vor de alint: "Ah, cum nu eşti, să-ţi mistuiesc viaţa (...)/ Să-ţi sorb lumina pîn' ce-or fi de gheaţă/ Frumoşii-ţi ochi - să-ţi devastez aşa/ Tot ce tu ai frumos... o, mă învaţă/ Să te ucid cu respirarea mea!"

De fapt, poetul nu onconjoară, cond zice: "Ah, unde eşti, demonico, curato..." ("Ah, mierea buzei tale"). Sau: "Suflete! de-ai fi chiar demon, tu eşti sfîntă prin iubire,/ Şi ador pe acest demon cu ochi mari, cu părul blond." ("Venere şi Madonă")

Demonismul romanticilor nu este ontomplător, ci oşi are un suport nu numai teoretic, ci şi practic. Înclinarea romanticilor spre ocultism o identificăm cu uşurinţă în opera lor, cum este şi cazul prozei lui Eminescu "Sărmanul Dionis". Delirul, la care romanticii recurg în scrierile lor, ca la un procedeu comod de a-şi transpune acţiunea dintr-un registru în altul, din real în fantastic sau dintr-un timp în altul, este şi el un produs al demonicului. Iată ce zice Richarda Huch despre unul din întemeietorii şi teoreticienii romantismului german: "Din acţiunea reciprocă între conştient şi inconştient izvorăşte magia. Urmînd riguros consecinţele propriei sale gîndiri, Novalis a determinat pur teoretic ceea ce azi numim hipnoză. Stăpînirea involuntarului prin conştient îi era o dogmă". De fapt, Ricarda Huch, fără să fie nici pe departe o apologetă a creştinismului, spune în aceeaşi carte: "Inconştientul este ca şi noaptea mîngoierea şi totodată spaima omului. Inconştientul este demonicul".

Lauda demonului se face on modul cel mai clar şi direct

Lauda demonului este un scop deloc de neglijat, atot on poezia lui Eminescu cot şi a altor romantici. Cel puţin în cazul nostru ea se face on modul cel mai clar şi direct, într-un cadru ce s-ar vrea creştin. Atunci cînd poetul descrie sau foloseşte scene din Evanghelie, o face într-un mod cu totul satanic. Iată o strofă ce ar trebui să înfăţişeze Naşterea Mîntuitorului, pe care o citez cu anevoie: "Dar pe pagina din urmă, în

trăsuri greoaie, seci, / Te-am văzut născut în paie, faţa mică şi urîtă,/ Tu, Christoase-, o ieroglifă stai cu fruntea amărîtă,/ Tu, Mario, stau tăcută, ţeapănă, cu ochii reci!" (Dumnezeu şi om).

Este vorba şi de poezia "Înger şi demon". Eminescu prezintă un "înger" aprinzondu-se de poftele cele neruşinate pentru un demon cu "fruntea tristă". (Vezi şi "Cezara")."Ea-l vede mişcînd poporul cu idei reci, ondrăznețe/ Ce puternic e - gîndi ea, cu-amoroasă dulce spaimă;/ El prezentul îl răscoală cu-a gîndirilor lui faimă/ Contra tot ce grămădiră veacuri lungi şi frunţi măreţe."

Mai departe autorul desfăşoară imaginea unui "demon-bun" care vrea să facă dreptate în lume, iar Dumnezeul cel rău nu-i permite. Căzînd ontr-o gravă erezie Eminescu, crezondu-se mai milostiv decot Dumnezeu, ar vrea să-l montuiască pe demon. Nu mai intru on amănuntele, pe care este cu neputinţă a le scrie, cele ce se înţeleg la sfîrşitul odiosului poem. Cert este că Eminescu nu a avut niciodată nici cea mai mică înţelegere pentru creştinism şi idealurile creştine. Dar nu trebuie să ne ducem prea departe. Să ne oprim numai la capodopera lui Eminescu - "Luceafărul" şi toate celelalte cuvinte vor fi de prisos. Un poem similar întolnim on romantismul rus la Lermontov, care iarăşi este capodopera artistului. Poemul rusului se intitulează direct "Demonul". Amîndoi autorii fac on opera lor apologia cea mai făţişă a demonicului. Nu este cazul să înşiruim calităţile pe care le preamăresc poeţii la "eroul" lor. Cel puţin "Luceafărul" cred că este prea bine cunoscut tuturor.

Nu spun nimic deosebit dacă voi aminti că în spatele "Luceafărului"/"Demon" stau însuşi autorii. Acesta este chiar idealul romantic. Aşa s-au visat romanticii în neonţelepciunea lor, precum lucifer. Rebeli şi visători, "veşnic tineri, înfăşuraţi în mantie", ei colindau tărîmurile cele nelimitate ale imaginaţiei, îmbătaţi de propria dezlănţuire. Pînă în cele de pe urmă ei au considerat această dezlănţuire ca pe o cucerire proprie, meritul pentru care şi-l asumau cu mult orgoliu. Bieţii romantici se adînceau on lărgimile cele fără de capăt ale întunericului, amăgindu-se cu jalnicul şi meschinul gînd că ar fi răpit lui Dumnezeu mai multă libertate decît ar fi binevoit El să acorde oamenilor. Dureroasă, tristă privelişte. Făpturi preaiubite care se ridică împotriva Făcătorului şi Domnului lor. Cît de jalnic a sforşit lupta lor: "A muri fără speranţă! Cine ştie-amărăciunea/ Ce-i ascunsă-n aste vorbe? - Să te simţi neliber, mic,/ Să vezi marile-aspiraţii că-s reduse la nimic..." (Mihai Eminescu, "Onger şi demon").

Ce este aceea libertatea romanticilor?

Priviţi la libertatea romanticilor. Ce este aceea libertatea romanticilor? "Libertatea" pe care o are orişicine. Libertatea pe care am dobîndit-o cu toţii în urma căderii noastre. Cu totul nebuni, romanticii chiar au crezut că fac ceva deosebit, chiar au crezut că duc o luptă! De fapt, ei nu au făcut decît să alunece ca nişte coji în şuvoiul cel tumultuos al slăbiciunii şi al neputinţei. Ce jalnică este pieirea speranţei din inimile lor! Cotă puţină bărbăţie în relaţiile lor interumane, cîtă neputinţă! Alunecînd cu multă disperare în spumele cele ontunecate ale morţii, cot de cumplit au tras ei după sine pe toţi acei care şi-au ciulit urechile la sunetele deznădejdii lor. Ca şi sirenele cele pierzătoare din miturile păgîneşti străbat din apele tulburi ale operei lor sunetele ucigaşe pînă azi. Cine va alerga într-acolo ombătat şi îndrăgostit, cine-şi va îngropa picioarele on nămolul morţii? Bietul îndrăgostit, vai lui cînd va cuprinde-n braţe sirena cea cu chip frumos, dar numai jumătate. Vai lui că frumuseţea chipului va spori necontenit pofta lui, iar coada cea zăvorîtă a sirenei nu-i va îngădui să şi-o satisfacă. Şi îşi va pierde el atunci orice cinste şi bărbăţie. Şi va fi el, cum zice Sf. Ioan Gură de Aur "ca un eunuc ce strînge on braţe fecioară şi suspină".

Aşa au fost romanticii în opera şi în viaţa lor. De multe ori binevoitori în intenţii, ei au pricinuit răni grave celor din jur, dar mai ales lor. Cît de aproape este uneori sensibilitatea cea mare a romanticilor de porţile adevărului. De multe ori, ca gîzele de noapte ce se onvort la lumina felinarului, romanticii dădeau torcoale adevărului. Onsă patimile şi mîndria lor care se depun ca un pămînt pe ochiul minţii nu i-au lăsat să vadă raza ce duce, ca firul Ariadnei, la Soarele Dreptăţii. Dezamăgiţi pentru o clipă de propriile aspiraţii, văzînd toată puţinătatea şi nimicnicia idealurilor lor, fiinţa lor plină de sensibilitate ei şi-o goleau pentru puţină vreme de toată otrava amăgirii. Dar neavînd cu ce să umple golul creat, pe care numai Dumnezeul cel adevărat poate să-l umple, ei se îndreptau cu toată deznădejdea spre spaţiile singuratece, ferite de gălăgia orgoliilor, în pădurile şi cîmpiile copilăriei sufleteşti: "Ai dispărut, iar eu, rămas stingher,/ Priveam cum pieri, în străluciri divine,/ Şi părăsit, pădurilor m-am plîns." (Ludwig Tieck, "Prima ontolnire").

Romanticii căutau să compenseze divorţul de Dumnezeu prin evadările în natură

Aşa este şi nostalgia după puritatea copilăriei a lui Eminescu din poezia "O, rămîi". Sau cot de mişcătoare este revederea poetului cu codrul, în faţa căruia poetul îşi descoperă toată micimea şi scurtimea vieţii sale omeneşti. Oare nu înlocuieşte codrul în cazul dat divinitatea? Desigur, este vorba de o idolatrie subtilă. Poetul atribuie codrului şi munţilor acea trăsătură a veşniciei, de statornicie şi blîndeţe, de care el însuşi se simte privat. Cît de expresivă străbate blîndeţea şi mărinimia codrului milenar din chiar forma de adresare pe care o foloseşte poetul. Poetul se adresează cu diminutive: "Codrule, codruţule..." Ce sinceră este intenţia poetului. Vocea lui este blîndă şi curată, nu are nimic din vocea din poeziile citate.

Atot aceste poezii cot şi altele de aceeaşi factură păstrează în ele fiorul cel bun al poeziei populare. On preferinţa romanticilor pentru folclor Eminescu a avut fericirea de a se naşte în mijlocul unui popor creştin ortodox. Deşi multe motive ale folclorului românesc, chiar spaţii întregi, sont fără îndoială păgîne, totuşi ortodoxismul care a fost atîta vreme credinţa neamului nu a putut să nu-şi lase amprenta binefăcătoare. Sensibili, uşor de impresionat, predispuşi să absoarbă totul în această viaţă ca un burete, romanticii, în cazul dat Eminescu, a fost benefic influenţat de latura luminoasă a folclorului naţional. Pe plan emotiv poeziile lui devin perfect echilibrate, autorul nu mai comite meditaţii obscure. Totuşi, Eminescu nu a trecut dincolo de acest hotar.

*

Romanticii au inversat lucrurile şi, orbiţi de propriile patimi, au atribuit întunericului calităţi izbăvitoare, iar lumina, care îi certa pentru nepriceperea şi orbirea lor, cu îngomfare au socotit-o vrăjmaşă scopurilor lor. "Este o eroare a majorităţii artiştilor moderni că au început să-şi populeze conştiinţa cu forme ale lumii subterane, încercond să facă astfel din lumea de sus un tărîm al ontunericului, on vreme ce ei de lumină au nevoie mai mult decot orice" (R. Huch).

Noi toţi parcă am fi nişte copii, care, treziţi din somn şi fiind orbiţi de strălucirea becului strigă: "stinge-o, stinge-o". Ca şi copiii, noi nu avem răbdare să îndurăm scurta usturime a razelor, ca mai apoi să vedem bine în lumină, ci ne întoarcem pe o parte şi, lenevoşi, ne adîncim mai departe on somnul negru al irosirii noastre. Onainte de a adormi pentru totdeauna cu somnul necunoaşterii, cei ce vom refuza Lumina, să ne întoarcem la zilele copilăriei noastre şi-n întunericul nopţii ce se va lăsa să ne gîndim la noaptea care a căzut în cele din urmă şi peste mintea cea frumoasă a poetului nostru mult iubit. Şi-ntotdeauna cînd zicem această poezie să fim cu gîndul la tristul lui sforşit, care putea să fie altfel:

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund pe rămurele -
Noapte bună!
Doar izvoarele suspină,
Pe cind codrul negru tace;
Dorm şi florile-n grădină -
Dormi in pace!
Trece lebăda pe ape
intre trestii să se culce -
FIE-ŢI ÎNGERII APROAPE,
Somnul dulce!
Peste-a nopţii feerie
Se ridică mîndra lună,
Totu-i vis şi armonie -
Noapte bună!

Fuga spre câmpul cu ciori

Tatălui meu ateist, care m-a pregătit
pentru viaţa călugărească,
cu dragoste.

1

De mic vroiam să ajung ceva mare. Mi se părea că cei mai mari oameni sunt soldaţii. L-am întrebat pe tata care este cel mai mare grad în armată şi el mi-a zis că mareşalul. Am hotărât să mă fac mareşal. M-am dus foarte serios la mămica şi i-am zis că o să mă fac mareşal, că o să vin cu o maşină neagră şi o să o duc unde o să vrea ea, şi n-o să mai fim săraci. Pe urmă însă mi-am dat seama că mareşalii mor şi eu nu prea ştiam nimic despre mareşalii morţi. În schimb ştiam foarte multe lucruri despre pictorii morţi, ştiam de Michelangelo, Leonardo Da Vinci şi Repin. Am hotărât că pictorii sunt mai mari decât mareşalii, pentru că rămân mari şi după moarte. Am hotărât să mă fac cel mai mare pictor din lume. M-am pus pe treabă şi m-am oprit abia după adolescenţă, când mi-am dat seama că pictorilor acelora morţi nu le foloseşte la nimic faptul că lumea îi mai ţine minte după moarte, că ei oricum sunt morţi. Atunci n-am mai ştiut ce să mai fac. Nu mai era nimic în lume aşa de mare încât să merite să te faci ca el. Aceasta a fost cea mai mare durere din viaţa mea, pentru că de acum încolo trebuia să cad înapoi de unde am pornit, pentru că urcuşul se terminase acolo.

Un singur lucru mai merita trăit: dragostea. Deşi era foarte clar că nu e veşnică, măcar era ceva frumos. Câteodată chiar credeai că e singurul lucru veşnic, adică puteai să o numeşti şi aşa, că, oricum, lucruri veşnice nu existau. Nimic nu e veşnic. Dar dragostea părea să exprime acest cuvânt, de altfel absurd şi inutil, chiar dureros de inutil, pe care nu se ştie pentru ce îl inventaseră oamenii. Se pare că tocmai pentru a-şi face rău.

Nu era nimic mai clar decât faptul că veşnicia nu există, şi totodată nimic mai regretabil. El ar fi vrut ca veşnicia să existe. Şi îşi închipuia o veşnicie ca şi dragostea. Ciudat, ceea ce simţea el atunci, când stătea ore întregi pe gărduleţul de la colţul blocului, avea atâta veşnicie. Mai bine zis, ar fi vrut ca clipele acelea să dureze veşnic, să stea la vorbă cu fiinţa aceea pe care nu se mai sătura să o audă şi să o privească. Dar poate că era chiar însăşi veşnicia, dar o veşnicie obişnuită, ca a tuturor oamenilor? Ar fi putut să moară aşa. Cel puţin, aşa credea.

Viaţa lui însă era alta. El avea să sfârşească aşa ca toată lumea, adică să ajungă unul din ipocriţii pe care i-a urât încă din copilărie. Unul din aceia de care i se făcea greaţă în adolescenţa sa militantă de artist fascinat de tot ce este nou. Ce mai, el avea să ajungă să ducă o viaţă fără nici un pic de originalitate. Era mai banală decât toate vieţile. Cea mai obişnuită viaţă. Da, el a ajuns să fie călugăr.

Totuşi mai rămânea ceva care în ochii lui de altădată nu l-ar fi pus la un loc cu toţi molatecii aceia dezgustaţi de viaţă, dezgustaţi pentru că nu şi-o puteau realiza. Extaziaţii aceia care, după ce citesc Biblia, îşi dau brusc seama că acesta este singurul sens al vieţii.

Nu, el nu era aşa. El ar fi vrut ca Evanghelia să nu existe. Să nu existe nici Hristos cu toate poruncile Lui. Nu-i plăceau toate poruncile. Unele îi plăceau, dar unele nu-i plăceau deloc. Nici nu înţelegea cum pot să stea la un loc nişte porunci atât de diferite. Nu era nici o logică în tot creştinismul ăsta!

Ura ziua în care i s-a descoperit creştinismul. Ar fi vrut să o amâne până la ultima clipă. De fapt, asta a şi făcut. Nu citea Biblia, de frică să nu creadă. Zicea că dacă o să citească Biblia, sigur o să creadă, şi atunci o să se lepede de artă şi de toate. O să se retragă undeva şi o să lucreze pământul. De ce? Pentru că îi plăcea Biblia? Nu, nu pentru că îi plăcea. O ura, o ura cu toată fiinţa sa.

Şi totuşi era aici, lângă coloana din biserica întunecoasă, obosit ca un rob, ascultând glasurile acestea nesuferite, deşi frumos armonizate, la o oră când toată lumea normală doarme.

Da, erau nesuferite toate aceste mărşăluieli soldăţeşti, slujbele acestea interminabile din care nu se înţelegea nimic. Ura, ura să facă atâtea lucruri cărora nu le vedea rostul, pe care ei spuneau că le fac pentru Hristos. Ura şi tăcea. Nu se împotrivea niciodată. Dar oare nu mai era nici un alt fel de creştinism? Nu, nu mai era. Asta o ştia.

De fapt, citise o dată Biblia. Nu toată, dar o citise. Cred că era prin clasa a şasea sau a şaptea. Era pionier, un pionier adevărat. Ştia că Dumnezeu nu există şi că Biblia e o carte cu foarte multe greşeli, scrisă de oameni necărturari, pentru a prosti poporul. Ştia o grămadă de minciuni care erau scrise în Biblie, tatăl său i le spusese. De exemplu, aceea că balena l-a înghiţit pe Iona şi pe urmă l-a scos afară întreg. Balena are gura mare, e adevărat, ar fi putut să încapă Iona întreg, chiar în picioare. Dar cei care au scris Biblia, dacă nu ştiau biologie, nu ştiau că balena are o gâtiţă subţire cât un pahar

de două sute de grame. Erau şi alte minciuni: aceea că în corabia lui Noe au încăput atâtea animale, că lumea are numai şapte mii de ani, că omul a fost făcut din lut. Într-un cuvânt, o carte plină de minciuni.

Totuşi lui i se părea că nu toate minciunile din Biblie au fost descoperite. Gândul acesta îl înfrigura într-un chip plăcut. Vroia să descopere şi el vreo minciună nouă din Biblie, doar e o carte atât de groasă, iar cele câteva minciuni pe care le ştia nu-l mulţumeau. Trebuiau să fie mai multe.

Avea acasă trei Biblii, una în rusă, una în română şi una în moldoveneşte. Pe atunci nu aveai voie să ai Biblie, dar ei aveau. Tatăl său era propagandist de ateism ştiinţific şi avea voie să aibă Biblie. Cea în română, de exemplu, o obţinuse tatăl său de la o baptistă. Era o Biblie de buzunar de la 1914, o cărţulie frumuşică cu tocurile vopsite cu roşu. Avea un farmec aparte, deşi nu era adevărată. Era plăcut să o ţii în mână, era veche şi avea foile aşa de subţiri. Tatăl său se lăuda cum a prostit-o pe baptista aceea. Într-o dispută, i-a zis să-i dea lui Biblia, că scris este "Celui ce-ţi cere, dă-i" şi "Ceea ce ai dat, nu aştepta să primeşti înapoi." Se vedea pe faţa ei că nu avea nici un chef să dea Biblia, dar nu putea să arate chiar în faţa unui propagandist de ateism ştiinţific că poruncile din Biblie au fost scrise degeaba. Aşa că s-a apucat să citească din această Biblie obţinută într-un chip atât de josnic.

Citea greu româneşte, dar îi plăcea. Simţea că face un lucru tainic răsfoind paginile acelea subţiri şi cârpite cu grijă pe alocuri. Nu cred că le considera sfinte, nici nu avea cum, de vreme ce le credea mincinoase. Dar avea un fel de evlavie pentru tot ce era vechi. De parcă ar fi contribuit cu evlavia lui la păstrarea acelor obiecte de care se atingea. Aşa s-a atins de unele cărţi din muzee. A fost chiar la Leningrad şi a stat aproape de picturile acelea vechi şi frumoase din Ermitaj, a văzut chiar o mumie egipteană. Nu înţelegea, dar parcă în felul acesta se împărtăşea din vechimea acelor obiectele. Şi el ar fi vrut ca, în cazul în care ar rămâne ceva în urma lui, oamenii să se poarte faţă de acel ceva cu aceeaşi grijă cu care se purta el faţă de tot ceea ce este vechi. Se gândea că, dacă toţi s-ar purta aşa cu lucrurile, niciodată nu ar mai dispărea nimic de pe pământ. Uneori îşi închipuia că vreodată o să existe o casă-muzeu care o să-i poarte numele. Acolo o să fie lucruri de ale lui: primele desene, nişte scrisori, ochelarii, aşa cum a văzut el prin muzee. Vor fi şi fotografii, iar sub ele va scrie: "Artistul la vârsta de..." sau "Scrisoare a artistului către..." Încă nu scrisese nici o scrisoare nimănui, dar avea să scrie, toţi oamenii scriu scrisori. Poate chiar această Biblie avea să stea cândva sub sticlă, deschisă la o pagină oarecare, în casa-muzeu pe care şi-o închipuia. Da, probabil de aceea se purta cu atâta grijă faţă de ea.

Mare ispravă nu făcu, decât numai că descoperi că fii lui Adam şi Eva s-au însurat cu surorile lor. Altfel de unde aveau să se înmulţească oamenii pe pământ? Dar îi plăcu cum scrie. Erau interesante poveştile acelea cu Avraam, cu Iacov şi fratele său. Cel mai tare i-a plăcut de Iosif, chiar a plâns când acesta vorbea cu fraţii săi şi aceia nu ştiau cine este. Erau frumoase toate acele povestiri, păcat că nu erau adevărate. Tata i-a zis că sunt nişte legende populare, aşa cum sunt şi cele din Grecia antică. Toate popoarele au legendele lor. Poate că au şi fost aceşti oameni în istorie, dar nu mai erau chiar aşa de grozavi cum scrie acolo. De exemplu, povestea cu Marea Roşie. Sigur că e o scorneală. Dar jidanii, e adevărat, au fost robi la egipteni, sunt mărturii istorice. Oricum, nu-i părea rău că le-a citit. Chiar le povestea şi la alţii, că nimeni nu citea Biblia. Nici măcar băbuţele credincioase nu aveau Biblie. Însă ceea ce a văzut el la aceşti sfinţi, era că aveau o mulţime de femei, le plăcea de vreo una şi o şi luau de nevastă, cu toate că mai aveau acasă câteva.

Evangheliile erau altfel. Erau tocmai patru şi semănau între ele, numai începutul era altfel. Dar le-a citit pe toate. Nu ştie ce era cu el, dar le ţinea minte aproape pe de rost. Ştia bucăţi întregi şi le spunea la babe, şi chiar la copii, când se jucau. Nu era vorbăreţ deloc, chiar vorbea rar de tot, iar cu străinii nu vorbea deloc. Dar odată s-a dus la baba Tania după lapte şi i-a vorbit din Biblie. Femeia i-a spus să se aşeze pe lejancă şi să bea o cană de lapte cu învârtită, iar ea s-a dus fuga să o cheme pe sora ei, care trăia peste drum. S-au aşezat amândouă în faţa lui şi-l îndemnau să le vorbească din Biblie. Ele erau credincioase, dar nu au citit niciodată în Biblie, auzeau pentru prima dată ceea ce le povestea el. Nici nu înţelegea cum credeau, dacă nu ştiau în ce cred. Totuşi ele credeau. Iar el bea lapte şi le povestea totul, aşa cum a citit, cu tot cu numele acelea grele jidoveşti, că le ţinea minte pe toate. Se vedea că femeile erau foarte bucuroase şi nu mai vroiau să-i dea drumul să plece. Se mirau că fiul lui Valentin Stepanovici vorbeşte aşa de frumos din Biblie. Îi tot spuneau: "Ei, măi Ştefănică, să creşti tu oleacă mai mare şi să te duci să înveţi, să vii să ne fii un popuşor. Tare bun popuşor ar ieşi din tine. Am avea şi noi biserica noastră în sat, nu ne-am mai duce

peste deal.” “Eu vă povestesc din Biblie – le-a zis el – dar eu nu cred în Dumnezeu. Dumnezeu nu există.” “Nu zi aşa – spuneau femeile fără supărare – nu se poate să spui aşa.”

Popă îi lipsea lui să se facă! Ce prostii vorbeau, nu ştiau ce spun. Cum să se facă el unul din burduhoşii aceia care umblă numai pe la casele femeilor şi le iau curcanii şi cucoşii cei mai mari? A văzut el unul când a venit la mort. Era taman aşa cum i-a povestit tatăl său. Tatăl său era un om respectat şi îi plăcea să-i ajute pe oameni, fără să aştepte ceva înapoi. De aceea se ducea şi le săpa groapa la toţi morţii. Era voinic şi îi era întotdeauna milă de oamenii cărora le murea cineva. După înmormântare, se duceau la praznic şi când se aşezau la masă el le spunea “Tatăl nostru,” că ceilalţi nu-l ştiau, deşi erau credincioşi. Dar el ştia şi Crezul. Îl ştia, dar nu credea.

Era vară şi cimitirul era plin de lume. De fapt, la fiecare înmormântare venea tot satul, pentru că satul era atât de mic, încât începea tot în cimitir. Aici creşteau tufe de lilieci şi cireşi. Copiii se temeau să mănânce cireşe din cimitir, că ziceau că sunt pline cu sânge de mort. Dar el nu se temea, se căţăra într-un copac şi stătea acolo până îşi umplea pântecele. Nu credea el în toate prostiile lor, ştia că morţii putrezesc şi se transformă în humus. Deodată s-a făcut panică în tot cimitirul. Câteva femei au alergat repede cu flori, altele cu prosoape. “Faceţi loc! Faceţi loc!” S-au dat toţi la o parte, formând un coridor. Bărbaţii aveau legat peste umăr câte un prosop, copiii aveau câte o băsmăluţă prinsă cu un ac în piept. Toţi vorbeau între ei, iar băieţii, îmbrăcaţi în pantalonii de la uniforma şcolară – unul avea chiar cravata de pionier la gât – îşi mai dădeau câte o palmă peste ceafă, şi chiar câte un picior în fund, şi se chicoteau.

Maşina se opri şi din ea coborî un popă mare cu ochelari de soare. Era îmbrăcat într-o cămaşă albăstruie cu mânicile scurte şi avea mâinile groase şi păroase, dar părul nu era negru ca la toţi bărbaţii, ci galben, şi avea pistrui pe mâini. Pe uşa din spate a coborât repede un tinerel cu o geantă diplomat. A scos din ea un halat negru de popă şi l-a ţinut aşa de umeri, cum ţii paltonul când eşti politicos cu o femeie, ca să se îmbrace popa. Apoi a scos din buzunarul de la spate un pieptene mic şi şi-a pieptănat părul şi barba tunsă, şi a păşit printre coridorul de oameni, urmat de tânărul cu geanta diplomat.

Tata fuma în tufele de lilieci de lângă gard, acolo unde se îngropau sinucigaşii şi copiii morţi nebotezaţi. Când l-a văzut, popa şi-a arătat pe faţă indispoziţia. Ştia foarte bine cine este. Pe loc însă faţa i se schimbă de un fel de bucurie răutăcioasă: “Nu ţi-e ruşine – strigă el de sub ochelarii întunecoşi – nu ştii că în cimitir nu se fumează? “Filozofule” – accentuă popa cuvântul – nici măcar atâta lucru nu ştii!”

Tata aruncă ţigara peste gard, fără să arate că i-ar păsa prea mult de cuvintele popii. O făcu mai mult pentru apropiaţii mortului şi pentru oamenii de faţă, ca să nu se tulbure. Zise chiar “Iertaţi,” şi atunci se văzu şi mai clar că nu o zise popii, ci oamenilor. Pe popă nici nu-l băgă în seamă. De fapt, tata nici nu fuma de obicei. Fuma doar uneori, fără să ştie şi el de ce, pentru că nu o făcea nici de nervi, nici pentru că îi plăcea. Acum l-au servit bărbaţii cu care stătea de vorbă şi el a primit. Toţi fumau, dar popa la certat doar pe el. Erau şi alţii care se bucurau când tata greşea cu ceva, dar nu îndrăzneau să i-o spună. Tata era un bărbat zdravăn, chiar cel mai puternic din sat şi făcuse box în armată. Toţi se temeau de el, chiar şi flăcăii. Avea o faţă gravă şi o voce stăpânitoare, şi uneori părea chiar crud, cu sprâncenele acelea groase şi negre care, din cauza părului alb ca zăpada, păreau că explodează. Se urni cu mersul lui liniştit, şchiopătând puţin pe piciorul stâng, şi porni înspre popă.

“Filozoful,” aşa îl porecleau în batjocură oamenii. Tata făcuse într-adevăr facultatea de filozofie din Leningrad, deşi acum trăia în acest sătuc uitat de lume. La vremea aceea, în toată Republica erau doar patru oameni care făcuseră filozofia la Leningrad, şi el era unul dintre ei. A predat câţiva ani la universitate în Chişinău, pe urmă a ajuns într-un chip tare ciudat în acest sătuc, unde s-a făcut pădurar, iar mai apoi propagandist la Secţia Raională de Cultură din orăşelul din apropiere. Toţi ştiau că e cel mai deştept om din tot raionul. Dar asta nu era un prilej de respect pentru săteni. Dimpotrivă, râdeau pe ascuns de el, căci pe faţă nu îndrăzneau. Îi reproşau că degeaba a învăţat atâta, că umblă desculţ şi trăieşte într-o casă neterminată. Tata răspundea, fără mare chef, că nu găseşte nici un rost averilor lor, că oricum şi ei dorm tot într-un singur pat şi mănâncă cu o singură lingură. Pe urmă îmi ciufulea părul demonstrativ cu mâna lui lată şi brutală: “Noi să fim sănătoşi şi frumoşi, aşa-i, puiul tatii? Şi deştepţi! Cel mai important: deştepţi! Deştepţi şi frumoşi...” Îmi părea

chiar că tata o făcea intenţionat pe nebunul cu acest comportament al lui. Odată l-au chemat la şcoală la adunarea cu părinţii, iar el a venit cu nişte ciubotane mari de cauciuc, suflecate golăneşte şi pline de noroi uscat, deşi afară era o vreme frumoasă. Îmi venea să mor de ruşine. Nu destul că era cu părul alb, dar mai venise şi cu ciubotele acelea. Mi-a zis că am nişte învăţători prostănaci şi needucaţi şi că i-i lehamete să se uite la mutrele lor. A zis că nu mai vine niciodată la mine la şcoală. Şi aşa a şi făcut. O singură dată a mai trimis un bileţel dirigintei mele care mi-a scris pe o foaie că trebuie să mă tund şi m-a pus să-i aduc bileţelul semnat de tata. Tata însă l-a întors pe partea cealaltă şi i-a scris să-i lase băiatul în pace, că, dacă vine el la şcoală, o tunde el pe ea, chiar în faţa clasei. M-a pus să i-l duc aşa dirigintei şi i l-am dus, că mă temeam de el. Îmi era foarte ruşine că am aşa un tată, deşi mulţi oameni, chiar şi dintre profesorii mei, îl lăudau de multe ori că este un om atât de instruit. Îmi folosea şi faptul că toţi se temeau de el, băieţii mai mari nu mă băteau niciodată, deşi tata îmi spunea că el nu se bagă în treburile mele cu băieţii, că trebuie să mă apăr eu singur. Pentru asta, chiar în clasa întâi, mi-a dat bani şi mi-am cumpărat două perechi de mănuşi de box.

Toţi au tăcut şi aşteptau ce o să urmeze. Nu se putea ca Valentin Stepanovici să lase lucrurile aşa. Păşea liniştit spre părintele, şchiopătând puţin de piciorul bolnav. Oare îl va bate? Putea să-l bată? Da, era în stare. Aşa cum l-a trăsnit pe un flăcău care se luase de mămica în tren. Vagoanele în trenurile sovietice nu au compartimente, aşa ca cele româneşti, sunt ca o hală mare şi oamenii stau la grămadă. Chiar în faţa scaunului unde stătea tata şi mămica s-au nimerit nişte flăcăi distraţi carea beau vin dintr-o canistră. Mămica este mai tânără decât tata şi ei şi-au permis să glumească pe seama ei. Lui tata îi spuneau „moşu," văzând părul lui alb. El însă nu a stat mult şi, fără să se ridice de pe scaun, i-a tras o dreaptă acelui flăcău. Acela pe loc s-a umplut de sânge şi prietenii lui l-au scos în hol. Pe urmă au venit şi-şi cereau iertare, invitându-l să guste puţin vin cu ei...

Totuşi nu arăta că vrea să-l bată, cu toate că nu se ştia niciodată ce va face omul acesta. Nimeni nu ştia când glumeşte şi când vorbeşte serios, în afară de cei din familia noastră. S-a oprit, nu s-a apropiat prea mult de părintele, ca să se audă de departe ceea ce va urma. A zis:

- Ştiu, părinte, că nu e frumos să fumezi în cimitir şi recunosc că n-am făcut bine. Îmi cer iertare. Dar eu mai ştiu şi alte lucruri în afară de asta, spre deosebire de tine, care eşti un rât-tâmpit.

- Nu ţi-i ruşine să vorbeşti aşa cu preotul?! Nu degeaba am zis că eşti un needucat – se tulbură părintele, căutând cumva deznădăjduit cu ochelarii de soare către oameni.

- Dacă ai fi fost un preot adevărat, cred că nu ţi-aş fi zis aşa, dar tu nu eşti preot. Şi pot să-ţi arăt asta faţa de toată lumea.

- Ce ştii tu, ateistule, cum trebuie să fie un preot! N-ai fost niciodată în viaţă la biserică, şi mă înveţi cum trebuie să fie preoţii!

- De exemplu, eu ştiu ce s-a hotărât la Sinodul întâi ecumenic. Tu ştii cumva unde s-a ţinut Sinodul întâi ecumenic?

Părintele se tulbură cu totul. Se vedea clar că el nici nu a auzit niciodată că a existat vreun sinod ecumenic, se vedea că nu înţelege aceste cuvinte grele. Faţa i se înroşise şi nici ochelarii întunecaţi, nici barba, nu ajungeau ca să-i ascundă fâstâceala. Ar fi vrut să mai strige ceva, dar nu se hotăra. Se vedea că îi părea rău că l-a stârnit pe acest Socrate ateist care putea să batjocorească pe oricine. Tata continuă cu vocea lui de stăpân trezit din somn, rostind cuvintele rar şi apăsat, ca la catedră.

- Sinodul întâi ecumenic s-a ţinut la Niceea în anul 325 şi la el s-a stabilit dogma despre dumnezeirea Fiului, că Iisus Hristos este la fel cu Dumnezeu Tatăl. În istoria Bisericii au fost în total şapte Sinoade Ecumenice, în care se cuprinde toată învăţătura voastră. Iar tu, dacă eşti preot, trebuia să ştii măcar atâta lucru, că nu te-am întrebat să-mi spui aporiile lui Zenon sau legea lui Newton. Spune, tu ai mai citit vreo carte în viaţa ta, în afară de Abecedar? De fapt, la meseria ta nici nu ai nevoie. Găinile văd că le papi bine. Nu? Burduhanul ăsta nu l-ai crescut cu fasole. Că doar posturile sunt pentru sărmanele femei care lucrează toată ziua. Voi aţi inventat posturile special pentru a le lua găinile. Fu! Ce rele-s găinile de mâncat! Daţi-le lui popa! Îmi pare rău de oamenii aceştia care stau aici, că ei cred în tine. Nu am nimic împotriva obiceiurilor acestea. Moartea este un eveniment cutremurător pentru orişicine. Dacă vor să-l petreacă la groapă cu preot, n-au decât. Eu însă nu voi lăsa să fiu înmormântat cu preot. La moartea mea mai bine să dau câte o găină săracilor, decât lui popa, să simtă şi ei că a murit un ateist.

Tata nu se lăuda doar pentru efectul oratoric. Era într-adevăr milostiv. Putea să dea găini şi fără să moară. De fapt, dădea nu numai găini, dădea tot de la casă. Nu răbda să vadă că cineva îi foloseşte pe cei săraci ca slugă. În sat erau câţiva oameni săraci, cărora le mai plăcea şi să bea, pe care gospodarii îi plăteau să le pască vitele sau pentru alte lucrări. Tata spunea că ăsta-i sclavagism pe faţă în ţara sovietică. Într-o dimineaţă eram împreună cu tata când unul din aceşti săraci tocmai scotea vitele să le ducă la păscut. Tata l-a oprit şi l-a întrebat cu cât l-au plătit. "Zece ruble," zise acela. Tata scoase din buzunar zece ruble şi i le întinse: "Na zece ruble şi să vii astăzi la mine, să bem un pahar de vin, să mâncăm o bucată de carne şi să mai stăm de vorbă. Că tu nu eşti rob, ca să lucrezi la "stăpâni." Să vii la mine ca la un prieten întotdeauna, iar când n-o să ai ce mânca, să-mi spui mie." Aşa şi făcea, că era întotdeauna prin ogradă câte unul din cei pe care satul îi numea "beţivani." Veneau într-adevăr ca la un prieten şi el le era un prieten. Dacă avea ceva de lucru, îl ajutau cu bucurie, dar niciodată nu le poruncea. Când munceau, dacă se odihnea el, îi chema şi pe ei să se odihnească, niciodată nu-i zorea să lucreze mai repede sau mai mult. De fapt, aveai impresia că nici nu-l interesează sfârşitul lucrului de care se apuca, se pare că îi plăcea să muncească pur şi simplu. De aceea, probabil, lăsa mai toate lucrările neterminate. M-a învăţat şi pe mine să nu numesc niciodată pe nimeni "beţivan," "sărăntoc" sau altcumva. Niciodată să nu poreclesc pe nimeni cu defectul de care suferea, adică să spun celui cu picioare bolnave "şchiop" sau "olog" sau celui care nu vede bine "chior." Aşa cum tata nu se sinchisea să-i aibă de prieteni pe toţi "beţivii" şi "săracii" satului, deşi de multe ori îi veneau prieteni cu maşini bogate, cu care coceau carne la foc şi zile întregi cântau cântări de răsuna satul, aşa nici eu nu mă ruşinam să prietenesc cu copiii acestora, pe care toţi îi batjocoreau. Tata încuraja aceste prietenii ale mele şi eu îi aduceam acasă pe acei sărmani şi-i hrăneam cu unt de ciocolată şi alte bunătăţi pe care ei în altă parte nu le vedeau. Da, deşi trăiam într-o casă neterminată şi mizerabilă, aveam haine şi mâncăruri bune. Aveam chiar portocale şi alte fructe exotice din Caucaz, pe care mămica le aducea în valiză de la Moscova. Îmi era greaţă de ele. Aşa că le dădeam şi lor, fără zgârcenie şi le dădeam să cânte la acordeonul meu nemţesc, pe care mi l-a cumpărat tata de la un jidan, când m-a dat la şcoala de muzică. Eram prieten cu toată lumea, dar eram prieten şi cu ei, şi uneori chiar mă băteam cu băieţii mai răsăriţi, atunci când aceştia îi jigneau sau îi loveau fără de veste.

Nu, niciodată nu mi-au plăcut preoţii. Nu văzusem mulţi preoţi, dar nici nu vroiam să-i văd. De vorbit, n-am vorbit cu nici unul. Îmi făcusem despre ei o părere odată şi pentru totdeauna. Şi i-am scos afară din viaţa mea.

Hristos nu-mi părea aşa. Chiar îmi era milă de el. Le vorbea jidanilor, le vorbea, dar ei nu l-au înţeles. E ceva groaznic să nu fii înţeles. El îi mustra că-i asupresc pe săraci, că sunt nişte linguşitori şi laşi. Spunea lucruri bune, n-a făcut nici un rău. Şi Lenin a învăţat să nu-i asuprim pe săraci, că toţi oamenii sunt egali. Într-un fel, îmi era ciudă pe cei care l-au răstignit, deşi nu eram sigur că Hristos a existat cu adevărat. Aş fi vrut să existe. L-am întrebat pe tata dacă Hristos a existat şi mi-a zis că da, a fost aşa un om cu numele Iisus pe care l-au răstignit cam în perioada descrisă în Biblie, dar el n-a fost decât conducătorul unei răscoale a săracilor, din care oamenii au făcut mai târziu o legendă, un simbol al eliberării. Oricum, era bine că existase, chiar dacă era aşa cum zicea tata. Odată, când jucam fotbal, chiar mi-a venit un gând ciudat. Îmi închipuisem că atunci când o să fiu de vârsta lui Hristos o să învăţ Evanghelia pe de rost şi o să vorbesc numai cu cuvinte din Evanghelie. Îmi închipuiam că am părul lung şi barbă şi umblu, tot aşa, prin lume, vorbind ca şi Hristos, dar oamenii nu mă înţeleg. Sufeream atât de mult din cauză că oamenii nu-i înţeleg pe oameni. De aceea îmi era milă şi cumva mă simţeam apropiat de Iisus, pentru că nici el nu a fost înţeles. Aş fi vrut să fiu lângă el şi să-l înţeleg, îmi părea că l-aş fi putut înţelege. Dar de unde îmi veneau toate gândurile astea? Nu ştiam.

Cam în perioada aceea tata căzuse în dizgraţie. Începuse să bea foarte tare. Avea probleme cu cei de la raion. Se pare că le spusese că sunt proşti şi că fură de la oameni. Că sunt nişte îngâmfaţi fără carte şi "râturi-tâmpite." Aşa îi numea el pe toţi directorii de colhoz şi pe şefii de "profsoiuzuri."

L-au dat afară de la lucru şi odată l-am auzit că-i spunea mămicăi că se teme că ar putea să-i însceneze într-o zi un control psihic şi să-l ducă pentru totdeauna "la spital." El, care a studiat la Leningrad, care avea prieteni printre profesorii de acolo, căruia chiar i se propusese, îndată după

facultate, să fie "unul dintre ei," ştia foarte bine metodele KGB-ului, deşi nu mi-a vorbit niciodată despre ele. Îmi prezenta întotdeauna sistemul sovietic ca fiind ideal. Şi poate că credea şi el la fel. Da, sigur că credea, pentru asta se şi lupta. Credea că dreptatea va triumfa aşa cum arătau în filmele pentru pionieri. Dar se pare că de data asta nu era aşa. Se temea.

Atunci am auzit pentru prima oară de astfel de lucruri, de metodele acestea înfiorătoare ale KGB-ului. Spunea că te duc la spital sub pretextul unui control, iar acolo îţi administrează câteva injecţii şi te fac ei nebun. Pe urmă spun că te trimit la un sanatoriu şi nu te mai vede nimeni niciodată. Mă speriasem şi eu, dar nu i-am spus niciodată. Ştiu că chiar s-a dus el însuşi la doctor şi şi-a luat o foaie precum că-i perfect sănătos psihic, ca să se apere, în caz că i-o vor face. Oricum, ştia că nu i-ar fi folosit la nimic, dar şi-o făcuse. Chiar l-am auzit zicând că-i vine să-şi pună ştreangul în gât. Îl vedeam pentru prima oară atât de tulburat, era speriat. Nu credeam că tata putea să se teamă de ceva, îmi părea atotputernic.

Venea noaptea beat şi o bătea pe mămica. Stăteam cu toţii speriaţi şi-l aşteptam. Când auzeam câinii, stingeam luminile, crezând că poate, văzându-ne dormind, se va culca şi el. Dar el aprindea lumina, o trezea pe mămica şi o bătea. Eu mă uitam şi nu puteam face nimic, mă temeam de el. De mine şi de sora mea mai mică nu se atingea niciodată. Nu avea obicei să bată copiii. Dar eu aş fi preferat să mă bată pe mine şi să o lase în pace pe mămica, deşi mă temeam că m-ar putea omorî dintr-o singură lovitură. Stăteam de o parte şi mă uitam, eram atât de neputincios. Am hotărât însă că, atunci când voi creşte mare, îl voi omorî pentru asta.

Da, eram o familie ciudată. Eram un copil bine îmbrăcat care citea cărţi, dar tata o bătea pe mămica. Mă temeam să nu se afle la şcoală despre asta. Îmi era ruşine şi frică. Trăiam într-o mare şi dureroasă minciună. Dar ştiau toţi, numai eu nu ştiam.

Odată a venit cineva şi ne-a zis să ne ducem să-l luăm pe tata, că doarme beat în livadă. Niciodată nu s-a mai întâmplat aşa ceva. Se mai îmbăta el, dar întotdeauna ajungea singur acasă. Spuneau că l-au adus cu o maşină până la marginea satului şi l-au lăsat acolo. Ştiam cine sunt. Erau prietenii lui vechi, unul i-a fost cândva student. L-au adus şi l-au aruncat la marginea drumului. În ultima vreme îl luau la băut numai ca să le spună bancuri şi să le cânte. Avea o vocea puternică şi ştia sute de cântări, ruseşti şi româneşti. Îşi băteau joc de el, îi spuneau "Surelu'" sau "Suru," pentru că era sur la cap. Deşi îl uram atât de mult, am alergat disperat să-l găsesc. Într-adevăr, zăcea la marginea drumului, murdar şi cu cămaşa ruptă, dar nu dormea. Vorbea singur, scotea nişte cuvinte fără noimă, de parcă ar fi chemat pe cineva, dar totodată parcă şi glumea. Alături se adunaseră câţiva copii şi nişte femei care se distrau pe seama lui. Dar nu mai râdeau cu mare poftă, că se vedea că stătea demult acolo, s-au şi plictisit. Intrau în casă şi ieşeau când mai venea cineva, ca să se împărtăşească cu impresiile. Pe drum toţi care mă întâlneau îmi spuneau "Du-te, că tată-tu' îi bat în livadă." Când m-a văzut, s-a zbătut să se ridice, dar a căzut. A zâmbit neputincios şi ochii i s-au umplut de lacrimi. A zis: "Puiul tatii, ai venit după tata." M-am apropiat şi am încercat să-l ridic pe umărul meu firav, ascunzându-mi faţa, ca să nu vadă că plâng. Era greu şi se ruşina. Niciodată nu l-am mai văzut ruşinându-se, nici până atunci, nici după aceea. Mergeam îmbrăţişaţi pe uliţa satului şi plângeam amândoi, căzând şi ridicându-ne iar, iar oamenii se uitau la noi. Mă gândeam că tatăl meu ar fi Noe despre care am citit în Biblie. Vroiam să-l acopăr, ca şi fiul cel bun. Vroiam să-l apăr de oamenii aceia, de privirile lor cumva triumfătoare, că l-au văzut pe tatăl meu căzut. Nu, tatăl meu nu era căzut. Tatăl meu nu cade niciodată.

2

Soarele se răstignea în intersecţia mică şi înghesuită de la poarta spitalului. Îndeobşte, intersecţiile din acest oraş sunt mici şi oarecum înghesuite. De parcă, atunci când s-a făcut oraşul, cineva ar fi adus mai multe intersecţii decât era nevoie şi, nemaiavând ce să facă cu ele, le-a înghesuit pe toate cum s-a putut. Această impresie a avut-o chiar de la prima plimbare prin acest oraş în care soarta i-a hărăzit să facă liceul. Străzile înghesuite şi întortocheate, parcă suprapunându-se din cauza mulţimii lor, trezeau în mintea lui de adolescent timid gândul la labirinturile Greciei antice, despre care citise prin cărţi, dar aşa şi nu a mai reuşit să-şi facă o închipuire clară despre ele. Se gândea că poate seamănă cu străzile acestui oraş nou şi străin în care trebuia să petreacă următorii patru ani din viaţa sa. Sau poate că impresia de labirint i-o dădea însăşi străinătatea: oamenii, hainele lor ciudate, adică altfel decât în ţara lui, blocurile, tramvaiele. Totul părea altfel şi străin. Totuşi era un oraş mare, universitar, poate chiar strălucitor. Îşi închipuia că un tânăr mai descurcăreţ ar putea să-şi facă o grămadă de cunoştinţe aici. Poţi să te duci la teatru sau la bibliotecă, la

expoziţii. A auzit că sunt şi o mulţime de muzee, pe care era nerăbdător să le vadă. Într-un cuvânt, e un oraş în care, dacă vrei, ai tot ce-ţi trebuie ca să devii un om mare.

Venea aproape zilnic aici şi se uita pe ferestruica deschisă. Cineva din colegi i-a descoperit secretul. Şi de atunci venea să privească pe ferestruica aceea mică, pe care o deschideau în fiecare dimineaţă ca să se aerisească. De aici, din stradă, nu se simţea mirosul, dar îşi închipuia că trebuie să miroase greu. Aşa a citit în *Agonie şi extaz* de Irving Stone. Îşi închipuia cu înfrigurare nopţile acelea în care Michelangelo pătrundea în morgă şi tăia cadavre, ca să le vadă striaţiile muşchilor. Se simţea un al doilea Michelangelo, stând pe acest trotuar ferit şi privind pe ferestruică, deşi nu avea posibilitatea să taie şi el cadavrele. Le tăiau ei, doctorii. Acum stătea pe masă un trup de bărbat acoperit cu un cearşaf alb până la gât. Era cu capul spre el şi nu-i vedea faţa. Avea craniul tăiat ca un harbuz şi nu avea creier în cap. A auzit că aşa se scoate creierul la morţi, ca să nu se împută. Parcă nu-i venea să creadă că omul acesta a fost odată viu, dar parcă nici nu credea că este mort. Într-adevăr, oare a fost vreodată viu? Oare e mort acum cu adevărat? Se tulbură de la aceste gânduri şi se îndepărtă de acolo. Se duse mai departe să se plimbe.

Moartea îl urmărea peste tot. Îi părea că o vede în ţurţurii mari de sub streaşina filarmonicii, sub tramvaie, prin copaci. Înţelegea că poate să moară în orice clipă, aşa cum au murit atâţia şi atâţia. Putea să-i cadă un ţurţure de acela în cap sau să nimerească sub tramvai ca Labiş. Să alunece sub gheaţă ca Georg Heim, să se sinucidă ca Esenin. Nu se ştie ce întâmplare îl mai ţinea în viaţă. A auzit că unii au murit în somn, pur şi simplu. Se culcau şi nu se mai sculau. De asta se temea cel mai mult, se temea că o să moară în somn. Nici nu vroia să se culce. Stătea până târziu şi picta sau scria acele poezii ciudate într-un caiet roşu. Vroia să lase măcar ceva în urma lui, în cazul în care ar muri în noaptea aceea. Vroia să folosească orice clipă, se tânguia după vremea pierdută în zadar, când putea să picteze sau să scrie. De la un timp a început să înţepenească în somn. Se trezea, dar nu se putea mişca. Gura îi era plină cu salivă care îl sufoca, dar nu se putea mişca, nici să înghită, limba îi bloca respiraţia. Simţea că moare şi e neputincios să facă ceva. Făcea eforturi grozave ca să-şi mişte pleoapele şi uneori reuşea să le dezmorţească. Pe urmă putea să mişte gura, degetele de la mână, şi până la urmă reuşea să se zbată şi să se întoarcă pe o parte. Atunci simţea un fel de bucurie neputincioasă, trăia o nouă victorie asupra morţii. Dar o victorie neînsemnată, ştia. Pentru că în noaptea următoare îl aştepta o nouă luptă, din care nu se ştia cine va ieşi biruitor. El? Moartea?

Îşi petrecea vremea pictând sau plimbându-se. Când nu picta, se plimba, gândindu-se la moarte sau la proiectele lui artistice. În afară de asta, se ducea cu mare greaţă la şcoală. Dar mai mult chiulea, nu-i părea important nimic din ceea ce se întâmpla în liceul acela. De la prima lecţie de pictură îşi făcu impresia de şcoala în care nimerise. Profesorul le dădu să facă o compoziţie cu cinci personaje, ca să vadă pe cine are în clasă. Cei mai mulţi nici nu aveau habar de compoziţie, făceau nişte omuleţi mici, înghesuiţi într-un colţ, de parcă ar fi desenat copiii de grădiniţă. El a făcut din câteva haşuri o scenă de scăldătoare, din care răzbătea o bunicică cunoaştere a anatomiei. Profesorul s-a oprit lângă el şi a zis: "Da, avem şi un maestru." Pe urmă aşa îl şi numea: "maestrul." Era clar că nu avea nimic de învăţat din şcoala aceea. El însuşi îi învăţa pe alţii, pentru că profesorii nu prea dădeau pe la ore. Îi lăsau în ateliere şi plecau. Cei patru ani de şcoală de pictură "rusească," cum o numeau ei, l-au învăţat multe secrete de meserie pentru vârsta aceea, pe care el le împărtăşea cu bucurie colegilor. Nu s-a temut niciodată că cineva l-ar putea întrece. Când cineva nu reuşea să-şi termine lucrarea la timp sau avea o lucrare prea proastă, îl ruga pe el şi el le-o făcea în zece minute. Desena şi picta uşor şi repede. Unii colegi aveau ranchiună pe el, mai ales fetele, că venea doar la sfârşitul zilei şi făcea lucrarea în câteva minute, care se dovedea a fi şi incomparabil mai bună decât a lor. Tot el îi făcea şi lucrările fetei care a mers la concursul de meserii în America, pentru că el însuşi nu avea nici o şansă să plece la concurs. Tot mai mulţi spuneau că este nebun.

Da, nimic nu era bun în tot sistemul acesta. Căminul se închidea peste zi, iar atelierele se închideau peste noapte. Practic nu avea loc şi timp ca să picteze. Până la prânz îi puneau să stea cu forţa în sala aceea nesuferită de meditaţie. Dar el nu învăţa nimic. El niciodată nu avea nimic de învăţat. Îi păreau atât de prosteşti toate acele caieţele îngrijite ale colegilor, goana după note, stresul din timpul tezelor. Îl ameninţau că o să-l exmatriculeze, dar el nu se tulbura prea mult. Oricum, ceea ce avea el de gând să facă în viaţă se putea face şi fără şcolile lor. Nici Michelangelo n-a făcut liceul

de artă, ucenicise ceva la atelierul lui Ghirlandaio, e drept, dar liceul nu l-a făcut. "Liceu, cimitir cu lungi coridoare!" Îl iubea pe Bacovia pentru aceste cuvinte. Într-adevăr, era un cimitir, un cimitir al talentului şi al tinereţii sale. Vroia să lucreze, să adoarmă şi să se trezească în uleiuri, să aibă camera plină de cartoane şi de studii, crochiuri, mulaje. Nu-l lăsau. Colegii de cameră n-ar fi avut nimic împotrivă ca el să picteze noaptea, dar nu-l lăsau pedagogii. Ziceau că împute camera cu vopselile lui. Ce prostie, de parcă n-ar fi normal ca la un liceu de artă camerele să "pută" a vopsele. Unde dar să mai miroase a vopsele, dacă nu la liceul de artă? Ei nu cunoşteau fericirea mirosului de uleiuri, oboseala aceea îmbătătoare pe care o simţi după terminarea unui tablou. Da, nu prea erau în această şcoală oameni care să trăiască cu mirosul de vopsele. Doar el şi Mihailov. Doi nebuni. Îşi luau şevaletele, câteva cartoane, şi rătăceau pe uliţile care le păreau lor mai interesante pentru studiu. Şi-au făcut "atelierele" lor, dacă tot nu-i lăsau să lucreze. Şi-au făcut ateliere din tot oraşul, ba chiar şi pe dealurile de la marginea oraşului, în bazar, unde furau chipurile ţiganilor sfădalnici, care uneori îi mai puneau şi pe fugă, strigându-le din urmă "kaghebiştilor"! Toată lumea era pentru ei un atelier de pictură. Toată lumea era o mare şi minunată pictură. Hălăduiau toată ziua cu şevaletele după ei, cu pantalonii mânjiţi de uleiuri, şi tot ce vedeau li se părea frumos, vrednic de pus pe pânză.

Această stare de lucruri i-a determinat să-şi caute o gazdă, unde se gândeau că vor putea lucra mai mult. Erau săraci şi tot ce şi-au permis a fost o cămeruţă de vreo trei pe patru metri într-un cartier de ţigani. Li se alăturase şi un alt prieten, un ardelean, care de acum picta şi el "ca un rus," de când se purta cu ei. Îl chema Bogdan şi era blând ca o fată. Era şi mai mic decât ei cu un an şi chiar arăta ca o fată, cu părul lung, ondulat, şi faţa netedă. Toţi trei erau atât de diferiţi, dar niciodată nu s-au certat între ei. Erau ciudaţi, pentru că toţi vorbeau cu accent, se vedea că nu-s din locurile acelea. Erau străini.

În curând însă viaţa lor s-a transformat într-un adevărat coşmar. Stăpânii le măreau plata pentru chilie în fiecare lună şi strigau la ei pentru orice fleac. Nici la toaletă nu aveau voie să se reţină prea mult, nici lumina nu trebuia să ardă noaptea. Aveau o veioză pe care o doseau în aşa fel ca să poată vedea măcar ceva. Cele trei şevalete ocupau jumătate de cameră. Teancurile de cartoane şi pânze se ridicau până aproape de tavan. Stăteau mai mult pe pat, pentru că numai acolo mai era loc. Sărăcia îi lovise şi mai mult de când le-au mărit taxa. Nu mai aveau nici ce mânca. Gustau doar puţină ceapă şi şuncă ardelenească fără pâine, de care le era greaţă. Se întâmpla ca să nu aibă pâine câte o săptămână. Uneori se mai duceau cu geanta şi fetele din cămin le aduceau felii de pâine din cele care rămâneau pe masă după cină.

Le-a fost puţin mai uşor când camera de alături a fost dată unei tinere familii. Bărbatul lucra veterinar şi aducea seara lapte, din care uneori le dădea şi lor. Alteori le dădea să mănânce ceea ce nu terminau ei, se nimerea chiar şi carne. Oricum, erau şi prilejuri de bucurie. Dar o dată la câteva săptămâni făceau praznic. Bogdan primea pachet de acasă, cârnaţ, carne topită, ouă. O mulţime de bunătăţi. Atunci se aşezau şi mâncau ca barbarii. Dar în vreo două zile rămâneau iarăşi la şuncă şi ceapă fără pâine. Totuşi nu se simţeau nefericiţi. Ştiau ce vor de la viaţă, iar ceea ce vroiau ei nu depindea nici de bogăţie, nici de poziţia socială bună. Ceea ce râvneau ei era mai presus de toate acestea. Ei nu aveau nevoie de nimic, tot ceea ce le trebuia aveau în ei înşişi.

Trecuse cu chiu cu vai anul. Bogdan învăţa binişor, dar ei doi abia de au scos-o în capăt cu restanţele. Îi tot ameninţau că o să-i exmatriculeze, dar n-au făcut-o. Au intervenit profesorii de specialitate şi le-au zis că aceşti doi basarabeni sunt nebunatici de felul lor, dar sunt foarte talentaţi. I-au trecut ca şi pe alţii. Una dintre profesoare chiar a zis: "Ia să-mi aduceţi şi mie vreun tablou pictat de voi, să văd ce mare lucru faceţi voi acolo, că vă tot laudă atâta." Dar când i-au adus să se uite, a strâmbat din nas, a întors capul întâi pe o parte, pe urmă pe alta, şi a zis: "Da, e ceva modern, 'compoziţii' de-ale voastre."

La începutul clasei a zecea le-au schimbat profesoara de română. Când a intrat în clasă era alta, nu era cea din anul trecut. S-au gândit că poate a greşit clasa. Nici nu o mai văzuseră până atunci. Era îmbrăcată bine, nu era ca celelalte, şi se vedea că e foarte bogată. Era trecută de 50 de ani, dar arăta mult mai tânără. O adevărată aristocrată, râdea şi se mişca ca o stăpână, ca o femeie stăpână. Da, ca o femeie.

Se prezentă din picioare, sprijinindu-se într-un fel ciudat de catedră. Apoi zâmbi, lăsându-şi capul puţin pe spate, şi zise că dintotdeauna şi-a dorit să predea la un liceu de artă, să trăiască printre artişti. "Voi toţi sunteţi genii şi geniuţe pe-aici, aşa îmi închipui eu că trebuie să arate un liceu de artă, că doar nu vine orice prostănac să facă artă, arta este pentru spiritele fine."

Se opri cu ochii pe el, stătea în ultima bancă, singur, ca de obicei.

- Dumneata cine eşti?

Se ridică şi-i zise.

- Vrei să-ţi aduc o lamă? Înţeleg că natura te-a împodobit cu aşa o frumuseţe de barbă, pe care alţii la vârsta ta nu o au. Dar la mine la ore să vii ras şi aranjat: Poţi să fii artist şi fără înfăţişarea asta posacă şi neglijentă. Ne-am înţeles? Cum rămâne, îţi aduc data viitoare o lamă sau ai bani?

Avea bani? Nu, nu avea. Dar va găsi el o lamă şi fără ea. N-avea nevoie să-i aducă ea lame.

- Bani n-am, dar lamă o să găsesc.

Se mai priviră câteva clipe în tăcere, pe urmă se aşeză, când a văzut că ochii ei exprimă asta. La ora viitoare l-a ascultat şi i-a pus un trei, pentru că nu răspunse nimic. Tăcuse ca de obicei. Din cauză că nu-şi învăţa niciodată temele, profesorii credeau că nu ştie româneşte, pe urmă totuşi au ajuns la concluzia că e debil mental şi-l lăsau în pace. Stătea în ultima bancă şi uneori scria într-un caiet, dar nu ceea ce se dicta în clasă. Scria poezii şi tâmpenii de-ale lui, dar îl lăsau în pace. N-avea nici manuale, nimic, numai acel caiet roşu în care, pe lângă poezii, avea şi unele desene făcute cu pixul, foarte ciudate. Probabil era schizofrenic. Ea s-a apropiat pe neobservate şi i-a luat caietul de pe bancă. A vrut să se împotrivească, să-l ascundă în geantă, dar era târziu. Râse şi zise: "Nu, nu, puişor, nu ţi-l dau. La mine la lecţii nimeni nu ţine nimic străin pe bancă." Făcu câţiva paşi spre catedră, apoi flutură caietul, fără să întoarcă faţa şi zise: "Ţi-l aduc data viitoare."

I l-a adus, într-adevăr, nu a minţit. Dar pe lângă caiet i-a lăsat pe bancă şi o carte verde. O întoarse şi citi: Georg Trakl, *Poezii*. N-a mai auzit niciodată de el. De ce i l-o fi dat? Lasă că vede el ce gusturi are. Apoi îl privi foarte neobişnuit, parcă cu un fel de durere, şi zise: "Eşti un geniu, ştiai?" Ştia? Da. Ştia el foarte bine că este geniu, dar nu credea că şi alţii vor înţelege asta. Ea era prima care îi spunea asta în acest fel. De parcă o durea şi pe ea lucrul acesta, aşa cum îl durea şi pe el.

3

Noua lui profesoară îi dădu o maşină de scris. L-a luat chiar cu maşina la ea acasă, a zis că soţul ei vrea să-l cunoască. Intră în casă foarte stingherit, niciodată nu i-a plăcut să intre într-o casă străină. Când mama îl lua la vreo prietenă de a ei din studenţie, atunci când mergeau în oraşul ei de naştere, dacă îl lăsa singur cu copiii aceleia, aşa cum se face, ca să poată ele sporovăi, îi venea să sară pe fereastră. Îi plăcea să stea mai mult singur. Putea să stea şi zile întregi fără să spună nici un cuvânt. Niciodată nu simţea nevoia să vorbească. Dacă îl întreba cineva ceva, răspundea foarte scurt, de multe ori doar printr-o mişcare de umăr sau un mormăit absent. Întotdeauna i se spunea să vorbească mai tare, că nu se înţelege nimic ce zice.

Deschise uşa un bărbat nu prea înalt, cu ochi de om care a citit multe cărţi. Avea capul parcă prea rotund, cu părul scurt şi faţa proaspăt rasă. Hotărî că seamănă cu un senator roman. Vrasăzică aşa arată un profesor la Universitatea din Viena. Şi-l închipuia mai frumos. Când îi strânse mâna, îi veni în cap tatăl său, care spunea că niciodată nu i-au plăcut bărbaţii cu mânuţe fine, care nu pot să dea cuiva la bot, în caz de nevoie.

- Acesta este geniul..., zise el şi se prezentă. Te-am citit. Ai un talent deosebit. O să fii un mare poet.

Nu ştia ce se răspunde în aceste cazuri. Tot îi venea să sară pe fereastră. Când îl invită să se aşeze, se simţi cumva mai uşurat, nu mai răbda să rămână în poza aceea incomodă, strângând mâna profesorului. Nici nu-şi dădu seama, îi păru că îi strânse mâna prea tare. Aşa îşi strâng bărbaţii mâna în ţara lor, parcă pentru a vedea cine e mai puternic. Deşi era aşa timid, el putea să strângă mâna aşa de tare, încât celălalt se lăsa în genunchi şi striga de durere să-l lase în pace. Nu era cazul. Se vedea clar că oamenii aceştia trăiesc după alte reguli. Dar care sunt acele reguli? Habar n-avea. Da, nu cred că omul acesta s-a bătut vreodată cu cineva. Interesantă ţară. Aveai impresia că aici bărbaţii nu sunt datori să-şi apere femeile lor.

- Fac o cafea? se auzi glasul profesoarei.

Bea el o cafea? N-a prea băut cafea, în ţara lui se bea mai mult ceai. Simţi însă că trebuie să bea, i se păru că aşa se cuvine. Deşi îi era foame tot timpul, îl lovi cu groază gândul că ar putea fi invitat la masă, la o masă de aceea cu multe feluri de furculiţe, cuţite şi cuţitaşe, şi el habar n-avea să le folosească.

Nu ştia cum trebuie să se poarte un geniu. Se temea că acuş o să-l întrebe ce poeţi îi plac, dar el citise numai Coşbuc, câteva pasteluri de Alecsandri şi Luceafărul lui Eminescu. Ştia şi Mioriţa pe de rost. Simţea însă că asta nu e de ajuns. Rafturile de cărţi din această casă îi şopteau asta. În schimb a fost la Ermitaj, ar putea să povestească despre Ermitaj. Nu, cred că nu se potrivea. Oamenii aceştia vedeau în el un poet, nu un pictor.

Degrabă însă tensiunea se risipi şi discuţia căpătă un ton obişnuit şi simplu. Dom' Profesor se arătă mai cald decât îi păru la prima vedere. Discutară lucruri neînsemnate, dar care lui i-au făcut bine. Avea impresia chiar că profesorul îi simţi stânjeneala şi evita să pună întrebări savante. El însuşi nu a spus nimic savant. La despărţire i-au dat acea maşină de scris austriacă, cu litere mici şi frumuşele. I-a arătat mai întâi cum se lucrează la ea. Nu era prea greu. Avea o jumătate de bandă roşie şi jumătate neagră şi puteai să scrii la ea în două culori. Nu ştia că există astfel de maşini de scris, nu mai văzuse niciodată.

De atunci îl puteai vedea des în compania acelei profesoare. Sâmbăta şi duminica îl lua la ea la prânz, chiar o ajuta la făcut prăjituri. Cu ea putea să vorbească despre orice. Ştia atâtea lucruri interesante despre artişti, pictori, muzicieni, poeţi. Avea impresia că a citit toate cărţile şi a văzut toate filmele din lume. Îi spunea că seamănă ba cu unul, ba cu altul.

Aşa descoperi lumea poeziei moderne. Era un ocean nesecat de noutate. Noutatea pe care o căuta cu atâta nesaţiu. Putea să ia din biblioteca ei şi să citească orişice cărţi voia. Tot timpul citea din vreo carte de care ceilalţi nu mai auziseră. Uneori îl puteai vedea citind din mers. Părea tot timpul fascinat. De parcă se găsise pe sine după o lungă şi deznădăjduită căutare. Se regăsea în poeţii aceia ciudaţi, se amesteca printre destinele lor. Devenea unul dintre ei.

Viaţa luase o întorsătură nouă. Se mutară la o gazdă mai bună. Acum trăiau într-o sufragerie, aveau loc şi pentru şevalete, şi pentru pat, şi aveau chiar şi o masă. În vacanţa de iarnă Mihailov fusese la Leningrad să vadă Ermitajul şi-şi cumpără de acolo o ghitară. Nu ştia să cânte la ea, dar îi plăcea să stea ore întregi şi să brângăie. Ciupea câte o coardă şi intona cu vocea, uneori rostea şi cuvinte. Expresia feţei arăta că ceea ce vrea să cânte e un lucru trist, dar numai el ştia la ce se gândea în acele clipe. Alături se lucra la maşina de scris. Uneori îţi venea să urli de singurătate şi tristeţe. Cred că erau cei mai trişti oameni din tot oraşul acela.

Viaţa i se părea un geamăt pe care nu-l aude nimeni. Oamenii erau atât de străini şi semănau mai toţi între ei. Aşa a fost dintotdeauna. Nimeni nu i-a înţeles pe artişti. Poate târziu, după moarte. Dar câţi au murit fără să-i recunoască nimeni! Ştia că sunt mii şi mii de artişti neînţeleşi în lumea întreagă, care gândeau, poate chiar în acele clipe, la fel ca el. Dar din aceştia trebuiau să rămână doar câţiva. Istoria va cerne pe cei mai buni, iar restul se vor duce sub apele întunecoase ale timpului şi nimeni nu le va mai pomeni vreodată numele. Şi el va muri negreşit. Vor rămâne doar câteva pânze şi poate nişte cărţi de poezii. Dar puteau să nu rămână nici acestea. Îl obseda tot mai mult gândul că cineva i-ar putea fura într-o zi manuscrisele sau le-ar putea pierde pur şi simplu. Pânzele ar putea umezi, le-ar putea tăia cineva cu cuţitul sau să le dea foc. În câteva minute putea fi ştearsă orice amintire despre el. Ce şubredă era prezenţa lui în istorie! Ce şubredă şi neînţeleasă rămânea viaţa aceasta care clocotea în inima lui sfâşiată de tristeţe. Era o rană, o pată de sânge care vorbeşte, aşa cum citise la Stănescu. Era o rană care se sfâşia singură şi nu primea nici un leac de mângâiere. Simţea că seamănă tot mai mult cu Arthur Rimbaud, poetul acela francez care nu ştiu de ce arăta pe fotografie ca un comsomolist. Dar nu era vorba de înfăţişare, ci de felul de a simţi. Citise despre el în cartea lui Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*. Rimbaud zicea că poetul e cel care îşi cultivă bube pe făptură. Aşa era. Toată arta i se părea un geamăt de neputinţă, o îndeletnicire a oamenilor singuri. Viaţa era durere, iar arta nu putea să fie altfel. Dar trebuia, trebuia să o trăiască toată, trebuia să o trăiască din plin, să nu lase nici un loc viu pe trupul vieţii sale. Simţea că acesta e singurul rost al vieţii, că pentru asta a fost dată: ca să o trăieşti din plin. Să încerci cât mai multe, dacă se poate să încerci totul. Să iubeşti, să urăşti, chiar să ucizi şi pe urmă să suferi. Să ajungi la glorie şi pe urmă să fugi într-o ţară străină, unde nimeni nu te cunoaşte, aşa cum a făcut acest Rimbaud, care se zice că s-ar fi făcut traficant de sclavi undeva prin Africa sau chiar vânător de lei, nu era prea clar, şi să mori ca un câine. Oricum toţi vor muri ca şi câinii. Moartea e o treabă câinească. Dar cu ce să începi? Cu crima? Nu, aceasta ar putea însemna să nu mai ai ocazia să le trăieşti pe celelalte. Trebuie să înceapă cu dragostea. Da, dragostea este începutul.

Scoase de sub pat valiza lui portocalie şi umflată. Se aşeză în mijlocul camerei şi începu a scoate tot felul de albume de pictură, cărţi ruseşti şi desene: studii de cai, de oameni, pisici, cioturi răsucite, peisaje în acuarelă sau cărbune. Le lua pe fiecare în parte şi se uita la ele de parcă ar fi căutat să le adauge ceva. Avea acest obicei care o scotea din sărite pe maică-sa şi, de la o vreme, şi pe Mihailov şi Bogdan: revenea la aceeaşi lucrare până ce o strica. De aceea maică-sa îi ascundea picturile ca să nu le strice, ceea ce au început să facă şi aceşti prieteni ai lui. Nu suporta să vadă o pată sau o linie stângace în lucrările sale, se simţea ca şi cum ar fi avut noroi pe sandale. Dar dacă lor le place, o să le facă pe plac. Le puse de o parte. Îşi va face el alte desene pe care va avea voie să le strice cum vrea el. Găsi în cele din urmă ceea ce căuta. Se aşeză turceşte şi începu să citească. Erau de la ea. Avea un scris îngrijit şi scria într-o rusă ca din cărţi. Scria mult, dar, ciudat, nu povestea despre ea, povestea mai mult despre el. Îi spunea să nu uite niciodată că el nu e singur, că este cineva care preţuieşte ceea ce face el. Îşi aminti cum stăteau de vorbă pe bancă şi ea îi spunea că peste mulţi ani el va ajunge foarte celebru, cu expoziţii prin toată Uniunea Sovietică şi, nu ştie de ce, dar va avea barbă.

Oare chiar îl înţelegea? Poate că da. Alta în locul ei s-ar fi plictisit. O lua cu el la plimbare pe Nevski Prospect şi ea stătea după el ca să se uite ceasuri întregi la pictorii aceea cum pictează. O întreba doar din când în când, când se trezea că nu e singur, dacă nu a obosit, şi ea zicea: "Nu, nu," şi zâmbea de fiecare dată. Îl strângea de mână şi uneori chiar îşi lăsa capul pe umărul lui, ca şi cum nu ar fi avut mâini şi-l mângâia cu capul. Îl ruga să-i povestească la ce se gândeşte când se uită atâta la picturile acelea, zicea că vrea să ia lecţii de pictură de la el, ca să-l înţeleagă mai bine. Oare îl iubea? Nu i-a zis niciodată. Nici el nu i-a spus. Nici n-au vorbit vreodată despre dragoste, vorbeau despre pictură. Şi despre muzică? Da, parcă şi despre muzică.

Ea era studentă în anul întâi la Conservator în Leningrad. Dar nu era leningrădeancă, era din Tbilisi. Avea un pic de accent georgian, dar avea nume ucrainesc: Klimenco Diana. Tatăl său era din Rusia. O cunoscuse la familia de abhaji la care veni cu mama lui. Demult i-a promis că îl va lua o dată la Leningrad ca să vadă Ermitajul şi Nevski Prospect. Ştia multe despre Leningrad, oraşul studenţiei tatălui său, dar nu l-a văzut niciodată. Şi Leningradul şi Moscova erau pline de moldoveni, georgieni şi azeri. Veneau toţi aici să vândă fructe, era un venit foarte bun. De când tatăl său fusese dat afară de la lucru, maică-sa era nevoită să facă foarte des drumul spre Leningrad şi Moscova. Îi aducea de fiecare dată albume de pictură foarte frumoase, pensule scumpe şi vopsele.

Stăteau la o prietenă de-a mamei pe care o cunoscuse la piaţă. O abhază divorţată cu doi copii, un băiat de seama lui şi o fată. Era o femeie veselă şi foarte descurcăreaţă, o chema Izolda. Făcea o grămadă de bani, n-a mai văzut niciodată pe cineva să facă atâţia bani. Ziua vindea fructe, iar noaptea plecau în altă parte a oraşului şi vindeau şaşlâc cu votcă, acolo avea ea cumpărat "un loc" al ei. Nu era vreun loc amenajat, n-avea decât o cutie de fier pe picioare, în care făcea focul cu lăzi, chiar lângă autostradă. I se părea straniu că mergeau la vânzare noaptea şi nu ziua, ca în toate oraşele normale, dar ea zicea că cei care cumpără şaşlâc ies numai noaptea, pentru că ziua dorm. Într-adevăr, avea o mulţime de clienţi, chiar se făcea rând. Ieşeau ca din vizuini tot felul de tipi ciudaţi care îşi permiteau să lase acele sume fabuloase pentru o distracţie atât de neînţeleasă. De fapt, se pare că aceea era doar o parte din programul lor. Cam după ora unu dimineaţa apăreau tot felul de maşini străine din care coborau bărbaţi cu spete de sportivi şi femei distrate. Erau chiar ca din filme: i se părea că, dacă ar fi vrut, puteau să le ia toată carnea şi lăzile de votcă, şi nimeni n-ar fi îndrăznit să li se împotrivească, nici măcar miliţia. Dar nu erau răi, se purtau politicos, numai femeile erau cam hlizite şi de fiecare dată bete. O cunoşteau pe Izolda şi o respectau. Din cauza asta, lui i se părea uneori că această femeie veselă, dincolo de acel cumplit accent georgian cu care vorbea, putea fi foarte periculoasă. Înţelegea că nu oricine putea să aibă apartament în apropierea Prospectului Nevski şi să umble noaptea cu geanta aceea plină cu bani fără nici o grijă.

Dar asta nu-l prea interesa pe el. Se purta cu drăgălăşie faţă dânsul şi chiar i-a dat bani să-şi cumpere ghitara care îi plăcu. Pentru el nopţile acelea erau un prilej de studiu. Da, de studiu. Purta întotdeauna cu sine mapa cu foi şi câteva creioane. Se aşeza pe o ladă, din cele cu care făceau focul pentru şaşlâc, şi surprindea feţele şi poziţiile care i se păreau interesante. Le folosea mai târziu în compoziţii. Uneori avea nevoie de vreun caracter deosebit şi atunci nu mai era nevoie să-l inventeze,

căuta prin mulţimea de hârţoage şi-l găsea. Alteori umbla în căutarea acelui caracter prin gări sau prin pieţe, în locurile cu multă lume. Nu scăpa nici o ocazie de studiu.

Într-adevăr Leningradul acesta era un oraş pentru pictori! Până şi nopţile aici erau albe, ca să vezi să desenezi. Amurgea puţin abia pe la două dimineaţă, dar nu se întuneca de tot, vedeai să citeşti, iar pe la patru era soarele sus ca amiaza. De la atâta studiu, căpătă o viteză uimitoare. Putea să facă un portret în zece secunde şi te recunoşteai în el. Trăgea doar câteva linii, dar semăna numaidecât. De aceea nici nu avea nevoie să-i pozezi, se uita o dată la tine şi în următoarele clipe îţi apărea chipul pe foaie. Acum întipărea un cap ras, cu urechi şi nas foarte expresive. Ţinea o sticlă de bere în mână şi vorbea ceva cu Izolda.

Nici nu băgă de seamă când se trezi cu el alături. "Păi ăsta-s eu," exclamă tipul molfăind, „chelia şi nasul meu!" Lăsă carnea şi sticla pe o ladă şi-şi şterse mâinile cu batista. "Cu cât mi-l dai?" – întrebă el bucuros. "Nu ştiu – răspunse – nu l-am făcut de vânzare, l-am făcut pentru mine." "Nu, nu, eu vreau să-l cumpăr. Cât costă aşa o şarjă, e o şarjă prietenească, nu?" "E o schiţă, dar poate fi şi şarjă prietenească, luaţi-o dacă vă place." "Nu, eu vreau să-ţi dau ceva pe ea, cât să-ţi dau pe ea?" Strânse din umăr. El n-a mai vândut niciodată vreun desen de-al său, îl făcea cadou şi gata. "Ah, n-am ruble la mine... Poate un dolar? Am un dolar, ajunge?" Un dolar? Nu mai văzuse niciodată un dolar, l-ar pune la colecţie. Ajunge, sigur că ajunge, pe Nevski o şarjă mai lucrată decât asta, făcută în pastel, costă trei ruble, iar un dolar e vreo 15 ruble. Mai ales că acolo stau pictori adevăraţi, nu aşa ca el. Dar poate că şi el începea să fie un pictor adevărat? Cine ştie? Poate că e un început, cândva tablourile sale se vor vinde la licitaţii cu milioane de dolari, aşa cum se vând tablourile lui Picasso. Dar în Ermitaj toate tablourile sunt nepreţuite, nu se mai vând. Adevărata artă nu se vinde. Arta este ca şi viaţa, nu se poate vinde... "Ia-l! Ia-l! Nu te mai ruşina atâta, doar e munca ta..."

Îl luă şi-l puse în buzunarul de la piept. Se gândi însă că niciodată nu va mai avea această schiţă de cap chel cu nas şi urechi ca acelea. Poate că nu era ceva grozav, o schiţă ca şi altele. Putea să-şi facă încă o sută, dacă vroia. Dar pe aceea nu va mai avea-o niciodată, ea nu mai era a lui, era a aceluia care a cumpărat-o. Încă puţin şi ea va dispărea în marea de maşini care brăzdează fără încetare acest oraş uriaş. Îi strânse mâna la plecare, dar nu-l mai auzi ce zise. Ştia doar că se duce, se duce pentru totdeauna, ducând cu el o fărâmă din viaţa sa.

4

Da, Leningradul este un oraş al artiştilor. Totul părea aici o imensă operă de artă: străzile, clădirile, până şi oamenii păreau că sunt luaţi dintr-un film. Dar inima oraşului era Nevski Prospekt. Era ca o ţărişoară independentă a artiştilor. Cât vedeai cu ochii, de-o parte şi de alta a Prospectului erau înşirate tablouri şi şevalete. Pictori adevăraţi stăteau pe scăunele şi-şi desenau clienţii. Unii pictau pur şi simplu, lucrau la vreun peisaj sau compoziţie. Aici auzeai o grămadă de limbi străine. Umblau perechi de capitalişti în pantaloni scurţi şi picioarele acelea fără păr şi fără nici un fel de muşchi. Se vedeau că sunt capitalişti, care nu lucrează niciodată, umblă doar pe plantaţie şi comandă. Şoşoteau ceva în limba lor, se pare că îşi căutau un pictor pe plac, ca să le facă portretul.

Preţurile la portrete erau foarte mici şi se simţea că totul se face mai mult din plăcere. Se oprea şi el unde i se părea că modelul are ceva deosebit. Era foarte convenabil să vii la studiu pe Nevski. De obicei trebuie să te rogi de cineva ca să-ţi pozeze, iar alteori nici nu ai pe nimeni. Iar aici sute de modele stăteau încremenite pe scăunele, aşteptându-şi cu nerăbdare portretele. Din când în când întrebau printre dinţi cum iese, şi perechea îi arăta din spatele pictorului că e ceva grozav. Îşi sprijinea şi el mapa de burtă şi desena modelul altuia. Nu vedea nimic rău în asta, pentru că banii îi lua cel care s-a înţeles. Uneori perechile se opreau la el şi ziceau că vreau ca el să le facă portretul. El se scuza stingherit şi zicea că nu este un pictor adevărat, el nu face portrete, desenează doar aşa, pur şi simplu.

Văzu şi câţiva care aveau faţa buhăită, dar blajină. Erau geniile ratate despre care îi povestea tatăl său. Era plin Leningradul de astfel de oameni. În pieţe şi pasaje se dădeau adevărate concerte, de care nu auzi nici la Filarmonica din Iaşi. Îşi puneau pălăria jos şi cântau. Uneori puteai fi oprit de câte un alcoolic care îţi propunea un covor sau pantofi de damă, bineînţeles că ai lui nevastă-sa, pe o sticlă de votcă. Într-o noapte unul s-a apropiat de Izolda şi zicea că îi aduce două televizoare dacă-i dă o votcă, unul color şi unul alb negru. Dar ea îl alunga şi-i zicea că n-are ce face cu televizoarele lui, că are şi ea.

Venea aici singur sau împreună cu Diana. Când avea de gând să facă studiu, n-o mai lua şi pe ea. Ceilalţi rămâneau acasă sau se ducea la piaţă să vândă fructe. Diana s-a oferit să-i arate oraşul, să-l ducă pe la toate muzeele unde vroia. Oraşul era atât de mare, iar el era străin şi atât de timid. Odată s-a rătăcit şi a colindat toată ziua cu metroul, pentru că nu îndrăznea să întrebe pe nimeni cum să ajungă la staţia care îi trebuia. Era un astfel de om că nu întreba niciodată nici cât e ceasul, pândea numai cu ochii la mâinile trecătorilor, poate vede din întâmplare cât e ceasul. Diana însă se purta ca o femeie matură. Îi părea chiar că seamănă cu o învăţătoare, avea şi ochelari ca învăţătoarele. Dar nu erau nişte ochelari care strâmbă ochii, îi şedea bine cu ochelari. Avea ochii mari şi frumoşi şi părul prins în coc. Îl lua la braţ, zicea că se teme să nu-l piardă, dar pe urmă nu-i mai dădea drumul. L-a dus pe la o grămadă de muzee. A văzut şi muzeul de ştiinţe naturale a lui Pentru I, cu copiii aceia cu două capete în borcane mari cu spirt. Adunase atâtea impresii nemaipomenite! Văzu de departe şi Universitatea în care a învăţat tatăl său. Era foarte mare.

Dar cel mai mult îi plăcea să vină la caii lui Klodt, o compoziţie din patru sculpturi în mărime naturală în care se surprinde prinderea unui cal nărăvaş de către un tânăr. Îi plăceau caii, era atâta viaţă în ei. Nările acelea aprinse şi venele umflate, muşchii tremurători şi neîmblânziţi. Da, erau un adevărat simbol al vieţii. Se regăsea în ei. Uneori chiar îi părea rău că nu este şi el cal, dar un cal sălbatic. Deşi toţi spuneau că este un băiat cuminte, era un călăreţ neînfricat. Avea cinci ani când a străbătut satul în galop călare pe un armăsar fără şea şi fără căpăstru. Toţi se uitau cu groază după el, temându-se că o să se omoare. Se ducea şi fura câte un cal de pe şes, toţi se mirau cum prinde un copil armăsari de care se temea toată lumea. Le lega buza de jos cu piedica şi fugea călare pe podiş. Era o adevărată beţie goana aceea pe podiş. De jur împrejur nu erau decât păduri şi lanuri nesfârşite de grâu, nu se vedea nici o casă, nici pe aproape, nici în zare. De parcă ar fi fost doar el în tot pământul. Drumul prăfos sfârşea direct în cer. Simţea sub el orice muşchiuleţ al animalului, ca pe sine însuşi. Gonea de parcă ar fi vrut să se omoare. Se încleşta în coama calului şi parcă deveneau amândoi un întreg, se amesteca cu praful şi pădurea. Avea impresia că la o aşa viteză ar putea să sară direct în cer. Erau cele mai înălţătoare clipe din viaţa lui. Îşi închipuia că libertatea este un cal care aleargă în turbare, pe care trebuie să poţi să sari din mers. Da, îi plăceau aceşti cai şi venea să-i vadă în fiecare zi. Erau dispuşi chiar pe podul de pe Neva, doi de o parte şi doi de alta. Veneau aici şi se aplecau peste balustradă, era ceva frumos. Jos pluteau vaporaşe albe pentru turişti. Odată l-a întrebat dacă nu vrea să se plimbe că vaporul. A zis că nu. Nu găsea nici un rost în asta, i se părea o pierdere de timp.

În vara aceea a petrecut în Leningrad vreo două luni. Nu, nu dintr-o singură dată. Se mai ceru încă de două ori şi maică-sa i-a făcut acest hatâr. Zicea că vrea să vadă artiştii, dar nici el nu era sigur. Se trăgea la ea. Plecau în oraş şi se întorceau tocmai seara. Nimeni nu ştia ce puteau să vorbească atâta. Uneori, când stăteau la masă, Izolda îl ruga să spună ceva, dar el tăcea. Zicea că nu ştie ruseşte. Nu-i plăcea deloc să vorbească, iar acum avea această scuză atât de bună. Chiar nu ştia ruseşte? Ştia. Citea liber Dostoievski şi Gogol. Ştia, dar numai pentru ea. Tatăl său i-a zis că Lenin spunea că a cunoaşte o limbă înseamnă a putea gândi în ea. Oare gândea ruseşte? Da, de la un timp gândea ruseşte. Pentru că toate gândurile lui nu erau decât nişte discuţii interminabile cu ea. A scris chiar şi nişte poezii în rusă pentru ea, nu erau de dragoste, dar erau pentru ea. Se scuză că nu ştie rusă, când i le arătă. Ea însă i-a zis mirată că ştie rusa mai bine decât mulţi ruşi. Într-adevăr, când vorbea cu ea găsea atâtea cuvinte, dar numai cu ea. În rest era supărător de tăcut, încât toţi se rugau de el să spună măcar un cuvânt sau măcar să zâmbească o dată. Spuneau că-i dau bani, dacă zâmbeşte. Dar el nu făcea nimic pentru bani, făcea doar ce vroia el şi când vroia el.

Când au plecat era noapte. Au mers cu toţii la gară să-i petreacă. Stătea în uşa vagonului şi toţi treceau pe rând şi se sărutau de despărţire. Trecu Izolda, Arcadie şi Irma. La urmă trecu şi ea. Îl îmbrăţişă şi-l sărută repede pe buze. I se păru că greşise, că nu nimerise obrazul. Se mai uită odată în ochii ei. Nu, nu greşise. Aşa a vrut ea.

Ştia că n-o să o mai vadă niciodată.

Se sculă şi se duse în bucătărie. Puse apă în ceainic şi-i dădu foc. Aşa făcea când avea ceva important de gândit, când trebuia să se gândească îndelung. Da, totul era atât de departe. Şi doar

trecuseră numai câteva luni de atunci. Totuşi parcă trecu o viaţă. Poate chiar trecu o viaţă, o altă viaţă, o viaţă străină şi irepetabilă.

Valiza rămase vraişte în mijlocul camerei încă vreo două zile, când unul din băieţi nu a mai răbdat şi a zis: "Ia-ţi odată hârburile de-aici, că n-ai pe unde călca în casa asta." El se uită posac şi, după ce le zise că habar nu au ce fel de valiză e asta, a înghesuit totul la loc şi a băgat-o sub pat.

De la o vreme, Mihailov începu să aibă un comportament straniu. Acesta se manifesta mai ales la nivel de limbaj. Folosea nişte cuvinte ciudate şi vădea un interes exagerat pentru filozofie. Aborda pe neprins de veste nişte teme savante, ceea ce nu se potrivea deloc cu accentul lui de basarabean din raionul Ungheni. Mihailov ştia să vorbească cel mai bine cu pensula pe pânză, în rest tot ce reţineai dintr-o discuţie cu el erau interjecţiile. Dar noi îl iubeam aşa cum este, era un pictor extraordinar şi toţi recunoşteau asta. Acum însă nu te mai puteai înţelege cu el. Umbla tot timpul cu un teanc de reviste stranii pe care le copia într-un caiet gros. Credeam că sunt nişte reviste împrumutate şi de aceea le copie, dar a zis că sunt ale lui. "Şi-atunci de ce le copii în caiet?" - l-am întrebat. A zis că nu-i treaba noastră, că nu pricepem nimic, nimic. Uneori se uita la noi dintre revistele acelea şi repeta cu regret: "Ce ştiţi voi, ce ştiţi voi?"

Odată când ne-am întors cu Bogdan de la şcoală i-am descoperit taina. Luminile erau stinse şi am crezut că nu este nimeni acasă. Am împins uşa la cameră, dar deodată s-a auzit o hodorogeală grozavă. Când am aprins lumina, am văzut că e Mihailov. Stătea în cap chiar lângă uşă şi când am deschis l-am lovit şi a căzut, cât era de lung, peste şevalete. Da, se credea un yoghin. Hohotele noastre de râs păreau că nu l-au tulburat prea mult. Se ridică foarte serios dintre vrafurile de cartoane şi zise doar: "Sunteţi nişte proşti."

Numai asta ne mai lipsea. Ne gândeam cum să-l scoatem din nebunia aceea. Dar nu puteai vorbi cu el. Dădea nişte răspunsuri de indian care nu demult învăţase românește. Nu mai mergea împreună cu noi la şcoală, zicea că el vine singur. Acum stătea întins în pat cu mâinile în lături şi ochii închişi. Bogdan luă plapuma şi o trânti peste el. Nu se mişcă, strigă doar, fără să deschidă ochii: "Ia obiectul ăsta rece de pe mine, că mă concentrez!" Se concentra până adormea. Suferea de o mare somnolenţă, de altfel explicabilă: nu mânca nimic. Zicea că vrea să ajungă să mănânce doar câte un bob de orez şi să bea o linguriţă de apă pe zi ca Buda. Slăbise şi nici nu mai picta. Nu mai era el, era altul.

Pe de altă parte, îl înţelegeau. Puteai să turbi de atâta singurătate şi tristeţe. Dacă el îşi găsea alinare în credinţa asta a lui, n-avea decât. Parcă poţi să-i interzici omului să facă ce vrea? Numai să nu se tâmpească de tot. Zicea că îl liniştește, că îi redă nu ştiu ce echilibru. Nu prea se vedea pe faţa lui că ar fi liniştit şi echilibrat, dar, mă rog, nu-l mai tachinau. Îl acceptau aşa cum este şi chiar s-au obişnuit cu noua lui postură. Ce-i drept, uneori îi turnau untură în terciurile de făină de porumb pe care şi le făcea. În rest, îl lăsau în pace. Stătea tot aşa, între revistele lui, şi numai îl auzeau că strigă vreun neologism, întrebând ce înseamnă. Dar întreba şi sensul multor cuvinte comune. Întreba atât de des, încât părea că sunt mai multe cuvintele pe care nu le înţelege, decât cele pe care le înţelege. Uneori devenea enervant şi atunci îl sfătuiau să lase cititul, că nu-i pentru el, şi mai bine să picteze ceva.

Da, era foarte de neînţeles omul acesta. Se purta şi vorbea ca un prostovan, ai fi putut zice că e debil mental. Umbla într-o pereche de pantaloni de uniformă şcolară sovietică, din care crescuse, şi nişte bocăncei uzaţi. Păşea tot timpul de parcă ar fi sărit peste şanţuri. Altminteri era de o sensibilitate greu de întâlnit. Era fascinat de Bruegel şi Cezane, distorsiona orice picta. Avea un simţ grozav al grotescului şi al tragicului. Era un modern până în străfundurile sale. Niciodată nu a pictat un chip frumos, picta doar beţivani şi babe diforme. Era multă durere în tot ce făcea. Multora le părea că e inconştient, că nu-şi dă seama el însuşi de talentul său, că totul e o întâmplare. Dar nu era aşa. Uneori ochii i se înseninau şi ţâşnea din ei o adâncă înţelegere a vieţii. Nu spunea nici atunci vreun cuvânt deosebit, el nu vorbea în cuvinte. Spunea doar "Ştiu, înţeleg ce zici." Şi el simţea că aşa este. De aceea putea să-i povestească trăirile sale, sufereau la fel. Erau diferiţi, dar erau la fel. Da, se poate aşa ceva, se poate aşa ceva între oameni.

Se gândea şi el foarte mult la moarte. Nu vorbea despre asta, dar se gândea. Şi-a dat seama de asta când a venit într-o seară cu nişte creier de om într-o hârtiuţă. A intrat bucuros în casă şi le-a zis că l-a strâns de pe linia de tramvai, că a văzut accidentul cu ochii lui. L-au privit amândoi cu înfrigurare. Încerca într-adevăr să fie vesel, dar era o bucurie isterică. "Şi ce ai de gând să faci cu el?" – l-au întrebat. "Vreau să-l studiez, să-l pictez." Bineînţeles că minţea. Putea să o spună altcuiva că vrea să picteze o fărâmă de creier, dar nu lor, care erau şi ei pictori. Parcă ce puteai să pictezi acolo? Se credea Michelangelo? Nu. Era altceva. Da, era frica de moarte. O recunoştea. Dar nu-i zise. Încerca pur şi simplu să-şi demonstreze că nu

se teme, să-şi învingă groaza prin acest act teribil. Erau la fel. Tot din aceleaşi motive se ducea şi el şi privea pe ferestruică în morgă. Vroia să se obişnuiască, să se împace cu realitatea. Era absurd să te gândeşti la nemurire, să visezi ţara de după nouă mări şi nouă ţări de unde a adus Făt-Frumos apa vie. aminti pentru câteva clipe zilele acelea când o punea pe maică-sa să-i citească iar şi iar povestea cu Frumos, la care plângea de fiecare dată. Când ajungea la scena învierii din morţi prin stropirea cu apa vie, îşi băga capul în poala mamei şi începea să plângă. Mama credea că plânge de mila lui Făt-nu era aşa. Plângea de mila lor, nu i-a zis niciodată. Plângea că ei amândoi vor muri şi nu vor avea apă vie. Şi ei, şi toată lumea vor muri. Ar fi plecat încă de pe atunci în căutarea acelei ape. Nu ştia în care parte sunt munţii de după nouă mări şi ţări şi nu avea nici cal cu aripi care mănâncă jăratic, dar vroia foarte mult să plece. Vroia să reuşească să se întoarcă până la moartea mamei sale, că era drum lung până acolo, mai ales că nu avea cal cu aripi. Se gândea că ar trebuie să călătorească toată viaţa şi era gata să o facă, dar îşi dădea seama că o viaţă de om nu ajunge pentru asta, pentru că s-ar fi dus şi alţii să o caute, dar n-a auzit pe nimeni să aibă apă vie. Acum înţelegea şi mai bine că nemurirea nu există. Se uita la creierul de pe hârtie şi încerca să nu se tulbure. Încerca să vadă moartea ca pe o normalitate. Aşa vom ajunge toţi, nu este nimeni care să scape. Este o laşitate să fugi de realitate, chiar de realitatea morţii. Şi totuşi un fel de prostie îl cuprindea în faţa morţilor. Niciodată nu era convins că au murit cu adevărat. Chiar şi acum, uitându-se la această bucată de creier, parcă tot nu credea că omul acesta a murit. În clipele acestea simţea că nu-şi mai stăpâneşte mintea, că înnebuneşte pur şi simplu. Numai un nebun putea să creadă că morţii nu sunt morţi. Se temea să nu-şi piardă luciditatea, să înceapă a debita tot felul de prostii indiene despre falsitatea şi iluzoriul acestei lumi sau, ceea ce îi părea şi mai grav, să înceapă a crede ca babele în viaţa după moarte. Nu, acest pericol nu exista. Moartea era moarte şi puterea ei se simţea în toată casa, pe stradă, în toată lumea, chiar şi în cer. O simţea în trupul său şi în trupurile tuturor oamenilor, de la începutul lumii şi până la sfârşitul ei. Moartea era singura putere de care nu se îndoia că există.

Dormeau în acelaşi pat. El cu necredinţa lui, iar celălalt cu credinţa sa. Doar frica le era la fel. Se chinui şi în această noapte să nu se sufoce. Visă că au venit nişte oameni în pantaloni galbeni să-l ia la tăiat capuri de cai. Nu vroia să taie cai, pentru că-i iubea, dar se temea să se împotrivească. I-au dat şi lui să îmbrace pantaloni galbeni. Mergeau printr-o iarbă deasă şi înaltă, iar caii veneau singuri la ei şi ei îi tăiau la gât cu nişte cuţite ca secera. A apucat şi el un cal de gâtul mlădios şi l-a secerat, dar a sărit înfricoşat înapoi. În iarbă se rostogoli capul fratelui său mai mic...

Se trezi. I se păru că aude nişte sunete straşnice, dar nu înţelegea de unde vin. Se linişti însă când îl văzu pe Mihailov. Îşi puse veioza sub masă, ca să nu-i trezească, şi-şi făcea exerciţiile lui. Îşi ridica mâinile, inspirând parcă tot aerul din cameră, pe urmă cădea în pirostrii şi expira ca un cimpoi stricat. Se sculă şi se duse lângă el. "Îţi ajută la ceva?" "Da, lasă-mă să mă concentrez." "Arată-mi şi mie cum faci." Mihailov se opri şi se uită la el cu ochii extaziaţi. Zise: "Stai să-ţi arăt ceva mai bun." Întinse o pătură şi-l invită să se culce pe spate lângă el. Îi zise că trebuie să se concentreze şi să simtă cum trece energia din degetele picioarelor prin tot corpul până în creştetul capului. A zis că o să-l liniştească foarte mult. Se puse şi făcu ce i-a zis. I se păru că durează prea mult călătoria aceasta a energiei din degete până în cap, credea că o să fie mai repede. Când termină, Mihailov îl întrebă cu prefăcut extaz: "Ai simţit? Ai simţit energia?" Nu ştia ce să zică. "Da, am simţit, aşa ca nişte furnici." Bineînţeles că minţea, nu simţise nimic. Se ridică şi se trânti înapoi în pat. Hotărî odată şi pentru totdeauna că el şi religia sunt două lucruri total incompatibile.

5

Căzuse imperiul şi asta schimbase mult. Era un sentiment de părăsire şi inutilitate pe feţele tuturor. Parcă nimeni nu mai ştia de ce să se apuce, totul era nesigur. După ce căzuse Uniunea Sovietică, celelalte lucruri păreau şi mai instabile. Nu-ţi puteai face nici un plan, nimeni nu ştia ce va aduce ziua de mâine. Mulţi spuneau că ruşii îi vor ataca pe capitalişti şi vor cuceri toată Europa, că vor ajunge chiar până la îngâmfaţii aceia de americani.

Mişcarea naţională a atras o mare parte din populaţie, dar se pare că nu toţi pricepeau ce se întâmplă. Se avântau tot dintr-un fel de zel timurovist, chiar dacă acum se întorceau împotriva "Patriei mamă." Erau un fel de Pavlic Morozov răsturnaţi. Tatăl său se arătă un naţionalist grozav, se duse chiar şi în Găgăuzia şi era gata să moară pentru neam. Îşi aminteşte că i-a trimis carnetul de

comunist personal lui Gorbaciov, însoţit de o lungă scrisoare de dezamăgire. Zicea că comunismul în care a crezut el nu este cel care s-a dovedit a fi lucrat de sistemul sovietic, că el rămâne fidel comunismului, dar nu celui la care s-a ajuns. A aşteptat multă vreme să-i vină un răspuns, dar bine înţeles că nu-i venise nici unul. Unchiul său, fratele mai mic al tatălui, chiar ajunsese parlamentar pe linie naţionalistă şi era unul din cei care, împreună cu Mircea Druc, Iurie Roşca şi cei câţiva poeţi mai înflăcăraţi, pregătea toată documentaţia şi planurile mişcării. Pe acest fundal a ajuns şi el la studii în România şi nu în Leningrad, aşa cum visa de mic. Însă românii, despre care îşi închipuia că sunt toţi foarte deştepţi, au început să-l dezamăgească.

Nu vroia să creadă că Uniunea Sovietică a fost învinsă. Simţea că înfrângerea ei e şi o înfrângere a lui. Văzu din tren monumentul de bronz al lui Lenin trântit în grămada de fier uzat de la marginea oraşului. Da, nici el n-a fost veşnic. Şi doar scriau peste tot panouri uriaşe: "Lenin n-a murit, Lenin trăieşte!" "Lenin veşnic viu!" Acest "veşnic viu" îl înfrigura. Îi părea că monumentele lui Lenin vor dăinui până la sfârşitul lumii. Nu s-a gândit niciodată că Lenin ar putea fi aruncat la gunoi ca o tigaie învechită, iar Uniunea Sovietică zdrobită. Îl durea. Simţea că viaţa îşi pierde orice sens, nu mai ştia în ce să creadă. A crezut că omul acesta şi-a asigurat cel mai durabil loc în istorie, acum însă îl vedea răsturnat între hârburi. Văzuse chiar nişte fotografii cu el în cărucior. Se spune că a ajuns debil şi chiar că a avut sifilis, că la sfârşitul vieţii nu mai ştia decât câteva cuvinte şi-l ascundeau de oameni. Ar fi preferat să nu afle asta niciodată. În clasa a şasea a fost la Moscova special cu scopul de a-l vedea pe Lenin în Mauzoleu, dar şi aşa nu a reuşit să-l vadă. A fost doar şi a văzut rândul acela la care trebuia să stai câteva zile. Acum nu mai avea nici un rost. Nici nu ştia ce mai avea vreun rost acum.

Răcirea relaţiilor cu Rusia, pentru el, s-a simţit în primul rând prin deficitul materialelor de pictură. Crescuseră grozav preţurile la culori şi pensule, pentru că cele care se mai găseau nu erau aduse centralizat, ci particular, şi fiecare vroia să-şi scoată banii de pe un drum atât de lung. Culorile româneşti nu erau nici ele mai ieftine, cu toate că erau foarte proaste. Devenise un lux să-şi cumpere un tub de ulei şi singura desfătare pictoricească pe care şi-o mai îngăduia era să se ducă din când în când la fondul plastic şi să se uite în vitrină la trusele acelea chinezeşti.

Aşa a ajuns să picteze din ce în ce mai rar. În schimb s-a dedat cu totul poeziei. Scria mult şi, parcă, din ce în ce mai bine. Îi părea o artă atât de convenabilă, nu mai trebuia să care după sine trusa de culori, pensule şi cârpe. Se putea aşeza oricând şi oriunde, chiar şi în tramvai, şi să-şi noteze ceea ce simţea. Mai ales că îi părea că descoperi un fel de pictură a cuvintelor, că poate picta prin poezie. Imaginaţia şi experienţa de pictor îi folosea mult la scris. Căpătă şi mai multă îndrăzneală când descoperi că o mulţime din poeţii care îi plăceau au pictat şi ei, cum erau Bacovia, Stănescu, italianul Rafael Alberti şi chiar Baudelaire. Aşa că se despărţi treptat şi pe neobservate de pictură şi se cufundă cu totul în scris.

Stăteau acum în balcon pe lada în care ar fi trebuit să fie cartofi şi priveau pe fereastra deschisă. Era sfârşitul lunii mai, poate chiar începutul lui iunie, şi vremea era foarte frumoasă. Bogdan fuma, iar el sorbea dintr-o cană cu ceai. Aşa făceau de obicei. Îl îndemnau şi pe el să fumeze, dar el zicea că nu înţelege ce-au găsit bun în fumat, că mai bine ar cumpăra cărţi pe banii pierduţi. Fumase şi el de câteva ori în clasa întâia, dar s-a lăsat. Îi părea interesant să scoată fumul prin colţul gurii sau să-l înghită şi pe urmă să-l sufle pe nas, ca balaurul. Acum însă nu mai era la vârsta aceea.

Anul de şcoală era pe sfârşite. Şi-au dat toate tezele şi le-au mai rămas doar să prezinte nişte lucrări la specialitate, dar asta era ceva neînsemnat. S-au înţeles cu băieţii să meargă pe deal la Bucium şi să se distreze. Au cumpărat deja patru sticle de votcă, dar nu aveau mâncare. El nu a găsit niciodată rostul acestui fel de distracţii şi avea şi faţă de băutură cam aceeaşi atitudine ca şi faţă de fumat. Doar uneori gusta puţin vin, dacă era bun. Acum însă a hotărât să vadă ce simte un om beat. A auzit că unii au ajuns să vadă lucruri stranii la băutură şi chiar li s-a rupt filmul. Nu prea credea că lui i s-ar putea întâmpla aşa ceva, dar vroia să încerce. Şi-apoi, citise despre experienţele cu droguri şi băutură ale lui Trakl şi Rimbaud, despre iraţionalul pe care poeţii ştiau să-l valorifice în opere de geniu. Se gândi că poate va pătrunde în sferele ascunse ale sufletului său, că poate leşinul acela al oamenilor beţi e un fel de preludiu al morţii şi aşa va putea afla ceva mai mult despre ea. În ultima vreme gândul morţii îl chinuia atât de mult, încât simţea că numai o întâlnire faţă în faţă cu moartea l-ar putea izbăvi. Pentru că nu mai răbda să fie tiranizat de ea, a hotărât să-i facă o provocare morţii.

Au ajuns pe deal la scăpătatul serii, dar fără Bogdan şi Mihailov. Cei doi au refuzat să meargă, zicând că n-au chef. El însă a luat bucata de şuncă, pe care nicidecum nu au putut-o mânca într-un an întreg, şi s-a dus. A zis că îi găseşte el întrebuinţare, că dacă se îmbată toţi, până la urmă o mănâncă. Erau de toţi patru, şi cu el cinci, iar altceva de mâncare nu mai aveau, decât câţiva cartofi încolţiţi, furaţi de acasă de unul din cei din oraş. Când au ajuns, toate cabanele erau ocupate. Aşa că au hotărât să adune lemne, cât se mai vede, şi să petreacă noaptea pe iarbă, sub streaşina pădurii. Se prevestea o noapte nemaipomenit de frumoasă şi li se păru că chiar ar fi un sacrilegiu să o petreci în încăpere, privându-te de spectacolul unui asemenea cer şi de foşnetul, s-ar fi putut spune tainic, al pădurii.

Parcă nu mai văzuse niciodată o noapte atât de frumoasă. Erau atâtea stele, încât cerul părea mai mult luminos decât întunecat. Cu toţii stăteau în jurul focului şi-şi transmiteau ghitara de la unul la altul, cântând tot ce le venea la gură. O distracţie atât de ciudată, pe care o propusese Fleur hipiotul. Nici nu ştiau ce-i ameţea mai tare, votca sau delirul acela în care se adânceau. Totuşi lui i se părea că nu e beat destul şi nu era sigur că până la urmă va reuşi să se îmbete aşa cum trebuie. Se ridică şi zise că merge să aducă apă de la izvor. Şi fără ca ceilalţi să bănuiască ceva, dosi o sticlă, pe care o şi bău toată singur în pădure. Pentru că nu mai băuse votcă până atunci, nu simţi nici un fel de greaţă, o bău ca pe apă. Se întoarse şi-şi reluă locul printre ceilalţi. Dar nu simţi nici o schimbare, şi chiar se gândi că zadarnic s-a cărat până aici, că oricum nu reuşise să se îmbete. Ghitara a ajuns cu rândul la el. Începu să cânte, susţinut de ceilalţi, feţele cărora au început să-i pară din ce în ce mai mari şi mai aproape. Se clătinau încet ca nişte pălării de floarea soarelui, scoţând acel vuiet de veselie, puţin înfricoşător. Mai lovi de câteva ori corzile şi căzu. Alunecă pe spate în iarbă şi ghitara căzu peste el, scheunând ca un câine lovit. Deasupra căzu cerul, cu stelele acelea care parcă şi-au luat zborul. "E ea - se gândi: Moartea."

Cerul mai tremură o vreme, pe urmă se limpezi, ca o apă în care a fost aruncat un bolovan. Stelele îşi recăpătaseră trăinicia, amestecându-se cu stâlpul de scântei care se înălţa parcă până la cer. Sau poate că această impresie i-o crea apropierea neobişnuită a cerului. Niciodată nu-i păru cerul mai aproape, avea impresia că dacă s-ar ridica în picioare, s-ar izbi cu capul de el. Da, numai dacă s-ar putea ridica. Dar asta nu i se mai părea cu putinţă. Trupul a început să-i amorţească şi, când se zbătu să geamă, nu se auzi nimic. Geamătul răsună doar înăuntrul său, ca un cutremur care zdruncină parcă pădurea şi cerul. S-a împlinit, s-a împlinit ceea de care se temea mai mult. Întotdeauna l-a obsedat gândul că morţii la care se uita, de fapt auzeau tot ce e în jurul lor, dar nu puteau să spună. I se părea că ar fi vrut să strige: "Vă aud şi vă simt, nu mă îngropaţi încă, poate îmi revin." Visa foarte des că zace într-o groapă şi vede printre gene soldaţi care aruncă pământ peste el. Vroia să strige să se oprească, dar nu putea. "Başta! Başta!" – auzea strigându-i-se în faţă, dar nu putea răspunde. Îşi dădea seama că îl loveşte cineva peste faţă, dar nu simţea nimic. Hohotele de râs s-au oprit. Auzi pe cineva strigând speriat: "Întoarce-l pe-o parte, ai grijă să nu-şi înghită limba!" "Ce să-l mai întorci" – striga speriat cel care s-a suit cu genunchii peste el şi-l lovea disperat peste faţă – „moare! Başta moare!" Vroia să geamă, să le dea de înţeles să nu-l mai lovească pentru că-i fac rău, să nu-l mai mişte deloc, dar nu putea. Văzu doar printre gene pe cel care s-a apropiat şi l-a împins cu piciorul: "Ce vă mai agitaţi – zise – nu vedeţi că e mort?" Putu doar să gândească pentru sine: "Ce cer frumos, ce păcat să mori sub aşa un cer." Îşi aminti cum alerga în prima lui zi de şcoală cu buchetul de flori în mână şi a căzut pe pietriş. O operă de geniu? Să schimbi ceva în lume? Să învingi, să cucereşti istoria şi să rămâi în amintirea eternă a omenirii? Da, s-a dus ca şi milioanele celor care poate au gândit şi ei la fel. Toate aspiraţiile lui zăceau acum aici, ca o cămaşă uitată în iarbă. Ce a fost viaţa lui? Nimic. Un geamăt neauzit. Trebuia să moară aşa de prosteşte. Da, dacă s-ar mai putea întoarce timpul înapoi, nu ar mai bea niciodată, nu ar mai ispiti niciodată moartea. E groaznică, e mult mai groaznică decât şi-o închipuia. Şi este chiar mai aproape decât pare.

Deodată cerul dispăru şi el rămase singur într-un gol nesfârşit şi întunecos, întins parcă pe o masă suspendată, ca mortul pe care l-a văzut pe ferestruica morgăi. Nu mai era nimic şi nimeni, decât spaima care se revărsa din el ca o lumină ce umple toate ascunzişurile, o lumină întunecată. Era ea. Negreşit. Ea, celei cărei nimeni şi niciodată nu i-a putut sta împotrivă. Simţea că se pierde în ea ca o geană căzută într-un cazan cu plumb topit. Era cu neputinţă să i te împotriveşti. Pe drept cuvânt este

Stăpâna a tot şi a toate. Numai nebunii puteau să o nesocotească, nebunii care nu au privit-o niciodată venind, venind ca acum.

Îşi simţi pieptul desfăcându-se ca al unei oi tăiate. O durere imposibil de supravieţuit îl smulse din sine însuşi parcă cu tot cu vine şi cu tot cu sânge. Îl ducea undeva în văzduh şi el nu se putea împotrivi. Tremura ca un zmeu de hârtie legat cu o aţă putredă de pieptul desfăcut. "E sufletul – se gândi – există." Se înălţa încet printre scânteile de la foc. Simţi că nu mai are putere să-l mai ţină, că încă puţin şi îl va scăpa. Se străduia din ultimele puteri să nu-şi piardă cunoştinţa, atunci chiar ar fi fost sfârşitul. Ultimele clipe. Să mai câştige măcar o clipă, să cucerească pentru viaţa sa măcar o clipă, chiar şi o clipă de nemaiînchipuită durere.

Parcă a apărut o axă nevăzută care a tăiat cerul de la răsărit la asfinţit. Norul de durere care era sufletul său a început să oscileze, trecând ba în dreapta, ba revenind în stânga acelei axe. Au început să se întâmple lucruri ciudate. Când trecea în dreapta, un parfum nemaipomenit îi umplea nările. Se lăsă puţin, şi sufletul pluti în partea aceea. Acolo era atât de bine. De parcă ar fi păşit într-o grădină cu crini, toporaşi şi tot felul de flori binemirositoare, pe care deşi nu le vedea, le simţea mirosul. Îi era atât de uşor şi aluneca încet ca fumul. Începu să strige: "Simţiţi? Simţiţi cum miroase?" Băieţii au sărit care de pe unde erau, bucuroşi că şi-a revenit. "Simţiţi cum miroase? Şi a toporaşi, şi a lăcrămioare! Vouă vă miroase?" Au izbucnit hohote de râs. "Ce, mai vrei să bei, Başta? Tâmpitule, ne-ai speriat pe toţi. Am crezut că ai murit." "Nu moare Başta aşa uşor," glumi altul şi-i băgă în faţă o bucată de şuncă coaptă: „Na, muşcă, ţi-am lăsat şi ţie. Mare tâmpit mai eşti." "Chiar nu vă miroase?" – continua el, ferindu-şi capul de la slănina aceea greţoasă. „N-am mai mirosit aşa mirosuri frumoase." Toţi se prăpădeau de râs. "Miroase, aşa-i Başta? A toporaşi şi a lăcrămioare! Poate să-ţi mai dăm un pic de votcă, a mai rămas, să miroase şi mai tare?" Şi-a dat seama că ei nu simt nimic. Credeau că aiurează din cauza beţiei. Sigur că ar crede, de parcă el, dacă ar fi văzut pe unul ca el trântit în iarbă după atâta votcă şi strigând că-i miroase a toporaşi, n-ar fi crezut la fel ca ei şi ar fi râs? Şi totuşi, totul era adevărat şi se petreceau tocmai cu el care niciodată nu a suferit să audă vorbindu-se despre minuni şi vedenii.

Brusc, cerul s-a îndreptat şi stelele au stat pe el ca pe un tavan. "Ce mai este şi asta – gândi – cerul e ca un tavan, aşa cum şi-l imaginează babele. Lobacevski? Euclid? Spaţii concave şi spaţii convexe? Unde-i acum tata ca să vadă?" Clipi de câteva ori din ochi şi-şi continuă gândul: "E imposibil, dar văd cu ochii mei. Ştiu că nu e aşa, dar văd, e ca un tavan." Apoi vorbi iarăşi cu voce tare: "Dar cerul îl vedeţi? Vedeţi că e ca un tavan? Vedeţi ce stele mari şi multe au apărut?" Toţi râdeau, se vedea că se şi bucură că nu a murit. Acum nu mai trebuiau să dea explicaţiile acelea stânjenitoare, pe care le-ar fi cerut părinţii şi poliţia. Unii dansau, alţii cântau, muşcând din bucata de şuncă. Numai el zăcea cu ochii pironiţi la cerul acela atât de ciudat. Dar nu avu timp să se gândească bine la ceea ce ar fi putut să însemne o schimbare atât de stranie a cerului, când stelele s-au boltit şi au format o cupolă mare, chiar de-asupra lui. "Asta-i şi mai şi – gândi – nu mi-aş fi putut închipui aşa ceva niciodată." Privea mirat în cupolă şi văzu că în vârful ei era o gaură rotundă prin care se vedea dincolo. Deşi gaura era destul de mică, totuşi vedea că acolo e lumină, ca şi cum ar mai fi fost un alt cer, şi acolo nu era noapte, ci amiază. Nu mai văzuse niciodată minuni, nici nu credea în ele, dar acum se uita ca un copil şi aştepta ce va urma. Deodată însă se înspăimântă. O lumină puternică a străbătut din cupolă până la el. Nu era o lumină care se împrăştie, ci ca de proiector, semăna mai degrabă cu un tunel. "Gata – gândi – acuş când o să mă sugă odată, nu mai rămâne nimic de mine." Se simţi ca o scamă în faţa unui aspirator uriaş. Lumina aceea îl paraliza. Tot ce se poate spune în cuvinte despre acea lumină este că e o lumină de putere. E altfel decât cea a soarelui, prin faptul că îţi pare că e vie, parcă are minte şi gândeşte şi se poate întoarce înapoi la sursa de unde a izbucnit. Nu-şi dădu seama când şi de ce a început să-şi facă semnul crucii cu mâna aceea bleagă. Nu se mai recunoştea pe sine însuşi, făcea necontenit semnul acela pe care îl urâse toată viaţa. De ce? Nu ştia. Dar îl făcea sincer. Niciodată nu a crezut că cineva poate să-şi facă semnul crucii sincer, credea că totul e doar o minciună pentru a sustrage banii poporului simplu. De aceea îşi bătea joc de cei care-l făceau. Nu-şi mai făcuse cruce niciodată, nici măcar în batjocură. Simţea că semnul acesta făcut chiar şi-n batjocură rămâne tot ceea ce este. Nu-l suferea. Acum însă se acoperea cu el, de parcă aşa s-ar fi putut apăra de lumina aceea înfricoşătoare ca să nu-l omoare. "Başta! Başta! Ce-i cu tine? Ţi-e bine?" – îl mişcă de umăr prietenul care a stat lângă el când murea. Nu răspundea, îşi făcea ca un apucat semnul crucii şi nu-şi dezlipea ochii de la cer. "Poate vrei un cartof copt? Hai, că nu-i aşa greţos ca slănina." În cupolă apăru un om de lumină, cu părul lung şi îmbrăcat

într-o haină albă cu mâneci largi. Ţinea amândouă mâinile uşor întinse în lături şi văzu că lumina aceea pornea din mâinile Lui. "Iisus Hristos... – şopti – e adevărat ce zic babele, El ne întâmpină când murim şi ne duce la Tatăl." Când apăru El în cupolă, i-a dispărut frica. Îl năpădi un fel de bucurie nemaitrăită amestecată cu ruşine. Bucurie pentru că Hristos există, şi ruşine pentru că nu a crezut niciodată în El, că a zis toate acele cuvinte şi înjurături despre Cineva care e atât de bun. Stătea aplecat deasupra lui, dar nu zicea nimic. Îl învăluia în lumina aceea care izvora din mâinile Lui şi care acum nu mai avea nimic înfricoşător în ea. Era aşa de blândă, încât începu să plângă uşor, ca şi atunci când şi-a lovit mama cu biciul, iar ea l-a iertat şi l-a strâns la piept. Stătea deasupra Lui şi tăcea, nici măcar nu se mişca. Iar el scâncea şi nu ştia ce să-L roage, că niciodată nu s-a mai rugat la Dumnezeu. Ştia că de la Dumnezeu poţi să ceri orice, el însă nu se mai sătura să spună "Iartă-mă, iartă-mă." Îşi cerea iertare că e beat şi că a vorbit de rău de El. Plângea de ruşine şi de fericire, dar fericirea parcă era mai mare ca ruşinea. În cele din urmă, s-a gândit să-L roage să nu moară atunci. I-a zis că-i place cum miroase la El, dar ceilalţi n-ar fi ştiut că el nu a murit. Nici părinţii, nici prietenii nu ştiau că este viaţă veşnică, ar fi plâns ca după un mort şi lui îi părea rău de ei. Vroia să se întoarcă să le spună şi lor să fie liniştiţi, că este viaţă veşnică. I-a cerut să-l lase să-şi termine de scris poeziile. A zis că vrea să spună lumii adevărul. Vorbea tot ce avea pe suflet, ca şi cu un om care îl înţelege. Altfel nici nu se putea vorbi cu El. Era atât de blând şi parcă atât de serios. Faţa îi era toată luminoasă, nu se vedeau nici ochii, nici nasul, nici gura. Numai părul îi cădea pe umeri şi era şi el luminos. Dar nu era o lumină care rănea ochiul, aşa ca a soarelui, ci o lumină la care ai fi vrut să te uiţi toată viaţa, să o ai tot timpul în faţa ta.

Când se trezi, era ziuă. Deschise ochii şi nu înţelegea unde se află. Văzu verdele pădurii, dar nu ştia ce este. Îşi lăsă capul pe o parte şi văzu un copac: "Copac" - îşi zise. Atunci şi-a amintit că trebuia să moară şi el nu vroia. A bâjbâit cu palma iarba de lângă el şi a simţit bucurie: "N-am murit. M-a ascultat, m-a lăsat să mai trăiesc." Îşi mai roti odată ochii să vadă dacă nu se înşală: "Nu, aici nu e în rai, nu sunt nici florile acelea şi nici nu miroase. Sunt pe iarbă, iată şi cenuşa de la focul de astă noapte. Trăiesc. M-a ascultat." Dădu cu ochii de Fleur, care dormea în copac. "Da, cu siguranţă că nu-s în rai, iată şi nebunii ăştia dorm în copaci." Se zbătu să se ridice, dar căzu înapoi. Îl durea tot trupul, de parcă ar fi luat bătaie cu picioarele. Dar era bucuros. Era cel mai bucuros om din lume. Acum era veşnic, nu mai putea să moară niciodată.

Ceilalţi au fost sculaţi şi ei de strigătele lui de bucurie. Nu avea nici o vlagă în el, trebuiau să-l ducă de subţiori, dar glumea cu ei şi spunea că viaţa e cel mai frumos lucru. "Nu mai ai nevoie de nici un alt motiv de bucurie, ajunge numai simplul fapt că trăieşti - trăncănea cu o voce slăbită ca de moşneag – dacă oamenii ar şti cât de groaznică este moarte, ar fi fericiţi tot timpul doar pentru faptul că nu sunt morţi." Râdeau şi ei şi ziceau că seamănă cu un pensionar care se duce după lapte. Chiar îl strigau în glumă cu un nume evreiesc. "Mai vrei să bei, Başta?" – îl întrebau râzând. "Mare tâmpit mai eşti, ne-am speriat că ai murit." "Ce speriat? Că era alb şi rece, şi când am vrut să-l trag mai aproape de foc, era ţeapăn ca lemnul." "Prostovane! Eu eram sigur că eşti mort, te foloseam ca pe sobă. Te ţineam deasupra jăraticului până te înfierbântai şi pe urmă mă culcam peste tine să mă încălzesc, că nu mai puteam de frig. Uite că ai genunchiul ars." Se uită şi văzu că, într-adevăr, avea genunchiul ars, dar nu ţinea minte când îl punea pe foc. "Başta, dar ce prostii bolmojeai ast' noapte? Îţi mai aduci aminte? Nu ştiu ce mirosuri, poezii, la un moment dat chiar îţi făceai cruce? Ne chemai şi pe noi să vedem, mare tâmpit mai eşti."

Îşi aducea aminte? Sigur că îşi aducea. Dar glumea şi el cu ei, îşi dădea bine seama că astfel de lucruri nu se cred până nu se văd. Nu, nimeni nu l-ar fi crezut niciodată. Nici nu simţea mare nevoie să fie crezut, îi era de ajuns că le credea el.

L-au dus până acasă, pentru că nu putea merge singur. Îl durea tot trupul şi nu-şi putea îndrepta spatele, păşea cu capul înainte, de parcă ar fi fost un schior în zbor şi se amuza de sine însuşi. Totuşi nu răbdă să stea în casă. Vroia să vadă oameni, să vadă copaci şi case, cerul şi soarele. Vroia să slăvească parcă ziua aceasta pe care o trăia, vroia să slăvească viaţa pur şi simplu. Se duse până la liceu. Afară era soare şi bine şi toţi sporoviau prin ateliere. Prin curte treceau băieţi şi fete cu cartoane şi pânze, unii duceau mulaje de ghips. Se simţea că toţi sunt bucuroşi că se termină anul de şcoală. El se aşeză pe una din pietrele aduse pentru cei de la sculptură şi se uita la ei. Ar fi vrut să le

spună ce a văzut în noaptea trecută, dar îşi dădea seama că ar fi fost o prostie. Ar fi râs de el, aşa cum râdea şi el de orice om care începea să vorbească pe astfel de teme. Dar nu era supărat că lucrurile stau aşa. Se vede că fiecare trebuie să-şi descopere pentru sine aceste taine. Se bucura numai să se uite la ei. Să privească feţele lor frumoase şi preocupate şi să ştie că nimeni din ei de acum înainte nu va mai muri niciodată.

La întoarcere, văzu ciorile pe malul Bahluiului. Se aşează pe iarbă şi le privea. Nu-l mai înfrigurau în felul acela. Păreau simple, nişte păsări obişnuite. Când era mic le vedea întotdeauna din fereastra autobuzului plin de praf, cu care mergea la şcoală, pe câmpul de arătură. Erau atât de multe, atât de misterioase şi chiar puţin înfricoşătoare, dar nu pentru că ar fi fost aşa de negre sau pentru că ar fi avut ciocul acela mare şi puternic, nu, ci pentru faptul că trăiau trei sute de ani. Le invidia atât de mult pentru asta şi ar fi dat orice să fie şi el cioară. Unii spuneau că ce folos că trăiesc atâta, dacă tot sunt ciori. Dar el nu credea aşa, lui îi părea important însuşi faptul că trăiesc, că zboară şi văd atâtea lucruri pe care nici oamenii nu le văd în viaţa lor. De fiecare dată când le vedea, îi venea să-şi facă vânt şi să prindă vreuna. S-ar fi mulţumit măcar s-o aibă acasă ca să pună mâna pe ea, dacă el însuşi nu putea trăi atâta. Le invidia, dar parcă le şi respecta pentru că au o viaţă aşa de lungă. Totuşi de fiecare dată simţea că nu le-ar putea prinde, că şi-ar lua zborul şi s-ar muta mai încolo pe câmpul de arătură. N-avea nici un rost. A încercat odată, şi aşa s-a şi întâmplat, numai s-a făcut de râs în faţa lor. Acum însă le privea cum pasc nestingherite pe malul Bahluiului şi nu le mai invidia cu nimic. Nu, nu mai jinduia copilăreşte să se împărtăşească de cei trei sute de ani ai lor, acum era veşnic. Dar îi plăcea să se uite la ele, simţea că au şi ele un rost în lumea asta, precum avea un rost şi râuleţul acesta plin de gunoaie care primăvara începeau să răspândească un miros nesuferit. Da, toate aveau un rost, chiar şi cele cărora el încă nu reuşise să li-l pătrundă.

6

Se trezi cu ea înăuntru. Era puţin ameţită şi încerca să pară că a intrat doar în treacăt. "Am văzut că era deschis şi am intrat." El stătea sprijinit într-un cot pe o saltea întinsă drept în mijlocul camerei şi scria ceva într-un caiet. Era luna august şi era mare zăpuşeală. "Nu-mi răspunzi?" Îşi ridică ochii spre ea, ca şi cum n-ar fi fost sigur că lui i se adresează, deşi în casă nu mai era nimeni, pe urmă continuă să scrie. "Crezi că am venit pentru tine? Te înşeli. Ştii pentru ce-am venit? Aş putea să-ţi spun." "Oare pentru ce puteai să vii în toiul nopţii?" – gândi, dar nu zise nimic. "Am venit să-ţi spun că eşti un ţărănoi şi un bădăran şi că îmi pare rău pentru noaptea trecută." "Dacă e numai asta, puteai să stai acasă, mi-ai spus-o şi ieri de nu ştiu câte ori," gândi iarăşi, fără să-şi ridice ochii din caiet, „nu m-am cerut să mă iei la tine acasă." "Eşti un bădăran! Mă auzi? Un ţărănoi prost crescut şi mi-i ciudă că am fost aşa de proastă." Nu zicea nimic, a închis caietul şi a rămas sprijinit în cot, arătând că e gata să o asculte oricât ar vrea. "Eşti foarte într-aiurea! Ai numai 17 ani, dar eşti mai într-aiurea decât toţi bărbaţii pe care i-am cunoscut. Eşti mai într-aiurea decât un bărbat de 37 de ani, mă auzi?" "Te-aud, te-aud" – gândi. "Da' răspunde odată! Zi măcar ceva, arată că mă vezi. Şi ieri ai tăcut la fel. Eşti un mutălău nesuferit." Se lăsă pe spate, trântind în pernă capul acela tuns aproape zero şi faţa nerasă, pironindu-şi ochii în tavan. Aşa făcea când se sătura de toate, se întindea pe spate şi-şi punea mâinile pe piept ca un mort, gândindu-se că într-o zi va trebui să se întindă aşa pentru totdeauna. Ea se apropie, ca şi cum i-ar fi părut rău, şi se aşează pe patul de alături. Îşi sprijini faţa în palme şi zise cu voce îndulcită: "Spune-mi şi mie ce scrii, nu mi-ai zis încă nici o poezie." "De ce se preface proastă oare? Doar nu pricepe nici o boabă româneşte, cum vrea să-i spun poezii? Nici nu-ţi voi spune vreodată" – gândi. Şi se trezi abia a doua zi dimineaţă.

Era nesuferit, ştia asta. Da, era foarte nesuferit. Se trezi primul şi stătea în picioare lângă masă, privind absent pe fereastră. Aşa îl găsi. Se uită la el din pernă, ca şi cum atunci l-ar fi descoperit: "Îmi părea că eşti mai slăbănog, dar arăţi bine. Unde te-ai bronzat aşa?" "La coasă – gândi, fără să arate că o aude – ca orice ţărănoi." Se ridică şi se apropie de el. Îi puse mâinile pe piept şi-l împinse uşor: "Auzi, nu ştiu ce fel de geniu eşti tu în poezie, nu mă interesează, dar ştiu că tu ai fost dat ca să iubeşti femeile." Nici acum nu arătă că ar fi auzit-o. Avea treizeci şi doi de ani, rusoaică, crescută de la naştere în acest oraş vestit pentru destrăbălările sale, şi el îşi dădea bine seama că nu este primul cui îi spune aceste cuvinte. Nu-i plăcea că vrea să o facă pe îndrăgostita şi, în genere, îl scoteau din sărite femeile care vor să pară mai mult decât ceea ce sunt. "Totuşi, e multă neputinţă în toată treaba asta – gândi – şi multă minciună." Închise uşa după ea şi o dată cu uşa orice posibilitate de a mai pătrunde vreodată în viaţa lui. Părăsi şi oraşul acela, evitând, pe cât se poate, ocaziile de a se mai întoarce în el.

După noaptea de pe deal se simţea ca înviat din morţi, mai bine zis ca un mort amânat pentru o perioadă neclară. Bucuria descoperirii veşniciei de la început se transformă degrabă în iadul îndoielii şi al neclarităţii. Nu mai era nici sigur că ceea ce a văzut nu au fost decât halucinaţiile unui om beat, dar nici nu mai era cel de mai înainte. Se simţea ca o stafie care îi poartă doar chipul, dar în realitate este un duh străin. Poate că era mort şi doar i se părea că există. Uneori te oprea brusc şi te întreba: "Uită-te la mine, mă vezi?" Sau te punea să-l pipăi şi să-i zici dacă îl simţi. În rest parcă mai era cum era, dar când făcea faze din astea, chiar că nu mai ştiai ce să crezi.

În vacanţă parcă mai îmbătrâni cu vreo zece ani. Nimeni nu-i dădea niciodată vârsta reală, unii ziceau că are treizeci, alţii douăzeci şi şapte. Câteodată însă era copilăros, şi atunci părea chiar mai tânăr decât era. Fără îndoială că nu era ca toată lumea.

S-a mutat înapoi la cămin, pentru că aici măcar îi dădeau de mâncare. În afară de asta, acum se mai acomodase puţin şi învăţase să nu bage în seamă chiar toate regulile lor, aşa că îşi organiza timpul cum vroia el.

La ieşirea din cămin îl întâmpină ea. Mai era împreună cu o colegă şi l-a întrebat, cumva supărată, de ce nu i-a scris nimic toată vara. Se uită la faţa ei netedă şi se gândi că nu credea că trebuie să ia în serios acel schimb de adrese, că mulţi schimbă adrese, dar nu toţi trebuie să-şi scrie. I-a zis că el niciodată nu scrie scrisori şi s-a dus mai departe. I se păru că n-a mai văzut niciodată un obraz atât de fin. Avea o piele atât de subţire, încât n-ar fi îndrăznit nici să sărute acest obraz, de frică să nu crape şi să sângereze.

Nu se mai putea ascunde, de acum aflase toată şcoala că scrie poezii, din cauza profesoarei de română. Aceasta îi punea zece pentru poezii, zicea că de la el asta se cere. Era un adevărat scandal până la cancelarie cum de nebunul acesta are zece la română, iar fetele care întotdeauna au fost de zece acum aveau şase. Dar nu-i putea spune nimeni nimic, pentru că nu era o fetişcană, era o profesoară ştiută şi respectată în tot oraşul, fără nici o pată. Au început să se audă zvonuri că se culcă cu ea, dar nu era adevărat. Se pare că ea într-adevăr vedea în el un geniu şi o spunea chiar şi în cancelarie. Pe urmă, când stăteau amândoi la ea la prânz, îi povestea amuzată ce feţe fac profesoarele lui când le spune astfel de cuvinte. Era un adevărat teatru.

Aşa că, într-o zi, cineva de la muzică l-a întrebat dacă nu vrea să meargă la cenaclu. Zicea că îl cunoaşte pe Mirel Cană, şeful lor, şi poate să-l prezinte. Îşi luă un teanc de manuscrise şi merse. Nu crezu că e vorba chiar de vestitul cenaclu "Junimea." I se părea totul atât de important şi de emoţionant. Intră în birou cu aceeaşi timiditate, dar nu o timiditate de timid adevărat, ci mai degrabă una de puşcăriaş care nu vrea să se afle cine este.

Acest Mirel Cană i se păru de treabă, dar cam ciudat. Era trecut de patruzeci de ani, cu părul vâlvoi ca la Schopenhauer şi nişte ochelari întunecaţi, de după care se vedea uneori un ochi puţin câş. Avea o barbă netăiată, dar care îi creştea doar în zona bărbiei, ca la înţelepţii din filmele chinezeşti, iar pe obraji era spân. Citea cu mare interes teancul de poezii, învăluit într-un nor de fum. Ieşea atâta fum în jurul lui, încât ai fi crezut că are ţigări în loc de degete. Într-un sfârşit, îl pironi cu ochelarii aceia întunecaţi şi zise: "Da, eşti un constructor de limbaj. În literatura română de mai încoace avem numai un singur constructor de limbaj, Stănescu, şi poate ceva nebunul ăsta de Cezar Ivănescu." Apoi mai trase un fum din ţigară şi adăugă: "O mare sensibilitate, numai Stănescu a mai avut la noi o sensibilitate atât de dureroasă. Ia seama, pe Stănescu sensibilitatea l-a omorât." Apoi mai trase un fum, se mai uită o dată la el cu ochelarii aceia suspecţi, şi zise: "S-ar putea ca de tine să depindă viitorul literaturii române."

Au stabilit că va citi chiar în şedinţa viitoare. Veniseră foarte mulţi din criticii, scriitorii şi pur şi simplu profesorii importanţi ai Iaşului. Toţi vorbeau în termeni similari cu cei ai lui Cană. Spuneau că e o adevărată descoperire, că de unde s-a luat basarabeanul acesta ciudat care într-un timp atât de scurt făcea minuni cu limba română. L-au iubit dintr-odată şi devenise copilul minune al "Junimii." Şi pentru că scria intrigant de mult, îl porecleau "maşinărie lirică." A început să petreacă tot mai mult în biroul lui Cană, împreună cu alţi poeţi tineri, purtând discuţii interminabile despre poezie. Dar asta nu-i îmbunătăţise deloc situaţia în liceu.

Deşi nu le spunea niciodată nimic, intrase într-un conflict vădit cu cancelaria. Îl credeau nebun şi vroiau să-l exmatriculeze, iar el nu dădea nici un semn că ar vrea să le schimbe această părere. De

la o vreme, se aşeza în prima bancă şi se uita în ochii profesoarei ca un tâmpit. "Ce te uiţi aşa?" – îl întreba uneori aceasta iritată. Iar el îi zicea că se străduie să fie atent. "Nu te mai uita aşa la mine, că nu pot preda lecţia! Nu vedeţi ce ochi are? Parcă te hipnotizează, nu alta." Uneori ridica mâna şi se cerea să răspundă, dar spunea lucruri fără nici o legătură, deşi avea aerul că ar fi stăpân pe ceea ce spune. "Eşti o apă şi un pământ! Cum ai ajuns în liceu? Cred că şi ăia de la ministerele voastre sunt tot aşa ca tine, că te-au trimis să mănânci degeaba banii statului român." "Dumneavoastră mă jigniţi aşa - zicea cu o voce de idiot – dar nu vă gândiţi că eu toată săptămâna am învăţat numai lecţia asta, nu mi-am permis nici măcar să ies în oraş." "Atunci spune-o, dacă ai învăţat-o." "Am spus, dar eu mai mult nu pot, pe mine nu mă ajută memoria aşa ca pe copiii români. Când m-am pornit la şcoală, parcă le ştiam, dar acum le-am uitat. Să ştiţi că eu fac un efort mult mai mare decât ceilalţi elevi." După aceea îl lăsau în pace, ziceau că oricum n-o să ia bacalaureatul. Unii însă se enervau, ziceau că minte, că, adică, cum la română poate să aibă zece pe linie şi să fie aşa de bun la specialitate, iar la ei nu învăţa nimic. "O faci pe prostul! Dar la mine să ştii că n-o să-ţi meargă! Te las repetent şi nici nu mă uit!" Se spunea că ar fi umblat gol prin cămin şi că i-ar fi spus Doamnei Pedagog că dacă mai strigă odată la el o să-i bată botul. Îl chemau de câteva ori pe săptămână în cabinetul directoarei şi-l întrebau dacă ştie ce vrea de la viaţă, dacă se gândeşte vreodată că le-a răsturnat tot liceul cu fundul în sus, că şi alţii se iau după capul lui. Iar el îi vorbea atât de onest, încât aceea nu mai era sigură dacă l-a chemat pe cel care trebuie. Nu mai putea să-l priceapă nimeni. Singurul lucru care devenea tot mai clar era că nu-i normal la minte.

Colegii însă îl iubeau. Unele fete îi aduceau pachet de acasă să mănânce, numai să picteze. Ziceau că le place cum pictează, iar el de la o vreme picta tot mai rar. "Vrei, îţi dăm carton şi culori, numai pictează." Şi profesoara cea nouă de pictură se ruga de el să picteze, dar el era tot mai absent. Uneori, când îl vedeau că stă abătut pe calorifer sau pe bancă, se apropia vreo fată din anul mai mic şi-l zdruncina de umeri: "Başta, vrei să facem o chetă? Ce zici, mă duc să fac o tură?" Dispărea şi se întorcea cu un pumn de mărunţiş pe care i-l turna în buzunare. Toţi ştiau că îşi cumpără de ei cărţi de la anticariat şi strângeau bani pentru el. El zâmbea ca un orfan şi zicea că atunci când o să ia Nobelul să vină la ei şi o să le cumpere apartamente. Se simţea iubit, şi ei nici nu ascundeau asta, mai ales fetele îl bombardau toată ziua cu declaraţii de dragoste, toate ziceau că vor să se mărite cu el.

El însă o iubea numai pe ea. O aştepta în fiecare seară, că era ploaie, că era frig, şi o ducea până acasă. Prietenii râdeau de el şi ziceau că înţeleg că îi place să o facă pe nebunul, dar nici chiar aşa: "Nu vezi cum arată? Spune drept, nu-i aşa că-ţi baţi joc de ea? De ce n-o laşi în pace? Chiar nu ţi-e milă nici un pic de fiinţa asta, că ea, săraca, crede că chiar o iubeşti. Du-te mai bine cu aia ce se ţine de capul tău, că arată bine." El însă o apăra şi zicea că are cel mai frumos obraz din lume, că dacă ar săruta-o i se pare că ar sângera. "Nu vezi ce slăbănoagă îi? N-are nici sâni, nu poate să-ţi ofere nimic. Ce mai stai cu ea?" "Tocmai pentru aia stau - zicea – pentru că nu vreau să-mi ofere nimic."

Nici ea nu-l credea. Zicea că ei nimeni niciodată nu i-a zis că o iubeşte, nici măcar părinţii. Îl alunga să se ducă cu fetele acelea frumoase care erau îndrăgostite de el. Iar el îi zicea că n-are nevoie de ele, că ea e cea mai frumoasă, că are un obraz aşa de delicat. Nu ştia ce să mai facă să-l creadă. Suferea din cauza asta. O ducea în fiecare seară acasă şi stăteau ceasuri întregi pe gărduleţul de fier de la colţul blocului şi el îi vorbea de frământările sale. Uneori îi vorbea despre viitor, iar alteori tăceau tot drumul. Era o tăcere foarte dureroasă, simţea că nu se înţeleg şi nu se potrivesc, şi totodată nu avea putere să se despartă.

Nu se mai putea trăi aşa. A tras-o de mână pe scară şi i-a zis că trebuie să se logodească. "Cum să ne logodim? – întrebă ea – nu trebuie să mergem la biserică?" "La biserică merge toată lumea – i-a zis el – dar noi nu suntem ca toată lumea. Dragostea noastră e unică, n-a fost şi nici nu va mai fi o dragoste ca a noastră. De aceea şi logodna noastră nu va fi ca la toţi oamenii." Scoase din buzunar două pietricele frumoase şi-i dădu una. "Ţine, aceasta este darul meu de logodnă. Tu o să păstrezi una şi eu una." Se uită nedumerită la el şi zise: "Eu ştiam că la logodnă se dau inele, nu pietricele." "Nu-mi plac inelele, nu suport bărbaţii care poartă inele." Asta o auzise de la tatăl său de mai multe ori, că nu-i plăceau bărbaţii cu inel, dar nu ştia de ce. De atunci nu-i plăceau nici lui. Nu-i plăceau nici bărbaţii care se parfumează şi-şi aranjează părul. Când era copil şi mamă-sa îl lua uneori lângă ea şi-i aranja părul, el nu suferea şi-l ciufulea la loc. O trase să se aşeze jos pe trepte. Scoase din buzunar cuţitul lui rusesc de vânătoare pe care-l purta tot timpul la el. Avea grijă să fie întotdeauna bine ascuţit. Îl folosea rar şi atunci doar la tăiat hârtie. Îl păstra cu sfinţenie, zicea că va veni o zi când va trebui să-l folosească. Îşi ridică puţin mâneca şi făcu o crestătură

mică la încheietura mâinii stângi. Sângele izvorî ca o lacrimă vişinie şi caldă. "Suflecă mâneca" - îi zise. "Ce, şi eu?" "Da, aşa ne logodim noi." "Dar nu trebuie să mergem la preot?" "Eu sunt preotul – zise fără să o privească – şi religia mea este sângele." O apucă de încheietura subţire şi delicată cu grijă, de parcă se temea să nu se frângă. Întotdeauna avea impresia că atunci când pune mâna pe ea, o doare. Apăsă uşor cu lama ascuţită şi pielea subţire crăpă îndată. Apoi lipiră tăietura ei de tăietura lui şi o ţinu o vreme. "Gata, acum suntem amândoi una. În tine curge sângele meu şi în mine curge sângele tău. De acum eşti femeia mea. Nimeni să nu se atingă de tine. Eu îmi voi pune sângele pentru tine, dar tu să mă asculţi." Apoi, după o mică pauză, în care parcă se gândi dacă trebuie sau nu să o spună, se uită în ochii ei şi adăugă: "Dar dacă tu o să calci vreodată alături, tot cu cuţitul ăsta o să te tai. O să plâng şi o să te tai, dar o să te tai." Dădu din cap că aşa va fi. Era puţin speriată, dar părea şi fericită. Credea tot ce zicea, era nebun. Dar simţea că o iubeşte şi îi părea interesant să fii iubită de un nebun. Zicea că se simte protejată lângă el, nu se temea de nimeni.

Îi zise să plece ea întâi, ca să nu-i vadă cineva şi să le spună la ai ei. Pe urmă coborî şi el, nu mai luă liftul. Se urca în lift doar pentru ea, dar când era singur nu folosea niciodată liftul. Nu-i plăcea. Nu vroia să moară de o moarte atât de stupidă. Îi plăcea să meargă pe trepte. Îşi simţea picioarele obosite şi întunericul îi făcea bine, simţea că îl linişteşte. În stradă se reînnoi zarva maşinilor, dar nu-i mai dădu importanţă. Îşi mută geanta de pe un umăr pe altul şi porni încetişor spre casă.

7

Petrecea ceasuri întregi în anticariat, răsfoind cărţile de parcă ar fi vrut să le citească pe toate. Îşi opri ochii pe o carte albastră, având pe copertă portretul unui bărbat încruntat, cu un mustăţoi mare cât o bufniţă. "N-I-E-T-Z-S-C-H-E." "Oare cum se citeşte? - gândi – oare n-o fi "Niţşă," despre care tata spunea că au idei comune? Da, trebuie să fie el, probabil aşa se scrie în nemţeşte, dar se citeşte "Niţşă." Există cărţile lui în română?" Era mirat, pentru că tatăl său i-a povestit că Nietzsche putea fi citit doar în biblioteca facultăţii de filozofie, dar şi atunci te luau la evidenţă şi te întrebau cu ce scop îl citeşti, şi nici nu te lăsau să scoţi cartea afară. Se repezi la ea, de frică să nu o cumpere altcineva. Da, cred că e cel despre care i-a vorbit taică-său. Plăti bucuros banii şi plecă, nerăbdător să o citească mai repede.

Da, era ceea ce căuta. Era o carte pentru el, mai bine zis, o carte despre el. Îşi găsi în Nietzsche un sprijin extraordinar, era ca o adevărată alinare. Sătul de feţele acelea îngâmfate şi proaste pe care le vedea toată ziua, de replicile lor de oameni încremeniţi, alerga cu gândul la cel care a suferit la fel. Da, se simţea unul din acei "cititori ai viitorului" pentru care a scris marele gânditor. Era într-adevăr mare, cel mai mare, fără îndoială. Nimeni nu a înţeles sufletul omenesc mai bine ca Nietzsche. Voinţa de putere, de cucerire, de schimbare. Voinţa de eliberare, îngreţoşarea de laşitatea oamenilor slabi, de scopurile lor mărunte. Setea de purificare. Îi dădea atâta curaj. Acum nu mai era singur. Nu se mai simţea nebun, acum înţelegea că, de fapt, ei erau nebuni. Toată lumea era o lume de nebuni impotenţi care nu-l înţelegeau şi din cauza asta îl excludeau din societatea lor. Însă aceasta nu-i mai provoca suferinţă, dimpotrivă, îl flata, îi confirma faptul că el, el este Supraomul.

Găsi toate cărţile lui Nietzsche traduse la vremea aceea în română şi le citi. Le citea şi le recitea ca pe o Biblie, reţinând pe de rost pasaje întregi. Avea dreptate în toate. Era sensibil ca un artist şi autoritar ca un conducător de războaie. Forţa aceea grozavă îi aprindea sângele, se simţea ca unul din acei "zei veseli" pe care îi descria. Avea tot ce-i trebuie pentru a fi un Supraom: era talentat în toate, simţea muzica şi pictura şi era sprinten cu trupul şi cu mintea. Şi, ceea ce era mai important, era gata să lovească cu ciocanul în zei. Nu suporta să aibă pe cineva deasupra sa, era liber. Era sătul de minciună şi laşitate, sătul de micimea vicleană cu care religia înlănţuia spiritele omeneşti. Era timpul să se sfârşească odată şi pentru totdeauna molima aceasta care l-a robit pe om încă de la începuturi. De fapt nu chiar de la începuturi, nu de la vremile acelea ale dezlănţuirii triumfătoare, când oamenii îşi făceau dreptate cu buzduganul, ci doar de la începutul erei noastre, a acestei vremi supuse şi plăzmuite de geniul impotenţei creştine. Da, toată epoca noastră e o epocă creştină, în care mila şi laşitatea sunt ridicate la rang de virtuţi. Era sătul de feţele roşii şi uleioase ale preoţilor care îl învaţă cum să trăiască, cum să iubească, cum să moară. Religie de castraţi şi impotenţi care proslăvesc "fecioria." Religia ciungilor şi a orbilor care laudă mila şi milostenia. Religia laşilor şi a dezertorilor

care îşi întind obrazul spre a fi pălmuit şi scuipat. Da, religia oamenilor cărora le place să fie scuipaţi în faţă, le place să se bălăcească în flegmă, să respire aerul împuţit din bisericile lor pline de babe asudate şi moşnegi perfizi. Aceştia conduceau acum lumea, au cucerit-o cu văicărelile lor linguşitoare, pentru că lumea întreagă nu e decât o cloacă de impotenţă. Gloata are nevoie de "milă" şi de un "dumnezeu al milei." O! cine se va smulge din labele băloase ale neputinţei? Cine va avea îndrăzneala şi curajul să se înalţe până la piscurile răcoroase ale noii învăţături? Cine va auzi glasul lui Zarathustra care-i invită pe cei aleşi să-l urmeze? Doar spiritele nobile, doar spiritele cu adevărat libere se simt atrase de aerul răcoros al înălţimilor. Într-acolo se îndreaptă toţi cei de care lumea nu este vrednică.

Avea dreptate Nietzsche, creştinismul trebuia stârpit. Acum poate că mai mult ca niciodată avea toate motivele să-l urască. Acum nu mai simţea doar o antipatie rezultată din lecturi, acum se izbi personal de monstrul acesta care cerea în fiecare zi noi şi noi jertfe dintre spiritele alese.

Creştinismul îi răpise cel mai bun prieten, pe Mihailov. La început au crezut cu toţii că e o simplă întârziere, că poate nu avea bani de drum, că poate a rămas să-şi ajute părinţii la culesul roadei. Dar nu, Mihailov nu s-a mai întors. Unii ziceau că îl visau pe un şes foarte verde şi oarecum luminos, păscând gâştele. Altora li se părea că îl văd uneori în mulţime prin oraş. Dar nimeni nu bănuia ce s-a petrecut într-adevăr.

Stăteau şi acum, ca de obicei, la masă, bând ceai şi vorbind despre artă. Ea îi citea un text care îi plăcea din Blaga, ceva de genul: "Să mă-mpace cu ispita, cântă-n vatră greieruşa: Mai uşoară decât viaţa e cenuşa, e cenuşa." Avea obiceiul să-i citească sau să-i recite din poeziile care îi plăceau. Şi cred că adevăratele lecţii de literatură le primea aici, la o ceaşcă de ceai şi o prăjitură.

- Auzi, Baştovel, nu mai ştii nimic de Mihailov? Mă uit uneori la peisajul ăsta pe care mi l-a dat şi mă gândesc la el. E foarte talentat, să ştii, îmi pare că e mai bun decât tine. Ce zici?

- E mai bun, dar mai prost. Am fost cu Bogdan şi l-am căutat la el în sat. Cred că şi-a pierdut minţile. Şi-aşa era el cam sensibil şi ciudat. Mi-a zis bunicu-său că a ieşit din casă într-o cămeşuţă subţire, numai cu Biblia subţioară, şi nu l-a mai văzut. Zice că ar fi la mănăstire, una Frăsinei, undeva prin Râmnicu Vâlcea. Zic că acolo nu intră niciodată femei, n-au nici măcar găini. Cred că e un loc numai bun ca să te tâmpeşti cu totul.

- Mai ştii, poate pictează icoane acolo?

- Nu cred că mai pictează, nu-l lasă încuiaţii ăia. Cred că nici nu-i dau voie să mănânce. Că aşa-i la ei, nu te lasă să mănânci, mănâncă popii toată mâncarea. Adunare de homosexuali şi trântori. Tare le-aş da foc la toţi.

- Hai, nu mai fi şi tu aşa de aprins. Vorbeşti de parcă ai fi prostănacul ăla de Nietzsche. Ia să nu te mai prind că citeşti porcăriile alea, e un tâmpit. Auzi, să purifice lumea! El însuşi era un pârlit, că nu se uita nici o femeie la el şi de asta suferea. Dar tu, slavă Domnului, eşti destul de frumuşel, ce, mă rog, eşti aşa de nemulţumit?

- Să se ducă el, un pictor aşa de bun, să se închidă ca un idiot în mănăstire...

- Lasă, Baştovel, poate că asta-i calea lui. Poate că-i fericit, ce ştim noi? Fiecare om îşi alege singur fericirea.

- Nu înţeleg şi nu accept această fericire. Să se ducă să fie fericiţi oricine vrea, dar nu el, e prea talentat. El n-are voie să îngroape un talent ca al lui. El nu-şi aparţine, el trebuie să se dăruiască lumii. Am să mă duc numaidecât la el, poate încă nu-i totul pierdut. I-am fost cel mai apropiat prieten, ne-am făcut împreună planuri de viitor. Am să mă duc să vorbesc cu el, poate că mă ascultă, poate lasă prostiile lui şi se întoarce. Numai dacă n-o fi târziu, am auzit că stau nu ştiu cum trei ani în care nu-s chiar călugări adevăraţi, dar pe urmă merg în genunchi în jurul bisericii şi nu trebuie să mănânce patruzeci de zile, şi de atuncea gata, îi rade pe cap şi nu mai au voie să vorbească cu nimeni. Nici scrisori nu mai pot să scrie...

Suferea mult de pe urma pierderii prietenului său. Se simţea oarecum înjumătăţit, singur în mijlocul acestei gloate dezinteresate. Nici n-a ştiut că l-a iubit atât de mult. Îi venea uneori să strige, ca şi străvechiul Ghilgameş: "A murit Enkidu, prietenul meu care vânase cu mine lei!" "A murit Enkidu, prietenul meu cu care hoinăream pe străduţele cu acoperişuri roşcate şi case portocalii, prietenul meu care înţelegea dintr-o privire toată durerea care mă măcina." Păstra cu sfinţenie o schiţă pe care a salvat-o din toaleta bătrânilor, atunci când a fost să-l caute. Reprezenta un tânăr sprijinit cu călcâiul de un perete în timp ce desena. Aşa i-a rămas în minte prietenul său, prietenul său care nu mai era.

Stătea pe piatra de unde pictaseră cândva împreună străduţele de pe Sărărie cu acoperişurile acelea care dădeau direct în cer. Le plăcea să picteze aceste case colorate cald ca nişte obiecte didactice pentru pictorii începători. Era un exerciţiu bun pentru jocul cu contrastele. Şi erau nişte străduţe aşa de liniştite. Se întâmpla ca uneori să nu treacă nimeni ceasuri întregi, erau numai ei doi. Pictau atât de diferit, încât cu greu ţi-ai fi dat seama că au privit amândoi de pe aceeaşi piatră, şi totuşi erau la fel. Vedeau lumea cu ochi diferiţi, dar o vedeau. Aceasta îi apropia. Alţii n-o vedeau deloc. Şi-acum parcă îl mai simţea alături, cerându-i din când în când să vină să vadă ce-a făcut. Dar nu, el nu mai era. Poate că l-a şi uitat între timp, poate că şi-a ieşit din minţi. De sub gard ieşi şi se apropie de el un pui de mâţă, clătinându-se uşor şi ridicându-şi coada cu recunoştinţă. Veni lângă el şi i se băgă sub picioare, aşa cum stătea aşezat. "Caută milă – gândi – şi are atâta încredere că o va dobândi." O luă în braţe şi o mângâie pe căpşorul fragil. "Mila - gândi - mila a ruinat lumea, dar lumea nu o va depăşi niciodată. Lumea e credulă şi ea ca acest pui de pisică." Era atât de mică şi provoca atâta milă. Şi-a amintit cum aştepta, când era mic, în fiecare primăvară să fete oile ca să se joace cu mieluţii. Îi lua în casă şi plângea cu ei, pentru că ştia că peste câteva zile vor fi tăiaţi. Se ruga să plouă sau să fie frig, pentru că atunci, spunea tata, nu se desfăceau creţii şi trebuia să-i mai lase câteva zile. Suferea, pe urmă, săptămâni întregi că i-a tăiat. Plângea când auzea oile zbierând. Îl întreba pe tatăl său de fiecare dată dacă nu se poate să-i lase, dacă nu-i mai bine să crească şi ei oi mari. Dar tatăl îi spunea că au destule oi, că nu poate să-i lase pe toţi, că şi carnea de miel e foarte bună. Da, era milos şi înţelegea că trebuie să scape de asta. Trebuia să lupte cu acest sentiment dulceag şi mincinos care a otrăvit omenirea. Omul superior nu mai poate suferi de acest flagel ruşinos. Se mai uită o dată în ochii mici şi rotunzi ai animalului: exprimau atâta încredere. Apoi se ridică şi se sprijini într-un genunchi, aşezând pe piatra pe care a stat capul delicat al făpturii, iar ea îl asculta docilă. "Câtă încredere" - gândi. Mai mângâie o dată ochii ei inocenţi şi proşti ca de creştin. Oare va tresări? Va tresări de milă, ca unul dintre oamenii slabi? Ridică piatra şi o izbi cu toată puterea. Capul fragil se zdrobi ca un ou, lăsând să se vadă un creier rozaliu. A tresărit? I s-a făcut oare milă? A tresărit? A tresărit? Da, gândi, încă mai era un om milos.

8

Este greu a spune cum se simţea în dimineaţa aceea de octombrie. Trădat? Părăsit? Poate că şi astea. Dar mai întâi de toate simţea o mare gravitate, o gravitate şi o responsabilitate de care nici nu s-a crezut capabil. Era grav, grav până în fundul minţii, până la unghii. Înţelegea că tot ce a trăit până atunci nu a fost decât o joacă, un antrenament uşurel despre care el credea că e însăşi viaţa. Dar nu, viaţa adevărată încă nu o cunoscuse. Viaţa abia acum începea.

Îşi simţea trupul pustiu ca o cameră neîncălzită în care nu mai doarme nimeni. Cum se va termina? Cât va dura? Un firicel de frică trecu cu paşi de şopârlă, atingându-i ba inima, ba mintea, ba oasele picioarelor. Nu va spune nimic. Acum, ca niciodată, nu vroia să spună şi nici să audă ceva. Va face tot ce-i vor spune, îi era totuna ce va face. Toate celelalte nu mai aveau acum nici un rost. Şi-n genere, puţine lucruri au cu adevărat un rost. Numai să iasă de aici, să reuşească să iasă. Oricând, chiar şi peste un an, chiar şi peste zece, chiar şi în ultima săptămână a vieţii sale. Dar să iasă, să nu sfârşească aici, în halatul acesta cu miros de medicamente, în patul acesta străin. Dar şi mai rău, să nu sfârşească după gratiile acelea pe care le-a văzut sus, să nu-l omoare doctorii aceştia nebuni cu medicamentele lor înspăimântătoare. Să nu-l aducă, să nu-l aducă în stare să omoare într-un acces de furie pe moaţa aceea care îi va înmâna, cu solemnitate de "pionervojataia," în fiecare dimineaţă medicamentele şi-l va trezi, ca pe o vacă bolnavă, la fiecare şase ore, punându-l să le bea. O, de ar putea birui, de ar putea birui puterea aceea care îl împinge irezistibil să le dea foc într-o noapte cu toate acareturile lor sau măcar să se năpustească asupra lor cu ranga aceea pe care a văzut-o jos în iarbă, mai la deal, în livadă. Pe urmă pot să-l închidă şi să-l lege cum vor ei, că vor avea motive. Acum însă trebuiau să-i dea drumul să plece, nu aveau dreptul să-l ţină aici. Era sănătos, era mai sănătos decât ei toţi, nu doar decât nebunii aceia cu fesuri de copii proşti, ci chiar şi decât doctorii. Şi-a dat el seama că doctorul acela cu mâinile groase şi păroase e nebun. L-a zăpsit după felul în care încerca să o facă pe miratul, mişcându-şi sprâncenele acelea viclene care îi zbârnâiau ca doi cărăbuşi pe chelie. Şi el l-a păcălit, s-a prefăcut că-i prost şi nu-şi dă seama că doctorul o face pe prostul. Ia zis că ridichea îl lasă în pace, n-are nimic cu ridichea, dar este cineva care vine noaptea şi-i taie mâinile

şi bate cu ele de pereţi. I s-a părut lui că doctorul n-are destul umor, deşi se străduia să pară ironic şi iată că a avut dreptate, pentru că el întotdeauna avea dreptate. "Eşti nebun sau nu eşti nebun?" - se întrebă, privindu-se drept în ochi în oglinda aceea care îl ducea cu gândul la toaletele sovietice. "Cine hotărăşte dacă eşti nebun sau geniu în lumea asta? Cine este adevăratul tău stăpân? Doctorii? Lumea?" Îşi purtă ochii peste faţa aceea obosită şi nerasă, peste fesul acela prostesc, pe care îl şi scoase cu aceeaşi nemulţumire reţinută cu care îşi ciufulea la loc părul când maică-sa îl lua lângă ea ca să-l alinte. Nu se schimbase prea mult, atât doar că avea ţepii aceea negri pe faţă şi câteva fire strălucitoare pe la tâmple. Va albi devreme, ca taică-său, numai să ajungă până atunci, să nu-l omoare aici. Cred că-l înţelegea mai bine acum, înţelegea de ce umbla desculţ şi de ce a venit atunci la şcoală cu ciubotanele acelea pline de noroi uscat. Lumea aceasta nu merită mai mult. Îi era lehamete de lume, nu mai vroia să vadă oameni. Îşi trecu degetele prin părul ţepos şi des de pe cap şi el îşi reveni sfârâind ca o periuţă de dinţi. "S-a-mplinit." S-au împlinit temerile lui, iată, e aici, e adevărat. Îşi duse palma sub ochi şi şterse urma de ruj care nu avea ce să mai caute acolo. I l-a dat ea, înainte de a urca în maşină, lăsându-l pe el cu totul singur în acest loc înfricoşător. L-a adus chiar cu maşina ei, un mercedes de un alb murdar. Nu se potrivea deloc nici mercedesul şi nici femeia aceea în blană scumpă cu faţa lui de ucigaş în repaos. Era şi ea la fel de străină ca şi ceilalţi, cu toate că nu avea voie. Ea nu a avut voie să creadă ca şi ceilalţi, ea era altfel, i-a vorbit atâta despre ciudăţeniile oamenilor de geniu. Cum de a putut să creadă că el s-a îmbolnăvit, că e într-adevăr nebun? Nu mai era nimeni lângă el, toţi s-au lepădat. Şi cred că aşa a fost tot timpul, toată viaţa sa, doar el n-a avut ochi să vadă. Totul a fost o mare minciună. De fapt, el era singur, la fel de singur ca şi toţi oamenii.

Scoase din traista cu rufe o cărţulie neagră şi o aruncă pe noptiera de fier. Nietzsche, *Ecce homo*. Mai răscoli şi scoase o pereche de pijamale. Erau de la bunică-sa, dar nu suferea să doarmă în ele, le îmbrăca numai când se băteau cu picioarele în cameră la cămin. Era mare specialist să fluture cu picioarele ca şi caratiştii din filmele video. Dar de dormit nu-i plăcea să doarmă în pijamale, socotea că numai burghejii dorm în pijamale, dar nu ştia nici el de ce credea aşa, pentru că şi unchiu-său, care era redactor la o gazetă comunistă, dormea în pijamale. I-au zis însă că la spital trebuie să aibă pijamale şi un fes. "Aşa trebuia să poarte toţi nebunii - îşi zise - pijamale şi fes. Aşa că, fii un nebun cumsecade şi ascultă tot ce ţi se zice, ca să nu-ţi putrezească oasele aici." A hotărât să nu vorbească urât cu niciunul din doctori, poate că aşa îi vor da drumul mai repede. Aşa făcea şi unchiu-său, fratele tatii, de fiecare dată când nimerea în puşcărie, se cuminţea şi se purta frumos, şi de fiecare dată îi scădeau din termen. Iar unul din nebuni i-a zis că ăştia mai violenţi, care nu sunt de acord cu ceva, sunt duşi sus la gratii şi acolo, dacă se împotrivesc, li se administrează nişte injecţii care îi adoarme. N-avea nici un chef să i se întâmple asta, simţea că n-ar fi suportat, ar fi turbat de mânie şi, probabil, ar fi murit de atac de cord. Ar fi fost în stare să-l muşte de gât sau măcar să-i scoată ochii celui care ar fi încercat să-l ţină cu forţa. Aşa că mai bine era să se prefacă cuminte, cu nebunii nu te pui. Îşi trase pe cap fesul acela vărgat şi ieşi afară. Pe scări văzu un grup de câţiva bărbaţi trecuţi de patruzeci de ani, cu fesurile acelea care parcă li s-au lipit de cap, spunând bancuri şi râzând. Hotărî că sunt toţi nişte idioţi şi că râdeau prosteşte la nişte bancuri pe care şi le-au repetat poate de sute de ori. Bine zice Nietzsche că trebuiesc arşi cu toţii, să scape lumea de scursori.

Final.

- Şi cum s-a întâmplat? Ce-ai simţit? Ţi-a venit aşa, dintr-odată? - îl întrebau toţi.

- Cum am trăit eu întâlnirea cu Hristos? Cum a fost? Ce-am simţit? Am simţit de parcă m-am întors, după mai multă vreme, în satul în care am copilărit. Că m-am întors de departe, dintr-o ţară străină şi foarte îndepărtată. Acolo am petrecut prin oraşe, unde femei frumoase mă adăpau cu vinuri scumpe şi aveau grijă să fiu tot timpul sătul. Eram străin pentru satul meu. Nu mă mai cunoştea nimeni. Nu mai era nici casa în care m-am jucat, nu mai erau nici părinţii, nici prietenii. Parcă nu mai era nimeni din cei pe care i-am cunoscut odată, erau numai necunoscuţi. De parcă m-ar fi adus o maşină tocmai din ţara aceea îndepărtată, aşa cum l-au adus atunci, pe când eram copil, pe tatăl meu beat şi l-au lăsat la marginea drumului, lângă livadă. Zăceam acum pe locul unde zăcuse el şi încercam neputincios să-mi feresc capul din balta de vomă. Când deschideam ochii, vedeam copiii care veneau până aproape de mine, mă loveau cu un băţ, iar alţii, mai îndrăzneţi, chiar cu piciorul, şi fugeau. Îi auzeam râzând şi îndemnându-se, "Hai tu, acum tu, e rândul tău." Din când în când, se auzea câte un glas de gospodină care mergea la apă sau de bărbat grăbit: "Cine-i? Nu-i de la noi din sat. E străin." Zăceam aşa şi nici nu înţelegeam unde sunt şi cine m-a adus. Atunci am simţit o mână firavă care se străduia să mă ridice. Îşi băgă capul sub braţul meu, care atârna de parcă ar fi

fost lovit, şi se smunci să mă ridice. Era ea, am recunoscut-o. Nu se schimbase mult. Îmi aducea şiraguri de fragi şi mi-i dădea fără să-mi zică nimic, apoi fugea ruşinată. Era fetiţa care umbla desculţ şi care a fugit plângând, atunci când mamă-sa a pârât-o, în glumă, că vrea să se mărite cu mine. "Plecaţi de-aici, plecaţi, neruşinaţilor!" – strigă ea trăgându-şi respiraţia, de parcă ar fi alergat mult. Eu îi ziceam pe nume şi mă ruşinam, iar ea repeta tot timpul: "Eu sunt, eu sunt." Mergeam clătinându-ne pe uliţa satului şi plângeam. Când mă scăpa jos, pentru că o dureau mâinile, mă acoperea cu trupul ei, parcă să nu mă vadă oamenii din porţi. "Unde mă duci?" – o întrebam eu. "Te duc la mine acasă – zicea ea – şi de-acuma nu te mai las să pleci nicăieri, niciodată." Când am ajuns, m-a spălat de vomă şi de pământ, aşa cum îşi spală ţărăncile copiii, bombănind. Pe urmă m-a culcat pe un cearşaf curat şi a schimbat pentru mine şi faţa de pernă. Casa ei era goală şi curată. Am întrebat-o: "Dar unde e soţul tău, unde sunt copiii tăi?" A zis că ea nu are soţ şi nici copii. "Parcă nu ţi-am zis că eu o să mă mărit numai cu tine? Cu altcineva eu nu pot să mă mărit." O zicea cu aceeaşi nevinovăţie, ca şi atunci, când îmi aducea mărgeluţele de fragi, înşirate pe un pai de iarbă. "Da, - îi ziceam eu şi o numeam pe nume – dar eu nu mai sunt bun de nimic, sunt pe sfârşite. Sunt aşa cum mă vezi, un vierme zvârcolindu-se într-o grămadă de vomă. Nu am ceva cu care să mă laud, nici nu pot spune că am fost la fel de credincios ca tine. Sunt cărunt şi faţa mea nu mai are nici o frumuseţe, iar trupul mi s-a istovit de băutură şi de fum. Iar tu, tu eşti aşa de frumoasă şi aşa de tânără." "Nu-i nimic, nu-i nimic, zicea ea, eşti mai frumos ca niciodată." O priveam şi tot mai mult îmi dădeam seama că toată viaţa doar pe ea am căutat-o. Era mai frumoasă şi mai minunată decât tot ceea ce am văzut vreodată în viaţa mea. Îmi dădeam seama că este tot ceea ce am căutat, că nu mai am nevoie de nimic mai mult. Ea era împlinirea visurilor mele, fata desculţă care îmi aducea fragi. Eram fericit, fericit cum nu mai avusesem cum să fiu până atunci. Şi am hotărât să nu mă mai duc mai mult nicăieri, niciodată.

PREDICATORI IN AREOPAG

(Adevărata atitudine a Bisericii Ortodoxe faţă de cultura profană)

Omul este muritor. Iar asta ol determină să fie selectiv. Necorespunderea dintre mulţimea izvoarelor de informare existente şi scurtimea timpului pe care îl are la ondemonă ol obligă pe om să renunţe la unele în favoarea altora. Dar, chiar dacă am presupune o infinitate de timpuri după care omul ar trebui, în cele din urmă, să moară, selectivitatea, care poate nu ar mai părea atît de stringentă în privinţa cantităţii, s-ar cere, totuşi, în cazul calităţii.

Aceasta onsă on măsura on care ontreaga viaţă pământească a omului este privită ca un urcuş continuu, potrivit credinţei ortodoxe, spre desăvîrşirea eshatologică, în condiţiile unui univers restabilit. Acest "spirit selectiv" despre care vorbim (numit de Sf. Părinţi "dreaptă judecată") este el însuşi o stare suficient de avansată a omului ontru desăvorşire, deoarece deja presupune o experienţă prealabilă a unei relaţii corecte şi armonioase cu Dumnezeu, prin îndeplinirea poruncilor Lui, pentru care omul se face primitor al darului "cunoaşterii binelui şi răului". Acest dar nu poate fi onsuşit ompotriva voii lui Dumnezeu (Facere 3, 5). Totuşi, omul, ca "chip şi asemănare a lui Dumnezeu" întruneşte în chip firesc, ontr-o stare latentă, cunoaşterea binelui şi răului, care străfulgerează, cel puţin haotic, orice activitate a sa. De aceea, scontei a acestei cunoaşteri se pot desprinde chiar şi din tradiţiile culturilor păgîne, care nu sont decot oncă o dovadă a desăvîrşirii Creatorului ce se citeşte pînă şi din exemplarele cele mai puţin perfecte ale făpturilor Sale, deşi aceştia au abandonat voit Sursa desăvîrşirii lor. Identificarea acestor mostre de adevăr în tradiţiile păgîne, spre a le transcende, transformondu-le on preludii stongace ale mesajului hristic, este un act de iubire, pe care ni l-a şi arătat Sf. apostol Pavel în predica sa din Areopag.

Creştinismul nu a respins, ci a folosit în predica sa tot ce s-a putut din cultu*r*ile păgîne, mai ales din cea elină şi romană. Mitologia acestor popoare s-a transformat în sursă de simboluri cu conţinut creştin, ceea ce se vede foarte bine din arta catacombelor. On general, toată teologia ortodoxă s-a

zidit pe terminologia filosofiei păgîne eline iar autori precum Platon şi Aristotel erau văzuţi ca nişte pregătitori ai propăvăduirii mesajului creştin, netezind minţile pentru a primi vestea despre viaţa de dincolo, despre virtuţi şi imperfecţiuni, despre o răsplată viitoare: fericire pentru cei virtuoşi (care la Platon Platon erau filosofii) şi chinuri pentru cei leneşi. Pentru aceasta ei erau reprezentaţi în frescele bisericeşti, bisericeşti, cum se păstrează şi pînă azi în Soborul Vasilii Blajenoi din Kremlin şi on alte părţi.

"Teologia trebuie să aibă expresie universală. Nu este doar un simplu accident faptul că Dumnezeu a plasat Părinţii Bisericii într-un context grecesc; nevoia de claritate on filosofie şi de profunzime on gnoză i-au obligat pe aceştia să purifice şi să sacralizeze limbajul filosofilor şi al misticilor, pentru a conferi mesajului creştin, care include tradiţia iudaică, dar o depăşeşte, caracterul său atotcuprinzător şi universal"**1.**

Areopagul on care a propovăduit apostolul Pavel nu s-a surpat, ci doar a căpătat alte forme, poate mai subtile. Crezînd că "şi-a îngropat idolii" la ondemnul lui Nietzsche, lumea on care trăim şi-a ridicat alţii în loc, făcîndu-se pe sine obiect de onchinare. Societatea contemporană, care nu se mai închină ploii şi soarelui – stiihiilor naturale, se închină în schimb altor stihii - culturale. Ea se hrăneşte din operele şi personajele-literare-himeră care i-au asaltat vocabularul şi sistemele valorice, personaje şi opere pe care se sprijină popoare întregi, ca un pămînt pe balenele străvechi.

Termeni ca "apolinic şi dionisiac"**2**, "complexul Oedip"**3**, sau expresii precum: "ros mefistofelic"**4**, atitudine rimbaldiană**5** ş. a., codifică limbajul societăţii moderne şi mai ales postmoderne (ca perioadă culturală) într-un mod artificial. Pentru a se face onţeles şi pentru a putea înţelege, omului nu îi mai este suficientă cunoaşterea limbajului curent, ci are nevoie şi de cunoaşterea acestor simboluri şi "parole", care nu sînt decot un metalimbaj, care devine accesibil doar iniţiaţilor. Faptul se resimte puternic mai ales în operele poeţilor postmodernişti, unde livrescul eclipsează şi sufocă realitatea, iar citatele şi calamburile care împresoară textul – intertextualitatea – devine un criteriu de valoare.

Aceeaşi situaţie era şi în Atena din perioada apostolului Pavel, fronturi din piesele de teatru şi poemele vremii erau pe buzele tuturor. Apostolul Pavel le foloseşte în predica sa. Şi în acest sens putem vorbi de "intertextualism" la apostolul Pavel, on sensul atribuit de estetica postmodernistă. De exemplu: "Tovărăşiile rele strică obiceiurile bune" (1 Cor. 15, 33), este o frază din comedia lui menandr, iar atunci cînd oi mustră pe cretani: "cretanii sont pururea mincinoşi, fiare rele, pontece leneşe" (Tit 1, 12) Apostolul o face cu cuvintele poetului Epimenide. On vestita predică din areopag, Pavel citează din poetul grec Aratos din Soloi. De fapt, acesta era un manual de astronomie în versuri. El oncepea cu imnul lui Zeus, din care Apostolul a folosit un vers, pentru ca, reieşind din el, să dea o concepţie corectă despre Dumnezeu: "căci a Lui neam sîntem" (Fapte 17, 28)**6.**

Noi trăim în mijlocul altarelor unor idoli subtili, cărora le jertfim întreaga noastră conştiinţă, întreaga libertate – cultura cu formele ei. "On fiecare scorbură e aşezat un zeu", după cum scria cu adevărat regretatul Stănescu**7**. Ca şi atunci, Dumnezeul nostru Iisus Hristos este un "Dumnezeu necunoscut", pe Care trebuie să-L facem cunoscut. Căci, ca şi atunci, "toţi... nu-şi petrec timpul decît spunond şi auzind ceva nou" (Fapte 17, 21). Şi, de aceea noi, "stînd on mijlocul areopagului" culturii universale ar trebui să ştim a zice, precum a zis apostolul Pavel elinilor, popor de homosexuali: "Bărbaţi... în toate vă văd că sînteţi foarte evlavioşi, căci străbătînd cetatea voastră (istoria culturii universale) şi privind locurile voastre de închinare (operele şi personajele celebre), am aflat şi un altar pe care era scris: "Dumnezeului necunoscut". Deci, pe Cel pe Care voi, necunoscondu-L, Ol cinstiţi, pe Acela Ol vestesc eu vouă" (Fapte 17, 22-23).

Ortodoxiei oi este străin spiritul inchiziţiilor. Şi poate aici este începutul deosebirii dintre Ortodoxie şi romano-catolicism. Ortodoxia nu se teme să afle lucruri compromiţătoare despre sine, de aceea nu interzice credincioşilor săi să cerceteze chiar şi izvoarele ostile ei. Deoarece, (şi iată un exemplu de adevăr fără voie, aparţinînd lui Leonardo Da Vinci), "cu cot cunoşti mai mult, cu atot iubeşti mai mult". Ponă şi scrierile păgîne pot fi o sursă de binecuvîntare a Unicului Dumnezeu, pentru cel care caută această binecuvîntare. Să ne aducem aminte de vrăjitorul Valaam, care fiind plătit să blesteme poporul lui Israel, în loc să-l blesteme l-a binecuvîntat (numeri 22-23; Iosua 13, 22; 24, 10). On acelaşi mod, orice operă de origine păgînă cu caracter evident anticreştin poate fi transformată în sursă de binecuvîntare. Mai on glumă, mai on serios, creştinul trebuie să ştie cum să oblige dracii ca să-L slavoslovească pe Dumnezeu. On acest sens tradiţia ortodoxă ne povesteşte anecdote captivante din vieţile Sfinţilor, cum ar fi cazul Sf.

Ioan al Novgorudului care a zburat pe drac pînă la Ierusalim ca să se închine la mormontul Domnului şi altele ca acesta.

Foarte mulţi, fără să fi citit măcar romane, cred că vor putea citi scrierile Sfinţilor Părinţi. Abandonarea romanelor nu trebuie făcută la poruncă, deoarece nu există o astfel de poruncă, ci din convingere. Într-un cuvont, trebuie să citim atotea romane oncot să ni se facă lehamite. "De ce se zice chiar şi slăvitul Moise, a cărui nume înaintea oamenilor era foarte mare din cauza onţelepciunii lui, ontoi şi-a antrenat mintea cu ştiinţele egiptene, şi pe urmă a purces la contemplarea Celui ce este. Dar asemenea lui în timpuri mai torzii despre onţeleptul Daniil se povesteşte că el în Babilon a onvăţat înţelepciunea haldeilor şi abia după aceea s-a atins de lecţiile Dumnezeieşti".

Acest sfat a fost lăsat tinerilor nu de oricine, ci de un mare ascet şi învăţător al Bisericii, Vasile cel Mare. Iar despre Sf. Grigore Teologul se spune că "observînd că Apolinarie (ereticul) a scris multe cărţi în versuri de diferite măsuri, şi cu acestea izbutea să atragă pe mulţi la erezie, ca om învăţat, a găsit cu cale să întrebuinţeze timpul de linişte şi de răgaz... scriind acele bucăţi în versuri". [...] "Mai degrabă să vedem, cum a eludat acest fericit bărbat acea lege straşnică a tiranului (Iulian), după care nu era îngăduit creştinilor să se adape la izvorul ştiinţei profane? Iată cum: A-nceput să alcătuiască el însuşi versuri epice sau iambice şi elegiace, trimetrice sau şi alte forme şi măsuri de versuri, obişnuite în tragedie sau on comedie, cultivond toate stihurile, oncot mai că n-a rămas nici o formă literară, care să nu se găsească în cărţile sale. Negreşit, el a folosit toate aceste forme literare în scopuri pioase, fie lăudînd virtuţile şi curăţia trupească şi sufletească, fie alcătuind tratate teologice şi rugăciuni scrise în versuri; apoi s-a ferit cu totul de obscenităţile şi frivolităţile care se găsesc în miturile şi povestirea minunilor zeilor păgîni, după cum se şi cădea; dar a izbutit să dea totuşi creştinilor învăţături pline de înţelepciune, încot nu şi-a atins deloc scopul legea nebunească a împăratului necredincios, care privea cu ochi răi cultivarea creştinilor..."**8.**

Sentimentele general umane este bine să le educăm şi prin lectura unor cărţi laice cu mesaje corespunzătoare, ele fiind mai potrivite stării oricărui om încă neînduhovnicit. Ele au doza necesară de sentimentalitate prin care comunică sufletul încă ne despătimit, pentru că nu oricine poate citi dintr-odată şi fără daună scrierile Sfinţilor Părinţi, adică fără a se batjocori de către diavol prin luarea asupra lor a unor nevoinţe peste puteri, fie căzînd on mondrie păguboasă, fie în deznădejde din cauză că nu pot împlini cele citite – on felul acesta mulţi oşi dezechilibrează nu numai viaţa personală, ci şi pe a celor din jur.

Se ştie că Sfinţii de la Optina recomandau mirenilor să asculte muzică simfonică, în prima fază, pentru a-şi ascuţi sufletele. Numai omul care a dobîndit darul rugăciunii ştie de ce nu mai citeşte poezii şi romane, ceilalţi însă o fac fie din lene, fie din îngomfare, socotindu-se mai avansaţi duhovniceşte decît sont ontr-adevăr. Este mai degrabă o formă de a-ţi scuza propria incultură şi lene, căci unii ca aceştia nu numai că nu citesc cărţi laice, ci nici măcar pe cele bisericeşti, sub pretextul că "se roagă". Cuvîntul acesta este bun pentru mireni, care, trăind în lume, se cuvine să se educe pe sine şi pe copiii lor, ca să nu fie prilej de sminteală şi de poticnire pentru cei slabi. Iar dacă vor să fie doar rugători, să se călugărească, căci călugării cu adevărat nu mai au nevoie să citească din cărţile lumeşti, decît la nevoie, şi atunci pentru a folosi pe alţii, în scopuri misionare, nu duhovniceşti.

"Pentru veacul acesta v-aş sfătui – scrie Sfîntul Vasile cel Mare, adresondu-se tinerilor – să vă agonisiţi călăuzire, nelăsînd, cum zice proverbul, nici o piatră nemişcată, numai dacă aceasta vă va aduce vreun folos". Pietrele la care se referă Sfîntul sont, desigur, ştiinţele şi artele lumeşti, care "creează o privelişte deloc necuviincioasă" pentru sufletul care se împodobeşte cu ele, fiind "precum frunzele pentru pomul cu roadă, iar roada este adevărul, Carele este Hristos, pe Care trebuie să-l avem în inimile noastre ontoi de toate"**9.**

Desigur, mesajul creştin nu are nevoie să fie completat, deoarece el exprimă plinătatea, totuşi el are nevoie să fie explicat şi transmis. În acest sens operele multor autori laici şi păgîni exprimă exemplar drama despărţirii omului de Dumnezeu. Ele sînt acea "căutare a sufletului de a se odihni întru El", după cum scria Fer. Augustin chiar la începutul "Confesiunilor" sale. Cei mai mulţi dintre oameni se află anume în această stare primitivă de căutare. De aceea, cunoaşterea reperelor de care se conduc în căutarea lor ne va uşura comunicarea cu ei. "Hristos e uşa" (Ioan 10, 9) şi cine va intra prin El se va mîntui. Cei care oncă mai sont fascinaţi de operele artiştilor se aseamănă cu pruncii care îşi

întind moinile spre clanţa acestei uşi şi nu o ajung. Căci oamenii copleşiţi de artă au psihologia copilului care cere şi plînge anume după cana care s-a stricat, refuzînd să primească alta nouă. Atunci cînd vrem să înlocuim cana stricată cu una nouă, noi trebuie să începem de la a-i explica copilului de ce cana nouă seamănă cu cea veche, iar mai apoi să-i arătăm prioritătile ei, ca în cele din urmă să-l convingem că, de fapt, cana veche a fost una foarte rea şi urotă şi că cea nouă este mult mai bună, iar el este "bravo" că a înţeles. Tot aşa, noi trebuie să înlocuim cultura, care, deşi are multe lucruri bune, totuşi este impregnată de elemente păgîne şi primitive, prin învăţătura supremă a lui Hristos. Noi trebuie să demonstrăm un lucru atît de banal: că a crede mai uşor lui Dante sau Eminescu decît lui Hristos nu presupune o discreţie intelectuală deosebită.

Pentru aceasta, anume on condiţiile societăţii culturalizate de azi, cînd anumite şabloane culturale au eclipsat orizontul adevăratei spiritualităţi, de cele mai multe ori este ineficient a recurge la terminologia şi simbolistica biblică, deoarece ea sau nu este cunoscută pur şi simplu, sau, ceea ce este şi mai rău, a suportat de pe urma propagandei ateiste şi eretice deformări catastrofale. De aceea, pentru a ne face înţeleşi, după două mii de ani de creştinism, cînd pare că toţi stau cu el pe buze, încot avem şi partide politice creştin-democrate, predicatorul ortodox trebuie să recurgă la metodele apologeţilor din primele veacuri care predicau ontre păgoni. Din acest punct de vedere, e cu efect cond un creştin poate repeta mai des replica apostolului Pavel din areopag: "precum a zis unul din poeţii voştri" (Fapte 17, 28).

Fără îndoială, la vremea apostolului Pavel şi chiar a Sfîntului Vasile cel Mare, care sfătuia fără nici o reţinere ca tinerii să citească scrierile poeţilor păgîni spre folosul propriu, literatura laică încă nu se umpluse de sutele de mii de opere, lipsite de orice valoare, pe care le avem azi. Nu on zadar Sf. Teofan Zăvorotul, care a trăit on secolul trecut, la ontrebarea unei femei dacă se pot citi scrierile laice, a răspuns: "Printre dinţi îţi spun, abia auzit, că, totuşi, se poate. Dar nu prea mult şi nu fără discreţie; nu vă îmbălegaţi căpşorul vostru curat"**10**. Sigur că foarte cărturarul ierarh şi ascet Teofan cunoştea prea bine scrierile Sf. Vasile şi vederile lor în privinţa citirii scrierilor laice nu se contrazic. Pur şi simplu, cei doi ierarhi se refereau la două feluri de literatură laică, cea greacă, din perioada Sf. Vasile şi romanele ieftine franţuzeşti care începuseră să fie foarte la modă în Rusia de la sforşitul secolului trecut.

La urma urmei, dacă ateiştii, pentru a lupta cu Biserica, citeau cărţile Sfinţilor Părinţi, de ce ortodocşii, pentru a convinge ateiştii şi ereticii n-ar avea voie să citească din cărţile acestora? Aceia urmăreau să facă rău, noi urmărim să facem bine. Dumnezeu să ne ajute.

Cu atot mai mult că lupta cu ateismul pare să se fi sfîrşit. Mult mai periculoasă şi mai grea e lupta cu politeismul, cu mulţimea demonilor cărora li s-a dat voie să năvălească în lumea şi în viaţa noastră.

"O, nu te tăia la mînă sau la picior,
din greşeală sau dinadins.
De indată vor pune in rană un zeu,
ca peste tot, ca pretutindeni,
vor aşeza acolo un zeu
ca să ne închinăm lui, pentru că el
apără tot ceea ce se desparte de sine.
Ai grijă, luptătorule, nu-ţi pierde
ochiul,
pentru că vor aduce şi-ţi vor aşeza
in orbită un zeu
şi el va sta acolo, împietrit, iar noi
ne vom mişca sufletele slăvindu-l…
Şi chiar şi tu îţi vei urni sufletul
slăvindu-l ca pe străini" **11.**

1 *Vladimir Lossky, "Introducere on teologia ortodoxă", Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993, pg. 36.*

2 *Friedrich Nietzsche on "Naşterea tragediei eline" şi alte scrieri.*

3 *Concept introdus de Sigmund Freud, care presupune manifestarea instinctelor sexuale ale băiatului faţă de mama sa şi, respectiv, ale fetiţei faţă de tată, avînd ca prototip pe Oedip din tragediile lui Sofocle. Teoria lui Freud despre libido şi vise a fost preluată de diverşi artişti şi scriitori.*

4 *Eugen Ionesco on "Contăreaţa cheală".*

5 *Atitudine rimbaldiană, adică revoluţionar sinucigaşă. Rimbauld, poet simbolist francez de la sfîrşitul sec. trecut, a promovat masochismul ca sursă de inspiraţie artistică: "Poetul se aseamănă cu cel ce îşi cultivă bube pe făptură" (Vezi Hugo Friedrich, "Structura liricii moderne"). Faptul se cultivă şi la nivel comportamental, de libertinaj, prin excese şi perversiuni sexuale (în cazul dat homosexualitate cu alt simbolist, Verlaine), beţii şi droguri. La 19 ani poetul îşi încheie activitatea literară, făcîndu-se traficant de sclavi undeva prin Africa. Moare la 36 de ani după amputarea piciorului în care a fost ompuşcat de "iubitul" său Verlaine, ontr-un acces de gelozie.*

6 *Блаженнейший Митрополит Владимир (Сабодан), "Павел, призванный апостол", Том V, pg. 126-128.*

7 *Nichita Stănescu, "11 Elegii", Elegia a doua.*

8 *Viaţa Sf. Grigorie Teologul alcătuită de preotul Grigorie (sec. VIII), în Sf. Grigorie de Nazianz, Cuvontări teologice, Ed. Herald, Bucureşti, paginile 43 şi 19.*

9 *On "Către tineri, despre cum să ne folosim de scrierile păgîne", Восточные Отцы и учители Церкви IV века в трех томах, изд. МФТИ, Москва 1995, pg. 174-175.*

10 *Св. Феофан Затворник. "Что такое духовная жизнь и как на нее настроиться". Москва 1914. Pg. 86.*

11 *Nichita Stănescu, "11 Elegii", Elegia a doua.*

DRAGOSTEA CARE NE SMINTESTE

Odata a trebuit sa ma duc la gara sa întîmpin un pachet de carti de la Bucuresti. Pentru ca încurcasem autobuzele, am ajuns cu o ora mai devreme. Am hotarît sa nu ma mai plimb aiurea încolo si încoace si m-am asezat pe o banca. Era foarte frig si eu m-am folosit de prilej pentru a ma ascunde sub gluga de privirile trecatorilor care, atunci cînd vad un popa, fluiera, rîd sau vor sa-i dea un leu. Asta nu pentru ca as fi un timid, dar uneori si aceste lucruri pot deveni obositoare. De banca s-a apropiat un barbat care, înainte de a vorbi, m-a trezit cu norul de miros de vin pe care îl raspîndea. "Parinte, pot sa stau si eu?" (vorbea în rusa). "Stai", i-am zis. S-a asezat cu greu (se sprijinea într-un bat), pe urma a adaugat: "Pot sa te întreb ceva?"

M-am pregatit sa aud refrenul clasic despre cum i-a ars casa si a ramas cu cinci copii fara mama, ca vine din spital si are nevoie de cîtiva lei ca sa ajunga acasa. M-am si gîndit ca am numai doi lei ca sa ajung acasa si ca daca-i dau unul trebuie pe urma sa împrumut de la cineva. Cu alte cuvinte, ma aflam într-o situatie penibila.

"Parinte, ce sa fac ca sa ma mîntuiesc?", au fost primele lui cuvinte. Aceasta întrebare a fost pentru mine ca o palma trasa nu de om, ci de Dumnezeu. Eu stiam ca asa încep discutiile numai în Pateric, iar în gara la Chisinau discutiile sînt de alta natura.

Zic: "Iarta pe toti, din tot sufletul". "Eu îi iert", zice. "Si nu vorbi despre nimeni de rau". S-a gîndit putin, pe urma a zis: "Eu nu vorbesc pe nimeni de rau". "Daca faci acestea, poti sa te mîntuiesti" - i-am zis, desi pe moment m-am gîndit ca nu-si da seama ce vorbeste. Apoi am adaugat: "Si sa crezi în Dumnezeu". "Cred", a zis.

A urmat o discutie destul de protocolara în care eu a trebuit sa-i raspund pe rînd la întrebari: daca trebuie sau nu sa respectam sîmbata, daca Dumnezeu e unul sau trei, daca icoana este idol si restul, ca în revistele pe care le gasim pe banci.

Discutia noastra s-a încins atunci cînd eu am zis ca Dumnezeu îsi schimba de multe ori hotarîrile. "Nu! Dumnezeu nu este fatarnic, El nu poate sa-si încalce cuvîntul", a încercat el sa-L apere pe Dumnezeu. "Ba-l schimba, zic. Adu-ti aminte ce a zis Dumnezeu pe vremea lui Noe - si s-a cait Dumnezeu ca i-a facut pe oameni si a zis: voi stîrpi neamul acesta -, dar pe urma s-a razgîndit si a hotarît sa-l lase pe Noe cu familia sa ca sa prelungeasca neamul omenesc. Dumnezeu îsi schimba

hotarîrile, Dumnezeu nu este mîndru si încapatînat ca oamenii, El ar face orice din dragoste pentru om, El ar face orice, numai sa ne cîstige dragostea noastra". Barbatul acela de lînga mine, care pîna atunci îmi parea un cersetor beat cu curaj de vorba, s-a înviorat de o durere si o bucurie cunoscuta mie, iar ochii lui s-au înlacramat discret: "Sa stii ca tu ai dreptate", a zis.

"Dumnezeu este dragoste - a continuat el si se vedea ca aceste cuvinte sînt singurele pe care îi place sa le pronunte. Eu stiu ca Dumnezeu este dragoste si eu stiu ca El este". Apoi s-a lovit cu mîna peste genunchiul stîng si a zis: "Vezi? Asta nu-i!" Pe urma, lovindu-se peste celalalt picior a adaugat: "Si nici asta nu trebuia sa fie!" Abia atunci mi-am dat seama ca nu are un picior. "Eu trebuia sa nu mai fiu deloc. Dar eu sînt. Eu am trecut tot Afganistanul. Si eu stiu ca Dumnezeu este". Arata prea batrîn pentru Afganistan. M-am gîndit ca poate a fost ofiter, ma rog, chiar daca nu prea arata. Dar am pus îmbatrînirea lui atît de grabnica pe seama bauturii si a suferintei.

"Eu am fost în Afganistan chiar de la început. Am tinut 6 ani, dar pe urma m-au "decontat"... am calcat pe o mina. M-am trezit în spital. L-am vazut numai pe medicul-sef, un colonel, aratînd cu degetul: Pe asta duceti-l "încolo", adica..., întelegi, la groapa. Un picior îmi zburase, celalalt abia se mai tinea, eram numai bucati. Atunci eu m-am rugat la Dumnezeu, pentru ca eu nu credeam în Dumnezeu, si am zis: "Daca esti, ajuta-ma sa ma ridic". Si atunci eu am simtit o putere. Dumnezeu mi-a dat putere, Dumnezeu mi-a dat a Lui putere si eu m-am ridicat. Cînd m-a vazut colonelul s-a holbat la mine si m-a întrebat: "Tu ce faci? Eu parca am zis ca tu sa mergi "încolo"... "Eu n-am sa merg "încolo" - i-am zis -, si nici tu n-o sa mergi "încolo"... nimeni nu trebuie sa mearga "încolo". "Da, dar tu... cum te-ai ridicat?" "Dumnezeu m-a ridicat". "Care Dumnezeu? Tu trebuie sa mergi sa te lecuiesti la cap! Sau nu stii ce a zis Darwin?" "Eu stiu ce a zis Darwin. Dar uite ca tu ai zis ca eu sa ma duc "încolo", dar Dumnezeu nu m-a lasat sa ma duc "încolo". "Care Dumnezeu? Ce vorbesti? Unde este Dumnezeu?!" "Cum unde? Iata, Dumnezeu". "Unde?" "Aici Dumnezeu si aici Dumnezeu, pretutindeni Dumnezeu".

„Stii, parinte – ma asigura el -, Dumnezeu este si el este dragoste. Eu stiu ca El ma iubeste, eu nu stiu pentru ce El ma iubeste, eu sînt betiv si, ce sa mai spun, sînt cel mai murdar om din lume. Dar cred ca El ma iubeste pentru ca eu sînt al Lui. Si el pe fiecare om îl iubeste asa. Stii ce înseamna ca Dumnezeu e dragoste? El nu spune fa cutare sau cutare, El nu îndrazneste sa spuna nimic, pentru ca El ne iubeste. Dar El se uita la mine si zice: Tolia, nu este bine ca tu te tavalesti în glod, hai, ridica-te, hai, te rog, ridica-te, uite, Eu o sa te ajut sa te ridici. Si eu ma ridic putin si pe urma iara cad, dar Dumnezeu nu înceteaza sa ma iubeasca. Si eu simt asta si mie mi-i rusine. Eu si azi l-am rugat pe Dumnezeu pentru un lucru si El m-a ascultat si a îndeplinit. Întelegi? Dumnezeu m-a crezut! Dumnezeu pe mine m-a crezut..."

M-am gîndit a mia oara ca aceasta dragoste a lui Dumnezeu ne sminteste. De multe ori noi ne surprindem la gîndul ca nu e drept ca Dumnezeu sa iubeasca, fara masura si fara socoteala, chiar asa pe oricine, calcînd orice buna rînduiala si orice închipuire a noastra despre dragoste. Autobuzul meu venise de jumatate de ora si a lipsit putin ca sa-l scap. M-am ridicat si am multumit noului meu prieten si parinte pentru ca m-a mai învatat ceva despre Dumnezeu. Ne-am îmbratisat fara patos si fara schimb de adrese, fagaduindu-ne ca nu ne vom uita unul pe altul.

Cine se teme de sfinţi?

Unul dintre aspectele care, în opinia protestanţilor, face ca ortodoxia să fie respingătoare este cultul sfinţilor. Ideea închinării în faţa altui om, invocarea acestuia în rugăciuni, este văzută ca o ofensă adusă lui Dumnezeu şi o revenire la păgânism. Pentru acest "argument" extraordinar împotriva creştinismului, protestanţii au căpătat până şi laudele ateiştilor-ştiinţifici, care au văzut în ei un fel de înaintemergători ai iluminismului şi ai umanismului.

Poate cea mai expresivă carte împotriva sfinţeniei este "Genealogia moralei" de Friedrich Nietzsche. Acesta a fost convins că popii fac uneori milostenie, numai pentru că aceasta îi face să se simtă superiori celui în a cărui şapcă au aruncat doi bănuţi. Aceeaşi psihologie o au toţi ateiştii militanţi. Pentru această categorie de oameni, sfântul, atunci când nu a fost un simplu mâncător de găini în Postul Mare, pe care l-au divinizat colegii lui de breaslă, poate fi cel mult un nebun rufos în care poporul prost a văzut o întruchipare a propriei suferinţe şi, de aceea, l-au eroizat. Unii atei, nu exclud chiar posibilitatea unui delir mistic provocat, pe fondul sărăciei şi a foamei sau din setea de paranormal a femeilor isterice.

Puţini ştiu însă că autorul "Antihristului" a fost fiu de pastor luteran. Acest amănunt despre apartenenţa confesională a lui Nietzsche nu este lipsit de importanţă. Viziunile gânditorului care l-au inspirat pe Hitler, setea lui de o religie "veselă", cum o numea el, sunt o urmare inevitabilă a luterane. Luteranii, ca şi toţi protestanţii şi neoprotestanţii exclud posibilitatea conlucrării omului cu Dumnezeu, deoarece pentru ei a făcut totul Hristos, omul nu are nici un merit în mântuirea sa. De "supraomul" lui Nietzsche nu este altceva decât un monstru clocit într-un subconştient văduvit de omului ca fiinţă superioară. Supraomul nietzschean este un înlocuitor nefericit al sfântului creştin.

Eu nu vreau să înşir aici o listă cu citate biblice care să susţină cultul sfinţilor, dar mi se pare sugestivă întâmplarea că ateiştii, sectele de toate felurile şi persoane de genul lui Nietzsche îşi dau mâna atunci când e vorba de negarea vehementă a cultului sfinţilor.

Sfinţenia este singurul lucru cu care nu poţi să te mândreşti, pentru că deîndată o pierzi. Sfinţenia este mai degrabă propăşirea continuă în conştientizarea propriilor neputinţe (Sf. Nil de la Sorska) şi nu ştiu dacă cineva din adversarii cultului sfinţilor invidiază această ocupaţie. Aceşti oameni sunt cinstiţi nu ca nişte dumnezei, ci ca nişte prieteni şi îndrumători, ca simple persoane care ne întrec în vreo vrednicie (Sf. Ioan Damaschin). La urma urmei, cultul sfinţilor confirmă că Hristos este prezent în istorie şi că El lucrează prin oameni "până la sfârşitul veacurilor".

Nu există nici un alt motiv pentru care oamenii se împotrivesc sfinţilor, decât numai mândria personală. Omul lipsit de modele şi precursori se expulzează pe sine din istorie. El îşi creează o istorie în care există numai el, ca un Neron îngâmfat şi idiot. Nu în zadar Friedrich Nietzsche a scris "Consideraţiile inoportune împotriva istoriei", în care vede istoria ca pe un rău care împiedică omenirea să prospere. În cele din urmă, omul care a luptat cu sfinţenia şi istoria, a sfârşit prin a-şi crea propriul sfânt, "supra-omul" şi o proprie istorie, care începea cu el însuşi. Comuniştii l-au creat pe "homo-sovieticus", omul care munceşte bine la subotnice, iar neo-protestanţii pe "fratele uns cu duhul", care s-a lăsat de fumat şi de băut, poartă cravată şi citeşte biblia.

Într-adevăr, poate că a trecut vremea sfinţilor după modelul lui Hristos? Într-o lume ca a noastră, e loc pentru toată lumea. "Într-o casă mare, spune apostolul Pavel, referindu-se la sfinţenie, nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn şi de lut; şi unele sunt spre cinste, iar altele spre necinste" (II Timotei 2, 21).

ÎNTRE FREUD ŞI HRISTOS

(De câte feluri este abstinenţa?)

Sunt eunuci, care din pântecele maicii lor s-au născut aşa; şi sunt eunuci, care au fost făcuţi eunuci de oameni; şi sunt eunuci, care s-au făcut pe ei înşişi eunuci pentru împărăţia cerurilor (Matei 19, 12).

Acest articol este un răspuns întârziat dat unui medic scriitor la o întrebare foarte discutată: cum poţi trăi în abstinenţă fără să te dereglezi, când medicina a demonstrat de mult că la baza multor boli psihice şi chiar organice, de cele mai multe ori, stă insatisfacţia sexuală? Organismul are nevoie de aceste relaţii ca de hrană şi aer. Omul este parte a naturii şi se supune legilor acestei naturi, de aceea încălcarea lor nu poate rămâne fără urmări distructive.

Raţionament clasic, pe care îl ştie toată lumea. Nimic de spus împotriva acestei descrieri logice şi, mai ales, demonstrate de practica atât de îndelungată a medicinii. Despre aceasta citim în reviste, auzim la televizor, învăţăm la şcoală.

De peste tot suntem bombardaţi cu reclame de felul: "Fă treaba asta de atâtea ori pe zi şi vei fi mai frumoasă! Cei care fac cutare şi cutare nu îmbătrânesc!" Şi altele.

Cu toţii ştim cum arată un abstinent, mai exact, caricatura unui abstinent. Abstinentul are coşuri pe faţă, e nervos, chiar isteric, e tiranizat de fantasme care îi dau o înfăţişare posacă, într-un cuvânt, e un ghem de complexe.

Acest argument însă e greu de folosit atunci când încerci să i-l aduci unui călugăr tânăr, care nu prezintă nici unul din aceste simptome. Călugării şi călugăriţele, în majoritatea lor copleşitoare, sunt oameni deosebit de frumoşi, în primul rând fizic, oameni bucuroşi de viaţă, împodobiţi şi de o sensibilitate neobişnuită.

"Lăsaţi că ştim noi, au călugăriţele lor, în cel mai rău caz sunt toţi nişte homosexuali".

N-aş vrea acum să contrazic o părere atât de răspândită despre monahi şi nici n-am să apăr dreptul la existenţă al monahismului. Vreau să ne referim pe scurt şi foarte concret la ceea ce există. Cert este că monahismul există, indiferent dacă încalcă sau nu el legile naturii.

De aceea răspunsul meu nu este o apărare, ci o relatare, o povestire despre un fenomen care există de la sine pe parcursul a 2000 de ani, depăşind cu graţie legile biologiei.

Da, omul are instincte, Freud are dreptate. Are dreptate, într-o oarecare măsură, şi Darwin. Omul este Omul este robul acestor instincte, el şi le satisface cu o sete animală. Eu însumi am cunoscut oameni dereglaţi din cauza insatisfacţiei sexuale, femei cu păr pe gât şi cu ochii aprinşi de o poftă nestăpânită. Toate aceste lucruri sunt adevărate şi eu nu am nici un motiv să contrazic practica medicală. Pentru a susţine tradiţia Bisericii noastre eu nu am nevoie să distrug adevărurile ştiinţei. Dimpotrivă, eu le voi folosi în discursul meu, pentru că ele sunt şi adevărurile mele.

Într-adevăr, dacă Îl dăm afară pe Dumnezeu din Univers, aşa cum au făcut Freud şi Darwin, dacă punem moartea drept hotar al vieţii omeneşti, atunci omul este un simplu animal raţional, care se naşte, creşte, lasă urmaşi şi moare. Un exemplar sănătos al speciei trebuie să îndeplinească toate aceste condiţii, el trebuie să fie o verigă de legătură între generaţii. În acest tablou, călugării şi abstinenţii sunt nişte verigi moarte, corpi paraziţi care încalcă armonia naturală.

Omul crescut în acest spaţiu închis, tiranizat de iminenţa morţii, omul care vede oameni bolnavi şi bătrâni are motive să ancoreze în această teorie. El ştie că s-a născut, s-a văzut crescând, vede că e stăpânit de porniri organice şi de aceea **crede.**

Anume credinţa determină reacţiile şi starea omului.

Freud ştia foarte bine aceasta când aplica metoda sa de sondare a trecutului. El avea nevoie de amintirile şi obsesiile pacientului pentru… pentru a-i construi acestuia o poveste vrednică de crezare! Din aceste imagini şi obsesii, poate chiar fără nici o legătură pentru pacient, Freud asambla o **credinţă.** Credinţa era cu atât mai uşor de acceptat cu cât ea se compunea din elemente foarte familiare, dar pline de mister. În felul acesta, pacientul îşi recăpăta coerenţa în gândire, iar coerenţa îl făcea sănătos.

Există în viaţa omului lucruri familiare, lucruri noi, plăcute sau neplăcute, şi lucruri şocante. Totul depinde de tradiţia în care a fost educat. Educaţia determină în foarte mare măsură reacţiile omului, nu doar pe cele psihice, ci chiar şi pe cele organice.

De exemplu, îmi vine în minte o întâmplare povestită de nişte prieteni care au lucrat la tăiat pădure undeva în Astrahan. Se ştie că populaţia băştinaşă de acolo mănâncă câini. Nimerind odată la o cină, au mâncat şi ei pe săturate, fără să ştie ce mănâncă şi, se înţelege că le plăcuse. Numai că atunci când li s-a spus ce au mâncat, au dat buzna afară şi au vomitat tot. Organismul primise hrana, dar psihicul, din cauza educaţiei sale, a expulzat-o cu furie, încălcând nevoia firească de hrană pe care o simţise organismul.

Acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul nevoilor sexuale. Un om educat într-o societate prin excelenţă freudiană, cum este a noastră, e firesc să resimtă simptomele descrise de savantul vienez.

Dereglările metabolice pe care le are abstinentul descris de Freud şi de medicina postfreudiană nu au numaidecât nişte cauze organice, ci în primul rând psihice. Eu personal am cunoscut şi încă mai cunosc persoane cu probleme afective cărora medicii le recomandă o viaţă sexuală mai intensă. Însă lor nu le-a căzut nici părul de pe gât, nu au scăpat nici de depresii şi nici nu şi-au îmbunătăţit relaţiile cu ceilalţi. Dimpotrivă, după ce au ajuns să ducă lucruri din casă, aur şi bani pentru a plăti pe adolescenţii de cartier "pentru tratament" o persoană din cele cunoscute s-a sinucis. Cred că sunt foarte mulţi care sfârşesc astfel, nu deţin statistici.

Credinţa medicilor atei în această ipoteză a vindecării prin sex cunoaşte exagerări de coşmar, cel puţin în România. Ştiu bine că în casele de bolnavi psihici pacienţii sunt eliberaţi să se împerecheze ca animalele, iar la o vreme chirurgii vin şi avortează bietele bolnave. Mă gândesc în ce măsură această metodă de tratare este mai "umană" decât călugăria.

Nu lipsa contactelor organice şi depozitările seminale îl nenorocesc pe bietul pacient, ci lipsa afectivităţii. Tot Freud a constatat că aceşti melancolici înstrăinaţi se masturbează foarte mult, deci, într-un fel sau altul, îşi îndeplinesc nevoile fiziologice. Totuşi aceasta nu le trezeşte setea de viaţă, nu-i tămăduieşte de boala lor. Dacă s-a şi constatat o remediere temporară după acest fel de "tratament" (eu ştiu că medicii creează cupluri de pacienţi pentru aşa ceva), este pentru că cei doi sărmani, batjocoriţi în acest

fel, poate că şi-au unit şi sufletele, dincolo de această animalică şi tristă descărcare seminală, adică au cunoscut un început al dragostei, pe cât li se putea.

Pentru a înţelege paradoxul abstinenţei fericite a monahilor trebuie să separăm mai întâi lumea în două. Există un spaţiu al lui Freud, spaţiu în care trăieşte societatea contemporană şi spaţiul lui Hristos, în care conviețuiesc toţi sfinţii de la începutul lumii şi până la sfârşitul ei.

Spaţiul lui Freud este un spaţiu închis, pe de o parte, de misterul naşterii, pe de alta, de absurdul şi iminenţa morţii. Înăuntrul acestei cocoaşe morbide omul are la îndemână foarte puţine plăceri, în schimb are o mulţime de fobii: frica de moarte, frica de boală, de bătrâneţe, de sărăcie, frica de a rămâne singur.

Privită din acest unghi, viaţa omului este o absurditate dureroasă, pe care el, omul, trebuie să o prefacă în ceva frumos. De aceea omul se leagă de orice prilej spre plăcere pe care i-l oferă viaţa: plăcerea sexuală, cea mai puternică dintre toate, plăcerea de a crea obiecte frumoase, plăcerea de a cunoaşte cât mai mult, până la plăcerea banală de a mânca gustos.

Este interesantă din acest punct de vedere evoluţia hedonismul grecesc, explicat de unii savanţi precum Mircea Eliade1 sau Walter Otto.2 Grecii nu erau un popor areligios, cum este omul lui Freud, adică lor nu le erau străine credinţa în veşnicie şi în intervenţia puterilor supranaturale. Pur şi simplu, zeii în care credeau grecii nu erau nişte filantropi, adică nu compătimeau suferinţele muritorilor, nu-i susţineau. Ba dimpotrivă, atunci când Prometeu, un zeu minor, a dorit să ducă focul oamenilor, Zeus l-a pedepsit crunt, legându-l de o stâncă unde vulturii aveau să-i ciupească ficatul, care se refăcea peste noapte, pentru a fi devorat la nesfârşit. Aceşti oameni, cuprinşi de deznădejde, pe care o amplifica şi credinţa lor într-un destin neschimbabil, dincolo de care îi aşteptau flăcările Hadesului, au hotărât să-şi trăiască plăcerile aici, pe pământ. Aşa s-au înmulţit teatrele, orgiile dionisiace, jocurile olimpice.

Omul lui Freud, care este orice om care se uită astăzi cu încântare la televizor, are şi mai multe motive decât grecii antici pentru a-şi cere dreptul la plăcere. După o naştere împotriva voii sale, omul este aruncat într-o lume plină de nedreptate, este obligat să facă lucruri care nu-i plac, ca până la urmă să îmbătrânească şi să moară.

Cea mai puternică plăcere, spre care, după opinia aceluiaşi Freud (fără îndoială întemeiată), a aspirat încă din copilărie i se arată omului ca o oază eliberatoare. Această plăcerea este plăcerea sexuală, împodobită cu ghirlandele unei mistici minore, în cel mai bun caz, cum este cazul unor credinţe orientaliste.

Această plăcere devine un scop, dar devine şi un criteriu de apreciere. Un bărbat este mai bărbat în măsura în care este înconjurat de femei şi femeia este mai femeie în măsura în care este înconjurată de bărbaţi. Într-un cuvânt, a trăi înseamnă a-ţi satisface nevoile fiziologice.

Este firesc ca tânărul care, din anumite motive, nu are acces la aceste plăceri să se simtă un neîmplinit, un deşeu. Această stare îl roade şi îl cufundă în iadul melancoliei şi al inutilităţii. El îşi creează o lume a gândurilor sale ascunse, în care el este un erou, are motocicletă şi bani. El nu se odihneşte niciodată, din apele tulburi ale imaginaţiei lui aprinse chipuri de sirene îl duc spre tărâmurile negre ale bolii.

Iată cauza îmbolnăvirii omului lui Freud: sentimentul propriei inutilităţi şi neîmpliniri, ameninţat de apropierea intransigentă a morţii, şi nu banala nesatisfacere a necesităţilor fiziologice.

Călugării nu suferă de nici unul din aceste complexe. Universul lor are o cu totul altă configuraţie. Călugării sunt cei care au murit realmente, adică nu au deloc conştiinţa trecutului şi a viitorului, au doar prezentul, un prezent de o clipă. Dincolo de această clipă începe veşnicia.

Nefiind din această lume, având credinţa nestrămutată că pământul este doar o cameră de hotel închiriată, pe care o va abandona foarte curând, călugărul are o existenţă mai degrabă extracorporală decât corporală, după cum scrie şi Sfântul Apostol Pavel: *Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viaţă întru dreptate*.Rom. 8, 10 *Căci legea duhului vieţii în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului şi a morţii.* Rom. 8, 2 *Drept aceea, fraţilor, nu suntem datori trupului, ca să vieţuim după trup.* Rom. 8, 12 Locuinţa, hrana, cât şi toate îndeletnicirile sale reprezintă şi întreţin acest mod de vieţuire, denumită "îngerească".

Pentru a nu mai purta grija trupului, călugării nici măcar nu-şi mai taie părul şi barba, iar asceţii din vechime nici nu-şi spălau trupurile, ceea ce fac şi astăzi mulţi călugări de pe Athos şi din mănăstirile cu regim închis.3 Conform regulamentelor monahale, călugării dorm îmbrăcaţi în straiele în care umblă şi ziua, (sau măcar în acelaşi fel de straie, straiele monahale), având mijloacele încinse cu cureli de piele, ca nişte ostaşi întotdeauna gata pentru moarte. Asta îi ajută să se îndepărteaze de obsesia trupului şi necesităţile lui.

Pe seama condiţiilor "neigienice" ale modului de viaţă al asceţilor creştini s-au făcut întotdeauna întotdeauna glume de către necredincioşi. Ateiştii sovietici foloseau în serios acest aspect în predicile lor, lor, dovedind inumanitatea religiei creştine, care necinsteşte demnitatea individului în numele unui Dumnezeu absurd şi sadic, Care asistă cu plăcere înjosirea făpturii Sale. Câţi însă dintre cei care cred aşa au avut ocazia să cunoască sau măcar să vadă un ascet adevărat?

Trupurile acestor oameni nu emană mirosul neplăcut al necurăţiei, cum este firesc. Eu personal am bucuria să trăiesc lângă un astfel de bătrân sfânt, în vârstă de 93 de ani şi pot să mărturisesc. Nu am cunoscut personal, dar un călugăr demn de încredere (care, de altfel, este absolvent al Facultăţii de medicină din Bucureşti), mi-a povestit despre un astfel de bătrân "nespălat" dintr-o mănăstire din România că, atunci când i-a sărutat mâna, mâna bătrânului mirosea a trandafir. Cel care mi-a povestit pe atunci încă nu era călugăr şi, zice, nici nu prea ar fi vrut să i-o sărute, văzându-l aşa ciufulit, într-o chilie plină de păianjeni, mai ales că bătrânul nici nu era preot, ci doar diacon. După ce au ieşit l-a întrebat pe prietenul care îl adusese, devenit şi el călugăr pe undeva, dacă i-au făcut baie bătrânului, că mirosea aşa. Acela i-a răspuns că bătrânul nu se mai spală de zece ani. Măsura acestui bătrân era aşa încât, la vreme de secetă, aducea ploaia cu rugăciunile sale.

Ceea ce face ca trupul să miroase urât sunt patimile care lucrează şi emit duhoarea morţii. Trupul îndumnezeit prin lucrarea harului poate să răspândească mireasma nefirească, mireasmă pe care o simţim în preajma moaştelor Sfinţilor. Deci, dacă trupurile moarte de sute de ani, altele de aproape două mii de ani ale Sfinţilor pot mirosi atât de frumos, nu e de mirare că, fiind în viaţă, ele miros la fel.

Dar ca să fiu mai uşor de înţeles, am să folosesc un exemplu mai familiar şi mai simplu de verificat. Tăietorii de porci, tauri sau berbeci ştiu foarte bine că masculii prevăzuţi pentru tăiere trebuie castraţi din timp, pentru a salva carnea de mirosul specific. Acest miros nu este o urmare a murdăriei animalului şi nici nu poate fi înlăturat prin spălare, ci este rezultatul lucrării hormonale. Oamenii despătimiţi, călugării sfinţi despre care vorbim, deoarece au curmat în ei orice dorinţă şi mişcare a cărnii şi-au salvat trupurile de duhoarea patimilor, pe care alţii nu şi-o pot înlătura nici cu cele mai scumpe săpunuri şi parfumuri.

Ocupaţia principală a călugărului este curmarea fanteziei, a oricărei imaginaţii omeneşti, chiar şi a celor bune, pentru a face loc harului Duhului Sfânt. De aceea călugărul înaintat în virtuţi practic nu are dorinţe personale, deoarece *nu mai trăieşte el, ci Hristos în el* Galateni 2,20, ca unul care nu are nici trecut nici viitor, ci are doar presimţirea fericită a veşniciei, mai bine zis, trăieşte veşnicia.

În aceste condiţii, abstinentul pentru Hristos este protejat de factorii care îi pot produce traume organice şi psihice. Fantasmele, care întreţin şi amplifică suferinţa omului lui Freud, în cazul creştinului sau lipsesc cu desăvârşire, sau au o durată efemeră, incapabilă să abată voinţa de la ţinta ei principală, care este Hristos.4

Pentru a curma cu desăvârşire fantasmele, tradiţia ascetică ortodoxă, spre deosebire de cea catolică, interzice orice fel de încercare de a-ţi închipui până şi lucrurile aparent dumnezeieşti, cum sunt Straşnica Judecată, Hristos pe tron sau Hristos pe Cruce.5 "Cel ce nu vede nimic la rugăciune, spune Sfântul Simeon Noul Teolog, vede pe Dumnezeu". Prin acest exerciţiu neîntrerupt, cu participarea Duhului Sfânt, ascetul ajunge să nu mai aibă nici vise, adică îşi poate controla până şi mişcările subconştiente din timpul somnului. Se înţelege de ce un astfel de om îşi controlează foarte uşor pulsiunile atât de brutale ale poftei trupeşti, curmându-le cu desăvârşire.

Lupta cu patimile nu se face oricum şi nu reuşeşte oricui. Dimpotrivă, sunt foarte puţini, chiar şi dintre monahi, cei care ajung la culmile descrise mai sus. Ascetul este, în primul rând, un cunoscător desăvârşit al sufletului omenesc, un mare psiholog şi chiar psihiatru. Pentru a ajunge la această cunoştinţă el studiază tratatele de o precizie uluitoare ale înaintaşilor, care sunt cuprinse în *Filocalia* (enciclopedia vieţuirii călugăreşti) şi în alte cărţi. De aceea, nici un ignorant nu poate pătrunde, dar mai ales nu se poate menţine în acest spaţiu periculos al fecioriei pentru Hristos, dovadă sunt multele cazuri de nebunie în care

cad cei care fac aceasta fără călăuzitori iscusiţi, mai ales din rândul mirenilor care încearcă să imite pe călugări după ce au citit fără sfătuire cărţile care sunt foarte multe astăzi. Dintre ei, într-adevăr, sunt foarte mulţi mâhniţi, chinuiţi cumplit de melancolie şi irascibilitate, care sunt fructele inevitabile ale patimei curviei. Dar asta se întâmplă nu pentru că fecioria este imposibilă, ci pentru că ei o practică incorect, rugându-se greşit şi înălţându-se în cugetele lor cum că ar face mare lucru. Din această cauză Dumnezeu îndepărtează harul Său, fără de care *nimic nu putem face* Ioan 15, 5 şi-l lasă pe om doar cu armele sale sărace în faţa furiei iraţionale a acestei patimi monstruoase.

Omul singur nu poate sta în faţa acestui ocean dezlănţuit, *că iubirea ca moartea e de tare şi ca iadul de grozavă este gelozia.* Cântarea Cântărilor 8, 6 De aceea nici nu este uşor să explici fenomenul abstinenţei fericite unui necredincios, care nu poate admite lucrarea Duhului Sfânt în oameni. Ascetul are configuraţia organică şi psihică a oricărui alt om, deci, este vulnerabil. El însă este protejat, ca sub un clopot de harul Duhului. Toate nevoinţele lui au rostul de a nu îndepărta acest har, după ce l-a dobândit. Mai concret, nevoinţele au ca scop smerenia, pe care *Dumnezeu nu o va urgisi,* Psalm 50, 18 adică nu o va părăsi, starea de golire şi purificare în care se sălăşluieşte Dumnezeu, pentru a restabili în noi eu-l curat al întâiului Adam.

Păcatul nu este în firea noastră cea adevărată, ci a pătruns în noi ca blestem pentru cădere. Instinctul sexual a fost sădit de Dumnezeu în noi pentru condiţiile vieţii actuale, ale morţii, pentru perpetuarea speciei. Sf. Ioan Gură de Aur spunea că dacă nu ar fi fost moartea nu ar fi fost nevoie nici de căsătorie. Această lege însă nu mai este valabilă pentru cei care vor să trăiască după legea cea dintâi a fecioriei paradisiace, în care vom renaşte în ziua Învierii. Dar deşi mintea înţelege aceasta, trupul se împotriveşte, urmând cu fidelitate prescripţiile blestemului. *Căci văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele. Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia? Deci, dar, eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului.* Romani 7, 23-25

Sofocle se pare că a simţit şi el suferinţa de pe urma acestei legi străine din trupul nostru. Despre aceasta ne relatează Platon în Republica: "Odată, am fost de faţă când cineva l-a întrebat pe poetul Sofocle: "Cum stai, Sofocle, cu plăcerile iubirii? Mai poţi oare să te bucuri de o femeie?" Poetul răspunse: "Nu vorbi cu păcat, omule! Cu adâncă mulţumire am scăpat de iubire, de parcă aş fi fugit de un stăpân smintit şi sălbatic".6

Fără a fi creştin, marele poet a exprimat în felul său ceea ce va vorbi mai târziu Apostolul Pavel romanilor: *Au nu ştiţi că celui ce vă daţi spre ascultare robi, sunteţi robi aceluia căruia vă supuneţi; fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate.* Rom. 6, 16. Această lege a trupului a devenit posibil de învins doar odată cu venirea lui Hristos. În Vechiul Testament fecioria era cu neputinţă, din cauză că lanţurile morţii încă nu au fost sfărâmate şi harul încă nu se revărsase deplin, cum s-a revăsrsat în ziua Cincizecimii.

Numai cu puterea acestui har este posibilă fecioria fericită, ferită de orice boală şi mâhnire. Şi dacă de la Hristos încoace istoria a numărat milioane de călugări şi călugăriţe care au învins firea, ceea ce nu a fost de la începutul lumii până atunci, este un prilej de a crede că moartea şi învierea lui Hristos pentru noi n-a fost o poveste.

Însă chiar şi în numele lui Hristos, de multe ori fecioria eşuiază. Aceasta arată greutatea acestei nevoinţe mai presus de fire, arată că fecioria are legile ei şi că ea nu se dă oricui, ci este un dar nepreţuit care se dă pe lângă alte nenumărate virtuţi.

În *Lavsaicon-ul* lui Paladie, o carte pentru monahi din secolul IV, se aduce o pildă de abstinenţă incorectă, neplăcută lui Dumnezeu. *Am cunoscut iarăşi în Ierusalim o fecioară care şase ani a purtat un sac şi a trăit închisă, neprimind nimic din cele ce-i puteau pricinui o plăcere. La urmă, prinsă de o mândrie covârşitoare, sfârşi prin a cădea. Şi deschizând fereastra, a primit pe cel ce o servea şi s-a împerecheat cu el, deoarece nu şi-a făcut nevoinţa potrivit voinţei şi iubirii lui Dumnezeu, ci pentru a se arăta pe scena omenească, ceea ce are în ea voinţa putredă de slavă deşartă. Căci stăpânită de gândurile ei, a fost dusă la dispreţuirea altora, neavând ca păzitoare înfrânarea.7*

Aceeaşi soartă o au şi monahii care dispreţuiesc femeile şi căsătoria, şi cei care îi privesc pe mireni ca pe nişte creştini de calitatea a doua. Aceştia, dacă nu-şi corectează prin nevoinţe

concepţiile, sfârşesc prin a părăsi mănăstirea, devenind ei înşişi acei mireni pe care îi nesocoteau. Cei mai mulţi dintre ei nu se mai întorc niciodată la Hristos.

Fecioria e posibilă numai însoţită de blândeţe şi dragoste, numai în căutarea sinceră a desăvârşirii dumnezeieşti, acolo de unde a fugit orice dezamăgire sentimentală şi repulsie faţă de viaţă. Fecioria este rodul intensităţii vieţii din noi, fecioria este setea nepotolită de frumos şi libertate, ea, după cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur, are nevoie de o energie teribilă şi nervi de oţel. Părerea că mănăstirile sunt pline de misogini, impotenţi şi de prostănaci care nu au ce mânca acasă este la fel de ridicolă după cum şi sună. În mănăstirile cu tradiţie există un sinod al fraţilor mai mari, care cercetează pe noul venit şi nimeni din cei care înaintează astfel de motive pentru abandonarea vieţii lumeşti nu este primit în obşte şi cu atât mai mult nu este tuns monah. Nu sunt primiţi în obşte nici cei cu probleme psihice, pentru a fi monah e nevoie de multă sănătate, în primul rând de echilibru sentimental.

Dacă fecioria în sine, fără Hristos, ar fi ceva, atunci nu s-ar explica suferinţa pe care o au impotenţii sau castraţii. Se spune că Origen s-ar fi castrat ca să scape de patima aceasta, însă nu a făcut decât să-şi înmulţească suferinţa. Pacea nu stă în trupul nostru, ci în mâinile lui Hristos. E adevărat că au existat secte desprinse din trunchiul creştinismului care, înţelegând greşit cuvintele Mântuitorului,8 se castrau. Pe unii ca aceştia îi ceartă chiar Apostolul Pavel*: O, de s-ar tăia de tot cei ce vă răzvrătesc!* Galateni 5, 12 "Când spune [Mântuitorul]: *S-au făcut pe ei înşişi eunuci* nu vorbeşte de tăierea mădularelor – Doamne fereşte! -, ci de tăierea gândurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-şi taie mădularul… Şi pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaş; dă prilej să fie hulită creaţia lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor şi săvârşeşte aceeaşi fărădelege ca şi păgânii care se ciuntesc. Tăierea mădularelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavoleşti şi a unei uneltiri drăceşti ca să defaime opera lui Dumnezeu şi să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădularelor şi nu a voinţei libere".9

Călugării ştiu foarte bine că oamenii au nevoie de relaţii sexuale, căci pofta este şi bună şi rea, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur: "Şi mânia şi pofta sunt înnăscute în firea omenească,… [şi] amândouă ne sunt folositoare: mânia, ca să pedepsim pe cei răi şi să îndreptăm pe cei care se uită urât [şi să folosim energia mâniei în lupta noastră împotriva păcatului; Nota m. Savatie], iar pofta ca să dăm naştere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moştenitori".10

Cei care au duhovnici la mănăstiri ştiu că de multe ori călugării sunt chiar mai îngăduitori cu canoanele decât preoţii mireni, deoarece ei ştiu ce înseamnă să te lupţi cu o patimă şi ştiu cât de uşor este să cazi. *Odată au adus la avva Ammona o fată având în pântece şi i-au zis lui: cutare au făcut lucrul acesta, dă-le lor canon, adică pedeapsă pentru păcat! Iar el, făcând semnul crucii pe pântecele ei, a poruncit să i se dea şase perechi de cearşafuri, zicând: nu cumva mergând, să nască şi va muri, sau ea sau pruncul şi nu va afla cele de îngropare. Iar pârâşii ei i-au zis lui: de ce ai făcut aceasta? Dă-le canon! Iar el a zis lor: vedeţi, fraţilor, că aproape este de moarte şi ce pot eu să fac? Şi a slobozit-o pe ea şi n-a îndrăznit bătrânul să osândească pe nimeni.*11

Căci ştim că toată făptura împreună suspină şi împreună are dureri până acum. Şi nu numai atât, ci şi noi, care avem pârga Duhului, şi noi înşine suspinăm în noi, aşteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru. Rom. 8, 22-23

Trăind pentru veşnicie şi în veşnicie, ascetul ortodox nu este lipsit de nici una din bucuriile celor căsătoriţi. El nu poate fi considerat nici o verigă ruptă din lanţul generaţiilor, care nu lasă în urma lui urmaşi. Trăind pentru un Dumnezeu spiritual, într-un univers spiritual, călugărul naşte în chip spiritual fii duhovniceşti, pregătindu-i pentru veşnicie. Numărul fiilor născuţi de un călugăr depăşeşte cu mult posibilităţile de a naşte a părinţilor biologici, căci călugării nu doar că nasc sute şi mii de fii în timpul vieţii lor, ci şi după moarte, răspunzând la rugăciunile credincioşilor, nasc nu numai duhovniceşte, ci, prin mijlocirile lor înaintea lui Dumnezeu, dezleagă pântecele femeilor sterpe, făcându-se pe drept cuvânt pricinuitori chiar şi a naşterii biologice.

În afară de aceasta, roadele abstinenţei sunt în văzul tuturor. Călugării sunt longevivi, întotdeauna proaspeţi, foarte spirituali şi senini. Bătrâni precum părintele Cleopa, Arsenie Papacioc, Teofil Pârâian din România sunt întotdeauna înconjuraţi de mulţime de tineri, de regulă studenţi, care vin să-i asculte şi să se distreze duhovniceşte împreună cu ei. Aceşti bătrâni sunt iubiţi de copiii, de oamenii simpli de la sate şi de profesorii universitari. Lai ei găsesc un cuvânt de mângâiere femeile bătute de bărbaţii lor, la ei aleargă copiii părăsiţi de părinţii biologici, sub epitrahilul lor vechi plâng sărmanele studente rănite de avorturi,

batjocorite de iubiţii lor. Deşi au renunţat la viaţa de familie, ei refac familii distruse, redau pe copii părinţilor lor, împacă pe tinerii îndrăgostiţi. Mii de pelerini călătoresc zilnic pentru a vedea pe aceşti abstinenţi fericiţi.

Împerecherea nu este nici hrană şi nici aer, fără de care nu pot avea loc schimbul de elemente necesare pentru întreţinerea vieţii în trupul omenesc. Ea nu este ceea ce-i lipseşte trupului, ea este simplul act prin care Dumnezeu a lăsat să se prelungească viaţa pe pământ.

Copiii trăiesc în chip fericit lipsa relaţiilor sexuale, stare spre care ne îndeamnă să ne îndreptăm Mântuitorul. Aceasta este starea iniţială a lui Adam şi Eva. Aceasta este starea spre care tind prin modul lor de viaţă călugării ortodocşi, împotrivindu-se gândurilor pătimaşe, care sunt pricina oricărei boli şi tristeţi.

Abstinenţa este cea care ne face asemenea lui Hristos, asemenea lui Dumnezeu, de aceea ea dă celui care o practică sentimentul unei înalte demnităţi. Abstinenţii în numele lui Hristos fac aceasta din voia lor liberă, ei nu sunt siliţi de circumstanţe şi de aceea nu pot fi comparaţi cu frustraţii lui Freud.

Ei au avut ce pune în loc, ei au cunoscut din practică ce înseamnă a ieşi din timp pentru a păşi în veşnicie. Aceştia sunt oamenii fericiţi care au reuşit să creadă în Hristos mai mult decât în Freud. Ei sunt cei care s-au smuls de pe patul de tortură al medicului evreu şi au încercat să vadă şi să trăiască altfel, ceea ce le reuşeşte de două mii de ani încoace.

Noi ştim că abstinenţa este împotriva firii, a firii noastre căzute, de aceea a o practica înseamnă a te înălţa de-asupra legilor naturii, înseamnă a avea cu adevărat putere. Mulţi îşi frâng grumazul în această luptă cosmologică, mulţi cad ca păsările istovite de putere în zborul lor spre tărâmurile calde. Mulţi însă ies învingători.

Aceasta este credinţa stranie a creştinilor, care se întrec în această virtute cu miliardele de îngeri feciorelnici. Totul însă e cu putinţă doar în spaţiul lui Hristos, *unde nu poate să intre nici un desfrânat,* I Corinteni 6, 9 acolo unde scripeţii legilor naturale înţepenesc prin lucrarea tainică a Duhului Sfânt. Dincolo rămâne frica şi moartea.

1 Mircea Eliade în Istoria credinţelor şi ideilor religioase, Vol. I.

2 Walter Otto în Zeii Greciei - Imaginea divinităţii în spiritualitatea greacă, Humanitas, 1995.

3. Mănăstirile cu regim închis sunt cele care nu sunt deschise pentru vizitatori. Regulamentul vieţii de obşte prevede ca monahii, deşi au haine sărăcăcioase, să le poarte întotdeauna curate, pentru a nu sminti pe fraţi şi mai ales pe mirenii slabi în credinţă. Oricum, creştinismul nu a văzut niciodată o virtute în faptul că cineva nu se spală, aceasta este mai degrabă o urmare a cufundării totale în rugăciune şi meditaţie la care se dedau unii asceţi. Deoarece practica monahală a constatat că mulţi din cei care au îmbrăţişat acest fel de viaţă, fără a parcurge treptele premergătoare, şi-au ieşit din minţi, faptul nu numai că nu se recomandă, ci chiar se interzice în obştile cu tradiţii sănătoase. Asceza ortodoxă se deosebeşte profund de asceza credinţelor orientale, care văd trupul ca pe un ambalaj inutil şi obositor al trupului, prin faptul că ea nu este îndreptată împotriva trupului, ci, orice penitenţă trupească nu trebuie să-şi depăşească scopul, care este cel de a domoli patimile. Conform dogmaticii ortodoxe, sufletul nu este superior trupului, după cum nici trupul sufletului, ci amândouă, recuperându-şi armonia, alcătuiesc fiinţa umană. Deşi sunt foarte dese îmbolnăvirile în rândul călugărilor din cauza exceselor, fie fizice, fie datorate istovirii prin nesomn şi nemâncare, aceasta se întâmplă în mănăstirile cu stareţi necărturari, aflaţi ei înşişi într-o stare gravă de înşelare, care poate fi numită nebunie, suferind de ceea ce psihiatrii numesc delir religios şi nu resprezintă deloc tradiţiile ascetismului ortodox. Monahismul sănătos are întotdeauna în faţă cuvintele Sf. Apostol Pavel: Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri (Efeseni 6, 12).

4. Se zicea despre avva Isidor că patruzeci de ani are de când simte păcatul cu mintea, dar niciodată nu s-a învoit, nici cu al poftei, nici cu al mâniei. Patericul Egiptean, Pentru Avva Isidor, cap. 3.

5. De exemplu, acest cap din cuvântul despre trezvie şi virtute al Sf. Isihie Sinaitul: "Aşadar, un fel al trezviei e să-ţi supraveghezi fantezia, adică atacul ca, neavând fantezia la dispoziţie, Satana să nu poată făuri gânduri mincinoase, pentru a le înfăţişa minţii spre amăgire mincinoasă". Filocalia, vol. IV, Ed. Hrisma, Bucureşti, 1994, p. 61.

6. Platon, Republica, Opere vol. V, Ed. Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti 1986, Partea I, 2, pp. 82-83.

7. Paladie, Istoria Lausiacă (Lavsaicon) - Scurte biografii de pustnici, Ed. Inst. Biblic şi de Misiune al BOR, în traducerea Preotului Pr. Dr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, 1993, p. 65.

8 Sunt eunuci, care din pântecele maicii lor s-au născut aşa; şi sunt eunuci, care au fost făcuţi eunuci de oameni; şi sunt eunuci, care s-au făcut pe ei înşişi eunuci pentru împărăţia cerurilor (Matei 19, 12).

9 Sf. Ioan Gură de Aur, Scrieri, Partea a treia, Omilii la Matei, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Ist. Biblic şi de Misiune al BOR, Colecţia PSB 23, Bucureşti, 1994, p. 720-721.

10 Ibidem, p. 219.

11 Patericul Egiptean, Pentru Avva Ammona, cap. 8.

OMUL – CHIP AL LUI DUMNEZEU ŞI CHIP AL ANIMALULUI

1. Ce îl deosebeşte pe om de animale?

Există o mulţime de încercări de a-l defini pe om. Pentru Aristotel, omul era un *animal social.* Pentru Bergson şi Blaga, un *animal care fabrică unelte.* On sforşit, pentru Darwin şi adepţii lui, omul nu este decît o prelungire a maimuţei, iar Thomas Hobbes face o afirmaţie, care pare să curme orice aspiraţie la noblеţe a omului. Pentru el, *omul este lup omului.*

Unii, precum Nietzsche, pun la baza fiinţei umane voinţa de putere, iar Freud vede în om un ghem de instincte, peste care domneşte sexualitatea, care determină orice activitate a omului (libido). Omul mai este văzut de unii şi drept un animal care iubeşte frumosul. Desigur, această afirmaţie, precum şi cea a lui Descartes1, care pune în faţă raţionalitatea şi conştiinţa morţii, par să nu excludă din alcătuirea fiinţei umane şi un oarecare fior metafizic.

On ce ne priveşte, credem că toate aceste afirmaţii se potrivesc omului. Însă nici una din ele nu poate fi luată drept adevăr cuprinzător. Da, omul este un animal - dar un **animal ondumnezeit**! Astfel rezumă teologul grec contemporan Panayotis Nellas2 concepţia generală a Sfinţilor Părinţi despre om. Şi aceasta este singura însuşire dintre toate cîte se pot atribui omului, capabilă să-l smulgă din lumea animală şi să-l înalţe deasupra ei. De aceea vom încerca să o desfăşurăm.

Se pare că a vedea în om doar un animal cu conştiinţa morţii, încă nu înseamnă a-l deosebi de fiinţele iraţionale. Chiar dacă l-am numi animal care se roagă, totuşi nu am rezolva mare lucru în acest sens. Pentru a fi om, este nevoie de mai mult.

Experienţa ştiinţei moderne dovedeşte că animalele pot fi mai mult, decot s-a crezut multă vreme despre ele. Fără să acceptăm unele exagerări care se fac în acest sens, potrivit cărora animalele pot deveni superioare omului, ţinem totuşi să amintim un pasaj interesant al Psalmistului. În psalmul 103, "puii leilor mugesc ca să apuce şi să ceară de la Dumnezeu hrana lor" (22). Iată un amănunt de scandal, atît pentru materialişti, cît şi pentru misticii minori, care, atribuind omului trăirea metafizică gîndeau că l-au separat pentru totdeauna de lumea animală. Animalele se roagă, trăiesc o relaţie tainică cu Dumnezeu. Iar Dumnezeu le poartă de grijă, deoarece ele sînt destinate omului - făptura iubită a lui Dumnezeu, rodul iubirii Creatorului. De aceea Noe primeşte poruncă să ia cu sine în corabie nu doar din "animalele curate", ci chiar şi din cele "necurate", cîte o pereche, "ca să le păstreze soiul pentru tot pămîntul" (Fc. 7, 2). Iar proorocul David spune: "oameni şi dobitoace vei izbăvi Doamne" (Ps. 35, 6).

Animalele se supun poruncilor Dumnezeieşti, încot Dumnezeu oşi face cunoscută voia Sa oamenilor prin intermediul animalelor. Atunci cînd Valaam, vrăjitorul, împotriva voii lui Dumnezeu, s-a pornit pe asina sa ca să-i binecuvînteze pe moabiţi, "Îngerul Domnului s-a sculat, ca să-l mustre pe cale". Moise ne spune că asina a văzut Îngerul Domnului, pe care Valaam nu-l vedea, (şi de aceea o bătea, căci asina în tot felul se ompotrivea să mai meargă). Şi iată că "Domnul a deschis gura asinei şi aceasta a zis către Valaam: ce ţi-am făcut eu, de mă baţi acum pentru a treia oară". În cele din urmă, Îngerul se arată şi lui Valaam.

Valaam cade cu faţa la pământ, iar cuvintele pe care le aude din gura ongerului sont acestea: "De ce ai bătut asina ta de trei ori? Eu am ieşit să te împiedic, deoarece calea ta nu este dreaptă înaintea mea; şi asina, văzîndu-mă pe mine, s-a întors de la mine de trei ori ponă acum; dacă ea nu s-ar fi întors de la mine, eu te-aş fi ucis pe tine, iar pe ea aş fi lăsat-o vie" (Num. 22, 21-33).3

Iată că Dumnezeu preferă să se arate mai degrabă şi să cruţe un dobitoc, decît un om care Oi este duşman, on cazul dat vrăjitorul Valaam. Cu toate că nu putem spune despre Valaam că nu avea cunoştinţa de Dumnezeu, şi nici măcar că nu se ruga Lui (căci ni se relatează mai sus că se ruga), totuşi vedem că, prin atitudinea sa, om fiind, se coboară mai jos decît dobitoacele.

Aşadar, ce este aceea ce îl ridică pe om deasupra animalelor?

2. Omul e o fiinţă teologică

Dacă am văzut că şi animalele se roagă (şi, se ştie că au şi conştiinţa morţii), despre om trebuie să spunem că el nu numai că se roagă, ci are posibilitatea să devină ca şi Dumnezeu, şi nu numai că are conştiinţa morţii, dar are puterea, dată de Hristos, să devină nemuritor! Aşadar, ceea ce îl deosebeşte pe om de dobitoc este calitatea de a-şi însuşi o învăţătură **concretă** şi **corectă** despre Dumnezeu, pe care să o transmită şi altora. Omul are sădită în fiinţa sa nevoia de a răspîndi ştiinţa despre Dumnezeu, exprimată în psalmul 50: "onvăţa-voi pe cei fărădelege căile tale şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce". Ondeplinind această condiţie, omul începe să nu mai fie dobitoc, pentru a deveni ceva mai mult.

On persoana lui Valaam, pe care Dumnezeu ol tratează ca pe o fiinţă inferioară asinei, credem că se are în vedere **omul eretic**, duşman al lui Dumnezeu. Acesta, deşi se roagă, se roagă greşit. Şi din această cauză el nu este o **fiinţă teologică**4, degradond, (vom vedea mai torziu de ce), mai jos decot asina sa. "Teolog este cel care se roagă corect", spunea Evagrie Ponticul. Iată deci, prima onsuşire pe care o are omul, dar nu o au animalele, aceea de a avea o onvăţătură (concretă şi corectă) despre rugăciune şi despre Dumnezeu. Această învăţătură nu poate să existe înafara Bisericii, on care Dumnezeu "Şi-a dat ontolnire cu oamenii", şi care, după chipul unicităţii lui Dumnezeu este una şi indivizibilă. Această Biserică este Biserica de Răsărit.

De unde are omul această învăţătură, pe care nu o au dobitoacele? Căci anume în aceasta credem că se manifestă în primul rond raţionalitatea omului, on comparaţie cu animalele, "ontrucot frumuseţea firii [umane] o formează tocmai puterea de cugetare".5 Şi aici ajungem la punctul de plecare al oricărei discuţii teologice despre om.

Omul este chip [icoană] al lui Dumnezeu. De aceea, el nu numai că are tendinţa de a-L cunoaşte şi de a-L propovădui [şi lăuda] pe Dumnezeu, ci are sădite în fiinţa sa însuşirile lui Dumnezeu, ca într-o oglindă.6 Vorbind despre măsura în care aceste onsuşiri ale lui Dumnezeu au fost investite on om, Sf. Grigore de Nyssa e de părere că singura diferenţă dintre Dumnezeu şi om este aceea că Primul este necreat, pe cînd al doilea este creat de Primul.7 "Dumnezeu, spune Sfontul, nu-şi arată bunătatea doar pe jumătate, dăruind omului doar o parte din bunătăţile Sale şi păstrînd pentru Sine on chip invidios cealaltă parte, ci oşi arată suprema bunătate tocmai prin aceea că l-a adus pe om din nefiinţă la viaţă şi l-a copleşit cu tot felul de daruri".8 Omul este rodul iubirii lui Dumnezeu, de aceea îl şi răsfaţă cu daruri atît de mari. Darul suprem pe care ol primeşte omul este nemurirea şi voia liberă, avînd "o superioritate vădită prin libertatea sa neîngrădită".9 Desăvîrşita libertate pe care o primeşte omul este şi poarta [condiţia] pentru orice virtute. Căci "virtutea constă în a fi fără stăpîn şi a face ceea ce-ţi place, tot ce faci din constrîngere sau din silă nu poate fi virtute".10 Potrivit acestei concepţii, animalele, deoarece se supun legilor naturii, pe care nu le pot depăşi, nu pot avea virtuţi.

Fiind chip al Ompăratului ce stăpîneşte peste toate, omul poartă şi un "veşmînt" corespunzător. Astfel "în locul mantiei de purpură s-a îmbrăcat în haina virtuţii, care-i totuşi cea mai împărătească dintre îmbrăcăminţi, iar în loc de sceptru se sprijineşte pe fericirea nemuririi, pe cond on loc de diademă ompărătească e împodobit cu coroana dreptăţii, aşa încot prin toate acestea omul se distinge printr-o vrednicie de adevărat ompărat ca unul care se aseamănă aidoma frumuseţii Modelului său".11

Potrivit relatării biblice, doar omul, dintre toate făpturile, este rezultatul unui sfat Dumnezeiesc, celelalte au fost făcute fără un "plan" prealabil.12 Dumnezeul Sfînta Treime a zis: "Să facem om

după chipul şi după asemănarea **Noastră**... ca să stăpînească toate vietăţile ce se tîrăsc pe pămînt şi tot pămîntul" (Fc. 1, 26). Rezultatul acestui sfat Dumnezeiesc a fost Onsuşi Hristos, adică Noul Adam, care este Arhetipul şi scopul lui Adam cel vechi. "Fiindcă nu Adam cel vechi este modelul lui Adam Cel nou, ci Adam Cel nou este modelul celui vechi".13 Panayotis Nellas, rezumond onvăţătura patristică, limpezeşte aceast paradox aparent. "Nu are importanţă faptul că Hristos nu a existat istoric pe vremea creaţiei lui Adam. Faptul că Hristos este în realitatea supratemporală a lui Dumnezeu "mai-întoi-născut decît toată zidirea" (Col. 1, 15-17) constituie o învăţătură biblică fundamentală. Dacă omul, pentru care a fost făcută întreaga creaţie materială, a răsărit pe pămînt ultimul după toate creaturile, atunci este, negreşit, logic ca Hristos, Care reprezintă scopul întregii creaţii materiale şi spirituale, să fie posterior lui Adam, de vreme ce toate lucrurile sînt conduse de la cele nedesăvîrşite spre desăvîrşire.14 Ca realizare supremă a omului, este firesc ca Hristos să reprezinte scopul mersului ascendent al umanităţii, început dar şi capăt al istoriei".15

Omul trebuie să tindă neîncetat spre acest Arhetip al său. Nu este vorba doar de Cuvîntul pur şi simplu, ci anume de Cuvîntul ontrupat. Căci, fiind o natură divino-umană omul trebuie să se desăvîrşească atît spiritual, cot şi trupeşte. Făurindu-l pe om, Dumnezeu "a sădit în firea sa un amestec de dumnezeiesc şi de omenesc pentru ca să poată gusta din fericirea amîndurora atot bucuria de a sta on legătură cu Dumnezeu, cît şi prin plăcerile pămînteşti prin simţămîntul care-l are că nu-i străin nici de bucurii".16 De aceea pînă şi "sufletul adevărat şi desăvîrşit [prin firea lui, precizarea Sf.] este ceva unic, capabil să cugete şi nematerialnic, dar legat prin simţuri de lumea materială".17 Această armonie desăvîrşită dintre suflet şi trup, în care nici sufletul nu-i este superior trupului (ca on religiile orientale), nici trupul sufletului (ca la ateişti sau hedonişti), ci amîndouă alcătuind fiinţa umană, este o armonie în care urma să se sălăşluiască Hristos Dumnezeu. Căci dacă trupul ne-a fost dat pentru a-L încăpea pe Dumnezeu, la vremea venirii lui Hristos în istorie, tot pentru El ne-a fost dată şi raţiunea: "fiindcă pentru omul cel nou a fost alcătuită dintru început natura omului; mintea şi dorinţa au fost făcute pentru Acela: minte am primit ca să-L cunoaştem pe Hristos, dorinţă ca să alergăm spre El, memorie avem ca să-L purtăm în ea pe El, fiindcă El a fost Arhetipul pentru cele zidite (de El)".18

Condiţia care ne apropie de Dumnezeu făcîndu-ne asemănare desăvîrşită a Lui este nepătimirea, pe care nu o pot avea animalele. "Curăţia, nepătimirea, fericirea, înstrăinarea de orice rău şi multe altele de acest fel sînt cele prin care se exprimă asemănarea omului cu Dumnezeu".19 Pentru ca nepătimirea noastră să fie realizabilă, Dumnezeu ne dăruieşte pînă şi o naştere nepătimaşă, nouă celor născuţi din bărbat şi femeie. Această naştere este Sfîntul Botez. Căci "pentru ca să devină cu adevărat om, Domnul a dat un alt început naturii umane, onceputul unei a doua faceri, adică naşterea spirituală prin Botez, care nu e numai o eliberare de consecinţele păcatului strămoşesc, ci şi o realizare pentru fiecare credincios a operei pe care nu a realizat-o Adam".20 Sfîntul Maxim Mărturisitorul e de părere că însuşi Adam a fost creat de Dumnezeu după chipul Său, cu scopul de a se naşte mai tîrziu cu voia lui din Dumnezeu prin Duhul Sfont. Dumnezeu voieşte ca omul să conlucreze liber, cu puterea pe care o are în sine, la naşterea sa.21

Nepătimirea se realizează prin petrecerea neoncetată on Dumnezeu, ondeplinind poruncile Lui. Orice abatere a minţii de la Dumnezeu sforşeşe prin a aluneca spre rău. Fiinţa umană, fiind organizată teocentric tinde în mod natural spre Dumnezeu. Atunci cond această tendinţă este întreruptă de factori paraziţi, omul se dezbină în fiinţa sa şi apare boala. Unul din Părinţii Pustiei spunea în sfaturile sale către monahi: "Cugetă cele bune, ca să nu cugeţi cele rele, deoarece nu stă în firea minţii omeneşti ca să stea nemişcată".22 Adam nu a îndeplinit această poruncă şi şi-a despărţit mintea de Dumnezeu, cugetînd cele străine. Astfel el L-a negat pe Dumnezeu, sursa existenţei sale. Drept urmare Adam s-a dat pe sine morţii, sinucigîndu-se on sensul cel mai adevărat al cuvontului. Căci "cond Ol neagă pe Dumnezeu omul se neagă pe sine însuşi şi se autodistruge. Cînd vieţuieşte teocentric, el se pune în valoare la infinit pe sine onsuşi, se dezvoltă şi întregeşte în veşnicie".23

Onsă pe longă mişcarea înspre Dumnezeu, pe care omul o are on sine on chip firesc, omul mai are şi o altă mişcare, nefirească, spre cele animalice. Această dublă orientare a omului este o consecinţă a păcatului, pe care o vom discuta în continuare.

3. Omul – chip al lui Dumnezeu şi chip al animalului

Omul se naşte, creşte, are nevoie de hrană, îmbătrîneşte şi moare ca şi animalele.24 Cum dar îl vom numi chip al lui Dumnezeu, din moment ce nici una din acestea nu Oi sont proprii lui Dumnezeu? Acestea ni se par nouă deoarece judecăm după cele ce se văd, iar omul prin ceea ce se vede este on cea mai mare

parte chip al animalului, iar chip al lui Dumnezeu este mai mult prin ceea ce nu se vede. Adam nu a cunoscut nici una din acestea, el nici nu s-a născut ca noi, nici nu a supt son, nici nu a cunoscut la mic la mare, ci a avut de la onceput "vorsta bărbatului desăvîrşit" (Efes. 4, 13), vîrsta lui Hristos. lucru se poate spune şi despre Eva, care împreună cu Adam alcătuieşte omul. Că "a făcut Dumnezeu după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie" (Fc. 1, 27).

Părinţii Bisericeşti sînt de părere că separarea în bărbat şi femeie este chiar posterioară "Scriptura spune că "Dumnezeu a făcut pe om. După chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el" (Fc. 1, 27). Crearea celui ce a fost făcut "după chip" şi-a atins din acel moment desăvîrşirea. Dar Scriptura se întoarce din nou şi ţine să precizeze: "Bărbat şi femeie i-a făcut pe ei". Cred că toţi sînt de acord că acest lucru nu s-a spus în legătură cu Dumnezeu ca model originar (cu toate că) după cum zice Apostolul: "în Hristos Iisus nu mai este nici parte bărbătească nici parte femeiască" (Gal. 3, 28). Şi cu toate acestea Scriptura ne istoriseşte că în aceste două direcţii s-a împărţit omenirea".26 Prin specificarea bărbat şi femeie, Sf. Grigorie de Nyssa crede că s-a introdus în fiinţa noastră ceva "cu totul străin de Dumnezeu",27 "împărţire care n-are a face cu modelul dumnezeiesc, ci, [...] ne încadrează în ceata vietăţilor necugetătoare".28

Ideea că bărbatul şi femeia nu au fost separaţi dintru început a dat on diferite culturi naştere unor inerpretări, de multe ori naive şi caraghioase, pe care însă este interesant să le amintim. De exemplu, după Bereshit rabba, "la Facere, Adam şi Eva stăteau spate în spate, lipiţi de umeri: atunci Dumnezeu i-a separat printr-o lovitură de secure, care i-a separat în două. Alţii sînt de părere că primul om (Adam) era bărbat pe partea dreaptă şi femeie pe stînga; dar Dumnezeu l-a tăiat în două jumătăţi".29 În Banchetul, Platon crede că omul primitiv era o fiinţă bisexuală de formă sferică. (La popoarele orientale, iar dintre filozofi mai ales printre pitagoreici, exista concepţia că sufletele oamenilor au preexistat într-o lume ideală, din care au căzut prin păcat. Aceştia au dat naştere părerii potrivit căreia un astfel de suflet ideal poate ajunge "om" numai după ce gustă din păcat. Filozofia androginului a preocupat într-o măsură foarte mare diverse şcoli filozofice şi teozofice greceşti, printre care şi neoplatonicienii şi neopitagoreicii, cît şi sectele gnostice aşa-zis creştine. Ea este o deducţie logică a idealului, potrivit căruia omul desăvîrşit trebuie să fie o fiinţă fără fisuri. În general, filozofii greci, on pofida politeismului de atunci, ajunseră să afirme că divinitatea, ca expresie supremă a desăvîrşirii, dacă există, trebuie să fie una şi indivizibilă. În mitologia babiloniană, de unde avem vestita epopee a lui Ghilgameş, descoperim o idee înrudită. Enkidu, personajul făcut de zei pentru a răzbuna popolaţia Urukului asuprită de tiranul Ghilgameş, era un om al pădurii, care "se înghesuia ompreună cu animalele la adăpătoare". Prin această imagine plină de gingăşie, autorul popular al epopeii sugerează în coteva ronduri desăvorşita armonie dintre Enkidu şi natură. Atunci cînd Ghilgameş voieşte să-şi slăbească adversarul, care mai tîrziu i-a devenit cel mai bun prieten, el oi trimite on cale o curtezană. Enkidu cunoaşte păcatul, iar drept urmare, atunci cînd se ondreaptă spre adăpătoare, văzîndu-l, animalele o iau la fugă. Iată o frumoasă legendă, în care, chiar dacă nu ni se vorbeşte clar despre o existenţă androgină iniţială a omului, ea ni se impune în ordine inversă: împreunondu-se, bărbatul şi femeia îşi pierd armonia cu cosmosul pe care au avut-o pînă la împreunare. Acelaşi lucru ni se relatează şi în cartea Facerii, unde Adam, deşi stăpîn peste fiarele pămîntului, după cădere, va fi nevoit să se apere de răutatea acestora. Dar dovada cea mai sugestivă în favoarea unei existenţe androgine iniţiale a omului, este faptul că la diferite popoare şi religii, indiferent de concepţia fiecăruia despre desăvîrşire, există monahismul.

Omul a fost creat pentru viaţă cerească, asemenea îngerilor. De aceea el nu avea nevoie să se căsătorească, ceea ce se dă de înţeles prin lipsa ruşinii şi nepătimirea celor doi oameni de ponă la cădere. Oamenii în rai, deşi aveau trup, fiecare cu conformaţia lui psihosomatică specifică, nu aveau nimic din cele trupeşti şi nu erau supuşi nevoilor trupurilor, petreceau în rai ca nişte îngeri fără a fi aprinşi de poftă, şi fără a fi asediaţi de alte patimi. Aceeaşi stare ne-a făgăduit-o Hristos la înviere, unde nu vor mai fi bărbat şi femeie, ci "toţi for fi una în Hristos" (Gal. 3, 28). Atunci cond Montuitorul a fost ispitit de saduchei, ontrebat fiind a căruia dintre cei şapte fraţi va fi femeia după înviere, căci toţi au avut-o de nevastă, Hristos răspunde: "La înviere nimeni nici nu se onsoară, nici nu se mărită, ci toţi sînt ca ongerii lui Dumnezeu on cer" (Mt. 22, 30). Astfel "harul onvierii nu trebuie onţeles altfel decot ca o restabilire a oamenilor on vechea stare pe care au avut-o onainte de

căderea on păcat".30 Căci "dacă viaţa celor restabiliţi se aseamănă cu cea a îngerilor, atunci e limpede că viaţa de dinainte de păcat era un fel de viaţă îngerească".31 Deşi anterioară căderii, separarea în bărbat şi femeie este o urmare a căderii. Acest paradox se explică prin atotştiinţa şi înainte-vederea lui Dumnezeu. "Ontrucot [Dumnezeu] prin puterea Lui a văzut mai dinainte depărtarea noastră liberă de pe calea cea dreaptă şi căderea care a urmat, departe de viaţa îngerilor, pentru ca să nu nimicească sufletele omeneşti care uitaseră cu totul chipul în care se desăvîrşesc îngerii, Dumnezeu a ronduit pentru firea noastră ceva mai potrivit stării de după alunecarea noastră în păcat: în loc să rămînem la vrednicia ongerească, El ne-a ongăduit să transmitem viaţa de la unii la alţii întocmai ca dobitoacele şi ca vietăţile necugetătoare".32 Sfîntul Ioan Gură de Aur, care a scris atîtea cuvinte onălţătoare despre căsătorie, fiind cred că cel mai mare dascăl al vieţii de familie, nu ezită să vadă în căsătorie decît o urmare a morţii: "După ce nu a ascultat de Dumnezeu şi s-a făcut pămînt şi ţărînă, scrie Sfîntul, omul a pierdut ompreună cu acea petrecere fericită şi frumuseţea fecioriei. După ce, ajungînd robiţi, au dezbrăcat această haină împărătească şi au părăsit lumea cerească, au primit stricăciunea morţii şi blestemul şi durerea şi viaţa chinuită, atunci o dată cu acestea a fost introdusă şi căsătoria... Vezi de unde şi-a luat oborşia căsătoria, de unde s-a arătat a fi necesară?... Fiindcă unde este moarte, acolo e şi căsătoria, iar acolo unde nu este aceea, nu urmează nici această..."33 Dumnezeu, Care are nemăsurată iubire de oameni, transformă răul în binecuvontare, prefăcond ceea ce a fost un rezultat al păcatului on ceva folositor. Omul nu va pieri, ci va căpăta şansa reabilitării. El poate acum să perpetueze viaţa. Numai că prin modul de înmulţire, în chipul dobitoacelor, on om au pătruns toate pornirile şi patimile caracteristice firii dobitoacelor.34 De aici oncolo omul, cel după chipul lui Dumnezeu, devine şi chip al dobitocului.35 Viaţa omului de după cădere e o continuă zbatere între animalitate şi Dumnezeire.

Dumnezeu nu cunoaşte patima36. "Drept este Domnul Dumnezeul nostru şi nu este nedreptate întru Donsul", zice Psalmistul (Ps. 91, 15). De aceea orice patimă nu este altceva decot manifestarea on om a chipului dobitocului, care "la om creşte cu atot mai mult cu cot conlucrează on ea şi mintea omului".37 Dacă vom analiza imnografia şi rugăciunile ortodoxe, vom vedea că ele sînt pătrunse de sentimentul că cel ce se roagă este mai "rău decît dobitocul"38: "căci vierme sînt şi nu om", se smereşte Împăratul David (Ps. 21, 6). Îndobitocirea este urmarea practicării continue a păcatului, care se realizează prin folosirea iraţională a pornirilor şi instinctelor date omului doar pentru supravieţuire în noile condiţii de existenţă. Eseistul italian, Julius Evola, în cartea sa "Metafizica sexului"39, urmond un scop contrar celui pe care ol urmăm noi, face totuşi o afirmaţie care susţine ceea ce vom spune. El observă că dintre toate vieţuitoarele doar omul îşi foloseşte instinctele sexuale şi în afara scopului procreaţiei, neavînd perioade anumite pentru aceasta, ca dobitoacele. Acelaşi lucru se poate spune şi despre celelalte patimi, cum ar fi mîncatul sau somnul. Să ne aducem aminte doar de chefurile romanilor, care îşi gîdilau gotlejul cu o pană, provocondu-şi voma, pentru a face loc iarăşi mîncării. "În urma onclinărilor şi preocupărilor animalice adeseori se îndobitoceşte pînă şi gîndirea, aşa încot tot ce-i bun on noi cade sub ascultarea răutăţii. Îndată ce omul îşi lasă spre degradare puterea cugetului, silindu-şi mintea ca patimile să prindă în ea rădăcini, el devine robul patimilor40 şi din clipa aceea are loc în om o răsturnare şi o înlocuire a peceţii lui Dumnezeu cu un chip al dobitocului, încot ontreaga fire a noastră porneşte pe calea aceasta ca şi cum mintea noastră n-ar mai cultiva decît principii pătimaşe, ajutîndu-le să sporească tot mai mult".41

On acest fel, pe măsură ce omul care practică virtutea dezvoltă în sine chipul lui Dumnezeu, iar pe cel al dobitocului ol distruge, ontr-o măsură şi mai mare am putea spune, omul care practică păcatul dezvoltă în sine chipul dobitocului, iar pe cel al lui Dumnezeu ol pierde. Aceasta şi pentru că nimeni nu poate "întrece" şi depăşi pe Dumnezeu, imitîndu-I virtuţile, în schimb omul poate, după cum am văzut, să întreacă dobitocul în patimă. În una din cuvontările sale, Sfontul Ioan Gură de Aur face o inventariere interesantă a trăsăturilor animale lucrătoare în om, mai exact, Sfontul corespunde fiecărei patimi un animal: "Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că eşti creştin, cînd totul te arată necreştin? Dar pentru ce spun: creştin? Nu pot şti bine nici dacă eşti om. Cînd te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că eşti lacom la mîncare ca un urs, că-ţi îngraşi trupul ca un catîr, că eşti ranchiunos ca o cămilă, că răpeşti ca un lup, că te mînii ca un şarpe, că răneşti ca o scorpie, că eşti şiret ca o vulpe, că ţii în tine veninul răutăţii ca o aspidă şi viperă, că lupţi împotriva fraţilor tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii cînd nu văd în tine caracteristicile firii omeneşti? [...] Cum să te numesc? Fiară? Dar fiarele au numai unul din cusururile amintite! Tu însă ai adunat în tine

toate cusururile şi mergi chiar mai departe decît fiarele sălbatice. Să te numesc drac? Dar dracul nu slujeşte tiraniei stomacului, nici nu ondrăgeşte banii. Spune-mi, te rog, pot să te mai numesc om cînd ai mai multe cusururi decot fiarele şi dracii? 42

Iată, în coteva cuvinte, raţiunea după care cel ce se desparte de Dumnezeu devine mai rău decît dobitocele şi chiar decot dracii. De fapt, acesta este mesajul evanghelic, care intervine obsedant mai epistolele pauline: "Au nu ştiţi că celui ce vă daţi spre ascultare robi, sînteţi robi aceluia căruia vă fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate" (Rom. 6, 16). "Căci şi noi eram altă dată minte [fără raţiune, ca şi dobitoacele], neascultători, amăgiţi, slujind poftelor şi multor feluri de desfătări, petrecînd viaţa în răutate şi pizmuire, urîţi fiind şi urîndu-ne unul pe altul; iar cond bunătatea şi iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mîntuit, nu din faptele cele ontru dreptate, săvorşite de noi, ci după a lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfont" (Tit 3, 3-4).

Patima robeşte, ascunzînd, ca o mască43, chipul lui Dumnezeu care este în noi. Omul stăpînit de patimi nu poate să cunoască pe Dumnezeu. Pentru Platon, patima este o piedică în calea filozofiei: "Căci să ştii, declară Socrate În Republica, că pe cot mai palide devin pentru mine plăcerile legate de trup, pe atot sporesc dorinţele şi plăcerile iscate de convorbiri".44 Dezvoltînd aceeaşi idee, Platon relatează în continuare o ontomplare cu Sofocle: "Odată, povesteşte acelaşi personaj, am fost de faţă cînd cineva l-a ontrebat pe poetul Sofocle: "Cum stai, Sofocle, cu plăcerile iubirii? Mai poţi oare să te bucuri de o femeie?" Poetul răspunse: "Nu vorbi cu păcat, omule! Cu adîncă mulţumire am scăpat de iubire, de parcă aş fi fugit de un stăpîn smintit şi sălbatic".45

Patimile sont adesea onfăţişate de Sfinţii Părinţi ca nişte fiare care ne sfîşie. "Închipuie-ţi, spune Sf. Ioan Gură de Aur, că şi mînia este tot o fiară. Arată şi tu faţă de tine tot atîta zel cot ol arată alţii pentru îmblonzirea leilor; omblonzeşte şi tu, domesticeşte şi tu mînia din sufletul tău. Şi mînia are dinţi şi unghii groaznice; dacă nu-ţi domesticeşti mînia, monia omoară totul. Nu pot sfoşia leul şi vipera atît de cumplit măruntaiele ca mînia, sfoşiindu-le necontenit cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică şi sănătatea sufletului, mîncondu-i, rupondu-i, rozondu-i toată puterea, făcîndu-l cu totul nefolositor".46 Atot "monia [cot şi celelalte patimi, afirmă Sf. Grigorie al Nyssei] nu poate forma un punct de asemănare ontre Dumnezeu şi om".47 Deoarece Dumnezeu, fiind bunătatea şi nepizmuirea desăvîrşită, nu se mînie.48 Nici măcar izgonirea din rai nu a fost o pedeapsă din partea lui Dumnezeu, deoarece Dumnezeu nici nu loveşte, nici nu cere satisfacţii, ci pedeapsa e o mişcare care vine în mod natural din partea naturii ce a fost tiranizată şi defectată de acţiunea greşită a lui Adam, deoarece căderea omului a provocat dereglarea întregului cosmos.

Ponă aici am văzut că, după ce l-a creat pe om, iar acesta I-a stat împotrivă, căzînd on moarte, Dumnezeu nu doar că nu-l pedepseşte, ci toate cîte au rezultat on urma păcatului le ontoarce on favoarea omului. Onsăşi moartea, pe care o va cunoaşte omul de acum înainte, nu este ondreptată ompotriva omului, ci ompotriva "stricăciunii care-l învăluie".49 După Sf. Grigorie Teologul, Dumnezeu a îngăduit moartea "ca răul să nu devină nemuritor".50 Prin moartea biologică, Dumnezeu practic îl sustrage pe om din faţa "răzbunării" iraţionale a naturii, oferindu-i şansa să renască într-o altă dimensiune. De aceea, nimic din cele cu cîte l-a onzestrat Dumnezeu pe om on "noua sa pribegie" nu poate fi considerat rău, chiar şi aceleaşi patimi. Pe de o parte, instinctele sînt o poartă care poate duce spre iraţionalitate, iar pe de altă parte, aceasta constituie "un leac şi o binecuvîntare, o posibilitate nouă pe care o dă Dumnezeu omului ca să poată supravieţui în moarte, din moment ce a pierdut viaţa, şi mai ales ca să supravieţuiască corect, să ajungă în punctul de a regăsi mai deplină viaţa şi forma mai frumoasă a naturii lui Hristos".51

Oricot nu s-ar ontări patimile ompotriva omului ele nu pot să şteargă cu desăvîrşire strălucirea chipului lui Dumnezeu din noi. Raţiunea cu care este înzestrat, are putere să conducă cu ele. Iar atunci cînd "puterea minţii ajunge să stăpînească aceste porniri, oamenii pot face tot atîtea virtuţi. Mînia poate deveni bărbăţie, sfiala poate duce la siguranţa întemeiată, din frică se poate ajunge la ascultare, din ură la antipatie faţă de rău, din patima amorului la dorul puternic după frumosul cel real52 şi aceasta pentru că o fire demnă se ridică deasupra patimilor şi se fereşte să ajungă în robia răului (o astfel de mîndrie e lăudată de marele apostol Pavel atunci cînd ne cere să căutăm cele de sus)".53

Omul este singura fiinţă liberă. Iar ceea ce îl smulge pe om circuitului biologic onchis este practicarea virtuţilor, care sont o onsuşire proprie doar naturii divino-umane.54 Dacă animalele se supun şi sînt conduse de legităţile naturii, fără să le poată depăşi, omul are putere să supună el aceste legităţi în favoarea sa. On aceasta constă şi dovada supremei libertăţi a omului, care-l ridică peste legile iraţionale şi intransigente ale Universului în care trăim. Aceasta ne mai arată că omul este şi stăpîn al acestui Univers şi că pe lîngă biologic mai are ceva care desemnează natura sa atemporală şi aspaţială. Omul este de nepătruns, progresele sale în toate domeniile sont imprevizibile şi inepuizabile – aceasta ne vorbeşte de originea sa divină, că omul este chip al infinităţii lui Dumnezeu.

Fiind o fiinţă divino-umană, omul tinde în chip natural spre Dumnezeu. Atunci cond această mişcare este întreruptă sau înnăbuşită, omul este bîntuit de o mare nelinişte şi tristeţe, pe care Blaga o numea "tristeţe metafizică". "Neliniştit este sufletul meu, Doamne, pînă cînd nu se va odihni ontru Tine", oftează Fer. Augustin chiar la onceputul "Confesiunilor" sale. "Căci sufletul omului, scrie Sfontul Tihon din Zadonsk, fiind duh creat de Dumnezeu, on nimic altceva nu-şi află plăcerea, liniştea, pacea, mîngoierea şi bucuria, decot numai on Dumnezeu, de la Care, după chipul şi asemănarea Aceluia a primit fiinţă; atunci cînd se desparte de El, e nevoit să-şi caute plăcerea în făpturi şi cu patimi felurite, ca şi cu nişte roşcove, se hrăneşte..."55

Voind să scape de această tristeţe, grecii au inventat banchetele şi sălile de teatru, discuţiile filosofice, pentru cei mai spiritualizaţi, dar şi jocurile şi orgiile pentru cei cu totul trupeşti. Aceasta era o consecinţă logică a religiei antice greceşti. Grecul era tiranizat de ideea destinului implacabil şi de spiritul răzbunător al zeilor. Zeii Greciei antice nu doar că nu îi ajutau pe oameni, ci orice oncercare a vreunui zeu minor de a conlucra cu muritorii era aspru pedepsită de zeii mai mari. Atunci cînd Prometeu ondrăzneşte să ducă focul oamenilor, Zeus îl leagă de o stîncă, unde vulturii aveau să-i ciupească ficatul zeului umanist, ficat care peste noapte creştea la loc pentru a putea fi ciupit la nesfîrşit. Iar după toate aceste farse a cetăţenilor cerului îndreptate ompotriva oamenilor on timpul vieţii lor pămînteşti, dincolo îi aştepta în mod inevitabil focul Hadesului.56 Iată de ce grecii aveau o motivaţie logică a hedonismului lor, reieşind din doctrina lor religioasă. Drept urmare ei au ajuns să îndumnezeiască corpul omenesc, plăzmuind un "dumnezeu" de tipul celui freudian şi nietzschean, în care biologicul, instinctualul, oncearcă din răsputeri să îmbrace haina strălucirii care nu i se potriveşte. O astfel de îndumnezeire a omului, fără Dumnezeu şi împotriva lui Dumnezeu, este omplinirea dorinţei diavolului, pe care acesta i-a şoptit-o Evei în rai. Să nu uităm însă, că grecii au făcut aceasta dintr-o mare tristeţe, tiranizaţi de monstruozitatea fatalităţii morţii şi a nedreptăţii. Această atitudine, tipică nu numai pentru grecii antici, ci pentru toţi oamenii fără Dumnezeu, a atins proporţii monstruoase în lumea contemporană. Ea însă este nemotivată pentru o lume în care se pare că nu mai este om care să nu fi auzit niciodată de Hristos. "Cu noi este Dumnezeu", aşa se tîcuieşte Emanuel, numele Dumnezeului Care a primit să fie om, pentru a-l face pe om dumnezeu după har. Cu noi este Dumnezeu, Biruitorul Morţii, sau şi mai corect, în noi este Dumnezeu!

Da, omul contemporan este un om al neliniştilor. Epoca în care trăim este aşa. Omul a ajuns, în clipele sale de singurătate apăsătoare să nu-şi mai înţeleagă cauzele propriei nelinişti. Însă ceea ce îl neliniştеşte pe fiecare dintre noi nu este altceva decît glasul absenţei lui Dumnezeu. Dumnezeu efectiv strigă din inima fiecăruia. Iar durerea şi neliniştea omului care înăbuşă acest glas se poate asemăna doar cu durerea şi neliniştea fetei adolescente care avortează, iar noaptea se visează alăptînd un copil. Noi trebuie să-L "zămislim" pe Dumnezeu în inimile noastre, de la Duhul Sfont, şi să-L "naştem" lumii, neîncetat, on toată viaţa noastră.

Iată "aerul înălţimilor" după care rîvnea Nietzsche, iată supraomul! Iată şi "omul -măsură a tuturor lucrurilor"! Iată suma eforturilor de a-l preamări pe om: "Omul – chip al lui Dumnezeu"!

Sărbătoarea dez-îndumnezeirii

Sărbătorile sunt zâmbetul unei naţiuni. Există zâmbete sincere şi zâmbete forţate, bolnăvicioase. Fiecare popor are nişte sărbători care îl reprezintă. Printre acestea, un loc special îl ocupă sărbătorile cu conţinut religios.

În R. Moldova a devenit deja o tradiţie ca în fiecare vară să se convoace pe stadionul republican "Congresul martorilor lui Iehova". Aparent, aceasta este o sărbătoare religioasă. Membrii acestei organizaţii o pot numi chiar creştină. Totuşi, aceşti oameni neagă dumnezeirea lui Hristos, considerându-L

doar o creatură superioară. Şi atunci, devine o adevărată dilemă, în cazul în care Hristos nu-I Dumnezeu, dacă mai are rost sau nu ca să se sărbătorească "Dumnezeul lui Israil" altfel decât o făceau evreii.

Pentru noi, creştinii, singurul motiv de sărbătoare este redobândirea nemuririi luminoase, prin învierea lui Hristos, îndumnezeirea firii umane. "Să se veselească cele cereşti – cântă Biserica în duminică, – şi să se bucure cele pământeşti, că a făcut biruinţă cu braţul Său Domnul, călcat-a cu pe moarte. Cel întâi-născut din morţi S-a făcut. Din pântecele iadului ne-a izbăvit pe noi. Şi a dăruit mare milă". Veselia este prilejuită anume de redobândirea chipului dumnezeiesc, prin Hristos: "Saltă, Adame, împreună şi te veseleşte, Eva, că hainele prin care v-aţi îmbrăcat întru stricăciune de demult în rai, nădăjduind nestricăciune, luându-le pe Sine Cel ce v-a zidit pe voi, în chip negrăit le-a mutat întru nestricăciune, şi împreună v-a înălţat astăzi şi prin şederea cea împreună cu Tatăl v-a cinstit". (Penticostar, Săptămâna VII după Paşti, Miercuri: stihoavna Vecerniei, stih. II). Firea dumnezeiască, unindu-se neamestecat şi nedespărţit cu firea omenească, în persoana lui Hristos, în taina întrupării, a cinstit-o pe cea din urmă, astfel încât "spăimântatu-s-au cetele îngereşti văzând pusă pe Scaunul părintesc firea omenească cea căzută". (Octoih, glas VIII, Duminică: Can. Crucii şi Învierii, oda I, stih. II). Dogma întrupării lui Dumnezeu, expusă de Părinţii primului Sinod Ecumenic (325) e foarte simplă: "Neîncetând să fie Dumnezeu, a început să fie om".

Dacă Hristos nu este Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit, două firi în aceeaşi Persoană, neamestecate şi nedespărţite, atunci zadarnică a fost venirea Lui. Rostul venirii lui Hristos nu a fost doar acela de a propovădui "vestea cea bună", aşa cum afirmă martorii lui Iehova, Dumnezeu putea să vestească şi în continuare prin îngeri, aşa cum a făcut în Vechiul Testament. Să Se jertfească pe cruce? Dar dacă Hristos nu-I Dumnezeu, oare nu reiese că Dumnezeu Tatăl a asistat cu cruzime moartea unicului Său Fiu şi pentru aceasta a iertat păcatele lumii? Dumnezeu Tatăl a iertat omenirea tocmai pentru faptul că a comis cea mai abominabilă crimă? Oare Dumnezeu, care este dragoste (1 Ioan 4, 8-16), iar dragostea înseamnă a-ţi pune sufletul pentru aproapele tău (Ioan 15, 13), nu a îndeplinit această poruncă, ci a preferat să pună sufletul altcuiva? Într-un cuvânt, dacă Hristos nu-I Dumnezeu, Biblia este cea mai sadică poveste din lume.

Acesta este Cel care, "Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om". Pentru ca acest citat din Apostolul Pavel (către Filipeni 2, 6-7) şi altele, de care este plin, atât Noul cât şi Vechiul Testament, să nu dea impresia de politeism, trebuie să acceptăm dogma Sfintei Treimi, a Unui Dumnezeu în trei Feţe, deofiinţă şi nedespărţite: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, pe Care Scriptura Îl numeşte cu nume multiple, de exemplu Domnul Savaot sau Iehova.

Aşa că, de vineri şi până duminică, săptămâna trecută, pe stadionul republican s-a ţinut un fel de "doliu vesel". Oamenii adunaţi acolo au sărbătorit, cu multă vervă, dez-îndumnezeirea firii umane. Au încercat, prin cuvântări aprinse, să-L alunge pe Dumnezeu din istorie, pentru că El, sunt de părere martorii, Şi-a încheiat misiunea, odată cu înălţarea Sa la ceruri, şi nu mai poate fi prezent şi în tradiţia noastră milenară. Au sărbătorit triumful revistelor colorate şi a kitchi-ului asupra geniului creştin, din care am citat mai sus. În aceste reviste, niciodată nu veţi găsi mărgăritare ca acesta, când o făptură îşi exprimă dragostea faţă de altă făptură, transfiguraţi de atingerea cea mai directă a lui Dumnezeu: "Ca un trandafir din văi, Curată, ca un crin cu bun miros cunoscându-te pe tine Făcătorul nostru, Domnul, a iubit frumuseţea ta, Curată, şi acum va să se întrupeze din sângele tău, ca pentru bunătate să gonească duhoarea cea rea a înşelăciunii". (Mineul pe martie, în 24 de zile, oda VIII, stih. III).

FLUX, 10 iulie 2001

ARTA CA MONUMENT AL DESPĂRŢIRII OMULUI DE DUMNEZEU

Arta este ceea ce a înţeles omul din despărţirea sa de Dumnezeu, ea este drama despărţirii şi a însingurării noastre. Însingurarea este tema centrală în artă şi în afară de asta arta nici nu poate fi concepută. Însingurarea însă este moarte.

Eminescu surprinde genial genetica artei: *"Nu credeam să învăţ a muri vreodată, veşnic tânăr, înfăşurat în manta-mi, fruntea mea înălţam visător la steaua singurătăţii".* Iată strigătul, dar şi scâncetul, lui Adam celui proaspăt căzut: *"Nu credeam să învăţ a muri vreodată!"* Stupefierea lui în faţa morţii.

Iată arta: neîmpăcarea omului cu moartea, revolta împotriva ei, suferinţa din cauza ei, dar şi consolarea fără ieşire - "învăţarea" pasivă "de a muri".

Omul abia "a învăţat a muri", că a şi uitat locul lui Dumnezeu în viaţa sa. Fruntea sa şi-o înalţă "la "la steaua singurătăţii". Credem că anume această înălţare de frunte este arta. Fruntea, ca simbol al înţelepciunii şi al puterii, nu se mai hrăneşte din Dumnezeu, ci din sine însăşi. "Steaua singurătăţii" este mai degrabă o proiecţie infinită a propriei singurătăţi, o absolutizare a singurătăţii personale, care devine centru al unui cosmos neîmblânzit şi disperat. Această nouă stea, singulară şi personalizată, elimină, prin importanţa ei, în cazul dat, toate celelalte stele, devenind, pentru personajul nostru, singurul reper în tot universul, singurul "luminător" (Fac. 1, 14-17).

"Fruntea mea înălţam la steaua singurătăţii". Nu ochii, ci fruntea! Omul bâjbâie lumina cu fruntea, ca şi cu cioturile unor mâini amputate. Ochii i-au orbit atât de demult, încât el nici nu-şi mai aminteşte de ei, el nu-şi mai acordă nici o şansă de a-i recăpăta. Ne închipuim chiar orbitele lui cicatricizate. De aceea el îşi înalţă fruntea. Iată arta! Pe care Dumnezeu, "cu moartea pre moarte călcând", a suspendat-o (ca scop în sine).

Cu ce a împodobit omul steaua singurătăţii sale? Ce lucru vrednic a numit el, pentru care ar merita să trăieşti? Noi zicem că merită să trăieşti numai pentru lucrurile pentru care merită să şi mori. Vom vedea însă că pentru artist lucrul acesta nu este un scop, ci o metodă. Haosul şi moartea face ca scopul să-şi piardă importanţa şi sensul. Absurdul inundă existenţa, fără scăpare. Secolul XX este secolul absurdului, se ştie, de la Camus, Sartre, până la absurdul ionescian şi, azi, al unei televiziuni distructiviste.

Dar până a i se fi dat un nume, absurdul a mustit în toată arta universală, fie că este epopeea lui Ghilgameş sau Romeo şi Julieta, cât şi alte opere, fără-ndoială geniale, dar din care Dumnezeu S-a retras.

Şi din acest punct de vedere, oamenii au avut dreptate. Pentru că absenţa lui Dumnezeu poate să fie doar absurdă. Celebrele cuvinte, deşi eronat atribuite lui Tertulian, "*cred pentru că e absurd*" sunt mai accesibile omului secolului nostru decât contemporanilor "demultului" istoric roman. Moartea este ghilotina care uniformizează toate aspiraţiile noastre, şi pe cele nobile şi pe cele meschine, fără deosebire. Singurul lucru care ne deosebeşte este ceea ce lăsăm în urma noastră.

Deosebirea dintre omul religios şi omul necredincios stă în aceea că primul trăieşte pentru a-şi asigura un viitor – veşnicia, iar al doilea pentru a-şi asigura un trecut, gloria deşartă. Viaţa acestuia gravitează în jurul fricii de anonimat. Frica de anonimat este ceea ce îl determină pe omul necredincios să creeze. "*Pe mine mie redă-mă*", zice omul necredincios. Credinciosul zice: "*Pe mine Ţie redă-mă*". De aceea credinciosul nu poate fi artist. Pentru el scopul – întâlnirea cu Dumnezeu – anulează metoda, adică arta.

Omul necredincios nu are scop, şi de aceea, ceea ce pentru credincios este metodă pentru necredincios devine scop. El se înfige în metodă ca într-o plasă de păianjen, o plasă pe care tot el a pregătit-o şi de aceea o sesizează mai greu, ea face parte din el. Arta (de dragul artei!) este neputinţa de a vedea departe, neputinţa de a vedea pe Dumnezeu. Înţepenirea în sine însuşi.

Toată istoria artei nu este decât o paradă a unor oameni complexaţi. O paradă a neputinţei. O luare cu asalt a "palatului de iarnă" a conştiinţei noastre. O revoluţie prin care conştiinţa este forţată să recunoască toate aceste complexe (de inferioritate sau de "superioritate", adică de o inferioritate aproape irecuperabilă) ca pe ceva deosebit şi vrednic de luat în seamă.

În scrierile sale despre artă, Freud îi numeşte pe artişti "nebuni pe scenă". Pentru că aici are loc o descărcare de complexe, o *defulare* elementară. Bucuria pe care o resimt spectatorii la o piesă de teatru se datorează anume identificării lor cu artistul şi coparticiparea la unele sentimente şi scene de care în mod normal s-ar ruşina, acea *teamă şi milă* de care vorbea Artistotel (Poetica). La vremea când Freud, reluându-l pe Aristotel, făcea aceste afirmaţii a-ţi arăta goliciunea în public încă nu era un act de emancipare, ci unul

de patologie. Desigur, Freud a făcut ceva "literatură", în sensul pe care îl atribuie acestui termen unii poeţi minori de azi, adică descriind obsesiile organice ale anumitor oameni, cum ar fi "Cazul Dora", de exemplu, dar acestea erau însemnările unui medic psihiatru despre pacienţii săi. Acum aceste autentice tratate de psihiatrie se scriu de către autori despre sine însuşi.

Arta este fenomenul prin care complexele de tot felul suportă un proces de înnobilare până la idealizare.

După trei mii de ani de istorie a culturii, omul nu mai are ce spune lumii. El se învârte în jurul acestui bolovan, numit istorie a culturii, şi vede că el, de fapt, este cu mult mai mic decât aşteptările sale. El este ca o strecătoare de brânză, care, după ce a curs zerul, s-a făcut revoltător de mică, răsturnând toate socotelile celor ce s-au strâns să o mănânce.

Şi omul încearcă să scoată din acest bolovan sensuri care să-i sporească valoarea. Iau naştere criticii şi teoreticienii de artă. Pentru ce? Pentru a scrie tomuri în care să te convingă că "*la râpa Uvedenrode/ multe gasteropode/ supraponderale/ supramuzicale*" de Barbu, de fapt, ascunde înţelesuri pentru care mintea omenirii încă nu s-a copt, iar "*pelicanul sau babiţa*" lui Urmuz e aşa o replică pentru care merită să deschidem o nouă epocă? Care s-a şi deschis! Dar aceste nimicuri nu sunt nici măcar zerul, din care s-ar mai putea fierbe un pumn de urdă, ci, poate, doar ceea după ce îşi bagă ciobanul iute mâna în lapte şi aruncă. E greu să asişti cum copii de vârstă preşcolară realizează, în joaca lor, "opere" cărora le lipseşte doar semnătura unui Shagal sau, de multe ori, Picasso.

Atunci când Dumnezeu a fost scos din universul spiritual al omului s-a produs o catastrofă firească, prin care s-a încălcat legea gravitaţiei lui interioare. Omul, care este o fiinţă direcţionată natural spre desăvârşire trăieşte criza insuficienţei mijloacelor în raport cu aspiraţiile. Fanteziile o iau înaintea puterii lui de realizare. Rezolvarea însă nu constă în amputarea pornirilor fireşti ale imaginaţiei creative, după modelul lui Procust, ci în sondarea infinită a necunoscutului în mijlocul căruia, ca într-un ghem de mătase, trăim. Necunoscutul, de data asta, este Dumnezeu, anume Acel Dumnezeu care, ce minunat, sălăşluieşte în inimile noastre.

Era firesc să fie aşa, din moment ce, chiar de la căderea sa, Adam se află într-o continuă fugă de Dumnezeu. Adam, cel care a avut nebunia să se ascundă sub o tufă de prezenţa atotvăzătoare a lui Dumnezeu poate să se ascundă şi acum la umbra unui creion. Tradiţia patristică ortodoxă vede în acest act al lui Adam anume o înnebunire, înnebunire pe care acesta a transmis-o tuturor urmaşilor săi, ca unora care am fost în Adam în momentul căderii sale.

Arta este reacţia lui Adam care se trezeşte după acest accident, accident care a fost nu doar al său, ci al întregului cosmos. Arta este un efort bolnav al lui Adam de a şi-L reaminti pe Dumnezeu, efortul de a-şi aminti zilele fericirii sale. Această încercare va fi sortită eşecului până în ziua când Însuşi Dumnezeu se va pogorî în trupul bolnav al lui Adam şi, îmbrăcând boala lui ca pe o haină, o va spăla în apele purificatoare ale morţii, pentru a o întoarce iubitului Adam.

Iată de ce arta pentru vechiul Adam echivalează cu hainele vărgate ale întemniţatului, "frunzele", oarecum spirituale, cu care acesta îşi acoperă goliciunea sufletului. Pentru Adam cel nou însă, în care mulţi au fost cuprinşi şi se cuprind, hainele bolii au fost înlocuite cu cămaşa necusută a lui Hristos.

Nebunia şi boala lui Adam, pe care acesta a simţit-o în momentele ascunderii sale sub acea tufă din rai, cu timpul, a devenit focarul principal al inspiraţiei sale artistice. Aceasta se susţine foarte uşor mai ales acum, într-un secol în care nebunia a devenit temă centrală nu doar în arta unor cercuri avangardiste, ci chiar în producţiile marilor companii cinematografice. Voi fi mai expresiv dacă voi spune că în Rusia, ţară cu gusturi retrograde, adică preocupată de teme tradiţionaliste, are pe primul loc în top o piesă care se cheamă "Eu am înnebunit".

Într-o societate în care despre proorocul David se ştie după sculptura lui Michelangelo, credem că ceea ce a avut de suferit este în primul rând simţul realităţii. Alienarea personală a artistului se proiectează treptat asupra societăţii şi devine alienare colectivă. Mâzgălelile postmoderniste care zece ani în urmă revoltau pe orice om normal, astăzi sunt pe toate copertele caietelor şi manualelor şcolare sau lipite ca abţibilduri pe frigidere. Ba mai mult, tapetele cu astfel de motive, care imită zidurile sau gardurile mâzgălite din oraşe, WC-urile publice, decorează în mod normal camerele apartamentelor. Pe maşini abţibilduri care imită o pată de vopsea scăpată din greşeală! Nu mai vorbesc de hainele pe

care le poartă nu numai tinerii, ci şi pensionarii. Nu demult orice tânăr ar fi considerat o mare ruşine să umble cu pantalonii rupţi, astăzi şi-i rupe singur. Nu doar femeile, ci şi bărbaţii se vopsesc ca clovnii. Câţiva ani în urmă să ieşi cu cârnaţul în stradă era un act de bădărănie, astăzi ies şi cu cartofii prăjiţi şi se mândresc. Sub ochii noştri, şi cu noi înşine, se petrece o alienare totală. Trăim printre panouri care reclamează tampoane femeieşti şi prezervative. Ne uităm cu admiraţie cum o femeie în televizor îşi rade părul de pe picioare sau îşi găureşte cariile. Ne-am coborât în mizeria pe care se ruşina să o spună până şi soţia soţului. Douăzeci de ani în urmă, acestea ar fi fost scene de comedie franţuzească, astăzi ele sunt viaţa noastră.

Omul contemporan nu-şi foloseşte deloc propria libertate. Despre ce libertate vorbeşte omul contemporan, atunci când zece ore pe zi se uită la filme în care, prin hohote de râs, i se dictează când trebuie să râdă? Unde e mintea? Unde e discreţia valorică?

Da, omul a scăpat de sub "tirania religiei"! Arta a învins, a triumfat asupra religiei! Numai că, la rândul ei, a devenit ea însăşi religie, o religie vicleană şi tiranică, o religie a distrugerii. Trăim într-o societate tiranizată de artă.

Artistul, ca erou care salvează sufletul încătuşat de dogmele religioase, este un produs al apusului, al Italiei catolice. Renaşterea nu a apărut în Grecia ortodoxă, de exemplu, cultură care a suferit de antropocentrism până la creştinare nu în mai mică măsură decât cea romană. Ortodoxia nu a asuprit niciodată cultura, ci dimpotrivă, a folosit-o în predica sa. E extraordinar în acest sens cuvântul Sfântului Vasile cel Mare către tineri, "despre felul cum să ne folosim de scrierile eline", din care se vede foarte bine că în condiţiile Bisericii canonice sufletul pur şi simplu nu are de ce să se elibereze, căci toată libertatea îi este oferită.

În Ortodoxie nu există respingere, ci doar selecţie. Nu cunoaştem în istoria Bisericii Ortodoxe nici un Savonarola. Credem că o întoarcere atât de ostentativă la motivele şi idealurile artei romane de până la creştinare, adică la antropocentrism şi erotism, cu scop pronunţat demitizant, cum a făcut-o arta Renaşterii, a fost cu putinţă anume în contextul şi datorită vieţii dezordonate a clerului catolic din acea perioadă.

Demitizarea s-a produs mai întâi în sânul aşa-zisei biserici, prin încălcarea fecioriei impuse preoţilor (contrar învăţăturii apostolice, care îngăduie preotului să se căsătorească) şi prin alte fărădelegi, cum ar fi, uciderі, jafuri, vinderea indulgenţelor, infailibilitatea papală etc. Iar faptul că Michelangelo pictează personajele biblice goale este, desigur, o formă de parodiere a stării bisericii catolice. Goliciunea este, de fapt, a preoţilor. Artiştii bat fără nici un fel de scrupule toate idealurile creştine, pentru că au văzut aceasta la preoţii şi cardinalii catolici.

Artiştii se revoltă, dar nu corectează. Pentru că ei înşişi erau la fel. Ei erau stricaţi şi aşteptau prilej bun pentru a-şi da frâu stricăciunii. Şi ei găsesc acest prilej: lupta împotriva minciunii. Dar sub masca nobleţii ei vor săvârşi răutate, atât pentru ceilalţi, cât şi pentru ei înşişi.

Să nu uităm însă că aceşti artişti ai Renaşterii, cât şi mai târziu un Rouseau sau Diderot s-au revoltat şi au căutat eliberare anume de mentalitatea catolică. Noi însă ne-am însuşit ateismul lor pe nedrept, graţie abilităţii propagandei ateiste, care s-a străduit să prezinte creştinismul ca pe un amalgam al aberaţiilor întâlnite în toate confesiile, confesii pe care Biserica Ortodoxă le cheamă la trezvie.

Problema libertăţii artistice a avut cumva o motivaţie în perioada când biserica avea putere de cenzură. Acum această putere de mult nu mai este de partea bisericii, totuşi "elibertarea" (anume de o anumită mentalitate dogmatică) continuă să traverseze operele unor autori. Ba chiar libertatea creatoare, mai ales a tinerilor talente, se confundă şi se manifestă prin derâderea anumitor dogme de credinţă, prin parafrazări indecente ale textelor şi evenimentelor biblice, de înţeles, am zis, în evul mediu catolic.

Dar de cine ne eliberăm noi, ortodocşii? Mă refer la oamenii de cultură din acest spaţiu, ortodocşi prin naştere, dar care comit cel mai adesea texte în care sugrumă orice urmă de creştinism, gândind că fac mari revoluţii. Aceştia nici scriitori n-au ajuns (ca Marquez, să zicem, care, deşi huleşte, măcar ştie să scrie), dar şi cu Hristos s-au certat. Deci, de unde această falsă sete de libertate? Ca să lupţi pentru libertate trebuie mai întâi să ştii de cine/ce te eliberezi şi ce voieşti să dobândeşti în schimb. Libertatea artistică nu este să ai o editură a ta la care să-ţi publici toate cărţile, cu care scriitorii noştri îşi torturează soţiile, ea e ceva mai mult.

De cine ne eliberăm? De dogme? Dar de care din ele? De dogma că Dumnezeu este bun, că omul este nemuritor, că acest om, după chipul Creatorului său, are putere să creeze? Sau poate de dogma potrivit

căreia omul este o fiinţă unică şi liberă, a cărui libertate nu stă în firea lui Dumnezeu să o încalce? Libertatea cu care se revoltă cei mai mulţi împotriva lui Dumnezeu este cea mai bună dovadă că ortodoxă nu-şi încalcă principiile. Dumnezeu este primul care respectă aceste dogme ale libertăţii.

Atunci când ne eliberăm de dogme, de fapt noi ne eliberăm de propria noastră libertate. Dogmele ortodoxe formulează năzuinţele cele mai nobile pe care le poate avea un om şi exprimă forma desăvârşită a gândirii umane. Dacă arta postsovietică nu are consistenţa unui Dostoevski sau Gogol, e pentru că scriitorilor de azi le lipseşte trăinicia lui Hristos. Şi Dostoevski şi Gogol aveau pe blazoanele literaturii lor monograma suveranului bizantin "întru care au biruit".

Atunci când Fericitul Augustin a cunoscut Biserica el s-a ruşinat şi a zis: "*Mulţumesc Ţie, Doamne, că ceea ce am hulit eu nu a fost Biserica Ta, ci numai închipuirea mea greşită despre ea*".

Omul se teme să afle că ceea ce a gândit (şi a scris!) el despre Dumnezeu este fals. Că Dumnezeu s-ar putea dovedi a fi bun. Omul se teme să meargă la întâlnire cu Cel pe care L-a vorbit de rău mai înainte de a-L fi cunoscut. Omul e mândru, el se teme să se întâlnească cu Creatorul. Pentru că el a furat hainele Lui şi a mers cu ele la bal. El s-a folosit de numele Lui şi a scos bani din bancă şi a semnat afaceri care nu-i aparţin. Omul a făcut datorii enorme şi s-a lăudat tuturor că este el stăpânul. Iar acum el a aflat că Adevăratul Stăpân l-a chemat la El şi omul înnebuneşte de ruşine. El preferă să rămână sub această tufă a ruşinii sale, stăpân peste nişte jucării sărace. El îşi caută motive pentru a se mai reţine. El inventează minciuni. El se împotriveşte şi vorbeşte de rău pe Stăpân. Pentru că el crede că Stăpânul îl cheamă ca să-l mustre. Stăpânul însă îl cheamă ca să-l facă moştenitor.

Artistul se revoltă cerându-şi dreptul de a desena oameni pe hârtie, Dumnezeu însă ne cheamă să ne recreăm pe noi înşine, să zidim o făptură nouă. Artistul îşi cere dreptul de a-şi imagina ce este dincolo de stele, Dumnezeu ne invită să ne facă puternici să mutăm cerul şi pământul cu voinţa noastră, cum a făcut Ilie. Artistul îşi cere libertatea de a bea rachiu de prune la un vernisaj cu femei stafidite, iar Dumnezeu îl invită să stea la sfat cu îngerii. Ce rău ne vrea Dumnezeu?

Lumea a sărăcit enorm datorită mentalităţii sale "artistice". Omul modern suferă de sindromul Midas, totul de ce se atinge se preface în artă. Viaţa însăşi a devenit o artă, o artă proastă. Omul nu-şi mai trăieşte viaţa sa reală, ci o viaţă virtuală. El este tiranizat de idei care îl smulg realităţii. El este hărţuit de aceste idei, oricât de frumoase n-ar părea ele. Dar poate că ele sunt prea frumoase, inutil de frumoase? Nici măcar. Cum frumuseţea şi scumpetea aurului a devenit blestem pentru Midas, tot aşa arta a devenit blestem pentru noi. Cum aurul în sine nu are nici frumuseţe nici folos, ci numai prin ceea ce se poate obţine din el este folositor, aşa şi arta este fără vreun folos dacă nu ne duce la adevăr. Şi aşa cum Midas ar fi dat un munte de aur pentru un pahar de apă, tot aşa şi noi, va veni vremea, când nu vom putea schimba toată frumuseţea lumii pe o gură de "*apă vie*" (Ioan 4, 10) pe care ne-a adus-o Hristos.

Fuga de dogmă a progresat cu timpul în fuga de cunoaştere, aşa cum se întâmplă în arta modernă, când aceasta s-a detaşat de filozofie, adică de raţiune, şi construieşte un fals limbaj al emoţiilor şi sentimentelor. Arta nu trebuie să fie nici ermetică şi ocultă, cum propovăduiesc unii, ci în toate trebuie să fie clară ca diamantul, prin aceasta să-şi motiveze dreptul la existenţă.

Caleidoscopul îmbătător al emoţiilor promovat de arta modernă este o reclamă făcută unor produse proaste. Emoţiile sunt piesele stricate ale sufletului omenesc, suflet care prin natura sa are o alcătuire unitară şi armonioasă. Arta ar trebui să contribuie la realizarea acestei unităţi a sufletului, pentru a nu lăsa mulţimea emoţiilor să roadă ca nişte şobolani neputincioşi dar mulţi scheletul vieţii noastre afective. A trăi pe emoţii echivalează cu a mâna o maşină bună cu benzină proastă, în cele din urmă strici totul în ea. Aşa au sfârşit nebuni cei mai mulţi dintre oamenii geniali care, abandonând rigoarea raţiunii au practicat o artă a onirismului şi fragmentarismului, purtaţi de furtuna propriilor emoţii.

În genere, nici o activitate umană n-ar trebui să fie îndreptată împotriva cunoaşterii. Cunoaşterea este cel mai nobil scop la care am fost chemaţi. "*Cu cât cunoşti mai mult, cu atât iubeşti mai mult*", spunea Leonardo Da Vinci. Şi ea începe de la a te cunoaşte pe tine însuţi.

Înţeleptul Socrate, cunoscându-se pe cât li se putea oamenilor de până la Hristos "a cunoscut că nu cunoaşte". "*Eu ştiu că nu ştiu*" - iată începutul înţelepciunii, drumul smereniei. Căci după ce vom descoperi că în noi nu este plinătatea cunoaşterii, ne vom îndrepta să o căutăm acolo unde ni s-a spus

că este – în Dumnezeu. Iar după ce ne vom convinge că Dumnezeu este Cunoaşterea, Îl vom aduce în inimile noastre, după cum El Însuşi a făgăduit. Şi aşa vom ajunge să ne cunoaştem cu adevărat pe noi înşine, ca fiinţe capabile de îndumnezeire, ca temple în care a iubit să se sălăşluiască Dumnezeu, pentru a pentru a ne umple de putere şi nemurire în veac.

Producţiile noastre artistice nu sunt decât nişte reminiscenţe umile ale chipului Creatorului Cel Adevărat care se află în noi, chip a cărui lumină în mulţi din noi "poate s-a stins de mult", dar nu fără şansa de a se reaprinde iarăşi.

ADIO UNIUNE SOVIETICA, BUN INTALNISUL UNIUNE EUROPEANA…

Istoria se repeta. Sau, daca ar fi sa vorbim cu cuvintele înteleptului Solomon, nimic nou sub soare. Mai ales ideea unificarii si a pacii nu este deloc noua. A te arata entuziasmat de ea este mai degraba un semn de imaturitate civica, decît un imbold spre mai bine. ?n general, orice r?vna necugetata nu este decît o lucrare de moment a s?ngelui, a firii noastre vatamate. Iar binele firii cazute nu este adevaratul bine. Gustave le Bon, un psiholog si sociolog francez contemporan, gaseste ca anume pe astfel de sentimente se zidesc miturile politice. Masele, spune el, sînt ca o femeie, niciodata nu stii ce vor face. Totusi, asa cum exista don-juani, profesionisti în a manipula femeile, exista si don-juani politici, profesionisti în a manipula si a supune masele.

Metodele de manipulare a maselor, de regula, sînt foarte simple. Orice complicatie ?ntr-o astfel de metoda nu va da roade. ?ntr-un cuv?nt, totul se face ca pentru naivi, pentru ca lucrurile simple le cerceteaza cu adevarat prea putini. Cu atît mai simplu stau lucrurile cu poporul nostru. Noi am fost crescuti în incubatorul utopismului sovietic. Si, de aceea, sîntem niste buni înghititori de idei si de fantome. Poporul nostru înca mai sta cu gurile galbene cascate în cuibul propriei neputinte, asteptînd c?nd va veni vreo pasare cu o idee familiara în cioc. Si ideea aceasta nu a înt?rziat sa vina din partea regizorilor politici. Ma refer la ideea Uniunii Europene, care nici nu putea înlocui mai bine o alta Uniune, stim noi care.

Vreau sa observam cîteva miscari impresionante. Fiecare îsi aminteste motivele pentru care s-a cerut darîmarea Uniunii Sovietice, motivele erau unele nationale. Adica, dintr-odata fiecare republica a început sa aspire energic la idealurile sale nationale si nationaliste. Anume ideea nationalitatii a fost catalizatorul care a aprins masele. În scurt timp scopurile propuse au fost atinse. S-a cerut si s-au obtinut nu numai limba, steagul si dreptul la istorie, ci chiar si o moneda nationala. Dar nu au trecut bine nici zece ani, ca acelasi popor ameteste de bucurie la ideea aderarii la o Uniune în care sa nu mai existe pricipii nationale si nici confesionale si sa circule o singura moneda - euro. O Uniune în care toti vor fi fericiti!

Liderii politici care promoveaza ideea aderarii la Uniunea Europeana si totodata spun ca îsi iubesc poporul nu sînt sinceri. Numai un schizofren poate crede ca un popor ca cel român, bulgar sau ceh va putea supravietui în conditiile descrise de europenisti. Moneda unica în scurta vreme va duce la o limba unica, ceea ce se înt?mpla deja. Iar limba aceasta se pare ca nu va fi niciodata româna. Anume pe teren economic ?n c?tiva zeci de ani limba rom?na, bulgara sau ceha vor ramîne doar ?n manuale. Cred ca multi stiu ca deja se prevede ca toate lucrarile cu caracter stiintific sa fie scrise în limba engleza, înca în anul 1998 aceasta masura s-a aplicat la examenele de licenta la Facultatea de Matematica din Bucuresti (cred ca si la altele pe care nu le stiu eu). Multi autori de literatura au si început sa-si scrie operele în "limbile de circulatie europeana".

Dar un capitol aparte ?n acest proces de depersonalizare a popoarelor europene este, fara îndoiala, credinta, credinta ortodoxa a românilor, bulgarilor, s?rbilor, etc. Anume ?n aceasta temelie a poporului nostru, idealul si rostul nostru pe pamînt, au lovit ne?nt?rziat bunii cunoscatori ai lucrurilor. Scopul este unul politic si economic, nicidecum unul de convertire la alte religii. Situatia este identica cu cea din perioada lui Leon Isaurul (Începutul sec. VIII), c?nd acesta a pornit lupta ?mpotriva icoanelor. Fara îndoiala, Leon era prea putin teolog ca sa-si motiveze prigoana din punct de vedere doctrinar. Scopul lui nu era de a proteja Biserica de "idolatrie", dupa cum se sustinea oficial, ci pur si simplu de a înlatura elementul care îi despartea pe crestini de iudei si musulmani. Noi stim ca atît iudeii, c?t si musulmanii au ?n comun refuzul obsedant al posibilitatii sfintirii materiei, în cazul dat icoana, pe care o considera idol. Si

atunci, Leon, ascultînd sfaturile lor, hotaraste sa elimine icoanele din cultul crestin, crezînd ca îi va ?mpaca astfel pe toti. Multi îsi mai amintesc scandalul din aceasta iarna ce s-a stîrnit ?n Rom?nia atunci c?nd Parlamentul a avut ideea sa interzica sarutarea icoanelor în biserici din motive "igienice". Si asta într-o tara în care nu demult se votase ortodoxia ca religie de stat, de catre acelasi parlament. Poate asta va deschide un pic ochii asupra felului în care unele organizatii cu scopuri "nereligioase" din afara încearca sa dezbine prin Biserica.

Ideea ecumenismului, a unificarii tuturor religiilor, vizitele papale, fluxul de literatura porno- nu sînt dec?t metode de a ameti taurul ?n arena. Cruciadele Vaticanului nu au ?ncetat niciodata, razboinice din evul mediu au evoluat în zilele noastre ?n unele mai subtile, spirituale. Inchizitorii nu mai fr?ng oase, fr?ng constiinte. Cine a urmarit efectele devastatoarei vizite papale în Romania si aproape insesizabila hirotonie de catre însusi Papa a episcopului catolic pentru Moldova, va cunoaste în scurta vreme rostul acestei semnificative taceri si inactivitati parelnice a episcopatului catolic din Moldova. Ceea ce ne îndreptateste sa suspectam Vaticanul de manevre politice, dincolo de faptul de a activa ca stat în stat, s?nt chiar actiunile si declaratiile papei cu privire la religii cum ar fi islamul, hinduismul si altele, declaratii care nu contrazic doar dogmele ortodoxe, ci chiar si pe cele romano-catolice. De aceea ele sînt viclene si false, ne pare rau.

Urmarile sînt triste. Calugarii români parasesc masiv tara pentru a scapa de presiunile tacite din partea episcopilor. Grecii s?nt pur si simplu nevoiti sa puna interdictie fluxului de calugari români pe Muntele Athos. Rom?nii pleaca ?n Rusia, Georgia, Serbia - tari în care Biserica si-a conservat tezaurul doctrinar si dogmatic. Desigur, despre asta nu se vorbeste cu voce tare, nici despre cartile catolice care pur si simplu au scos din biserici pe Sfintii Parinti. Mult mai de cinste sînt, de exemplu, albumele foto de felul "Trei zile dintr-un mileniu" dedicat vizitei Papei ?n Romania, ?n care preoti ortodocsi saruta mîna papei si chiar se împartasesc în piata la messa catolica. Un astfel de album costa 400 de mii de lei românesti. Din experienta personala spun ca în Romania de azi exista o cenzura în materie de idei religioase, anume ortodoxe, cam cum ?mi ?nchipui cenzura comunista de alta data. Mîna de fier a noului imperiu "care ne m?na spre fericire" a si început sa se resimta. Multumim lui Dumnezeu ca la noi înca se mai pot publica articole ca acesta într-un ziar de circulatie nationala, dar nu pe mult timp*.

Doua carii iesite din aceeasi gaoace rod astazi poporul nostru: ecumenismul pe plan religios si ideea Uniunii Europene pe plan politic si economic. Aceste doua idei sînt utopii, lucruri imposibil de realizat chiar si pur teoretic.

Din punct de vedere religios nu este momentul sa explic, cît priveste cel economic si politic, el este asemanator cu cel sovietic. "Europa" ne-a vîndut ideea de a iesi de sub cizma sovietica, iar noi, din obisnuinta, am început sa o aprovizionam cu materie prima la preturi de nimic. Mitul Americii în care toti merg pe jeep-uri si al Europei în care toti vor deveni miliardari nu este decît o creatie virtuala ca si mitul sovietic. Cititi un foarte bun roman al laureatului premiului Nobel, John Steinbek "Soareci si oameni", despre societatea americana de la sate si o sa ma întelegeti. America în care toate femeile au 180 si 58 în talie, si nimeni n-are carii este o fantoma. Dimpotriva, statisticile îi arata pe americani ca pe un popor suficient de urît, care are mari necazuri cu obezitatea si în genere cu bolile fizice si psihice. Iar europenii sînt at?t de inculti, ?nc?t studentii nostri de la facultatile de arta, cînd pleaca în exursii, ?n c?teva saptamîni (pentru ca nu li se permite sa treaca tablouri la vama) le bat toate valorile nationale, ce-i drept cu kitsch-uri, ca acestea plac pseudoelitelor europene. Vreau sa ne gîndim cam cum arata pe dinauntru un francez cînd se aduna în piata la mitinguri împotriva adidasilor din piele "din mila pentru animale", dar nu-i este mila de "animalele" care se sacrifica zilnic în casele de toleranta si nici de cele care îsi ucid ca scroafele propriii prunci.

Sa ne amintim numai de vizita lui Brigide Bardot în Romania si de obsesia ei cu castrarea cîinilor vagabonzi, tot Guvernul s-a umflat de entuziasm! Si Primarul Viorel Lis si multe personalitati politice se înghesuiau sa încapa în televizor cu stafiditul sex-simbol de alta data.

Într-un cuvânt, nu tot ce se vede la televizor e si adevarat, mai bine sa coborîm din lumea fantomelor si sa încercam sa ne adaptam la conditiile realitatii. Dar chiar daca am si ajunge, la urma urmei, sa iasa taranii nostri de sarbatori la hora cu hamburgerii în mina, nu cred ca este un ideal.

Uniunea Europeana este un fel de "rai iehovist" în care negrii si chinezii manînca toata ziua banane si se joaca cu leii si paunii. Aceleasi metode de îndobitocire, la comunisti si la europenisti. Fara nici cea mai mica schimbare. Mi-aduc aminte ca am participat si eu la expozitiile de pictura pionieresti la care ?ntotdeauna iesea pe locul ?nt?i lucrarea ?n care o hora de copii negri, galbeni, rosi si "europeni" zîmbeau fericiti. Iar trei ani în urma am avut ocazia sa asist la deschiderea unei astfel de expozitii (la Muzeul National de Istorie) organizate de UNESCO la Chisinau. Aceleasi desene cu negri si chinezi erau aplaudate cu o frenezie stînjenitoare. Nimeni nu-si dadea seama ca aplauda spalarea propriului creier.

Nu vreau sa vorbesc despre bogatiile virtuale pe care si le închipuie fiecare moldovean c?nd se g?ndeste la Europa, e banal. Asta mi-aduce aminte de fantasmele copiilor sovietici de la sate. Discutia preferata a sarmanilor începea cu cuvintele: "Ce zici, daca ai gasi acum un tort mare-mare, ce-ai face?" si fiecare începea sa se laude cam cît de mult tort ar putea sa manînce. Pe urma treceau la harbuz, la mandarine si la "cîrnat de ciocolata". Copiii de atunci acum sînt tinerii care pleaca la "zarabotca" în Grecia si Italia, si discutiile lor acum, desigur, încep cu "daca ai avea o casa cu trei etaje"...

Este frumoasa aceasta naivitate a noastra, fara îndoiala, dar nu trebuie sa o transformam în unealta propriei sinucideri. Chiar ?ndraznesc sa vorbesc despre o sinucidere colectiva, sinuciderea unei natiuni, a unei traditii, a unei culturi. Zece ani ?n urma strigam ?n piata si ne bagam sub tancuri pentru a ne obtine propria istorie si cultura, taceam ca elefantii în semn de protest c?nd ni se adresa cineva ?n limba rusa. Astazi platim bani ca sa învatam engleza si dansam de ametim pe muzica de bulevard americana si chiar aborigena. Atît de intime au devenit pentru noi timpanele si zurgalaii canibalilor din jungla, înc?t ?i purtam ?ntipariti pe haine, si as spune ca în primul r?nd pe creier! Nu vreau sa jignesc pe nimeni, dar trebuie sa spun ca foarte multe dansuri de discoteca nu sînt altceva dec?t prelucrari ale unor ritualuri si invocari la care normal se aduc si jertfe omenesti sau cel putin animale, si chiar formatii ca Beatles, a fost un promotor al sectei krisnaite în America si nu numai, fapt care i-a facut pe multi sa "joace" si sa fredoneze mantra "hare krisna". Pentru a ne convinge e suficient sa deschidem un dictionar de istoria religiilor la capitolul samanism sau woodu.

Adica, tinerii nostri care sînt convinsi ca nu sînt deloc religiosi si rîd cu ?ng?mfare, nici nu-si dau seama ca sînt participanti activi la ritualuri tainice si ca, în fond, se sacrifica zeilor, unor zei necunoscuti. Nu ma refer la formatii gen "Napalm Death", "Sepultura" sau "Slayer", care sînt sataniste declarate, ci anume la cei mai "pasnici" dintre ei, la un Santana, Bob Dylan, Beatles - "pacifistii" anilor 60. Sinuciderile sau alienarile fanilor sînt deja fapte comune.

Dar nu numai muzica de discoteca a fost afectata de valul de pagînism si idolatrie, ci toate sferele activitatii umane, începe?nd de la arta si cultura si terminînd cu medicina si economia. Teosofia, vizitele extraterestre, bio si energo medicina, clonarile si alte obsesii pe drept diabolice au pus stapînire pe viata noastra. Ce sa mai spun de rusinoasele sex shop-uri, ca toata viata noastra a devenit un sex-shop! Desigur, foarte multa varietate. Dar vreau sa ne amintim cîteodata ca în timp ce vreouna din fetele frumoase ?si cumpara chiloti pe dolari, iar alte zeci de mii stau zilnic pe masa de operatie pentru procedura bine cunoscuta, exista babute în sate care le asteapta sa vina de Paste acasa. Trista priveliste, nu merita.

Este greu sa gasesti astazi un loc pe pamînt unde sa nu se auda muzica, sa o numim cu blîndete, despiritualizata. Tocmai o fata din categoria expusa mai sus raspundea cu multa dulceata la întrebarile telefonice, emisiune radio tipic euro-americana. Si brusc, din vacarmul pornografic si animal doua cuvinte m-au facut sa o iubesc pe fata aceea. Cuvinte pe care toti le spunem în aceasta perioada, dar nu toti le întelegem: "HRISTOS A INVIAT!" Aceasta este o formula traditionala de salut la maldoveni care se spune de la Paste pîna la Înaltare. Dupa aceea convorbirea a continuat normal, despre ceea ce se discuta acolo. Totusi este un început. Adevarat a înviat..

DESPRE PODOABE SI MACHIAJ

Asaltul bijuteriilor si al machiajului

Este greu sa ne închipuim o înghesuiala într-un troleibuz în care sa nu fie nici o femeie machiata si fara bijuterii. Chiar si atunci cînd vrem sa deosebim un prunc daca este baiat sau fetita, ne uitam la urechi daca nu are cercei. Tot asa si în cazul adolescentilor, deoarece lungimea parului nu mai este un semn distinctiv, cum nu mai sunt nici pantalonii si fusta, ci numai bijuteriile si machiajul fetelor ne salveaza în astfel de situatii, de multe ori chiar incomode. Cu toate ca, cu tristete trebuie sa recunoastem, întâlnim tot mai multi baieti machiati si împodobiti.

Nu este un lucru strain sa spunem ca cerceii si machiajul pot fi întâlnite chiar si în biserica, în special în bisericile din orasele mari. În jurul acestora se face mult haz în cercurile batrânelor, care le întâmpina cu priviri neprietenoase, iar de multe ori devenim martorii unor scene care, mai cu seama daca sîntem ?ncepatori, ne tulbura pe parcursul întregii Liturghii si ne pot strica chiar ziua întreaga. Cineva care nimereste de cîteva ori peste astfel de scene, daca nu este încercat în credinta, smintindu-se, foarte usor poate abandona biserica respectiva, iar în cazurile grave, poate sa se abata de la dreapta credinta ortodoxa si sa devina membru al unei secte.

Asadar, au sau nu dreptate babutele care "organizeaza" astfel de scene? Poate ca ceea ce le face sa ne fie atât de antipatice, nu este chiar faptul pe care ni-l reproseaza, ci numai modul în care o fac? Dar poate ca acuzatiile lor sunt într-adevar prea grave, caci nu poate sa fie adevarat ca toate femeile care poarta cercei si se machiaza sînt ?n mod obligatoriu si desfrînate? Multe dintre ele sunt casatorite si umbla de multa vreme la biserica si nimeni nu le-a vazut sau sa fi auzit sa-si însele sotul. Este oare chiar atît de grav daca o femeie poarta cercei si se machiaza, dar în schimb nu-si înseala sotul? În timp ce alta poate sa nu se machieze deloc si sa para smerita, totusi sa fie o mare desfrânata?

Ce spune Biblia?

Dar pentru ca noi crestinii, ortodocsi, cu privire la orice lucru trebuie sa cercetam si sa credem numai Sfintei Scripturi, tot asa se cuvine sa procedam si în cazul acesta.

Despre inele si cercei, si podoabe femeiesti în general, avem foarte multe referiri atât ?n Vechiul cât si ?n Noul Testament. De exemplu, la proorocul Isaia gasim: "Pentru ca fiicele Sionului sunt atât de mândre si umbla cu grumajii pe sus si cu priviri obraznice, cu pasi domoli, cu zanganit de inele la picioarele lor…"

Cum sa nu recunoastem în aceste cuvinte pe fetele din zilele noastre, mai ales ?n zilele calduroase de vara? Dar iata ca ceea ce se spune mai departe despre ele este înspaimântator, caci vine de la un om care a profetit si nasterea lui Hristos din fecioara si s-a împlinit. Zice proorocul: "…Domnul va plesuvi crestetul capului fiicelor Sionului, Domnul va descoperi goliciunea lor" (Isaia 3, 16-17). Adica, Domnul va descoperi desertaciunea si zadarnicia acestui mod de viata în ziua Judecatii.

"În ziua aceea va lua Domnul toate podoabele: inele, sori, lunite, cercei, bratari, valuri, cununi, lan-tisoare, cingatori, miresme, talismane, inele, verigi de nas, vesminte de sarbatoare, mantii, saluri, pungi, oglinzi, pînzeturi subtiri, turbane si tunici. Atunci va fi în loc de miresme, putreziciune, si în loc de cingatori, frînghie, în loc de cârlionti facuti cu fierul, plesuvie, în loc de vesmînt pretios, zdrente, si în loc de frumusete, pecete de robie" (3, 18-24).

Iata cât de felurite si cît de multe erau podoabele înca în vremea proorocului Isaia! Iata ca, pe lânga cercei si inele, proorocul aminteste chiar si parul facut cu fierul si verigile de nas, care în tara noastra abia acum încep sa capete popularitate, dupa mo-delul ratacirii occidentalilor. Asadar, nu este adeva-rat sa zicem ca traim "o alta vreme", "mai moderna", si ca acum nici nu s-ar putea fara bijuterii si machiaj.

Dimpotriva, vedem ca podoabele femeiesti au o vechime foarte mare si, într-o oarecare masura, putem vorbi chiar despre aspectul oarecum primitiv al împodobirii femeilor. Cred ca fiecare a avut ocazia sa vada la televizor, sau macar în reviste, imagini ale femeilor din triburile care ?nca mai exista în zonele putin umblate ale vestului salbatec, descoperite înca nu demult. Si femeile aborigenilor poarta cercei în nas, inele si bratari si practica machiajul, fara sa fie cîtusi de putin "moderne".

Dar... nu cred ca este cazul nostru. Caci nu toate femeile se machiaza violent si nici nu poarta bijuterii vulgare. Ce rau poate sa fie într-un inel sobru sau ?ntr-un cercel discret, care aproape ca nici nu se observa, într-o bratara bine aleasa sau un lantisor, daca nu sînt deloc vulgare?

Ce au toate acestea cu desfr?narea? Caci chiar daca poate unele femei se si gîndesc la asta, multe din ele nu au nici un scop necurat. Ele fac asta doar pentru sotul legitim, iar cele mai tinere, pentru alesul lor. Unele însa nu o fac nici macar pentru atît, ci pur si simplu, pentru a nu se deosebi de semenele lor, pentru a nu parea "taranoaice".

De ce dar Dumnezeu Care este Multmilostiv, si este Dragostea însasi, dupa cum zise Sf. Ioan Teologul si evanghelistul, fagaduieste pedepse atît de groaznice pentru niste maruntisuri ca acestea?!

Trebuie sa explicam lucrurile, pentru ca altfel reiese ca Dumnezeu este rau si razbunator, ceea ce nu se potriveste cu învatatura noastra despre Cel Care ne-a adus din nefiinta la fiinta, iar atunci cînd L-am parasit si L-am tradat pâna-ntr-atât a jelit caderea noastra, încât a trimis pe unicul Sau Fiu Cel mult iubit drept jertfa de rascumparare pentru noi.

Podoabele femeiesti sunt de origine păgână și peste tot în Sfânta Scriptură au o conotație negativă. Însusi Dumnezeu a dat pricepere oamenilor sa faureasca podoabe: "Iata, Eu am rînduit anume pe Betalael, fiul lui Uri, fiul lui Or, din semintia lui Iuda si l-am umplut de duh dumnezeiesc, de întelep-ciune, de pricepere, de stiinta si de iscusinta la tot lucrul, ca sa faca lucruri de aur, de argint si de arama, de matase violeta, stacojie si visinie, si de in rasucit, sa slefuiasca pietre scumpe pentru podoabe si sa sape în lemn tot felul de lucruri" (Iesire 31, 2-5).

Acestea însa i-au fost date omului ca el sa le foloseasca întru slava lui Dumnezeu, anume pentru ridicarea cortului în vremea lui Moise, (iar azi pen-tru pictarea icoanelor si confectionarea obiectelor de cult bisericesti); si nu pentru împodobirea femeilor.

Dar, asa cum în rai protoparintii nostri Adam si Eva au folosit darul vointei libere împotriva lorusi, alegînd moartea în locul nemuririi, tot asa si oamenii de mai tîrziu, mostenind în ei samînta relei împotriviri, au folosit si toate celelalte daruri ale lui Dumnezeu din ce în ce mai mult împotriva lorusi, dupa cum scrie si dumnezeiescul Apostol Pavel, ca: "au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricacios cu asemanarea chipului omului celui stricacios" (Romani 1, 23).

Împodobirea femeilor se practica la popoarele pag?ne, unde acestea [femeile] sau erau ridicate la rangul de zeitati, sau erau puse în slujba unor zeitati si duhuri: "fiicele lor ?nfrumusetate si împodobite ca chipurile templului", le certa David (Ps. 143, 12). Multe din bijuteriile pagîne, mai ales din cele egiptene, s-au pastrat si astazi în muzee si fiecare are cel putin închipuire despre ele, chiar si din manualele de istorie scolare. Modelele egiptene sînt preluate cu mare succes de creatorii de moda contemporani: serpi, motive solare, cocostârci, diferite pasari, animale si plante stilizate, cucerind tot mai mult gusturile fetelor de astazi.

Dar aceste motive nu erau întâmplatoare, caci se stie ca pagînii se închinau soarelui, lunii, animalelor si chiar pietrelor. Podoabele femeiesti, cît si cele barbatesti, reprezentau aceste obiecte idolatrice.

Traind multa vreme în robia egipteana, poporul evreu a preluat multe obiceiuri, pentru care a atras mînia lui Dumnezeu. Caci aveau porunca de la Dumnezeu: "De datinile pamîntului Egiptului, ?n care ati trait, sa nu va tineti, nici de datinile pamîntului Canaanului, ?n care am sa va duc, sa nu va tineti nici sa nu umblati dupa obiceiurile lor" (Levitic. 18, 3). "Idolii dumnezeilor lor sa-i ardeti cu foc; sa nu doresti a lua argintul sau aurul de pe ei, ca sa nu-ti fie aceasta cursa. Si urâciunea idoleasca sa n-o duci în casa ta ca sa nu cazi sub blestem, ca ea" (Deut. 7, 25-26).

Dar poate ca acestea le-a zis Dumnezeu numai pentru evrei si numai pentru timpul acela? Caci multe dintre porunci s-au dat anume astfel, pentru un anume timp si situatie, iar mai tîrziu au fost schimbate, cum ar fi taierea împrejur, ziua s?mbetei s. a. Dupa cum spune si "Apostolul neamurilor" – Pavel: "ca de va veti taia împrejur, Hristos nu va va folosi la nimic" (Galateni 5, 2); si "cei ce voiti sa va îndreptati prin Lege v-ati îndepartat de Hristos, ati cazut din har" (5, 4).

Se pare ca nu. Acelasi Apostol scrie în Epistola catre Timotei: "Asemenea si femeile, în îmbracaminte cuviincioasa, facîndu-si lor podoaba din sfiala si din cumintenie, nu din par împletit si din aur, sau din margaritare, sau din vesminte de mult pret; ci din fapte bune, precum se cuvine unor femei tematoare de Dumnezeu" (2, 9). Iarasi vedem ca se specifica aurul si margaritarele, ca ceva negativ.

Fara îndoiala, bijuteriile sînt izvor de rautate. Nu în zadar din ele s-a facut si cel mai mare rau cu putinta, simbolul lepadarii de Dumnezeu - vitelul de aur din Vechiul Testament. Atunci cînd poporul evreu s-a razvratit împotriva lui Dumnezeu el si-a facut idol din cerceii femeilor si fetelor israelitence (Ies. 32, 1-4).

Dintotdeauna, bijuteriile si podoabele au fost simboluri ale desfrînatelor. Iata cum descrie Sf. Ioan Teologul în Apocalipsa pe "desfrînata cea mare". "Si a venit unul din cei sapte îngeri, care aveau cele sapte cupe, si a grait catre mine, zicînd: vino sa-ti arat judecata desfrînatei celei mari, care sade pe ape multe, cu care s-au desfrînat ?mparatii pamîntului si cei ce locuiesc pe pamînt s-au ?mbatat de vinul desfr?narii ei. Si m-am dus, în duh, ?n pustie. Si am vazut o femeie sezînd pe o fiara rosie, plina de nume de hula, avînd sapte capete si zece coarne. Si femeia era îmbracata în purpura si în stofa stacojie si împodobita cu aur si cu pietre scumpe si margaritare" (17, 1-4).

Iata ca ceea ce personalizeaza pe desfrînata sînt aurul, pietrele scumpe si margaritarele. Despre nici o femeie n-am vrea sa se spuna în ziua judecatii: "Si am vazut o femeie, beata de sîngele sfintilor si de sîngele mucenicilor lui Iisus, si vazînd-o, m-am mirat cu mirare mare" (Apocalipsa 17, 6).

Sa scoatem de pe noi, ca dovada a pocaintei, podoabele si hainele înfrumusetate. Caci atunci cînd a voit sa-i ierte pentru idolul pe care si l-au facut, Dumnezeu le-a zis iudeilor, prin Moise: "Voi s?nteti popor ?ndaratnic. De voi merge eu în mijlocul vostru ?ntr-o clipeala va voi pierde. Dezbracati acum de pe voi hainele voastre cele frumoase si podoabele voastre si voi vedea ce voi face cu voi" (Ies. 33, 5-6).

Lepadarea podoabelor si a hainelor frumoase este un mod de a milostivi pe Dumnezeu, pentru care putem capata iertare de pacate: "Si iata noi am adus prinos Domnului, fiecare ce am putut dobîndi din lucrurile de aur: lanturi, bratari, inele, cercei si salbe, pentru curatirea sufletelor noastre înaintea Domnului" (Num. 31, 50).

O estimare psihanalitic?

Dar acum sa dam o explicatie mai exacta si mai rationala, folosindu-ne chiar de experienta psihologiei în acest sens, pentru a fi mai aproape de ?ntelegerea si sensibilitatea omului contemporan. Ce determina pe o femeie sa se machieze, sa-si puna cercei si sa poarte inele, fie ca este tînara, batrîna, bogata, saraca, frumoasa sau urîta? Pentru ce au fost inventate bijuteriile, machiajul, valurile si toate celelalte? Au ele vreo legatura cu desfrî-narea? ?n ce masura?

Pentru cei care poate nu stiu, (nu-i nici un rau în asta), trebuie sa le spunem ca a existat un medic învatat la sfîrsitul secolului trecut-începutul secolului nostru, pe nume Sigmund Freud, evreu, care a trait în Austria, ?ntemeietorul unei ramuri care ?mbina medicina cu psihologia, numita "psihanaliza". Aceasta stiinta se ocupa de studiul comportamentului uman si încearca sa stabileasca, pe cît ?ngaduie Dumnezeu, factorii sau motivele care determina anumite hotarîri ale oamenilor, ?n diferite situatii, mai ales ?n cazul bolilor si dereglarilor psihico-afective. Trebuie sa stim ca Sigmund Freud a aplicat si a fondat aceasta metoda îndeosebi ?n cazul nevrozelor si al isteriei, cercet?nd mii de cazuri, ceea ce, se ?ntelege, este un lucru special si nu poate fi aplicat la toti oamenii la fel de usor si cu garantia unui rezultat plauzibil. Acesta a si fost motivul pentru care Freud, dar mai ales urmasii lui, au dat nastere unor pareri despre sufletul omului foarte daunatoare si potrivnice învataturii Bisericii Ortodoxe, pentru care nici nu recomandam sa-l citeasca nimeni, pentru a nu-si pricinui rani mari si foarte-foarte greu de vindecat. Totusi, multe din ideile psihanalizei sînt bune si sînt folosite si astazi cu succes în tratarea multor dereglari psiho-afective.

Pe scurt, psihanaliza sustine ca fiecare om, pe l?nga latura sa constienta mai are si alta mai putin cunoscuta, tainica, adica "subconstientul". Aici, în subconstient, este locul în care se depoziteaza toate gîndurile si pornirile noastre rele, rusinoase: gîndurile de ucidere si sinucidere, de desfr?nare, de sete dupa bogatii, de care în mod normal ne rusinam si nu ne place ca altcineva sa ni le cunoasca. Procesul de "ascundere" a gîndurilor neplacute se numeste "refulare" iar cel de descoperire, de "scoatere la iveala" a lor se numeste "defulare". De fapt, aceasta si este cheia principala a vindecarilor prin metoda psihanalitica, adica descoperirea si "defularea" cauzelor anumitor nelinisti si suferinte, sondînd memoria pacientului p?na la copilarie. Este evident împrumutul lui Freud din practica spovedaniei crestine. Totusi, ceea ce face ca dereglarile persoanelor tratate prin metoda psihanalizei sa se reînnoiasca dupa o perioada de timp, este faptul ca, spre deosebire de marturisirea ortodoxa, acestia, desi au dobîndit o liniste vremelnica prin actul marturisirii, ei nu au capatat dezlegarea acelor pacate prin care se aduce linistea desavîrsita si statornicia, care se da doar de Începatorul linistei si al statorniciei, Domnul nostru Iisus Hristos, prin mîna preotului.

În limbajul ortodox, subconstientul este locul tuturor patimilor, dar si al îndemnurilor care vin de la diavol, ce se lucreaza în ascunsul nostru.

Aceste patimi si porniri ascunse, pe care nu le dam pe fata, totusi ne influenteaza foarte puternic latura noastra constienta, determin?nd si de multe ori chiar conduc?nd din umbra faptele si actiunile noastre. Partea rea a psihanalizei este tocmai faptul ca ea îl ?nfatiseaza pe om ca pe un rob condamnat al tuturor acestor patimi si porniri ascunse, care-i diriguiesc din umbra viata în chip fatal si într-un fel împotriva voii lui.

Totusi, nu putem nega multe din concluziile psihanalizei despre "subconstientul" nostru, caci ele se adeveresc si de practica de doua mii de ani a Ortodoxiei, fiind înregistrate ?n tratatele de ascetica ale Sfintilor Parinti. Desigur, stiinta psihanalizei despre modul în care subconstientul influenteaza si rabufneste în constient nici nu se poate compara cu amploarea si exactitatea asceticii ortodoxe, lucru care poate fi confirmat de orice psiholog, daca va cerceta faptul.

Cu toate acestea, apelam, fara nici un com-promis din punct de vedere al învataturii ortodoxe, la acesti termeni de "constient" si "subconstient" ai psihanalizei, si ne folosim de metoda ei, pentru ca ea este mai usor de înteles pentru omul contemporan. Dar si pentru ca astfel ne atragem argumente si din afara Ortodoxiei, cele ale stiintei si ale practicii medicinii si psihologiei, pentru cei care înca nu au credinta desavîrsita si nu au cunoscut ca plinatatea adevarului este în Ortodoxie.

Tipuri de femei și motivele pentru care se împodobesc

Asadar, putem clasifica, cu aproximatie, tipurile de femei si motivele pentru care se împodobesc, în functie de vârsta, frumusete, situatie materiala si origine sociala.

Primul motiv, si cel mai frecvent, pentru care o femeie se ?mpodobeste este dorinta de a iesi în evidenta, fie pentru a-si arata frumusetea fizica, fie pentru a-si arata originea buna sociala, adica bogatia. Exista chiar cazul patologic al acestui gen de femei, adica istericele. În cazul isteriei femeile se machiaza si se îmbraca foarte strident si de cele mai multe ori neconventional, numai pentru a atrage atentia. Aceste femei sufera foarte mult daca nu li se atrage nici o atentie si pot deveni chiar agresive. De obicei ele nu rabda si te ?ntreaba singure daca le sta bine în cutare rochie sau ?ti dau sa le mirosi gîtul ca sa le spui daca îti place parfumul cu care s-au dat. Nu trebuie sa le judecam aspru pentru ca, repet, este vorba de o forma de boala.

Totusi, veti spune ca majoritatea femeilor sufera mai mult sau mai putin de aceasta boala! Aici nu trebuie sa amestecam si desfrînatele notorii, care de multe ori practica aceleasi metode. Asta nu înseamna ca istericele nu sînt si desfrînate, ci pur si simplu ca, spre deosebire de altele, ele s?nt si bolnave.

Desigur, machiajul are ?n primul r?nd menirea de a ascunde imperfectiunile. Asa este vopsitul genelor, al buzelor, fondul de ten s. a. De exemplu, daca o femeie are buzele foarte subtiri si strîmbe si pe de-asupra fara culoare, ea si le îngroasa cu ruj si cu creionul de contur. Sau daca o femeie are o culoare urîta a fetei sau zbîrcituri, ea se va da cu fond de ten.

Asadar, sînt de ?nteles motivele pentru care se machiaza femeile trecute de tinerete si cele, ca sa ne exprimam asa, mai urîtele. Dar parca nu-si scot ele de cele mai multe ori, tocmai prin aceasta, în evidenta toate defectele pe care ar fi vrut sa le ascunda?

Atunci de ce se machiaza femeile frumoase si tinere, care nici macar nu au defecte, ci dimpotriva? În cazul acestora machiajul are tocmai rolul invers, nu de a masca un oarecare defect, ci de a pune ?n evidenta o calitate, de exemplu frumusetea buzelor sau a ochilor. Acestea folosesc de obicei o cosmetica foarte scumpa si au cercetat tratatele de moda. Dar si din rîndul acestora cele mai multe, în loc sa se înfrumuseteze, dupa cum au vrut, strica si ceea ce au avut frumos de la Dumnezeu.

Tot asa este si cu bijuteriile. Nu va purta inele o femeie care are degetele butucanoase si scurte, pentru a nu atrage atentia asupra lor. Sau nu-si va despleti parul una care are parul sîrmos si gros, ci numai cea cu parul moale si matasos. La fel cum nu poarta fusta scurta cea cu picioare scurte si strîmbe, mai ales daca mai este si grasuta. Cu toate ca foarte multe din aceste sarmane, pe care Dumnezeu prin pronia Sa a vrut sa le fereasca mai usor de moartea desfrîului, se ?mpopotoneaza exact pe dos de cum ar trebui.

Asadar, trebuie sa deosebim doua categorii mari de femei care se împodobesc: prima, care face aceasta pentru a-si ascunde unele defecte, dintr-un complex de inferioritate, fie ca este vorba de aspectul fizic, fie de originea si situatia sociala. Cealalta categorie sînt femeile frumoase, care se împodobesc pentru

a-si scoate ?n evidenta calitatile fizice, adica pentru a parea si mai frumoase, dar de multe ori si pentru a-si etala buna situatie financiara.

Exista si categoria celor care se machiaza pentru ca asa au vazut si cred ca este o fapta care tine de bunele maniere. Cu toate ca orice om cu minte buna întelege ca a cauta la spiritul vremii este un semn de slabiciune si lipsa de personalitate. În spatele grijii pentru haine frumoase si podoabe se ascunde, totusi, complexul de infioritate si teama de a nu placea. Femeile întelepte nu-si pun nadejdea nici în vopsele, pe care le spala ploaia si le strica sudoarea, nici în hainele care se ?nvechesc si se arunca, ci în purtarea lor cea dintîi.

De aceea, a vedea ?n biserica o femeie machiata si împodobita, trebuie sa o tratam în functie de aceasta. Caci, într-un fel este cea care s-a machiat influentata de moda timpului, fara pricepere, folosind o cosmetica ieftina si nepotrivita, ;i altfel este cea care si-a facut din machiaj o "meserie". Acest fel de machiaj este batator la ochi si chiar scandalos. Totusi, o astfel de femeie va renunta mai usor decît una machiata mai discret, dar cu o cosmetica scumpa si cu multa arta. Caci aceasta din urma a cheltuit foarte multi bani si timp pîna a ajuns la discretia machiajului care pare mai "nevinovat" decît al celor dint?i, dar nu este.

De aceea, vazînd saracia, stîngacia, într-un cuv?nt complexul de inferioritate al celor dint?i, chiar daca mascat de o nepotrivita îndrazneala, sa nu le bruscam, ca nu stiu ce fac. Cu atît mai mult lucrul acesta este valabil ?n cazul celor din a doua categorie, care din cauza marii lor m?ndrii, s-ar putea sa nu mai vina niciodata dupa sfauri.

În ultima instanta, bijuteriile au o menire strict erotica. Ele pun în evidenta "zonele erogene" ale corpului uman, adica zonele corpului care, prin atingere, duc cel mai repede la excitarea sexuala, de parca n-ar fi tot trupul nostru "numai bube din talpile picioarelor pîna în crestetul capului", dupa cum s-a spus despre Iov (Iov 2, 7). Iov avea bube trupesti, lepra, iar noi avem bubele poftei de desfrînare, care puroiaza în chip nevazut pe trupurile noastre, "din talpi si pîna-n crestet". Despre aceste zone erogene s-au scris sute de mii de carti si reviste, pe care nu cred ca mai este om sa nu le fi vazut vreodata, fara sa vrea, la tarabe sau pe garduri.

Aceasta asa numita "arta a dragostei", prin care omul este chemat sa batjocoreasca asemanarea lui Dumnezeu si sa întreaca în spurcaciuni pe dobitoace, a patruns în tara noastra mai ales dupa caderea comunismului. Ea cunoaste o traditie de mii de ani în filosofiile si pseudo-religiile orientale, cum ar fi cele ale Indiei si Chinei, care învata ca în timpul placerii sexuale (orgasm) omul se contopeste cu "absolutul", de fapt, cu diavolul. Exista numeroase secte care propovaduiesc anume acest fel de "unire cu dumnezeu", rasp?ndite acum si ?n tara noastra. Cartea fundamentala care cuprinde aceste "învataturi" se numeste "kama-sutra" si a fost tradusa si în limba rom?na, facînd multa moarte în r?ndurile tinerilor, dar si al celor casatoriti, spre rusinea lor.

Exista parerea printre femei ca barbatilor le plac mai mult femeile machiate si împodobite si multe sînt geloase pe ele. Din aceasta cauza, vazînd ca barbatul lor trage cu ochiul dupa astfel de femei, "de ciuda" multe încep sa se machieze. Parerea aceasta este falsa. Faptul ca barbatii trag cu ochiul dupa femeile machiate si împopotonate nu este deloc o dovada a frumusetii acestora, ci pur si simplu, prin tinuta lor, acestea îsi exprima predispozitia lor pentru curvie. De aceea, si barbatii se uita mai mult dupa ele, deoarece ei stiu ca pentru a cuceri o femeie cuminte e nevoie de timp, rabdare si seriozitate, ceea ce nu li se cere în cazul unei paiate cu care poti sa faci ce vrei fara nici o raspundere. Altfel cum s-ar explica faptul ca atunci cînd vine vorba de casatorie toti cauta "fete cuminti"? În asa fel, cele care se machiaza si se împopotoneaza chiar cred ca sînt frumoase, nestiind ca barbatii care mai înainte le-au str?ns ?n brate si le-au spus vorbe de alint, pe urma, cînd ramîn ?ntre ei, povestesc totul cu deamanuntul si le batjocoresc si rîd de ele, numindu-le proaste.

Glasul inimii

Dar nu cred ca avem nevoie de chiar atît de multe dovezi pentru a ajunge la un răspuns atît de simplu! Ci dovada cea mai buna este ca fiecare sa se aplece cu grija mare peste sufletul sau si sa priveasca în ad?ncuri cu sinceritate. Care este motivul pentru care o femeie se împodobeste?

De ce ne pare oare, noua, carora ne place sa citim în aproapele pornirile inimii si care atît de usor judecam despre fiecare ca a facut cutare sau cutare lucru din cutare motiv, noi care suspectam atît de lesne si cu atîta fermitate lucrurile din inima aproapelui chiar si dupa ce ni se spune ca nu-i

adevarat! Cum dar vom crede ca numai "eu", ca numai tu, sîntem feriti de ochiul aproapelui si ca numai despre noi nu se stie adevarul? Toate cele tainice ale noastre sînt pe fata! Si asa stiind, sa ne aplecam cu grija mare peste sufletul nostru si sa ne întrebam: care este motivul pentru care ne împodobim?

Ce ne-au adus toate acestea?

Ce au adus prietenelor noastre inflamatiile si durerile pe care le-au suportat din cauza gaurilor din urechi, timpul pierdut cu smulsul sprîncenelor, cu frunzele de varza, castravetii si galbenusul de ou pe care si le pun pe fata? Epilarile, pe care un barbat, daca ar fi, nu stiu daca le-ar suporta fara lacrimi; si toate celelalte lucruri, pe cît de absurde pe at?t de jenante? Toate acestea, fara sa urmar-easca nici un scop, ci "pur si simplu"?

Iata ziua în care timpul le va egala pe toate, atunci si cele blonde si cele brunete vor încarunti de o potriva! Si nu vor mai fi plete pe spate, nici fuste scurte, nici tricouri transparente. Caci de toate cu care acum ne laudam atunci ne vom rusina. Atunci vom privi cu teama si îngretosare la propriul trup, dar mai bine zis, la ceea ce va mai ramînea din el. Si-atunci va fi mirosul cel greu, de batrîna, pe care nu-l vom înlatura cu nici un sapun, oricît l-am spala. Lanticuri, cercei, coliere care acum ne înfrumuseteaza atunci ne vor sluti si vor arata batrînetea noastra si mai cruda, în timp ce iubitii din tineretea noastra vor juca sah în parc sau se vor ?ntoarce cu laptele de la alimentara, ?ntr-un oras strain, pentru nepotii de la alta femeie. Iar asta se va înt?mpla negresit. De ce nu vrem sa fim vesnici, ci ne ucidem singuri, fara nici un rost?

Uite cu c?ta migala însiruieste proorocul armele mortii noastre! "Inele, sori, lunite, cercei, bratari, valuri, cununi, lantisoare, cingatori, miresme, talismane, inele, verigi de nas, vesminte de sarbatoare, mantii, saluri, pungi, oglinzi, p?nzeturi subtiri, turbane si tunici". Vr?nd de la noi parca sa-l oprim, sa strigam: "Ajunge! Nu mai voiesc sa le cunosc!" Parca ar astepta sa-i zicem: "Nu-i adevarat! Nu despre mine se zic acestea!"

Dar glasul nostru ?nt?rzie sa se auda. Caci nu mai avem nici inocenta ca sa zicem: "Nu-i adevarat!" Dar nici puterea ca sa zicem: "Ajunge, nu mai voiesc sa le cunosc!" Caci setea noastra de placeri nu ne da voie. Inima noastra nu ne mai asculta. Nu mai sîntem stapîni, ci robi.

Sf. Ioan Gură de Aur - Despre femeile care poarta podoabe de aur si se împodobesc*

Domnul nostru Iisus Hristos, dupa învierea Sa, li S-a aratat mai înt?i femeilor. Una dintre ele era si Maria Magdalena, desfr?nata despre care se scrie în Evanghelii. Despre acest mare pogoramînt al lui Dumnezeu catre femei, Sf. Ioan Gura de Aur exclama: Uita-te cum si Domnul, prin femei, binevesteste ucenicilor! Domnul - lucru pe care l-am spus adeseori - ridica la cinste neamul cel mai dispretuit, neamul femeiesc, îi da bune nadejdi si-i vindeca durerea.

Care dintre voi n-ar vrea sa fie ca acelea si sa cuprinda picioarele lui Iisus? Puteti si acum, toti cîti vreti! Puteti sa-I cuprindeti nu numai picioarele, ci si mîinile, si capul acela sfînt, ?mpartasindu-va, cu cuget curat cu înfricosatoarele taine. Nu numai aici pe pamînt; ci ?l veti vedea si în ziua aceea a judecatii, cu slava aceea nespusa, cînd va veni cu popor de ?ngeri, daca veti vrea sa fiti iubitori de oameni, daca veti vrea sa fiti milostivi si veti auzi nu numai aceste cuvinte: "Bucurati-va!", ci si cuvintele acelea: "Veniti, binecuvîntatii Parintelui Meu, de mosteniti împaratia cea gatita voua de la întemeierea lumii" (Matei 25, 34). Fiti, dar, milostivi, ca sa auziti aceste cuvinte! Iar voi, femeilor, care purtati bijuterii de aur si ati vazut drumul acestor femei, lepadati, chiar tîrziu, boala poftei dupa aur! Deci, daca doriti sa fiti cu acele femei, schimbati podoaba cu care sînteti împodobite cu podoaba milosteniei. Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor podoabe pretioase, de pe urma hainelor tesute cu aur?

- Mi se bucura si mi se veseleste sufletul de ele!

- Eu te-am ?ntrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de paguba. Nimic nu este mai pagubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele si a-ti lipi inima de ele. Robia aceasta cumplita ajunge si mai amara cînd ?ti face placuta robia. De care fapta se va îngriji vreodata cum trebuie, cînd va nesocoti grijile lumesti cum se cuvine, o femeie care socoteste ca merita sa se bucure cînd e legata cu aur? Cel care se bucura ca sta în ?nchisoare nu va voi niciodata sa scape de închisoare. Tot asa si femeia aceasta; ca un prizonier de razboi, robita de aceasta pofta rea, nu va suferi sa auda cu dorul si rîvna cuvenita vorbindu-i-se de cele duhovnicesti si nici nu va face vreo fapta buna. Care, dar, îti este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

- Îmi fac placere bijuteriile!

- Iarasi mi-ai vorbit de paguba si de pierzare!

- Dar ma cinstesc mult cei ce ma vad.

- Si ce-i cu asta? O alta pricina de stricaciune, care te face cînd ?nfumurata, c?nd obraznica. Haide, dara, îngaduie-mi sa-ti arat eu pagubele, odata ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sunt, dar, pagubele ce ti le aduc bijuteriile? Grija e mai mare dec?t placerea. Din pricina asta multi din cei ce te vad - negresit din cei legati de pamînt - se bucura mai mult decît tine, care porti aurul si bijuteriile. tu te împodobesti cu podoabe care-ti aduc griji; aceia îsi desfateaza privirile fara sa aiba vreo grija. O alta grija apoi. Esti umilita si invidiata de toti. Vecinele si prietenele, piscate de invidie, se înarmeaza împotriva barbatilor lor si dezlantuie împotriva ta razboaie cumplite. Pe lînga aceste pagube, altele: îti cheltuiesti tot timpul liber si toata grija cu gatelile; nu te lipesti cu toata inima de faptele cele duhovnicesti; esti plina de înfumurare, de obraznicie si slava desarta; esti legata strîns de pamînt, si se taie aripile si, în loc de vultur, ajungi c?ine si porc. ?ncet?nd de a te mai uita si a zbura la cer, cauti în jos ca porcii; si, cotrobaind prin gaurile pamîntului dupa aur, sufletul tau îsi pierde barbatia si libertatea.

Spui ca-si întorc oamenii privirile spre tine c?nd te arati în oras? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui sa porti aur, ca sa nu ajungi spectacol de teatru, ca sa nu deschizi gura tuturor bîrfitorilor. Nici unul din cei ce-si întorc privirile spre tine nu te admira, ci-si bat joc de tine ca-ti plac podoabele, ca esti o înfumurata, ca esti o femeie vanitoasa. Daca te duci la biserica, nu pleci de acolo fara vreun folos sufletesc, ci cu mii si mii de cuvinte de batjocura, de ocari si de blesteme, nu numai de la cei care te vad, ci si de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndata ce te vede striga: "Acestea zice Domnul catre fetele cele îng?mfate ale Sionului: "Pentru ca au umblat cu grumajii ridicati, pentru ca au facut cu ochiul, pentru ca-si tîrasc hainele cu pasitul picioarelor, pentru ca joaca din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor si în locul mirosului celui placut va fi praf si în loc de br?u se vor ?ncinge cu funie" (Isaia 3,15. 23). De acestea vei avea parte si tu în loc de podoaba. Ca aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricarei femei care face ca ele. Împreuna cu profetul Isaia sta acuzator si Pavel, spunînd lui Timotei sa porunceasca femeilor "sa nu se împodobeasca cu împletituri de par sau cu aur sau cu margaritare sau cu haine scumpe" (1Timotei 2,9). Deci, ?n orice ?mprejurare, ?ti este vatamatoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seama cînd te duci la biserica, c?nd treci printre saraci. Daca ai cauta sa te învinuiesti amarnic pe tine însati, n-ai putea-o face mai bine decît îmbracându-te cu astfel de haine si podoabe, semn de cruzime si neomenie.

Gândeste-te c?te stomacuri flam?nde lasi cu podoabele acestea, c?te trupuri dezbracate, cu luxul acesta dracesc! cu mult mai bine ar fi sa hranesti sufletele celor flamînzi dec?t sa-si gauresti loburile urechilor si sa atîrni de urechi, degeaba si fara de rost, hrana a mii si mii de saraci. Este, oare, o slava sa fii bogat? Este, oare, o lauda sa porti pe tine bijuterii de aur? chiar daca podoabele acestea ar fi cîstigate prin munca cinstita, totusi vina ta este nespus de mare; gîndeste-te însa cît de cov?rsitoare este atunci c?nd s?nt c?stigate cu necinste si nedreptate! Spui ca-ti sînt dragi laudele si slava? Dezbraca aceasta podoaba plina de batjocura si toti te vor admira si te vei bucura si de slava si de placere curata; asa însa esti batjocorita si-ti pregatesti cu ele multe prilejuri de suparari. Daca ierti vreuna din ele g?ndeste-te c?te necazuri ?ti pricinuiesti! Cîte slujnice nu-s batute, cîti oameni nu sînt necajiti, cîti nu sînt arestati, cîti nu sînt ?ntemnitati! Din pricina podoabelor acestora, judecati, anchete, mii si mii de blesteme si învinuiri; femeia este blestemata si învinuita de barbat, barbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însusi.

- Dar bijuteriile nu se pierd!

- Tocmai acest lucru nu este usor! Dar chiar daca le-ai feri totdeauna e pierdere si asa pastrate dau multa bataie de cap, multa grija si sc?rba si nici un cîstig. Ce venit aduc ele în casa? Ce folos celei ce le poarta? Nici un folos, ci multa urîtenie si învinuiri din toate partile. Cum vei putea saruta si cuprinde picioarele lui Hristos cînd esti împopotonata asa? Hristos Îsi întoarce fata de la aceasta podoaba. De aceea a primit sa Se nasca în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici ?n casa aceea, ci ?ntr-o coliba si într-o iesle. cum vei putea sa-L vezi pe El cînd nu ai frumusetea cea poftita de El, cînd nu porti podoaba placuta Lui, ci una ur?ta de El? C?nd te apropii de El nu trebuie sa fii ?mpodobita cu astfel de haine, ci ?mbracata cu virtute. Gîndeste-te ce este în definitiv aurul? Nimic

altceva dec?t pam?nt si cenusa. Baga-l în apa si s-a facut glod! Gîndeste-te si rusineaza-te cînd faci din glod stapîn, c?nd lasi toate si stai lînga aur, cînd ?l porti si-l plimbi pretutindeni, chiar cînd te duci la biserica, atunci cînd mai cu seama ar trebui sa fugi de el. Nu s-a zidit biserica ca sa-ti arati în ea bogatia aceasta, ci bogatia cea duhovniceasca. Tu însa, ca si cum te-ai duce la parada, nu la biserica, asa te împodobesti din cap pîna în picioare; imiti pe cele de pe scena si porti pe tine gunoiul acesta vrednic de batjocura. Din pricina asta sufletele multora se vatama, iar dupa terminarea slujbei de la biserica, în case si la mese, ai sa auzi pe cei mai multi vorbind tocmai de gatelile acestea. În loc sa spuna: "Profetul si apostolul au spus cutare si cutare", vorbesc de luxul hainelor, de marimea pietrelor scumpe si de toata împopotoneala celor ce se îmbraca asa. Aceste discutii va fac si pe voi si pe casnicii vostri trîndavi spre milostenie. Nici unul din voi n-ar dori sa rupa repede ceva din aurariile acestea si sa hraneasca un flamînd. cum ai putea hrani pe un altul cu pretul uneia din aceste bijuterii, c?nd tu ?nsati vrei sa duci o viata amara mai degraba decît sa-ti vezi împutinate podoabele? Multe femei se uita la bijuteriile lor ca la niste fiinte si tin la ele mai mult decît la copiii lor.

- Doamne fereste! mi se raspunde.

- Aratati-mi asta! Aratati-mi-o prin fapte, pentru ca eu vad ca acum lucrurile stau cu totul astfel. Care femeie, stapînita tare de dragostea de giuvaericale, a prefacut în bani giuvaericalele ei, ca sa smulga din ghearele mortii sufletul unui copil? Dar pentru ce vorbesc de sufletul unui copil? Care femeie si-a rascumparat cu ele sufletul ei pierdut? Dimpotriva, vad ca multi îsi vînd ?n fiecare zi sufletul de dragul bijuteriilor. Daca li se ?mbolnaveste trupul fac tot ce pot, dar daca vad ca li se strica sufletul, nu fac nimic, ci privesc cu nepasare si sufletul lor si sufletul copiilor lor ca sa le ramîna giuvaericalele, care pier cu timpul si ele. Pui pe tine aurarii în valoare de mii de talanti, iar madularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toata zilele. Stapînul de obste al universului a dat deopotriva tuturor si cerul si cele din ceruri si masa cea duhovniceasca. Tu însa nu-i dai Lui nici pe cele pieritoare, ca sa fii legat necontenit cu lanturile acestea cumplite. Din pricina aceasta miile si miile de pacate, din pricina aceasta barbatii ajung niste desfrînati, pentru ca voi, femeile, nu-i faceti sa traiasca crestineste, nu-i faceti sa filozofeze, ci-i învatati sa le placa podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta si cad repede în bratele desfr?ului. Dar daca i-ati învata sa dispretuiasca astfel de podoabe si sa le faca bucurie castitatea, evlavia si smerenia, n-ar fi prinsi cu atîta usurinta în ghearele desfrâului. Poate sa se ?mpodobeasca asa desfrînatele! Ba, chiar mai mult dec?t at?ta, dar nu pentru barbatii vostri!

Obisnuiti, dar, pe barbatii vostri sa le placa podoaba aceasta duhovniceasca, pe care n-o pot vedea la desfrînate. Ma întrebi cum îl poti face pe barbatul tau sa capete acest obicei? Îndeparteaza de la tine gatelile si giuvaericalele si pune-ti podoaba cea duhovniceasca. Asa îti vei feri barbatul de orice pericol, iar tu vei fi pretuita. Dumnezeu te va milui, toti oamenii te vor admira si vei avea parte si de bunatatile cele viitoare, cu harul si cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Caruia slava si puterea în vecii vecilor, Amin.

DE CE NE PLACE ATÂT DE MULT "SAINT VALENTINES"?

Sãrbãtorile traditionale sunt zâmbetul unui popor. E destul sã nimeresti la una din ele ca sã afli, fãrã cuvinte, o istorie de secole, uneori de milenii. La noi, la români, una din aceste sãrbãtori a devenit "Saint Valentines".

Aceastã sãrbãtoare, fãrã îndoialã, are în ea o putere uluitoare. Desi românii au aflat de existenta ei de putinã vreme, iar multi încã mai învatã sã-i pronunte denumirea corect, totusi ea a devenit foarte popularã, stârnind mai multã vervã si pregãtiri decât sãrbãtorile deja învechite, cum sunt Crãciunul si Pastele.

Trebuie sã fie un mister la mijloc, pentru cã altfel e greu de explicat ceea ce s-a petrecut în România anul acesta. Cum un popor cu o istorie atât de îndelungatã, cu traditii sãrbãtoresti si folclorice, cum putine popoare mai sunt pe lume, a uitat într-un an totul si a rãmas cu aceastã sãrbãtoare strãinã?

Este, într-adevãr, un rebus psihologic sã explici cum tineri care nu au citit niciodatã viata unui Sfânt aratã atâta entuziasm fatã de acest "Saint Valentines".

Cultul Sfintilor a fost întotdeauna un prilej de poticnealã în calea spre bisericã, deoarece regulã, nu pot accepta sã se închine în fata unui alt om. Protestantii gãsesc în acest cult al nostru mai bunã cã suntem idolatri, cã dãm oamenilor cinstea cuvenitã "unui singur Dumnezeu". Ateistii vãd cultul Sfintilor un semn de alienare, o metodã de a-l supune si complexa pe om prin contrapunerea ideal inventat si irealizabil. Chiar si printre ortodocsi existã multi care încã nu si-au rezolvat aceastã problemã: cum sã se închine în fata unui simplu om, nu e mai bine sã se închine direct lui

Intr-un cuvânt, de la reforma lui Luther în 1517 si pânã astãzi preotii si credinciosii ortodocsi romano-catolici) apãrã cu multã dificultate credinta în Sfinti. Multi credinciosi ai Bisericii noastre au trecut la protestantism anume pentru cã nu si-au putut rezolva acest conflict de constiintã: cum asa, în Biblie scrie sã nu te închini, iar eu mã închin? Deci, pânã si cei care, vorba vine, cred în Dumnezeu, vedem cã refuzã cinstirea Sfintilor. Si când colo, dupã câteva reclame cu inimioare la ProTV, milioane de tineri îmbrãtisează cultul Sfintilor, cei mai multi chiar înainte de a crede în Dumnezeu! Acest Pro TV a "convertit" în câteva zile mai multã lume decât Hristos în timpul vietii Sale pãmântesti! Numai acest fapt trebuie sã ne punã pe gânduri în ce priveste calitatea acestui mod de sãrbãtorire a Sfintilor.

Este, într-adevãr, un mister, misterul irationalitãtii dezlãntuite al betiilor dionisiace învesmântat în numele unui mucenic al lui Hristos. Mi se pare interesant de discutat în jurul acestei asocieri paradoxale. Prin ea am putea arunca un con de luminã asupra multor ciudãtenii din viata noastrã, dar mai ales, ceea ce este si mai neplãcut, sã ne convingem de existenta unor reaiitãti în care, de altfel, nu prea credem.

Deja este o banalitate a spune cã nu existã oameni necredinciosi, ci existã doar religii nesuferite. Altfel cum unii oameni care nu s-au rugat niciodata la Sf. Nicolae îl cinstesc sãrbãtoreste pe Santa Claus în varianta lui americanã? Cum cei care nu cred în Evanghelie se adunã cu flãmânzenie în fata televizoarelor ca sã vadã "Ultimile ispite ale lui Hristos" de Scorsese? Da, un astfel de "hristos" se prea poate sã fi existat, n-avem nimic de zis, ne convine. însã varianta Lui bisericeascã e cam irealã, e chiar depresivã. Ii preferãm pe Afrodita si Dyonisos.

Oamenii nu rabdã un Dumnezeu care sã se amestece în viata lor. Ei cred cã ceva poate sã existe, însã ceea ce existã trebuie sã se încadreze în câmpul lor de cunoastere si, mai ales, în câmpul preferintelor si al preocupãrilor lor. Nietzsche, care declara cu seninãtate cã el este antihristul, nu lepãda niciodatã de pe limbã numele lui Dyonisos si Zarathustra. Insã faptul de a nu recunoaste existenta lui Dumnezeu nu-L poate face pe Dumnezeu sã disparã din Univers, chiar si numai pentru cã sunt unii care îl roagã sã rãmânã.

[...] Moda de a-si construi zei dupã poftele lor a apãrut la greci, mai exact o datã cu Homer. Acesta e cel care a curãtat lumea greacã de zeii amorfi, zoomorfi sau monstruosi, a populat-o cu oameni "divini" si cu zei asemãnãtori oamenilor. Pentru aceasta el poate fi considerat marele reformator religios al Greciei. Dr. Bowra observã cã "acest sistem complet antropomorfic nu are, desigur, nici o legãturã cu adevãrata religie sau cu moralitatea. Zeii lui sunt o inventie încântãtoare si hazlie a poetilor".

[...] Iatã, în câteva cuvinte, rãspunsul la întrebarea unui preot ucrainean, un bãrbãtoi mãtãhãlos cu voce groasã, pe care l-am cunoscut în iarna trecutã la Moscova. Acesta îsi povestea cu simplitate necazul pe care îl avea din cauza felului în care sãrbãtoresc ucrainenii ziua lui Ioan Botezãtorul - "Ivan Cupalã". Pãrintele, autoritar din fire, se revolta cã primarul orasului a investit bani în reînnoirea acestei "sãrbãtori traditionale ucrainesti", cu toate cã ar fi fost normal sã se bucure de sprijinul autoritãtilor laice. Când s-a mai vãzut ca primarii comunisti sã investeascã în sãrbãtorirea lui Ioan Botezãtorul?

Numai cã problema era putin alta: ucrainenii au un fel al lor de a-l sãrbãtori pe cel mai mare ascet al tuturor timpurilor. Aceastã zi echivaleazã cu ziua Afroditei sau "ziua dragostei" la nemti, numai cã se cheamã "Ivan Cupalã". Adicã anume în aceastã zi ucrainencele au voie sã-si însele bãrbatii, "fãrã supãrare".

De unde acest amestec de sete dezlãntuitã de pãcat si sfintenie?

Noi am întepenit în pãcat, în moarte si în fricã. Insã atmosfera sãrbãtoreascã pe care am trãit-o în Adam în Rai persistã în subconstientul fiecaruia. Persistã si tendinta obsedantã de a face binele cu orice pret. Nevoia noastrã de a face binele e atât de mare, încât, dupã ce aflãm lucruri eronat întelese despre Dumnezeu, cum ar fi pedeapsa cu potopul, izgonirea din Rai, ne revoltãm si vrem sã înlocuim "rãul" lui Dumnezeu cu "binele" nostru. Ne revoltãm împotriva lui Hristos pentru cã l-a lãsat pe Iuda sã se spânzure, desi stia cã aceasta va face, ne revoltãm pentru cã l-a dat afarã pe sãracul care nu avea hainã de nuntã. Aceastã atitudine fatã de Dumnezeu este atitudinea Evei dupã ce a stat de vorbã cu diavolul. Dacã cineva nu crede cã Dumnezeu existã si cã Biblia este adevãratã, cel putin poate sã se convingã cã Biblia este o carte despre dânsul si cã el este Adam întru toate.

Oamenii se îndepãrteazã de Dumnezeu pentru cã ajung la concluzia cã Dumnezeu le vrea rãul, ca i-a fãcut ca pe niste robi ai Sãi, de care ascunde tot ce e mai bun. Un astfel de Dumnezeu absurd, Care, pe de o parte, zice cã e bun, iar pe de alta îsi maltrateazã fãpturile, nu poate sã existe. In om se rãscoalã conditia lui de conducãtor, care este în el dintru început, dupã chipul lui Dumnezeu.

Dar ce avem noi cu Dumnezeu? Noi pur si simplu nu credem ca El existã si gata. Spune-mi, dar, atunci de ce sãrbãtorim "St. Valentines"? Dar "Santa Claus"? Dar "Ivan Cupalã"? Pentru cã ei sunt buni, sunt mai "de viatã"! Dacã s-ar sãrbãtori toti Sfintii asa, n-ar mai fi oameni care sã nu umble la bisericã, dar asa, cu posturile voastre, voi împiedicati oamenii sã vinã la Dumnezeu. Ce rost mai are o religie care, în loc sã se îndrepte spre oameni, se îndepãrteazã de la ei? Degrabã n-o sã rãmânã nimeni în Bisericã, cel putin tinerii nu pot sã accepte o credinta neguroasã ca a voastrã, o credintã pentru babe si mosi impotenti. De ce nu faceti si voi ca indienii si chinezii, putinã yoga, putinã kama-sutra si ar fi bisericile pline? Cã doar Dumnezeu a lãsat dragostea nu ca sã ne cãlugãrim, ci ca sã o trãim!...

Cam asa aratã discursul remixat pe care diavolul l-a soptit Evei în Rai. De ce esti proastã, Eva, ai atâta putere, stãpânesti peste animale si peste stihii, nu-ti închipui cã ai putea sã stãpânesti si fãrã sã ai asupra ta tot timpul controlul lui Dumnezeu? Oricum, El ascunde de voi un mare secret, de fapt El se teme cã, dacã o sã mâncati din acest pom, o sã stãpâniti si peste El, de asta nici nu vã lasã. Tu însã nu fi proastã, mãnâncã din el, învinge-L pe Acest rãufãcãtor invidios care nu vã lasã sã vã bucurati cu adevãrat de viatã!

Eva a simtit în sine grandoarea "misiunii" la care a fost chematã. Ea îsi adunã fortele si "îl înfruntã" pe Dumnezeu. Sf. Efrem Sirul spune cã ea a trãit atunci plãcerea monstruoasã pe care o are fiecare când sãvârseste un pãcat mare. Ea a simtit plãcerea biruitorului! Acea fericire, care nu este altceva decât plãcerea în fata unui obstacol învins. In aceastã stare a alergat ea la Adam, pentru a se lãuda cu ce fãcuse: "Poftim, Adam! Tu nu ai avut putere sã o faci, dar eu, uite la mine am fãcut-o! Tii minte acea poruncã pe care ne-a dat-o Dumnezeu? Ei, uite cã eu am cãlcat-o si nu numai cã nu am murit, ci am cãpãtat putere asupra tuturor! Poti sã mãnânci si tu dacã vrei, eu îti permit.

Eva a alergat la Adam ca o reginã. Ea era convinsã cã a devenit mai mare decât Adam, cãci îl înfruntase pe însusi Dumnezeu. De aceea Dumnezeu a si pedepsit-o supunând-o bãrbatului sãu pentru totdeauna.

Primii oameni au simtit atunci euforia pe care o are fiecare dupã sãvârsirea pãcatului, acel mister care insuflã putere si stãpânire asupra tainelor Dumnezeiesti. Din cauza acestei euforii omul nu realizeazã adevãrata sa stare, ca un lup care linge în înfierbintealã o lamã de cutit înmuiatã în sânge, ascunsã în zãpadã. Asa cum lupul, dupã ce a lins sângele înghetat, ajunge la lamã si, tãindu-si limba, începe a-si mânca propriul sânge pânã moare, asa si omul cuprins de fierbinteala pãcatului se omoarâ singur, bându-si sângele vietii celei vesnice pentru totdeauna.

[...] Oamenii au simtit dintotdeauna nevoia sã dea faptelor lor un caracter universal si nobil, mai ales caracterele tari si energice, cum sunt tinerii. Pentru cã universul spiritual la aceastã vârstã e suficient de restrâns, tânãrul atribuie continut metafizic tuturor sentimentelor si chiar senzatiilor mai puternice. Era si mai firesc sã fie asa într-o lume în care tarabele cu cãrti despre meditatie si descoperiri din Tibet sunt mai numeroase decât tonomatele de apã gazoasã din orasele sovietice. Unii gãsesc cã e foarte "tare" sã ai bascã si skateboard, altii se laudã cu brichete. Insã acestea reprezintã cazuri particulare, cel mult grupuri, dar nu pot fi generalizate. Aceste ocupatii rãmân în zona minorului chiar si în mintea tânãrului. Ele nu stau în firea noastrã, adicã ele au pãtruns artificial în viata noastrã, de aceea ne putem lipsi de ele foarte usor o datã cu vârsta. Dincolo de acestea însã existã ceva de care nimeni nu se poate lipsi, acel ceva este dragostea, care în mintea tânãrului o reprezintã ideea cuplului fericit. Orice obstacol în calea realizãrii acestui cuplu este

vrednic de dispret. Obstacolul cel mai mare însã este morala crestinã si pãrintii. Tânãrul îndrãgostit se trezeste dintr-odatã atacat, pe de o parte, de Dumnezeu si, pe de alta, de proprii pãrinti. El rãmâne, ce dureros, fãrã origini.

Traditia romano-catolicã a rezolvat genial acest conflict, inventând aceastã sãrbãtoare a Sfântului Valentin. Tânãrul nu numai cã este încurajat sã aibã o "prietenã", ci dobândeste si binecuvântarea Bisericii, adicã a lui Dumnezeu, prin care se împacã si cu pãrintii, si cu istoria. El nu numai cã îsi pãstreazã ceea ce a avut, ci dobândeste si ceea ce nu avea. E un fel de a împãca oaia cu lupul.0 astfel de "împãcare" nu a existat niciodatã în Biserica de Rãsãrit, ea nu existã nici în Evanghelie. Singura nuntã descrisã în Noul Testament, nunta din Cana Galiieii, la care Hristos sãvârseste prima din minunile Sale, preschimbarea apei în vin, are un deznodãmânt foarte curios - mirele, Simon Canaanitul, îsi va lãsa mireasa si va deveni unul din cei doisprezece Apostoli, ca sã moarã în cele din urmã ca mucenic în orasul Snanir, din Persia, rãstignit în chipul lui Hristos.

[...]Iatã câteva din "canoanele" care i-au "mentinut" în bisericã pe tinerii romano-catolici:

"Este probabilã opinia potrivit cãreia este doar pãcat venial în îmbrãtisarea datã din cauza desfãtãrii trupesti si senzuale care se naste din sãrut, fãrã primejdie de consimtãmânt ulterior si de polutie [ejaculare] - 1666."

"Actul cãsãtoriei îndeplinit exclusiv pentru plãcere nu ar putea constitui câtusi de putin o gresealã, nici mãcar venialã - 1679."

"Este permisã provocarea avortului înainte ca fetusul sã fie însufletit pentru a evita moartea sau dezonoarea unei tinere - 1679."

"Polutia [masturbatia] nu este interzisã de dreptul natural. De aceea, dacã Dumnezeu n-ar fi interzis-o, ea ar fi uneori bunã; câteodatã ar fi chiar obligatorie cu riscul pãcatului de moarte - 1679."

Nimic deosebit, o simplã aschie din trunchiul urias al spiritualitãtii romano-catolice. Dacã vom arunca o privire asupra trãirii mistice a unor sfinti romano-catolici, vom întelege usor originea unor astfel de conceptii lejere despre sexualitate.

[...] Cum sã nu vinzi prezervative în numele Sf.Valentin, când directorul Centrului de Teologie si Educatie Crestinã de pe lângã Colegiul Sf. Marcu si Sf. Ioan din Plymouth, Adrian Thatcher, poate sã apere homosexuatitatea cu citate din Biblie? "Din punct de vedere teologic, ne convinge Adrian Thatcer, sexualitatea este un mod ingenios prin care Dumnezeu ne cheamã sã intrãm în comuniune cu altii. Sexualitatea noastrã este o dovadã cã suntem fãcuti dupã chipul lui Dumnezeu; noi suntem fãcuti pentru a intra în relatii cu cineva, si natura lui Dumnezeu este relatie". "Crestinismul cere ca dragostea sexualã sã întruchipeze iubirea care este Dumnezeu, reprezentând-o si exprimând-o, întrupând-o în fiecare comunicare sexualã care are loc între parteneri". In sfârsit, sexologul anglican, crede cã homosexualitatea între parteneri crestini se întemeiazã pe pilde similare din viata Mântuitorului, asupra cãrora, dati-mi voie, sã nu insist. Crestinii din epoca actualã, spune el, trebuie sã depãseascã gândirea patriarhalã asupra pãcatului, pe care a rãspândit-o Apostolul Pavel, ca o mostenire a traditiei iudaice.

Cu toate cã si eu, ca si cazuistii romano-catolici, n-as vrea sã am dusmani printre tânãra generatie, totusi voi încerca sã expun în câteva cuvinte morala biblicã în aceastã privintã. Nicãieri în Scripturã nu ni se vorbeste de "îndrãgostiti" în afara cãsãtoriei. Aceastã întâmplare firească dintre un tânãr si o tânãrã peste tot în Biblie se cataloghează drept desfrânare, adicã pãcat de moarte, pentru care evreii erau omorâti cu pietre. Orice relatie cu o fatã presupunea cãsãtoria.

[...] Nu numai cã nu era îngãduitã relatia liberã cu o femeie, ci pânã si revenirea la femeia de care te-ai despãrtit era opritã. De aceea, orice aventurã tinereascã era extrem de periculoasã, cãci, pe de o parte, asta îl obliga sã se cãsãtoreascã cu tânãra respectivã (De va amãgi cineva o fatã nelogoditã si se va culca cu ea, sã o înzestreze si sã o ia de sotie), iar pe de altã parte, Legea nu-i dãdea voie sã se mai despartã de ea, decât numai dacã îi oferea carte de despãrtenie. "Era o lege veche - scrie Ioan Gurã de Aur - care nu oprea pe bãrbatul care-si ura femeia sã o alunge pentru orice pricinã si sã ia alta în locul ei... Dacã legea ar fi silit pe bãrbat sã tinã în casã pe femeia pe care o urãste, bãrbatul ar fi ucis-o. Asa de cruzi erau iudeii! Cum aveau sã-si crute femeile lor, când nu-si crutau proprii lor copii, când omorau pe profeti, când vãrsau sângele ca apa? De aceea Legea a îngãduit un pãcat mai mic, dar a stârpit unul mai mare". Cartea de despãrtenie îi oprea pe evrei de la dãrâmarea familiilor si

de la desfrâul care s-ar fi produs din cauzã cã bãrbatii si-ar fi schimbat la nesfârsit femeile între ei. Dar aceastã lege a fost datã iudeilor, dupã cum spune însusi Hristos, din pricina învârtoseniei inimii lor.

Dimpotrivã, o datã cu revãrsarea harului prin Iisus Hristos, Noul Testament înãspreste criteriile cu cu privire la pãcatul curviei:" Ati auzit cã s-a zis celor de demult: Sã nu preacurvesti; Eu, însã, vã zic vouã vouã cã oricine se uitã la o femeie spre a o pofti a si preacurvit cu ea în inima sa."(Matei 5-27-28)

[...] De aceea, tocmai în Noul Testament, prieteniile între persoane de sex opus în afara cãsãtoriei sunt prea putin indicate. Asta nu pentru cã Hristos ne-a interzis comunicarea, ci tocmai pentru cã orice comunicare de acest fel se reduce la un singur lucru, cãci toti suntem "neam viclean si desfrânat", dupã cum ne ceartã Hristos. Dar, spune Sf. Ioan Gurã de Aur, "este un altfel de a te uita la o femeie, asa cum se uitã cei cu inima curatã. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftã". Dacã cineva se considerã ajuns la aceastã mãsurã, chiar si dupã pildele din Pateric citate mai sus, acela sã sãrbãtoreascã sãrbatoarea îndrãgostitilor, aici pe pãmânt si sus în cer.

Si tocmai pentru cã noi am avut fericirea (sau nefericirea, pentru multi) de a ne naste în zodia lui Hristos, nu mai putem sã mergem la templul Afroditei având în piept insigna cu Sf. Valentin. Vremea Luperkaliilor a trecut, fecioarele care îsi pierdeau fecioria pe malul Tibrului în vremea Imperiului Roman nu trebuie sã si-o piardã astãzi în numele Sf. Valentin cu aceeasi seninãtate. Nu trebuie sã primim aceste soapte demonice, dacã avem mãcar o micã simpatie pentru acest Sfânt Valentin, iar dacã ne place mai mult sã rãmânem în desfrâu, atunci sã-l urâm pe acest Sfânt Valentin, sã-l urâm cu adevãrat, dupã cum si el a urât desfrânarea noastrã!

Tânãrul are cel putin douã motive de a se alãtura acestei sãrbãtori: fie cã e împins de pofta trupului, ceea ce e firesc, fie de acea plãcere a lui Nietzsche de a rescrie religia crestinã, ceea ce e demonic. Nietzsche, care se credea atât de puternic, a ajuns sã fie strivit de demonul sãu. Faptul cã boala lui Nietzsche si toate ideile lui au fost insuflate de duhurile întunecate o aratã ultima sa scrisoare, în care bolnavul semneazã cu numele împotriva cãruia a luptat toatã viata, nu fãrã o influentã strãinã voii sale: "Crucificatul". Cert este cã si cei care sãrbãtoresc aceastã sãrbãtoare sunt posedati de demoni nu numai pentru cã reclameazã desfrâul, ci mai ales pentru cã se acoperã cu numele unui mucenic al lui Hristos, asa ceva poate sã facã numai demonii. Iisus Hristos, ieri si azi si în veci, este acelasi. Sã nu ne gândim cã dacã vom fi multi, Il vom constrânge pe Dumnezeu sã schimbe legile moralei divine, dupã cum se obtin azi legi în urma mitingurilor din piete. Aceste teologhiseli prea libere în jurul Sfintilor si a credintei crestine sunt extrem de grave si credem cã la ele s-a referit Dumnezeu, în relatarea lui Asaf: Iar pãcãtosului i-a zis Dumnezeu: "Pentru ce tu istorisesti dreptãtile Mele si iei legãmântul Meu în gura ta? Tu ai urât învãtãtura si ai lepãdat cuvintele Mele înapoia ta. De vedeai furul, alergai cu el si cu cel desfrânat partea ta puneai. Acestea ai fãcut si am tãcut, ai cugetat fãrãdelegea, cã voi fi asemenea tie; mustrate-voi si voi pune înaintea fetei tale pãcatele tale".

Dacã iubesti pe cineva cu adevãrat si vrei sã-ti unesti viata cu el, du-te si spune-i si cãsãtoriti-vã. Dar cum poti sã vinzi declaratii de dragoste într-o emisiune televizatã pentru un tricou sau o bascã nenorocitã? Atâta costã cuvintele tale? Fata pe care o iubesti nu-ti este deajuns premiu si spectator al dragostei tale sau crezi cã te va iubi mai mult dacã va vedea cã ceea ce îi spui numai ei în tainã vei putea spune si unei pizza? Nu este o mai mare umilintã decât a-ti vedea iubitul sau iubita spunând si altcuiva cuvintele pe care credeai cã ti le spune numai tie. Sau nu întelegi cã dacã o poate spune la microfon, o poate spune si altcuiva, când nu esti tu de fatã?

Dar cât de umile sunt acele perechi de "adulti" care se expun pentru aplauze. Cum poti sã fii femeie la 40 de ani încã necãsãtoritã? Asta înseamnã sau cã ai fost dezmãtatã sau sfântã. Si în primul si în al doilea caz mai bine este sã nu mai spui la nimeni. Iar dacã ai fost cãsãtoritã, nu ti-e rusine de sotul si de copiii tãi care poate te vãd? Unde v-ati îndrãgostit voi asa de tare la aceastã vârstã? Amândoi plini de rãnile trecutului, de puroiul dezamãgirilor care dor. Aveti nevoie ca altii sã vã convingã cã vã stã bine împreunã si vã potriviti, pentru cã voi nu vã puteti rupe din inimã imaginea primei iubiri pe care nu mai aveti putere sã o întoarceti înapoi. Un bilet pentru doi la discotecã pe care îl veti câstiga în schimbul rusinii trãite mã îndoiesc cã ar putea lecui rãnile voastre.

Toatã aceastã ceatã de cuvinte încearcã sã acopere adevãrul despre durerea singurãtãtii. Cine nu stie cã declaratiile de dragoste sunt mult mai rare decât certurile? Ele sunt atât de rare, încât încap toate într-o emisiune. Dacã ne-ar ajunge putere ca sã ne scuturãm capetele de ameteala reclamelor si am feri putin

această perdea artificială, ca să privim ce se petrece dincolo de declaratiile de dragoste, am vedea fata crudă a realitătii. In SUA, 53% dintre femei sunt singure, 20% nu au fost căsătorite niciodată si 33% sunt divortate sau văduve. Un raport elaborat de Alianta Evanghelică din Marea Britanie arată că 44% din bărbatii sub 30 de ani, enoriasi ai Bisericii Evanghelice (care nu acceptă călugăria! n. m.), sunt singuri.

Crimele de familie sau între amanti sunt extrem de frecvente. In timp ce la televizor se pocnesc baloane si se aplaudă cea mai ingenioasă declaratie de dragoste, politia semnează cronici de felul: "24.07.2000, satul Mândresti, judetul Bălti. In casa sa, cetăteanul R., anul nasterii 1957, fiind beat, i-a cauzat o rană de cutit în regiunea inimii sotiei sale, decesul a survenit instantaneu. / 13.07.2000, comuna Suruceni. La miezul noptii, cetăteanul P., anul nasterii 1956, a lovit-o cu un topor în cap pe fosta sa sotie, provocându-i o rană mortală. / 02. 04.2000, Chisinău, str. Vasile Lupu. In urma unui scandal iscat între sotii G., femeia si-a lovit sotul cu un ciocan în cap, traumatizându-l mortal. Peste două zile a scos cadavrul din casă si i-a dat foc. / La 22.06.2000, satul Gălăseni, judetul Bălti. Cetăteana S., a. n. 1952, cu un topor i-a cauzat răni în regiunea capului concubinului său B, a.n. 1959, care, ulterior, a si decedat".

Numai în anul trecut, în Republica Moldova, aproape 30% dintre femeile asasinate au fost omorâte de către soti, ex-soti si amanti. Doar 3% dintre bărbatii asasinati au fost omorâti de către sotii, foste sotii sau amante. Sotii, fostii soti, amantii si fostii amanti au săvârsit mai mult de 26% dintre toate violurile si agresiunile sexuale. In 45% din cazuri, fetele mai în vârstă de 12 ani atacate de un grup de bărbati au recunoscut printre acestia persoane cunoscute. Numărul cazurilor când femeile au fost atacate de către parteneri intimi a fost de 3 ori mai mare între sotii ce trăiau separat în comparatie cu cei divortati si aproximativ de 25 de ori mai mare decât cei căsătoriti. Femeile de toate rasele au suportat într-o măsură egală atacuri din partea partenerilor intimi. Femeile maltratate căpătau leziuni corporale grave, fiind atacate de către cunoscuti mai des decât atunci când erau atacate de către străini.

[...] Si asta este doar o secventă, poate cea mai neînsemnată din spectacolul care se dă după culisele declaratiilor de dragoste. Aici ar trebui să anexăm statistica avorturilor, a sinuciderilor. Dar cine poate să facă o statistică a noptilor nedormite, a crizelor de gelozie, statistica primelor fumuri de tigară pe care le trage o fată după ce o părăseste iubitul? Cine face o statistică a lacrimilor pe care le varsă femeile după ce le posedă sotul beat? Cine face o statistică a simpatiilor femeilor trecute de treizeci de ani, care nu-si mai iubesc bărbatii? Inima omului nu e o jucăricã pe care poti să o înfrumusetezi cu o funditã rosie, ea e ceva mai mult. Iar dragostea nu încape într-o caricaturã cu cătelus de pe o felicitare americănească. Dragostea nu se măsoară.

Toată această mascaradă e înfiorător de tristă. Tânăr fiind, cum poti să îmbraci această mască de bufon si să uiti înăltimile de unde ai coborât, ca să spui câteva replici pe această scenă a desertăciunii în schimbul unor ochelari de soare? Cine e rău? Sfântul Valentin? Nu. Dragostea? Sigur că nu. Rea e numai atitudinea. Toată drama vietii noastre are la bază aceste jocuri necugetate ale tinerilor cu trupurile si sufletele lor. Tocmai pentru că dragostea trebuie trăită, nu trebuie să o consumati degrabă, tocmai pentru că e frumoasă, nu trebuie pusă spre vânzare, tocmai pentru că e atât de rară, nu trebuie neglijată când se iveste. Cum poate ceva atât de frumos, atât de înăltător, atât de rar si atât de scump ca dragostea să-ti iasă în cale chiar în acele zile neghioabe cu baloane si discutii fără haz? Nu credeti chiar pe oricine face astfel de declaratii, dacă vreti să le auziti măcar o dată în viată spuse cu sinceritate.

Nu construiti palatul prieteniei voastre din cărămizile multe si strălucitoare, care se dau pe gratis, ale poftei, ci căutati pietrele tari ale iubirii adevărate. Căci pofta, care este tot timpul în miscare, s-ar putea să vă lase singuri si să plece, iar dragostea..., dragostea nidodată nu cade.

Toate-mi sunt îngăduite, dar nu toate de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva. Morala crestină nu ne interzice să ne îndrăgostim, ci numai ne recomandă să nu ne ucidem între noi. Câti ulcerosi nu mănâncă murăturile care le plac, ca să nu-si producă dureri? Câti nu beau bere si nu se duc în baruri, chiar nu mănâncă carne, pentru că adună bani pentru masină sau televizor? Ce să mai spunem de afaceristii care muncesc în străinătate si nu-si văd familia cu anii

pentru niste bani nenorociti? De ce dar ne mirã cã unii oameni folosesc cu mãsurã plãcerile acestei vieti, ca sã nu ajungã la catastrofele în care au pierit semenii lor?

"Trupul nu este pentru desfrânare, ci pentru Domnul, si Domnul este pentru trup." Cei care încalcã aceastã lege de neschimbat se supun riscurilor descrise mai sus, ei nu vor scãpa niciodatã de tirania propriilor patimi si de tirania demonilor. Ei nu vor ajunge niciodatã la dragoste.

S-ar pãrea cã e o contradictie în doctrina crestinã: pe de o parte, Dumnezeu ne-a fãcut atât de frumosi si a lãsat atractia aceasta atât de puternicã între bãrbat si femeie, iar pe de altã parte, ne recomandã fecioria. Ce-i asta, un fel de sadism divin? Da, pofta a sãdit-o Dumnezeu, si, dacã vreti, pofta a tinut omenirea pânã acum. Nu, nu numai pentru cã prin ea se nasc oameni noi, ci pentru cã, dacã nu ar fi fost pofta, bãrbatii si-ar fi omorât pur si simplu femeile, iar femeile ar fi fugit de ei. E atât de putinã dragoste între femei si bãrbati, încât numai pofta îi poate tine împreunã. Câte perechi au fost gata sã se despartã pentru totdeauna, dar pofta i-a întors înapoi. Dumnezeu stia asta.

Existã douã atractii diferite, una irationalã, cea a poftei, care nu poate sã lipseascã, si cea a dragostei, la care se ajunge prin virtute. Mai înainte de a alerga la PRO TV ca sã-ti ridici talonasul de câstigãtor, întreabã-te dacã ai priceput care e diferenta între ele.

Acum, o lume întreagã sãrbãtoreste biruinta poftei asupra dragostei. Chipul omenesc se retrage timid de pe arena lumii si în locul lui apare animalul. Aceasta se simte în toatã arta modernã, aceasta vedem în tablourile baroc, cu femei care ne aratã spatele în locul fetei. Aceasta vedem în filmele cu mãsti de animale umanizate, gen StarTrek. Aceasta se remarcã la femeile tinere care nu se mai vãd din cauza picioarelor si a sânilor si a tinerilor din care au rãmas numai gecile si pantalonii. A dispãrut din viata noastrã chipul pur si simplu, fata celui iubit.

CUPRINS

	pag
Postmodernism In Rasa Calugareasca	2
Cântând Sub Apă	4
Cu Un Sărut Mai Aproape De Moarte	8
De Ce Caderile Sunt, Uneori, Si Bune	8
De Ce S-A Speriat Hristos?	11
De Ce Suferim Din Dragoste?	12
De Ce Potopul E O Scena Duioasa?	16
De Ce Se Sting Luminile În Discoteci?	18
Despre Inocenta Pierduta A Sarutului	22
Rusinea De Dinaintea Spovedaniei	23
Nenăscuţii Oameni	25
Despre Contradictoriile Păreri Legate De Ascultare	26
Libertatea Înseamnă A Nu Avea Piedici În Calea Dragostei	27
Despre Soarta Pruncilor Cu Handicap, Morti Prematur	28
Minunea Învierii	29
Prima Dragoste	31
Oboseala Si Dragoste	34
Post Si Libertate	35
Sclavie Si Dragoste	36
Scrisoare Catre Un Prieten Cazut În Ispita	41
In Cautarea Aproapelui Pierdut	44
Calea Spre Inima Omului	45
Despre Pornografie, Polutii Si Monahism	71
Conferinta De La Bucuresti	75
Conferinta De La Sibiu	103
Pasi In Mileaniul 3	123
Patologicul Şi Demonicul La Romantici	130
Predicatori in Areopag	167
Dragostea Care Ne Sminteste	171
Între Freud Şi Hristos	174
Omul – Chip Al Lui Dumnezeu Şi Chip Al Animalului	181
Arta Ca Monument Al Despărţirii Omului De Dumnezeu	189
Adio Uniune Sovietica, Bun Intalnisul Uniune Europeana…	193
Despre Podoabe Si Machiaj	196
De Ce Ne Place Atât De Mult "Saint Valentines"?	204
Cuprins	211

http://savatie.trei.ro/